

هیئت معارف جنگ
شهید سیهید علی حیدادشیرازی

توپخانه در عملیات‌های آفندی و مأموریت‌های ویژه

شرحی بر عملکرد تعدادی از یگان‌های توپخانه نیروی زمینی ارتش
در ۶ عملیات آفندی گسترده اجرا شده
و مأموریت‌های ویژه ارجاعی در ۸ سال دفاع مقدس

تألیف گروهی از صاحب‌نظران توپخانه شرکت‌کننده در دفاع مقدس
به سرپرستی سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

عنوان و نام پدیدآور	: توپخانه در عملیات‌های آفندی و مأموریت‌های ویژه : شرحی بر عملکرد تعدادی از یگان‌های توپخانه نیروی زمینی ارتش در ۶ عملیات آفندی گسترده اجرا شده و مأموریت‌های ویژه ارجاعی در ۸ سال دفاع مقدس / تألیف گروهی از صاحب‌نظران توپخانه شرکت‌کننده در دفاع مقدس؛ به سرپرستی محمد نجفی‌راشد؛ [برای] هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی.
مشخصات نشر	: تهران: ایران سبز، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۶۷۶ ص.: مصور.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۳۶-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: نمایه.
عنوان دیگر	: شرحی بر عملکرد تعدادی از یگان‌های توپخانه نیروی زمینی ارتش در ۶ عملیات آفندی گسترده اجرا شده و مأموریت‌های ویژه ارجاعی در ۸ سال دفاع مقدس.
موضوع	: ایران. ارتش -- توپخانه
موضوع	: Iran. Artesh -- Artillery
موضوع	: ایران. ارتش . نیروی زمینی
موضوع	: Iran. Artesh. Niruye Zamini
موضوع	: جنگ ایران و عراق، ۱۳۵۹-۱۳۶۷
موضوع	: Iran-Iraq War, 1980-1988
موضوع	: توپخانه
موضوع	: Artillery
شناسه افزوده	: نجفی‌راشد، محمد، ۱۳۲۳ - ۱۳۹۵.
شناسه افزوده	: ایران. ارتش. هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ / ۹۳ / ۱۰۷ / F1
رده بندی دیویی	: ۶۲۳ / ۴۱۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۶۵۰۶۱

توپخانه در عملیات‌های آفندی و مأموریت‌های ویژه

تألیف گروهی از صاحب‌نظران توپخانه شرکت‌کننده در دفاع مقدس

به سرپرستی سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

بررسی اولیه و نهایی: سرتیپ ستاد ناصر آراسته، سرتیپ ستاد سید حسام هاشمی

آماده‌سازی، نمایه، نشر: سرتیپ ۲ ستاد صادقی‌گویا

ویراستار ادبی و فنی: الهه آموزگار

صفحه‌آرایی: حامد خدمتی

نوبت و سال چاپ: اول / ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۱۶-۳۶-۵

شمارگان: ۱۰۰۰

ناشر: انتشارات ایران سبز

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تلفن: ۲۲۴۸۸۷۵۶ - نامبر: ۲۲۴۸۸۶۵۰ - صندوق پستی ۱۹۵۷۵ - ۵۵۴

حق چاپ برای «هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی» محفوظ است.

"از همه نگارندگان حوادث جنگ و همه کسانی که توان انجام وظیفه در این مهم را دارند، درخواست می‌کنم از ثبت و ضبط جزئیات این دوران غفلت نکنند و این گنجینه تمام نشدنی را برای آیندگان به ودیعه بگذارند."
"جنگ تحمیلی شکوه و عظمت ایمان و اسلام را در پهنای جهان منتشر نمود."

امام خمینی (ره)

"می‌خواهم بگویم که این جنگ یک گنج است. آیا ما خواهیم توانست از این گنج استفاده کنیم؟ آن هشت سال جنگ بایستی تاریخ ما را تغذیه کند."
"دفاع مقدس مظهر حماسه است، مظهر معنویت و دینداری است، مظهر آرمان‌خواهی، مظهر ایثار و از خودگذشتگی است، مظهر ایستادگی، پایداری و مقاومت است، مظهر تدبیر و حکمت است، روایت آن جهاد نیز مقدس و جهاد است."

مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

فرازهایی از پیام حضرت امام^(ع) در اسفندماه ۱۳۶۷
خطاب به روحانیت سراسر کشور (در رابطه با پذیرش قطعنامه ۵۹۸)

صحیفه امام خمینی^(ع)، جلد ۲۱، صفحه ۲۸۳

- ما هر روز در جنگ برکتی داشتیم که در همه صحنه‌ها بهره جسته‌ایم.
- ما انقلابمان را در جنگ به جهان صادر نموده‌ایم.
- ما مظلومیت خویش و ستم متجاوزان را در جنگ ثابت نموده‌ایم.
- ما در جنگ پرده از چهره تزویر جهان‌خواران کنار زدیم.
- ما در جنگ دوستان و دشمنان خود را شناخته‌ایم.
- ما در جنگ به این نتیجه رسیده‌ایم که باید روی پای خودمان بایستیم.
- ما در جنگ اُبهت دو ابرقدرت شرق و غرب را شکستیم.
- ما در جنگ ریشه‌های پربار انقلاب اسلامی‌مان را محکم کردیم.
- ما در جنگ حسّ برادری و وطن‌دوستی را در نهاد یک‌ایک مردمان بارور کردیم.
- ما در جنگ به مردم جهان و خصوصاً مردم منطقه نشان دادیم که علیه تمامی قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها سالیان سال می‌توان مبارزه کرد.
- جنگ ما جنگ حق و باطل بود و تمام شدنی نیست.
- جنگ ما جنگ فقر و غنا بود.
- جنگ ما جنگ ایمان و رذالت بود و این جنگ از آدم تا ختم زندگی وجود دارد.
- جنگ ما موجب شد که تمامی سردمداران نظام‌های فاسد در مقابل اسلام احساس ذلت کنند.
- ما در جنگ برای یک لحظه هم نادم و پشیمان از عملکرد خود نیستیم. راستی مگر فراموش کرده‌ایم که ما برای ادای تکلیف جنگیده‌ایم و نتیجه، فرع آن بوده است.

- از همه اینها مهم‌تر، استمرار روح اسلام انقلابی در پرتو جنگ است، همه اینها از برکت خون‌های پاک شهدای عزیز هشت سال نبرد بود، از تلاش مادران، پدران و مردم عزیز در ده سال مبارزه با آمریکا، غرب و شوروی نشأت گرفته است.
- ملت ما تا آن روز که احساس کرد توان و تکلیف جنگ دارد، به وظیفه خود عمل نمود... آن ساعتی هم که مصلحت بقای انقلاب را در قبول قطعنامه دید و گردن نهاد، باز به وظیفه خود عمل کرد.

برای مقابله با دشمنان بلیستی ما چه ارتشی، چه سپاهی و چه نبیگی یه واحد و قدرت واحد باشیم.

«شهید سپید علی صیاد شیرازی - ۱۳۶۴/۱۱/۲۶»

معارف جنگ

«معارف جنگ» مجموعه‌ای از یافته‌ها، ذخایر و دستاوردهای جبهه‌های نبرد حق علیه باطل است که خداوند متعال به پاس فداکاری‌ها، ایثارگری‌ها و برکت خون شهدای والامقام، نصیب رزمندگان اسلام نموده و از سینه‌های جوشان آنها به سینه‌های پاک و تشنه نسل جوان انقلاب اسلامی منتقل می‌گردد.

«هیئت معارف جنگ» از پاییز سال ۱۳۷۳ با همت والای امیر سرافراز ارتش اسلام «شهید سپهبد علی صیادشیرازی» شکل گرفت و در سال ۱۳۷۴ با تصویب کریمانه و حمایت‌های مادی و معنوی حضرت امام خامنه‌ای (مدظله)، مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا، به صورت رسمی این رسالت مهم را با روحیه متعالی بسیجی برعهده گرفته و مفتخر است که با الهام از کلام نورانی خداوند متعال مبنی بر «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ»، با صداقت و تلاش دسته‌جمعی در این وادی مقدس گام نهاده و این رسالت افتخارآمیز را که با گرایش «پژوهشی - فرهنگی - عملیاتی و آموزشی» شکل گرفته است ادامه دهد و در این راه امید به لطف و یاری خداوند متعال دارد.

➤ شیوه کار هیئت معارف جنگ در گردآوری تجارب جبهه‌های نبرد از سال ۷۳ تا سال ۷۸ بدین ترتیب بوده است که بر اساس زمان و مکان هر عملیات، جمعی از رزمندگان اسلام که در آن عملیات نقش مهمی را برعهده داشته‌اند به منطقه عملیات عزیمت نموده و با یادآوری خاطرات خود در صحنه نبرد و برداشت‌های تحریری، صوتی و تصویری، مجموعه‌ای از حقایق و واقعیت‌های تلخ و شیرین را گردآوری نموده است. هیئت معارف جنگ از سال ۷۸ تا پایان سال ۹۶ بیش از ۱۵۰ عنوان کتاب مستند درباره وقایع هشت سال دفاع مقدس منتشر نموده است.

➤ آموزش معارف جنگ نیز از سال ۱۳۷۴ به صورت نظری و میدانی برای هر دوره از دانشجویان سال ۳ دانشگاه افسری امام علی (ع) نیروی زمینی و از سال ۱۳۸۲ برای کلیه دانشگاه‌های افسری زمینی، هوایی، دریایی و فارابی ارتش ج.ا.ا به اجرا درآمده و تا پایان سال ۱۳۹۶ بیش از ۲۸ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های مزبور را در دو مرحله نظری و میدانی مورد آموزش داده است. از سال ۱۳۹۴، آموزش معارف جنگ برای دانشجویان سال ۳ دانشگاه قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص) نیز به اجرا درآمد.

- هیئت معارف جنگ همچنین از سال ۱۳۸۷ آموزش کارکنان وظیفه در مقاطع تحصیلی فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکتری در مراکز آموزش وظیفه را پی‌ریزی نمود و این عزیزان در زمان آموزش مقدماتی و قبل از عزیمت به یگان‌های سازمانی خود به مدت ۱۶ ساعت آموزش معارف جنگ را برابر برنامه آموزشی طی نموده که تا پایان سال ۱۳۹۶، بیش از ۳۸۳ هزار نفر از کارکنان وظیفه که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور می‌باشند، آموزش نظری معارف جنگ را فرا گرفته‌اند.
 - از سال ۱۳۹۰ افسران دوره عالی رسته‌ای، در هر دوره به مدت ۸ ساعت و تا پایان سال ۹۶ تعداد ۷۲۰۰ نفر آموزش معارف جنگ را طی نموده‌اند.
 - از بهمن سال ۱۳۹۳ تا پایان سال ۱۳۹۶، بیش از ۳۵۰ هزار نفر سربازان دیپلم و زیر دیپلم نیز در هر دوره به مدت ۸ ساعت تحت آموزش معارف جنگ قرار گرفته‌اند.
- هیئت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیادشیرازی»**

کل من علیها فان ...

... و تقدیر چنین بود که دوست و یار مهربانمان، ریاست هیئت تحریریه کتاب‌های عملکرد توپخانه در هشت سال دفاع مقدس (جلدهای ۱ و ۲)، امیر سرافراز ارتش اسلام، محمد نجفی‌راشد در مراحل آخر تهیه کتاب و قبل از حصول نتیجه و چاپ آنها در تاریخ ۱۳۹۵/۸/۱۰ به رحمت ایزدی بییوندد.

سرزندگی، سلامت، شوق بسیار به زندگی و اشتیاق به بازگو کردن و نگارش تجربیات، خاطرات و رویدادهای دوران سربازی و هشت سال دفاع مقدس خود و یاران هم‌زمش برای آیندگان، در راستای دفاع از کیان و ناموس هموطنانش، از صفات بارز او بود. عروجش چنان غیرمنتظره و دردناک بود که هنوز در باورمان نیست!

امیر روانشاد با کوله‌باری از تحصیلات نظامی در داخل و خارج از کشور و کسب تجربیات گرانبها در دوران دفاع مقدس (در مسئولیت‌های گوناگون از فرماندهی گردان تا فرماندهی توپخانه لشکری) و پس از جنگ، در کسوت استادی و مدیر گروه آموزشی دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش، با دعوت از تعدادی از مسئولان عالی‌رتبه و صاحب‌نظران جنگ‌دیده در رسته سرافراز توپخانه، مبادرت به تهیه این کتاب‌ها کرد. خصوصیات عالی و استثنائی او از جمله ادب، شخصیت و جذابیت خاص در کردار و گفتار، صبر و بردباری بسیار هنگام کار، آرامش و متانت، موجب محبوبیت بی‌نظیرش نزد دوستان و همکاران شده بود. اطلاعات عمومی بالا، تسلط و تخصص عالی او در امور توپخانه صحرائی و پدافند هوایی و مواردی از جمله تألیف کتاب «عملیات مشترک» در دافوس ارتش و تعدادی مقالات دیگر، در ایجاد صمیمیت و حصول نتیجه عالی در کار تأثیر بسیار داشت.

امیر سرتیپ‌دوم محمد نجفی‌راشد پس از سال‌ها زندگی شرافتمندانه و خالصانه، به طور ناگهانی به دیار باقی شتافت و به یار دوران جوانی و یاور نبردهای هشت سال دفاع مقدس، امیر سپهبد شهید علی صیادشیرازی پیوست و دنیایی از غم و حسرت را برای همسر، فرزندان، دوستان و همکاران خود باقی گذاشت. روحش شاد و یادش گرامی باد.

این کتاب ارزنده را که ماحصل زحمات او و همکارانش است، به همسر محترمه و فرزندان شایسته او و روح متعالی همه شهدای اسلام تقدیم می‌کنیم.

همکاران در تألیف کتاب

فهرست مطالب

۱	سخن سرپرست گروه
۹	معرفی نویسندگان (گروه مؤلفین)
۲۱	پیشگفتار
۲۹	فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های آفندی اجرا شده در...
۳۰	بخش یکم: عملکرد توپخانه در عملیات ثامن الائمه (ع)
۱۱۷	بخش دوم: عملکرد توپخانه در عملیات طریق القدس (طرح عملیاتی کربلا ۱)
۱۸۸	بخش سوم: عملکرد توپخانه در عملیات فتح المبین (طرح عملیاتی کربلا ۲)
۳۰۶	بخش چهارم: عملکرد توپخانه در عملیات بیت المقدس (طرح عملیاتی کربلا ۳)
۴۰۵	بخش پنجم: عملکرد توپخانه در عملیات محرم (طرح عملیاتی کربلا ۵)
۴۶۸	بخش ششم: عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۴
۵۴۵	فصل دوم: عملکرد توپخانه در مأموریت‌های ویژه
۵۴۶	بخش یکم: جنگ شهرها
۵۶۴	بخش دوم: عملکرد توپخانه در اقدامات مقابله به مثل علیه...
۵۸۱	بخش سوم: عملکرد توپخانه در عملیات اسکورت و محافظت از...
۵۸۷	فصل سوم: تحلیلی بر عملکرد توپخانه در عملیات‌های آفندی و...
۵۸۸	بخش یکم: بررسی عملکرد توپخانه در تثبیت کامل دشمن قبل از...
۶۰۰	بخش دوم: بررسی عملکرد توپخانه صحرائی در عملیات‌های آفندی
۶۲۲	بخش سوم: بررسی عملکرد توپخانه پدافند هوایی در عملیات‌های آفندی
۶۲۷	بخش چهارم: بررسی عملکرد توپخانه صحرائی در مأموریت‌های ویژه
۶۳۴	مشخصات هویتزرها و توپ‌های شرکت‌کننده در دوران دفاع مقدس
۶۵۳	نمایه

سخن سرپرست گروه^۱

من محمد نجفی‌راشد در سال ۱۳۷۴ با درجهٔ سرتیپ‌دومی از خدمت در ارتش جمهوری اسلامی ایران بازنشسته شدم. یک سال نیز به صورت قراردادی در ستاد مشترک ارتش مشغول به کار بودم تا تألیف کتابی تحت عنوان «عملیات مشترک و مرکب» را که در دست تهیه داشتم، به اتمام برسانم. از آن سال به بعد، به علت موقعیتی که نصیبم شد، جذب بازار کار شدم و به این ترتیب، کلاً از نظام و نظامیگری دور افتادم. البته هر از گاهی از سوی دافوس ناجا و دانشگاه نیروی انتظامی به عنوان مدرس مدعو برای تدریس دعوت می‌شدم که مباحث مطرحی لزوماً به جنگ تحمیلی مربوط نمی‌شد. تا اینکه دوست و همدورهٔ عزیزم، جناب سرهنگ بازنشسته هیبت‌الله اسدی در خردادماه ۱۳۹۲ از من خواست در خصوص طرحی با عنوان «پروژهٔ توپخانه» با او همکاری کنم و من با کمال میل قبول کردم. جریان از این قرار بود که دست‌اندرکاران نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران درصدد تأسیس یک موزهٔ عظیم و باشکوه در خصوص دفاع مقدس بودند که کار انجام آن با ۵۶ طرح مختلف، در حال پیگیری بود و یکی از آنها به عملکرد توپخانه در دفاع مقدس مربوط می‌شد؛ مدیریت اجرایی این طرح به جناب سرهنگ

۱- در تاریخ ۱۳۹۵/۸/۱۰ او با مرگ ناگهانی به دیدار ابدی پیوست و تمام نزدیکان، دوستان، آشنایان و هم‌زمان از خبر این حادثه سخت متأثر و داغدار شدند.

سرتیپ‌دوم توپخانه محمد نجفی‌راشد دوران پرافتخار خدمتی و زندگی سالم و آبرومندانه را در لباس نظامی، بویژه در مدت هشت سال دفاع جنگ تحمیلی طی کرد و پس از بازنشستگی نیز، همچنان که در این کتاب ملاحظه می‌کنید، در انتقال دانش و تجارب خود و همکاران به نسل کنونی و آینده این کشور عزیز فعالیت داشته است. آرزو داریم خداوند متعال او را با مجاهدان فی سبیل الله و شهدای هم‌رمز وی در دفاع مقدس محشور و به بازماندگان آن مرحوم نیز صبر و سلامتی و سعادت دنیوی و اخروی نصیب فرماید. روانشان شاد باد.

هیبت معارف جنگ «شهید سپهبد علی صیاد شیرازی»

اسدی واگذار شده بود. مسئولیتی نیز که به من محول شد، مدیریت پیشنهاد رسانه پروژۀ توپخانه بود؛ ولی از آنجایی که هنوز برابر جدول زمانی پیشرفت اجرای طرح، کار پیشنهاد رسانه به طور رسمی در تقدم امور نبود، من نیز مکلف شدم با استناد به اطلاعات جمع‌آوری شده، تدوین محتوای دو عملیات «ثامن الائمه(ع)» و «والفجر۴» را به عهده بگیرم. در عملیات ثامن الائمه(ع) من شرکت نداشتم، ولی از کم و کیف آن با توجه به اینکه در دافوس اجا این عملیات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته بود، آگاه بودم. اما درباره عملیات والفجر ۴ که خود به عنوان معاون توپخانه لشکر ۲۸ پیاده شرکت داشتم، حرف‌های زیادی برای گفتن داشتم. به هر حال، کتاب‌های این دو عملیات در اختیار من قرار گرفت و کار تدوین محتوا شروع شد. با اینکه در ابتدا قرار بود این تدوین محتوا در پنج یا حداکثر در شش صفحه تهیه شود، ولی به علت تعدد مباحث مطرح شده در کتب و تجربیات شخصی، هریک حدود ۴۰ صفحه را دربر گرفت. این اقدام و یادآوری شرح فداکاری‌ها و از جان گذشتگی‌های رزمندگان ارتش، ژاندارمری، شهربانی، سپاه و بویژه نیروهای مردمی در قالب بسیج، جانی دوباره به من داد تا در این وادی بیشتر مطالعه و بررسی کنم.

در اوایل تیر ۱۳۹۲، قرار شد اعضای پروژۀ توپخانه به همراه مجری محترم پروژه از باغ موزۀ دفاع مقدس واقع در بزرگراه شهید حقانی بازدید کنند تا شاید بعضی از اقدامات انجام شده در این موزه الهام‌بخش فعالیت‌های دست‌اندرکاران طرح واقع شود.

در زمان حضور در باغ موزۀ دفاع مقدس به یکی از همکاران سابق خود به نام امیر سرتیپ‌دوم بازنشسته محمد زارع برخورد کردم که به عنوان تنها ارتشی در مدیریت پژوهش این سازمان مشغول به کار بود. او ضمن ابراز لطف به من و مرور خاطرات گذشته که در لشکر ۲۸ کردستان در کنار هم بودیم، از من خواستند که در صورت تمایل، سرپرستی طرح‌ریزی و اجرای همایشی را به عهده بگیرم که موضوع آن «نقش توپخانه در دوران دفاع مقدس» باشد.

درباره چگونگی برگزاری همایش و مباحث قابل طرح در جلسات آن، گفت‌وگوهایی با او و برادر سردار سرتیپ‌دوم پاسدار غلامعلی سپهری (از اعضای مدیریت پژوهش باغ موزه) صورت گرفت و سرانجام محورهای قابل بحث در جلسات همایش مشخص شد. سپس کار شناسائی و انتخاب اشخاص دارای صلاحیت برای شرکت در جلسات همایش شروع شد. به این منظور، یک هسته مرکزی با حضور جمعی از اشخاص شناخته شده در رسته توپخانه تشکیل و سعی شد برای ارائه مطالب عملیات‌های مختلف دوران دفاع مقدس و عملکرد توپخانه در آنها از کسانی

دعوت شود که خود شرکت مؤثر در عملیات مورد نظر را داشته و دارای مشارکتی از قبیل فرماندهی، طراحی عملیات یا مشاور توپخانه قرارگاه‌های متشکله بوده باشند.

سرانجام، جلسات همایش از اواخر تیر ۱۳۹۲، به صورت یک روز در هفته و هر جلسه به مدت دو ساعت شروع شد، که بعد از دو ساعت رسمی جلسه، حداقل یک ساعت نیز برای حواشی موارد مطرح شده در جلسه و هماهنگی اقدامات لازم برای جلسه هفته بعد صرف می‌شد.

در این همایش، سعی شد جلسات برگزار شده به ترتیب زمان اجرا، از آغاز تحرکات نظامی رژیم بعثی عراق در مرزهای خود با جمهوری اسلامی ایران باشند و تا پایان جنگ تحمیلی ادامه یابند. برگزاری جلسات به صورتی بود که علاوه بر شخص ارائه کننده که مطالب خود را به صورت مکتوب تهیه می‌کرد و در پایان ارائه به هیئت برگزاری تحویل می‌داد، سایر شرکت‌کنندگان نیز مکلف بودند قبلاً در زمینه مورد نظر مطالعه کنند تا در بحث‌ها حضور فعالانه داشته باشند؛ بنابراین، برگزاری جلسات به صورت سخنرانی نبود و کلیه شرکت‌کنندگان در جلسه مجاز بودند در هر زمان که لازم باشد، با کسب اجازه از ارائه کننده، سؤال یا مطالب خود را در جهت تأیید، تکمیل و یا حتی رد سخنان وی مطرح کنند.

خلاصه اینکه طی ۵۷ جلسه سه ساعته که با وقفه‌ای چندماهه، به مدت دو سال ادامه یافت، تقریباً کلیه عملیات‌های پدافندی و آفندی اجراشده در طول دوران دفاع مقدس مورد بحث و بررسی قرار گرفت و نقش توپخانه در آنها بدون پرده‌پوشی بیان شد. مباحث همه جلسات برگزار شده به صورت سمعی و بصری ثبت و ضبط شد که متن تمام مباحث، در حال حاضر در آرشیو باغ موزه دفاع مقدس موجود است.

غرض از نگارش مطالب بالا، ذکر این نکته اساسی است که با این اقدام، علاوه بر تهیه یک مجموعه باارزش برای ثبت در تاریخ جنگ تحمیلی و استفاده آیندگان این مرز و بوم از چگونگی نقش توپخانه در دفاع مقدس که می‌تواند حتی مبنایی برای تجدیدنظر در بعضی از متون مدارک آموزشی قرار گیرد، در برابر دیدگان شرکت‌کننده در جلسات این همایش، از جمله برای من که مسئولیت فرماندهی گردان و توپخانه لشکر در گوشه‌هایی از جبهه‌های نبرد در دوران دفاع مقدس را داشتیم، افق‌های تازه‌ای از ابعاد ناشناخته جنگ تحمیلی، بویژه کاربرد توپخانه در آن، باز شود. بنابراین، بدون تعارف می‌توان هسته مرکزی و افراد ثابت شرکت‌کننده در جلسات این همایش را از آن پس به عنوان «صاحب‌نظر در امور مربوط به توپخانه و عملکرد آن در طول دوران دفاع مقدس» قلمداد کرد. استفاده از اصطلاح صاحب‌نظر در عنوان کتاب، برای مؤلفان

کتاب حاضر، سخنی گزافه نیست. شرکت فعال در ۱۷۱ ساعت جلسه بحث و بررسی در طول دو سال که مستلزم صدها ساعت مطالعه اسناد، مرور خاطرات و یادداشت‌ها، مصاحبه با افراد مطلع و پرس‌وجو از هم‌زمان قدیمی بود، نویسندگان این کتاب را تبدیل به صاحب‌نظرانی کرد که به جرئت تمام و با اعتماد به نفس بالا می‌توان گفت صلاحیت قلم‌فرسایی در خصوص توپخانه و نقش آن در جنگ تحمیلی را دارند و برای کاربرد هرچه بهتر این بخش جدانشدنی از تدبیر عملیات فرمانده، پیشنهادات شایسته، منطقی و عملی ارائه کنند.

پس از انجام این همایش، اعضای ثابت شرکت‌کننده در جلسات اظهار تمایل کردند که در صورت امکان، همه مطالب نوشته شده و بحث‌های مطرح شده در جلسات، در قالب یک کتاب درآید، تا از این طریق، امکان دسترسی به این دستاوردها توسط افراد علاقمند، پژوهشگران، مورخان و دانشجویان مراکز آموزشی و پژوهشی نیروهای مسلح و غیره به سهولت میسر شود. در این خصوص، با مسئولان محترم هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی مذاکره شد، که این درخواست با استقبال گرم آنان روبه‌رو شد و جا دارد در اینجا از زحمات امیر سرتیپ‌دوم توپخانه مسعود بختیاری در هماهنگی امور و الطاف بی‌کران امیر سرتیپ سیدحسام هاشمی در پذیرش هیئت مؤلفان و ایجاد تسهیلات برای برگزاری جلسات متعدد هماهنگی درون‌گروهی، تشکر و قدردانی شود.

در اولین جلسه هماهنگی نویسندگان، در اثر لطف و محبت دوستان، من به اتفاق آراء به عنوان سرپرست و هماهنگ‌کننده تدوین و تنظیم کتاب انتخاب شدم.

برای شروع کار، یک الگوی مشخص، شامل سرفصل‌ها برای هر نوشته تدوین شد و در جلسه هیئت نویسندگان مورد جرح و تعدیل قرار گرفت و سرانجام، متن اصلاح شده مورد تصویب واقع شد. از این پس، کار نویسندگان که اغلب همان ارائه‌کنندگان بخش مربوطه در جلسات همایش نقش توپخانه در باغ موزه دفاع مقدس بودند، از نظر بازنگری، تکمیل و تنظیم نوشته‌های قبلی خود شروع شد و من نیز به مرور نوشته‌های آقایان را دریافت و آنها را کنترل و تنظیم نهایی می‌کردم.

گفتنی است که مراحل شروع به کار، بازنگری، اصلاح و تکمیل مقالات، حدود یک سال طول کشید تا شایستگی مقالات برای درج در یک کتاب وزین مهیا شود. در این مدت، نویسندگان با توجه به بحث و انتقاد صورت‌گرفته در حین ارائه مقالات در همایش، انجام مصاحبه‌های حضوری با سایر هم‌زمان در یگان مربوطه و سایر یگان‌های هم‌جوار، استفاده از

پاسخ‌های ارائه‌شده به پرسشنامه ارسالی به دست‌اندرکاران توپخانه حاضر در دوران هشت سال دفاع مقدس و همچنین کُندوکاو در اسناد، مدارک و کتب قابل دسترس، که مرکز اسناد هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی یکی از منابع اطلاعاتی بود، نسبت به تکمیل نوشته‌های قبلی خود اقدام کردند. خاطرنشان می‌شود که قبلاً به حدود ۲۵۰ نفر افسر و درجه‌دار توپچی شرکت‌کننده در طول هشت سال دفاع مقدس پرسشنامه ارسال شده بود که البته با تمام پیگیری‌ها، فقط ۷۰ نفر حاضر به پاسخگویی شده بودند.

در اینجا ذکر دو نکته ضروری به نظر می‌رسد:

۱- در کتب و مقالات منتشره در خصوص جنگ تحمیلی، تا این زمان به نقش یگان‌های پشتیبانی رزمی، از جمله توپخانه، کمتر پرداخته شده و اغلب مطالب مربوط به عملکرد این رسته سرنوشت‌ساز که مکمل مانور و مشت آهنین یا آتشین فرمانده عمل‌کننده است، فقط در سینه‌رزمندگان آن دوران باقی مانده، که اگر این خاطره‌ها در این هنگام واپسین عمر از ذهن و حافظه آنان دریافت و مکتوب نشود، چه‌بسا دچار خسرانی شویم که دیگر قابل جبران نباشد. بنابراین، در تدوین این کتاب، علاوه بر استفاده از اسناد و مدارک و کتب منتشره، سعی شده است با یاری گرفتن از حافظه سایر هم‌زمان شرکت‌کننده در دوران دفاع مقدس و درج خاطرات گرانبهای آنان که از طرق مختلف مانند مصاحبه، تماس حضوری یا تلفنی (به صورت کتبی یا شفاهی) دریافت شده، در جهت غنای هرچه بیشتر مطالب کتاب حداکثر بهره‌برداری شود.

۲- برخلاف اغلب کتب نوشته شده که نویسندگان آنها یک یا دو نفر هستند، کتاب حاضر محصول تلاش جمعی چند نفر نویسنده است که به صورت مقالات متعدد درآمده و هریک از نویسندگان، ضمن هماهنگ کردن نوشته خود با سایر اعضای گروه، مسئولیت تهیه و تدوین بخش مربوط به خود را عهده‌دار شده‌اند. من در تدوین این کتب فقط به عنوان هماهنگ‌کننده نهایی و ویراستار، که نوشته‌های دوستان از یک وزن و روال مشخصی پیروی کند، انجام وظیفه کرده‌ام. ضمناً تهیه پیشگفتار و بخش کتاب را به تحلیل عملکرد توپخانه اختصاص داده‌ام که برگرفته از متن نوشته‌های نویسندگان مقالات است. در تحلیل انجام‌شده، ضمن برشماری خلاصه‌ای از عملکردها در موارد مختلف، سعی شده است با استفاده از روش تحقیق استقراء (از جزء به کل پی بردن) به نتایج مشخص و ملموس در خصوص عملکرد کلی توپخانه دست یافته شود و پیشنهادهای شایسته، منطقی و عملی برای کاربرد هرچه بهتر این رسته سرنوشت‌ساز در عملیات‌های احتمالی آینده ارائه شود.

پس از تنظیم حدود دوسوم نوشته‌ها، احساس شد که به علت کثرت و تنوع موضوعات، حجم گسترده مطالب و همچنین ملاحظات مربوط به مخاطبان، بهتر است به جای گنجاندن کلیه مطالب در یک کتاب حجیم، سه جلد کتاب با عناوین مشروحه زیر تدوین و تألیف شود:

کتاب اول با عنوان: «توپخانه در سد و تثبیت متجاوز» شرحی بر عملکرد یگان‌های توپخانه نیروی زمینی ارتش در مناطق عملیاتی غرب و جنوب در جلوگیری از تجاوز، سد و تثبیت متجاوز در سال اول جنگ تحمیلی؛

کتاب دوم با عنوان: «توپخانه در تعدادی از عملیات‌های آفندی و مأموریت‌های ویژه» شرحی بر عملکرد یگان‌های توپخانه نیروی زمینی ارتش در شش عملیات آفندی اجرا شده و مأموریت‌های ویژه ارجاعی در هشت سال دفاع مقدس؛

کتاب سوم با عنوان: «تحلیلی بر عملکرد کلی توپخانه نیروی زمینی ارتش در هشت سال دفاع مقدس».

در خصوص محتویات کتاب حاضر ذکر موارد زیر خالی از لطف نیست:

۱- با توجه به دور از ذهن بودن احتمال تهاجم سراسری ارتش مزدور عراق در نزد مسئولان کشوری و لشکری، آنهم در این حجم گسترده و غافلگیر شدن نیروهای پدافندی کشور که به طور مجزا در مناطق مرزی گسترش یافته بودند، عملکرد توپخانه در جلوگیری از تجاوز، سد پیشروی و تثبیت متجاوز به مراتب متفاوت از نوشته‌های مندرج در مدارک آموزشی این رشته سرنوشت‌ساز بود. با این توضیح که به جای استفاده از پشتیبانی آتش در تکمیل مانور تدبیر عملیات فرمانده نیروی عمل‌کننده، این پشتیبانی آتش و بویژه توپخانه صحرائی بود که به ناچار نقش اول را به عهده گرفت و به نوعی می‌توان گفت که مانور به عنوان مکمل آتش در این مرحله از جنگ تحمیلی مطرح شد. البته عملکرد توپخانه در این مرحله از جنگ، ضمن ایثارگری- های بی‌نظیر کارکنان یگان‌های آتش، مسلماً با مشکلات و نارسایی‌هایی نیز همراه بود که به این موارد نیز، بدون پرده‌پوشی، در کتاب حاضر اشاره شده و مورد نقد نیز قرار گرفته‌اند.

۲- همان‌طور که از عنوان کتاب پیداست، در این جلد به عملکرد یگان‌های توپخانه نزاجا، آنهم به طور کلی، در مرحله جلوگیری از تجاوز، سد و تثبیت متجاوز پرداخته شده که در مناطق عملیاتی غرب و جنوب مستقر بوده و نحوه فعالیت‌های آنها در معرض دید نویسندگان مقالات قرار داشته است. مسلماً اگر قرار باشد کتابی عملکرد تمام یگان‌های توپخانه خودی در سراسر جبهه‌های

مناطق عملیاتی را در این برهه زمانی دربرگرفته و اشاره‌ای هرچند کوتاه به عملکرد آنها داشته باشد، به ده‌ها جلد خواهد رسید که در حال حاضر از عهده نویسندگان کتاب حاضر خارج است؛ بنابراین، گروه نویسندگان ادعایی هم در خصوص جامع بودن این کتاب ندارند.

۳- در واقع، این کتاب حاوی خاطرات نویسندگان مقالات در این مقطع زمانی از جنگ تحمیلی در صحنه‌های میدان نبرد است که خود در آن حضور داشته و با استفاده از اطلاعات دریافتی از سایر هم‌زمان خود و مراجعه به اسناد و مدارک موجود تکمیل شده است. بنابراین، شرح مبسوط عملکرد یگان خدمتی نویسنده و اکتفا به خاطرات سایر هم‌زمان در یگان‌های دیگر و درج موارد مطرح شده در اسناد، مدارک و کتب موجود که اغلب مختصر هستند، دلیل اصلی پرداختن به جزئیات (در بیشتر موارد) و کلی‌گویی (در بعضی موارد) بوده و این یک امر بدیهی است. با این حال، تلاش نویسندگان بر این اصل استوار بوده که عملکرد هیچ یگانی در زمان و مکان تحت بررسی از قلم نیفتد.

۴- با توجه به اینکه هیچ‌یک از نویسندگان مقالات، در این مقطع زمانی، در منطقه عملیاتی شمال‌غرب حضور نداشته‌اند، بنابراین در این کتاب از چگونگی حضور، گسترش و عملکرد یگان‌های توپخانه در این منطقه عملیاتی ذکر نشده است. به این ترتیب، بررسی عملکرد توپخانه در منطقه عملیاتی مذکور به عهده کسانی گذاشته شده که در این برهه زمانی در این منطقه پراشوب حاضر بوده و با وجود مشکلات متعدد و محدودیت‌های بی‌شمار، توپخانه‌ها را در جهت اهداف پیش‌بینی شده طرح‌های پدافند و توسعه داخلی منطقه که از ظرافت‌های خاصی برخوردار است، به کار گرفته‌اند.

گذشته از آن، قلم‌فرسایی درباره عملیات پدافند و توسعه داخلی مستلزم داشتن مهارت ویژه در این مقوله است که پرداختن به آن از عهده هرکس ساخته نیست. به عنوان مثال، عملیات تاکتیکی به ندرت به صورت یک عملیات مسلحانه منفرد و مستقل اجرا می‌شود و معمولاً بخشی از یک رشته عملیات است که برای دستیابی به اهداف گسترده‌تر اجرا می‌شود که البته نحوه اجرای آن در مناطق مختلف نیز فرق می‌کند.

بنابراین، ساده‌اندیشی است که در یک محیط آشوب‌زده، ما به عنوان یک یگان پشتیبانی رزمی، خود را از درگیر شدن در مشکلات چنین عملیاتی مصون بدانیم و در این شرایط، صرفاً تمرکز خود را روی موارد تکنیکی توپخانه مانند دیدبانی، هدایت آتش و آتشبار تیر بگذاریم.^۱

سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی راشد

۱ - برای کسب اطلاعات بیشتر به کتاب «پدافند و توسعه داخلی» نوشته سرتیپ دوم محمد نجفی راشد، انتشارات دانشگاه علوم انتظامی، سال ۱۳۸۶ مراجعه شود.

معرفی نویسندگان (گروه مؤلفین)

سرهنک توپخانه عبدالله رشیدنجفی

تاریخ ورود به ارتش: ۱۳۳۱/۰۷/۰۱

تاریخ بازنشستگی: ۱۳۶۶/۰۹/۰۱

دوره‌های طی شده:

- دوره دو ساله نقشه‌برداری در اداره جغرافیایی ارتش.
 - دوره سه ماهه توپخانه صحرائی همراه با گروه مستشاری آمریکا در تبریز.
 - دوره یک ساله مقدماتی توپخانه در مرکز توپخانه اصفهان.
 - دوره سه ماهه نیروی مخصوص و دوره یک ماهه تخریب گلوله‌های عمل نکرده توپخانه در لشکر ۲ سابق تبریز.
 - دوره سه ماهه نقشه‌برداری توپخانه در مرکز توپخانه اصفهان.
 - دوره هجده ماهه زبان انگلیسی در مرکز آموزش زبان نیروی زمینی ارتش در تهران.
 - دوره چهار ماهه تعمیر برجک تانک ام-۶۰ و برجک توپ‌های خودکشی در مرکز اردنانس ارتش آمریکا.
 - دوره یک ساله عالی توپخانه صحرائی در مرکز آموزش توپخانه ارتش آمریکا.
- مشاغل:**

- رئیس گروه نقشه‌برداری گردان توپخانه ۷۵م بوفورس، متصدی نقشه‌جات و نقشه‌کش ۲ و ۳ و لشکر ۴ سابق ارومیه، نقشه‌بردار گردان مهندسی، مسئول اتاق جنگ و نقشه‌جات و سرنویسنده ۳ ستاد سپاه سابق مهاباد.
- دیدبان جلو توپخانه؛ افسر نقشه‌بردار آتشبار، گردان و توپخانه لشکر در لشکرهای ۲ تبریز ۳، مراغه و ۱۶ قزوین، معاون آتشبار تیر، ۲ و ۳ گردان و افسر آموزش توپخانه لشکر ۳ مستقر در مراغه، رئیس شعبه اداری مرکز تحقیقات و ارزیابی رزمی (مبار) ستاد نیروی زمینی ارتش (معاونت طرح و برنامه فعلی نزاچا)، فرمانده آتشبار تیر گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م گروه ۳۳

توپخانه و رئیس رکن یکم همان گردان، استاد و سراسناده دروس تاکتیک توپخانه صحرایی در هیئت آموزشی تاکتیک دانشکده توپخانه اصفهان به مدت ده سال، افسر تحقیق و بررسی ستاد مرکز توپخانه به مدت دو سال.

مأموریت‌ها:

- شرکت در مانور دلاور [با شرکت لشکر ۸ سابق (۹۲ زرهی فعلی) و تیپ ۱۰۱ هوابرد ارتش آمریکا] در سال ۱۳۴۳ و مأموریت چهار ماهه در منطقه مهران و کنجان چم در سال ۱۳۵۲.
- شرکت در عملیات‌های مختلف هشت سال دفاع مقدس با مسئولیت مشاور توپخانه فرماندهان قرارگاه‌های متشکله.
- مأموریت ۴۰ روزه در کشور کره جنوبی، برای نظارت بر تحویل و حمل تجهیزات از بندر پوسان به بندرعباس.

سر تیپ دوم توپخانه ستاد حجت‌الله دهقان

تحصیلات غیر نظامی و دوره‌های نظامی طی شده:

- دیپلم ریاضی از دبیرستان پهلوی سابق خرم‌آباد در خرداد ۱۳۳۹ (طی دوره دبیرستان نظام از ۱۳۳۷/۷/۱ تا ۱۳۳۹/۶/۳۱ در لشکر پیاده خرم‌آباد).
- دوره دانشگاه نظامی از ۱۳۳۹/۷/۱ تا ۱۳۴۰/۶/۳۱ (دوره مقدماتی توپخانه) در مرکز توپخانه اصفهان.

- دوره دانشکده افسری از ۱۳۴۶/۷/۱ تا ۱۳۴۹/۸/۱ در دانشکده افسری تهران.
- دوره عالی توپخانه از ۱۳۵۳/۶/۱ تا ۱۳۵۴/۵/۳۱ در دانشکده توپخانه اصفهان.
- دوره دافوس از ۱۳۵۷/۵/۱ تا ۱۳۵۸/۵/۳۰ در دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش در تهران.

مشاغل و مسئولیت‌ها:

- دیدبان جلو توپخانه در گردان ۲۰۳ م توپخانه لشکر ۶۴ ارومیه.
- افسر شناسایی و نقشه‌برداری گردان ۲۰۳ م توپخانه و گردان ۱۴ توپخانه ۱۰۵ م لشکر ۶۴ ارومیه.

- فرمانده آتشبار تیر گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵ م گروه ۴۴ توپخانه اصفهان.
- فرمانده آتشبار ارکان گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵ م گروه ۴۴ توپخانه اصفهان.
- افسر آموزش و عملیات گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی توپخانه لشکر ۹۲ زرهی مستقر در دزفول.

- معاون گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی توپخانه لشکر ۹۲ زرهی مستقر در دزفول.
- فرمانده گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی توپخانه لشکر ۹۲ زرهی مستقر در دزفول.
- معاون و سپس فرمانده توپخانه لشکر ۹۲ زرهی اهواز.
- مدیر پرسنلی و رئیس دایره تقویت معاونت احتیاط قدس نزا در تهران.
- معاون احتیاط نزا در تهران.
- معاون طرح و خط مشی اداره چهارم ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در تهران.
- مدیر عملیات اداره سوم سماجا در تهران.
- در تاریخ ۱۳۶۹/۸/۱ با ۳۲ سال خدمت (با احتساب ۲ سال دبیرستان نظام) به افتخار بازنشستگی نائل شد.

سرتیپ دوم بازنشسته ستاد محمد اسماعیل عطرسائی

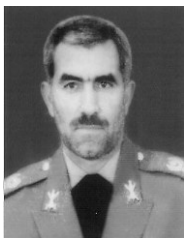
در اول مهر ۱۳۲۴، در شیراز به دنیا آمد و در سال ۱۳۴۳ موفق به اخذ دیپلم ریاضی شدم. در سال ۱۳۴۶، خدمت دوره ضرورت (سپاهی دانش) را گذراندم و نظر به علاقه زیاد به کسوت سربازی، در تاریخ ۱۳۴۶/۰۵/۱۱ وارد دانشکده افسری شدم. در تاریخ ۱۳۴۹/۰۷/۰۱، از آن دانشکده فارغ‌التحصیل و با درجه ستوان دومی توپخانه برای طی دوره ۲۴ مقدماتی به مرکز توپخانه اصفهان منتقل شدم. پس از گذراندن دوره مزبور، در اواسط شهریور ۱۳۵۰ به گروه ۲۲ توپخانه که در شیراز در حال تشکیل بود، اختصاص یافتیم. در ابتدا، معاون آتشبار مستقل پدافند هوایی قرارگاه ارتش سوم در شیراز شدم که این یگان چندی بعد به آتشبار یکم گردان ۳۲۲ پدافند هوایی گروه یادشده تغییر نام داد. در ابتدای سال ۱۳۵۱، به فرماندهی آتشبار مذکور منتصب شدم و پس از انتقال گروه به پادگان کازرون، این مسئولیت را تا شهریور ۱۳۵۷ به عهده داشتم. پس از گذراندن دوره عالی توپخانه در سال ۱۳۵۷ (پنج ماه)، از اول اسفند همان سال تا اوایل سال ۱۳۵۸ (انتقال گروه به شهرضا) دوباره در همین شغل خدمت کرده و سپس به ریاست رکن دوم گروه منصوب شدم.

- سایر مشاغل من از آغاز جنگ تحمیلی به شرح زیر بوده است:

افسر تطبیق آتش‌ها در رکن سوم گروه ۲۲ توپخانه (ستاد عملیات اروند ماهشهر-آبادان)، رئیس رکن سوم گروه، فرمانده گردان ۳۰۵ توپخانه، استاد توپخانه و اطلاعات رزمی دانشکده پیاده، رئیس کمیته آموزش فرماندهی و ستاد دانشکده پیاده، افسر عملیات رکن سوم قرارگاه عملیاتی جنوب، رئیس رکن سوم قرارگاه عملیاتی جنوب، فرمانده توپخانه لشکر ۳۰ پیاده گرگان، معاون سازمان و ارزیابی نیروی انسانی اداره پنجم ستاد مشترک، معاون طرح و برنامه اداره پنجم ستاد مشترک، رایزن و نظریه‌پرداز دفتر مطالعات فرهنگستان متون گروه مشاوران ریاست سماجا و دبیر پروژه رسالت (طرح قائم، تهیه طرح بلندمدت سازمان اجا).

- دوره‌های طی‌شده: دانشکده افسری، دوره مقدماتی توپخانه، دوره افسران رابط مقدم هوایی، دوره زبان ارتش، دوره حفاظت شخصیت‌ها، دوره جنگ‌های ش.م.ه دوره‌های عالی توپخانه، دانشکده فرماندهی و ستاد، تربیت استاد و دانشگاه عالی دفاع ملی.
- اقدامات مهم خدمتی: شرکت در عملیات سال ۱۳۵۲ مهران، دریافت ۱۵ ماه ارشدیت در طول عملیات هشت سال دفاع مقدس، دریافت نشان شجاعت فتح در عملیات کربلا ۳

(بیت المقدس)، طرح ریزی و اجرای مانور گروه رزمی دارنگون شیراز، افسر عملیات مانور بزرگ زهد ۱ و ۲ در قرارگاه جنوب، عضویت در کارگروه تهیه و تدوین ماده ۴۲ (طبقه بندی مشاغل) قانون اجا، مدیر اجرایی پروژه رسالت اجا (تهیه شش جلد کتاب طرح های آینده ارتش).

سرتیپ دوم توپخانه ستاد خیرالله همتی

- متولد: ۱۳۳۱/۰۸/۱۴ در کرمانشاه
- تحصیلات غیرنظامی بدو استخدام: دیپلم ریاضی
- تحصیلات نظامی:
 - دانشکده افسری نیروی زمینی، دوره مقدماتی توپخانه، دوره عالی توپخانه صحرائی، دوره سوم دافوس اجا.
 - مشاغل سازمانی:
 - الف- معاون و سپس فرمانده آتشبار یکم گردان ۳۱۷ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - پ- رئیس رکن دوم و سپس رئیس رکن سوم گردان ۳۱۷ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - ت- معاون فرماندهی گردان ۳۱۷ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - ث- فرمانده گردان ۸۰۸ توپخانه ۱۳۰م لشکر ۸۱ زرهی.
 - ج- رئیس رکن سوم توپخانه لشکر ۸۱ زرهی.
 - چ- رئیس رکن سوم لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - ح- رئیس ستاد لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - خ- معاون فرماندهی لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - د- فرمانده گروه ۲۲ توپخانه شهرضا.
 - ذ- فرمانده مرکز آموزش ۰۲ تهران.
 - ر- مدیر آموزش نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی.
- تألیفات:
 - تألیف مجموعه چهار جلدی با عناوین: مدیریت و فرماندهی گروهان، گردان، تیپ و لشکر (چاپ نزاچا).
 - خدمت عملیاتی در هشت سال دفاع مقدس:
 - الف- از ۱۳۵۹/۰۶/۲۰ تا ۱۳۶۷/۰۵/۲۷ به مدت ۷ سال و ۵ ماه در مناطق عملیاتی غرب و جنوب.

ب- از ۱۳۶۷/۰۵/۲۷ تا ۱۳۷۱/۰۶/۲۳ به مدت ۳ سال و ۶ ماه و ۲۱ روز در مناطق عملیاتی غرب.

پ- از ۱۳۷۲/۰۷/۰۵ تا ۱۳۷۵/۱۲/۲۹ به مدت ۳ سال و ۵ ماه و ۲۴ روز در مناطق عملیاتی شمال غرب.

ت- از ۱۳۷۶/۰۱/۰۱ تا ۱۳۷۷/۰۱/۰۱ به مدت ۱ سال در مناطق عملیاتی شمال غرب. جمع کل خدمت عملیاتی (با احتساب کسر ایام مأموریت‌ها و مرخصی‌ها و...): ۱۸۴ ماه.

سر تیپ دوم توپخانه ستاد عبادالله امیری

- متولد: ۱۳۳۱/۵/۳ در کرمانشاه.
- تحصیلات غیرنظامی بدو استخدام: دیپلم ریاضی
- آخرین تحصیلات غیرنظامی: کارشناس علوم، کارشناس ارشد مدیریت دفاعی.
- تحصیلات نظامی:
 - دانشکده افسری نیروی زمینی، دوره مقدماتی توپخانه، دوره عالی توپخانه صحرایی، دوره سوم دافوس اجا.
 - مشاغل سازمانی:
 - الف- افسر شناسایی و نقشه‌برداری و معاون آتشبار ارکان گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - ب- فرمانده آتشبار دوم گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - پ- رئیس رکن دوم گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - ت- رئیس رکن چهارم گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - ث- فرمانده گردان پیاده غیرسازمانی ۱۹۹۶ قدس توپخانه لشکر ۸۱ زرهی.
 - ج- افسر عملیات و معاون رکن سوم توپخانه لشکر ۸۱ زرهی.
 - چ- معاون فرمانده گردان ۳۷۱ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م شیکا لشکر ۸۱ زرهی.
 - ح- فرمانده گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۸۱ زرهی.
 - خ- افسر تطبیق آتش توپخانه لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - د- معاون فرمانده پشتیبانی لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - ذ- فرمانده پشتیبانی لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - ر- فرمانده توپخانه لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - ز- معاون فرمانده لشکر ۲۸ پیاده کردستان.
 - خدمت عملیاتی در طول دفاع مقدس:
 - الف- از ۱۳۵۹/۰۳/۰۱ تا ۱۳۶۷/۰۵/۲۷ به مدت ۸ سال و ۲ ماه و ۲۶ روز در مناطق عملیاتی غرب و جنوب.

ب- از ۱۳۶۷/۰۵/۲۷ تا ۱۳۷۱/۰۱/۰۱ به مدت ۳ سال و ۷ ماه و ۴ روز در مناطق عملیاتی غرب.

پ- از ۱۳۷۲/۰۷/۰۵ تا ۱۳۷۵/۱۲/۲۹ به مدت ۴ سال و ۳ ماه و ۲۴ روز در مناطق عملیاتی شمال غرب.

ت- از ۱۳۷۶/۰۱/۰۱ تا ۱۳۷۷/۰۱/۰۱ به مدت ۱ سال در مناطق عملیاتی شمال غرب. جمع کل خدمت عملیاتی (با احتساب کسر ایام مأموریت‌ها و مرخصی‌ها و...): ۱۶ سال و ۳ ماه و ۲۴ روز (برابر تأیید نزاچا).

سر تیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی راشد

- سال استخدام: ۱۳۴۳
- سال بازنشستگی: ۱۳۷۴
- همکاری قراردادی: ۱ سال
- دوره‌های طی شده:

دانشکده افسری نیروی زمینی ارتش، دوره‌های هوابرد و رنجر، دوره مقدماتی توپخانه، دوره توپخانه پدافند هوایی، دوره‌های مقدماتی و تقویتی زبان انگلیسی، دوره تجسس هدف توپخانه (آمریکا)، دوره عالی توپخانه (آمریکا)، دوره ش.م.ر، دوره دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش (دارنده مدرک کارشناسی ارشد مدیریت امور دفاعی).

• سوابق فرماندهی:

معاون فرمانده آتشبار و سپس فرمانده آتشبار تیر توپخانه پدافند هوایی (قبل از انقلاب اسلامی)، فرمانده گردان ۳۷۴ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا (گروه ۴۴ توپخانه)، فرمانده گردان ۳۹۱ توپخانه ۱۰۵م (لشکر ۲۸ پیاده)، معاون و سپس فرمانده توپخانه لشکر ۲۸ پیاده.

• سوابق آموزشی:

مدرس کمیته تاکتیک دانشکده توپخانه، مدرس و مدیر گروه آموزش‌های پایه و مشترک دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش، مدرس مدعو دافوس ناجا، دافوس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و دانشگاه‌های امام حسین(ع) و علوم انتظامی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و ستاد مشترک ارتش.

• تألیفات:

- ۱- کتاب پدافند و توسعه داخلی؛
- ۲- کتاب عملیات مشترک و مرکب؛
- ۳- مدرک آموزشی «مأموریت‌های تاکتیکی و سازمان برای رزم توپخانه صحرائی»، مدرک آموزشی «بررسی ستادی» و چندین طرح درس، همراه با تمرین‌های مربوطه برای دانشجویان کارشناسی ارشد دافوس اجا.

اعضای گروه مؤلفان کتاب «نقش توپخانه در هشت سال دفاع مقدس»

در یکی از جلسات هماهنگی تدوین کتاب

در سالن همایش هیئت معارف جنگ سپهبد شهید علی صیادشیرازی

از راست به چپ: سرتیپ دوم محمداسماعیل عطرسائی - سرهنگ عبدالله رشیدنجفی

سرتیپ دوم حجت‌الله دهقان - سرتیپ دوم محمد نجفی‌راشد - سرتیپ دوم خیرالله همتی

سرتیپ دوم عبادالله امیری.

پیشگفتار

با شروع تحرکات نظامی رژیم عراق در مرزهای دو کشور، تعداد معدودی از یگان‌های رزمی و چندین یگان توپخانه مستقر در ناحیه داخلی به مناطق مرزی مورد تهدید اعزام شدند تا یگان‌های رزمی و همچنین توپخانه لشکرهایی را تقویت کنند که مسئولیت سرزمینی دفاع از مرزهای کشور در غرب و جنوب‌غربی کشور را بر عهده داشتند.

بلافاصله پس از تهاجم غافلگیرکننده ارتش متجاوز عراق، بیشتر نیروهای نظامی مستقر در ناحیه داخلی، از جمله گروه‌های توپخانه و تعدادی از یگان‌های توپخانه‌های لشکری، برابر طرح ابلاغی نزاجا، با یک تجدید سازمان سریع، به مناطق عملیاتی مختلف کشور رهسپار شدند و نیروهای موجود در مناطق مذکور را تقویت و در نهایت، پیشروی دشمن را سد و نسبت به تثبیت نسبی متجاوز در جبهه‌های مختلف اقدام کردند که در جلد یکم کتاب "نقش توپخانه در ۸ سال دفاع مقدس"، به عملکرد توپخانه در این برهه زمانی که از اوایل بهار سال ۱۳۵۸ تا اوایل بهار سال ۱۳۵۹ طول کشید، پرداخته شده است.

جلد دوم کتاب "نقش توپخانه در ۸ سال دفاع مقدس" که پیش روی شماست، به عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات آفندی اجرایی توسط نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران که از اوایل پاییز سال ۱۳۶۰ به منظور بیرون راندن دشمن از مناطق تحت اشغال و تنبیه او در سرزمین خودش صورت گرفت، پرداخته است. به علاوه، در طول دوران مقدس به یگان‌های توپخانه مأموریت‌هایی ویژه‌ای، فراتر از آنچه که در آئین‌نامه‌ها و مدارک آموزشی بیان شده، محول شد که در همین کتاب، نحوه عملکرد توپخانه در این مأموریت‌های ویژه نیز شرح شده است.

۱- با توجه به اینکه دشمن در منطقه عملیاتی غرب، پس از اشغال شهر قصرشیرین در تاریخ ۵/۷/۵۹، تمایل چندانی به ادامه پیشروی از خود نشان نمی‌داد و با قرار دادن چند تیپ پیاده و زرهی در مواضع پدافندی، عمده نیروهای خود را به جبهه‌های جنوب تغییر مکان داده بود، نیروی زمینی ارتش ایران نیز فقط به اعزام یک تیپ پیاده از لشکر ۷۷ به این منطقه بسنده کرد، تا به لشکر ۸۱ زرهی کمک کند و عمده قوای خود را به منطقه عملیاتی جنوب که بسیار آسیب‌پذیر و در حقیقت تلاش اصلی متجاوز آنجا بود، گسیل داشت.

پس از مدتی کوتاه و فروکش کردن التهابات اولیه و ورود یگان‌های رزمی و پشتیبانی رزمی جدید، وضعیت جبهه‌ها در مناطق عملیاتی غرب و جنوب به طور نسبی سر و سامان منطقی به خود گرفت. منطقه عملیاتی غرب بین لشکر ۸۱ زرهی، تیپ ۸۴ پیاده و تیپ ۳ لشکر ۷۷ پیاده پیاده تقسیم شد. حتی تیپ ۲ لشکر ۸۱ زرهی که به علت درگیری در برنامه‌های پدافند داخلی شمال غرب کشور، نتوانسته بود در روزهای آغازین جنگ نقشی داشته باشد، سازماندهی مجدد و عهده‌دار مسئولیت پدافند از منطقه واگذاری شد. مأموریت لشکر ۸۱ زرهی از این پس، در تقدم یکم تشکیل یک خط پدافندی منسجم و سپس طرح‌ریزی و اجرای عملیات‌های محدود و نیمه گسترده آفندی، به کمک سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای بسیج مردمی بود، تا از این طریق، به انهدام نیروهای دشمن بپردازد و حتی الامکان دشمن را از مواضع برتر پدافندی خود به عقب رانده، مانع از تقویت نیروهایش در جبهه‌های نبرد جنوب شود.

در عوض، لشکرهای ۲۱ پیاده و ۱۶ زرهی به منطقه عملیاتی جنوب که خطرناک‌ترین معابر وصولی دشمن در آن قرار داشت، اختصاص داده شدند که با کمک لشکر ۹۲ زرهی و تقسیم منطقه بین خود، توانستند خطوط پدافندی نسبتاً منسجمی را در مقابل ارتش متجاوز عراق ایجاد کنند و از آن پس، کار طرح‌ریزی برای انجام عملیات‌های آفندی سرنوشت‌ساز به منظور بیرون راندن دشمن متجاوز از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران و حتی تنبیه او در سرزمین خودش آغاز شد.

با استقرار نیروهای رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی در جبهه‌های مختلف و مشخص شدن لبه جلویی مناطق نبرد، دستورهای پدافندی توسط یگان‌های عمده عمل‌کننده صادر شد، که یکی از پیوست‌های آنها "پیوست پشتیبانی آتش" بود که تکلیف وسایل پشتیبانی

آتش اعم از پشتیبانی نیروی هوایی، پشتیبانی نیروی دریایی و از همه مهم‌تر پشتیبانی توپخانه‌های صحرایی و پدافند هوایی و همچنین، پشتیبانی هوانیروز را کاملاً مشخص می‌کرد. به این ترتیب، توپخانه به مأموریت اصلی خود برگشت که همانا پشتیبانی آتش نزدیک و مداوم از یگان‌های رزمی است. با مشخص شدن سازمان برای رزم توپخانه‌های هر جبهه از مناطق عملیاتی، یگان‌های توپخانه توانستند طرح‌های آتش خود را تهیه و به پشتیبانی مؤثر از یگان‌های پدافندی مبادرت کنند. با تشکیل مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش در قرارگاه‌های یگان‌های پدافندی از رده‌ی گروهان مانوری تا بالاترین رده، یعنی قرارگاه‌های عملیاتی غرب، جنوب و جبهه‌ی آبادان، که مسئولیت آن به قرارگاه عملیاتی اروند سپرده شده بود، آتش‌های اجرایی توسط توپخانه‌ها، بالگردهای جنگی و هواپیماهای مأمور پشتیبانی هوایی نزدیک هماهنگ شد.

گروه ۴۴ توپخانه مسئولیت مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه عملیاتی غرب را به عهده گرفت. گروه ۵۵ توپخانه مسئول مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش جبهه‌ی نبرد دزفول و شوش شد که مستقیماً زیر نظر قرارگاه عملیاتی نزاجا در جنوب کار می‌کرد. گروه ۳۳ توپخانه مسئولیت مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش جبهه‌ی میانی منطقه‌ی عملیاتی جنوب را بر عهده گرفت و گروه ۲۲ توپخانه، مثل سابق، به اداره‌ی مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش جبهه‌ی آبادان و خرمشهر ادامه داد.

با استقرار یگان‌ها در موضع پدافندی، عملیات‌های محدود آفندی به منظور قرار دادن نیروهای دشمن در وضعیت انفعالی، بالا بردن روحیه‌ی آفندی کارکنان جمعی و همچنین اشغال مناطق حساس برای تسهیل عملیات‌های آفندی سرنوشت‌ساز آینده، در جهت بیرون راندن دشمن خصم از سرزمین‌های اشغالی، در جبهه‌های مختلف نبرد شروع شد که نتیجه‌ی آن، برابر اصول و قواعد اساسی رزم، تثبیت کامل دشمن در مناطق اشغالی بود.

علاوه بر اینکه در تمامی این عملیات‌های آفندی محدود، توپخانه نقش خود را در جهت پشتیبانی آتش از یگان‌های مانوری ایفا می‌کرد، در زمان‌هایی که نیروهای مانوری مشغول شناسایی و طرح‌ریزی عملیات بعدی بودند، این توپخانه بود که لحظه‌ای دشمن را آسوده نمی‌گذاشت و همواره با اجرای آتش‌های ایذائی و ممانعتی، هر حرکت دشمن را منکوب و به طور مداوم، تلفات و ضایعات سنگین به نیروهای اشغالگر وارد می‌کرد.

با ورود قرارگاه لشکر ۷۷ پیاده به منطقه جنوب و تقبل مسئولیت جبهه آبادان و خرمشهر، از دارخوین تا دهانه فاو، زمزمه آغاز اولین عملیات گسترده به منظور بیرون راندن نیروهای دشمن از سرپل اشغالی در شرق کارون و شکستن حصر آبادان، گوش نواز مردم انقلابی ایران و رزمندگان منتظر در جبهه‌های حق علیه باطل شد.

لشکر ۷۷ پیاده ابتدا انسجام خطوط پدافندی منطقه مسئولیت خود را در اولویت قرار داد، تا به این ترتیب، هیچ روزنه‌ای برای توسعه وضعیت دشمن باقی نماند. در این راستا، با صدور یک طرح پدافندی منطقی، به جابه‌جایی نیروها اقدام کرد و توپخانه‌های خود را به نحو مناسبی سازمان برای رزم داد. سپس اقدام به اجرای عملیات‌های محدود آفندی کرد تا ضمن سنجش توانایی‌های دشمن، نسبت به تثبیت کامل او اقدام کرده باشد و سرانجام با یک تک هماهنگ شده غافلگیرکننده و در زمانی که دشمن تصور آن را نمی‌کرد، عملیات آفندی سرنوشت‌ساز خود را با عنوان "عملیات ثامن‌الائمه(ع)" شروع کرد و ظرف سه روز به تمام اهداف پیش‌بینی شده خود نائل آمد.

در این عملیات، نقش توپخانه بسیار مؤثر و حائز اهمیت ارزیابی شد، زیرا با توجه به محور پیشروی نیروها که گاهی مجبور بودند در خلاف جهت یکدیگر حرکت کنند، پشتیبانی توپخانه دغدغه اصلی و موجب نگرانی فرماندهان رده‌های بالا بود؛ ولی با ملاحظه طرح آتش توپخانه لشکر ۷۷ همگی قانع شدند که امکان این پشتیبانی فراهم است؛ بنابراین، طرح عملیاتی لشکر ۷۷ مورد تصویب نزاجا و ستاد مشترک قرار گرفت.

غرض از ذکر نام و پرداختن به شمه‌ای از عملیات ثامن‌الائمه در این پیشگفتار ذکر این نکته اساسی است که این عملیات مقدمه‌ای شد تا حس خودباوری در رزمندگان ایران اسلامی اعم از ارتشی، سپاهی و نیروهای مردمی به وجود آید و فرماندهان عالی نظامی هم دریافتند که با تکیه بر اصول و قواعد اساسی رزم و استفاده درست از اصول جنگ، که ثمره خون میلیون‌ها سرباز در طول قرون متمادی، بویژه جنگ‌های جهانی اول و دوم است، می‌توان به دشمن هرچند به ظاهر مسلح و آماده، تک کرد و پیروز هم شد.

عملیات‌های آفندی گسترده بعدی که به فاصله‌های کوتاهی از یکدیگر به مورد اجرا گذاشته شدند، در مناطقی به مراتب وسیع‌تر از عملیات ثامن‌الائمه(ع) و با نیروهایی چند برابر عملیات مذکور صورت گرفت. در این عملیات‌ها، چندین قرارگاه عملیاتی عمده به وجود آمدند که خود نیز دارای قرارگاه‌های جزء متعدد بودند. هریک از این قرارگاه‌ها لزوماً مجهز به یک مرکز

هماهنگی پشتیبانی آتش بود که توسط فرمانده توپخانه آن رده اداره می‌شد. به هر قرارگاه عملیاتی تعدادی یگان توپخانه از کالیبرهای مختلف واگذار می‌شد که پشتیبانی آتش، به طور کامل و منطقی، مکمل مانور فرمانده عمل کننده باشد. بی‌شک طرح‌ریزی و هماهنگی پشتیبانی آتش این تعداد یگان توپخانه نیازمند تخصص بالا و دقت فراوان است، که البته به همت افسران دانشمند توپخانه و جانفشانی‌های درجه‌داران و سربازان غیور و ایثارگر یگان‌های توپخانه، این مهم دور از دسترس نبود.

نویسندگان کتاب حاضر در این فصل از کتاب، چند مورد از عملیات‌های آفندی اجرا شده در دوران دفاع مقدس را به عنوان نمونه انتخاب کرده‌اند، تا نقش توپخانه را با توجه به عملکرد آن در این عملیات‌ها، مورد ارزیابی قرار دهند.

ذکر این نکته ضروری است که در این مرحله از جنگ، توپخانه به نقش اصلی خود، برابر مندرجات مدارک آموزشی برگشت و پشتیبانی آتش از نیروهای مانوری را به عهده گرفت و در حقیقت، مکمل مانور فرمانده در تدبیر عملیات او شد. شکی نیست که اغلب عملیات‌های آفندی موفق رزمندگان به خاطر رعایت اصل غافلگیری، اغلب در شب و بدون استفاده از آتش تهیه در شروع تک، صورت گرفته است، اما برابر اسناد موجود، برای کلیه عملیات‌های اجرایی، بدون استثناء، آتش تهیه با دقت تمام در تمامی مراکز هدایت آتش رده‌های مختلف طرح‌ریزی و به محض آشکار شدن تک، توسط دشمن، بخشی از آن با شدت و حدت تمام اجرا شد، که معمولاً مراحل دوم و سوم این آتش انبوه (علیه سامانه پشتیبانی آتش و مناطق تجمع احتیاط‌ها و سامانه فرماندهی دشمن) را در بر می‌گرفت. علاوه بر آن، نقش توپخانه در جلوگیری از موفقیت پاتک‌های متوالی دشمن که بلافاصله و بدون استثناء بعد از کشف تک انجام می‌شد، بسیار پررنگ و تعیین کننده بود. هرچند باز لازم به ذکر است که در اجرای کامل و بی‌نقص این نقش نیز توپخانه، به دلایل مختلف، نقاط ضعف و کاستی‌هایی داشت که در جای خود به آنها اشاره شده است.

۲- در دوران دفاع مقدس، مأموریت‌های ویژه‌ای نیز به یگان‌های توپخانه محول شد که با مأموریت تعریف شده برای توپخانه در مدارک آموزشی تفاوت می‌کرد، که ما در این کتاب از آنها تحت عنوان "عملیات ویژه" نام برده‌ایم.

در مدارک آموزشی توپخانه، مأموریت توپخانه صحرایی به شرح زیر بیان شده است:
 "فراهم کردن پشتیبانی آتش نزدیک، مداوم و بموقع برای فرمانده پشتیبانی شونده، از طریق انهدام یا خنثی کردن آماج‌هایی که به ترتیب تقدم، مأموریت نیروی مانوری را به مخاطره می‌اندازد".

ولی بنابر مقتضیات پیش‌آمده در طول ۸ سال دفاع مقدس، مسئولان جنگ استفاده از امکانات و توانایی‌های توپخانه را برای اجرای برخی عملیات جنگی که خارج از مأموریت تعریف شده برای توپخانه بود، ضروری تشخیص دادند که الحاق یگان‌های توپخانه در اجرای این مأموریت‌های ویژه نیز سربلند بودند و با وجود خطرات پیش رو، توانستند به بهترین شکل از عهده مسئولیت واگذاری برآیند.

یکی از این مأموریت‌های ویژه، اجرای آتش انبوه روی تأسیسات نظامی و صنعتی عراق در عمق خاک این کشور در جهت پاسخگویی به شرارت‌های رژیم بعثی عراق در موشکباران و بمباران شهرها و مناطق بی‌دفاع ناحیه داخلی کشورمان بود که به منظور دست برداشتن این رژیم منحوس از اینچنین اقدامات غیرانسانی و مغایر قراردادهای بین‌المللی صورت می‌گرفت. در اینگونه مأموریت‌ها، یگان‌های توپخانه مجبور بودند تا خط مقدم و در پاره‌ای موارد، جلوتر از آن، حرکت کنند و در مواضع اضطراری متعدد، اشغال موضع کنند تا بتوانند از حداکثر برد خود برای هدف قرار دادن تأسیسات دشمن که در عمق نسبتاً زیادی قرار داشتند، بهره ببرند. در اینگونه مأموریت‌ها، بلافاصله بعد از اجرای تیراندازی، مواضع توپخانه خودی زیر رگبار آتش ضد آتشبار توپخانه دشمن قرار می‌گرفت و توسط هواپیماهای دشمن بمباران می‌شد.

یکی دیگر از مأموریت‌های ویژه ارجاعی به توپخانه، پشتیبانی از کاروان کشتی‌های تجاری بود که از بندر بوشهر به مقصد بندر امام(ره) در خلیج فارس حرکت می‌کردند. در این عملیات، که با همکاری نیروی دریایی، نیروی هوایی و توپخانه نیروی زمینی ارتش به اجرا درمی‌آمد و هر چند روز یک بار تکرار می‌شد، یگان توپخانه مستقر در جزیره آبادن مکلف بود با اجرای آتش انبوه و چندین ساعته خود، از اجرای آتش موشک‌های دشمن بر روی کشتی‌های کاروان دریایی که عمدتاً در منطقه فاو مستقر بودند، ممانعت به عمل آورد. در این مأموریت نیز، توپخانه همچنان موفق بود و در سالم رسیدن محموله‌های تجاری به بندر امام(ره) نقش اساسی داشت.

مأموریت‌های ویژه اجرایی توسط یگان‌های توپخانه با اینکه در ظاهر موفقیت‌آمیز به نظر می‌رسید، ولی طبعاً کاستی‌ها و مشکلاتی داشت که سعی شده است در بخش ویژه‌های مورد

بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. ضمن اینکه می‌توان این نوع مأموریت‌ها و نحوه صحیح اجرای آنها را از این پس در مدارک آموزشی گنجانید و در مراکز آموزشی و یگان‌های توپخانه به آموزش و تمرین عملی آن همت گماشت.

در این جلد از کتاب نقش توپخانه در ۸ سال دفاع مقدس، سعی شده است تا با استناد به مدارک و اسناد موجود، همچنین بر پایه خاطرات رزمندگان دوران دفاع مقدس که خود نقش مستقیم در طرح‌ریزی و اجرای این مأموریت‌ها داشته‌اند، حقایق مربوط به عملکرد توپخانه در این برهه حیاتی از تاریخ کشورمان به رشته تحریر درآمده و مورد ارزیابی قرار گیرد و با مشخص کردن محاسن و نقاط قوت و همچنین معایب، نقاط ضعف و کاستی‌ها که حتماً وجود داشته است، پیشنهادهای منطقی، شایسته و عملی در جهت تقویت هرچه بیشتر نقاط قوت و رفع و یا حداقل کاستن از نقاط ضعف، توپخانه‌ای با صلاحیت‌تر از گذشته داشته باشیم.

امید است این ره‌توشه کهنه سربازان توپچی مورد استفاده کارکنان و پژوهشگران فعلی نیروهای مسلح و آیندگان این مرز و بوم قرار گیرد، تا شاید بتوان در ازای خون هزاران شهید این جنگ که به ملت مسلمان ایران تحمیل شد، درس‌هایی آموخت و توپخانه قهرمان خود را برای جنگ‌های احتمالی پیش رو، مجهزتر و آماده‌تر از همیشه سازماندهی و آماده رزم کرد. به طوری که همواره مشت آهنین فرمانده بیش از پیش فشرده‌تر و آتشین‌تر بر پیکر دشمنان بالقوه و بالفعل نظام جمهوری اسلامی ایران وارد آید و آنها را از کرده خود پشیمان سازد.

سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی‌رأشد

فصل اول

**عملکرد توپخانه در تعدادی از
عملیات‌های آفندی اجرا شده
در دوران دفاع مقدس**

بخش یکم: عملکرد توپخانه در عملیات ثامن الائمه(ع)

نویسنده: سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

مقدمه

پس از اشغال بخش وسیعی از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران توسط نیروهای نظامی رژیم بعثی صهیونیستی عراق، اقدامات لازم در جهت جلوگیری از پیشروی بیشتر و تثبیت نیروی متجاوز آغاز شد. سپس سلسله عملیات‌های تهاجمی دامنه‌دار رزمندگان ایران اسلامی با بکارگیری همه توان ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای جان بر کف بسیج مردمی و جهادگران فداکار، در تمام جبهه‌های حق علیه باطل آغاز شد، تا متجاوز از خاک پاک میهن عزیزمان رانده شود و در نهایت، به خاطر این تجاوز آشکار، در سرزمین خود نیز مورد تنبیه قرار گیرد.

اولین عملیات گسترده ما که با موفقیت قاطع همراه بود، "عملیات ثامن الائمه(ع)" نام داشت که در جنوبی‌ترین منطقه عملیاتی جنوب به اجرا درآمد. این عملیات توسط لشکر ۷۷ پیاده خراسان طرح‌ریزی شد و با یاری تعدادی از سایر یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی ارتش و هم‌رزمی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای جان بر کف بسیج مردمی، در تاریخ ۵ مهر ماه ۱۳۶۰، به مورد اجرا گذاشته و منجر به شکسته شدن محاصره آبادان شد که فرار دشمن زبون به غرب رودخانه کارون، پس از تحمل تلفات و ضایعات فراوان شد.

طرح‌ریزی و اجرای دقیق و هماهنگ آتش‌های پشتیبانی، اعم از توپخانه‌ها با کالیبرهای مختلف، بالگردهای جنگی هوانیروز و تیزپروازان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، در پیروزی عملیات ثامن‌الائمه نقش حیاتی و تعیین‌کننده‌ای داشت.

با توجه به حرکت یگان‌های مانوری در جهت مقابل یکدیگر در این عملیات، لزوم برقراری اقدامات هماهنگی پشتیبانی آتش و نظارت بر رعایت دقیق آن از دغدغه‌های اصلی قرارگاه نیروی زمینی بود که خوشبختانه به همت افسران کاردان و باتجربه ستاد توپخانه لشکر، با مهارت تمام طراحی و به دقت نظارت و کنترل شد. به طوری که در طول عملیات، هیچ گزارشی دال بر تلفات ناشی از اشتباه آتش توپخانه و هدف قرار گرفتن نیروهای خودی دریافت نشد. آتش ضد آتشبار طرح‌ریزی شده نیز از اقدامات بارز مرکز هدایت آتش توپخانه لشکر بود که امکان اجرای مانور موفقیت‌آمیز نیروهای عمل‌کننده را فراهم ساخت و در نتیجه آن، حرکت یگان‌های تک‌ور روی هدف‌های پیش‌بینی شده به سهولت امکان‌پذیر شد.

اجرای موفقیت‌آمیز این عملیات ضربه مهلکی بر پیکره ارتش متجاوز عراق وارد کرد و نوید بخش طرح‌ریزی و اجرای سلسله عملیات‌های بزرگی چون حماسه‌های طریق‌القدس، فتح‌المبین و بیت‌المقدس شد و سرانجام، رزمندگان جان بر کف ایران اسلامی توانستند با استفاده از تمام توانایی‌های بالقوه و بالفعل این مرز و بوم، دشمن متجاوز را با خواری و سرشکستگی از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی بیرون و از موجودیت انقلاب و نظام نوپای خود دفاع کنند.

اهداف اصلی نظامی عراق از تهاجم به خوزستان

اهداف اصلی نظامی رژیم مزدور عراق از تجاوز به مرزهای ایران اسلامی در جنوب کشور را می‌توان به شرح زیر مشخص و مورد بررسی قرار داد:

الف: جدا کردن استان زرخیز خوزستان از مام وطن.

ب: ایجاد وضعیت مساعد به منظور تسلط بر اروندرود.

موقعیت جغرافیایی منطقه مورد تهدید (به نقشه شماره ۱ مراجعه شود)

الف- محدوده منطقه. این منطقه با ابعاد تقریبی ۱۲۰×۱۳۰ کیلومتر، محدود به جغرافیای زیر است:

از شمال: به خط واصل ایستگاه گرگر - دارخوین - نیم ایستگاه نود - مرز.

از شرق: به خط واقع بین بندر امام تا ایستگاه گرگر.

از جنوب: از بندر امام - چوئیده و خسروآباد - در امتداد اروندرود، تا شلمچه.

از غرب: از شلمچه - در امتداد مرز (به طرف شمال)، تا تلاقی خط دارخوین - مرز.

ب- وضعیت زمین منطقه. زمین در این منطقه فاقد هر نوع ارتفاع طبیعی است و شیب آن از شمال به جنوب کم شده و ارتفاع آن در نزدیکی خرمشهر و آبادان به حدود دو متر از سطح دریا می‌رسد. به هنگام بارندگی‌های شدید فصلی و طغیان رودخانه‌ها، تمام محدوده منطقه به صورت باتلاق غیر قابل عبور درآمده و امکان رفت و آمد، فقط به راه‌ها و جاده‌های مستحکم محدود می‌شود.

پ- رودخانه‌های موجود در منطقه. رودخانه "کارون" در فاصله ۲۵ کیلومتری شرق مرز ایران و عراق در مسیر شمالی - جنوبی جریان دارد. این رودخانه در شرق خرمشهر دو شاخه می‌شود: یک شاخه در مسیر شرقی - غربی جریان پیدا می‌کند و در جنوب خرمشهر به شط‌العرب پیوسته و "اروندرو" را تشکیل می‌دهد؛ آنگاه پس از عبور از جنوب شرق آبادان و طی مسیری، حدود ۱۰۰ کیلومتر، در دلتای فاو به خلیج فارس می‌ریزد. شاخه دیگر کارون، "رودخانه بهمنشیر" را تشکیل داده، به طرف جنوب شرقی جریان پیدا می‌کند و در خور موسی به خلیج فارس می‌ریزد. جزیره آبادان در بین مسیر شاخه شرقی - غربی رودخانه کارون، اروندرود و خلیج فارس و رودخانه بهمنشیر قرار گرفته است. از رودخانه‌های یادشده که در وضعیت طبیعی و نظامی منطقه بسیار اثرگذار هستند، نهرهایی جدا می‌شوند، مانند نهر عرایض که "پل نو" در مسیر جاده خرمشهر - شلمچه بر روی آن احداث شده است. همچنین، نهر خین که بین خرمشهر و شلمچه جریان دارد و پس از آن، حدود ۸ کیلومتر از مرز ایران و عراق را تشکیل می‌دهد.

ت- راه‌های مواصلاتی موجود در منطقه. راه‌های مواصلاتی مهم و قابل استفاده همه فصلی این منطقه در خاک ایران عبارتند از: جاده‌های اهواز - خرمشهر؛ اهواز - آبادان؛ ماهشهر - آبادان؛ خرمشهر - شلمچه که به طرف تنومه و بصره ادامه دارد؛ آبادان - خسروآباد و همچنین

راه آهن اهواز - خرمشهر و راه آهن اهواز - بندر امام(ره). یک جاده سراسری در سه کیلومتری شرق مرز و در امتداد آن نیز احداث شده است، که دژهای ساخته شده در طول مرز را به یکدیگر مربوط می‌سازد. این جاده جنوبی - شمالی از حدود شلمچه تا طلائییه ادامه دارد. مهم‌ترین جاده عراق در این منطقه جاده شلمچه - تنومه - بصره است و در غرب رودخانه دجله، جاده سراسری بغداد - کوت - عماره - بصره - فاو قرار دارد.

وضعیت جنگی منطقه عملیات

۱- با شلیک یک گلوله توپ ۱۳۰م توسط صدام حسین - رئیس جمهور وقت رژیم بعثی عراق - از پادگان بعقوبه به سوی مرز ایران در ساعت ۱۳:۰۰ روز ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹، آتش یگان‌های زمینی، دریایی و هوایی دشمن بعثی جهت پشتیبانی از تهاجم گسترده به خاک مقدس کشور عزیزمان آغاز شد. به دنبال اجرای این آتش سنگین، که شامل بمباران شهرها و مناطق حساسی از خاک جمهوری اسلامی ایران نیز بود، حرکت تجاوزکارانه نیروهای پیاده و زرهی عراق به منظور تصرف شهرها در سرتاسر مرز، از جمله خرمشهر و آبادان در قسمت جنوبی استان خوزستان شروع شد. در این منطقه، نیروهای دشمن تا غرب کارون پیشروی کردند، ولی این تهاجم در خرمشهر با مقاومت دلیرانه نیروهای نظامی، انتظامی و مردمی موجود منطقه مواجه شد.

۲- دشمن که پس از هفده روز تلاش و بکارگیری زبده‌ترین یگان‌های رزمی خود موفق نشده بود خرمشهر، این شهر خون و حماسه را که مدافعانش با سلاح شهامت و فداکاری از آن دفاع می‌کردند، به تسخیر خود درآورد، تسلط بر خرمشهر را تصرف آبادان، از طریق قطع خطوط مواصلاتی این منطقه تشخیص داد. از اینرو در روز ۱۹ مهرماه، پس از نصب دو پل روی رودخانه کارون در محدوده آبادی حفار شرقی - غربی و آبادی قصبه - مارد، از آن عبور کرد و سرپلی را در شرق کارون به اشغال خود درآورد. دشمن پس از عبور از رودخانه کارون و قطع محور مواصلاتی اهواز - آبادان، نیروهایش را به دو قسمت تقسیم کرد: یک قسمت به طرف شمال تا حوالی سلمانیه پیشروی کرده، قسمت دیگر به طرف شرق و جنوب تک و محور مواصلاتی آبادان - ماهشهر را قطع کردند. به این ترتیب، آبادان از سه جهت محاصره و ارتباط آن از راه

زمین با سایر مناطق کشور قطع شد. با این اقدام، تلاش مجدد دشمن برای به سقوط کشاندن خرمشهر، چه از جبهه شمال و چه از طریق آبادان، فزونی گرفت (به نقشه شماره ۲ مراجعه شود). ۳- در تاریخ ۲۷ مهرماه ۵۹، "فرماندهی اروند" به منظور سامان بخشیدن به محدود نیروهای مستقر در منطقه و کنترل نیروهای در شرف ورود تشکیل شد. این قرارگاه به عنوان اولین اقدام تصمیم گرفت در تاریخ ۳ آبان ماه ۵۹، با نیروهای موجود خود، تک متقابل را در سه محور ماهشهر - آبادان، شادگان - سلمانیه و دارخوین - آبادان اجرا کند تا شاید بتواند دشمن را از شرق کارون بیرون رانده، محاصره آبادان را بشکند. با توجه به حضور دو تیپ زرهی دشمن در منطقه سرپل از یک سو و یک تیپ پیاده نه چندان منسجم به عنوان تک کننده از سوی دیگر و همچنین، هوای بسیار گرم منطقه این عملیات در نهایت به شکست انجامید و نیروهای تک‌کننده قرارگاه اروند با دادن تلفات نسبتاً زیاد، به مواضع اولیه خود عقب‌نشینی کردند.

۴- سرانجام، در روز چهارم آبان، خرمشهر که با مقاومت اسطوره‌ای سی و چهار روزه خود، در حالی که با خون بهترین جوانان وطن عجین شده بود، سقوط کرد و برای چندی از مام وطن جدا شد.

۵- در شب نهم آبان، یک گردان از نیروهای دشمن در محل آبادی ثوامر در منطقه ذوالفقاریه از رودخانه بهمینشیر عبور و ضمن توسعه سرپل، به غرب (آبادان) و شرق (خسروآباد)، تلاش خود را برای دستیابی به جاده آبادان - خسروآباد و همچنین دسترسی به ساحل شمالی اروندرود آغاز کردند، که با مقاومت دلیرانه نیروهای خودی، شامل گردان ۱۵۳ پیاده (-) از لشکر ۷۷، نیروهای انتظامی و مردمی و پشتیبانی آتش آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۶۸ توپخانه مواجه شد. این درگیری که گهگاه به صورت نبرد تن به تن صورت می‌گرفت، تا روز دهم آبان ماه ادامه داشت و منجر به کشته شدن ۳۰۰ نفر و به اسارت درآمدن ۱۳۰ نفر از نیروهای بعثی گردید، دشمن از جزیره آبادان رانده شد و به حدود ۲ تا ۴ کیلومتری ساحل شمالی بهمینشیر عقب‌نشینی کرد و در مواضع پدافندی استقرار یافت.

بدون شک این عملیات را می‌توان اولین عملیات موفقیت‌آمیزی دانست که پیروزی در آن تقریباً تصور تصرف آبادان را از مخیله دشمن خارج ساخت. این پیروزی زمینه طراحی تک‌های محدود آینده را فراهم کرد و در نهایت، به طرح‌ریزی و اجرای عملیات "ثامن‌الائمه(ع)" منجر شد.

۶- فرماندهی ارونند پس از مدت‌ها پدافند در منطقه، با دریافت تقویت‌های مختلف از ژاندارمری و نیروی زمینی ارتش و همچنین، حضور بیشتر رزمندگان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مجدداً تصمیم گرفت تلاش خود را برای عقب راندن دشمن از شرق کارون آغاز کند. بنابراین، با استفاده از نیروهای موجود که حداکثر شامل دو تیپ (یک تیپ پیاده تقویت شده با یک گردان تانک و یک تیپ پیاده متشکل از نیروهای اعزامی از ژاندارمری و سپاه پاسداران، با پشتیبانی آتش دو گردان مختلط توپخانه) بود، عملیاتی را تحت نام "توکل" طرح‌ریزی کرد و در ساعت ۰۰:۳۰ روز بیستم دی‌ماه ۵۹، در سه محور ماهشهر - آبادان، شمال بهممشیر به طرف ماهشهر و دارخوین به طرف سلمانیه، با مأموریت پاکسازی شرق کارون از وجود دشمن به مورد اجرا گذاشت. این در حالی بود که برابر سوابق موجود، نیروهایی از دشمن به استعداد دو لشکر، به عنوان درگیر و تقویت، در منطقه حضور داشتند. چنین به نظر می‌رسد که عامل اصلی محرک برای طرح‌ریزی و اجرای این عملیات چیزی جز تفوق و نفوذ سیاسی بر امور نظامی نبوده است. بدیهی است نتیجه این عملیات از پیش مشخص بود: ناکامی و تلفات و بازگشت به مرحله قبل. نتیجه تأسف‌بار عملیات توکل هرچه که بود برای فرماندهی ارونند و مسئولان سیاسی کشور این نکته را روشن ساخت که "جنگ و اداره آن"، نیازمند ملزوماتی است که حداقل آن وجود سازمان منسجم، یگان‌های کافی، تجهیزات و آموزش مورد نیاز و از همه مهم‌تر دانش کاربرد آنهاست.

به هر تقدیر، با توجه به شرح فوق، فرماندهی ارونند مصمم شد که تا زمان فراهم شدن حداقل شرایط مطلوب، برای انجام عملیات گسترده، اجرای عملیات‌های آفندی محدود در بطن پدافند را مد نظر قرار دهد.

ورود لشکر ۷۷ به منطقه عملیات و آغاز اقدامات اولیه آماده‌سازی^۱

۱- در اجرای امریه نیروی زمینی، انتقال قرارگاه لشکر ۷۷ پیاده و عناصر پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی باقیمانده آن، از روز ۱۵ اسفند ۵۹ از مشهد به ماهشهر به وسیله قطار آغاز شد و در دهه سوم همان ماه پایان پذیرفت.

۲- با ورود لشکر ۷۷ به منطقه، مسئولیت منطقه عملیاتی آبادان و خرمشهر از تاریخ ۲۸ اسفند ۵۹ از فرماندهی اروند به لشکر مذکور تحت عنوان "فرماندهی عملیاتی لشکر ۷۷" منتقل شد.

۳- همزمان با استقرار لشکر ۷۷ در بخشی از منطقه عملیاتی جنوب، نیروی زمینی دستور داد به منظور ایجاد وحدت فرماندهی در سطح یگان‌های عمده از یک سو و تقویت منطقه جنوب از سوی دیگر، تمامی یگان‌های لشکر که از آغاز جنگ از آن جدا و به مناطق عملیاتی غرب و شمال غرب و حتی سایر جبهه‌های منطقه عملیاتی جنوب اعزام شده بودند، به منطقه عملیاتی لشکر نقل مکان کرده، در عوض، یگان‌هایی که از سایر لشکرها در منطقه عملیاتی لشکر استقرار داشتند به یگان‌های مادر خود ملحق شوند، که این دستور در طول مدت مشخصی به مورد اجرا گذاشته شد.

۴- اولین شور ستادی لشکر در اوایل فروردین ماه ۱۳۶۰ در پاسگاه فرماندهی لشکر در ماهشهر و با حضور فرماندهان ارتشی، سپاهی و نیروهای مردمی (فداییان اسلام) تشکیل شد. در این جلسه، رکن دوم نیروهای درگیر دشمن در شرق کارون را تیپ‌های ۶ زرهی و ۸ مکانیزه از لشکر ۳ زرهی، دو گردان پیاده از تیپ‌های ۴۴ و ۴۹، یک گردان شناسایی (صلاح‌الدین)، یک گردان از تیپ ۱۱۳ نیروهای مرزی، یک گردان نیروی مخصوص و عناصری از نیروهای جیش‌الشعبی عنوان کرد. رکن سوم نیز ضمن تشریح چگونگی استقرار نیروهای خودی در خط و گزاشی از وضعیت کلی منطقه، اقدامات سه‌گانه زیر را به ترتیب اولویت جهت طرح‌ریزی و اجرا، به فرماندهی منطقه ارائه کرد که مورد تصویب قرار گرفت:

— **مرحله یکم:** سد پیشروی دشمن، از طریق پیوسته کردن خطوط پدافندی.

— **مرحله دوم:** تثبیت دشمن در مواضع اشغالی، از طریق اجرای عملیات ایذائی و تک‌های محدود.

۱. قسمتی از نوشته‌های این بخش از کتاب "عملیات ثامن الائمه(ع)، تألیف سرتیپ دوم توپخانه ستاد روح‌الله سروری و سرتیپ دوم توپخانه ستاد ابوالقاسم جاودانی، نشر اجا، ۱۳۹۰ برداشت و عیناً نقل شده است.

— **مرحله سوم:** انهدام نیروهای دشمن در شرق کارون، پس از طرح‌ریزی و هماهنگی کامل اقدامات لازم.

اولین دستور پدافندی لشکر که با تدابیر اتخاذشده در راستای "استراتژی دفاع مطمئن به همراه تک‌های محدود" تا رسیدن به شرایط مطلوب منطبق بود، در یکم اردیبهشت ماه، تحت عنوان "دستور پدافندی شماره ۱" تهیه و به یگان‌ها ابلاغ شد (به نقشه شماره ۳ مراجعه شود). ۵- در نیمه دوم اردیبهشت ماه ۶۰، اولین دستور عملیاتی قرارگاه مقدم نزاجا با عنوان "دستور عملیاتی خندق" و در دهه اول خردادماه ۶۰ "طرح عملیاتی ضربت" به لشکر واصل شد. از آنجا که متن و دستورهای صادر شده در این دو طرح با مأموریت استنباطی لشکر مغایرتی نداشت، همان دستور پدافندی شماره ۱ لشکر تأمین‌کننده اوامر نزاجا تشخیص داده شد.

۶- با گرم شدن هوا و فروکش شدن آب‌های حاصل از باران‌های موسمی، فرماندهی و ستاد لشکر به فکر ایجاد جاده‌ای نظامی افتادند تا به این ترتیب، محاصره از راه خشکی آبادان رفع شود. بنابراین، پس از مدت‌ها تلاش و همکاری صمیمانه گردان مهندسی لشکر و عناصر جهاد سازندگی استان فارس مستقر در منطقه و با استفاده از تجهیزات ویژه جاده‌سازی، جاده‌ای از آبادی ابوشانک، واقع در حاشیه بهمنشیر و از مسیر خور کویرین به حوالی سهراهی شادگان (کیلومتر ۱۷ جاده آبادان - ماهشهر) کشیده شد و از اوایل مردادماه مورد بهره‌برداری قرار گرفت. این جاده تحت عنوان "جاده وحدت" نامگذاری شد.

عملیات تپه‌های مَدَن

اولین تک محدود در ساعت ۰۲۰۰ روز ۲۵ اردیبهشت ماه ۶۰ در حوالی منطقه ذوالفقاریه (میدان تیر آبادان - تپه‌های مدن) با بکارگیری گردان ۱۴۸ پیاده تیپ ۱ لشکر با استفاده از اسکورپین‌های گردان سوار زرهی و با کمک سپاه پاسداران آبادان، با غافلگیری تمام به اجرا درآمد. نتیجه این عملیات کاملاً موفقیت‌آمیز بود و موجب بالا رفتن روحیه تعرضی نیروهای خودی شد. در این عملیات، بخشی از مواضع مقدم دشمن به تصرف رزمندگان جمهوری اسلامی ایران درآمد و دشمن با دادن تلفات و ضایعات زیاد، مجبور به تغییر گسترش خود در شمال بهمنشیر شد.

عملیات دارخوین (فرماندهی کل قوا)

طرح اولیه عملیات دارخوین توسط سپاه تهیه و برای بررسی و تکمیل در اختیار ستاد لشکر ۷۷ قرار داده شد. در این عملیات، مقرر شد نیروهای تک‌ور سپاه پاسداران با غافلگیری کامل با عبور از خط عزیمت تک کرده، "هدف الف" را که در سه کیلومتری خط تماس بود تصرف، نسبت به انهدام دشمن موجود بین هدف و "خط پیشروی پلنگ" اقدام و در امتداد آن پدافند کنند. گروه رزمی ۲۱۴ زرهی پس از تصرف هدف الف توسط یگان تک‌ور، در آن مستقر و نسبت به تحکیم هدف مزبور و خط تأمینی پلنگ اقدام کند. در این عملیات، پیش‌بینی شده بود که پس از کشف تک، آتش طرح‌ریزی شده با اعلام کد "بشیر" توسط یگان‌های توپخانه اجرا شود و گروه تک هوانیروز و یگان مهندسی، نسبت به پشتیبانی از این عملیات اقدامات لازم را به عمل آورند.

در این طرح، که بنا بود به صورت کاملاً غافلگیرانه اجرا شود، توپخانه لشکر با نگرشی خاص، آتش سنگین و متنوعی را پیش‌بینی کرده بود، به طوری که با سازماندهی یک آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۱۵ توپخانه به عنوان کمک مستقیم یگان تک‌ور، جابه‌جایی و استقرار یک آتشبار ۸ توپه ۱۵۵م کشتی از گردان ۳۷۰ توپخانه در نقش تقویت آتشبار ۱۰۵م و تغییر گرای یک آتشبار ۱۳۰م از گردان ۳۳۳ توپخانه به عنوان عمل کلی تقویت آتشبار ۱۰۵م، آتش مطلوبی را در پشتیبانی از عملیات مذکور در نظر گرفته بود. از سوی دیگر، گنجاندن ۵۶ آماج پیش‌بینی و البته تأیید شده در جدول آتش مربوطه، نشانگر تلاش وافر همه عوامل دست‌اندرکار توپخانه در فراهم کردن یک پشتیبانی آتش مؤثر در این تک محدود بود.

مقرر شد عملیات توسط عناصری از نیروهای مرکز عملیات تاکتیکی لشکر مرکب از: رئیس رکن سوم و افسر عملیات، افسر رکن دوم، افسر هماهنگی پشتیبانی آتش و افسر مخابرات، از مجاورت یکی از گردان‌های گروه ۳۳ توپخانه (گردان ۱۷۵م خودکشتی) مستقر در محور دارخوین - سلمانیه هدایت شود.

تک در ساعت ۰۳۳۰ روز ۲۱ خرداد ۶۰ به صورت غافلگیرانه آغاز شد. در ساعت ۰۴۱۵، پس از آنکه نیروهای تک‌ور هجوم به داخل سنگرهای نیروهای متجاوز را آغاز کردند، تک کشف شد.

با اعلام کد "بشیر" توسط فرمانده نیروی تک‌ور، آتش طرح‌ریزی شده توپخانه‌ها در ورای هدف به مورد اجرا درآمد. این آتش که عمدتاً روی مواضع توپخانه و خمپاره‌اندازهای دشمن طرح‌ریزی شده بود، برای مدتی قابل توجه سامانه پشتیبانی آتش دشمن را به هم ریخت و در نتیجه، نیروهای تک‌ور با آرامشی کامل مواضع نیروهای دشمن را یکی پس از دیگری به اشغال خود درآورده، تعدادی از نیروهای دشمن را که در حال استراحت بودند، به اسارت گرفتند. در ساعت ۰۴۵۵، هدف الف به تصرف نیروهای خودی درآمد و یگان‌های تانک گروه رزمی ۲۱۴ زرهی مواضع خود را در روی هدف الف اشغال کردند و به تحکیم هدف پرداختند.

در این عملیات، که با موفقیت کامل و برابر طرح پیش‌بینی شده به انجام رسید، تعداد ۲۰۰ نفر از نیروهای دشمن بعضی به اسارت درآمدند و تعداد زیادی از ادوات جنگی دشمن منهدم و پنج دستگاه تانک به غنیمت گرفته شد.

با اجرای عملیات دارخوین، دشمن وحشت زده شد، به طوری که باقیمانده پل خرمشهر را منهدم کرد و عملاً در لاک دفاعی فرو رفت. در واقع، از این زمان بود که تثبیت دشمن در مواضع اشغالی مسجل شد.

ص‌دور دستور پدافندی شماره ۲

با نگرش به اینکه از زمان به اجرا درآمدن دستور پدافندی شماره ۱ لشکر در منطقه شرق کارون، به دلیل اجرای عملیات آفندی تپه‌های مدن و عملیات آفندی دارخوین و همچنین، تعویض تعدادی از یگان‌های در خط، در گسترش و نوع یگان‌ها تغییراتی به وجود آمده بود، بنابراین، لازم به نظر رسید که دستور پدافندی شماره ۲ بر مبنای منطقه گسترش و یگان‌های در خط و سازمان برای رزم جدید توپخانه صادر شود، که این دستور در تاریخ ۲۶ تیرماه ۱۳۶۰ صادر شد. با اجرای این دستور پدافندی، در واقع فرماندهی و ستاد لشکر ۷۷ پیاده استقرار یگان‌های موجود خود را در منطقه تحت کنترل فرماندهی تیپ ۲ پیاده و یک یگان عمده زرهی با داشتن احتیاط نسبتاً مناسب و توپخانه منسجم، سازماندهی کرد و خود جهت طرح‌ریزی عملیات ثامن‌الائمه (ع) وارد عمل شده و مصمم شد پیرامون تهیه طرح مقدماتی آفند به سرپل اشغالی، اقدامات لازم را معمول دارد.

مستخرجه از دستور پدافندی شماره ۲ لشکر ۷۷ پیاده

۱- سازمان رزمی:

تیپ ۱ پیاده: گروه رزمی ۳۷، گروه رزمی ۱۲۶ پیاده، آتشبار دوم گردان ۸۱۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم گروه ۳۷ و آتشبار ۱۰۵م ناداجا، کمک مستقیم گروه رزمی ۱۲۶، ۲ رسد توپ ۲۳م شیلکا، ۴ رسد توپ ۱۴/۵م و ۴ رسد توپ ۲۳م (پدافند هوایی).

تیپ ۲ پیاده: گردان ۱۲۶ پیاده، گردان ۱۵۲ پیاده، گردان ۲۴۶ تا تک (-)، گروهان یکم گردان ۱۲۴ پیاده، گروهان سوم گردان ۱۱۴ پیاده، گروهان تانک چیفتن گردان ۳۷، گروهان تانک المهدی، هنگ ژاندارمری آبادان، گروهان ژاندارمری استان فارس، منطقه سوم دریایی، گردان سپاه پاسداران آبادان و خونین شهر، گروهان فداییان اسلام، شهربانی آبادان، گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم، ۴۰ رسد توپ ۲۳م، ۸ رسد توپ ۱۴/۵م، ۴ رسد توپ ۵۷م تک لول، یک رسد توپ ۲۳م شیلکا (پدافند هوایی).

گروه رزمی ۲۹۱ تانک: گردان ۲۹۱ تانک (-)، گردان ۱۰۷ امداد ژاجا (-)، عناصری از سپاه پاسداران محمدیه، آتشبار یکم گردان ۸۱۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی کمک مستقیم.

توپخانه لشکر:

- یگان‌هایی از گروه ۲۲ توپخانه مستقر در منطقه عملیات لشکر (همچنان زیر امر باقی می‌ماند).

- گردان (-) ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م هویتزر کشتی.

- دو آتشبار ۱۳۰م از گردان ۳۴۳ توپخانه گروه ۳۳ توپخانه (زیر امر باقی می‌ماند).

- آتشبار کاتیوشا گردان ۳۶۹ توپخانه گروه ۲۲ توپخانه (زیر امر باقی می‌ماند).

- آتشبار کاتیوشا گردان ۳۶۲ توپخانه گروه ۱۱ توپخانه (زیر امر باقی می‌ماند).

- آتشبار ۲۰۳م کشتی گردان ۳۸۹ توپخانه گروه ۴۴ توپخانه (زیر امر باقی می‌ماند).

- آتشبار دوم گردان ۳۷۸ توپخانه گروه ۲۲ توپخانه (زیر امر باقی می‌ماند).

- احتیاط: گروه رزمی ۱۴۴ پیاده (-)

۲- مأموریت:

لشکر ۷۷ پیاده با یگان‌های سازمانی - زیر امر - تحت کنترل خود مأموریت دارد از دارخوین تا دهانه فاو پدافند و در فرصت‌های مناسب با تک‌های محدود و محلی، دشمن

متجاوز را فرسوده و مجبور به عقب‌نشینی کرده، زمینه را برای یک تک قاطع فراهم، خرمشهر را آزاد و خط مرزی را ترمیم کند.

۳- اجرا:

الف- تدبیر عملیات: پیوست ب (کالک عملیات)

(۱) مانور: لشکر پدافند از دارخوین تا فاو را با نیروهای موجود به شرح زیر برقرار

کند:

- از دارخوین (۵۱۹ - ۰۴۸) تا محمدیه (۸۲۶ - ۴۴۸)، پرده پوشش به وسیله سپاه پاسداران اصفهان.

- از محمدیه (۸۲۶ - ۴۴۸) تا مختصات (۸۲۷ - ۴۸۲)، پدافند منطقه‌ای توسط گروه رزمی ۲۹۱ تانک.

- از مختصات (۸۲۷ - ۴۸۲) تا مختصات (۷۰۷ - ۴۷۳)، پرده پوشش توسط عناصری از سپاه پاسداران شادگان.

- از مختصات (۷۰۷ - ۴۷۳) تا مختصات (۶۶۹ - ۴۶۷)، پدافند منطقه‌ای توسط گروه رزمی ۳۷.

- از مختصات (۶۶۹ - ۴۶۷) تا مختصات (۶۴۵ - ۴۴۲)، پدافند منطقه‌ای توسط گروه رزمی ۱۲۶.

- از مختصات (۶۴۵ - ۴۴۲) تا مختصات (۶۴۲ - ۴۲۸)، پدافند منطقه‌ای توسط یگان‌های سازمانی و تحت کنترل تیپ ۲ (گردان‌های ۱۲۹، ۲۴۶ و ۱۵۲).

- از مختصات (۶۴۲ - ۴۲۸) تا مختصات (۶۸۰ - ۳۸۲)، در امتداد ساحل شمالی اروند تا بندر فاو ترکیبی از پدافند منطقه‌ای و نقاط اتکا توسط نیروهای نظامی، انتظامی و مردمی زیر امر تیپ ۲ موجود در منطقه.

- احتیاط: گردان ۱۴۴ (-) پیاده مستقر در مختصات (۶۱۲ - ۵۱۲)، احتیاط لشکر، کاربرد در منطقه، بنا به دستور.

(۲) آتش: تقدم آتش با توجه به اجرای تک‌های محدود و محلی به یگان نکور

اختصاص داده شده و به هنگام وارد عمل شدن احتیاط، با احتیاط خواهد بود.

ج- توپخانه:

(۱) توپخانه صحرائی:

(الف) محور دارخوین - سلمانیه:

- آتشبار یکم گردان ۸۱۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم گروه رزمی ۲۹۱ تانک.
- آتشبار یکم گردان ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م کشی، تقویت آتشبار یکم گردان ۸۱۵ توپخانه، کمک مستقیم یگان احتیاط به هنگام درگیری در این منطقه.
- آتشبار سوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م گروه ۲۲ توپخانه، عمل کلی تقویت آتشبار یکم گردان ۸۱۵ توپخانه.
- آتشبار دوم گردان ۳۷۸ توپخانه ۱۷۵م گروه ۲۲ توپخانه، عمل کلی.
- آتشبار یکم گردان ۳۶۲ توپخانه کاتیوشا گروه ۱۱ توپخانه، عمل کلی.

(ب) محور ماهشهر - آبادان:

- آتشبار دوم گردان ۸۱۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم گروه رزمی ۳۷.
- آتشبار دوم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م کشی، تقویت آتشبار دوم گردان ۸۱۵ توپخانه، کمک مستقیم احتیاط به هنگام درگیری در این منطقه.
- آتشبار ۱۰۵م نداجا، کمک مستقیم گروه رزمی ۱۲۶.
- آتشبار دوم گردان ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م ک، تقویت آتشبار ۱۰۵م نداجا، کمک مستقیم احتیاط به هنگام درگیری در این منطقه.
- آتشبار دوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م گروه ۲۲ توپخانه، عمل کلی تقویت آتشبار ۱۰۵م نداجا.
- آتشبار سوم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م م ک، عمل کلی.

(پ) منطقه عملیات تیپ ۲:

- آتشبار یکم گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم گروه رزمی ۱۵۳ پیاده.
- آتشبار دوم گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم گروه رزمی ۲۴۶.

- آتشبار سوم گردان ۳۶۸ توپخانه، تقویت آتشبار دوم گردان ۳۶۸ توپخانه، کمک مستقیم احتیاط به هنگام وارد عمل شدن.
- آتشبار سوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۶۸ توپخانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۴۱ توپخانه، عمل کلی (غرب الوند).
- آتشبار دوم گردان ۳۴۱ توپخانه، عمل کلی (غرب الوند).
- آتشبار یکم گردان ۳۶۹ توپخانه کاتیوشا گروه ۲۲ توپخانه، عمل کلی.

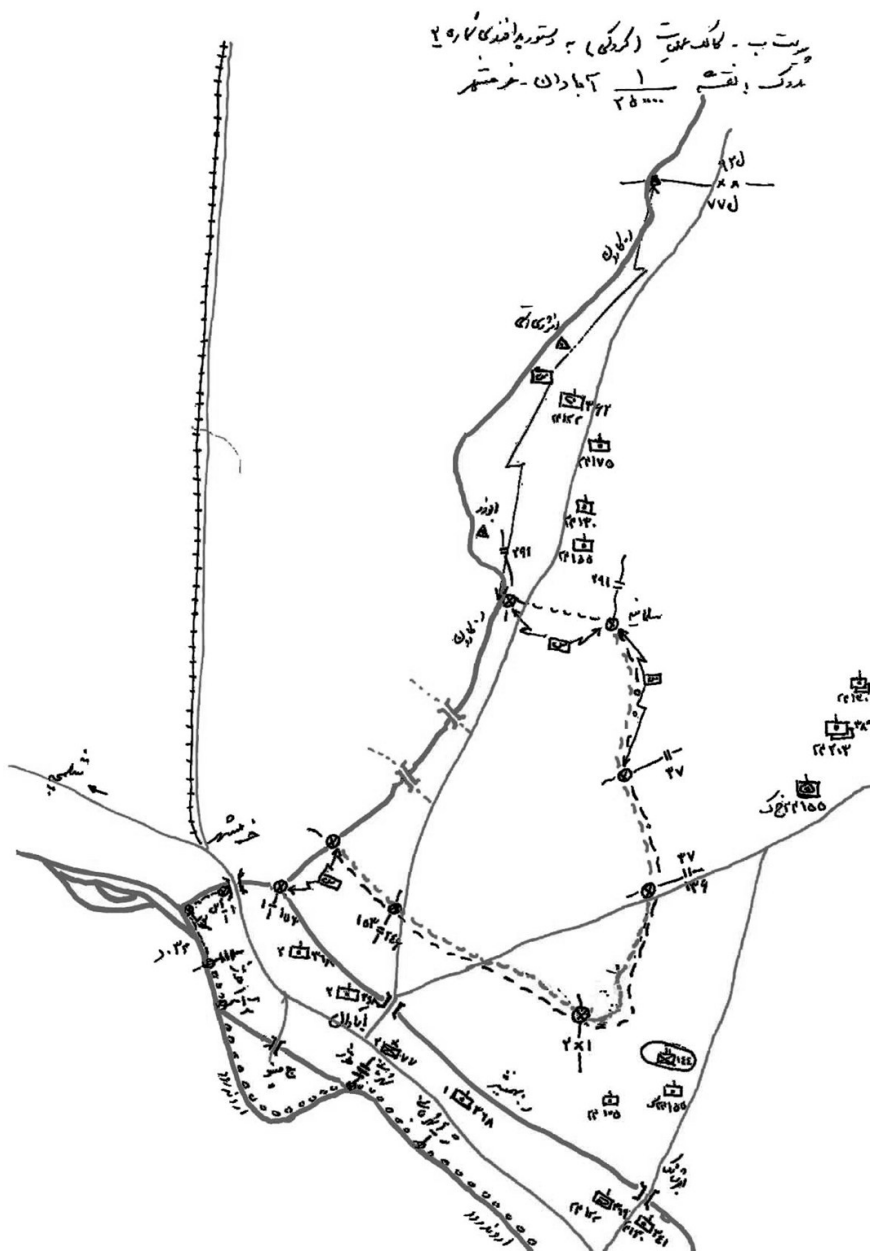
(۲) توپخانه پدافند هوایی:

(الف) به سازمان رزمی مراجعه شود.

- (ب) نسبت به برقراری پدافند هوایی، به ترتیب تقدم از تأسیسات حیاتی و حساس و یگان‌های توپخانه، احتیاط و پاسگاه فرماندهی اقدام کنید.
- (پ) در آماده به کار نگهداشتن تجهیزات پدافند هوایی، توجه خاص مبذول دارید.
- (ت) از گسترش منطقی شبکه اعلام خطر پدافند هوایی در سرتاسر منطقه اطمینان حاصل کنید.

(۳) پیوست پ (پشتیبانی آتش) - در صفحات بعد تصویر پیوست پ دستور پدافندی

شماره ۲ عیناً آمده است.

بسی سوری

بسیوست پ (پشٹیانی آتش) بدستور پدافندی شماره ۴ ل ۷۷ پ
مدرک : نقشه ۰۰۰ / ۵۰ : ۱ منطقه جنوب غربی ایران

۱ - وضعیت :

الف - نیروی دشمن :

(۱) بسیوست الف (اطلاعات)

(۲) امکانات نیروی هوایی دشمن

ب - نیروهای خودی :

(۱) نیروی زمینی جمهوری اسلامی ایران کماکان در غرب و جنوب غربی کشور ضمن پدافند در مواضع با

اجرای تک های محدود و محلی استعداد رزمی دشمن را پائین آورده آماده میشود در فرصت

مناسب با اجرای یک تک قاطع متجاوز را از خاک کشور اسلامی بیرون رانده خط مرزی را ترمیم نماید

(۲) لشکر ۹۲ رزمی ماهوریت دارد ضمن حفظ مواضع پدافندی با احرای تک های محدود دشمن را از

منطقه بیرون رانده ، مرز را ترمیم نماید .

(۳) نیروی رزمی ۴۲۱ دریائی ضمن تداوم در اجرای ماهوریت واگذاری هم آهنگی های لازم را با -

ستاد عملیات ل ۷۷ پ بعمل می آورد .

(۴) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران ، عملیات لشکر ۷۷ پیاده را در حد مقدرات و بنا -

بدرخواست پشٹیانی می نماید .

(۵) زیر امر و جدا شده : برابر سازمان رزمی

۲ - ماهوریت :

یگانهای توپخانه سازمانی و زیر امر لشکر با سایر عناصر پشٹیانی آتش موجود ماهوریت دارند عملیات لشکر ۷۷ پیاده

را با اجرای آتشیهای هوایی و توپخانه صحرائی و پدافند هوایی پشٹیانی نمایند .

۳ - اجرا :

الف - تدبیر عملیات :

(۱) مانور ، لشکر پدافند از دارخوئین تا فاو را بانیروهای موجود بشرح زیر برقرار می نماید :

از دارخوئین (۰۴۸ - ۵۳۹) تا محمدیه (۸۳۶ - ۴۴۸) پرده پوشش بوسیله سپاه پاسداران

اصفهان

از محمدیه (۸۲۶ - ۴۴۸) تا مختصات (۸۲۷ - ۴۸۲) پدافند منطقه ای توسط گروه رزمی -

۲۹۱ تانک

پیوست پ (پد انی اتش) **بدستور پدافندی شماره ۳**

ازمختصات (۸۲۷ - ۴۸۲) تا مختصات (۷۰۷ - ۴۷۲) برد، پوشش توسط عناصری از سپاه

پاسداران شادگان

ازمختصات (۷۰۷ - ۴۷۲) تا مختصات (۶۶۹ - ۴۶۷) پدافند منطقه ای توسط گروه رزی ۳۷

ازمختصات (۶۶۹ - ۴۶۷) تا (۴۴۲ - ۴۴۰) پدافند منطقه ای توسط گروه رزی ۱۳۶ پیاد،

ازمختصات (۶۴۵ - ۴۴۲) تا مختصات (۶۴۲ - ۴۲۸) پدافند منطقه ای توسط یگانهای

سازمانی و تحت کنترل تیپ ۲ (گردانهای ۱۲۹ - ۲۴۶ - ۱۵۲)

ازمختصات (۶۴۲ - ۴۲۸) الی مختصات (۶۸۰ - ۲۸۲) در امتداد ساحل شمالی اروند

تاقاوترکیبی از پدافند منطقه ای، پوشش و نقاط اتکا توسط نیروهای نظامی، انتظامی و مردمی -

زیرامر تیپ ۲ موجود در منطقه ۰

احتیاط؛

گردان (-) ۱۴۴ پیاده مستقر در مختصات (۶۱۲ - ۵۱۲) احتیاط لشکر، کار برد در -

منطقه بناب دستور

(۲) آتش؛

یک آتش ضد تهیه بمدت ۱۰ دقیقه از مناطق سه گانه عملیات لشکر (عملیات آبادان - منطقه

عملیات تی ۱ پیاده و گروه رزی ۲۹۱ تانک) پیش‌بینی و بناب دستور اجراء میگردد .

تقدم آتش با توجه به اجرای تک‌های محدود و محلی بیگان تک و اختصاص داده شده و به‌هنگام

وارد شدن احتیاط در هر منطقه با احتیاط خواهد بود

ب - پشتیبانی پدافند هوایی؛

(۱) کلیات؛ گردان توپخانه پدافند هوایی لشکر با یگانهای پ ۲ زیرامر بترتیب تقدم پدافند هوایی -

تا سیستمات حیات و حساس، یگانهای توپخانه، احتیاط و پاسگاه فرماندهی را برقرار مینماید

(۲) سازمان برای رزم؛ بسازمان رزی دستور پدافندی شماره ۲ لشکر مراجعه شود

(۲) مغرغه؛ ضمیمه ۲ (کالک گسترش پدافند هوایی)

ب - پشتیبانی هوایی؛

(۱) کلیات؛

(پیوست پ پش تن آتش) | بدستور پگوانندی شطره پ

(۳) متفرقه : ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی)

ت - پشتیبانی توپخانه

(۱) کلیات : توپخانه صحرائی با اجرای آتش ضد تهیه بمدت ۱۰ دقیقه و بنابندستور عملیات یگانهای

لشگر را پشتیبانی می نماید .

(۲) سازمان برای رزم :

((الف)) محور دارخوین ، سلمانیه :

- آتشبار یکم گد ۸۱۵ ت ۱۵۵م هویتزخ ك ، كم گروه رزمی ۲۹۱ تانك

- آتشبار یکم گد ۲۷۰ ت ۵۵م هویتزكششی ، تقویت آتشبار یکم گد ۸۱۵ عوك م

یگان احتیاط بهنگام درگیری در این منطقه

- آتشبار سوم گد ۲۲۲ ت ۲۰م گروه ۲۲ عمل کلی تقویت آتشبار یکم گد ۸۱۵ خ ك

- آتشبار دوم گد ۲۸۷ ت ۱۷۵م گروه ۲۲ عمل کلی

- آتشبار یکم گردان ۲۴۲ کانیوشا از گروه ۱۱ مرافه عمل کلی

((ب)) محور ماهشهر ، آبادان :

- آتشبار دوم گد ۸۱۵ ت ۵۵م هویتزخ ك كمك مستقیم گروه رزمی ۲۷ تانك

- آتشبار دوم گد ۲۸۹ ت ۲۰۲م هویتزكششی تقویت آتشبار دوم گد ۸۱۵ توك م

احتیاط بهنگام درگیری در این منطقه

- آتشبار ۱۰۵م نداجا كمك مستقیم گروه رزمی ۱۲۶ پیاده

- آتشبار سوم گد ۲۷۰ ت ۵۵م هویتزكششی ، تقویت آتش آتشبار ۱۰۵م نداجا و

كمك مستقیم احتیاط بهنگام درگیری در این منطقه

- آتشبار دوم گد ۲۲۲ ت ۲۰م گروه ۲۲ عمل کلی تقویت آت ۱۰۵م نداجا

- آتشبار سوم گد ۲۸۹ ت ۲۰۲م هویتزكششی عمل کلی .

((پ)) منطقه عملیات تیپ ۲ :

- آتشبار یکم گد ۲۶۸ ت ۱۰۵م هویتزكك مستقیم گروه رزمی ۱۵۲ پ

- آتشبار دوم گد ۲۶۸ ت ۱۰۵م هویتزكك مستقیم گروه رزمی ۲۴۶ تانك

- آتشبار سوم گد ۲۶۸ ت ۱۰۵م هویتزكششی تقویت آتشبار دوم گد ۲۶۸ توك م

احتیاط بهنگام پیوارد عمل شدین

پیوست پ (پشتی، آتش) - **ب - سربازان آفندی**

- آتشبار سوم گد ۲۲۲ ت ۱۲۰م گروه ۲۲ عمل کلن تقویت گد ۳۶۸ ت ۱۰۵م هویتز
- آتشبار یکم گد ۳۴۱ ت گروه ۲۲ عمل کلن (غرب ارونند)
- آتشبار دوم گد ۳۴۱ ت گروه ۲۲ عمل کلن (غرب ارونند)
- آتشبار یکم گد ۲۶۹ کاتیوشا گروه ۲۲ عمل کلن

(۳) متفرقه :

- ((الف)) آتشبار یکم گد ۸۱۵ ت آتشهای آتشبار یکم گد ۲۷۰ ت و آتشبار دوم گد ۸۱۵ ت - آتشهای آتشبار دوم گد ۲۸۹ ت و آتشبار ۱۰۵م نداجا با همکاری انسررابط اعزامی به گروه رزمی ۱۲۶ پ آتشهای آتشبار دوم گد ۲۷۰ ت را برای آتش ضد تهیه - طرح‌ریزی خواهند کرد .

((ب)) ضمیمه ۲ (پشتیبانی آتش توپخانه)

ث - دستورات هماهنگی :

- (۱) ضامم پیوست پشتیبانی آتش تا مرداد ماه به عنصر پشتیبانی آتش تحویل شود
- (۲) تاکتیک ضد آتشبار :

((الف)) مشی عملیاتی : نیمه فعال

((ب)) مشی اطلاعات :

(۱) مواضع تاخیز شده :

- تقاطع سه امتداد مربوط به نورودا یا گرای حاصله از قیف انفجار که وسیله دیده بانان منفرد گزارش شود .

- هر نوع منبع مختصات که بایک امتداد گرای ترسیبی مربوط به قیف انفجار یا دیده بانی نورودا منطبق شود .

- مختصات حاصله از تفسیر عکس هوایی

(۲) مواضع مشکوک :

- تقاطع دو امتداد مربوط به نورودا و یا گرای حاصله از بررسی قیف انفجار که بوسیله دیده بانان منفرد گزارش شود

- گزارشات زندانیان جنگی

ب - سربازان

۴ - پشتیبانی خدمات رزمی :

پیوست ب (پشتیبانی آتش) بدستور پدافندی شماره ۲

بگی مسری

ب- وسائل و خدمات :

(۱) طبقه ۵ :

پشتیبانی منطقه در جراحی - ((الف)) نقطه آماد مهمات شماره

(۹۹ - ۲۲) میباشد .

((ب)) میزان آماد موجود شرح زیر است :

گلوله	۱۵	توب	۱۷۵	(۱)
==	۳۰	هواپتزر	۲۰۲	(۲)
==	۱۰		۱۲۰	(۳)
==	صغز		۱۵۵	(۴)
==			۱۰۵	(۵)
==	صغز		۱۲۰	(۶)
==			۸۱	(۷)

۵- فرماندهی و مخابرات :

الف - مخابرات :

(۱) بدستور کار مخابرات شماره ۸۷ / ۱۴ / ۱۱۰۱ - ۶۰ / ۴ / ۲۵ توپخانه لشگری که از تاریخ

۶۰ / ۵ / ۲ قابل اجرا میباشد مراجعه شود .

ب- فرماندهی :

(۱) محل عنصر پشتیبانی آتش مختصات (۸۰۰ - ۲۴۰) در مجاورت پایگاه اصلی فرماندهی لشگر

قرار دارد .

(۲) پایگاه فرماندهی توپخانه لشگری در حوالی مختصات (۸۰۰ - ۲۴۰) قرار دارد .

رسید اطلاع دهید .

فرمانده منطقه عملیات لشگر ۷۷ پیاده مسوول ستاد جبهه

ضمائم :

۱- پشتیبانی آتش هوایی حذف شدن

۲- بد طرح آتش توپخانه

۳- کالک گسترش پدافند هوایی

.....

لیست آماج شماره ۲ (سرچ آتش توپخانه) به پشتیانی آتش بدستور عملیات (۱۷۰۷) صفحه ۱ از ۳ صفحه

ردیف	ملاحظات (ح)	شیب و وقت (د)	وضی (ج)	اندازه هدف (س)	ارتفاع (ت)	مختصات (پ)	شرح (ب)	نوع آماج (ا)
۱	ملا حظات (ح) ۱۵۵	شیب ۴۵°	-	۲۰۰	-	(۷۶۸۰۰ - ۷۶۸۰۰)	مختصات (پ)	نوع آماج (ا)
۲	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۶۷۰۰ - ۷۶۷۰۰)	"	"
۳	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۸۸۵۰ - ۷۸۸۵۰)	"	"
۴	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۰۲۵۰ - ۸۰۲۵۰)	"	"
۵	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۰۵۰۰ - ۸۰۵۰۰)	"	"
۶	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۱۵۰۰ - ۸۱۵۰۰)	"	"
۷	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۱۵۰۰ - ۸۱۵۰۰)	"	"
۸	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۱۵۰۰ - ۸۱۵۰۰)	"	"
۹	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۱۰۰۰ - ۸۱۰۰۰)	"	"
۱۰	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۲۳۰۰ - ۸۲۳۰۰)	"	"
۱۱	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۸۵۰۰ - ۷۸۵۰۰)	"	"
۱۲	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۱۳۴۰ - ۸۱۳۴۰)	"	"
۱۳	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۶۳۴۰ - ۷۶۳۴۰)	"	"
۱۴	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۶۹۷۰ - ۷۶۹۷۰)	"	"
۱۵	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۰۸۰۰ - ۸۰۸۰۰)	"	"
۱۶	"	"	"	۲۰۰	-	(۸۰۱۳۰ - ۸۰۱۳۰)	"	"
۱۷	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۶۹۰۰ - ۷۶۹۰۰)	"	"
۱۸	"	"	"	۲۰۰	-	(۷۷۷۲۰ - ۷۷۷۲۰)	"	"

رونوشت صفحه قبل

لف آلف (لیست آماج) به ضمیمه ۲ (طرح آتش توپخانه) به
 پیوست — پ — (پشتیبانی آتش) به دستور عملیاتی شماره ۲۷ پ پیاده
 لیست آماج شماره — ۴ —
 صفحه — ۱ — از — ۳ — صفحه

ردیف	شماره آماج (الف)	شرح (ب)	مختمات (ب)	ارتفاع (ت)	اتنازه هدف (ت)	وضع (ح)	منبع و دقت (ج)	ملاحظات (ح)	آتش تهیه
۱	۷۱۲۱ م ع	۲۶ تانک و ۱۰ خودرو	(۷۴۵۰-۳۵۹۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی E	ع ۱۵۵ ک دارخوین	x
۲	۷۱۲۲ م ع		(۷۹۴۰-۴۵۷۰)	-	۲۰۰	-	E		x
۳	۷۱۲۵ م ع		(۷۸۸۵-۴۵۷۰)	-	۲۰۰	-	E		x
۴	۷۱۴۰ م ع	۱۵ تانک و ۱۲ خودرو	(۸۰۲۵۰-۴۴۸۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی F		x
۵	۷۱۴۱ م ع		(۸۰۰۰۰-۴۵۰۰۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی F		x
۶	۷۱۴۲ م ع		(۷۹۶۰۰-۴۵۵۰۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی F		x
۷	۷۱۴۶ م ع	۳ تانک و ۲۰ خودرو	(۸۱۵۰۰-۴۴۶۵۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی D	ک ۱۵۵ دارخوین	x
۸	۷۱۳۷ م ع		(۸۱۲۵۰-۴۴۷۵۰)	-	۲۰۰	-			x
۹	۷۱۲۸ م ع		(۸۱۰۰۰-۴۵۰۰۰)	-	۲۰۰	-			x
۱۰	۷۱۳۹ م ع	۱۰ تانک و ۸ خودرو	(۸۳۳۰۰-۴۳۲۰۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره ۲۹		x
۱۱	۸۱۲۸ م ع	۵ عراده توپ	(۸۱۲۱۰-۴۵۶۰۰)	-	۲۰۰	-	عکس هوایی A۲۰	انتشار ۱۲۰ دارخوین	x
۱۲	۷۱۶۶ م ع	۱۰ دستگاه خودرو	(۸۱۳۴۰-۴۵۶۴۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره ۲۸		x
۱۳	۸۱۵۰ م ع	۵ عراده توپ	(۷۹۴۵۰-۴۵۲۶۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره ۲۶		
۱۴	۷۱۶۶ م ع	۲ ضد هوایی و ۳۰ خودرو	(۷۹۹۷۰-۴۴۸۴۰)	-	۲۰۰	-			x
۱۵	۷۱۶۹ م ع	۱۳ خودرو ۷ چادر مهات	(۸۰۰۵۶۰-۴۴۹۲۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره ۲۷		
۱۶	۷۱۷۰ م ع	۱۳ خودرو ۷ چادر مهات	(۸۰۳۳۰-۴۳۶۲۰)	-	۲۰۰	-			x
۱۷	۸۱۵۱ م ع	۵ عراده توپ	(۷۹۲۴۰-۴۳۴۹۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره G	انتشار ۱۷۵ دارخوین	x
۱۸	۸۱۵۲ م ع	۳ عراده توپ	(۷۸۷۳۰-۴۳۲۸۰)	-	۲۰۰	-	عکس شماره G		

لیست آماج شماره ۲ (توسیع آتش توپخانه ای به پشتیبان آتش بدستور عملیات عملیات ۱۳۷۱) (بسته به)

صفحه ۲ از ۳ صفحه

تعداد توپخانه	ملاحظات (نوع و مکان)	شیب و دقت (درجه و دقیقه)	وضوح (متر)	اندازه هدف (متر)	ابعاد (متر)	مختصات	شرح (ب)	محل آماج (کد)
۲	مکان ۱۱	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۸۵۰۰ - ۷۸۵۰۰	مکان ۱۱	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۲	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۸۰۱۸۰ - ۸۰۱۸۰	مکان ۱۲	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۳	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۹۶۵۰ - ۷۹۶۵۰	مکان ۱۳	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۴	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۹۵۵۰ - ۷۹۵۵۰	مکان ۱۴	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۵	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۹۵۰ - ۷۶۹۵۰	مکان ۱۵	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۶	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۱۶	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۷	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۱۷	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۸	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۱۸	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۱۹	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۱۹	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۰	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۰	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۱	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۱	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۲	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۲	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۳	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۳	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۴	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۴	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۵	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۵	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۶	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۶	۷۸۱۰۰
۲	مکان ۲۷	۲۰	۲۰۰	۲۰	۳۰	۷۶۶۵۰ - ۷۶۶۵۰	مکان ۲۷	۷۸۱۰۰

۱۳۷۱

لیست آماج شماره ۳
 صفحه ۳ از ۳ نشد.
 است: (اسم آتش توپخانه) به شماره ۷ (اسم آتش توپخانه) به شماره ۷
 به است: (بندبازان آتش) به دستور عملیات گردآوری ۷۷۷۷

ردیف	مستلزمات (ع)	شرح و وقت (ع)	موقع	اندازه هدف (م)	انحراف (م)	مختصات (ب)	ملاحظات (ب)	مستلزمات (ب)	مستلزمات (ب)
۱	کریه ۳۸۱، ۲۰۴، ۲۰۴، ۲۰۴، ۲۰۴	عکس ۱۶	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۲
۲	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۳
۳	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۴
۴	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۵
۵	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۶
۶	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۷
۷	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۸
۸	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۱۹
۹	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۰
۱۰	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۱
۱۱	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۲
۱۲	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۳
۱۳	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۴
۱۴	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۵
۱۵	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۶
۱۶	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۷
۱۷	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۸
۱۸	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۲۹
۱۹	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۰
۲۰	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۱
۲۱	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۲
۲۲	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۳
۲۳	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۴
۲۴	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۵
۲۵	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۶
۲۶	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۷
۲۷	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۸
۲۸	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۳۹
۲۹	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۰
۳۰	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۱
۳۱	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۲
۳۲	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۳
۳۳	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۴
۳۴	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۵
۳۵	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۶
۳۶	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۷
۳۷	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۸
۳۸	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۴۹
۳۹	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۵۰
۴۰	"	"	عکس	۲۰۰	-	(۳۹۹۸۰ - ۷۴۸۱۰)	()	۳۰	۸۱۵۱

فصل: (عملیات توپخانه در حین حمله) (در حین حمله)

سید: (توپخانه در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

نوع: (توپخانه در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۱. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۲. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۳. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۴. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۵. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۶. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۷. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۸. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۹. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

۱۰. توپخانه در حین حمله (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله) (در حین حمله)

ردیف	نوع	مأموریت‌های ویژه (در حین حمله)				توضیحات
		۱	۲	۳	۴	
۱	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۲	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۳	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۴	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۵	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۶	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۷	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۸	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۹	توپخانه	VI	VI	VI	VI	
۱۰	توپخانه	VI	VI	VI	VI	

طرح ریزی عملیات ثامن الائمه (ع)

مأموریت واگذاری به لشکر عبارت بود از "انهدام نیروهای دشمن در شرق کارون". برای اجرای این مأموریت، اهداف تاکتیکی مورد نظر لشکر تصرف پل‌های مارد (قصبه) و حفار بود تا با تصرف و تأمین آنها، نیروهای متجاوز در شرق کارون به دام افتاده و در صورت مقاومت، سرنوشتی جز اسارت یا مرگ نداشته باشند.

۱. برآورد وضعیت و استعداد نیروهای طرفین

برای طرح‌ریزی عملیات، لزوم شناسایی کامل از منطقه به منظور تعیین استعداد، گسترش، ماهیت و هویت دشمن مورد توجه قرار گرفت. با اعزام گشتی‌های شناسایی رزمی و اجرای دستبردها و کمین‌ها، انجام شناسایی توسط فرماندهان و عناصر ستاد رده‌های بالا، تخلیه اطلاعاتی نیروهای دشمن که به وسیله گروه تک هوانیروز به اسارت درآمده بودند، تفسیر عکس‌های هوایی دریافتی از نهاجا و بالأخره اطلاعات دریافتی از رده بالاتر سرانجام اطلاعات قابل قبولی از وضعیت دشمن به دست آمد.

الف- استعداد نیروهای دشمن

در اوایل شهریورماه ۱۳۶۰ استعداد یگان‌های متجاوز در شرق کارون حدود یک لشکر تقویت شده برآورد شد. این یگان‌ها عبارت بودند از:

- تیپ‌های ۶ زرهی و ۸ مکانیزه و گردان شناسایی صلاح‌الدین از لشکر ۳ زرهی.
 - دو گردان پیاده از تیپ‌های ۴۴ و ۴۹ پیاده.
 - یک گردان نیروی مخصوص از تیپ ۳۱ و یک گردان کماندو از تیپ نیروهای ویژه.
 - عناصری از نیروهای جیش‌الشعبی.
- (مجموعاً حدود ۱۳ گردان مانوری که با آتش شش گردان توپخانه، از کالیبرهای مختلف پشتیبانی می‌شدند).

علاوه بر این، نیروهای مذکور می‌توانستند با استفاده از پل‌های نصب شده بر روی رودخانه کارون در "مارد (قصبه)" و "حفار"، به وسیله ده گردان زرهی و پیاده مکانیزه، در فاصله زمانی بسیار کمی، از غرب کارون تقویت شوند.

ب- استعداد نیروهای خودی

(۱) یگان‌های لشکر ۷۷

- تیپ ۱ شامل دو گردان پیاده (۱۳۶ و ۱۶۳)
- تیپ ۲ شامل سه گردان پیاده (۱۲۲، ۱۲۹ و ۱۵۳)
- تیپ ۳ شامل چهار گردان پیاده (۱۱۰، ۱۳۴، ۱۴۸ و ۱۰۴)
- دو گردان تانک (۲۴۶ و ۲۹۱)
- یک گردان سوار زرهی (۲۱۴)
- توپخانه لشکر شامل پنج گردان توپخانه صحرائی (گردان‌های ۳۱۵، ۳۶۸، ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵ م - گردان ۸۱۵ مختلط توپخانه (۱۵۵م خودکشی و ۱۰۵م) - گردان ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م کشتی و یک گردان توپخانه پدافند هوایی (۳۹۸ پدافند هوایی ۲۳م).

(۲) یگان‌های مأمور به لشکر ۷۷

- دو گردان تانک از لشکر ۹۲ زرهی (۲۵۶ و ۲۰۷) که گردان ۲۰۷ تانک، به علت ورود دیر هنگام به منطقه به کار گرفته نشد.
 - یک گردان تانک از لشکر ۱۶ زرهی (۲۵۱)
 - گروه رزمی ۳۷ زرهی مستقر در منطقه
 - یک گردان امداد از ژاندارمری خوزستان (۱۰۷)
 - حدود دو گردان توپخانه از کالیبرهای مختلف، از گروه‌های ۲۲ و ۴۴، ۱۱ توپخانه. (این یگان‌های توپخانه، عمدتاً از گردان‌های ۳۴۱، ۳۳۳ و ۳۸۷ گروه ۲۲، گردان ۳۸۹ (-) از گروه ۴۴، عناصری از گردان ۳۷۶ توپخانه کاتیوشای گروه ۱۱ تشکیل شده بودند).
- با مقایسه نیروهای مورد نیاز برآورد شده از سوی رکن سوم لشکر (۲۶ گردان مانوری شامل ۸ گردان پیاده، ۱۰ گردان تانک، ۶ گردان مکانیزه و ۲ گردان سوار زرهی) و نیروهای موجود (۱۶ گردان مانوری شامل ۹ گردان پیاده، ۶ گردان تانک و یک گردان سوار زرهی)، ملاحظه می‌شود که نیاز لشکر حداقل ۱۰ گردان، آن هم از نوع مکانیزه و زرهی بود تا در منطقه باز جنوب بتواند از انعطاف، تحرک و آتش مناسب آنها در تضمین موفقیت‌آمیز عملیات بهره‌گیرد. برای حل کمبود نیروهای مانوری، بنا شد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تعداد ۱۰ گردان پیاده سبک به استعداد هر گردان ۲۸۰ نفر به منطقه اعزام کند و تا تاریخ ۲۲ شهریورماه ۶۰ در کنترل

عملیاتی لشکر ۷۷ قرار دهد، تا ضمن دریافت آموزش‌های لازم، امکان ادغام آنها در یگان‌های لشکر فراهم شود و همچنین، یک گروه تک هوانیروز به استعداد هفت فروند بالگرد کبری و دو فروند بالگرد ۲۱۴ به منظور خنثی ساختن برتری آتش یگان‌های زرهی و جلوگیری از جولان تانک‌های دشمن، در اختیار لشکر قرار گیرد که بموقع عملی شد.

۲. راه کار انتخابی

تک با سه یگان عمده به سه هدف تعیین شده: "هدف الف (پل حفار)"، "هدف ب (پل قصبه)" و "خط سبز (جاده ماهشهر-آبادان)". این راهکار به دلیل انجام احاطه از دو جناح، فرصت عقب‌نشینی یا تقویت را به دشمن نمی‌داد. ضمن اینکه در آن آزادسازی محور ماهشهر - آبادان نیز در نظر گرفته شده بود و به نیروهای دشمن مستقر در این محور اجازه تقویت دو محور دیگر را نمی‌داد.

مستخرجه‌ای از طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع)

سازمان رزمی:

تیپ ۱:

قرارگاه و گروهان قرارگاه - گروه رزمی ۳۷ شیراز - گردان ۱۳۶ پیاده - گردان ۱۶۳ پیاده - ۳ گردان از سپاه پاسداران - گروهان یکم گردان ۲۴۶ تانک - گروهان یکم گردان ۱۰۴ پیاده - گروهان اشک گد ۲۱۴ سوار زرهی - گردان مختلط ۸۱۵ توپخانه (۱۵۵م خودکشی - ۱۰۵م هویتزر) "کمک مستقیم" - ۳ رسد توپ ۲۳م پ.ه. - ۹ رسد توپ ۱۴/۵م پ.ه. - ۲ رسد توپ ۲۳م پ.ه. شیلکا - ...

تیپ ۲:

قرارگاه و گروهان قرارگاه - گردان ۱۲۲ پیاده - گردان ۱۲۹ پیاده - گردان ۱۵۳ پیاده - ۴ گردان از سپاه پاسداران - هنگ ژاندارمری آبادان - گروهان ژاندارمری فارس - گروهان تانک چیفتن - گردان ۲۵۴ تانک - گردان ۲۴۶ تانک (-) - گروهان (-) تانک مهدی - منطقه سوم دریایی - شهربانی آبادان - نیروهای مردمی مستقر در منطقه - گردان ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵م "کمک مستقیم" - ۴۲ رسد توپ ۲۳م پ.ه. - ۱۲ رسد توپ ۱۴/۵م پ.ه. - یک رسد توپ ۵۷م پ.ه. - یک رسد توپ ۲۳م پ.ه. شیلکا - ...

تیپ ۳:

قرارگاه و گروهان قرارگاه - گردان ۱۱۰ پیاده - گردان ۱۴۸ پیاده - ۵ گردان از سپاه پاسداران - گروهان یکم گردان ۲۹۱ تانک - دسته تانک چیفتن از گردان ۲۵۶ تانک - گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه (۱۵۵م خودکشی - ۱۰۵م هویتزر) "کمک مستقیم" - ۹ رسد توپ ۲۳م پ.ه. - ۳ رسد توپ ۱۴/۵م پ.ه. - ...

گروه رزمی ۲۹۱ تانک:

گردان (-) ۲۹۱ تانک - گروهان‌های یکم و دوم گردان ۱۰۷ پیاده امداد - یک آتشبار ۱۵۵م خودکشی از گردان ۸۱۵ توپخانه "کمک مستقیم" - ۵ رسد توپ ۱۴/۵م پ.ه.

توپخانه لشکری:

یگان‌هایی از گروه ۲۲ توپخانه موجود در منطقه عملیات لشکر (همچنان زیر امر باقی می‌مانند) - آتشبار کاتیوشا از گردان ۳۶۲ توپخانه از گروه ۱۱ توپخانه (همچنان زیر امر باقی می‌ماند) - گردان ۳۸۹ (-) توپخانه ۲۰۳م کششی از گروه ۴۴ توپخانه (همچنان زیر امر باقی می‌ماند) - گردان ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م کششی - گردان ۳۶۸ (-) توپخانه ۱۰۵م - آتشبار سوم گردان ۸۱۵ توپخانه ۱۵۵م خودکششی.

احتیاط:

گردان (-) ۱۰۴ پیاده - گردان (-) ۱۳۴ پیاده - گردان (-) ۲۵۶ تانک (زیر امر، بنا به دستور).

عده‌های لشکر:

گردان (-) ۲۱۴ سوارزرهی - گردان ۳۹۸ پ.ه. شامل رسدهای توپ ۲۳م، ۱۴/۵م و شیلکا مستقر در منطقه - گروه هوانیروز (زیر امر باقی می‌ماند) - ...

۱- وضعیت:

۲- مأموریت: لشکر ۷۷ پیاده با همکاری برادران سپاه مأموریت دارد ساعت «س» روز «ر» در منطقه تک کرده، هدف‌های الف و ب را تصرف، خط خیز خندق (شرق رودخانه کارون) را تأمین و پدافند کند.

۳- اجرا: (خلاصه)

الف- تدبیر عملیات: (به نقشه شماره ۴ مراجعه شود)

(۱) مانور: لشکر با سه تیپ در خط: تیپ ۱ در منطقه ذوالفقاریه، تیپ ۲ در منطقه فیاضیه (تلاش اصلی)، تیپ ۳ در منطقه دارخوین تک کرده، به ترتیب خط سبز (جاده ماهشهر- آبادان) و هدف‌های "الف" و "ب" را تصرف و تأمین می‌کند.
گردان ۱۰۷ امداد ژاچا و گردان ۲۱۴ سوار زرهی (-) پوشش حاشیه کارون از دارخوین تا سلمانیه را برقرار می‌سازند.

گردان ۱۳۴(-) و گروه رزمی ۱۰۴ پیاده و گردان تانک واکذارى از نزاچا احتیاط لشکر را تشکیل داده، به ترتیب در غرب خانفره، جنوب محور ماهشهر - آبادان و منطقه فیاضیه مستقر می‌شوند. گردان ۲۹۱ تانک(-) پس از عبور تیپ ۳ از خط آن، احتیاط لشکر در منطقه دارخوین را تشکیل خواهد داد.

(۲) آتش: یک آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا خواهد شد. تقدم آتش‌ها با تیپ ۲ و سپس با احتیاط، در هر منطقه به هنگام درگیری. پیوست پ (پشتیبانی آتش).

ب- دستورهای هماهنگی:

- (۱) یگان‌های عمل‌کننده قبلاً شناسایی کامل از منطقه مورد عمل انجام دهند.
- (۲) یگان‌های پشتیبانی آتش، اعم از دسته‌های خمپاره‌انداز، موشک‌انداز ۱۰۷م و آتشبارهای توپخانه، با نگرش به شکل ویژه منطقه عملیات، به اقدامات کنترلی آتش توجه کافی مبذول دارند.
- (۳) اجرای آتش تهیه بلافاصله با کشف تک و بنا به دستور لشکر آغاز خواهد شد.

اقدامات و هماهنگی‌های به عمل آمده، قبل از اجرای عملیات

- ۱- تعیین خطوط حد بین یگان‌ها با استفاده از عوارض مصنوعی موجود (مسیر خط لوله نفت سه‌راهی شادگان به سلمانیه، حد بین تیپ‌های ۱ و ۳- جاده آسفالت آبادان - اهواز، حد بین تیپ‌های ۱ و ۲ تعیین شد).
- ۲- ایجاد معابر و شکاف‌های لازم در میادین مین دشمن، با همکاری و هماهنگی گردان مهندسی و یگان‌های عمل‌کننده و گزارش پیشرفت کار به لشکر.
- ۳- هماهنگ کردن دقیق آتش‌های پشتیبانی، با توجه به حرکت یگان‌های مانوری در جهت مقابل یکدیگر، با برقراری اقدامات کنترلی و همچنین، طرح‌ریزی مؤثر آتش و کنترل دقیق عناصر پشتیبانی آتش در اجرا (لازم به ذکر است در این عملیات آتش توپخانه آنچنان با مهارت و دقت طرح‌ریزی و اجرا شد که در طول عملیات، هیچ گزارشی دال بر تلفات ناشی از اشتباه آتش توپخانه خودی مشاهده یا گزارش نشد).

۴- پیش‌بینی "آتش ضد آتشبار" توسط مرکز هدایت آتش توپخانه لشکر از طریق طرح‌ریزی دقیق و اجرای هماهنگ آن (با اجرای آتش ضد آتشبار طرح‌ریزی شده، در همان دقایق اولیه کشف تک، تمام یگان‌های توپخانه دشمن خنثی و در نتیجه، اجرای موفقیت‌آمیز مانور و حرکت یگان‌های تک‌ور، به سهولت روی اهداف پیش‌بینی شده میسر شد).

۵- انجام هماهنگی‌های لازم با گروه هوانیروز به منظور جبران کمبود احتمالی آتش پشتیبانی توپخانه و همچنین، مقابله با نیروهای زرهی دشمن در دشت، بویژه در مناطق تپ‌های ۱۳۰۱.

۶- به منظور تداوم خنثی‌سازی وسایل پشتیبانی آتش دشمن، بویژه در غرب رودخانه کارون، همچنین جلوگیری از تقویت نیروهای دشمن در منطقه هدف، هماهنگی‌های لازم با نه‌اجا انجام شد و فهرست آماج مقدماتی پشتیبانی آتش نزدیک هوایی پیش‌بینی شده نیز جهت اجرا به "دسک ماهشهر" ارسال شد. در گام یکم، مقرر شد نیروی هوایی از روز آغاز عملیات، با استقرار شکاری بمب‌افکن‌های مورد نیاز در آسمان منطقه، پوشش هوایی را برقرار کند و از ورود جنگنده‌های دشمن به منطقه جلوگیری به عمل آورد. در گام دوم، با پیگیری لازم، نسبت به استقرار پایگاه موشکی "هاگ" در سربندر، این پوشش تقویت شود. در گام سوم با فعال کردن سامانه اعلام خطر هوایی و بکارگیری سامانه ارتباطی مطمئن از پست اعلام خطر هوایی منطقه تا قبضه‌های پدافند هوایی، امکان آمادگی پدافند عامل و غیرعامل هوایی یگان‌های عمل‌کننده سطحی را فراهم کند و در گام آخر، بنا به درخواست و برابر فهرست ارسالی، پشتیبانی نزدیک هوایی را به مورد اجرا بگذارد.

۷- بالأخره قرار شد گردان ۳۹۸ توپخانه پدافند هوایی لشکر با بکارگیری تمام توان خود و استفاده از توپ‌های اضافی ۲۳، ۱۴/۵ و ۵۷م و شیلکا، آمادگی لازم برای برقراری پدافند هوایی، ارتفاع پست یگان‌های عمل‌کننده و قرارگاه‌های آنها را به طور قابل قبولی به دست آورد.

اعمال آخرین تصحیحات در طرح عملیاتی لشکر

از جمله تصحیحاتی که در طرح عملیاتی اعمال شد، تکمیل مأمورت ابلاغی به تپ ۱ بود. علت این اقدام، لزوم انهدام هرچه سریع‌تر دشمن از طریق تک همزمان به تمامی یگان‌های آن، از جمله یگان‌های آزاد در منطقه سرپل بود که حکم احتیاط در منطقه را داشتند. به همین دلیل،

۱. کلمه "هاگ" به صورت غلط مصطلح به کار می‌رود. لذا در این کتاب نیز از هاگ استفاده شده است. صحیح آن هاگ (HAWK) می‌باشد.

تنها واگذاری مأموریت آزادسازی محور ماهشهر - آبادان (تأمین خط سبز) به تیپ ۱ کافی به نظر نمی‌رسید، زیرا در آن صورت دشمن قادر بود با نیروهای آزاد خود، مستقر در ورای خط سبز، علیه یگان‌های عمل‌کننده در شمال و جنوب (تیپ‌های ۲ و ۳) اقدام و حداقل اینکه در موفقیت آنها ایجاد اختلال یا تأخیر کند. از اینرو، مقرر شد با واگذاری یک گردان پیاده سبک از سپاه پاسداران به تیپ ۱، مأموریت انهدام نیروهای احتیاط دشمن که در مرکز منطقه استقرار داشتند، به عنوان "هدف پ" نیز به تیپ مذکور واگذار شود.

از طرفی، محدودیت مهمات توپخانه، بویژه هویتزر ۱۵۵م م و توپ ۱۳۰م م، لزوم اعمال تصحیح در طول مدت آتش تهیه طرح‌ریزی شده توسط توپخانه لشکر را موجب شد. با توجه به اینکه بنا بود عملیات به صورت شبانه و با غافلگیری کامل دشمن انجام پذیرد، با هماهنگی ستادهای لشکر و توپخانه لشکری، زمان آتش تهیه از ۲۰ دقیقه به ۱۰ دقیقه تقلیل یافت. در نتیجه، تعدادی از آماج‌های غیرحساس از جداول آتش برنامه‌ریزی شده مراکز هدایت آتش توپخانه لشکر و گردان‌های کمک مستقیم حذف شدند و به صورت آماج‌های بنا به درخواست درآمدند.

پیوست پشتیبانی آتش و ضمانت مربوط به طرح آفندی ثامن الائمه(ع)

در صفحات بعد، پیوست پشتیبانی آتش و ضمانت مربوطه که عیناً از روی کپی اصل مدارک تایپ شده، به شرح زیر آمده است:

۱. پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیات آفندی ثامن الائمه(ع) لشکر ۷۷ پیاده، مندرج در صفحات ۳۱۷ تا ۳۲۲ جلد دوم کتاب عملیات ثامن الائمه، تألیف سرتیپ ۲ روح‌الله سروری و سرتیپ ۲ ابوالقاسم جاودانی، انتشارات هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی، ۱۳۷۳.
۲. ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی) به پیوست پ (پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن الائمه(ع)، مندرج در صفحات ۳۲۳ و ۳۲۴ همان کتاب.
۳. ضمیمه ۲ (طرح آتش توپخانه) به پیوست پ (طرح پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن الائمه(ع)، مندرج در صفحات ۳۲۵ تا ۳۲۸ همان کتاب.
۴. ضمیمه ۳ (پشتیبانی آتش پدافند هوایی) به پیوست پ (پشتیبانی آتش)، به طرح آفندی ثامن الائمه(ع)، مندرج در صفحات ۳۲۹ تا ۳۳۱ همان کتاب.

پیوست پ (پشتیبانی آتش) به طرح عملیات آفندی ثامن الائمه (ع) لشکر ۷۷

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰:۱ جنوب غربی کشور

۱- وضعیت:

الف- نیروی دشمن:

پیوست الف (اطلاعات)- به طرح آفندی ثامن الائمه (ع) مراجعه شود.

ب- نیروهای خودی:

(۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنوب تک کرده، بستان و غرب سوسنگرد و رودخانه نیسان و شرق کارون را تأمین، دشمن را منهدم و همراه با سایر یگان‌ها، در منطقه محوله پدافند می‌کند.

(۲) لشکر ۹۲ زرهی در منطقه محوله تک کرده، بستان را تأمین و شرق رودخانه کارون تا دارخوین را پوشش می‌کند.

(۳) نیروی رزمی ۴۲۱، ضمن اجرای مأموریت محوله، هماهنگی‌های لازم را با ستاد عملیات لشکر ۷۷ به عمل می‌آورد.

(۴) نیروی هوایی، در حد مقدرات، از لشکر ۷۷ پشتیبانی به عمل می‌آورد.

۲- مأموریت: توپخانه لشکر ۷۷ پیاده، با یگان‌های سازمانی و زیر امر و عناصر دیگر پشتیبانی آتش، عملیات لشکر را با آتش‌های هوایی، توپخانه صحرایی و توپخانه پدافند هوایی پشتیبانی می‌کند.

لشکر ۷۷ پیاده با همکاری برادران سپاه مأموریت دارد ساعت «س» روز «ر» در منطقه تک کرده، هدف‌های "الف" و "ب" را تصرف، خط خیز "خندق" (شرق رودخانه کارون) را تأمین و پدافند کند.

۳- اجرا:

الف- تدبیر عملیات:

(۱) مانور: لشکر با سه تیپ در خط، تیپ ۱ در منطقه ذوالفقاریه، تیپ ۲ در منطقه فیاضیه (تلاش اصلی) و تیپ ۳ در منطقه دارخوین تک کرده، به ترتیب خط خیز سبز و هدف‌های الف و ب را تأمین و تصرف می‌کند. گردان ۱۰۷(-) امداد ژاجا از مختصات (۴۰-۵۲۰) تا (۱۰-۴۹۰) و گردان ۲۱۴(-) سوار زرهی از مختصات (۱۰-۴۹۰) تا (۲۰-۴۵۰)، پوشش حاشیه شرقی کارون تا سلمانیه را برقرار می‌کند. گردان ۱۱۴ (-) پیاده و گروه رزمی ۱۰۴ پیاده و گردان تانک واگذاری از نزاچا احتیاط لشکر را تشکیل داده، به ترتیب در غرب "خانفره" (۸۱۰-۶۲۰) و جنوب محور ماهشهر-آبادان (۶۲۰-۴۹۰) و منطقه فیاضیه مستقر می‌شوند.

(۲) آتش: یک آتش تهیه توپخانه و خمپاره‌اندازهای ۱۲۰م موجود در منطقه به مدت ۲۰ دقیقه، طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا خواهد شد. تقدم اجرای آتش با تیپ ۲ و سپس با احتیاط در هر منطقه، به هنگام درگیری خواهد بود.

ب- پشتیبانی هوایی:

(۱) کلیات: پشتیبانی هوایی موجود، احتیاط، توپخانه و تأسیسات نظامی را در عمق منطقه دشمن، با بمباران هوایی، خنثی خواهد کرد و در صورت اضطرار، پشتیبانی نزدیک هوایی را برای نیروهای عمل‌کننده فراهم کرده، پوشش هوایی بالگردهای خودی را انجام می‌دهد.

(۲) اختصاص: نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران عملیات لشکر ۷۷ پیاده را با اجرای بمباران‌های هوایی و پوشش هوایی و در موارد اضطراری، با پشتیبانی نزدیک هوایی پشتیبانی می‌کند.

پ- پشتیبانی توپخانه:

(۱) توپخانه صحرائی:

(الف) کلیات: یگان‌های توپخانه صحرائی لشکر با اجرای ۲۰ دقیقه آتش تهیه که بنا به دستور آغاز می‌شود، عملیات آفندی لشکر را پشتیبانی می‌کنند.

(ب) سازمان برای رزم:

- گردان مختلط ۸۱۵ توپخانه (۱۵۵م خودکشی و ۱۰۵ م هویتزر)، کمک مستقیم تیپ ۱
 - آتشبار سوم (تقویت شده) گردان ۳۷۰ توپخانه ۱۵۵م هویتزر کشتی، تقویت گردان ۸۱۵ توپخانه و کمک مستقیم احتیاط منطقه، هنگام درگیری.
 - آتشبار یکم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م هویتزر، عمل کلی تقویت گردان مختلط ۸۱۵ توپخانه.
 - گردان ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵م هویتزر، کمک مستقیم تیپ ۲.
 - آتشبار سوم گردان ۸۱۵ توپخانه (۱۵۵م خودکشی)، تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه و کمک مستقیم احتیاط منطقه، به هنگام وارد عمل شدن.
 - گردان ۳۶۸ توپخانه (-) ۱۰۵م هویتزر، عمل کلی/تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه. (پشتیبانی منطقه خونین شهر و شمال غرب آبادان).
 - آتشبار دوم گردان ۳۶۹ کاتیوشا، تقویت یگان‌های توپخانه مستقر در آبادان.
 - آتشبار دوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م (محور ماهشهر - آبادان)، عمل کلی/تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه.
 - گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه (۱۵۵م خودکشی و ۱۰۵م هویتزر)، کمک مستقیم تیپ ۳.
 - گردان ۳۷۰ توپخانه (-) ۱۵۵م هویتزر کشتی، تقویت گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه و کمک مستقیم احتیاط منطقه، به هنگام درگیری.
 - آتشبار یکم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی/تقویت گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه.
 - آتشبار سوم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م هویتزر، عمل کلی.
 - آتشبار سوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی.
 - گردان ۳۴۱ توپخانه (-) ۱۳۰م، مستقر در آبادان، عمل کلی (غرب اروند).
 - آتشبار دوم گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م، عمل کلی.
 - آتشبار دوم گردان ۳۶۲ کاتیوشا (گروه ۱۱ مراغه)، عمل کلی.
- (پ) متفرقه:

- گردان مختلط ۸۱۵ توپخانه آتش‌های آتشبار سوم (تقویت شده) گردان ۳۷۰ توپخانه را فقط برای آتش تهیه طرح‌ریزی کند.
- گردان ۳۸۳ توپخانه آتش‌های آتشبار سوم گردان ۸۱۵ توپخانه و آتشبار دوم گردان ۳۶۹ کاتیوشا را فقط برای آتش تهیه طرح‌ریزی کند.
- گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه آتش‌های گردان ۳۷۰ توپخانه (-) را فقط برای آتش تهیه طرح‌ریزی کند.
- ضمیمه ۲ (پشتیبانی آتش توپخانه صحرایی).

(۲) توپخانه پدافند هوایی:

- (الف) کلیات: گردان ۳۹۸ توپخانه پدافند هوایی، با عناصر سازمانی و زیر امر، به ترتیب تقدم پدافند هوایی یگان‌های توپخانه عمل کلی و عمل کلی/تقویت، احتیاط، پاسگاه فرماندهی و تأسیسات آمادی لشکر را برقرار می‌کند.
- (ب) سازمان برای رزم: به سازمان رزمی طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع) مراجعه شود.

تیپ ۱

- ۳ رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی
- ۹ رسد توپ ۱۴/۵م پدافند هوایی
- ۲ رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی شیلکا

تیپ ۲

- ۴۲ رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی
- ۱۲ رسد توپ ۱۴/۵م پدافند هوایی
- یک رسد توپ ۵۷م پدافند هوایی
- یک رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی شیلکا

تیپ ۳

- ۹ رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی
- ۳ رسد توپ ۱۴/۵م پدافند هوایی

گروه رزمی ۲۹۱ تانک

- ۵ رسد توپ ۱۴/۵م پدافند هوایی

عده‌های لشکر

— گردان ۳۹۸ پدافند هوایی، شامل رده‌های توپ ۲۳م، ۱۴/۵م و شیلکا
مستقر در منطقه

(پ) متفرقه: ضمیمه ۳ (پشتیبانی آتش پدافند هوایی)

ت- دستوره‌های هماهنگی:

(۱) ضمام پستیانی آتش تا ۱۲۰۰ ۲۴ شهریورماه به عنصر پشتیبانی آتش تحویل
شود.

(۲) خط هماهنگی پشتیبانی آتش، امتداد سرتاسری، به فاصله دو کیلومتری، غرب
کارون.

(۳) تاکتیک ضد آتشبار:

(الف) مشی عملیاتی: نیمه فعال

(ب) مشی اطلاعاتی:

«۱» مواضع تأییدشده:

— تقاطع سه امتداد، مربوط به نور و صدا، با گرای حاصله از بررسی قیف
انفجار که به وسیله دیدبانان منفرد گزارش شود.

— هر نوع منبع مختصاتی که با یک امتداد گرای ترسیمی مربوط به قیف
انفجار یا دیدبانی نور و صدا منطبق شود.

— مختصات حاصله از تفسیر عکس‌های هوایی.

«۲» مواضع مشکوک:

— تقاطع دو امتداد، مربوط به نور و صدا، با گرای حاصله از بررسی قیف
انفجار که به وسیله دیدبانان منفرد گزارش شود.

— گزارش‌های زندانیان جنگی.

(۴) اجرای آتش تهیه بنا به دستور و به یکی از دو صورت زیر خواهد بود:

(الف) چنانچه اجرای آتش تهیه یکپارچه در مناطق هر سه تیپ عمل‌کننده مورد نظر
باشد: اعلام کد "بالل".

(ب) چنانچه اجرای آتش تهیه منحصراً در منطقه تیپ‌های ۱ و ۲ باشد: اعلام کد
"اشتر".

۴- پشتیبانی خدمات:

الف- کلیات: پیوست "ت" (پشتیبانی خدمات رزمی) به طرح آفندی ثامن‌الائمه(ع)

ب- وسایل و خدمات:

(۱) طبقه ۵:

(الف) نقطه آماد مهمات پشتیبانی منطقه ۲ در امیدیه (۰۴۰ - ۷۶۰)، جراحی (۹۸۰ - ۲۰۰) و چوئیده (۴۳۰ - ۶۶۰) قرار دارد.

(ب) میزان آماد موجود از شهریور ماه تا شهریور ماه به شرح زیر است:

- خمپاره ۸۱ مم سوختار شدید: ۶۱ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- خمپاره ۱۲۰ مم سوختار شدید: ۲۸ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- خمپاره ۱۲۰ مم سوختار شدید با خرج موشکی: ۲ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- موشک ۱۰۷ مم: ۹ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- گلوله هویتر ۱۵۵ مم سوختار شدید: ۹ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- گلوله توپ ۱۳۰ مم خرج ضعیف: ۷۵ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- گلوله توپ ۱۳۰ مم خرج قوی: ۱۱ گلوله برای یک قبضه در سه روز عملیات.
- در سایر انواع مهمات محدودیتی وجود ندارد.

۵- فرماندهی و مخابرات:

الف- مخابرات:

- (۱) به دستور کار مخابرات توپخانه لشکر که طی نامه شماره ۱۱۰۱/۲۶/۱/۷۴-۶۰/۶/۱۱ به یگان‌ها ارسال شده و از تاریخ ۶۰/۶/۱۲ قابل اجراست، مراجعه شود.
- (۲) سکوت رادیویی، تا قبل از کشف تک توسط دشمن، حفظ شود.
- (۳) معرف رادیویی هماهنگ کننده هوایی " " است.^۱

۱. در اصل سند طرح عملیاتی آفندی، معرف تعیین نشده است.

ب فرماندهی:

(۱) محل عنصر پشتیبانی آتش در پاسگاه اصلی لشکر در (۸۹۰ - ۷۵۰) است.

(۲) محل پاسگاه توپخانه لشکر در (۸۹۰ - ۷۵۰) است.

رسید اطلاع دهید.

معتبر است رئیس رکن ۳ مرکز عملیات: سرهنگ ۲ ستاد صدیق‌زاده

فرمانده لشکر ۷۷ پیاده - سرهنگ ستاد شهاب‌الدین جوادی

ضمائم:

۱- پشتیبانی آتش هوایی.

۲- پشتیبانی آتش توپخانه: متعاقباً ارسال خواهد شد.

۳- پشتیبانی آتش توپخانه پدافند هوایی.

ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی) به پیوست پ (پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن الاثمه (ع)

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰: ۱ منطقه جنوب غربی کشور

۱- کلیات: پشتیبانی هوایی موجود، احتیاط، توپخانه و تأسیسات نظامی را در عمق منطقه دشمن با بمباران هوایی خنثی خواهد کرد و در صورت اضطرار، پشتیبانی نزدیک هوایی را برای یگان‌های عمل‌کننده فراهم کرده و پوشش هوایی بالگردهای خودی را انجام می‌دهد. ضمناً شناسایی مسلح از راه‌های هوایی به عمل خواهد آمد.

۲- تخصیص‌ها:

الف- نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران عملیات لشکر ۷۷ پیاده را با اجرای بمباران‌های هوایی و پوشش هوایی و در موارد اضطراری، پشتیبانی نزدیک هوایی، پشتیبانی می‌کند.
ب- ناظرین مقدم هوایی که به یگان‌ها اختصاص داده شده‌اند، عبارتند از:
- لشکر: عناصر دسک - هر تیپ مانوری: ۱ نفر - هر گردان مانوری: ۱ نفر
پ- اسم شناسایی برای هماهنگی هوایی "کاه" است که از طریق عنصر پشتیبانی هوایی تاکتیکی در اختیار گذارده خواهد شد.

۳- متفرقه:

الف- دستورهای هماهنگی:
(۱) خط هماهنگی پشتیبانی آتش، امتداد سرتاسری غربی رودخانه کارون، به فاصله یک کیلومتر از رودخانه.
(۲) همه هواپیماهای شناسایی به هنگام مراجعت از مأموریت، از منطقه شناسایی کنند.
ب- تأمین هوایی:
(۱) روش جاری شناسایی هوایی به قوت خود باقی است.
(۲) حداکثر سهم گلوله توپخانه در منطقه عملیات، بجز هنگام عملیات اضطراری هواپیماها، محدودیتی ندارد.
(۳) مرکز پشتیبانی هوایی مستقیم در مجاورت پاسگاه فرماندهی لشکر است.

(۴) مأموریت‌های پشتیبانی هوایی پیش‌بینی شده برابر "لف الف" است.
فرمانده لشکر ۷۷ پیاده - سرهنگ ستاد شهاب‌الدین جوادی

لف‌ها:

الف - فهرست آماج پشتیبانی نزدیک هوایی پیش‌بینی شده
ب - کالک آماج (حذف شده است)

الف - فهرست آماج پشتیبانی هوایی پیش‌بینی شده به ضمیمه ۱ (پشتیبانی هوایی) به پیوست ب (پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع) لشکر ۷۷ پیاده

مدرک: نقشه ۵۰,۰۰۰: ۱ منطقه جنوب‌غربی کشور

ردیف	منطقه آماج	شرح آماج‌های داخل منطقه	مختصات جغرافیایی منطقه		اندازه (کیلومتر)		ملاحظات
			عرض	طول	عرض	طول	
۱	آلفا (شمال خونین شهر)	پاسگاه فرماندهی لشکر، احتیاط‌ها و مجتمع تانک و خودروهای دشمن	30° 26'00"	48° 10'00"	۸/۷۵	۱۵/۷۵	اجرای بمباران هوایی در روز (ر) روی منطقه آلفا و براوو الزامی است
۲	براوو (غرب کارون)	مجموعه مواضع توپخانه، تانک و نفربر و مناطق تجمع نیروها و تجهیزات و تأسیسات آمادی دشمن	30° 30'00"	48° 10'00"	۹/۲۵	۱۶	اجرای بمباران هوایی در روز (ر) روی منطقه آلفا و براوو الزامی است
۳	دلتا (غرب اروندرود)	مواضع توپخانه صحرایی و ضد هوایی انبارهای مهمات و مناطق تجمع نیروهای دشمن	30° 05'00"	48° 10'00"	۱۵	۲۰	به اختیار
۴	گاما (غرب جزیره مینو)	مواضع توپخانه صحرایی و ضد هوایی تأسیسات آمادی مناطق تجمع نیروها	30° 26'30"	48° 10'00"	۸	۹	به اختیار

توضیح: خط هماهنگی پشتیبانی آتش (خط بمب)، امتداد غربی و سرتاسری رودخانه کارون و اروندرود، به فاصله دو کیلومتر از ساحل رودخانه‌های مزبور.

ضمیمه ۲ (طرح آتش توپخانه) به پیوست پ (طرح پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن الائمه (ع)

مدرک: نقشه ۵۰،۰۰۰: ۱ منطقه

۱- به منظور پشتیبانی آتش اضافی، یگان‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت یگان‌های لشکر را پشتیبانی می‌کنند.

الف: گردان ۳۱۵ توپخانه و گردان ۳۷۰ توپخانه، آتشبار یکم ۱۵۵م خودکشی و آتشبار یکم ۱۵۵م کشتی، فقط در گروه آماج "ح ۲۰ م"، با توجه به مسئولیت‌های ذاتی، به دستور توپخانه لشکر تیراندازی می‌کنند.

ب: جبهه دارخوین:

(۱) آتشبار یکم گردان ۳۳۳ توپخانه، عمل کلی/تقویت گردان مختلط ۳۱۵ توپخانه، دو عراده توپ ۱۳۰م در غرب کارون روانه و بنا به درخواست دیدبانان اجرای آتش کنند.

(۲) آتشبار دوم گردان ۳۸۷ توپخانه (۱۷۵م)، عمل کلی، یک عراده توپ ۱۷۵م در غرب کارون روانه و به درخواست دیدبان مستقر در انرژی اتمی، پاسخ دهید.

(۳) آتشبار یکم گردان ۳۶۲ کاتیوشا، عمل کلی، مواضع خود را در منطقه ابلاغی قبلی اشغال نمایید.

پ: جبهه ماهشهر - آبادان:

(۱) آتشبار دوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی/تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه.

(۲) آتشبار سوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی.

(۳) آتشبار دوم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م، عمل کلی/تقویت گردان مختلط ۸۱۵ توپخانه.

(۴) آتشبار سوم گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م، عمل کلی.

۲- آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه، با کد "بلال" آغاز می‌شود.

۳- تقدم آتش لشکر، ابتدا با تیپ ۲، سپس با احتیاط، به هنگام وارد عمل شدن.

۴- علامت قطع آتش، قبل از پایان ۲۰ دقیقه، با بیان صریح "آتش بس" خواهد بود.

۵- ثبت تیر، روزانه تحت کنترل آتشبارها، در وضعیت مناسب، انجام و آخرین عناصر تنظیمی را در دست داشته باشید.

۶- آتشبارها عناصر تنظیمی لازم را در جهت اجرای آتش روی آماج‌های منظور شده از جدول آتش، طبق برنامه لف‌های "پ، ت و ث"، قبلاً محاسبه و تمرین کنند.

۷- روی پست‌های دیدبانی گلوله‌های دود انگیز و سوختار توأم تیراندازی شود.

۸- روی گروه‌های آماج "ح ۲۰م"، "ح ۲۱م"، "ح ۲۲م" و "ح ۲۳م" بنا به دستور ستاد عملیات توپخانه لشکر، اجرای آتش کنید.

۹- ضریب تلفات برای توپ‌های ۱۳۰م ۱۰٪، برای ۱۷۵م و ۲۰۳م ۵٪ در نظر گرفته شده است.

۱۰- تاکتیک ضد آتشبار:

الف: مشی عملیاتی، نیمه فعال.

ب: آتش ضد آتشبار (جدول آتش لفت)، با کد "شیراز" و به دستور ستاد عملیاتی توپخانه لشکر اجرا شود.

۱۱- خط هماهنگی پشتیبانی آتش امتداد سرتاسری، به فاصله دو کیلومتر غرب رودخانه کارون است.

۱۲- خط آتش محدود بین تیپ‌های ۳ و ۲، خط حد بین دو تیپ است. یگان‌ها مجاز به تیراندازی در حد گذار آن نیستند، مگر با هماهنگی قبلی یگان‌های مربوطه.

۱۳- خط آتش محدود بین تیپ ۱ و تیپ ۲ جاده آبادان - اهواز است.

۱۴- یگان‌های توپخانه کمک مستقیم و تقویت مجاز به تیراندازی، خارج از منطقه یگان پشتیبانی شونده خود نبوده، مگر با هماهنگی یگانی که آتش در منطقه آن اجرا می‌شود.

۱۵- تیراندازی پس از خاتمه آتش‌بس، بنا به درخواست دیدبان و یا به دستور ستاد عملیاتی توپخانه لشکر اجرا شود.

۱۶- سکوت رادیویی تا قبل از کشف تک توسط دشمن، رعایت و سپس با کد استفاده شود.

۱۷- نقطه آماد مهمات پشتیبانی منطقه در امیدیه (۴۰۱ - ۷۶۰)، جراحی (۰۸۰ - ۲۰۰) و چوئبیده (۴۳۰ - ۶۶۰) قرار دارد.

۱۸- میزان آماد مهمات موجود:

الف: ۱۵۵م خودکشی و کششی ۲۰۰ گلوله برای سه روز

ب: ۱۳۰م خراج قوی ۱۵۰ گلوله برای سه روز

پ: برای سایر انواع مهمات محدودیتی وجود ندارد.

ف ع ت ل - سرهنگ ستاد عظیم ازگمی

پیوست‌ها:

لف الف: فهرست آماج شماره ۱ در ۴ صفحه

لف ب: کالک آماج شماره ۱

لف پ: جدول آتش شماره ۱

لفت: جدول ضمیمه آتش شماره ۲

لف ث: گروه آماج‌ها شماره ۳

گیرندگان:

- فرماندهان تیپ‌های او ۲ و ۳ (افسران رابط) - گردان ۳۸۹ توپخانه ۲ نسخه - گردان ۳۳۳
توپخانه ۳ نسخه - آتشبار ۱۷۵م ۱ نسخه - آتشبار کاتبوشا ۱ نسخه.

ضمیمه ۳ (پشتیبانی آتش پدافند هوایی)، به پیوست پ (پشتیبانی آتش)، به طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع)

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰: ۱ منطقه جنوب غربی کشور

۱- کلیات:

جنگ‌افزارهای پدافند هوایی به ترتیب تقدم، از یگان‌های در خط، توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت لشکر، پاسگاه‌های فرماندهی، تأسیسات حیاتی نیمه ثابت و آمادی لشکر در منطقه عملیات پدافند می‌کنند.

۲- تخصیص‌ها:

الف- تیپ‌های عمل‌کننده: به سازمان رزمی طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع) (یا پیوست ب- پشتیبانی آتش) مراجعه شود.

ب- قرارگاه لشکر: چهار قبضه توپ ۲۳م پدافند هوایی.

پ- توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت محور دارخوین- سلمانیه:

(۱) آتشبار دوم گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م: سه قبضه توپ ۲۳م و یک قبضه توپ

۱۴/۵م پدافند هوایی.

(۲) آتشبار یکم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م: دو قبضه توپ ۲۳م پدافند هوایی.

(۳) آتشبار دوم گردان ۳۶۲ کاتیوشا (گروه ۱۱ مراغه): یک قبضه توپ ۲۳م پدافند

هوایی.

ت- توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت محور ماهشهر- آبادان:

(۱) آتشبارهای دوم و سوم گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م: چهار قبضه توپ ۲۳م پدافند

هوایی.

(۲) گردان ۳۸۹ توپخانه (-) ۲۰۳م هویتزر: سه قبضه توپ ۲۳م پدافند هوایی.

ث- توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت محور آبادان: به سازمان رزمی تیپ ۲ پیاده

(یا پیوست ب- پشتیبانی آتش) مراجعه شود.

ج- تأسیسات آمادی لشکر:

(۱) بنه مهمات لشکر: دو قبضه توپ ۲۳م پدافند هوایی.

- (۲) نقطهٔ آماد طبقهٔ ۳: یک رسد توپ ۲۳مم پدافند هوایی شیلکا.
(۳) نقاط آماد طبقات ۱ و ۲ و ۴: دو قبضه توپ ۲۳مم پدافند هوایی.
ج- سایر تأسیسات:

- (۱) هفده قبضه توپ ۲۳مم پدافند هوایی.
(۲) چهار قبضه توپ ۱۴/۵مم پدافند هوایی.
(۳) یک رسد توپ ۲۳مم پدافند هوایی شیلکا.
(۴) یک آتشبار موشک هاگ.

۳- متفرقه:

الف- دستورهای هماهنگی:

- (۱) یگان‌های پدافند هوایی به فرامین آتش در طول مدت عملیات، توجه کنند.
(۲) دیدبانان پدافند هوایی معابر هواپیماهای کوتاه پرواز دشمن را مراقبت و دیدبانی کنند.
(۳) جنگ‌افزارهای پدافند هوایی، با توجه به اصول گسترش پدافند هوایی مستقر شوند و منطقهٔ مسئولیت هر جنگ‌افزار مشخص شود.
(۴) کلبهٔ وسایل ارتباطی، در طول عملیات، آماده به کار و فعال باشند.
(۵) به آماد مهمات جنگ‌افزار توجه شده و از تیراندازی بی‌رویه در نقاط حساس خودداری شود.

- (۶) افسر رابط پدافند هوایی در طول عملیات، در دسک نیروی هوایی حضور داشته، شبکهٔ اعلام خطر لشکر را هماهنگ و کنترل می‌کند.
(۷) افسران پدافند تیپ‌ها، در پاسگاه فرماندهی تیپ حضور داشته باشند و فعالیت جنگ‌افزارهای پدافند هوایی را از نظر کاربرد، هماهنگ و نظارت کنند.
ب- لف الف (کالک گسترش جنگ‌افزارهای پدافند هوایی).

فرماندهٔ لشکر ۷۷ پیاده- سرهنگ ستاد شهاب الدین جوادی

رسید اطلاع دهید

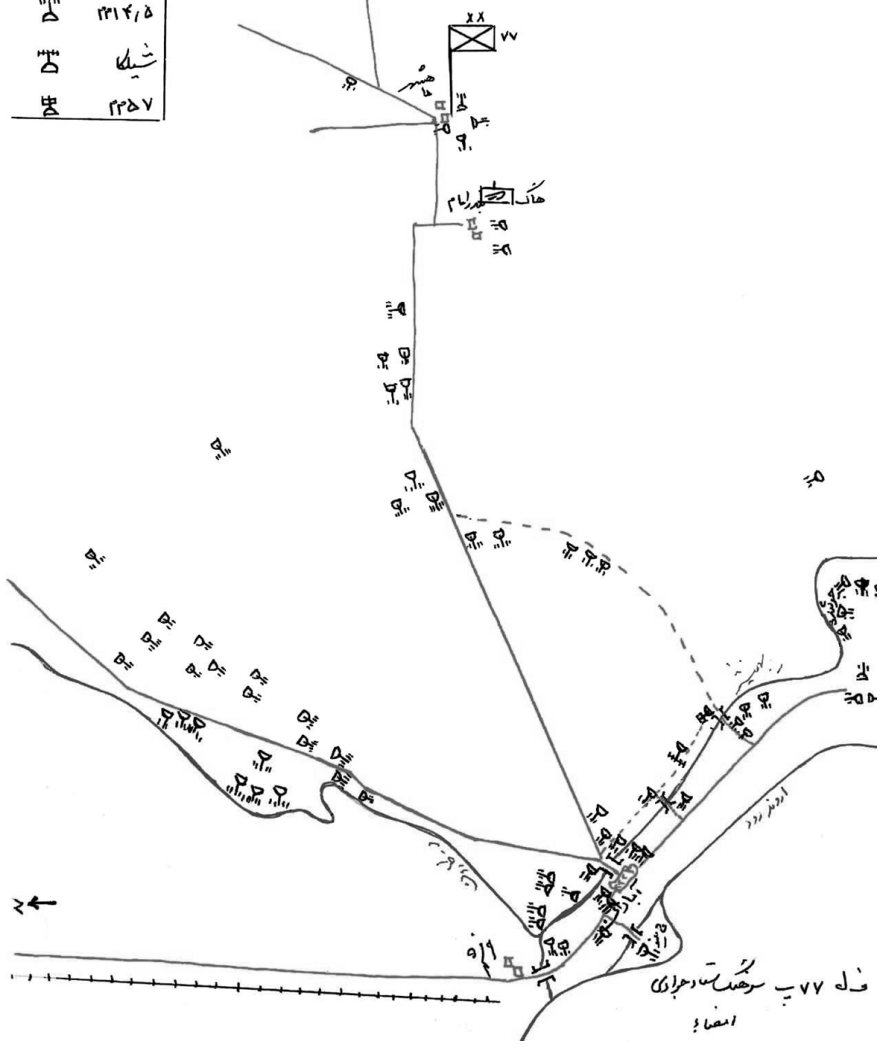
معتبر است.

رئیس رکن سوم مرکز عملیات لشکر ۷۷- سرهنگ ۲ ستاد صدیق‌زاده

لف‌ها: الف: کالک گسترش جنگ افزارهای پدافند هوایی

علائم نگارگری	
D	۳۳۲۳
D	۳۳۱۴/۵
D	شیکه
D	۳۳۵۷

لف الف (کالک گسترش پدافند) به هم پیوسته (پوشش آتش) به
 به پدافند (پوشش آتش) به طبع آفندی نام ندارد

اجرای عملیات ثامن الائمه (ع)

۱. گزارش‌های روز اول عملیات (در مورد عملکرد وسایل پشتیبانی آتش)

تک در ساعت ۱۰۰۰ روز ۵ مهرماه ۶۰ در نهایت غافلگیری آغاز شد.^۱ با هجوم عناصر مانوری به خاکریزهای دشمن، تک کشف شد و یگان‌های تک‌ور زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفتند. در این لحظه، آتش‌های طرح‌ریزی شده توپخانه خودی، بویژه آتش ضد آتشبار، در سرتاسر منطقه به اجرا درآمد. اجرای این آتش‌ها از آتش دشمن کاست و یگان‌های توپخانه دشمن تا حد قابل قبولی خنثی شدند. آتش‌های طرح‌ریزی شده به صورت مداوم در طول شب تا روشنایی روز، مانور یگان‌های رزمی را تسهیل کرده و تلفات نیروهای خودی را تقلیل دادند.

آتش پشتیبانی از تک، در طول روز، بنا به درخواست دیدبان‌ها اجرا می‌شد. انبوه آتش با حجم زیاد، همچنان روی پل‌های قصبه و حفار و احتیاط‌های دشمن در آن سوی کارون ادامه داشت. در اثر تهاجم رعدآسای نیروهای رزمنده خودی و آتش انبوه توپخانه بر روی پل‌های قصبه و حفار، راه فرار و همچنین تقویت نیروهای دشمن بسته شده بود و دشمن جز تسلیم چاره دیگری نداشت.^۲

گفتنی است بعد از پایان عملیات، زمانی که فرماندهان آثار تخریبی حاصل از گلوله‌های توپخانه را در منطقه مشاهده کردند، بار دیگر به ماهیت و نقش مؤثر و انکارناپذیر پشتیبانی آتش

۱. در مورد غافلگیر کردن دشمن در این عملیات، به نوعی توپخانه نقش کلیدی داشت. به این ترتیب که پس از موفقیت عملیات مدن و دارخوین افکار عمومی چه در داخل و چه در خارج از صحنه نبرد- انتظار داشت که این عملیات در سالروز تهاجم دشمن به خاک مقدس جمهوری اسلامی ایران صورت گیرد و دشمن نیز از احتمال شروع عملیات در روز سی و یکم شهریورماه آگاه بود و خود را برای مقابله با آن آماده کرده بود. محدودیت مهمات، بویژه مهمات هویتزر ۱۵۵م و توپ ۱۳۰م و لزوم دریافت این نوع مهمات برای تضمین موفقیت عملیات، دستمایه‌ای شد که لشکر از شروع عملیات در این روز خودداری کند، تا اصل غافلگیری را رعایت کرده باشد. برابر اظهارات اسیر عراقی، این تأخیر توانست باعث غافلگیری دشمن در عامل زمان شود؛ چرا که از اواخر شهریورماه ۱۳۶۰ دشمن منتظر تک سراسری لشکر در منطقه سرپل بود و این آمادگی را تا بعد از ظهر روز چهارم مهرماه نیز حفظ کرده بود.

۲. سرهنگ دوم ستاد مظفرالسعدون، فرمانده تیپ ۶ زرهی دشمن، در پیامی که به فرمانده لشکر خود ارسال می‌کند، اظهار می‌دارد: "آتش توپخانه دشمن بسیار سنگین و شدید است، ولی نیروهای من مقاومت کرده و ایستاده‌اند." مشابه همین گزارش را سرهنگ ستاد محمد وتوت، فرمانده تیپ ۴ پیاده نیز ارسال داشته است.

توپخانه در نیل به موفقیت و پیروزی نهایی صحنه گذاشتند. در ادامه به مواردی از فعالیت‌های پشتیبانی آتش در روز اول عملیات اشاره می‌شود:

- در ساعت ۰۵۰۲۱۵، تیپ ۲ مستند به گزارش پست شنود اعلام کرد که سه آتشبار دشمن در اثر اجرای آتش ضد آتشبار توپخانه خودی به طور کلی خنثی شده و قادر به اجرای آتش نیستند.

- در ساعت ۰۵۰۳۰۵، تیپ ۳ گزارش داد که تانک‌های دشمن در غرب کارون فعال شده و با تیراندازی به ساحل شرقی رودخانه، قصد ایجاد مزاحمت در حرکت یگان‌های تک‌ور را دارند. دستور داده شد که عناصر پشتیبانی آتش مرکز عملیات تاکتیکی لشکر اقدامات لازم جهت اجرای سریع آتش سنگین روی تانک‌های فعال دشمن در غرب کارون به عمل آورد که بلافاصله اجرا شد.

- در ابتدای روشنایی روز، دو بار حوالی قرارگاه تاکتیکی لشکر به وسیله توپخانه دوربرد دشمن مورد هدف قرار گرفت که صدمه‌ای به تأسیسات آن وارد نیامد. ضمناً مختصات موضع یک یگان دشمن که از فرمانده خود درخواست کمک می‌کرد، کشف و بلافاصله توسط توپخانه مورد هدف قرار گرفت.

- در ساعت ۰۵۰۵۴۵، به هوانیروز دستور داده شد جهت مقابله با پاتک دشمن، در جناح راست تیپ ۱ وارد عمل شود.

- در ساعت ۰۵۰۶۱۴، دسک هوایی گزارش کرد که از ساعت ۰۵۰۶۱۰ پوشش هوایی در منطقه به وسیله نهاجا برقرار شده است.

- در ساعت ۰۵۱۰۱۰، تیپ ۳ درخواست کرد که به منظور پشتیبانی از تک گروه رزمی ۱۴۸ پیاده و پوشش جناح چپ تیپ، با کاربرد آتش اضافی، اقدامات لازم مبذول شود. عنصر پشتیبانی آتش مرکز عملیات تاکتیکی دستورهای لازم را مبنی بر پشتیبانی آتش بیشتر صادر کرد که در نتیجه، یک توده سنگین آتش به مدت شش دقیقه طرح‌ریزی و در منطقه مورد نظر اجرا شد. برابر گزارش اسیر عراقی، در اثر اجرای این آتش سنگین، گردان‌های ۱۱۳ و ۳۰۲ تیپ ۶ که اولی در احتیاط و دومی در جناح چپ تیپ مذکور عمل می‌کرد، تقریباً منهدم شدند.

- در ساعت ۰۵۱۰۱۳، دسک هوایی اعلام کرد: در پی درخواست بمباران روی هدف‌های مورد نظر در غرب کارون، این هدف‌ها در ساعات ۱۱۱۵ و ۱۱۳۰ مورد حمله هوایی قرار خواهند گرفت. مراتب به یگان‌های عمل‌کننده ابلاغ شد.

- در ساعت ۰۵۱۰۱۶، برابر گزارش تیپ ۲، یک فروند هواپیمای دشمن در اثر تیراندازی یگان‌های پدافند هوایی در آبادان سقوط کرد.

- در ساعت ۰۵۱۰۴۶، تیپ ۳ اعلام کرد که با پشتیبانی آتش مؤثر، پیشروی به سوی هدف مربوطه ادامه دارد، ولی دشمن مجدداً در حال دور زدن از جناح چپ ماست. بنابراین، نیاز مبرم به پشتیبانی آتش هوانیروز داریم. مرکز عملیات تاکتیکی لشکر به هوانیروز ابلاغ کرد که در منطقه تیپ ۳ به پرواز درآمده، در خنثی کردن پاتک دشمن، تیپ ۳ را پشتیبانی آتش کند.

- در ساعت ۰۵۱۱۰۰، پس از پشتیبانی آتش هوانیروز و توپخانه، تیپ ۳ گزارش کرد تعداد هفتاد نفر از نیروهای دشمن را به اسارت درآورده و تعداد چهار دستگاه تانک را به غنیمت گرفته و دشمن در حال فرار است.

- گزارش هوانیروز در ساعت ۰۵۱۱۳۵ حاکی است: یک دکل دیدبانی دشمن و چندین خودرو و چهار دستگاه تانک را منهدم و تعدادی از نیروهای نظامی دشمن را به هلاکت رسانیده است.

- تیپ ۳ در ساعت ۰۵۱۴۴۵ گزارش کرد یک فروند بالگرد دشمن که در حال اجرای عملیات تهاجمی روی نیروهای خودی بود، توسط یکی از خدمه‌های موشک تاو گردان ۱۴۸ پیاده به نام گروهبان هاشمی مورد هدف قرار گرفت و ساقط شد.

- توپخانه لشکری گزارش کرد که در ساعت ۰۵۱۵۱۰ یک فروند هواپیمای جنگنده دشمن از ارتفاع بالا مواضع یگان‌های توپخانه کاتیوشا و ۱۷۵م مستقر در داخوین را با راکت و تیربار مورد حمله قرار داد؛ اما خوشبختانه آسیبی به آنها وارد نشده است. در این مورد، مرکز عملیات تاکتیکی لشکر ضمن اینکه از طریق عنصر پدافند هوایی به یگان‌های پدافند هوایی هوشیاری لازم را داد، در مورد چگونگی عدم وجود پوشش هوایی، از دسک توضیح خواست.

۲. گزارش‌های روز دوم عملیات (در رابطه با عملکرد وسایل پشتیبانی آتش)

- در ساعت ۰۶۱۰۳۰، تیپ ۲ گزارش کرد که در ساعت ۰۹۰۰ از شش فروند هواپیمای دشمن که در حال پرواز بر فراز نیروهای خودی در آبادان بودند، یک فروند مورد هدف جنگ‌افزارهای پدافند هوایی و یک فروند دیگر مورد اصابت موشک هواپیماهای شکاری نه‌اجا قرار گرفته، سرنگون شدند.

- در ساعت ۰۶۱۱۰۰، پست شنود تیپ ۲، این پیام را از فرمانده دشمن دریافت و گزارش کرد: نیروهای ایرانی نیروهای عراقی را از سه جهت زیر آتش توپ و سلاح مختلف قرار داده‌اند؛ تیپ ۴۴ پیاده به طرف پل مارد در حرکت است، واحدهای گردان مقداد به کلی منهدم شده است و فقط تانک‌ها عمل می‌کنند.

- برابر گزارش دیدبان مقدم توپخانه: در ساعات ۰۶۱۱۲۰ و ۰۶۱۱۳۰ و ۰۶۱۲۰۶ مواضع یگان‌های تقویت کننده دشمن، در منطقه غرب کارون، توسط هواپیماهای نیروی هوایی بمباران شد.

- در ساعت ۰۶۱۲۳۰ تیپ ۲ درخواست کرد: به منظور پشتیبانی آتش از یگان‌های تک‌ور و مقابله با تانک‌های دشمن، در منطقه حفار شرقی، گروه تک‌هوانیروز اعزام شود. بلافاصله گروه تک‌هوانیروز به منطقه تیپ ۲ به پرواز درآمده، با آتش سنگین و مؤثر خود، به مدت یک ساعت از رزمندگان تیپ ۲ پشتیبانی کرد.

- بالأخره، در ساعت ۱۸۲۰ روز ششم مهرماه ۱۳۶۰، شوق کارون به تصرف کامل رزمندگان لشکر ۷۷ و سایر نیروهای شرکت‌کننده در عملیات درآمد و یگان‌ها به پاکسازی منطقه و جمع‌آوری اسرا پرداختند.

- در آغاز روز هفتم مهرماه، دشمن در نهایت عجز، مبادرت به انفجار پل نیمه تخریب حفار در قسمت غربی آن کرد. به این ترتیب، با تخریب پل‌های احداث شده روی رودخانه کارون، به طور کامل ارتباط بین غرب و شرق آن قطع شد.

نقشه شماره ۵، گسترش یگان‌های لشکر ۷۷ بعد از عملیات پیروزمندانه ثامن‌الائمه (ع) را نشان می‌دهد.

بررسی عملکرد توپخانه در عملیات ثامن‌الائمه (ع)

با اینکه عملکرد توپخانه برابر با آنچه در صفحات قبل تشریح شد، در مجموع مثبت بوده و در حقیقت، به عنوان مکمل طرح مانور فرمانده، در موفقیت قاطع عملیات نقش ارزنده‌ای داشته است، نقد آن می‌تواند زوایای پیدا و پنهان این نقش را آشکارتر سازد.

الف- محاسن و نقاط قوت

(۱) یکی از محاسن بزرگ این عملیات انجام شناسایی‌های لازم در مرحله طرح‌ریزی، برای شناخت کامل دشمن و استعداد و امکانات او در سرپل اشغالی بود. در این مرحله، فرماندهان و

طراحان توپخانه به کرات از منطقه تحت اشغال شناسایی کردند و ضمن تکمیل فهرست آماج خود، طرح‌ریزی را بر اساس واقعیات ملموس از دستاوردهای خود در این شناسایی‌ها بنا نهادند. (۲) تشکیل قرارگاه تاکتیکی لشکر و پیرو آن مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش متشکل از عنصر پشتیبانی آتش، عنصر پشتیبانی هوایی و عنصر هماهنگی فضای هوایی، یکی از ویژگی‌های مثبت عملکرد سامانه پشتیبانی آتش در این عملیات بود، که کار طرح‌ریزی و کنترل تمامی وسایل پشتیبانی آتش را به نحو مطلوبی به انجام رسانید و هماهنگی لازم را بین آنها برقرار کرد.

(۳) طرح‌ریزی دقیق آتش توپخانه در رده توپخانه لشکر و اجرای بموقع آن در مرحله اجرا نیز یکی دیگر از نقاط قوت عملکرد توپخانه در این عملیات محسوب می‌شود، که ضمن آن فهرست آماج و جداول آتش مربوطه تهیه شدند و در مواقع لزوم با موفقیت به اجرا درآمدند.

(۴) پیش‌بینی اقدامات هماهنگی پشتیبانی آتش به منظور مصون ماندن نیروهای مانوری از آتش خودی، ضمن مشخص بودن چگونگی اجرای مأموریت تمامی وسایل پشتیبانی آتش مانند هواپیماها، بالگردها و توپخانه‌ها، یکی دیگر از اقدامات مثبت عملکرد کل سامانه پشتیبانی آتش در این عملیات بود.

(۵) برقراری یک سامانه ارتباط و مخابرات مؤثر و مطمئن نیز یکی دیگر از محسنات عملکرد توپخانه در این عملیات بود؛ به طوری که قرارگاه توپخانه لشکر به طور دائم در جریان همه اتفاقات قرار داشت و در موارد لازم، با طرح‌ریزی و اجرای آتش بموقع، پشتیبانی مورد نیاز نیروهای مانوری را به نحو مطلوبی تأمین می‌کرد.

(۶) جدول حوادث عمده عملیات ثامن الائمه (ع) که حدود صد مورد را شامل می‌شود، ۵۵ مورد آن به مبادله پیام‌ها در مورد فعالیت‌های سامانه پشتیبانی آتش و درخواست آتش از این سامانه، بویژه توپخانه، اختصاص دارد که گویای نقش مؤثر توپخانه در موفقیت این عملیات است.

ب- معایب و نقاط ضعف

برابر سوابق موجود، واقعیت این است که عملکرد توپخانه در عملیات ثامن الائمه (ع) فاقد نقاط ضعف یا عیوب عمده‌ای بوده، ولی از آنجایی که نویسنده دارای سوابق آموزشی است، با استناد به محتویات مدارک آموزشی، سه مورد قابل ذکر تشخیص داده شد که البته زیاد به

فرماندهان و طراحان توپخانه شرکت‌کننده در این عملیات مربوط نمی‌شود و بیشتر ناشی از کمبودها و مشکل وقایع‌نگاری و نگهداری اسناد و مدارک جنگ تحمیلی است:

(۱) در دستور پدافندی شماره ۲، فهرست آماج نسبتاً جامعی ارائه شده، ولی فقط یک جدول آتش برای کل عملیات پدافندی در نظر گرفته شده که عنوان آن مشخص نیست. اگر این جدول آتش را مربوط به "آتش ضد تهیه" فرض کنیم، به نظر می‌رسد تهیه سایر جداول آتش مورد نیاز در عملیات پدافندی یا مورد نیاز تشخیص داده نشده و یا احیاناً به بوتۀ فراموشی سپرده شده است. مانند "جدول آتش آخرین آتش‌های حفاظتی" و "جدول آتش ضد آتشبار" و جدول آتش حداقل یک سری آماج، مربوط به طرح پاتک یگان مانوری (البته اگر یگان مانوری دارای چنین طرحی بوده باشد).

(۲) در سازمان برای رزم توپخانه برای طرح عملیاتی آفندی ثامن‌الائمه (ع) به چند آتشبار مأموریت کمک مستقیم (البته در صورت وارد عمل شدن احتیاط) محول شده بود که با توجه به امکانات یک آتشبار تیر، طرح‌ریزی و اجرای چنین مأموریتی از جانب آن می‌توانست با مشکلات بی‌شماری مواجه شود. اصل دوم اصول پنج‌گانه سازمان برای رزم توپخانه قرار دادن یک گردان توپخانه مناسب در نقش کمک مستقیم هریک از تیپ‌های درگیر در عملیات را مورد تأکید قرار داده است. البته در این عملیات، سه یگان در اندازه گردان به عنوان احتیاط منظور شده بود و با توجه به کمبود یگان‌های توپخانه و اینکه یگان‌های مانوری باید از سه محور کاملاً مجزا به سمت اهداف خود حرکت کنند، شاید سازمان برای رزم اینچنینی قابل توجیه باشد؛ به شرطی که پیش‌بینی‌های لازم برای تقویت آتشبارهای مورد نظر از لحاظ نیروها و تجهیزات شده باشد.

(۳) در ضمیمه ۲ (پشتیبانی توپخانه) پیوست پشتیبانی آتش طرح عملیاتی ثامن‌الائمه (ع) به وجود فهرست آماج، کالک آماج و جداول آتش متعدد اشاره شده است که متأسفانه اثری از آنها در کتاب عملیات ثامن‌الائمه (ع) نیست، تا از طریق بررسی آنها، ماهیت طرح‌ریزی توپخانه مورد نقد و بررسی قرار گیرد. در این مورد، تلاش‌هایی برای یافتن این اسناد مهم به عمل آمد که نتیجه آن در پایان این نوشته آمده است.

شرح حوادث ایجاد شده و هدایت عملیات در اجرای طرح عملیاتی ثامن الائمه (ع)

(موارد مربوط به پشتیبانی آتش)

ردیف	گروه تاریخ و زمان	ارسال کننده پیام	شرح پیام	اقدامات انجام شده
۱	۰۵۰۰۰۱ مهر ۵۹	تیپ‌ها	تک ما آغاز شد	
۲	۰۵۰۱۰۰	تیپ ۱	تک در منطقه کشف شد- تقاضای آتش تهیه	به ت ل دستور اجرای آتش تهیه در منطقه تیپ ۱ و عمل کلی و عمل کلی تقویت که مؤثر در عمل تیپ هستند، داده شد.
۳	۰۵۰۱۱۵	تیپ ۱	ضمن اجرای آتش تهیه، درگیری در خاکریزهای گروه‌های زرمی ۱۳۶ و ۱۶۳ ادامه دارد.	به تک ادامه دهید.
۴	۰۵۰۱۱۶	تیپ ۳	تک کشف شد. آتش تهیه تیپ اجرا شد.	
۵	۰۵۰۱۲۲	تیپ ۱	گردان ۱۳۶ زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفته است.	دستور برای اجرای آتش تهیه داده شده بود.
۶	۰۵۰۱۵۰	تیپ ۳	دشمن در منطقه پل قصبه در حال عقب‌نشینی است.	به ت ل دستور داده شد به اجرای آتش ممانعتی اقدام کند.
۷	۰۵۰۱۵۵	تیپ ۲	در ساعت ۰۱۱۵ تک خودی کشف شد. آتش تهیه اجرا شد.	به تک ادامه دهید.
۸	۰۵۰۲۱۵	تیپ ۲	برابر گزارش پست شنود: دو آتشبار به هیچ عنوان قادر نیست آتش کند، سه واحد شدیداً نیاز به تقویت دارد، ولی رده بالا گفته فعلاً در دسترس نیست؛ ضمناً یک واحد دشمن تقاضای نقشه کرده است.	به نازجا گزارش شد.
۹	۰۵۰۳۰۵	گد ۳۹۱ تانک	تانک‌های دشمن در غرب کارون فعال شده‌اند. دستور فرماید توپخانه آتش کند.	از آتش مستقیم تانک استفاده شود. به ت ل ابلاغ شد.
۱۰	۰۵۰۳۵۵	تیپ ۳	نسبت به تأمین سمت چپ تیپ اقدام مؤثر به عمل آید.	به ت ل دستور اجرای آتش مؤثر داده شد.
۱۱	۱۱۰۵۰۵۰۹	تیپ ۳	تقاضای اجرای آتش روی دشمن در سمت چپ مارد، توسط گد ۱۳۸ پ.	ضمن ابلاغ به ت ل، به هوانیروز دستور داده شد با روشن شدن هوا اقدام کند.
۱۲	۰۵۰۴۴۵		تعداد ۷ گلوله توپخانه دوربرد دشمن در منطقه حدود پاسگاه فرماندهی لشکر ۷۷ و شادگان شلیک شده است.	به ت ل دستور اجرای آتش ضد آتشبار داده شد. در نتیجه، آتش دشمن خاموش شد.

۱۳	۰۵۰۵۴۶	تیپ ۲	دشمن در حال مستقر کردن یک پل بر روی رودخانه کارون در مختصات (۷۹-۴۲) است.	دستور داده شدت ل با اجرای آتش دیدبانی شده نسبت به تخریب و ممانعت اقدام کند.
۱۴	۰۵۰۵۵۰		بالگردهای هوانیروز جهت تک به هدف‌های پیش‌بینی شده از جراحی به پرواز درآمدند.	به گروه رزمی ۱۶۳، تیپ ۱ و گد ۱۲۴ ابلاغ شد.
۱۵	۰۵۰۶۱۴	دسک	در ساعت ۰۶۱۰ پوشش هوایی برقرار شد.	بالگردها به طرف نهر شادگان و تیپ ۱ به پرواز درآمدند.
۱۶	۰۵۰۶۲۵	تیپ ۱	با توجه به پاتک‌های شدید دشمن در منطقه گد ۱۶۳ پ، تقاضای کاربرد احتیاط لشکر را دارم.	از احتیاط تیپ استفاده شود؛ ضمناً بالگردها نیز به کمک اعزام شدند.
۱۷	۰۵۰۷۱۵	هوانیروز	نیروهای دشمن در غرب کارون در حال فرار هستند.	به یگان‌ها و توپخانه ابلاغ شد.
۱۸	۰۵۰۷۳۰	تیپ ۲	برابر اعلام تیم شنود نیروهای خودی بین گد تانک مقدا و گد ۱۲۴ را اشغال کرده‌اند و یک گروهان کماندو به کمکشان می‌آید.	به ت ل ابلاغ شد که اجرای آتش کند.
۱۹	۰۵۰۸۱۰	تیپ ۲	گروه ۲۵۱ مأمور تأمین هدف تیپ به مقاومت دشمن برخورد کرده است. گروه ۱۲۴، تأمین جناح راست، به مقاومت دشمن برخورد کرده است. آتشباری ۱۳۰ م دشمن روی ماست. جلوگیری کنید.	به ت ل دستور داده شد آتش ضد آتشبار اجرا کند. تیپ ۲، دستور دهید یگان‌ها با تلاش هرچه بیشتر به پیشروی ادامه دهند.
۲۰	۰۵۱۰۱۲	تیپ ۳	به منظور عبور از نهر مارد و تأمین هدف اصلی، تقاضای آتش روی یال نهر شادگان (سمت چپ گد ۱۴۸ پ) می‌کنیم.	به ت ل دستور داده شد اجرا کند.
۲۱	۰۵۱۰۱۳	دسک	بمباران غرب کارون در ساعت ۱۱۱۵ و ۱۱۳۰ آغاز می‌شود.	به تی ۱، ۲، ۳ و گردان‌های ۱۰۷، ۲۱۴ و ۲۹۱ اعلام شد.
۲۲	۰۵۱۰۱۵	تیپ ۳	به منظور عبور از نهر، نیاز به آتش توپخانه و پشتیبانی بالگرد است.	وضعیت قرمز است. آتش توپخانه در حال طرح‌ریزی است.
۲۳	۰۵۱۰۱۶	تیپ ۲	یک فرزند هوایم‌های دشمن در اثر تیراندازی یگان‌های پدافند هوایی در آبادان سقوط کرد.	به تیپ ۲، تیپ ۱ و نازجا گزارش شد.
۲۴	۰۵۱۰۳۵	ت.ل	آتش توپخانه به مدت ۶ دقیقه طرح‌ریزی و روی منطقه مورد نظر تیپ ۳ اجرا شد.	به تیپ ۳ ابلاغ شد.
۲۵	۰۵۱۰۴۰	تیپ ۳	آتش بیشتر مورد نیاز است.	به ت ل دستور داده شد تکرار کند.

۲۶	۰۵۱۰۴۵	تیپ ۳	آتش‌های بنا به درخواست دیدبانان مقدم روی تانک‌های دشمن اجرا می‌شود.	-
۲۷	۰۵۱۰۴۶	تیپ ۳	هدف در حال تأمین و دشمن در حال دور زدن است. نیاز حتمی به پشتیبانی هوانیروز است. شد که در منطقه به پرواز درآیند.	با وجودی که وضعیت قرمز است ولی به دلیل وضعیت اضطراری، به هوانیروز ابلاغ شد که در منطقه به پرواز درآیند.
۲۸	۰۵۱۰۵۵	هوانیروز	بالگردها به پرواز درآمدند.	به تیپ ۳ ابلاغ شد.
۲۹	۰۵۱۱۳۱	هوانیروز	یک دکل دیدبانی و چندین دستگاه خودرو منهدم شدند (چهار دستگاه تانک منهدم و نفرات فراوانی به هلاکت رسیدند).	درود بر شما
۲۱	۰۵۱۲۲۵	پ.ه	تعداد ۳ الی ۵ هواپیمای میگ در منطقه ظاهر که به وسیله آتش توپ‌های پ.ه متواری شدند.	به یگان‌ها ابلاغ و به نذاجا گزارش شد.
۲۲	۰۵۱۳۳۵	تیپ ۱	تیپ ۱۰ زرهی دشمن که مجهز به تانک تی ۷۲ است، طبق اطلاع، هم اکنون در غرب کارون برای عبور آماده است.	به هوانیروز دستور داده شد تعداد ۴ فروند بالگرد جهت شناسایی و انهدام هدف‌های موجود روی رودخانه کارون اعزام دارد.
۲۳	۰۵۱۴۴۵	تیپ ۳	یک فروند بالگرد دشمن که در حال عملیات تهاجمی روی نیروهای خودی بود، توسط نیروهای ما مورد اصابت قرار گرفت و سقوط کرد.	-
۲۴	۰۵۱۵۰۰	تیپ ۳	بالگرد دشمن توسط سربازی به نام هاشمی ساقط شده است.	دستور داده شد به سرباز مزبور مبلغ بیست هزار ریال پاداش و یک درجه ترفیع داده شود.
۲۵	۰۵۱۵۰۵	تیپ ۲	دو کامیون مهمات تانک و ۲ دستگاه آمبولانس از خرمشهر به طرف نیروهای عراقی در حرکت هستند. ضمناً یک کامیون دشمن روی پل قرار گرفته که نیروهای عراقی تلاش می‌کنند کامیون مزبور را عقب کشیده تا بتوانند راه فرار پیدا کنند.	به تیپ ۲ و ت ل دستور داده شد پل را مورد حمله قرار داده و کامیون را روی پل منهدم کنند.
۲۶	۰۵۱۵۱۰	ت.ل	یک فروند هواپیمای دشمن از ارتفاع بالا مواضع کاتبوشا مستقر در دارخوین را با راکت و تیربار مورد حمله قرار داده است که خوشبختانه آسیبی وارد نیامده است.	۱- به یگان‌های پ.ه منطقه هوشیاری لازم داده شد. ۲- با دسک هوایی در مورد پوشش هوایی بالا هماهنگی شد.

۳۷	۰۵۱۵۴۵	تیپ ۲	بنا بر گزارش شبکه شنود (نیروهای ایرانی در ۵۰۰ متری رودخانه زیاد هستند. حداقل ۵۰۰ گلوله توپ شلیک کنید).	هشدار به تیپ‌های ۱،۲ و ۳ داده شد.
۲۸	۰۵۱۶۰۰	تیپ ۲	۷ کامیون حامل پل از خرمشهر به طرف نیروهای دشمن در حرکت هستند. ضمناً گروه مهندسی دشمن پل مورد نظر را دارد ترمیم می‌کند.	به یگان‌های توپخانه در مورد پوشاندن پل با آتش دستور لازم داده شد.
۳۹	۰۶۰۹۱۵	تیپ ۲	به قرار اطلاع، گردان‌های تانک خالد و مقدار تقاضای بیشتر شدن آتش توپخانه را از جانب نیروهای عراقی کرده‌اند و اظهار می‌دارند که تعداد توپخانه در منطقه کافی نیست.	به ت ل دستور داده شد به اجرای آتش ادامه دهد.
۳۰	۰۶۱۰۰۰	تیپ ۲	شبکه شنود: برابر اطلاع، نیروهای ایرانی داخل قریه حفار شرقی شدند. به واحدهای توپخانه ارتش عراق دستور داده شد که قریه مزبور را زیر آتش بگیرند و اجرای آتش توپخانه عراق از طرف راست قریه مزبور اجرا شود.	به ت ل جهت بررسی و در صورت امکان، اجرای آتش ضد آتشبار، ابلاغ شد.
۳۱	۰۶۱۰۳۰	تیپ ۲	در ساعت ۰۹:۰۰ شش فروند هواپیمای دشمن، در سطح پرواز بالا بر فراز نیروهای خودی در آبادان، مورد هدف جنگ‌افزارهای پدافند هوایی واقع و یک فروند از آنها ساقط شد؛ یک فروند دیگر نیز توسط هواپیماهای شکاری سقوط کرد.	-
۳۲	۰۶۱۰۵۰	تیپ ۲	برابر گزارش تیم شنود، پاسگاه فرماندهی عراق در منطقه را در مختصات (۳۸۸-۷۲۵) که طرف راست ۲۰۰ درجه نیروهای ایرانی مستقر است، هدف قرار دهید.	به تیپ‌های ۱،۲،۳ ابلاغ و ضمن شناسایی محل دقیق، به ت ل دستور لازم صادر و از تیپ ۲ توضیح خواسته شد.
۳۳	۰۶۱۰۵۱	تیپ ۲	برابر اطلاع، ف توپخانه ارتش عراق در منطقه دستور داد که روی پل را زیر آتش بگیرند.	به توپخانه دستور داده شد.

فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های اجرا شده در دوران دفاع مقدس / ۹۱

۳۴	۰۶۱۰۵۲	تیپ ۲	توپخانه ارتش عراق مدعی است که به شدت قریه را زیر آتش گرفته؛ به طوری که یک ماشین طعمه حریق شده و دود غلیظی به آسمان می‌رود.	-
۳۵	۰۶۱۱۰۰	تیپ ۲	نیروهای ایرانی شدیداً را زیر آتش توپخانه و سلاح مختلف قرار داده‌اند و از سه جهت تیپ ۴۴ به طرف پل وارد در حرکت است.	-
۳۵	۰۶۱۱۲۰	د پد بان م قدم توپخانه	منطقه غرب رودخانه کارون توسط هواپیماهای خودی بمباران شد و دود و خاک ناشی از بمباران توسط دیدبانان مشاهده شده است.	به یگان‌ها اطلاع داده شد.
۳۶	۰۶۱۱۳۰	د پد بان م قدم توپخانه	مجدداً در ساعت ۱۱۳۰ بمباران منطقه توسط هواپیماهای خودی تکرار شد.	به یگان‌ها اطلاع داده شد.
۳۷	۰۶۱۲۰۶	تیپ ۲	سه هواپیما روی مواضع دشمن اجرای مأموریت کردند. نتیجه: مشاهده دود، اطلاع دیگری در دست نیست.	به نزاجا گزارش و به دسک اطلاع داده شد.
۳۸	۰۶۱۴۱۵	تیپ ۲	در ساعت ۱۲۲۰ تیپ به منظور پشتیبانی آتش در حفار، تقاضای بالگرد کرد.	توسط هوانیروز اعزام شد و پس از یک ساعت بالگردها مراجعت کردند.
۳۹	۰۶۱۴۴۰	ت. ل	در ساعت ۱۴۲۶ تعداد دو فروند میراژ مواضع توپخانه‌های ۱۷۵ م م و کاتیوشا را در محور دارخوین-آبادان بمباران کردند، ولی به خاطر ارتفاع زیاد هواپیماها، توپ‌های پدافند هوایی قادر به دفاع نبودند. تلفات و ضایعات نداشت (ضمناً این مواضع در دو نوبت دیگر نیز بمباران شده بودند.	به نزاجا گزارش و به تیپ‌های ۱، ۲ و ۳ گردان‌های ۲۹۱ و ۲۱۴ جهت هوشیاری آگهی داده شد.
۴۰	۰۶۱۸۰۰	تیپ ۲	در ساعت ۱۳۵۰ دو فروند هواپیمای دشمن روی چوئبیده ظاهر و با آتش پدافند هوایی به طرف ذوالفقاری رانده شدند و یک فروند مورد اصابت آتش جنگ‌افزارهای پدافند هوایی قرار گرفته، در آن سوی اروند، مقابل گردان آموزشی، سقوط کرد.	به نزاجا گزارش شد.

۴۱	۰۷۰۲۰۰	ت. ل	در منطقه تیپ‌های ۲ و ۳ تبادل آتش؛ در منطقه تیپ ۱ و گردان‌های ۲۱۴ و ۱۰۷ وضعیت عادی.	-
۴۲	۰۷۰۵۲۵	ت. ل	در منطقه تیپ‌های ۲ و ۳ تبادل آتش؛ در منطقه تیپ ۱ و گردان‌های ۲۱۴ و ۱۰۷ وضعیت آرام.	به نزاجا و سماجا گزارش شد.
۴۳	۰۷۰۷۴۵	تیپ ۲	برابر اطلاع، آتش نیروهای دشمن (منظور آتش نیروهای ایرانی) بر روی پل زیاد است.	-
۴۴	۰۷۱۱۵۲	تیپ ۲	یک فروند هواپیمای خودی، ۵۰۰ متر در غرب کارون، مقابل نیروی خودی، نیروهای دشمن را بمباران کرد.	به نزاجا گزارش و به دسک اعلام شد.
۴۵	۰۷۱۵۲۵	تیپ ۲	برابر اطلاع، گردان ۱ تیپ ۴۴ در غرب کارون قرار است تغییر موضع بدهد.	به نزاجا، یگان‌ها و ت ل اعلام شد.
۴۶	۰۷۱۵۳۵	تیپ ۲	برابر اطلاع، ف گردان تانک خالد اظهار داشته است که به علت نداشتن سنگر و استحکامات، امروز من بیشترین خسارات را دیده‌ام. وی تقاضای دو دستگاه بولدوزر کرده است.	به نزاجا، یگان‌ها و ت ل اعلام شد.
۴۷	۰۷۱۵۴۵	تیپ ۲	محل استقرار گردان ۱ تیپ ۴۴ در پایان خاکریز قرار گرفته و در مقابل این واحد یک بولدوزر مشغول کار است.	به نزاجا، یگان‌ها و ت ل اعلام شد.
۴۸	۰۷۱۶۴۰	تیپ ۲	برابر اطلاع، به بهداری عراق در منطقه اعلام شد که فوراً آمبولانس بفرستید. مجروحان زیادی وجود دارد.	به نزاجا، تیپ‌های ۱ و ۳ و ت ل اعلام شد.
۴۹	۰۷۱۸۳۰	تیپ ۲	گردان ۱ تیپ ۴۴ اعلام می‌دارد، آتش توپخانه ایران بر روی مواضع من زیاد است. قرار بود واحدی به واحدهای عراقی مستقر در غرب کارون اضافه شود که واحد مذکور هم اکنون رسیده است. باقیمانده گردان تقاضای نفربر کرده‌اند. کاظم منبع در اثر تیراندازی ایران شدیداً	به نزاجا و تیپ‌های ۱ و ۳ اعلام شد.

فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های اجرا شده در دوران دفاع مقدس / ۹۳

	مجروح شده است (این شخص احتمالاً یکی از فرماندهانی است که احترام زیادی برای او قائل هستند).			
۵۰	۰۸۰۹۰۰	ر ۲ ل	برج ۳۵ مستقر در فاو اعلام داشته به گردان ۳ رسد الارضی اطلاع دهید که نیروهای ایرانی بناست منطقه را زیر آتش توپخانه و خمپاره قرار دهند.	به تیپ ۲ و ت. ل ابلاغ شد.
۵۱	۰۸۱۰۴۵	تیپ ۲	برابر اطلاع، توپخانه ارتش عراق مستقر در منطقه، مرکز تجمع نیروهای ایران را در منطقه بنگله، به فاصله ۱۵۰ الی ۲۰۰ متری، سمت چپ، گرا داده است.	به تیپ ۳ و ت. ل ابلاغ شد.
۵۲	۰۸۱۱۳۰	دسک	دیدبانان دکل ابوذر گزارش کرده‌اند که هواپیماهای خودی مواضع عراق را در آن سوی کارون بمباران کردند (مختصات ۷۴۵-۲۴۵). توپخانه و محور تدارکاتی دشمن منهدم و دود غلیظی به آسمان بلند شده است.	به نزاجا گزارش شد.
۵۳	۰۸۱۶۰۷	تیپ ۲	بمباران هوایی توسط بمب‌های خوشه‌ای روی پا فیاضیه آبادان.	به نزاجا گزارش شد. استفاده از ماسک و دستورهای مراقبتی به یگان‌ها ابلاغ شد.
۵۴	۱۰۰۸۰۰	تیپ‌های ۱، ۲ و ۳	هدف‌ها تثبیت شده، یگان‌ها مشغول تجدید سازمان و تحکیم هدف بوده و نیاز به وسایل سنگین مهندسی دارند.	به گردان مهندسی لشکر ابلاغ که پیش‌بینی و اقدام کند.
۵۵	۱۰۱۲۰۰		قرارگاه تاکتیکی لشکر بسته، ستاد عملیات لشکر ۷۷ پیاده در ماهشهر مفتوح، مداومت عملیات برابر روش جاری.	-

خاطرات تعدادی از رزمندگان شرکت‌کننده در عملیات ثامن الائمه(ع)

خاطره‌ای از سرتیپ دوم توپخانه ستاد عظیم ازگمی

فرمانده توپخانه لشکر ۷۷ پیاده در عملیات ثامن الائمه(ع)^۱

در اوایل مهرماه ۶۰ در حالی که مشغول تهیه مقدمات کار برای اجرای عملیات ثامن الائمه(ع) بودیم، تلفن به صدا درآمد. از آن سوی خط گفتند: تیمسار ظهیر نژاد (فرمانده وقت نزاج) در دفتر فرماندهی لشکر تشریف دارند و جنابعالی را احضار فرموده‌اند. در آنجا حضرت آیت‌الله اردبیلی، آقای مهندس تولایی (استاندار وقت خوزستان)، شهید نامجو، شهید کلاهدوز، شهید فکوری و سرهنگ جوادی (فرمانده لشکر) حضور داشتند. مرحوم ظهیر نژاد مرا به آقای اردبیلی معرفی کرده، فرمودند: این افسر را همگی در لشکر قبول دارند. از ایشان بپرسید چرا در اجرای عملیات تأخیر شده است؟^۲ من در جواب حاج آقای اردبیلی اظهار داشتم: با توجه به تجربیات عملیات دارخوین، مهمات مورد نیاز برای پشتیبانی آتش [از عملیات] کم داریم و تأخیر در اجرای عملیات، شاید همین کمبود مهمات بوده باشد که ستاد لشکر منتظر رفع این نقیصه است. پس از رفع شبهه، ایشان به مهندس تولایی دستور دادند که اقدامات لازم را جهت رفع این مشکل به عمل آورند. خوشبختانه با توجه به ورود یک کشتی حامل مهمات و تخلیه آن در بندرعباس در همان روز و روز بعد، نسبت به رفع کمبود مهمات اقدام و پس از اعلام آمادگی توپخانه لشکر، تدبیر لشکر جهت اجرای عملیات [در یک دقیقه بعد از نیمه شب پنجم مهرماه] صادر شد و بدین ترتیب است که خدمت هم گاهی زیر سایه‌ای از توهم قرار می‌گیرد.

در عملیات غرورآفرین ثامن الائمه(ع) و پیشروی یگان‌های عمل‌کننده در منطقه اشغالی دشمن در شرق رودخانه کارون، امکان تیراندازی واحدهای توپخانه بدون درخواست دیدبانان جلو نبود. چون تقریباً واحدها مشغول جنگ تن به تن و گرفتن اسیر بودند. حدود ساعت ۰۹:۳۰ صبح فرمانده گردان ۱۶۳ پیاده تیپ ۱ (زنده یاد سرگرد حق شناس)، با ستاد عملیاتی لشکر تماس تلفنی گرفت و از من درخواست کرد که به علت محاصره شدن یک گروهان توسط دشمن بعثی،

۱. سرتیپ ۲ روح‌الله سروری، پژوهاکی از خاطره‌ها، ایران سبز، ۱۳۸۷، ص ۴۱.

۲. گویا زعما نظر داشتند که عملیات ثامن الائمه(ع) در ۳۱ شهریورماه همزمان با آغاز تهاجم ارتش عراق در سال قبل اجرا شود، که چنین نشد (به دلیل استفاده از اصل غافلگیری).

از آنها پشتیبانی آتش توپخانه به عمل آوریم، ولی چون تداخل یگان‌های خودی با دشمن بود، اجرای این درخواست منطقی نبود. از اینرو با افسر تطبیق آتش توپخانه لشکر در قرارگاه عملیاتی توپخانه مشورت و موضوع گردان ۱۶۳ پیاده را مطرح کردم. با توکل بر خدا و امام رضا(ع) یک شلیک آتش پشتیبانی روی هدف‌های ثبت شده توسط گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م اجرا کردیم. چون واحدهای عراقی از صدای انفجار هویترها وحشت داشتند، به محض اجرای اولین شلیک واحد توپخانه، فرمانده گردان ۱۶۳ زنده یاد حق شناس تلفنی اعلام کردند: آتش‌بس! چون از وحشت ترکش‌های گلوله‌های مربوطه دشمن بعضی دست‌ها را بالا آورده و خود را آماده تسلیم شدن کرده‌اند و واحد محاصره شده خودی به جمع‌آوری اسرا اقدام کردند.

خاطره‌ای از سرتیپ دوم توپخانه ستاد مهدی تکلو

معاون آتشبار یکم گردان ۳۱۵ توپخانه لشکر ۷۷ پیاده در عملیات ثامن الائمه(ع)^۱

آتشی که نسوزاند

آتشبار یکم گردان ۳۱۵ توپخانه که فرماندهی آن را سروان حسین مهرآرا به عهده داشت و من افتخار جانشینی او را داشتم، آتشباری متشکل از یک آتشبار ۱۵۵ میلیمتری، یک آتشبار ۱۰۵ میلیمتری و دو قبضه هویتر ۲۰۳ میلیمتری بود که در عملیات ثامن الائمه(ع)، کمک مستقیم تیپ ۳ در منطقه دارخوین بود. با توجه به تنوع کالیبر در سه موضع مستقر شدیم. آتشبار ۱۵۵ میلیمتری سمت چپ جاده اهواز - آبادان در مقابل آن مستقر شد و سمت راست جاده، آتشبار ۲۰۳ میلیمتری و توپ‌های ۱۰۵ میلیمتری که مسئولیت آن را من به عهده داشتم، در نخلستانی که به خط مقدم خیلی نزدیک و دارای استتار خوبی هم بود، در یک آبادی به نام محمدیه (چسبیده به رودخانه کارون) استقرار یافت. قرارگاه تاکتیکی تیپ ۳ به فرماندهی جناب سرهنگ فرمنش نیز در جوار ما بود. از آنجایی که به خط مقدم نزدیک و در برد خمپاره‌اندازهای سبک دشمن بودیم، تلاش کردیم بیشترین استفاده را از زمین در جهت پوشش و اختفای تجهیزات، مهمات و همچنین نیروها ببریم.

۱. سرتیپ ۲ روح‌الله سروری، همان، ص ۸۴.

انتظار به پایان رسید و در ساعت یک دقیقه روز پنجم مهرماه ۶۰ عملیات آغاز شد. از آنجایی که هدف اجرای عملیات رعایت اصل غافلگیری بود، در ابتدا مبادله آتش به صورت پراکنده انجام می‌شد؛ ولی پس از درگیر شدن رزمندگان و کشف تک، اجرای تیراندازی ما شدت گرفت. آنچنان غرق درگیری بودیم که از حوادثی که در اطراف ما اتفاق می‌افتاد، اطلاعی نداشتیم. ارتباط با سیم ما با مرکز آتشبار قطع و نفس کشیدن برای ما سخت شده بود و دود غلیظی همه جا را فرا گرفته بود، اما هیچ‌کدام از اینها مانع اجرای مأموریت ما نمی‌شدند. تا اینکه به یکباره آتش عظیمی قسمت راست منطقه ما را فرا گرفت.^۱ این اتفاق آنچنان برق‌آسا بود که به یکباره قدرت تفکر را از ما گرفت. فرمانده تیپ و عناصر ارکان ستاد را دیدم که بی‌سیم به دست از سنگر مرکز عملیات بیرون آمده، ضمن هدایت عملیات، به دنبال جای امنی می‌گشتند. به سرعت توپ یکم را از سنگر خارج و به محل امنی منتقل کردیم. آتش دشمن را خاموش کرده بودیم، اما آتشی که از سمت راست خودی می‌آمد، در حال سوزاندن ما بود. با این حال، نیروهای حاضر با ایثار و رشادت، زیر آتش دشمن و شعله‌های آتشی که از سوی رودخانه به سمت ما می‌آمد، همچنان در حال تیراندازی بودند. تصمیم گرفتیم سایر توپ‌ها را هم جابه‌جا کنیم که به یکباره اتفاق دور از ذهنی افتاد. این اتفاق تغییر ناگهانی سمت باد و تغییر سریع سمت آتش بود که در عرض چند دقیقه به وقوع پیوست و معجزه‌ای رخ داد که آن را به چشم دیدم.

۱. بعداً در جریان قرار گرفتیم که برادران سپاه توسط لوله، نفت منطقه را به رودخانه پمپاژ کرده بودند تا با آتش زدن آن، ضمن حفظ جناح، سد دفاعی در مقابل دشمن که در غرب رودخانه مستقر بودند، ایجاد کرده باشند.

خاطره‌ای از سرتیپ دوم توپخانه ستاد ناصر مهرانفر

افسر رکن سوم توپخانه لشکر در عملیات ثامن الائمه (ع).^۱

دیدبانی بر فراز دکلی با ارتفاع ۹۳ متر (دکل ابوذر)

پس از رها شدن از منطقه کردستان، به توپخانه لشکر ۷۷ پیاده که به منطقه عمومی آبادان و خرمشهر تغییر مکان داده بود، ملحق شدم. شغلم افسر عملیات توپخانه در رکن سوم توپخانه لشکر بود. بلافاصله پس از ورود، به بازدید از یگان‌های آتش و دیدبانان پرداختم. در یکی از این بازدیدها که به منظور اطمینان از طرح‌ریزی آتش و ابزارهای اجرایی آن در معیت فرمانده توپخانه لشکر (سرهنگ ازگمی) از آتشبارها و دیدگاه‌های آنها به عمل می‌آوردیم، ستوان دوم پایور عباسعلی خدابنده را به عنوان دیدبان در فراز دکلی با ارتفاع ۹۳ متر در فاصله‌ای نه چندان دور از رودخانه کارون مشاهده کردیم. پس از آنکه با مشقت فراوان به بالای دکل رفته و با دوربین ۱۲۰ در ۲۰ (نوعی دوربین با بزرگنمایی بالا) کل منطقه را تا مسافتی حدود ۶ کیلومتر به خوبی رؤیت کردیم، از او پرسیدم: چگونه هر روز در این منطقه مستقر می‌شوید؟ پاسخ داد: من یک روز در میان صبح‌ها ساعت ۶ به بالای دکل می‌آیم و تا فردا ساعت ۶ صبح نه پایین می‌روم و نه می‌خوابم و در ساعت مقرر، دیدگاه را به دیدبان دیگری تحویل می‌دهم. در آن شرایط روحیه این افسر با شرف برایم بسیار ارزشمند جلوه کرد.

مدتی بعد برای اجرای یک مأموریت بسیار خاص دیدبانی، از او دعوت کردم که به قرارگاه بیاید. مسیری که برای او در نظر گرفته شده بود، کانال شادگان - سلمانیه بود و مأموریت او دیدبانی یکی از پل‌ها و مواضع دشمن بود که برای اجرای درست آن، راهی جز نزدیک شدن به دشمن نبود. او این مأموریت را با حسن استقبال انجام داد و کار را با موفقیت به انجام رسانید.

[او در عملیات آفندی ثامن الائمه] در آخرین ساعات روز ششم مهرماه در حالی که [مأموریت] تنظیم آتش توپخانه خودی علیه مواضع عقب دشمن را به عهده داشت، در اثر اصابت ترکش گلوله‌های دشمن به درجه رفیع شهادت نائل آمد.

مزار این سرباز گرانقدر در بهشت ثامن‌الائمه(ع)، صحن نو سابق، قرار دارد و هر وقت که من به زیارت علی‌بن موسی‌الرضا(ع) مشرف می‌شوم، از مرقد مطهر این شهید عزیز نیز با خواندن فاتحه دیدار می‌کنم. روانش شاد و یادش گرامی باد.

خاطره‌ای از سرتیپ دوم پیاده کیومرث میرشکرای

معاون تیپ ۱ لشکر ۷۷ در عملیات ثامن‌الائمه(ع)^۱

همیشه کسب خبر از دشمن در پیشبرد اهداف نیروهای خودی مؤثر بوده و می‌توان با دسترسی به اطلاعات صحیح و بموقع، علیه دشمن اقدامی مناسب انجام داد. این خاطره از این جهت برای من لذت‌بخش است که در اثر عکس‌العمل مناسب به یک خبر موثق، تعداد زیادی از نیروهای دشمن نابود شدند. جریان از این قرار بود که در حین اجرای عملیات ثامن‌الائمه(ع)، پست شنود مستقر در آبادان، پیامی از یک یگان تانک دشمن را دریافت کرد که اظهار می‌داشت: «ما در میان نیروهای ایرانی هستیم، ولی گویا آنها متوجه ما نشده‌اند، چه اقدامی انجام دهیم؟» ستاد نیروهای بعثی عراق برای اینکه از محل استقرار یگان یادشده مطلع شود، دستور می‌دهد که آن یگان یک موشک سبز شلیک کند تا جای یگان مزبور مشخص شود تا نیرویی به کمکش بشتابد.

این پیام به یگان‌های تابعه، از جمله به توپخانه لشکر و مرکز تطبیق آتش جهت اقدام، ابلاغ شد. تیپ ۱ نیز مراتب را سریعاً به افسر پشتیبانی آتش توپخانه خود (سروان خبازی) اطلاع داد. تمام دیدبان‌های در خط در جریان امر قرار گرفتند و منتظر رؤیت موشک سبز شدند. پس از چندی، علامت دیده شد و توپخانه‌های خودی آتش خود را روی آن منطقه متمرکز ساختند. گزارش‌های پست شنود حاکی از تلفات سنگینی بود که در آن محل به دشمن وارد شد. صبح روز بعد در همان محل گورستانی از ادوات و نیروهای دشمن مشاهده شد، که نشان می‌داد دشمن قبل از اینکه بتواند عملی علیه رزمندگان ما انجام دهد، با ارسال یک پیام، بدون در نظر گرفتن مسائل امنیتی، اقدام به نابودی خود کرده است.

مشخصات فرماندهان توپخانه در عملیات ثامن الائمه (ع)

ردیف	شغل	درجه و رسته	نام و نام خانوادگی	ملاحظات
۱	فرمانده توپخانه لشکر	سرهنگ	توپخانه عظیم ازگمی	
۲	معاون توپخانه لشکر	سرهنگ ۲	توپخانه ابوالقاسم جاودانی	
۳	رئیس رکن ۳ توپخانه لشکر	سرگرد	توپخانه ماشاءالله صحراگرد	
۴	معاون رکن سوم توپخانه	سرگرد	توپخانه ناصر مهرانفر	
۵	افسر تطبیق آتش	سروان	توپخانه محمد اسماعیل عطرسائی	
۶	افسر تطبیق آتش	سروان	توپخانه هوشنگ استکی	
۷	افسر هماهنگ کننده آتش‌ها	سرهنگ ۲	توپخانه منوچهر صابریان	
۸	فرمانده آتشبار ارکان توپخانه	ستوان ۱	توپخانه غلامعلی تاجیک	
۹	فرمانده گردان ۳۷۰ توپخانه	سرگرد	توپخانه محمد عوض پور	
۱۰	معاون گردان	سرگرد	توپخانه ولی الله مهدویان	
۱۱	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	توپخانه قاسم خیری	
۱۲	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	توپخانه حاج دردی تعاونی	
۱۳	فرمانده آتشبار دوم	سروان	توپخانه هادی گوهری مقدم	
۱۴	فرمانده آتشبار سوم	سروان	توپخانه جمشید مهران	
۱۵	فرمانده گردان ۳۱۵ توپخانه	سرگرد	توپخانه علی اکبر جواد	
۱۶	معاون گردان	سروان	توپخانه علی اکبر هاشمی	توپخانه لشکر ۷۷
۱۷	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	توپخانه کریم صفا پیشه	
۱۸	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	توپخانه مهدی تکلو	
۱۹	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	توپخانه حسین مهرآرا	
۲۰	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۱	توپخانه حسن مهاجری مقدم	
۲۱	فرمانده گردان ۳۶۸ توپخانه	سرگرد	توپخانه علیجان نوروزی	
۲۲	معاون گردان	سروان	توپخانه غلامعلی ابریشمیان	
۲۳	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	توپخانه محمد بهرامی	
۲۴	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	توپخانه ابراهیم بانزاد	
۲۵	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	توپخانه کاظم انصاری	
۲۶	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۱	توپخانه محمد صابری	
۲۷	فرمانده گردان ۳۸۳ توپخانه	سرگرد	توپخانه حسین گرمه‌ای	
۲۸	معاون گردان	سروان	توپخانه حمید خبازی	
۲۹	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	توپخانه قلی کلانتری	
۳۰	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	توپخانه محمد ابراهیم ابراهیمی	
۳۱	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	توپخانه محمد ابراهیم تیموری	

		حسن	دهقان	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار سوم	۳۲
توپخانهٔ لشکر ۷۷ پیاده		ابراهیم	پیری	توپخانه	سرگرد	فرماندهٔ گردان ۸۱۵ توپخانه	۳۳
		اسمعیل	قدیری	توپخانه	سروان	معاون گردان	۳۴
		فرخ	کوهگلی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار ارکان	۳۵
		محمد	امین	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار یکم	۳۶
		ابوالفضل	حسینی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار دوم	۳۷
		حسین	شهریار پناه	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار سوم	۳۸
		محسن	خبیر	توپخانه	سرگرد	فرماندهٔ گردان ۳۹۸ توپخانهٔ پ هـ	۳۹
		جمشید	رافعی جاویدان	توپخانه	سروان	معاون گردان	۴۰
		احمد	قربانی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار ارکان	۴۱
		علی اصغر	عاقبتی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار یکم	۴۲
	علی اکبر	حسینی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار دوم	۴۳	
	محمد علی	جهانفر	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار سوم	۴۴	
	حسن	موحدی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار چهارم	۴۵	
گروه ۲۲ توپخانه		رضا	رضایی	توپخانه	سرهنگ	فرماندهٔ گروه ۲۲ توپخانه	۴۶
		محمد	جمشاد	توپخانه	سرهنگ	معاون گروه	۴۷
		ایرج	غفاری	توپخانه	سرهنگ	رییس رکن ۳ گروه	۴۸
		ذبیح الله	شعبانزاده	توپخانه	سرگرد	فرماندهٔ گردان ۳۴۱ توپخانه	۴۹
		منصور	جعفری	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار ارکان	۵۰
		خدا رحیم	کیانی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار یکم	۵۱
		عباسعلی	توحیدی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار دوم	۵۲
		علی اکبر	حیدری	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار سوم	۵۳
		نصرالله	سلطانی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ گردان ۳۳۳ توپخانه	۵۴
		یدالله	حسینی سعدی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار ارکان	۵۵
		عبدالرحیم	حیدر پناه	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار یکم	۵۶
		عباس	اسمعیلی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار دوم	۵۷
		فرود	اسدی پور	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار سوم	۵۸
		پرویز	افراز	توپخانه	سرگرد	فرماندهٔ گردان ۳۸۷ توپخانه	۵۹
		یدالله	اسمعیلی	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار ارکان	۶۰
		داریوش	اسفندیاری	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار یکم	۶۱
		شاهرخ	کشاوری	توپخانه	سروان	فرماندهٔ آتشبار دوم	۶۲
	محمد	جوگانی	توپخانه	ستوان ۱	فرماندهٔ آتشبار سوم	۶۳	
	محمود	شریفی	توپخانه	سرگرد	فرماندهٔ گردان ۳۸۹ (-) توپخانه	۶۴	

گروه ۴۴ توپخانه	شیرازی	سیامک	سرگرد توپخانه	معاون گردان	۶۵
	هادیزاده	حسین	سروان توپخانه	فرمانده آتشبار یکم	۶۶
گروه ۱۱ توپخانه	ذوالفقار	احمد	ستوان ۱ توپخانه	فرمانده آتشبار گردان ۳۶۲ توپخانه کاتبوشا	۶۷

صورت اسامی تعدادی از شهدای توپخانه لشکر ۷۷ پیاده در عملیات ثامن الائمه (ع)

ردیف	درجه	نام و نام خانوادگی	یگان	تاریخ شهادت
۱	ستوان دوم	عباسعلی بیگی	گردان ۳۱۵ توپخانه	۱۳۶۰/۷/۵
۲	ستوان دوم	محمد رضا یساوی	گردان ۳۶۸ توپخانه	۱۳۶۰/۷/۵
۳	سرباز وظیفه	علی اکبر سروری	گردان ۳۶۸ توپخانه	۱۳۶۰/۷/۵
۴	سرباز وظیفه	شمس الله شیخ مرادی	گردان ۳۶۸ توپخانه	۱۳۶۰/۷/۳
۵	سرباز وظیفه	محمود نجفی	گردان ۳۶۸ توپخانه	۱۳۶۰/۷/۶

توضیح: محل شهادت تمامی شهدای یادشده جزیره آبادان بوده است.

نتایج و دستاوردهای عملیات ثامن الائمه (ع)

۱. نتایج فیزیکی و ملموس

- آزادسازی حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ کیلومترمربع از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران.
- به اسارت درآوردن حداقل ۱۷۰۰ نفر از نیروهای متجاوز مستقر در شرق کارون.
- به غنیمت گرفتن ۱۸۰ دستگاه تانک و نفربر سالم و سوخته.
- به غنیمت گرفتن ۳۰۱ دستگاه انواع خود رو سبک و سنگین چرخ‌دار سالم و سوخته.
- به غنیمت گرفتن ۱۰ دستگاه لودر و سایر وسایل سنگین مهندسی.
- به غنیمت گرفتن تعداد زیادی سلاح سبک، شامل تیربار، تفنگ و غیره.
- به غنیمت گرفتن تعدادی موشک‌انداز میلان و پان هارم.
- به غنیمت گرفتن تعداد زیادی از انواع مختلف توپ صحرایی و ضدهوایی.

- به غنیمت گرفتن میزان متناهی مهمات، از انواع مختلف.

۲. دستاوردهای معنوی و آرمانی

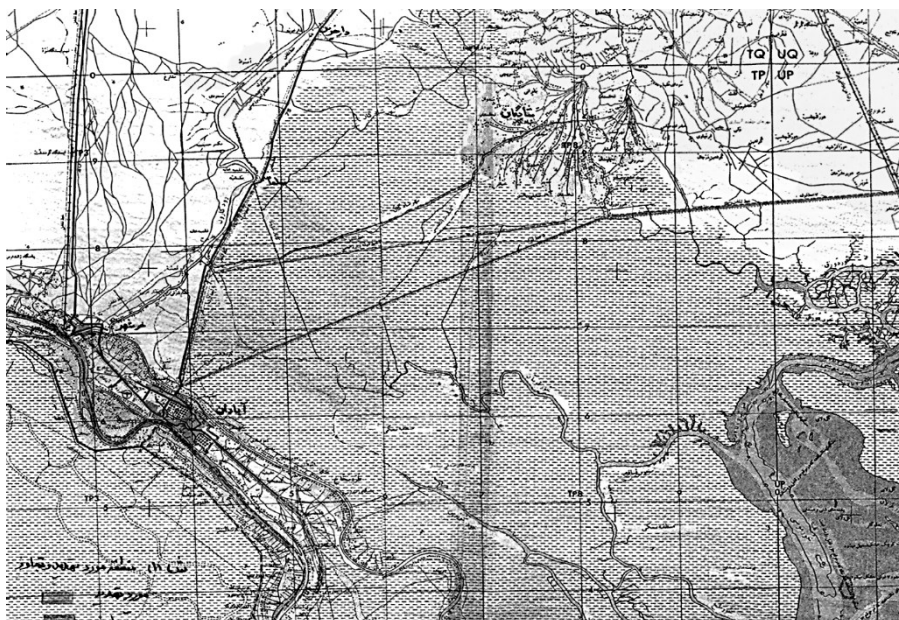
- ارتقاء توان روحی و روانی کارکنان نیروهای مسلح و مردم همیشه در صحنه ایران اسلامی.

- اطمینان خاطر دادن به فرماندهان و کارکنان ستاد، مبنی بر اینکه هر قدر طرح‌ریزی‌ها و اجرای عملیات بر مبنای اصول و موازین علمی نظامی استوار باشد، میزان موفقیت آنها بیشتر خواهد بود.

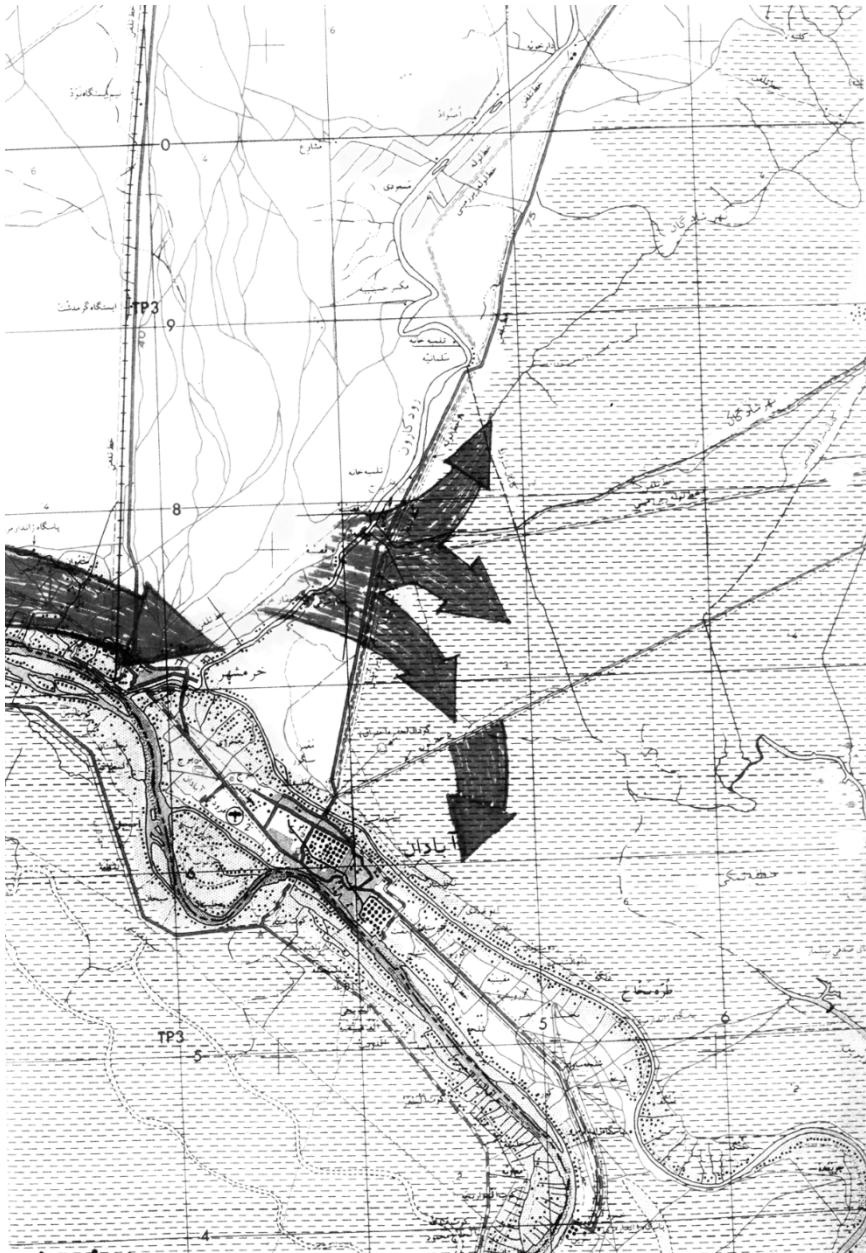
دست‌آورد عملیات ظفرمند ثامن الائمه(ع)، سرآغاز خلق حماسه‌های دیگری چون طریق‌القدس (آزادسازی بستان)، فتح‌المبین (آزادسازی غرب کرخه و ابوصلیبی‌خات)، بیت‌المقدس (آزادسازی غرب کارون و خرمشهر) و نهایتاً پاکسازی خاک مقدس میهن اسلامی از لوث وجود متجاوزان بعثی شد.

در بعدازظهر روز هشتم مهرماه، آمار تلفات و ضایعات لشکر، تا ساعت مخابرات پیام (ساعت ۱۸۰۰) به معاونت‌های ذیربط نذاجا مخابره شد. بر اساس این آمار، تا پایان روز هفتم مهرماه، تلفات نیروهای خودی شامل ۲۲۳ نفر شهید (نظامی ۸۸ نفر - غیرنظامی ۱۳۵ نفر)، ۷۶۳ نفر مجروح (نظامی ۴۳۹ نفر - غیرنظامی ۳۲۴ نفر) و تعداد ۱۱ نفر مفقودالثر بوده است. لازم به ذکر است که در کتاب "عملیات ثامن‌الائمه(ع)"، تألیف سرتیپ ۲ روح‌الله سروری و سرتیپ ۲ ابوالقاسم جاودانی، نام ۱۳۷ نفر از نیروهای لشکر ۷۷، با درجه، یگان و تاریخ شهادت به عنوان شهدای این عملیات، نام برده شده است.

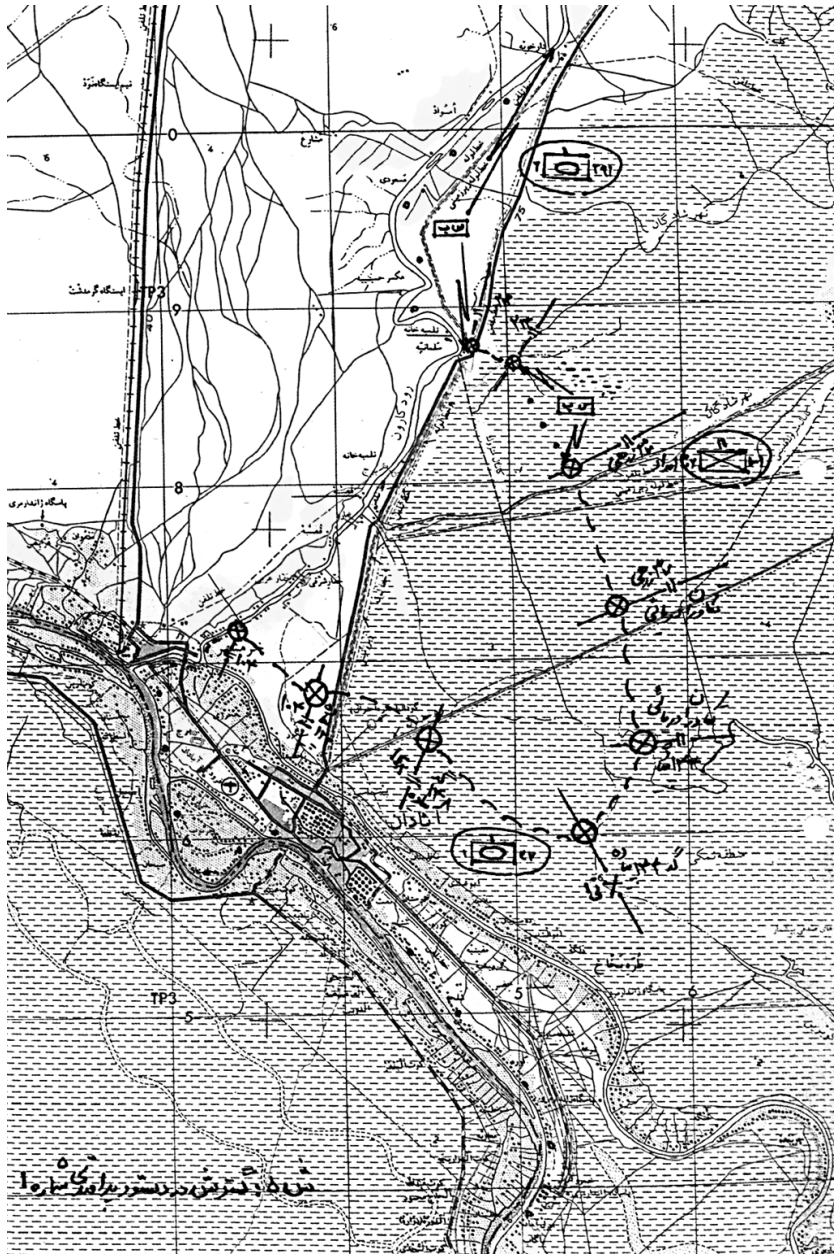
نقشه‌ها و عکس‌ها

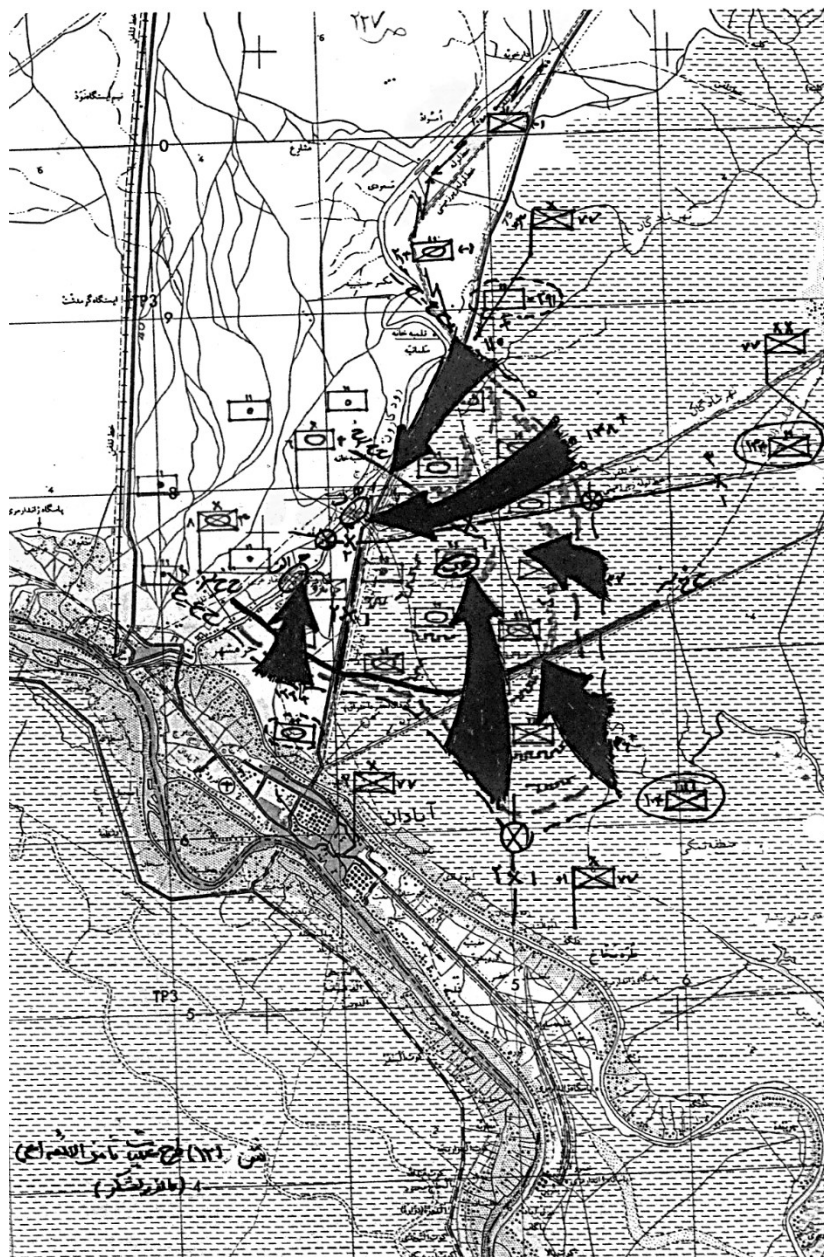
نقشه شماره ۱- منطقه مورد تجاوز توسط نیروهای ارتش عراق در شرق رودخانه کارون که با رنگ تیره مشخص شده است.

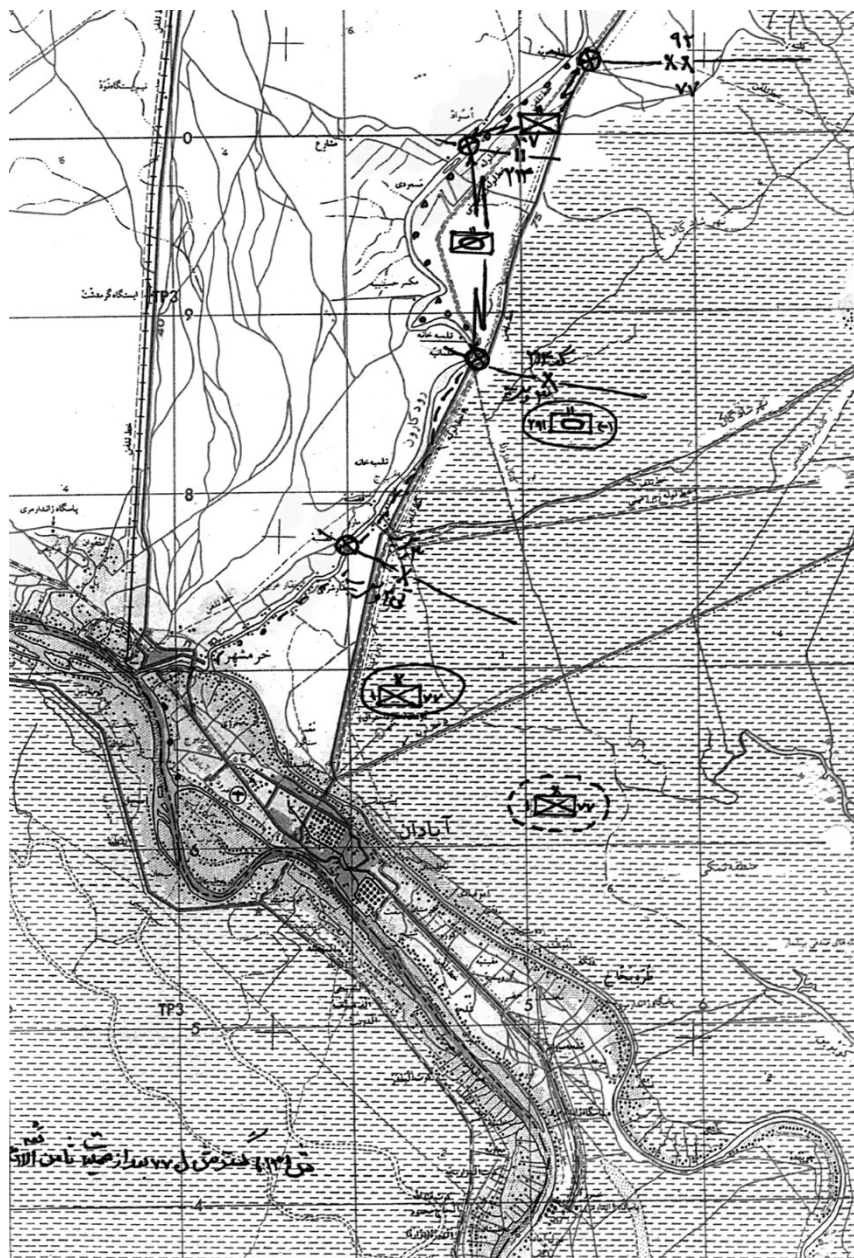
نقشه شماره ۲- چگونگی تجاوز دشمن به شرق رودخانه کارون

نقشه شماره ۳- گسترش نیروهای لشکر برابر دستور پدافندی شماره ۱

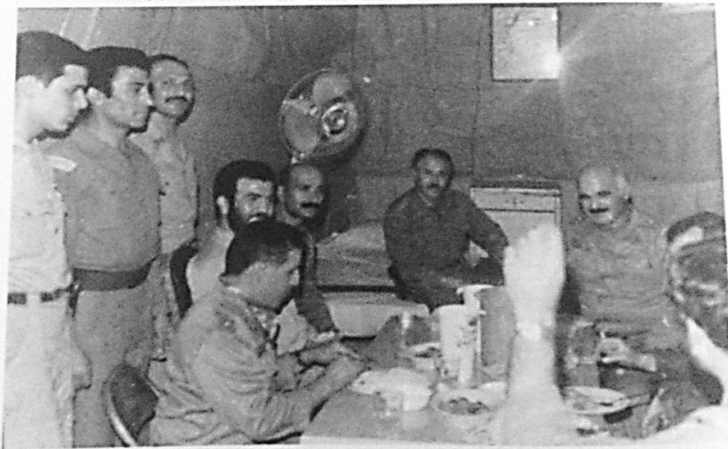
نقشه شماره ۴- مانور لشکر در عملیات آفندی ثامن الائمه (ع) (راه کار انتخابی)

نقشه شماره ۵- گسترش لشکر بعد از شکستن حصر آبادان

تانک به غنیمت گرفته شده: سرهنگ میر شکرانی معاون تپ ۱ (سمت چپ)

یادی از شهید فلاحتی: در جمع خصوصی فرماندهان روز ششم مهر ماه ۱۳۶۰ عنوان کرد: «سب پنجم مهر از بیم عدم موفقیت و سب ششم از شوق پیروزی خوابم نبرد. سرانجام در روز هفتم به دیدار دوست شتافت روحش شاد (شادگان)

ششم مهرماه ۱۳۶۰، بازدید فرمانده لشکر از اسرا

آذر ماه ۱۳۵۹ - پادگان جراحی، ستوان نژادتقی یکی از خلبانان قهرمان هوانیروز

منابع:

- ۱- سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲ و جاودانی، ابوالقاسم، سرتیپ ۲، عملیات ثامن الائمه (ع)، تهران، نشر اجا، ۱۳۹۰.
- ۲- سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲، *پژواکی از خاطره‌ها*، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۷.
- ۳- اطلاعات کسب شده مؤلف از جلسات همایش "نقش توپخانه در دفاع مقدس"، متشکله در باغ موزه تهران در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴.
- ۴- مصاحبه با چند تن از فرماندهان و طراحان عملیات ثامن الائمه (ع)، از جمله افسر وقت عملیات لشکر (سرتیپ ۲ روح‌الله سروری)، افسر وقت هماهنگی پشتیبانی آتش لشکر (سرتیپ ۲ منوچهر صابریان)، یکی از فرماندهان وقت گردان توپخانه لشکر (سرتیپ ۲ مهدی جعفرزاده) و افسر عملیات وقت توپخانه لشکر (سرتیپ ۲ ناصر مهرانفر).

توضیح:

در مورد ضمیمه ۲ طرح [پشتیبانی] آتش توپخانه لشکر، به پیوست پ (طرح پشتیبانی آتش) به طرح آفندی ثامن‌الائمه (ع)، مندرج در صفحات ۶۴۹ تا ۶۵۲ کتاب یک جلدی "عملیات ثامن‌الائمه (ع)" و صفحات ۳۲۵ تا ۳۲۷ جلد دوم از دفتر اول (اسناد و مدارک) کتابی به همین نام، نیاز به توضیحاتی به شرح زیر است:

۱- در انتهای ضمیمه مزبور در ستون "پیوست‌ها"، به وجود چند "لف" اشاره شده که متأسفانه متن و محتوای آنها در کتاب موجود نیست.

۲- در این مورد، با اشخاص مشروحه زیر تماس تلفنی برقرار شد که مطالبی به شرح زیر ارائه فرمودند:

الف- سرتیپ دوم ناصر مهرانفر، افسر عملیات توپخانه لشکر ۷۷ و مسئول تهیه ضمیمه مذکور در این عملیات، از تهیه آن در ۴۰ صفحه، شامل قسمت نوشتنی و لف‌های مربوطه که حتی برنامه آماج ضد آتش را هم دربرمی‌گرفت، سخن به میان آوردند و ارسال بموقع آن به لشکر را مورد تأکید قرار دادند.

ب- سرتیپ دوم منوچهر صابریان، افسر هماهنگ کننده پشتیبانی آتش لشکر ۷۷ در این عملیات، دریافت این مدارک از توپخانه لشکر را تأیید فرمودند و از عدم درج آن در کتاب اظهار تأسف کرده، از من خواستند که در این مورد با مؤلفین کتاب تماس بگیرم.

پ- سرتیپ دوم روح‌الله سروری، افسر عملیات لشکر ۷۷ در این عملیات و یکی از دو نویسنده کتاب ثامن‌الائمه (ع)، از عدم امکان دستیابی به این اسناد در موقع نوشتن کتاب سخن گفتند و مقرر شد از طریق تماس با مسئولان فعلی توپخانه لشکر و همچنین، سرتیپ ۲ پورداراب که در حال حاضر در نیروی زمینی ارتش سمت مسئول بخش پژوهش دفاع مقدس را به عهده دارند، مسئله را پی‌گیری فرمایند.

ت- به هر حال، رونوشت صفحات این ضمیمه عیناً از کتاب عملیات ثامن‌الائمه (ع) (جلد دوم از دفتر اول - اسناد و مدارک) در پی می‌آید تا پژوهشگرانی که ممکن است در آینده بخواهند در مورد "نقش و عملکرد توپخانه" در این عملیات غرور آفرین تحقیق و تفحص بیشتری کنند، با مراجعه به مراکز و منابع نگهداری پرونده‌های جنگ تحمیلی از جمله مرکز نگهداری اسناد جنگ در نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، شاید موفق شوند به این مدارک با ارزش

دسترسی پیدا کنند، که به این ترتیب، دیگر هیچ ناگفته‌ای در مورد این عملیات از نظرها پنهان نخواهد بود.

با درود به روان پاک تمامی شهیدان هشت سال دفاع مقدس، بویژه عملیات ثامن الائمه(ع) و گرامیداشت یاد و خاطره این عزیزان گلگون کفن، این دفتر را می‌بندم.

- ۱۵- حیواناتی پس از خنثی‌شدن آتش به اجتناب از دست زدن به وسایل متعلق به خود در این امر تیرند.
- ۱۶- اسگورتان را پس از خنثی‌شدن آتش به اجتناب از دست زدن به وسایل متعلق به خود در این امر تیرند.
- ۱۷- تفاهه آمانت‌ها به نام ۲- اسپیسه آمانت ۲۶۶۰ و ۳- راجس (۲۰۰-۲۰۰) و ۴- و ۵- (۳۰۰-۳۶۰) قرار دارد.
- ۱۸- میباید آن‌ها به حسابات موجوده
 - الف- ۱۵۵ م ج ۵۰ و ک
 - ب- ۱۳۰ م ج ۱۳۰
- ۲۰۰- بجه برای سبوز
- ۱۵۰- نوله برای سه ریز
- در سایر انواع مهمات محدودیتی وجود ندارد.

نوعت ل سرهنگ مرتضی باقری
 زنده

پیوسته ۱

- الف- سند ولایت آماج شماره ۱ در ۶-۶-۳۶
 - ب- کالنت آماج شماره ۱
 - ج- جدول آتش تهیه شماره ۱
 - د- جدول آتش شماره ۲
 - ه- تروه آماجها شماره ۲
- گیرنده:
- فاسی ۱ و ۲ انصران لیست
 - سند ۳۸۹ تا ۲ نسخه
 - سند ۳۲۲ تا ۳ نسخه
 - آتشبار ۱۷۵ م ۱ نسخه
 - آتشبار کاتیوشا ۱ نسخه

رونوشت صفحات ۱۱۳ و ۱۱۴

(بسمه تعالی) ۲۰/۱/۰۸/۳/۴

۶۰/۷/۳

ضمیمه ۲ طرح آتش توپخانه لشکر به پیوست پ طرح پشتیبانی آتش به طرح آفندی ثامن‌الائمه(ع)

مدرک نقشه ۵۰،۰۰۰ / ۱ منطقه.

۱ - به منظور پشتیبانی آتش اضافی یگان‌های عمل کلی و عمل کلی تقویت یگان‌های لشکر را پشتیبانی می‌کنند.

الف: گد ۳۱۵ آتشبار یکم ۱۵۵ م خ ک و گد ۳۷۰ آتشبار یکم ۱۵۵ م ک فقط در گروه آماج ح ۲۰ م با توجه به مسئولیت‌های ذاتی به دستور ت. ل اجرای تیراندازی می‌کنند.

ب: جبهه دارخوئین:

۱) آتشبار یکم گد ۳۳۳ عمل کلی تقویت گد مختلط ۳۱۵ توپخانه ۲ عراده توپ ۱۳۰ م در غرب کارون روانه شود و بنا به درخواست دیدبانان اجرای آتش کنند.

۲) آتشبار دوم گد ۳۸۷ (۱۷۵ م) عمل کلی یک عراده توپ ۱۷۵ م در غرب کارون روانه و به درخواست دیدبان مستقر در انرژی اتمی پاسخ دهید.

۳) آتشبار یکم گد ۳۶۲ کاتیوشا عمل کلی مواضع خود را در منطقه ابلاغی قبلی اشغال کنید.

پ: جبهه ماهشهر آبادان:

۱) آتشبار دوم گد ۳۳۳ ت ۱۲۰ م عمل کلی تقویت گد ۳۸۳ ت.

۲) آتشبار سوم گد ۳۳۳ ۱۳۰ م عمل کلی.

۳) آتشبار دوم گد ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳ م عمل کلی تقویت گد مختلط ۸۱۵ ت.

۴) آتشبار سوم گد ۳۸۹ // // عمل کلی.

۱ - آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه بنا به دستور با کد بلال آغاز می‌شود.

۲ - تقدم آتش لشکر ابتدا با تیپ ۲ سپس با احتیاط به هنگام وارد عمل شدن.

۳ - علامت قطع آتش قبل از پایان ۲۰ دقیقه، با بیان صریح آتش بس خواهد بود.

۴ - ثبت تیر روزانه تحت کنترل آتشبارها در وضعیت مناسب انجام شود و آخرین عناصر تنظیمی را در دست داشته باشید.

۵ - آتشبارها عناصر تنظیمی لازم را جهت اجرای آتش روی آماج‌های منظور شده از جداول آتش طبق برنامه لف‌های پ، ت، ث را قبلاً محاسبه و تمرین کنند.

۶ - روی پست‌های دیدبانی گلوله‌های دود انگیز و سوختار توأم تیراندازی شود.

۸ - روی گروه‌های آماج ح ۲۰ م و ح ۲۱ م و ح ۲۲ م و ح ۲۳ م بنا به دستور س ع ت ل اجرای آتش نمائید.

۹ - ضرب تلفات برای توپ‌های ۱۳۰، ۱۰ درصد و برای ۱۷۵ م و ۲۰۳، ۵ درصد در نظر گرفته شده است.

۱۰ - تاکتیک ضد آتشبار:

الف: مشی عملیاتی نیمه فعال.

ب: آتش ضد آتشبار (جدول آتش لفت) با گد شیراز و به دستور س ع ت ل اجرا شود.

۱۱ - خط هماهنگی پشتیبانی آتش امتداد سرتاسری به فاصله دو کیلومتر غرب رودخانه کارون است.

۱۲ - خط آتش محدود بین تیپ ۲ و ۳ خط حد بین دو تیپ است. یگان‌ها مجاز به تیراندازی در حد گذار آن نیستند، مگر با هماهنگی قبلی یگان‌های مربوطه.

۱۳ - خط آتش محدود بین تیپ ۱ و تیپ ۲ جاده آبادان اهواز است.

۱۴ - یگان‌های کمک مستقیم و تقویت مجاز به تیراندازی خارج از منطقه یگان پشتیبانی شونده خود نبوده مگر با هماهنگی یگانی که آتش در منطقه آن اجرا می‌شود.

۱۵ - تیراندازی پس از خاتمه آتش‌بس، بنا به درخواست دیدبان و یا به دستور س. ع. ت. ل اجرا شود.

۱۶ - سکوت رادیویی تا قبل از کشف تک توسط دشمن، رعایت و سپس با کد استفاده شود.

۱۷ - نقطه آماد مهمات پ. م در امیدیه (۴۰۱ - ۷۶۰) و جراحی (۰۸۰ - ۲۰۰) و چوئبیده (۴۳۰ - ۶۶۰) قرار دارد.

۱۸ - میزان آماد مهمات موجود.

الف: ۱۵۵ م م خ. ت و ک ۲۰۰ گلوله برای سه روز.

ب: توپ ۱۳۰ م م خرج قوی ۱۵۰ گلوله برای سه روز.

در سایر انواع مهمات محدودیتی وجود ندارد.

ف ع ت. ل سرهنگ ستاد عظیم ازگمی

پیوست‌ها:

لف الف: لسیت آماج شماره ۱ در ۴ صفحه.

لف ب: کالک آماج شماره ۱

لف پ: جدول آتش تهیه شماره ۱

لفت: جدول ضمیمه آتش شماره ۲

لف ث: گروه آماج‌ها شماره ۳

گیرنده:

ف تی ۱ و ۲ و ۳ افسران رابط.

گد ۳۸۹ ت، ۲ نسخه. گد ۳۳۳ ت، ۳ نسخه. آتشبار ۱۷۵ م، ۱ نسخه. آتشبار کاتبوشا، ۱ نسخه.

بخش دوم: عملکرد توپخانه در عملیات طریق القدس (طرح عملیاتی کربلا ۱)

نویسندگان:

سرتیپ دوم توپخانه ستاد حجت‌الله دهقان، سرتیپ دوم توپخانه ستاد علی الهی

مقدمه^۱

هدف اصلی رژیم بعثی عراق از تهاجم سراسری خود در تاریخ ۱۳۵۹/۶/۳۱ به جنوب کشور ایران اسلامی، اشغال استان خوزستان و بویژه تصرف شهر اهواز از سه محور اندیمشک - دزفول - هفت تپه - شوستر - اهواز و از چزابه - بستان - سوسنگرد - حمیدیه - اهواز و از سوسنگرد - هورالعظیم - جفیر - پادگان حمید - اهواز بود.

در این تهاجم وحشیانه، هرچند دشمن به اهواز نرسید، ولی بیش از ۱۳ هزار کیلومترمربع از مناطق غرب و جنوب غربی خوزستان را به اشغال خود درآورد؛ از جمله شهرهای موسیان، بستان، هویزه، بویژه خرمشهر و صدها روستای بزرگ و کوچک دیگر.

شهر بستان و نواحی غربی سوسنگرد حدود ۴۲۰ روز در اشغال دشمن بود که در منطقه میانی خوزستان، یعنی حد فاصل دامنه‌های جنوبی میشداغ تا مناطق شمالی و جنوبی رودخانه

۱. برای شرح عملکرد توپخانه لازم است ابتدا از وضعیت منطقه مورد تجاوز دشمن و چگونگی طرح‌ریزی عملیات آگاهی پیدا کنیم که برای روشن شدن این موارد، از کتاب «عملیات طریق القدس» نوشته سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۰ استفاده شده است.

کرخه از حمیدیه تا غرب بستان واقع شده است. عرض منطقه اشغالی دشمن در این محدوده، تقریباً ۳۰ کیلومتر و عمق آن ۸۰ کیلومتر بوده است.

بعد از عملیات غرور آفرین ثامن الائمه(ع)، دومین عملیات گسترده رزمندگان ما که با موفقیت قاطع همراه بود، "عملیات طریق القدس" نام داشت که در جبهه میانی منطقه عملیاتی جنوب به اجرا درآمد. این عملیات توسط قرارگاه مشترک ارتش و سپاه پاسداران طرح‌ریزی و با یاری تعدادی از یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی ارتش و نیروهای جان بر کف بسیج مردمی اجرا و منجر به آزادسازی بستان و فرار دشمن زبون، پس از تحمل تلفات و ضایعات فراوان، از این جبهه نبرد شد.

رزمندگان ما در این عملیات توانستند همزمان خطوط پدافندی و عقبه نیروهای دشمن را مورد حملات کوبنده و غافلگیرانه خود قرار داده، فرصت هرگونه عکس‌العمل را از دشمن سلب کنند.

در این عملیات که در تاریخ ۱۳۶۰/۰۹/۰۸ انجام شد، نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در اولین ساعات تک هماهنگ شده خود، در ارتفاعات الله‌اکبر و میشداغ به عقبه و احتیاط دشمن دست یافته، توپخانه‌های دشمن را به غنیمت گرفتند و به نزدیکی شهر بستان رسیدند، ولی نیروهای دشمن در جنوب کرخه با استفاده از امکانات و مواضع مستحکم، مقاومت کم نظیری از خود نشان داده، مانع پیشروی نیروهای تک‌ور ما در روز اول شدند.

سرانجام، پس از چهار روز درگیری بسیار سنگین و خونین، نیروهای خودی به اهداف مورد نظر دست یافتند و خطوط پدافندی تحکیم و تثبیت شد.

بدون شک این عملیات را می‌توان بعد از عملیات غرور انگیز ثامن الائمه(ع)، دومین عملیات موفقیت‌آمیزی دانست که در اثر آن، تزلزل محسوسی در نیروهای دشمن ایجاد شد. پیروزی در عملیات طریق القدس، پلی به سوی پیروزی‌های بزرگ و تعیین کننده دیگری همچون عملیات‌های فتح‌المبین و بیت‌المقدس شد.

بررسی‌های حاصله از عملیات ثامن الائمه(ع) و عملیات طریق القدس، برای فرماندهان و مسئولان سیاسی کشور این نکته را روشن ساخت که "جنگ و اداره آن"، نیازمند ملزوماتی است که حداقل آن، شناخت کامل دشمن، وجود سازمان منسجم، یگان‌های کافی، تجهیزات و آموزش مورد نیاز و از همه مهم‌تر دانش کاربرد آنهاست که البته با حضور رزمندگان شجاع و با انگیزه کامل می‌شود.

عملیات‌های آفندی اجرایی، قبل از عملیات طریق القدس و عملکرد توپخانه در آنها

از شروع جنگ تا اجرای عملیات طریق القدس، حدود ۱۴ ماه طول کشید. طی این مدت، به منظور عقب راندن دشمن، آزادسازی مناطق اشغالی، انهدام و فرسایش نیروهای دشمن، دستیابی به زمین‌های پدافندی مناسب‌تر، جلوگیری از حالت رکود در جبهه‌ها، ایجاد شکاف در جبهه پیوسته دشمن و بالأخره خارج شدن نیروهای خودی از حالت تدافعی ۵ عملیات آفندی محدود در این منطقه اجرا شد. این عملیات‌های محدود آفندی که تأثیر بسیار زیادی در بالابردن روحیه آفندی نیروهای خودی و تثبیت کامل دشمن داشته و زمینه‌ساز عملیات موفق آمیز طریق القدس شدند، به ترتیب زمان اجرا عبارت بودند از:

۱. عملیات آزادسازی سوسنگرد (تاریخ اجرا: ۱۳۵۹/۰۸/۲۶)

تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی به فرماندهی سرهنگ امرالله شهبازی، گروه رزمی ۱۴۸ پیاده لشکر ۷۷ پیاده خراسان، رزمندگان نیروهای مردمی و گروه جنگ‌های نامنظم شهید چمران در این عملیات موفق شرکت داشتند، که شرح کامل این عملیات در جلد یکم کتاب به طور مشروح آمده است و در اینجا فقط به ذکر یگان‌های توپخانه شرکت‌کننده در این عملیات بسنده می‌شود.

توپخانه‌های پشتیبانی کننده در این عملیات عبارت بودند از:

— گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی، مستقر در شرق ارتفاعات صخره‌ای (شرق سوسنگرد). فرمانده: سرگرد حجت‌الله دهقان.

— گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت آتش گردان ۳۲۰ توپخانه، مستقر در شمال کرخه. فرمانده: سرگرد نبی‌الله ابراهیمی.

— یک آتشبار ۱۳۰م از گردان ۳۴۳ توپخانه گروه ۳۳ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۲۰ توپخانه، مستقر در شرق ارتفاعات صخره‌ای. فرمانده: سروان شریف‌النسب.

— تعداد ۲ قبضه توپ ۱۷۵م از گردان ۳۸۸ توپخانه گروه ۳۳ توپخانه، عمل کلی. فرمانده: سرگرد زین‌العابدین آجوری.

۲. عملیات آفندی نصر یا کرخه کور (تاریخ اجرا: ۱۳۵۹/۱۰/۱۵)

در تاریخ ۵۹/۱۰/۱۵، لشکر ۱۶ زرهی با تیپ‌های ۱ و ۳ خود در شمال کرخه کور و منطقه هویزه یک عملیات آفندی تحت عنوان "عملیات نصر" با هدف آزادسازی منطقه شمال کرخه کور و الحاق با عناصر لشکر ۹۲ و پیشروی به سوی پادگان حمید و منطقه جفیر انجام داد که البته موفقیت کاملی نداشت.

توپخانه‌های پشتیبانی کننده در این عملیات عبارت بودند از:

— گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۱ زرهی، مستقر در شمال قیصریه به فرماندهی سرگرد حشمت شباهنگ.

— گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ زرهی، مستقر در منطقه طراح به فرماندهی سرگرد تیمور پیشه‌ور.

— گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی از توپخانه لشکر ۹۲ زرهی، مستقر در منطقه طراح، تقویت آتش گردان ۳۸۲ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۹۲ پیاده، هنگام درگیری به فرماندهی سرگرد حجت‌الله دهقان.

— گردان ۳۹۴ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، عمل کلی لشکر، مستقر در شرق ابوحمیظه به فرماندهی سرگرد علی الهی.

— گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ م گروه ۳۳ توپخانه، عمل کلی، مستقر در شمال کرخه به فرماندهی سرگرد داود مشیری.

— یک آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه گروه ۳۳ توپخانه، عمل کلی به فرماندهی سروان چهارگامه.

— گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م گروه ۳۳ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه به فرماندهی سرگرد زین‌العابدین آجوری.

اینجانب سرتیپ دوم توپخانه ستاد حجت‌الله دهقان که در این عملیات با درجه سرگردی، فرماندهی گردان ۳۲۰ توپخانه را به عهده داشتم، لازم می‌دانم خلاصه‌ای از این عملیات و عملکرد توپخانه در آن را به شرح زیر به آگاهی برسانم:

"در این عملیات، گردان ۳۲۰ توپخانه مأموریت تقویت آتش گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی به فرماندهی سرگرد پیشه‌ور را به عهده داشت، که به عنوان کمک مستقیم تیپ ۳

لشکر ۱۶ زرهی عمل می‌کرد. بعد از شناسایی و بررسی‌های لازم، تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی طرح عملیات آفندی و پیوست پشتیبانی آتش مربوطه را آماده کرد و گردان‌های توپخانه پشتیبانی کننده نیز ضمام توپخانه آن را تهیه کردند.

بالآخره در ۵۹/۱۰/۱۵ عملیات اجرا شد. در ابتدا، دشمن تا نزدیکی‌های جنوب کرخه کور وادار به عقب‌نشینی شد؛ ولی در ادامه، نیروهای خودی با پاتک شدید دشمن مواجه و مجبور شدند به مواضع اولیه خود برگردند. عقب‌نشینی نیروهای مانوری خودی زیر آتش انبوه یگان‌های توپخانه صورت گرفت و دشمن نتوانست به استفاده از موفقیت یا تعاقب اقدام کند.

استقرار گردان ۳۲۰ توپخانه در منطقه طراح و جابه‌جایی آتشبارها و اجرای آتش‌های پشتیبانی طرح‌ریزی شده و طبق درخواست دیدبان‌های گردان، برابر خواسته یگان‌های مانوری و تبادل آتش توپخانه تا اردیبهشت‌ماه ۱۳۶۰ ادامه داشت. در این مدت، ۴ نفر از نیروهای پایور و وظیفه گردان ۳۲۰ توپخانه به اسامی ستوان سوم محمدی معاون آتشبار دوم و استوار گلاب بخش تعمیرکار خودروهای شنی دار گردان و دو نفر سرباز وظیفه به شهادت رسیدند. روانشان شاد باشد."

۳. آب بستن منطقه شمال کرخه کور (تاریخ اجرا: ۱۳۵۹/۱۱/۱۵)

بعد از عملیات نصر، خطر تهدید دشمن نسبت به قطع محور سوسنگرد - حمیدیه افزایش یافته بود و نیروی کافی هم در منطقه نبود. بنابراین، فکر آب انداختن در منطقه مطرح شد. این فکر با بستن یک سد تجلیلی خاکی روی رودخانه کرخه در محلی به نام جرگه سید علی با هزینه بسیار عملی شد و به منظور صرفه‌جویی در قوا و عقب راندن دشمن از مناطق اشغالی شمال کرخه کور انجام گرفت.

خاطره اینجانب (سرتیپ دوم دهقان) در این باره به شرح زیر است:

"برای اجرای این عملیات، کانال‌هایی در جهت شمال به جنوب در مسیر رودخانه کرخه به طرف سوسنگرد حفر شده بود. این کانال‌ها عمود بر مسیر رودخانه و به طرف جاده حمیدیه - سوسنگرد تا منطقه نیروهای خودی (منطقه جنوب جاده) و به طرف منطقه جفیر (محل استقرار دشمن) ادامه داشتند. ضمناً حفر کانال‌ها مرتب در طول زمان عملیات، مورد بازدید شهید بزرگوار

فلاحی (جانشین رئیس ستاد ارتش) و بعضی از فرماندهان و مسئولان قرار می‌گرفت و تعدادی از مسیر کانال‌ها از طرفین گردان ۳۲۰ توپخانه می‌گذشتند.

بالاخره عملیات در ۱۵ بهمن‌ماه ۵۹ از نیمه‌های شب با باز کردن مسیر آب رودخانه کرخه در کانال‌های حفر شده، آغاز شد و تا صبح روز بعد ادامه یافت. نتیجه اینکه نیروهای دشمن با به جا گذاشتن مقدار زیادی از وسایل و تجهیزات خود، بخصوص خودروهای شنی‌دار و چرخ‌دار که حرکت دادن آنها در اثر آبرگرفتی امکان‌پذیر نبود، مواضع خود را ترک و به سمت منطقه جفیر و پادگان حمید عقب‌نشینی کردند و منطقه اشغالی آنها به دست نیروهای خودی افتاد. بدین ترتیب، بدون تلفات و ضایعات موفق شدیم دشمن را به ترک مواضع و عقب‌نشینی وادار کنیم. در این عملیات، یگان‌های تیپ ۲ زرهی دزفول و یگان‌هایی از لشکر ۱۶ زرهی قزوین آماده تک مورد نظر، در صورت نیاز، بودند. گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی از توپخانه لشکر ۱۶ زرهی به فرماندهی سرگرد شباهنگ با مأموریت کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی و گردان ۳۲۰ توپخانه از لشکر ۹۲ زرهی به فرماندهی اینجانب به عنوان تقویت آتش گردان ۳۲۱ توپخانه عمل می‌کردند و با طرح‌ریزی‌های مورد نیاز و تهیه طرح آتش، آماده اجرای آتش‌های پشتیبانی لازم بودند.

پس از تخلیه وسایل و لوازم بجا مانده دشمن توسط نیروهای خودی، تبادل آتش و عملیات ایذائی و تک‌های محدود و بالاخره عملیات پدافندی بین طرفین ادامه داشت. در تمام این مدت، آتشبارهای تیر گردان ۳۲۰ توپخانه، ضمن اجرای آتش پشتیبانی مدام در منطقه شمالی جاده حمیدیه سوسنگرد، جهت مصون ماندن از آتش‌های ضد آتشبار توپخانه‌ها و بمباران هوایی دشمن، مجبور بودند هر از گاهی به طور عرضی تغییر موضع دهند."

۴. عملیات طراح (تاریخ اجرا: ۱۵ فروردین ۱۳۶۰)

پس از جاری ساختن آب در نواحی شمال کرخه‌کور، دشمن در روستای طراح، تپه‌ای را به صورت یک سرپل نگاه، برای قطع جاده حمیدیه - سوسنگرد و تهدید نیروهای خودی در غرب سوسنگرد و الله‌اکبر منتظر فرصت بود که تیپ ۳ لشکر ۱۶ در ۱۵ فروردین ۱۳۶۰ طی یک عملیات، تحت عنوان "عملیات طراح"، با پشتیبانی آتش توپخانه‌های موجود در منطقه، توانست این تپه را اشغال کند؛ ولی دشمن عناصری از نیروهای خود را در روستای فرسیه در شمال

کرخه کور نگاه داشت. در این عملیات، علاوه بر تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی، عناصری از تیپ ۵۵ هوابرد، همراه با یگان‌های توپخانهٔ مربوطه و همچنین، یگان‌هایی از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و گروه جنگ‌های نامنظم شهید چمران هم شرکت داشتند.

۵. عملیات الله اکبر (تاریخ اجرا: ۱۳۶۰/۰۲/۳۱)^۱

تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی به فرماندهی سرهنگ عبدالله الماسی در شمال کرخه با ۲ گردان تانک و ۲ گردان مکانیزه با همکاری ارزنده و مؤثر نیروهای جنگ‌های نامنظم شهید چمران و سپاه پاسداران پس از اجرای آتش تهیهٔ طرح‌ریزی شده به مدت ۳۰ دقیقه، توسط توپخانه‌های شرکت‌کننده در عملیات، تک کرد و موفق به پیشروی ۹ کیلومتری و تصرف ارتفاعات الله اکبر شد و تا نزدیکی روستای جابر حمدان در شمال کرخه پیش رفت.

در همان موقع، لشکر ۱۶ زرهی با به کار بردن تیپ ۱ زرهی و تیپ ۵۵ هوابرد و یک گردان از نیروهای مردمی سپاه، در جنوب کرخه تک کرد؛ ولی موفقیت چندانی به دست نیاورد. توپخانه‌های پشتیبانی کنندهٔ این عملیات عبارت بودند از:

— گردان ۳۹۴ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۵۵ هوابرد، مستقر در شرق سوسنگرد. فرمانده: سرگرد علی الهی.

— گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی، مستقر در شرق سوسنگرد. فرمانده: سرگرد حشمت شباهنگ.

— گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۹۲، مستقر در شمال کرخه. فرمانده: سرگرد نبی‌الله ابراهیمی.

— گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه. فرمانده: سرگرد حجت‌الله دهقان.

— گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م گروه ۳۳، مستقر در شمال کرخه، عمل کلی. فرمانده: سرگرد داود مشیری.

۱. در جلد یکم این کتاب، شرح مبسوط عملیات الله اکبر از زبان سرتیپ ۲ مصطفی ریاحی سامانی آورده شده که در آن موقع، رئیس رکن سوم گردان ۳۱۸ توپخانه بوده است.

— گردان ۳۷۲ (-) توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا گروه ۳۳، عمل کلی. فرمانده: سرگرد علی احمدیان.

— گردان ۳۸۸ (-) توپخانه ۱۷۵م گروه ۳۳، عمل کلی، مستقر در شمال حمیدیه. فرمانده: سرهنگ ۲ زین‌العابدین آجوری.

خاطره اینجانب (سرتیپ دوم دهقان) دربارهٔ این عملیات:

"در عملیات الله‌اکبر تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی اهواز، مأموریت تلاش اصلی و تیپ ۲ زرهی دزفول مأموریت احتیاط را بر عهده داشت. در نتیجه، مأموریت گردان ۳۲۰ توپخانه تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی که مأموریت کمک مستقیم تیپ ۳ را بر عهده داشت، تعیین و ابلاغ شد. در اجرای مأموریت محوله، بعد از هماهنگی‌های لازم با توپخانهٔ لشکر ۹۲ و گردان ۳۱۸ توپخانه، با استفاده از نقشه و کالک و مدارک لازم، از منطقهٔ مربوطه شناسایی و با در نظر گرفتن تمام موارد تاکتیکی و تکنیکی توپخانه، مواضع آتشبارها انتخاب و پس از توجیه فرماندهان آتشبار و مسئولان گردان، مواضع انتخاب شده در زمان مورد نظر اشغال شدند. پس از اشغال مواضع جدید و استقرار یگان‌ها، دیدبان‌ها و سایر قسمت‌های گردان در محل‌های انتخاب شده، عملیات ثبت تیر و تهیهٔ عناصر تیر لازم برای نقاط مورد نظر و ثبت آنها آغاز شد. گردان ۳۲۰ توپخانه ضمن شرکت در آتش‌های پشتیبانی پراکنده، بنا به درخواست دیدبان‌ها و گردان ۳۱۸ توپخانه، عناصر تیر لازم برای شرکت در آتش تهیه و سایر آتش‌های پشتیبانی مورد نیاز عملیات تیپ ۳ زرهی را تهیه و آماده کرد.

لازم به ذکر است که بعد از گذشتن ۹ ماه از جنگ تحمیلی، هنوز نیروی انسانی سازمانی گردان تأمین نشده بود. به عنوان مثال، سروان جعفر خزائلی هم معاون گردان (۳۲۰ توپخانه) بود و هم وظایف افسر هدایت آتش را انجام می‌داد و برای تأمین دیدبان‌ها که در زمان جنگ عناصری بسیار حساس و مهم هستند، سه نفر افسر وظیفه که افسر توپخانه نبودند، جهت امور دیدبانی به گردان از تیپ واگذار شدند، که اینجانب به مدت سه روز آموزش تئوری و دو روز آموزش عملی به آنها ارائه دادم، که البته با توجه به فرصت اندک تا شروع عملیات، زمان کافی برای آموزش و آمادگی بیشتر آنها نبود.

بالأخره عملیات تیپ ۳ و سایر یگان‌های لشکر ۹۲ و یگان‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای جنگ‌های نامنظم (به فرماندهی شهید دکتر چمران) در ۶۰/۲/۳۱ اجرا و با موفقیت به سرانجام رسید. با پیشروی یگان‌های مانوری، گردان ۳۲۰ توپخانه هم با هماهنگی گردان ۳۱۸

توپخانه و دستور توپخانه لشکر ۹۲، مواضع آتشبارها را حدود ۲ کیلومتر به جلوتر برده، با حفظ آتش‌های پشتیبانی لازم، تغییر مکان صورت گرفت.

در این عملیات موفقیت‌آمیز، که با تلاش و از خود گذشتگی رزمندگان دلاور و اجرای پشتیبانی آتش مؤثر و کوبندهٔ یگان‌های توپخانه انجام شد، دشمن مواضع زیادی را در منطقهٔ شمال سوسنگرد ترک و وادار به تخلیهٔ آنها شد.

در مدت آماده شدن جهت ادامهٔ عملیات الله‌اکبر در منطقهٔ شمال کرخه و دهلاویه، در تاریخ ۶۰/۳/۲۱ دو نفر از افسران وظیفه دیدبان گردان ۳۲۰ توپخانه (ستوان وظیفه مهدی عراقی و ستوان دوم وظیفه اکبر زارع) در دهلاویه به فیض شهادت نائل شدند و تا قبل از ۵۹/۳/۳۱ (ادامهٔ عملیات و شهادت دکتر چمران)، در اثر اصابت گلوله توپخانهٔ دشمن از سمت شمال سوسنگرد به داخل مواضع آتشبارهای گردان، تعداد سه نفر از درجه‌داران کادر گردان به نام‌های استوار جوکار پزشکیار، استوار کارگر و استوار عزیزی درجه‌داران مخابرات و یک نفر سرباز احتیاط ۵۶ به نام فروز به فیض شهادت نائل شدند. یادشان گرامی و روانشان شاد باد. " ضمناً یک نفر درجه‌دار به نام استوار همدانی، مسئول مخابرات یکم از ناحیهٔ زانو و یک نفر سرباز وظیفه به نام رضایی از ناحیهٔ پیشانی و چشم چپ مجروح شدند.

مشخصات شهدا و مجروحان عمدهٔ گردان ۳۲۰ توپخانه از آذرماه ۵۹ الی خردادماه ۶۰:

الف - شهدا:

۱. ستوان سوم کادر محمدی (معاون آتشبار)؛ در آذر ماه ۵۹
۲. استوار گلاب بخش (تعمیرکار توپ‌های گردان)؛ در دی ماه ۵۹
۳. سرباز وظیفه مومنی (کمک راننده)؛ در آذر ماه ۵۹
۴. یک سرباز وظیفه (خدمه توپ)؛ در آذر ماه ۵۹
۵. استوار ۲ یاسین بن سعید (راننده)؛ در دی ماه ۵۹
۶. یک نفر سرباز وظیفه (خدمه توپ)؛ در دی ماه ۵۹
۷. استوار کارگر (درجه‌دار مخابرات)؛ در خرداد ماه ۶۰
۸. استوار عزیزی (درجه‌دار مخابرات)؛ در خرداد ماه ۶۰
۹. استوار جوکار (پزشکیار گردان)؛ در خرداد ماه ۶۰
۱۰. گروهبان وظیفه فروز (راننده آمبولانس)؛ در خرداد ماه ۶۰

۱۱. ستوان دوم وظیفه مهدی عراقی (دیدبان)؛ در خرداد ماه ۶۰
 ۱۲. ستوان دوم وظیفه اکبر زارع (دیدبان)؛ در خرداد ماه ۶۰
- ب- مجروحان:
۱. استوار همدانی (درجه‌دار مخابرات)؛ در خرداد ماه ۶۰
 ۲. سرباز وظیفه رضایی (راننده تانکر آب)؛ در خرداد ماه ۶۰

۶. عملیات خیبر (تاریخ اجرا: ۱۳۶۰/۰۶/۱۱)

پس از عملیات الله‌اکبر، در تاریخ ۶۰/۶/۱۱ عملیاتی تحت عنوان "عملیات خیبر" در شمال و جنوب کرخه و غرب سوسنگرد اجرا شد. نیروهای رزمی شرکت کننده خودی در این عملیات عبارت بودند از: تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲، تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۵۵ هوابرد، دو گردان از نیروهای جنگ‌های نامنظم شهید چمران و یک گردان از سپاه پاسداران. توپخانه‌های شرکت کننده در این عملیات عبارت بودند از:

- گردان ۳۱۸ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی.
- گردان ۳۲۱ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی.
- گردان ۳۹۴ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۵۵ هوابرد.
- گردان ۳۲۰ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.

در این عملیات، تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی موفق شد با پشتیبانی آتش یگان‌های توپخانه، تپه سبز را که در حدود یک کیلومتری مواضع پدافندی دشمن بود، در تصرف خود نگاه دارد که دید خوبی روی مواضع پدافندی و حرکات دشمن داشت. البته به علت اینکه این تپه از حساسیت خاصی برای دشمن برخوردار بود، مرتب مورد اصابت گلوله‌های دشمن قرار می‌گرفت و به نیروهای خودی مستقر در آن به طور مستمر تلفاتی وارد می‌آمد.

موقعیت جغرافیایی و نظامی منطقه عملیات طریق القدس: (نقشه شماره ۱- منطقه عمومی عملیات کربلا ۱)

به طور کلی، منطقه عملیاتی خوزستان در جنگ تحمیلی را می‌توان به سه جبهه نبرد شمالی، میانی و جنوبی به شرح زیر تقسیم کرد:

جبهه شمالی که منطقه غرب دزفول از جنوب دهلران و موسیان تا ارتفاعات تینه و عین‌خوش، شمال شوش تا پل نادری معروف به جسر نادری (روی رودخانه کرخه)، اندیمشک و دزفول و از طرفی موسیان، سمیده، ربوط، فکه، تنگ رقابیه تا ارتفاعات شمالی میشداغ را شامل می‌شد.

جبهه میانی شامل منطقه دامنه‌های جنوبی میشداغ تا کرانه‌های رودخانه کرخه‌کور و مسیر بستان، سوسنگرد، حمیدیه، اهواز بود و با در بر گرفتن پادگان حمید و منطقه جفیر و شرق هورالعظیم، نوارمرزی کوشک و طلائی، تا ایستگاه راه‌آهن حسینییه بین اهواز - خرمشهر ادامه داشت.

جبهه جنوبی از ایستگاه راه‌آهن حسینییه شروع و تا دارخوین، شلمچه و خرمشهر و آبادان، و بالآخره اروندرود ادامه پیدا می‌کرد.

نظر به اینکه عملیات طریق القدس در جبهه میانی انجام گرفت، نیاز به توضیحات تکمیلی زیر دارد:

جبهه میانی خوزستان حد فاصل دامنه‌های جنوبی ارتفاعات میشداغ تا کرانه‌های رودخانه کرخه‌کور بود، که مناطق شمالی و جنوبی رودخانه کرخه از غرب حمیدیه تا غرب بستان را دربرمی‌گرفت. این منطقه که کلاً به نام دشت آزادگان شناخته می‌شود، تا مرداب هورالعظیم و مرز ایران و عراق امتداد می‌یابد. جبهه میانی از شمال به ارتفاعات میشداغ، از جنوب به رودخانه کرخه‌کور، از غرب به شهر بستان و مرز بین‌المللی و از شرق به شهر حمیدیه محدود می‌شد.

عرض این منطقه حدود ۳۰ کیلومتر و عمق آن حدود ۸۰ کیلومتر است و شامل شهرهای حمیدیه، سوسنگرد، بستان و هویزه می‌شود که منطقه‌ای پر آب و حاصلخیز است. شغل عمده اهالی آن کشاورزی است. مردم آن عرب زبان، مسلمان ایرانی و دوستدار ایران هستند. هرچند که پاره‌ای از آداب و سنن متداول همه اعراب را دارند.

نهرهای متعددی در این منطقه جاری است که از رودخانه اصلی کرخه منشعب و با یک مسیر شرقی - غربی به مرداب هورالعظیم منتهی می‌شوند. رودخانه کرخه که در قسمت شمال خوزستان دارای جهت کلی شمال به جنوب است، پس از رسیدن به حوالی حمیدیه با یک چرخش ۹۰ درجه، در یک مسیر شرقی - غربی قرار گرفته و با سیراب کردن منطقه دشت آزادگان به هورالعظیم می‌ریزد. انشعابات رودخانه کرخه که در مناطق مختلف از آن جدا می‌شوند و همگی تقریباً موازی با کرخه جریان دارند و موانعی برای حرکت یگان‌ها محسوب می‌شوند، عبارتند از: — نهر عظیم کرخه کور که در حمیدیه از کرخه جدا شده و به فاصله حدود ۱۵ کیلومتری جنوب کرخه با پیمایش یک مسافت ۵۰ کیلومتری و عبور از مجاورت شهر هویزه، به هورالعظیم می‌پیوندد.

— نهر مالکیه در شمال شهر سوسنگرد از کرخه جدا شده، ابتدا جهت شمالی - جنوبی را حدود ۸ کیلومتر پیموده و با تغییر مسیر به طرف غرب و تغییر نام به نیسان که انشعابی به نام معزز دارد، به هور می‌پیوندد.

— نهر سابله به صورت یک مسیل از سوسنگرد تا هورالعظیم امتداد دارد، اما نیمه ابتدایی آن قبل از نهر عبید خشک است و سابله خشکه نامیده می‌شود.

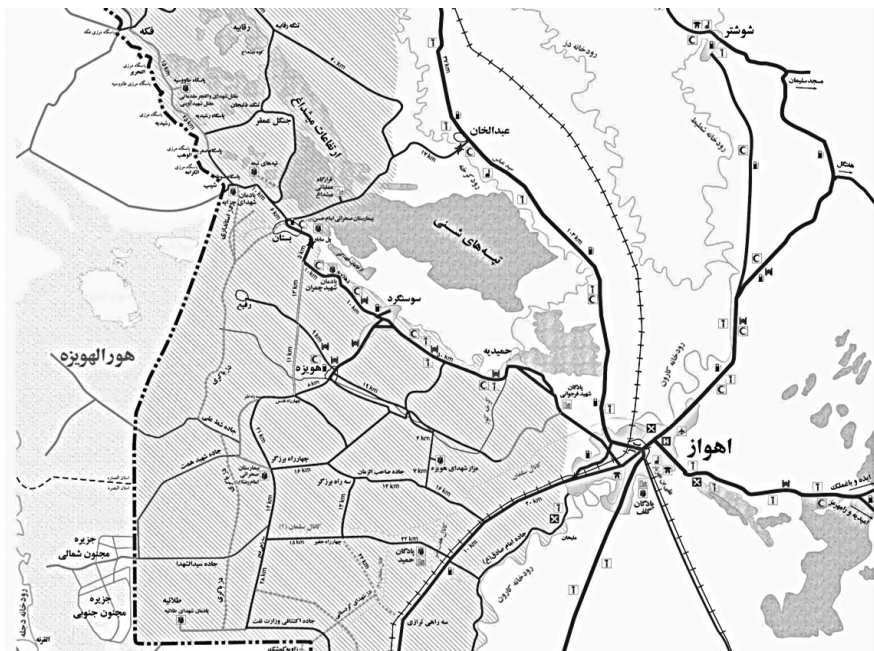
— نهر عبید در ۲۰ کیلومتری غرب سوسنگرد در منطقه‌ای به نام دهکده صالح حسن از کرخه منشعب و پس از طی مسافتی حدود یک کیلومتر که شمالی - جنوبی است، وارد نهر سابله می‌شود.

— رودخانه کرخه در انتهای مسیر خود در غرب بستان، به دو شاخه تقسیم می‌شود که شاخه شمالی کرخه و شاخه جنوبی رمیم نامیده می‌شود.

— شط آل عباس که معمولاً خشک است و از انشعابات نهر مالکیه و نیسان محسوب می‌شود.

زمین در منطقه جنوب کرخه به صورت دشت باز و مسطح و شیب آن از شرق به غرب بوده و بدون هرگونه برجستگی است. عوارض طبیعی آن نهرهای کرخه کور، سابله، مالکیه، نیسان و عبید هستند. زمین در شمال رودخانه کرخه، تپه ماهوری است. دو رشته تپه تقریباً موازی از حمیدیه تا شمال بستان وجود دارند، که مهم‌ترین آن تپه الله‌اکبر به ارتفاع ۲۰۰ متر است. مشخص‌ترین و عمده‌ترین ارتفاعات در شمال کرخه، بلندی‌های میشداغ هستند که از

شمال غربی سوسنگرد شروع شده، به طرف مرز ادامه دارند. به هنگام بارندگی‌های شدید فصلی و طغیان رودخانه‌ها، تمام محدوده منطقه به صورت غیر قابل عبور درآمد و امکان رفت و آمد، فقط به راه‌ها و جاده‌های مستحکم محدود می‌شود. دو معبر (تنگه) در این بلندی‌ها وجود دارد که یکی به نام تنگ چزابه و دیگری به نام تنگ میشداغ (صعده) در شمال غربی بستان خوانده می‌شوند که به تنگ زلیجان و دشت رقابیه (چهیلا) راه دارند. راه‌های مواصلاتی مهم و قابل استفاده همه فصلی این منطقه، جاده آسفالت‌ه حمیدیه - سوسنگرد - بستان - چزابه - سابله و جاده سوسنگرد - هویزه است. مهم‌ترین جاده عراق در این منطقه، جاده العماره - چزابه - بستان است.

نقشه شماره ۱- موقعیت جغرافیایی منطقه عملیاتی طریق القدس

(طرح عملیاتی کربلا ۱)

استعداد و گسترش نیروهای دشمن

استعداد و گسترش نیروهای دشمن که در کنترل عملیاتی فرماندهی منطقه شیب عراق بودند، به شرح زیر است:

— تیپ ۲۶ زرهی لشکر ۵ مکانیزه، تیپ ۳۱ نیروی مخصوص و تیپ ۱۲ الولید (احتیاط) و یگان‌های ارتش خلقی، در شمال کرخه.

— تیپ‌های ۴۸ و ۹۳ و ۹۶ پیاده و یگان‌های ارتش خلقی در جنوب کرخه.

— ۴ گردان توپخانه صحرائی و یگان‌های پدافند هوایی در پشتیبانی آتش نیروهای رزمی یاد شده.

بعد از شروع عملیات طریق‌القدس، یگان‌های دیگری از دشمن وارد منطقه شدند که اکثراً در جنوب رودخانه سابله و شمال نیشان مستقر و به کار گرفته شدند. از آن جمله تیپ ۱۷ زرهی، تیپ ۱۸ پیاده، تیپ ۴۲۲ پیاده، تیپ ۲۴ مکانیزه، تیپ ۳۰ زرهی و تیپ ۲۵ مکانیزه و نیروهای ارتش خلقی.

طرح‌ریزی عملیات طریق‌القدس

با بررسی جبهه‌های نبرد شمالی و میانی و جنوبی خوزستان، فرماندهان و مسئولان در ستادهای عملیاتی نزاجا، تقدم اجرای عملیات را به جبهه میانی دادند که طی آن، یک تک هماهنگ شده در منطقه شمال و جنوب کرخه توسط لشکر ۱۶ زرهی و تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی و یگان‌های سپاه پاسداران انجام شود و بستان و مناطق غربی سوسنگرد را آزاد و سپس با استفاده از موانع طبیعی مانند نهرهای نیشان و سواحل شرقی هورالعظیم و زمین‌های رملی بستان در منطقه پدافند کنند. بنابراین، در تاریخ ۶۰/۸/۵ قرارگاه مقدم نزاجا در جنوب، مأموریت مورد نظر را به لشکر ۱۶ ابلاغ کرد و لشکر ۱۶ هم طرح عملیاتی خود را با تیپ‌های ۲ و ۳ و لشکر تهیه کرد (تیپ ۱ و ۲ در منطقه غرب سوسنگرد و تیپ ۳ در منطقه طراح مستقر بودند).

قبل از عملیات، جلسات متعددی بین مسئولان ارتش و سپاه به منظور بحث و بررسی بیشتر تشکیل شد که در این جلسات، شهید صیادشیرازی فرمانده نزاجا، سرهنگ علی‌اکبر موسوی قویدل به عنوان افسر رکن سوم، سرهنگ اقبال محمدزاده و سرهنگ مسعود بختیاری، به عنوان افسران عملیات و سرهنگ عبدالحسین مفید به عنوان افسر اطلاعات و از سپاه پاسداران برادر

غلامعلی رشید به عنوان مسئول عملیات، برادر حسن باقری به عنوان مسئول اطلاعات و گاهی اوقات برادر محسن رضایی فرمانده کل سپاه شرکت داشتند. طرح عملیاتی مورد نظر تحت عنوان "طرح عملیاتی کربلا ۱" نامگذاری شد.

در هنگام طرح‌ریزی عملیات کربلا ۱ به این نتیجه رسیدند که به علت کافی نبودن نیروهای خودی از لحاظ وسایل و تجهیزات و نیرو، از مانور رخنه‌ای استفاده نشود و بهتر است که از مانور احاطه‌ای و ضربه زدن از پهلوها و عقبه دشمن استفاده شود، ولی وضعیت پدافندی دشمن با اتکاء به رودخانه‌های کرخه و نیرسان و تپه‌های رملی و دامنه کوه میشداغ، آفند از جناحین را مشکل می‌ساخت. بررسی‌های بیشتر نشان داد که عبور یگان‌های پیاده سپاه از داخل تپه‌های رملی، گرچه سخت ولی امکان‌پذیر است (عبور یگان‌های چرخ‌دار و شنی‌دار از این منطقه غیرممکن بود). از اینرو، سپاه پاسداران برای عبور نیروهای خود به استعداد یک تیپ از مسیر تپه ماهورهای رملی برای تهدید پهلوهای شمالی و عقبه دشمن، اعلام آمادگی کرد. در حالی که دشمن از روبه‌رو هم با فشار و درگیری با لشکر ۱۶ و تیپ‌های دیگر سپاه مواجه می‌شد.

در این عملیات، ۴ تیپ ارتش و ۴ تیپ پیاده سپاه پاسداران شرکت‌کننده در عملیات با هم ادغام شدند و ۲ تیپ هم در احتیاط قرارگاه قرار گرفتند.

دشمن مواضع پدافندی مستحکمی به طول تقریبی ۲۵ کیلومتر از دامنه‌های رملی کوه میشداغ در شمال کرخه تا حاشیه جنوبی کرخه‌کور و نهر نیرسان، با روش‌های ماهرانه و با استفاده از عوارض طبیعی و مصنوعی، ایجاد کرده بود که به نظر می‌رسید قصد ماندن طولانی مدت در این منطقه را دارد.

به علت نیاز شدید به دیدگاه‌های مناسب جهت شناسایی وضعیت دشمن، بررسی‌های لازم به عمل آمد و بالأخره ۳ دیدگاه، مناسب یکی در ۷ کیلومتری شمال غربی تپه سبز روی تپه رملی بلند و دیگری به فاصله ۵ کیلومتر از دیدگاه اول و سومی به فاصله ۶ کیلومتر از دیدگاه دوم انتخاب شدند که این ۳ دیدگاه دید خوبی روی خطوط پدافندی مقدم، منطقه میانی و عقبه دشمن داشتند.

مشکل اصلی نبود جاده ارتباطی بین دیدگاه‌ها و عقبه نیروهای دشمن بود، زیرا در صورت نبودن جاده، عبور خودرو از این مسیر ممکن نبود. بنابراین، فرماندهان ارتش و سپاه و عناصر ستادی در فکر چاره و حل این مشکل بودند، چون این جاده برای پیروزی نیروهای خودی و انهدام جناح چپ دشمن و آزادسازی بستان بسیار مهم بود. کار جاده سازی به گردان ۴۲۹

مهندسی لشکر ۹۲ و جهاد سازندگی استان سمنان محول و این جاده با تلاش و جدیت و کار شبانه‌روزی و غیر قابل باور، در تاریخ ۱۳۶۰/۹/۶ آماده بهره برداری شد.

نیروهای خودی شرکت‌کننده در عملیات طریق‌القدس

الف- نیروی زمینی ارتش

۱. تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی، شامل ۲ گردان تانک، ۲ گردان پیاده، یک گردان سوار زرهی. گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی (کمک مستقیم) و گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی (تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه).
۲. تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده، شامل ۳ گردان پیاده و یک گردان تانک و گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م (کمک مستقیم).
۳. لشکر ۱۶ زرهی، متشکل از دو تیپ: تیپ ۱، شامل ۲ گردان تانک، ۲ گردان مکانیزه، یک گردان پیاده، یک گردان ژاندارمری و تیپ ۲: شامل ۲ گردان تانک و ۲ گردان مکانیزه.
۴. تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی، احتیاط، شامل ۲ گردان تانک و یک گردان مکانیزه
۵. توپخانه لشکر ۱۶ زرهی شامل: گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، گردان ۳۹۴ توپخانه مختلط ۱۵۵م خودکشی و ۱۳۰م، گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی.
۶. گروه ۳۳ توپخانه، شامل: گردان ۲۴۲ توپخانه ۱۳۰م، گردان ۲۴۳ توپخانه ۱۳۰م، گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا و گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م.
۷. یک آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۰۱ توپخانه و یک آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۰۲ توپخانه گروه ۴۴ توپخانه نیز به منطقه اعزام شدند (آتشبارهای ۱۰۵م در تقویت یگان‌های توپخانه لشکرهای ۹۲ و ۱۶ بودند و محدودیت مهمات نداشتند، ولی سایر کالیبرها با محدودیت مهمات روبه‌رو بودند).
۸. هوانیروز و نیروی هوایی ارتش، در حد مقدرات.

ب - نیروهای سپاه پاسداران

۱. تیپ ۱ عاشورا، شامل: ۵ گردان پیاده در تلاش اصلی و ۲ گردان پیاده در احتیاط و یک گردان پیاده از نیروهای جنگ‌های نامنظم.
۲. تیپ ۲ کربلا، شامل: ۶ گردان پیاده در تلاش اصلی و ۲ گردان پیاده در احتیاط.
۳. تیپ ۳ امام حسین(ع)، شامل: ۳ گردان پیاده در تلاش اصلی و یک گردان پیاده در احتیاط.
۴. تیپ ۴ امام سجاد(ع)، شامل: ۵ گردان پیاده و یک گردان پیاده مکانیزه در تلاش اصلی و یک گردان پیاده در احتیاط.
۵. تیپ امام حسن(ع)، شامل: ۳ گردان پیاده در احتیاط.
۶. ستاد پشتیبانی جنگ و جهاد سازندگی در پشتیبانی عملیات، تقدم یکم با سپاه.

جمع بندی کلی یگان‌های شرکت کننده:

ارتش ۲۲ گردان مانوری تانک و پیاده - سپاه ۳۰ گردان پیاده - نیروهای جنگ‌های نامنظم شهید چمران ۲ گردان پیاده (در اختیار سپاه).
یگان‌های توپخانه ارتش جمعاً ۳۲ آتشبار از کالیبرهای مختلف (۱۰۵، ۱۳۰، ۱۵۵، ۱۷۵، ۲۰۳م و ۱۲۲م کاتیوشا). از این تعداد، ۱۰ آتشبار پشتیبانی آتش شمال کرخه و ۱۹ آتشبار پشتیبانی آتش نیروهای جنوب کرخه را عهده‌دار بودند و ۳ آتشبار پشتیبانی از تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده را به عهده گرفتند که در مرحله دوم وارد عملیات شد.

مستخرجه از طرح عملیاتی کربلا ۱

سازمان رزمی:

- تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی + تیپ ۳ پیاده امام حسین(ع) + تیپ ۴ پیاده امام سجاد(ع)
- تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی + تیپ ۲ پیاده کربلا
- تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی + تیپ ۱ عاشورا
- تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی (احتیاط)
- تیپ امام حسن(ع)، شامل: ۳ گردان پیاده در احتیاط.

مأموریت:

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در منطقه عمومی غرب الله‌اکبر و غرب سوسنگرد با ۴ تیپ ارتش و ۴ تیپ پیاده سپاه تک و پس از انهدام دشمن، از روستای چزابه تا تپه‌های رملی تنگ چزابه و در کناره شمالی نهر نیسان پدافند کرده و بنا به دستور، آماده انهدام دشمن در کناره جنوبی نهر نیسان شده و بنا به دستور، مراجعت یا پدافند می‌کنند. در این مأموریت مسئولیت سرزمینی به عهده ارتش است.

تدبیر عملیات:

۱. مانور: (نقشه‌های شماره ۲ و ۳)

الف: تیپ ۳ لشکر ۹۲ و تیپ ۳ امام حسین(ع) و تیپ ۴ پیاده امام سجاد(ع) در ساعت «س» روز «ر» از دو محور عمده زیر تک می‌کنند:

- خط مقدم پدافندی دشمن از روستای جابر حمدان در کناره کرخه تا تپه سبز.
 - دامنه تپه‌های رملی در جناح شمالی دشمن.
- و پس از انهدام دشمن، تأمین منطقه شمالی بستان و شمال ابوچلاچ را برقرار و در تنگ چزابه پدافند می‌کند.

ب:

(۱) تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی و تیپ ۲ پیاده کربلا از سپاه در ساعت «س» روز «ر» از دو محور یکی در شمال جاده سوسنگرد - بستان با عبور از نهر عبید و دیگری از جنوب جاده سوسنگرد - بستان تک کرده، پس از انهدام دشمن و تصرف پل‌های روی نهر

سایله، وارد منطقه بین سایله و کرخه شده و پس از تأمین شهر بستان و منطقه، از پل‌های روی نهر رمیم عبور کرده و وارد ناحیه ابوچلاچ شده و آن را تصرف می‌کنند و بنا به دستور، آماده ادامه حرکت بوده و به مأموریت یگان شمال کرخه کمک می‌کنند. (۲) تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ عاشورا سپاه در ساعت «س» روز «ر» در محور داغله تک کرده، پس از انهدام دشمن و تصرف پل‌ها و سرپل‌های روی نهر نیسان، ضمن پدافند در کناره شمالی این نهر، بنا به دستور آماده می‌شوند تک را به سمت دشمن در جنوب شرقی نیسان ادامه دهند و پس از انهدام نیروهای دشمن مراجعت و در سراسر کناره شمالی این نهر از داغله تا روستای ابوسخیل پدافند می‌کنند.

تغییرات در سامانه فرماندهی و سازمان رزمی

در تاریخ ۱۳۶۰/۰۸/۲۹، سامانه فرماندهی و سازمان رزمی تغییراتی کرد. به این ترتیب که تیپ ۳ لشکر ۹۲ در شمال کرخه و لشکرهای ۱۶ (تیپ‌های ۲ و ۱) در جنوب کرخه به طور مستقل عمل کرده و هر دو تحت کنترل عملیاتی یک قرارگاه عملیاتی به نام کربلا ۱ به فرماندهی سرهنگ نیای (فرمانده لشکر ۹۲ و جانشین فرماندهی نزاچا در جنوب) که در شمال حمیدیه در جوار پاسگاه فرماندهی لشکر ۹۲ تشکیل شده بود، قرار گرفتند و در ضمن، تیپ ۲ لشکر ۹۲ که احتیاط نزاچا بود، به صورت ۲ گروه رزمی در شمال و جنوب کرخه در حوالی روستای سبحانیه مستقر شد و کاربرد آن با اجازه فرمانده نزاچا بود.

سپاه پاسداران هم قرارگاه فرماندهی خود را در جنوب کرخه در روستای بردیه دایر کرد. فرمانده نزاچا و فرمانده کل سپاه با حضور در قرارگاه‌های ارتش و سپاه، عملیات را هماهنگ می‌کردند.

نحوه کنترل و فرماندهی نیروهای آفندکننده سپاه و ارتش هم پس از بحث و بررسی در تاریخ ۱۳۶۰/۰۹/۰۷ به شرح زیر اعلام شد:

— فرماندهی نیروهای تک‌ور که اکثراً از سپاه و یا ترکیبی از پیاده نظام ارتش و سپاه بودند، به عهده برادران سپاهی باشد.

— فرماندهی نیروهای زرهی و مکانیزه به عهده فرماندهان ارتشی باشد.

— فرماندهی یگان‌های عمل‌کننده در محدوده تپ‌های ۱ و ۲ لشکر ۱۶ و تپ ۳ لشکر ۹۲ به عهده فرماندهان تپ باشد.

در تاریخ ۱۳۶۰/۰۹/۰۴، به تپ ۲ لشکر ۹۲ که در احتیاط نزا جا بود، دستور داده شد که از منطقه استقرار خود (۷۰ کیلومتری شمال اهواز) خارج و در منطقه عمومی سوسنگرد به صورت یک گروه رزمی در شمال کرخه و بقیه تپ (به علت نبودن احتیاط در لشکر ۱۶) در حدود روستای ابوحمیظه مستقر شود که تا تاریخ ۱۳۶۰/۰۹/۰۵ این دستور عملی شد. گردان ۳۲۰ توپخانه در منطقه صخره‌ای امتداد الله اکبر موضع گرفت. گردان ۴۱۴ مهندسی لشکر ۹۲ مأموریت یافت محل مناسبی روی نهر عبید شناسایی و جهت نصب پل شناور به طول ۳۰ متر پیش‌بینی‌های لازم را کند.

در صبح روز ۱۳۶۰/۰۹/۰۶، تانک‌های گردان ۲۹۳ تپ ۳ لشکر ۹۲ حرکت کرده، با استفاده از جاده ساخته شده در مسیر تپ‌های رملی که همچنان در حال آماده‌سازی بود، در حوالی دیدگاه ۳ مستقر شدند (حدود ۸ کیلومتری جناح شمالی دشمن). (نقشه شماره ۲)

لازم به توضیح است که دشمن با توجه به حرکات و جابه‌جایی و فعالیت‌های نیروهای خودی، اجرای یک عملیات آفندی را از سوی نیروهای ایران پیش‌بینی کرده بود و مرتب به یگان‌های خود هشدار و آگاهی می‌داد.

توضیح: پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی کربلا ۱، عیناً از روی مدرک اصلی تایپ و در صفحات بعد آمده است، ولی با توجه به تغییرات مکرر در طرح اولیه و عدم صدور پیوست پشتیبانی آتش مجدد و با توجه به اینکه نویسندگان این مقاله در عملیات مذکور شرکت فعال داشته و شاهد تغییرات، بویژه در مأموریت‌های محوله به توپخانه‌های شرکت‌کننده در عملیات بودند، تغییرات حاصله را در پیوست پشتیبانی آتش اولیه اعمال کرده و آن را به صورت یک پیوست پشتیبانی آتش مجزا درآورده‌اند، که در پی می‌آید.

توجه: با توجه به تاریخ صدور، این پیوست مدرک نهایی نیست و از این پس، تغییرات زیادی داشته است (تایپ مجدد از روی کپی)

بسمه تعالی

سری

نسخه..... از..... نسخه

لشکر ۱۶ زرهی

(در دستور شفاهی تغییری داده نشده)

حمیدیه - سوسنگرد

دوم آبان ماه ۱۳۶۰

پیوست پ (آتش پشتیبانی) به طرح عملیاتی کربلا ۱

مدرک: نقشه ۱/۵۰۰۰۰ سوسنگرد - حمیدیه - هویزه

رز - ۶

۱- وضعیت:

الف - نیروهای دشمن:

(۱) پیوست الف (اطلاعات) طرح آفندی کربلا ۱

(۲) دشمن می‌تواند یگان‌های مأمور اجرای آتش پشتیبانی را از راه هوا با موشک و توپ‌های سنگین مورد تک قرار دهد.

(۳) نیروی هوایی دشمن می‌تواند با چندین پرواز بمب‌افکن شکاری در منطقه لشکر عمل کند.

ب - نیروهای خودی:

(۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در منطقه جنوب با لشکر ۱۶ زرهی و یک تیپ از لشکر ۹۲ و همکاری سپاه پاسداران و گروه جنگ‌های نامنظم تک کرده، بستان و غرب سوسنگرد و شمال رودخانه نیسان را تأمین و سپس در منطقه پدافند می‌کند و بنا به دستور تک را به منظور ترمیم مرز ادامه می‌دهد.

(۲) لشکر ۹۲ زرهی با تیپ ۱ زرهی، در منطقه جنوب غربی اهواز پدافند کرده و اجازه هیچ‌گونه رخنه‌ای را به دشمن نمی‌دهد.

(۳) نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران، عملیات لشکر ۱۶ زرهی را در حدود مقدمات خود پشتیبانی می‌کند.

(۴) هوانیروز مستقر در اهواز، عملیات لشکر ۱۶ زرهی را در حد مقدمات پشتیبانی می‌کند.

(۵) سپاه پاسداران با سه تیپ و هر تیپ به استعداد ۱۲۰۰ نفر و گروه جنگ‌های نامنظم در حد مقدمات عملیات لشکر را پشتیبانی می‌کند.

(۶) پشتیبانی

(الف) یک گردان ۱۳۰م مستقر در میشداغ (عمل کلی تقویت لشکر) بنا به دستور

در کنترل عملیاتی لشکر ۲۱

(ب) زیر امر و جدا شده: از شروع عملیات زیر امر

— آتشبار یکم کاتیوشا از گردان ۳۶۲ توپخانه.

— یک آتشبار ۱۳۰م از گروه ۲۲ توپخانه.

— آتشبار سوم کاتیوشا از گردان ۳۶۲ توپخانه.

— آتشبار عملیاتی (۲۰۳م) از گردان ۳۹۰ توپخانه.

۲- مأموریت:

توپخانه لشکر و عناصر پشتیبانی آتش، عملیات لشکر ۱۶ زرهی را برای تأمین ساحل شمالی رودخانه نیسان و شهر بستان با اجرای آتش‌های توپخانه و پشتیبانی نزدیک هوایی و آتش توپخانه پدافند هوایی پشتیبانی می‌کند.

۳- اجرا:

الف - تدبیر عملیات: (پیوست ب کالک عملیاتی) (نقشه شماره ۴)

(۱) مانور: طرح عملیاتی کربلا ۱

(۲) آتش: آتش تهیه به مدت ۱۵ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا می‌شود. تقدم تمام

آتش‌ها با تیپ ۱ زرهی خواهد بود.

ب - پشتیبانی نزدیک هوایی: کلیات:

- (۱) مأموریت‌های تصویب شده توسط مرکز عملیات تاکتیکی لشکر را اجرا کنند.
- (۲) سهمیه‌ها: تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی به ترتیب با تیپ ۱ و تیپ ۳ خواهد بود.
- (۳) ضمیمه ۱: طرح پشتیبانی آتش هوایی (حذف شده).

پ - پشتیبانی توپخانه:

- (۱) کلیات: آتش تهیه به مدت ۱۵ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا می‌شود و در طول اجرای تک، تمام آتش‌ها به درخواست افسران دیدبان و افسران رابط اجرا خواهد شد.
- (۲) سازمان برای رزم:

(الف) توپخانه صحرائی

- گردان ۳۲۱ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۱ زرهی.
- گردان ۳۵۵ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۲ زرهی.
- گردان ۳۱۸ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۳ زرهی (از لشکر ۹۲ زرهی).
- آتشبار یکم گردان ۳۸۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۲۱ توپخانه.
- آتشبار عملیاتی ۳۹۰ (م ۲۰۳)، تقویت گردان ۳۲۱ توپخانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۹۴ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت گردان ۳۵۵ توپخانه.
- گردان ۳۳۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.
- گردان ۳۴۳ (-) توپخانه ۱۳۰م، تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.
- آتشبار یکم کاتیوشا گردان ۳۶۲ توپخانه، عمل کلی لشکر.
- آتشبار سوم کاتیوشا گردان ۳۶۲ توپخانه، عمل کلی لشکر.
- گردان ۳۹۴ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی لشکر.
- گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، عمل کلی تقویت گردان ۳۵۵ توپخانه، بنا به دستور کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی هنگام درگیری.
- گردان (م ۱۳۰) میشداغ، عمل کلی لشکر.
- آتشبار یکم گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، عمل کلی لشکر.
- متفرقه:

«۱» گردان ۳۱۸ توپخانه: از آتش گردان (م ۱۳۰) مستقر در میشداغ برای

هدف‌های دور استفاده کنید.

«۲» آتشبار یکم گردان ۳۸۸ توپخانه در طول مدت عملیات، بنا به درخواست، آتش گردان ۳۸۲ در منطقه کرخه کور را تقویت کنید.

«۳» آتشبار سوم کاتیوشا در صورت درخواست در منطقه گردان ۳۸۲ اجرای آتش کنید.

«۴» ضمیمه ۲ (طرح آتش توپخانه صحرائی)

(ب) توپخانه پدافند هوایی:

تأمین ارتفاع پست هوایی را در منطقه لشکر با در نظر گرفتن تقدمها برقرار کنید. تقدم، به ترتیب پاسگاه فرماندهی، پل‌های ۱ و ۲ و توپخانه‌های عمل کلی.

ت - پشتیبانی شیمیایی (حذف شده).

ث - آتش پشتیبانی توپخانه دریایی (حذف شده).

ج - دستوره‌های هماهنگی:

(۱) یگان‌های توپخانه کمک مستقیم ضمیمه ۲ (طرح پشتیبانی توپخانه) را قبل از ۱۲۰۰ - ۲۵ آبان ماه به عنصر پشتیبانی آتش ارسال دارند.

(۲) تجزیه و تحلیل پس از اصابت به هدف‌ها را به عنصر آتش پشتیبانی لشکر گزارش کنید.

۴- اداری و لجستیک:

- الف - کلیات: پیوست (ت) به طرح عملیاتی کربلا ۱ مراجعه شود.
- ب - وسایل و خدمات: آماد طبقه (۵) میزان مهمات.
- (۱) هویترز ۱۵۵ میلیمتری (محترقه شدید) محدودیت وجود دارد.
- (۲) هویترز ۲۰۳ میلیمتری (محترقه شدید) محدودیت زیادی وجود ندارد.
- (۳) توپ کاتیوشا محدودیت زیادی وجود ندارد.
- (۴) توپ ۱۳۰مم محدودیت وجود ندارد.
- (۵) توپ ۱۷۵مم محدودیت وجود ندارد.

۵ - فرماندهی و مخابرات:

الف - مخابرات:

- (۱) به دستور کار مخابرات لشکر (پیوست ث) مراجعه شود.
 - (۲) دستور کار مخابرات توپخانه لشکر به یگان‌های توپخانه متعاقباً ارسال می‌شود.
 - (۳) پیش از اجرای تک سکوت رادیویی برقرار باشد.
- ب - فرماندهی:
- (۱) عنصر پشتیبانی آتش در پاسگاه اصلی فرماندهی لشکر مستقر است.
 - (۲) پاسگاه اولیه توپخانه لشکر در جلالیه خواهد بود.
 - (۳) به محض مطالعه طرح، مختصات دقیق محل قرارگاه‌های گردان‌های توپخانه را به قرارگاه توپخانه لشکر گزارش کنید.

فرمانده عملیاتی توپخانه لشکر ۱۶ زرهی - سرهنگ ستاد کریم هوشیار

ضمیمه‌ها

- ۱ - آتش پشتیبانی هوایی (حذف شده).
- ۲ - آتش پشتیبانی توپخانه (متعاقباً به عنصر پشتیبانی آتش در مرکز عملیات تاکتیکی ارسال خواهد شد).^۱

۱. همان‌گونه که قبلاً اشاره شد، پس از صدور طرح عملیاتی که پیوست آتش نیز همراه آن بود، تغییرات نسبتاً زیادی در طرح عملیاتی به وجود آمد و پیرو آن، پیوست پشتیبانی آتش نیز دستخوش تغییرات شد. از آنجایی که ما نویسندگان این مقاله در این عملیات به عنوان معاون توپخانه لشکر و فرمانده گردان کمک مستقیم شرکت داشته و ناظر تغییر و تحولات بودیم، بنابراین به بازنویسی پیوست پشتیبانی آتش که با واقعیت روز اجرای عملیات مطابقت داشت، اقدام کردیم که در صفحات بعد آمده است.

پیوست پ (پشتیبانی آتش) به طرح آفندی کربلا ۱ - طریق القدس

(تهیه شده توسط نویسندگان که به واقعیت نزدیکتر است)

مدرک: نقشه ۱/۵۰۰۰۰ منطقه جنوب غرب کشور

نسخه..... از.... نسخه

قرارگاه کربلا ۱

حمیدیه - سوسنگرد

... آبان ماه ۱۳۶۰

۱- وضعیت

الف- نیروهای دشمن:

(۱) پیوست الف (اطلاعات) به طرح آفندی کربلا ۱.

(۲) دشمن می‌تواند یگان‌های مأمور اجرای آتش پشتیبانی را از راه هوا با موشک و

توپ‌های سنگین مورد تک قرار دهد.

(۳) نیروی هوایی دشمن می‌تواند با چندین پرواز بمب‌افکن شکاری در منطقه لشکر عمل

کند.

ب - نیروهای خودی:

(۱) نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در منطقه عمومی غرب الله‌اکبر و غرب

سوسنگرد با ۴ تیپ ارتش و ۴ تیپ پیاده سبک سپاه پاسداران تک و پس از انهدام دشمن،

از روستای چزابه تا تپه‌های رملی تنگ چزابه و در کناره شمالی نهر نیسان پدافند کرده و

بنا به دستور، آماده انهدام دشمن در کناره جنوبی نهر نیسان شده و بنا به دستور مراجعت

و یا پدافند می‌کنند. مسئولیت سرزمینی به عهده ارتش است.

(۲) تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی (۲ گردان تانک، ۲ گردان مکانیزه، یک گردان سوارزرهی) در

شمال کرخه، تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده خراسان (۳ گردان پیاده، یک گردان تانک) در شمال

کرخه، لشکر ۱۶ در جنوب کرخه با ۲ تیپ در خط، تیپ ۲ (۲ گردان تانک، ۲ گردان مکانیزه)

سمت راست، تیپ ۱ (۲ گردان تانک، ۲ گردان مکانیزه، یک گردان ژاندارمری در کنترل

عملیاتی) سمت چپ، کماکان در شمال کرخه کور پدافند می‌کنند.

(۳) نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران، عملیات لشکر ۱۶ زرهی را در حدود مقدمات خود پشتیبانی می‌کند.

(۴) هواپرواز مستقر در اهواز عملیات لشکر ۱۶ زرهی را در حد مقدمات پشتیبانی می‌کند.

۲- مأموریت

توپخانه صحرائی شامل توپخانه لشکر ۹۲، توپخانه لشکر ۱۶، توپخانه لشکر ۷۷، گروه ۳۳ توپخانه و سایر یگان‌های توپخانه و عناصر پشتیبانی آتش زیر امر قرارگاه، در تمام مراحل عملیات، یگان‌های عملیاتی را با آتش‌های خود پشتیبانی می‌کنند.

۳- اجرا

الف - تدبیر عملیات: (پیوست ب کالک عملیاتی)

(۱) مانور: (طرح عملیاتی کربلا)

«الف» تیپ ۳ لشکر ۹۲ و تیپ ۳ امام حسین (ع) و تیپ ۴ امام سجاد (ع) در ساعت «س» روز «ر» از دو محور عمده تک می‌کنند.

— خط مقدم پدافندی دشمن از روستای جابر حمدان در کنار کرخه تا تپه سبز.

— دامنه تپه‌های رملی در جناح شمالی دشمن.

و پس از انهدام دشمن، تأمین منطقه شمالی بستان و ابوچلاچ را برقرار کرده و در

تنگ چزابه پدافند می‌کنند.

«ب» تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی و تیپ ۲ پیاده کربلا در ساعت «س» روز «ر» از دو محور

یکی در شمال جاده سوسنگرد - بستان با عبور از نهر عبید و دیگری از جنوب جاده

سوسنگرد - بستان تک کرده و پس از انهدام دشمن و تصرف پل‌های روی نهر سابله،

وارد منطقه بین سابله و کرخه شده و پس از تأمین شهر بستان و منطقه، از پل‌های روی

نهر رمیم عبور کرده و وارد ناحیه ابوچلاچ شده و آن را تصرف می‌کنند و بنا به دستور،

آماده ادامه حرکت بوده و به مأموریت یگان شمال کرخه کمک می‌کنند.

«پ» تیپ ۱ لشکر ۱۶ و تیپ ۱ عاشورا در ساعت «س» روز «ر» در محور دغاغله تک کرده، پس از انهدام دشمن و تصرف پل‌ها و سرپل‌های روی نهر نیسان، ضمن پدافند درکناره شمالی این نهر، بنا به دستور آماده می‌شوند تک را به سمت دشمن در جنوب‌شرقی نیسان ادامه دهند و پس از انهدام نیروهای دشمن، مراجعت و در سراسر کناره شمالی این نهر از دغاغله تا روستای ابوسخیل پدافند می‌کنند.

(۲) آتش: آتش تهیه به مدت ۱۵ دقیقه توسط یگان‌های تعیین شده طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا خواهد شد

ب - پشتیبانی هوایی:

(۱) کلیات: نه‌اجا در حد امکانات موجود، اهداف واگذاری را خنثی خواهد کرد و در صورت اضطرار، پشتیبانی نزدیک هوایی را برای نیروهای عمل‌کننده فراهم می‌کند و مأموریت‌های تصویب شده توسط مرکز عملیات تاکتیکی لشکر را اجرا می‌کنند.

(۲) سهمیه‌ها: تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی به ترتیب با تیپ ۱ و تیپ ۳ خواهد بود.

(۳) ضمیمه ۱: طرح پشتیبانی آتش هوایی (حذف شده)

پ - پشتیبانی توپخانه:

(۱) توپخانه صحرایی:

(الف) کلیات:

«۱» توپخانه لشکر ۹۲ با اجرای ۱۵ دقیقه آتش تهیه که بنا به دستور آغاز می‌شود، عملیات آفندی را پشتیبانی می‌کند.

«۲» در منطقه لشکر ۱۶ آتش تهیه اجرا نخواهد شد. آتش پشتیبانی بنا به درخواست اجرا می‌شود. تقدم آتش با تیپ ۱ خواهد بود
(ب) سازمان برای رزم:

«۱» توپخانه لشکر ۹۲ زرهی در شمال کرخه:

- گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ زرهی؛
آماده باشید بنا به دستور یک آتشبار در اختیار گروه رزمی ۲۹۳ تانک قرار دهید.
تقدم آتش با گروه رزمی ۲۹۳ تانک است.

- گردان ۳۴۳ توپخانه (-) ۱۳۰م، تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.

- گردان ۳۳۰ توپخانه (-) ۱۵۵م خودکشی، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
- گردان ۳۸۸ توپخانه (-) ۱۷۵م، عمل کلی تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
- آتشبار دوم گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵م، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
- اعزام دیدبان‌های توپخانه به یگان‌های مانوری: گردان‌های ۳۴۳ و ۳۸۸ توپخانه به گروه رزمی ۲۹۳- گردان ۳۲۰ توپخانه به گردان‌های ۱۴۵ پیاده و ۲۶۱ تانک - گردان ۳۱۸ توپخانه به گردان‌های ۱۰۰ پیاده و ۲۹۳ تانک.
- آتش تهیه به مدت ۱۵ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا می‌شود، تقدم آتش با گروه رزمی ۲۹۳ است.
- «۲» توپخانه لشکر ۱۶ زرهی در جنوب کرخه:
- گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی.
- گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی.
- گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی در منطقه کرخه کور.
- گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م لشکر ۷۷ پیاده، تقویت آتش گردان ۳۲۱ توپخانه.
- گردان ۳۹۴ توپخانه مختلط (۱۵۵م خودکشی و ۱۳۰م)، عمل کلی لشکر ۱۶، تقدم آتش در منطقه تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی.
- گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، عمل کلی تقویت گردان ۳۵۵ توپخانه و کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی، به هنگام درگیری.
- دو آتشبار از گردان ۳۶۲ کاتیوشا، عمل کلی.
- یک آتشبار از گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، عمل کلی (منطقه کرخه کور).
- آتش تهیه اجرا نخواهد شد، آتش پشتیبانی بنا به درخواست اجرا می‌شود و تقدم آتش با تیپ ۱ خواهد بود.

«۳» گروه ۳۳ توپخانه

- گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، مستقر در شمال کرخه، عمل کلی قرارگاه.
- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م (-)، مستقر در شمال کرخه، تقویت آتش توپخانه لشکر ۹۲.

- گردان ۳۷۲ (-) توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، تقویت آتش توپخانه لشکر ۱۶.
- گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، عمل کلی.
- آتشبار یکم گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م و آتشبار دوم گردان ۳۰۲ توپخانه از گروه ۴۴ توپخانه، مستقر در منطقه میشداغ، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
(پ) متفرقه:

«۱» مسئولیت طرح‌ریزی آتش‌های پشتیبانی در منطقه شمال کرخه: با توپخانه لشکر ۹۲.

«۲» مسئولیت طرح‌ریزی آتش‌های پشتیبانی در منطقه جنوب کرخه: با توپخانه لشکر ۱۶.

«۳» ضمیمه ۲ (پشتیبانی آتش توپخانه صحرائی).

(۲) توپخانه پدافند هوایی:

(الف) کلیات: گردان‌های توپخانه پدافند هوایی سازمانی لشکر ۱۶ و لشکر ۹۲ به ترتیب تقدم، پدافند هوایی یگان‌های توپخانه عمل کلی، عمل کلی تقویت، پاسگاه‌های فرماندهی و تأسیسات آمادی را برقرار کنند.

(ب) سازمان برای رزم:

- آتشبار یکم گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی ۵۷م لشکر ۱۶: پدافند هوایی تیپ ۱ لشکر ۱۶.

- آتشبار دوم گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی ۵۷م لشکر ۱۶: پدافند هوایی تیپ ۲ لشکر ۱۶.

- آتشبار سوم و چهارم گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی ۵۷م لشکر ۱۶: پدافند هوایی قرارگاه لشکر، قرارگاه توپخانه لشکر و نقاط آمادی.

- عناصری از گردان‌های ۳۶۶ توپخانه پدافند هوایی ۵۷م و گردان ۳۳۷ توپخانه پدافند هوایی شیلکا لشکر ۹۲: پدافند هوایی از یگان‌های لشکر ۹۲.

- عناصری از گردان‌های ۳۳۵ و ۳۲۵ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م: پدافند هوایی از یگان‌های گروه ۳۳ توپخانه.

- عناصری از گردان ۳۹۸ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م لشکر ۷۷ پیاده: پدافند هوایی از تیپ ۱ و گردان‌های توپخانه لشکر ۷۷. ضمیمه ۳ (پشتیبانی آتش توپخانه پدافند هوایی).

ت - دستوره‌های هماهنگی:

(۱) ضامم پشتیبانی آتش تا ساعت ۱۲:۰۰ روز ۱۳۶۰/۰۹/۰۵ به عنصر پشتیبانی آتش تحویل شود.

(۲) خط هماهنگی پشتیبانی آتش برای واحدهای زمینی، جنوب کرخه دو کیلومتری غرب لجمن کنونی است.

(۳) خط آتش محدود بین لشکر ۱۶ و لشکر ۹۲، رودخانه کرخه است. یگان‌ها مجاز به تیراندازی در حد گذار آن نیستند.

(۴) تاکتیک ضد آتشبار

(الف) مشی عملیاتی: نیمه فعال

(ب) مشی اطلاعاتی:

«۱» مواضع تأیید شده:

- تقاطع ۳ امتداد مربوط به نور و صدا، گرای حاصله از بررسی قیف انفجار و گزارش دیدبانان منفرد.

- هر نوع منبع مختصاتی که با یک امتداد گرای ترسیمی مربوط به قیف انفجار یا دیدبانی نور و صدا منطبق شود.

- مختصات حاصله از تفسیر عکس هوایی.

«۲» مواضع مشکوک:

- تقاطع دو امتداد مربوط به نور و صدا یا گرای حاصله از بررسی قیف انفجار.

- گزارش‌ها اسرا

اجرای آتش تهیه بنا به دستور در منطقه شمال کرخه خواهد بود. (کد اجرای آتش تهیه متعاقباً ابلاغ خواهد شد).

۴ - پشتیبانی خدمات رزمی

الف - کلیات: پیوست "ت" (پشتیبانی خدمات رزمی) به طرح آفندی کربلا ۱

ب - وسایل و خدمات:

آمد طبقه ۵:

- نقطه آمد پشتیبانی منطقه در شمال فولی آباد و در کیلومتر ۵ جاده اهواز - شوشتر

- میزان آمد موجود از ۱۳۶۰/۰۹/۰۱ تا ۱۳۶۰/۰۹/۳۰ به شرح زیر است:

- گلوله هویترز ۱۰۵م سوختار: (محدودیت ندارد)

- گلوله هویترز ۱۵۵م سوختار، گلوله توپ ۱۳۰م خرج ضعیف و خرج قوی و گلوله

توپ ۱۷۵م برد بلند، طبق جدول اعلام شده قبلی.

۵ - فرماندهی و مخابرات

الف - مخابرات:

- به دستور کار مخابرات قرارگاه مراجعه شود.

- سکوت رادیویی تا قبل از کشف تک توسط دشمن حفظ شود.

- کد معرف رادیویی هماهنگ کننده هوایی متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

ب - فرماندهی:

(۱) عنصر پشتیبانی آتش در پاسگاه اصلی فرماندهی لشکر مستقر است.

(۲) پاسگاه اولیه توپخانه لشکر در جلالیه خواهد بود.

(۳) به محض مطالعه طرح، مختصات دقیق محل قرارگاه‌های گردان‌های توپخانه را به

قرارگاه توپخانه لشکر گزارش کنند.

فرمانده قرارگاه کربلا ۱ - سرهنگ زرهی ستاد نیایی

ضمائم:

۱- پشتیبانی آتش هوایی ۲- پشتیبانی آتش توپخانه صحرايي ۳- پشتیبانی آتش توپخانه پدافند هوایی

ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی) به پیوست پ (پشتیبانی آتش) به طرح آفندی کربلا ۱

مدرک: نقشه ۱/۵۰۰۰۰ منطقه جنوب غرب کشور

۱ - کلیات:

نیروی هوایی احتیاط، توپخانه و تأسیسات نظامی را در عمق منطقه دشمن با بمباران هوایی خنثی خواهد کرد و در صورت اضطرار، پشتیبانی نزدیک هوایی را برای یگان‌های عمل‌کننده فراهم کرده و پوشش هوایی بالگردهای خودی را انجام می‌دهد.

۲ - تخصیص‌ها:

الف - نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران این عملیات را با اجرای بمباران هوایی و پوشش هوایی و در موارد اضطراری، با پشتیبانی نزدیک هوایی پشتیبانی می‌کند.
ب - ناظرین مقدم هوایی که به یگان‌ها اختصاص داده شده‌اند عبارتند از: لشکر ۱۶ و لشکر ۹۲:
دسک

پ - اسم شناسایی برای هماهنگی هوایی از طریق عنصر پشتیبانی هوایی تاکتیکی در اختیار گذارده خواهد شد.

۳ - متفرقه:

الف - دستورهای هماهنگی:

(۱) یگان‌های مستقر در شمال و جنوب رودخانه کرخه در حد گذار رود تیراندازی نکنند.

(۲) همه هواپیماهای شناسایی هنگام مراجعت از مأموریت، از منطقه شناسایی کنند.

ب - تأمین هوایی:

(۱) روش جاری شناسایی هوایی به قوت خود باقی است.

- (۲) حداکثر سهم (زاویه تیر) گلوله توپخانه در منطقه عملیات، به غیر از هنگام عملیات اضطراری (پرواز هواپیماها)، محدودیتی ندارد.
- (۳) مرکز پشتیبانی هوایی مستقیم (دسک) در مجاورت پاسگاه فرماندهی قرارگاه است.
- (۴) مأموریت‌های پشتیبانی هوایی پیش‌بینی شده، برابر "الف" است.
- فرمانده ق ع ت ل ۱۶ سرهنگ ستاد هوشیار

لف‌ها:

الف - فهرست آماج (در دسترس نیست) ب - کالک آماج (در دسترس نیست)

ضمیمه ۲ (طرح پشتیبانی آتش توپخانه) به پیوست پ (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی کربلا ۱

مدرک: نقشه ۵۰:۱/۰۰۰ منطقه

۱- یگان‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت آتش اضافی مورد نیاز یگان‌های مانوری را تأمین می‌کنند.

الف- گردان ۳۹۴ توپخانه و آتشبار یکم گردان ۳۷۲ کاتیوشا و آتشبار یکم گردان ۳۴۳ توپخانه: در روی گروه آماج (۱۵) به دستور مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش لشکر ۱۶ تیراندازی شود.

ب- گردان ۳۹۴ توپخانه: مواضع خود را در حوالی روستای بردیه اشغال کنید.

پ- آتشبار یکم گردان ۳۷۲: مواضع خود را در منطقه ابلاغی قبلی اشغال کنید.

ت- آتشبار یکم گردان ۳۴۳: در مواضع کنونی باقی بمانید.

ث- گردان ۳۸۶ توپخانه: از تاریخ ۱۳۶۰/۰۹/۰۶ مواضع خود را در غرب رودخانه مالکیه

اشغال کنید.

۲- آتش تهیه، در صورت نیاز، به مدت ۱۵ دقیقه با کد... آغاز می‌شود (کد مربوط به شروع اجرای آتش تهیه متعاقباً اعلام خواهد شد).

۳- تقدم آتش لشکر ابتدا با تیپ ۲.

۴- ثبت تیر روزانه تحت کنترل گردان‌ها در وضعیت مناسب انجام و آخرین عناصر تنظیمی را در دست داشته باشید.

۵- عناصر تنظیمی لازم جهت اجرای آتش روی آماج‌های منظور شده در جدول آتش را قبلاً محاسبه و تمرین کنید.

۶- روی پست‌های دیدبانی گلوله سوختار و دودانگیز توأم تیراندازی شود.

۷- یگان‌های توپخانه کمک مستقیم و تقویت مجاز به تیراندازی خارج از حد یگان پشتیبانی شونده خود نبوده؛ مگر با هماهنگی یگان مربوطه.

۸- علامت قطع آتش، قبل از پایان ۱۵ دقیقه، با بیان صریح " آتش بس " خواهد بود.

۹- روی گروه‌های آماج ابلاغی به یگان‌های توپخانه، بنا به دستور مرکز هماهنگی پشتیبانی

آتش اجرای آتش کنید.

۱۰- تاکتیک ضد آتشبار:

الف: مشی عملیاتی، نیمه فعال.

ب: آتش ضد آتشبار (جدول آتش لفت) به دستور مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش اجرا شود (کد اجرای آتش ضد آتشبار متعاقباً اعلام خواهد شد).

۱۱- خط هماهنگی پشتیبانی آتش برای واحدهای زمینی جنوب کرخه، دو کیلومتری غرب لجمن کنونی است.

۱۲- خط آتش محدود بین لشکر ۱۶ و لشکر ۹۲، رودخانه کرخه است. یگان‌ها مجاز به تیراندازی در حد گذار آن نیستند.

۱۳- تیراندازی پس از خاتمه آتش‌بس، بنا به درخواست دیدبانان و یا به دستور مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش است.

۱۴- سکوت رادیویی، تا قبل از کشف تک توسط دشمن، رعایت شود.

۱۵- نقطه آماد پشتیبانی منطقه در شمال فولی آباد و جاده شوشتر قرار دارد.
فرمانده ق توپخانه لشکر ۱۶ سرهنگ هوشیار

لف‌ها:

لف الف: فهرست آماج شماره ۱ در... صفحه (در دسترس نیست)

" " لf ب: کالک آماج شماره ۱

" " لf پ: جدول آتش شماره ۱

" " لفت: جدول ضمیمه آتش شماره ۲

" " لf ث: گروه آماج شماره ۳

گیرندگان:

- فرمانده قرارگاه کربلا

- فرمانده لشکر ۱۶ زرهی

- فرمانده تیپ‌های ۱ و ۲ و ۳ لشکر ۱۶

- فرماندهان یگان‌های توپخانه لشکر ۱۶ و عمل کلی و عمل کلی تقویت سایر یگان‌های

توپخانه

- فرمانده لشکر ۹۲ زرهی

- فرمانده توپخانه لشکر ۹۲ زرهی

توضیح: با تمام تلاشی که نویسندگان مقاله درباره دسترسی به لف‌های مورد اشاره در ضمیمه ۱ (پشتیبانی هوایی) و ضمیمه ۲ (پشتیبانی توپخانه) کردند، متأسفانه این امکان حاصل نشد تا با به دست آوردن این اسناد مهم، چگونگی طرح‌ریزی آتش توسط عنصر هوایی قرارگاه تاکتیکی و مراکز هدایت آتش توپخانه‌های لشکرها و گردان‌های توپخانه کمک مستقیم مورد ملاحظه و ارزیابی قرار گیرد، ولی با توجه به ذکر آنها در ضمیمه ۱ و ۲، مشخص می‌شود که چنین لف‌هایی طرح‌ریزی و تهیه شده، به احتمال زیاد در مواقع مقتضی به مورد اجرا هم گذاشته شده‌اند. از اینرو، پژوهشگران محترمی که از این پس به دنبال کشف حقایق بیشتری در مورد عملکرد توپخانه در این عملیات بزرگ و موفق خواهند بود، می‌توانند با کسب مجوزهای لازم، به مراکز نگهداری اسناد جنگ تحمیلی مراجعه و نسبت به تکمیل اطلاعات مندرج در این مقاله اهتمام ورزند.

لازم به ذکر است که حسن و ویژگی منحصر بفرد کتاب حاضر این است که همه نویسندگان مقالات، خود در عملیات مورد اشاره، شخصاً حضور فعال داشته و به زیر و بم اقدامات انجام شده در آن آشنا هستند، ولی چون فقط از روی تمایل شخصی و ادای دین، نسبت به تهیه مقالات خود اقدام کرده‌اند، بعید نیست بعضی از اسناد و مدارک جنگ تحمیلی، با وجود مراجعه متوالی و پیگیری‌های لازم، دور از دسترس آنها بوده باشد.

ضمیمهٔ ۳ (پشتیبانی آتش پدافند هوایی)، به پیوست پ (پشتیبانی آتش)، به طرح

آفندی کربلا ۱

مدرک: نقشهٔ ۵۰۰۰۰: ۱ منطقهٔ جنوب غرب کشور

کلیات: جنگ‌افزارهای پدافند هوایی به ترتیب تقدم، از یگان‌های در خط، توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت لشکر، پاسگاه‌های فرماندهی، تأسیسات حیاتی نیمه ثابت و آمادی در منطقهٔ عملیات پدافند می‌کنند.

تخصیص‌ها: یگان‌های عمل‌کننده: (به سازمان رزمی طرح آفندی کربلا ۱ یا پیوست ب- پشتیبانی آتش - مراجعه شود).

متفرقه:

الف - دستورهای هماهنگی:

— فرماندهان گردان‌های پدافند هوایی یا نمایندگان آنان، به عنوان عنصر پدافند هوایی، در مرکز عملیات تاکتیکی لشکرها حضور خواهند داشت.

— یگان‌های پدافند هوایی به فرامین آتش، در طول مدت عملیات، توجه کنند.

— دیدبانان پدافند هوایی معابر هواپیماهای کوتاه پرواز دشمن را مراقبت و دیدبانی کنند.

— جنگ‌افزارهای پدافند هوایی، با توجه به اصول گسترش پدافند هوایی مستقر شوند و منطقهٔ مسئولیت هر جنگ‌افزار مشخص شود.

— تمام وسایل ارتباطی، در طول عملیات، آماده به کار و فعال باشند.

— به آماد مهمات جنگ‌افزار توجه و از تیراندازی بی‌رویه خودداری شود.

— افسر رابط پدافند هوایی، در طول عملیات، در دسک نیروی هوایی حضور داشته، شبکهٔ اعلام خطر لشکرها را هماهنگ و کنترل می‌کند.

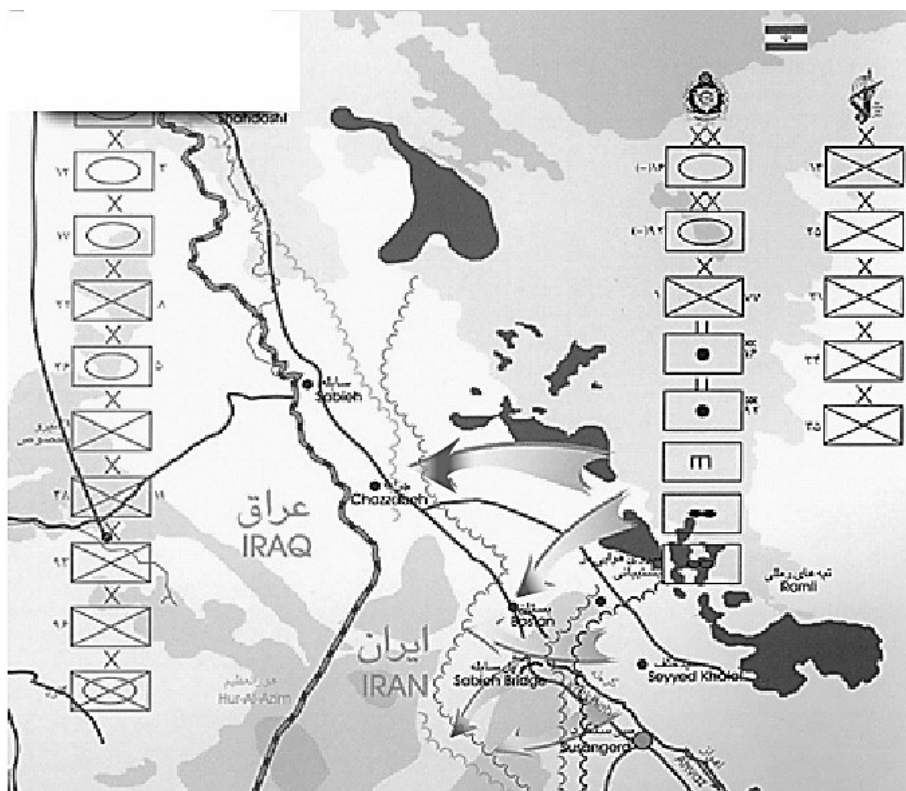
— افسران پدافند هوایی تیپ‌ها در پاسگاه فرماندهی تیپ مربوطه حضور داشته، فعالیت جنگ‌افزارهای پدافند هوایی را از نظر کاربرد، هماهنگ و نظارت کنند.

ب - لف الف (کالک گسترش جنگ‌افزارهای پدافند هوایی)

فرمانده قرارگاه ل ۱۶: سرهنگ هوشیار

رسید اطلاع دهید. معتبر است رئیس رکن سوم مرکز عملیات تاکتیکی قرارگاه

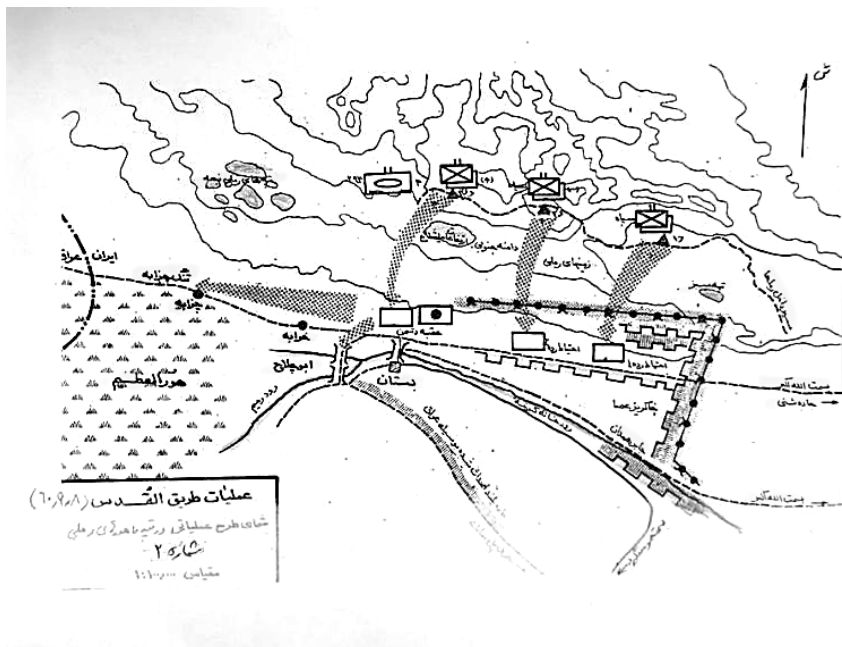
لف‌ها: الف - کالک گسترش جنگ‌افزارهای پدافند هوایی (در دسترس نیست)
توجه: در مورد علت عدم دسترسی به لف کالک گسترش این ضمیمه، توضیحات ذیل
ضمیمه ۲ صادق است.

نقشه شماره ۲- طرح مانور عملیات طریق القدس

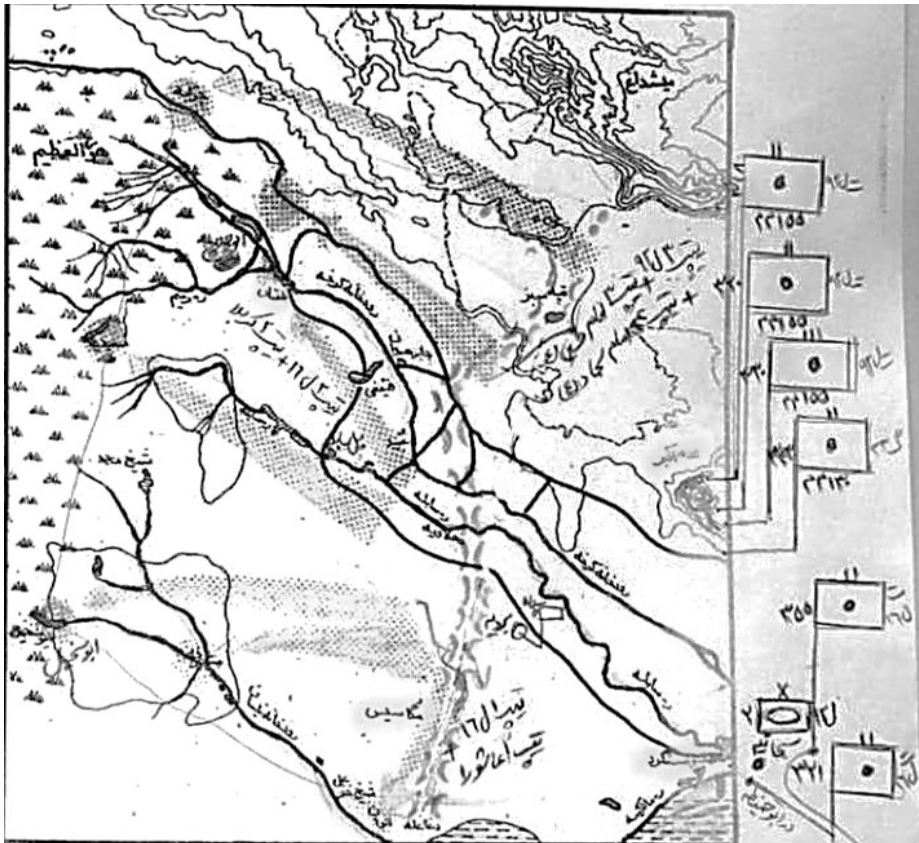
در این نقشه مشخصات نیروهای طرفین درگیر نیز به نمایش درآمده است.

منبع: اطلس نبردهای ماندگار

نقشه شماره ۳- طرح مانور نیروهای شرکت کننده در عملیات کربلا (طریق القدس)

این نقشه نمایشگر نفوذ گردان ۲۹۳ تانک و گردان ۱۰۰ پیاده مکانیزه تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی به پشت احتیاط و عقبه دشمن از تپه‌های رملی است که به خوبی طرح‌ریزی و اجرا شد. این نیروها سپس به سمت تنگ چزابه پیشروی کردند و موفق شدند تنگ چزابه را تصرف و تأمین کنند.

نقشه شماره ۴- موقعیت هدف‌ها و مانور طرح‌ریزی شده نیروهای مسلح ج.ا.ا.
در عملیات کربلا ۱ (طریق القدس)

در این نقشه همچنین مواضع استقرار توپخانه‌های شرکت‌کننده در این عملیات نیز نشان داده شده است.

انجام هماهنگی‌های مورد نیاز

پیوست پشتیبانی آتش یگان‌های توپخانه در مناطق لشکر ۱۶ و لشکر ۹۲ بر مبنای یگان‌های واگذاری و مأموریت یگان‌های مانوری تهیه و جهت اجرا ابلاغ شد. هماهنگی فرماندهان و افسران پشتیبانی آتش و دیدبانان یگان‌های توپخانه با فرماندهان یگان‌های مانوری تا رده گروهان به خوبی و با فرصت انجام گرفت. به این ترتیب، عملکرد مقدماتی توپخانه‌ها علاوه بر قدرت تخریبی بسیار قوی، موجب تقویت روحیه رزمندگان و اطمینان خاطر آنان شد؛ چرا که آنان دریافتند که امکان اجرای تیر دقیق و نزدیک هم فراهم است.

طرح‌ریزی و اجرای دقیق و هماهنگ آتش‌های پشتیبانی، اعم از توپخانه‌ها با کالیبرهای مختلف، بالگردهای جنگی هوانیروز و تیزپروازان نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، در پیروزی این عملیات نقش ارزنده‌ای داشت.

استقرار و حرکت یگان‌های مانوری به صورت پله‌ای در این عملیات، لزوم برقراری اقدامات کنترلی آتش و نظارت بر رعایت دقیق آن از دغدغه‌های اصلی قرارگاه بود که خوشبختانه به همت افسران کاردان و با تجربه ستاد قرارگاه و توپخانه لشکرهای ۱۶ و ۹۲ با مهارت تمام طراحی و به دقت نظارت و کنترل شد. به طوری که در طول عملیات، هیچ گزارشی دال بر تلفات ناشی از اشتباه آتش توپخانه و هدف قرار گرفتن نیروهای خودی دریافت نشد. آتش ضد آتشبار طرح‌ریزی شده نیز از اقدامات بارز مراکز هدایت آتش و هماهنگی پشتیبانی آتش بود که امکان اجرای مانور موفقیت‌آمیز نیروهای عمل‌کننده را فراهم ساخت و موجب تسهیل حرکت یگان‌های تک‌ور به سوی هدف‌های پیش‌بینی شده شد.

بعضی از اقدامات در مورد هماهنگی‌های توپخانه، به شرح زیر انجام گرفت:

الف: استفاده از خطوط حد بین یگان‌ها به عنوان یکی از اقدامات هماهنگی پشتیبانی آتش.

ب: بهره‌برداری از معابر و شکاف‌های ایجاد شده در میادین مین دشمن، به منظور تغییر

مکان یگان‌های توپخانه و استقرار آنها در نزدیکی‌های خط تماس.

پ: هماهنگی دقیق آتش‌های پشتیبانی، با توجه به حرکت یگان‌های مانوری، با برقراری اقدامات هماهنگی پشتیبانی آتش در طرح‌ریزی‌ها و کنترل دقیق عناصر پشتیبانی آتش در اجرا.

ت- پیش‌بینی "آتش ضد آتشبار" توسط گردان‌های کمک مستقیم و توپخانه قرارگاه‌ها، از طریق طرح‌ریزی دقیق و اجرای هماهنگ آن.

- ث- مقرر شد نقاط ضعف یگان‌های عمل‌کننده، از نظر آتش پشتیبانی و همچنین مقابله با نیروهای زرهی دشمن در دشت، با بکارگیری هوانیروز، به حداقل تقلیل یابد.
- ج- به منظور تداوم خنثی‌سازی آتش دشمن، هماهنگی‌های لازم با نه‌اجا انجام و فهرست آماج مقدماتی پشتیبانی آتش هوایی پیش‌بینی شده نیز جهت اجرا به "دسک دزفول" ارسال و مقرر شد نیروی هوایی، از ورود جنگنده‌های دشمن به منطقه در حد مقدرات جلوگیری به عمل آورده و اهداف پیش‌بینی شده را در عمق منطقه خنثی سازد و سامانه اعلام خطر هوایی را با بکارگیری سامانه ارتباطی مطمئن فراهم کند.
- چ- بالأخره قرار شد گردان‌های توپخانه پدافند هوایی با بکارگیری تمام توان خود و استفاده از توپ‌های اضافی ۲۳، ۱۴/۵ و ۵۷م و شیلکا، آمادگی لازم برای برقراری پدافند هوایی ارتفاع پست از یگان‌های عمل‌کننده و قرارگاه‌های آنها را به طور قابل قبولی به دست آورند.
- ح- توپ‌های ۱۳۰م و راکت اندازه‌های ۱۲۲م کاتیوشا و بویژه توپ‌های ۱۵۵م در محدودیت مهمات بودند و اتکای اصلی در پشتیبانی آتش، به دو آتشبار ۱۰۵م توپخانه از گردان‌های ۳۰۱ و ۳۰۲ توپخانه از گروه ۴۴ توپخانه بود که محدودیت مهمات نداشتند.

ابلاغ ساعت و روز شروع تک و تغییر در مأموریت یگان‌ها

بالأخره در عصر روز ۱۳۶۰/۰۹/۰۷ زمان تک ساعت ۰۰:۳۰ روز ۱۳۶۰/۰۹/۰۸ ابلاغ شد. ضمناً مأموریت تیپ ۳ لشکر ۹۲ به جای دهانه بستان، تنگ چزابه و تأمین ساحل شرقی هورالعظیم، توسط لشکر ۱۶ زرهی مورد تأکید قرار گرفت که به این ترتیب، گردان کمک مستقیم این تیپ، طرح‌ریزی‌های قبلی خود را اصلاح کرد.

اقدامات توپخانه در طول اجرای عملیات

تک در ساعت ۰۰:۳۰ روز ۱۳۶۰/۰۹/۰۸ در نهایت غافلگیری آغاز شد. در مراحل اولیه تک، به علت غافلگیر شدن نیروهای دشمن در شمال کرخه و دسترسی به عقبه آنان و محاصره و تسلیم شدن یگان‌های توپخانه، درخواست آتش توسط یگان‌های محور شمال بسیار محدود بود و فقط برخوردهای مستقیم نیروهای تک‌کننده با دشمن گزارش می‌شد. توپخانه‌های خودی مستقر در شمال رود کرخه با اجرای گلوله‌های روشن‌کننده، عملیات نیروهای مانوری را تسهیل

می‌کردند، ولی یگان‌های تک‌ور در جنوب رودخانه کرخه، زیر آتش شدید توپخانه دشمن قرار گرفتند. در این لحظه، آتش‌های طرح‌ریزی شده توپخانه خودی، بویژه آتش ضد آتشبار، در سرتاسر منطقه مقابل لشکر ۱۶ به اجرا درآمد. اجرای این آتش‌ها از حجم آتش دشمن کاست و یگان‌های توپخانه دشمن تا حد زیادی خنثی شدند.

آتش‌های طرح‌ریزی شده به صورت مداوم در طول شب تا روشنایی روز، مانور یگان‌های رزمی را تسهیل کرده و تلفات نیروهای خودی را نیز تقلیل داد.

در جنوب کرخه و در مقابل لشکر ۱۶ زرهی و تیپ‌های پیاده سپاه، مقاومت بسیار شدیدی انجام گرفت و سنگرهای پدافندی دشمن که به خوبی آرایش یافته بودند، مانع دسترسی نیروهای خودی به مواضع آنها می‌شدند. در این لحظه آتش‌های دیدبانی و برنامه‌ریزی شده سنگینی اجرا شد ولی باز خط پدافندی دشمن شکافته نشد.

چند ساعت پس از آغاز روشنایی، توپخانه‌های کمکی دشمن در جنوب نهر نیشان، آتش پر حجمی را پشت خطوط خودی اجرا کردند که خوشبختانه تزلزل‌ی در نیروهای تک‌کننده ایجاد نکرد و با اجرای آتش ضد آتشبار توسط یگان کاتیوشا مستقر در منطقه و همچنین آتش دیدبانی شده گردان ۳۲۱ توپخانه کمک مستقیم تک اصلی (تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی) و استفاده از ماسوره زمانی، توپخانه‌های دشمن ناچار به تغییر موضع شدند.

آتش پشتیبانی از تک، در طول روز، بنا به درخواست دیدبانان اجرا می‌شد. انبوه آتش با حجم زیاد، همچنان روی پل‌های سابله، الوان، دغاغله و احتیاط‌های دشمن در آن سوی رودهای نیشان و عبید و سابله ادامه داشت. تهاجم نیروهای رزمنده خودی و آتش انبوه توپخانه بر روی پل‌های ذکر شده، با مقاومت بسیار شدید دشمن روبه‌رو شد و نیروهای خودی موفقیتی به دست نیاوردند و دشمن با استفاده از دژ ساخته شده که برای نیروهای خودی شناخته شده نبود، مانع پیشروی رزمندگان ما می‌شد.

به علت مسطح بودن زمین و نداشتن ارتفاع مناسب برای دیدبانی، متأسفانه اطلاعی از عمق نیروهای دشمن و سنگرهای پیش ساخته آنان روی خاکریز مستحکم احداثی شمالی- جنوبی، به دست نیامده بود که با گزارش مستقیم مرکز عملیات توپخانه لشکر ۹۲ و دیدبان‌های اعزامی به شمال کرخه مبنی بر وجود دژ پدافندی مستحکم، آتش مؤثر و هدایت شده خودی روی دژ پدافندی دشمن متمرکز شد و دشمن وادار شد تحت فشار نیروهای تک‌ور و آتش سنگین توپخانه، مواضع پدافندی برتر خود را ترک و مواضع نامناسبی را اشغال کند.

شجاعت تحسین آمیز نیروهای تیپ ۲ لشکر ۱۶ و نیروهای سپاه پاسداران همپای آنان، موجب برهم خوردن آرایش نیروهای دشمن در محور سابله شد، ولی آنها همچنان به مقاومت ادامه می‌دادند. با هماهنگی یکی از فرماندهان سپاه، دو گروه از دیدبانان گردان ۳۹۴ توپخانه و سپاه پاسداران، با قایق از کرخه عبور کرده، دیدبانی مؤثری را از شمال کرخه روی مواضع پدافندی رده‌های بعدی نیروهای دشمن اجرا کردند، که در اثر تیراندازی دیدبانی شده توسط یگان‌های توپخانه خودی، تلفات سنگینی به دشمن وارد آمد.

توپخانه‌های دشمن (مستقر در جنوب کرخه و در جنوب بستان) نیز با اجرای آتش پدافندی و ایجاد سد آتش روی نیروهای خودی جبهه جنوب کرخه نشان دادند که قدرت بالایی دارند. در ساعت ۰۱۰۰ بامداد ۱۳/۰۹/۱۳۶۰، دیدبانان توپخانه مستقر در منطقه سابله، تک نیروهای عراقی را به شمال سابله تأیید کردند. در این ساعت، درگیری شدیدی بین نیروهای دشمن و خودی (تیپ ۲ کربلا سپاه پاسداران و گردان ۱۲۵ مکانیزه تیپ ۲ لشکر ۱۶) آغاز شد و توپخانه طرفین با شدت و با تمام قدرت شلیک می‌کردند. به این ترتیب، نیروهای عراقی در کرانه شمالی رودخانه سابله متوقف شده، نتوانستند پیشروی کنند.

اقدامات پشتیبانی آتش توپخانه با استناد به گزارش‌ها یگان‌های مانوری

در ساعت ۰۰۳۰ روز ۰۸/۰۹/۱۳۶۰، غرش حاصله از شلیک توپخانه ابتدا از منطقه طراح و کرخه کور به منظور فریب دشمن از سمت تک اصلی که توسط توپخانه کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی اجرا می‌شد، در فضای منطقه پیچید که دشمن هم جواب سنگینی داد و این تبادل آتش ادامه یافت. همزمان، تیپ ۳ لشکر ۹۲ از شمال و لشکر ۱۶ از جنوب کرخه تک را آغاز کردند و آتش تهیه نیز به مدت ۳۰ دقیقه اجرا شد.

- توپخانه‌های خودی مرتب گلوله‌های منور در عمق شلیک می‌کردند.

- در ساعت ۰۲۳۵، مواضع توپخانه دشمن سقوط کرد و گردان‌های توپخانه ۱۵۲ و ۱۳۰ م آنها به دست نیروهای خودی افتاد.

- در ساعت ۰۲۴۰، خاکریز دوم دشمن (مواضع احتیاط) سقوط کرد و طبق درخواست یگان‌های مانوری، منطقه درگیری با گلوله‌های منور توپخانه روشن می‌شد.

- مصرف مهمات توپخانه لشکر ۹۲ در آن شب، ۷۰۰ گلوله روشن کننده و ۱۰۵۰ گلوله محترقه بود که توسط گردان‌های ۳۱۸ و ۳۲۰ توپخانه اجرا شد.
- در طول شب بین ۸ و ۹ آذرماه، نبرد شدید توپخانه در سراسر جبهه نبرد لشکر ۱۶ زرهی جهت خاموش کردن توپخانه دشمن که نیروهای لشکر را زیر آتش شدید قرار داده بود، اجرا می‌شد. در جبهه نبرد شمال کرخه، اوضاع نسبتاً آرام بود.
- در ساعت ۰۶۳۰ روز ۰۹/۰۹/۱۳۶۰، دشمن با اجرای یک آتش تهیه سنگین، علیه تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی در منطقه بین الوان و مگاسیس پاتک کرد. این پاتک که با آتش شدید توپخانه و بمباران هوایی پشتیبانی می‌شد، با مقاومت جانانه تیپ ۱ لشکر ۱۶ مواجه و سرانجام دفع شد و تعداد زیادی از سربازان دشمن به اسارت درآمدند.
- در شمال کرخه، تیپ ۳ لشکر ۹۲ تسلط خود بر منطقه را تکمیل و یک پاتک سنگین دشمن در منطقه چزابه را دفع کرد و تلفات سنگینی به دشمن وارد آورد. نیروهای دشمن مستقر در بستان و حوالی آن که زیر آتش شدید نیروهای خودی بودند، به سمت جنوب پا به فرار گذاشته، یا به جنوب رودخانه سابله عقب نشستند.
- حوالی ظهر روز دوم نبرد (۰۹/۰۹/۶۰) شهر بستان به طور کامل آزاد شد و دشمن در آن روز، وحشیانه به بمباران هوایی و آتشباری توپخانه روی این شهر پرداخت و خسارات زیادی به آن وارد کرد. سپاه پاسداران به تخلیه مردم شهر و روستاهای اطراف آن و کوچ دادن اهالی به اردوگاه‌های نزدیک اهواز و مناطق دیگر پرداخت و به طور کلی، شهر و منطقه اطراف آن، از سکنه افراد بومی خالی شد.
- در تاریخ ۰۹/۱۰/۶۰، تبادل آتش توپخانه در منطقه چزابه و بستان بین طرفین ادامه داشت و بمباران هوایی توسط دشمن نیز به طور مداوم صورت می‌گرفت، ولی تحکیم و تثبیت هدف‌ها و ایجاد مواضع پدافندی (خاکریز) در تنگ چزابه توسط دشمن، همراه با تبادل آتش توپخانه ادامه داشت و منطقه شمال کرخه و شهر بستان و منطقه سابله، به دفعات توسط هواپیماهای دشمن، بمباران شد. با وجود این، کار جمع‌آوری غنائم جنگی و تجهیزات بجا مانده از دشمن و تخلیه آنها انجام می‌شد. در این روز، تعداد زیادی از بازدیدکنندگان از قبیل خبرنگاران، رجال سیاسی، مسئولان مملکتی، روحانیون و حاملین کمک‌های مردمی (خوراک و پوشاک) وارد منطقه شدند.

- در روز ۱۱/۰۹/۱۳۶۰ در جبهه لشکر ۱۶ زرهی، تبادل آتش توپخانه که از شب گذشته شروع شده بود تا ساعت ۰۷۳۰ ادامه یافت و دشمن در ساعت ۰۸۴۵ پاتک خود را در منطقه تیپ ۱ لشکر ۱۶ آغاز کرد و همزمان تیپ ۲ لشکر ۱۶ را زیر آتش قرار داد. عناصر لشکر ۱۶ زرهی توانستند شجاعانه حملات دشمن را دفع و تعدادی از نیروهای دشمن را اسیر کنند.

پاتک ارتش عراق در منطقه پل سابله

دشمن متجاوز که شهر بستان و مناطق اشغال شده را از دست داده و در اهداف خود ناکام مانده بود، برای به دست آوردن مجدد بستان و مناطق تحت اشغال قبلی، اجرای یک عملیات را طرح‌ریزی کرده بود که به این شرح است:

- در روز ۱۲/۰۹/۱۳۶۰، شهرهای سوسنگرد و بستان و اطراف آنها به طور مکرر مورد تجاوز هوایی و بمباران دشمن قرار گرفت، ولی عملکرد هواپیماهای دشمن از ارتفاع بالا ارزش چندانی نداشت و خسارات وارده بسیار جزئی بود. در این روز، تبادل آتش توپخانه بین یگان‌های توپخانه خودی و دشمن جریان داشت.

- در ساعت ۱۹۴۰ روز ۱۲/۰۹/۶۰ پست شنود مخابرات سماجا (مأمور به لشکر ۹۲) پیام دشمن را مبنی بر آماده‌باش تیپ ۱۲ لشکر ۳ زرهی عراق دریافت کرد.

- در ساعت ۲۳۳۰ روز فوق، پست‌های شنود مبادله پیام یگان‌های دشمن، مبنی بر حرکت به جلو و آمادگی برای یک عملیات را دریافت کردند، ولی با توجه به عدم مشاهده هرگونه فعالیت دشمن توسط دیدبانان توپخانه همراه یگان‌های سپاه در منطقه سابله، هدف دشمن که عبور از پل سابله و پیشروی به طرف بستان بود، مشخص نشد.

- در ساعت ۰۱۰۰ بامداد ۱۳/۰۹/۶۰ دیدبانان مستقر در منطقه سابله تک دشمن را به شمال سابله گزارش کردند که البته قرارگاه کربلا ۱ کمی بعد از نیمه شب، دستور آماده شدن تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی را برای مقابله با دشمن، صادر کرده بود. قرارگاه کربلا همچنین به لشکر ۱۶ زرهی دستور داد که یگان‌های تیپ ۱ زرهی، بویژه گردان ۱۲۵ مکانیزه که در کناره جنوبی سابله مستقر بود، یگان‌های دشمن را زیر آتش گرفته، با حداکثر فشار، اقدام به تک علیه جناح دشمن در جنوب سابله و امکان عبور دشمن از پل سابله را متوقف و یا کند کند و همچنین،

یک یگان مکانیزه را با استفاده از پل نظامی نصب شده روی نهر عبید عبور داده، وارد منطقه شمال سابله و از هرگونه توسعه سرپل توسط دشمن در شمال سابله جلوگیری کند.

- توپخانه لشکر ۹۲ زرهی اجرای سریع آتش روی منطقه و مختل ساختن حرکات دشمن را با توپخانه لشکر ۱۶ زرهی هماهنگ کرد.

- در ساعت ۰۴۰۰ روز ۱۳/۰۹/۱۳۶۰، درگیری شدیدی بین نیروهای دشمن و خودی (تیپ ۲ کربلا سپاه پاسداران و گردان ۱۲۵ مکانیزه تیپ ۲ لشکر ۱۶) آغاز شد و توپخانه طرفین با شدت و با تمام قدرت، شلیک می‌کردند. نیروهای عراقی در کرانه شمالی رودخانه سابله متوقف شده و نتوانستند پیشروی کنند. گردان تانک خالد ابن ولید آماده عبور از پل سابله شده بود اما آتش روی پل و درگیری بسیار شدید بود.

- در ساعت ۰۶۲۸ همین روز، توسط پست شنود استراق سمع شد که یگان‌های دشمن گزارش می‌کردند به علت انهدام یک تانک و تصادم ۵ تانک روی پل سابله، پل مسدود شده و عبور از آن مقدور نیست. بنابراین، کاملاً مشخص شد که دشمن در این عملیات آفندی خود با شکست مواجه شده است.

در کسب این پیروزی عوامل زیر نقش بسیار مؤثری داشته‌اند:

دلاورمردان بسیجی سپاه پاسداران تیپ ۲ کربلا به فرماندهی برادر مرتضی قربانی - گردان ۱۲۵ مکانیزه تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی به فرماندهی سرگرد غلامرضا مخبری - گردان ۲۵۶ تانک تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی به فرماندهی سرهنگ ۲ جعفر لهراسبی - گردان ۳۱۸ توپخانه لشکر ۹۲ به فرماندهی سرهنگ ۲ نبی‌الله ابراهیمی - گردان ۳۲۰ توپخانه لشکر ۹۲ به فرماندهی سرهنگ ۲ قاسمی - گردان ۳۵۵ توپخانه لشکر ۱۶ به فرماندهی سرگرد کاظم حسن نژاد - گردان ۳۹۴ توپخانه لشکر ۱۶ زرهی به فرماندهی سرگرد علی الهی - پرسنل شنود گروه ۱ مخابرات ارتش و سپاه متشکل از برادران علی اسحق، ابوچیدر، ابوعلی، ابومرتضی، سید صادق مرتضوی، احمد صلیبی و محمد پناهی.

- پس از شکست ارتش عراق در عملیات پل سابله در ۱۳/۰۹/۶۰ که هدف آن بازپس گرفتن مجدد بستان بود، منطقه نبرد، حالت نسبتاً آرامی به خود گرفت و فقط بعضی اوقات تبادل آتش توپخانه انجام می‌شد.

- در ۲۷ و ۲۸/۰۹/۶۰ حجم آتش توپخانه دشمن شدت یافت. در ۲۹/۰۹/۶۰ حجم آتش ارتش عراق شدت بیشتری به خود گرفت و نقل و انتقال از شمال به جنوب دیده شد. اجرای آتش

سنگین دشمن همچنان ادامه داشت، تا اینکه در ساعات اولیه صبح روز ۶۰/۹/۳۰ از شدت آتش کاسته شد.

- حدود ظهر روز ۶۰/۹/۳۰ لشکر ۱۶ گزارش کرد دشمن منطقه تیپ ۲ لشکر را تخلیه کرده و به طرف جنوب تغییر مکان داده است. از عصر همین روز تا نیمه شب، تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی زیر آتش شدید دشمن قرار گرفته بود.

- در اواخر روز ۶۰/۹/۳۰ تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده گزارش داد دشمن تا حدود جنوب رودخانه نیشان عقب‌نشینی کرده است و سپاه پاسداران نیز این گزارش را تأیید کرد.

- در تاریخ ۶۰/۱۰/۱ طبق دستور قرارگاه کربلا، لشکر ۱۶ از مواضع فعلی خود شروع به پیشروی کرده و در ساحل شمالی نیشان مستقر شد و سرتاسر رودخانه نیشان به تصرف نیروهای خودی درآمد. گفتنی است نیروهای متجاوز روحیه و میل جنگی و آفندی خود را از دست داده و نتوانسته بودند مناطق مهم و حساس را حفظ و نگهداری کنند. بنابراین، اقدام به عقب‌نشینی کرده بودند.

نیروهای عراقی در عقب‌نشینی خود، پل‌های شناور روی رودخانه نیشان را جمع‌آوری و پل‌های ثابت را تخریب کرده بودند. زیرا متوجه شده بودند که در اثر حمله احتمالی نیروهای ایرانی با تلفات و ضایعات فراوان مواجه خواهند شد. از اینرو، طبق یک برنامه حساب شده و در پناه آتش پشتیبانی توپخانه، عقب‌نشینی کردند. در نتیجه، منطقه اشغالی متجاوز کلاً به دست نیروهای خودی افتاد و به این ترتیب، هدف نهایی کربلا به طور کامل تحقق یافت.

خاطره سرتیپ دوم حجت الله دهقان از پل سابله

بعد از ظهر روز ۶۰/۹/۱۲، برای سرکشی یگان‌ها در منطقه بستان از حمیدیه به طرف بستان حرکت کردم و علاوه بر راننده، دو نفر از درجه‌داران ارکان به نام‌های استوار کیال اقدام کننده رکن ۴ و استوار عوبدی درجه‌دار تدارکات همراه من بودند. در منطقه، قبل از بستان، تعداد دو قبضه توپ ۱۳۰مم بجا مانده از ارتش عراقی پیدا کردیم که بلافاصله به قرارگاه اعلام کردم و خواستم دو خودرو برای بردن آنها بفرستند و منتظر ماندم. بعد از حدود ۱۰ دقیقه دو نفر از برادران سپاهی آمدند و می‌خواستند توپ‌ها را ببرند که ممانعت کرده، گفتم ما باید آنها را ببریم. مگر اینکه دستور از

لشکر ۹۲ باشد. یکی از آنها با بی‌سیم تماس گرفت و بعد از چند دقیقه از لشکر اعلام شد که برابر دستور نزالجا، توپ‌ها به برادران سپاهی واگذار شود. بنابراین، به حرکت خود ادامه دادیم. در بین راه، تعداد زیادی از اجساد کشته‌شدگان ارتش عراق را که روی زمین افتاده بودند، دیدیم که نمادی از جنایات صدام برای اجرای یک هدف واهی بود. بالأخره به شهر آزادشدهٔ بستان رسیدیم. در ابتدا به تابلویی برخوردیم که روی آن این جمله درج شده بود: «به شهر بستان خوش آمدید». سپس در شهر گشتی زده و از دیدن خرابی‌های منازل اهالی آن و تعدادی دام ترکش خورده و زخمی متأثر شدیم. سپس با عده‌ای از برادران بسیجی مواجه شدیم و پس از احوالپرسی، با آنها خداحافظی کرده، به سمت حمیدیه برگشتیم. در مراجعت می‌خواستیم از جاده بستان-سوسنگرد، به حمیدیه برگردیم. وقتی به اوایل پل سابله رسیدیم، متوجه شدیم که اطراف آن را سکوت و خلوتی کامل فرا گرفته است. کمی مشکوک شدیم و مردد ماندیم که برگردیم یا از پل عبور کرده، حرکت به سمت سوسنگرد را ادامه دهیم. در این موقع یک نفر از پایین پل (شمال) داد زد: یا برگردید یا بیاید پایین. به پایین رفتیم. از او پرسیدم که از چه یگانی است و در آنجا به تنهایی چه کاری دارد. جواب داد از نیروهای شهید چمران است و برای دیدبانی و گزارش فعالیت‌های دشمن آنجاست. داشتیم با او صحبت می‌کردم که صدای عبور گلوله‌ای را از حدود نیم متری گوشم شنیدم و روی زمین نشستیم. سپس به او گفتم: مثل اینکه نیروهای دشمن خیلی نزدیکند که جواب داد: همین‌طور است. سپس با دست به دیواری در قسمت غربی پل اشاره کرد و گفت: تعدادی از دیدبانان و تک تیراندازان دشمن پشت آن قرار دارند. من که می‌دانستم نیروهای خودی در قسمت‌های شمالی و جنوبی و شرقی منطقه مستقرند، به همین خاطر مطمئن بودم که نیروهای اندک دشمن در آن مکان، اقدام چندان مؤثری نمی‌توانند انجام دهند. بالأخره از آن برادر بسیجی خداحافظی و به سمت جاده بستان - حمیدیه حرکت کردیم. لازم به ذکر است که تا مسافتی حدود دو کیلومتر از پل، چند گلوله خمپاره در اطراف خودرو ما منفجر شد. وقتی به قرارگاه رسیدیم، موضوع را تلفنی به لشکر گزارش کردم.

نقاط برجسته توپخانه خودی در این عملیات:

۱. قبلاً لازم است از نقش بارز سایر رشته‌ها مانند مهندسی، مخابرات، آماده، خدمات بهداشتی و... یاد کرد که پرداختن به نقش ارزنده آنها در موفقیت این عملیات، نیازمند یک بررسی مجزایی است. با اذعان و تصدیق نیروهای مانوری، آتش توپخانه در طول اجرای عملیات نقش ارزنده‌ای در جلوگیری از موفقیت پاتک‌های دشمن داشته و آرایش رزمی آنان را با تلفات و ضایعات سنگین بر هم زده است. استقرار یگان‌های توپخانه در فاصله حدود ۳ الی ۴ کیلومتری از خط تماس، به منظور استفاده از حداکثر برد جنگ‌افزارها، بدون نیاز به جابه‌جایی مکرر.
۲. جابه‌جایی سریع یگان‌های توپخانه، در مواقع مورد لزوم، به صورت توپ به توپ، بدون قطع آتش‌های درخواستی.
۳. شناسایی قبلی منطقه با دیدبانی نزدیک از خط مقدم و شناسایی از روی نقشه‌های ناقص موجود و تطبیق آنها با عکس هوایی.
۴. انجام ثبت تیرهای لازم با فواصل زمانی متفاوت که توجه دشمن جلب نشود.
۵. انجام شماره‌گذاری آماج و توجیه افسران پشتیبانی آتش و فرماندهان یگان‌های عمل‌کننده.
۶. هماهنگی با فرماندهان یگان‌های مانوری و اعزام دیدبانان تا رده گروهان‌های در خط.
۷. حضور فرماندهان و افسران پشتیبانی آتش و دیدبانان توپخانه، قبل از شروع عملیات در کنار فرماندهان یگان‌های مانوری و انجام هماهنگی‌های لازم.
۸. استفاده عملی از ماسوره زمانی، چند روز قبل از شروع عملیات، جهت آشنایی نیروها در خط.
۹. هماهنگی با فرماندهان تا رده دسته، به منظور استفاده از گلوله‌های فسفر سفید، جهت هدایت گروهان‌های مانوری به سمت هدف.
۱۰. به علت کمبود افسران دیدبان آموزش دیده، چندین روز قبل از شروع عملیات، هم‌تاسازی با استفاده از نیروهای داوطلب و وظیفه به خوبی انجام گرفت و آموزش‌های لازم ارائه شد.
۱۱. با وجود کمبود نیروی متخصص تعمیراتی در گردان‌ها، حاضرین کار توپ‌های خودکشی عمدتاً بیش از ۹۰ درصد بود.

نقاط ضعف توپخانه خودی در این عملیات:

۱. متأسفانه فرماندهان توپخانه عمدتاً در تیراندازی‌های غیرضروری و درخواست‌های آتش نامتعارف دخالت نمی‌کردند. در نتیجه مصرف مهمات و نتایج حاصل از آن ناهمگن بود.
۲. به علت کمبود امکانات مهندسی، سنگرهای دیدگاه‌های مسلط بر منطقه با وسایل محدود موجود تهیه می‌شدند و استحکام لازم را نداشتند.
۳. نقشه‌برداری مواضع و دیدگاه‌ها اصلاً انجام نشده بود و نقاط کنترل نقشه‌برداری هم در منطقه وجود نداشت.
۴. نداشتن مسافت‌یاب‌های نوری و صوتی که خیلی ارزان و به صورت تجاری هم قابل تهیه بود.
۵. عدم ارتباط مستقیم و مؤثر بین یگان‌های توپخانه مجاور مستقر در شمال و جنوب کرخه.
۶. فاصله زیاد بین مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش و گردان‌های توپخانه و عدم ارتباط مناسب با سیم و رادیویی بین آنها.
۷. در هر منطقه که به دلایلی دیدبان توپخانه وجود نداشت، پیشروی نیروهای خودی هم مشکل بود.
۸. اغلب دیدبانان به علت نداشتن وسیله نقلیه مناسب، از همراهی مداوم با فرماندهان یگان‌های مانوری باز می‌ماندند.
۹. سامانه پدافند هوایی، به طور ناقص گسترش یافته بود و از ارتباط لازم و مؤثر برخوردار نبود و توپ‌های پدافند هوایی، فقط به صورت سمعی و بصری فعالیت می‌کردند.
۱۰. کمبود آموزش شناسایی و تشخیص هواپیماهای خودی و دشمن (حتی توسط فرماندهان) از عیوب بزرگ نیروهای ما، بویژه خدمه جنگ‌افزارهای پدافند هوایی بود.
۱۱. پرواز هواپیماهای بمب‌افکن دشمن، در ارتفاع بالاتر از برد توپ ۵۷م به صورت آزادانه انجام می‌شد.
۱۲. محدودیت مهمات، در مورد کمبود مهمات واقعیت این است که تعدادی از یگان‌های توپخانه دارای مقداری مهمات ذخیره بودند و برای استفاده در مواقع بحرانی و ضروری که بتوانند آتش پشتیبانی لازم را فراهم آورند، در اختیار داشتند که البته مقدار آن، در مجموع قابل توجه نبود.

ابتکارات به عمل آمده در یگان‌های توپخانه در این عملیات

به ابتکار یک گروه‌بان وظیفه که متأسفانه نام او از یاد رفته است، یک دستگاه برج دیدبانی سبک و متحرک با ارتفاع ۳ متر از سطح زمین و با استفاده از بالابر داخل مغازه‌ها و یدک‌کش سبک حمل وسایل مخابراتی ۲۵۰ کیلوگرمی که توسط موتورسیکلت حمل می‌شد، توسط گردان ۳۹۴ توپخانه ساخته شده بود و برای ثبت تیرها و دیدبانی روزهای عملیات مورد استفاده قرار می‌گرفت که کارآیی بسیار خوبی هم داشت.

نتایج حاصله از عملیات طریق القدس

الف- دستاوردها:

۱. آزادسازی شهر بستان و ۷۰ روستای مرزی (مساحتی حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ کیلومتر مربع).

۲. رسیدن به مرز بین‌المللی در منطقه شیب و هورالعظیم.

۳. قطع ارتباط بین نیروهای شمال و جنوب دشمن.

۴. تصرف و تأمین منطقه سوسنگرد - تنگ جزابه.

ب- تجهیزات منهدم شده دشمن:

تانک و نفربر ۱۸۰ دستگاه خودروهای مختلف ۲۰۰ دستگاه.

هوایما ۱۸ فروند و بالگرد ۵ فروند ماشین آلات راهسازی ۳۰ دستگاه.

ج- کشته‌ها، زخمی‌ها و اسرای دشمن:

کشته: ۳۰۰۰ نفر زخمی: ۲۰۰۰ نفر اسیر: ۵۴۱ نفر

د- غنائم جنگی بدست آمده از دشمن:

تانک ۱۰۰ دستگاه، نفربر ۷۰ دستگاه، خودرو ۲۵۰ دستگاه، ماشین‌آلات راهسازی ۱۲۸

دستگاه، جنگ‌افزار مختلف ۷۵ قبضه، توپ ۱۲۲م ۱۶ دستگاه، موشک‌انداز کاتیوشا یک

دستگاه، توپ ضدهوایی شیلکا ۲ قبضه، انواع تفنگ حدود ۱۰۰۰ قبضه، خمپاره‌انداز ۸۱ و

۱۲۰ م ۳۰ قبضه.

ه- اسامی و سمت بعضی از فرماندهان کشته شده دشمن در این عملیات:

- سرتیپ عبدالهادی، فرمانده تیپ ۱۰ گارد ریاست جمهوری عراق.

- سرتیپ علی خمیس الحواسس، فرمانده تیپ ۴۸ پیاده نیروی مخصوص.

- سرهنگ ۲ زیب، رئیس ستاد تیپ ۴۲۲ (زیر آتش توپخانه کشته شد).
- سرگرد هشام، فرمانده گردان ۳ تیپ ۳۱ نیروی مخصوص.
- سرهنگ طارق فیضی، فرمانده تیپ ۲۶ زرهی (فرمانده ارتش خلقی عراق به علت عقب‌نشینی اعدام شد).

خاطرات کوتاهی از هم‌زمان توپخانه شرکت‌کننده در عملیات طریق‌القدس

سرتیپ ۲ بازنشسته زین‌العابدین آجوری

(فرمانده گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، مستقر در منطقه بستان و سوسنگرد در سال‌های ۱۳۵۹ و ۱۳۶۰)

آتشبارهای گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، با وجود کسر سازمان پرسنلی، بخصوص درجه‌داری در مناطق مختلف از قبیل سبز آب، دزفول، بستان و تنگ چزابه مستقر شده بودند و با وجود سنگینی توپ‌ها برای جابه‌جایی سریع و نبودن وسیله حمل (تریلی)، همراه با سایر یگان‌ها تا آخرین دقایق در خط مقدم، مقاومت کردند.

به علت کمبود نیرو، تعدادی از مردم غیرنظامی داوطلب را در یک آتشبار با ۲ دستگاه توپ ۱۷۵م سازماندهی و تحت فرماندهی ستوان اشرفی، اولین یگان توپخانه مردمی را عملیاتی کردیم که در عملیات منطقه بستان و چزابه در شروع جنگ و آزادسازی سوسنگرد و حتی تا اواخر سال ۱۳۶۰ این نیروها با ما همکاری داشتند.

در عملیات آزادسازی سوسنگرد، دو گروه دیدبان به روستای ابوحمیظه و گلبهار اعزام شدند که دو نفر دیدبان به نام‌های ستوان نوروزی و ستوان بزازان، در حین انجام مأموریت دیدبانی به شهادت رسیدند. روحشان شاد و یادشان گرامی باد.

سرتیپ ۲ بازنشسته حسنعلی جهانگیر بختیاری

(معاون گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی لشکر ۹۲ زرهی، مستقر در غرب بستان در عملیات طریق‌القدس)

در تک سراسری عراق، تمامی یگان‌های رزمی مستقر در منطقه غرب بستان و پاسگاه‌های سابله و چزابه، تا آخرین لحظه مقاومت و بالاجبار با دادن تلفات عقب‌نشینی کرده، در ردیف

گردان ۳۱۸ توپخانه مستقر شدند. توپ‌های ما بدون وقفه تیراندازی می‌کردند. نیروهای دشمن به قدری نزدیک شده بودند که مجبور بودیم تیر مستقیم هم علیه آنها شلیک کنیم. فقط ۸ گلوله از مهمات برایمان مانده بود. در آخرین دقایق من و سروان آشتیانی (فرمانده آتشبار) دو توپ را روانه کردیم که گلوله‌های باقیمانده را هم تیراندازی کنیم. لوله‌ها داغ و سرخ شده بودند و دوده زیادی هم داخل محفظه خرج و لوله توپ‌ها را پوشانده بود. در موقع شلیک گلوله‌ها، یک گلوله بر به علت گیرکردن داخل لوله، بر اثر داغ شدن زیاد و کثیفی خان‌های لوله، منفجر و سروان آشتیانی به شدت مجروح شد و به خاطر در دسترس نبودن آمبولانس یا خودرو سبک، مجبور شدیم ایشان را با خودرو شنیدار حمل مهمات، به راندگی گروهبان توشمالی از مقابل تانک‌های دشمن تخلیه و به بیمارستان سوسنگرد اعزام کنیم. لازم به ذکر است نیروها و توپ‌های گردان ۳۱۸ توپخانه، آخرین افراد و تجهیزات نیروهای ایرانی بودند که به عقب برگشتند (۱۳۵۹/۰۷/۰۵) و بدین ترتیب، متأسفانه شمال بستان توسط نیروهای متجاوز اشغال شد.

سرتیپ ۲ بازنشسته کاظم حسن نژاد

(فرمانده گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی لشکر ۱۶ در عملیات طریق القدس و تنگ چزابه)
عملیات طریق القدس با رمز "یا حسین(ع)" در ساعت سی دقیقه بامداد ۱۳۶۰/۹/۸، در منطقه عمومی غرب سوسنگرد آغاز شد و به آزادی شهر بستان و قطع ارتباط بین نیروهای دشمن در شمال غربی و جنوب غربی و تأمین تنگ چزابه انجامید. من آن موقع سرگرد بودم و با سمت فرمانده گردان ۳۵۵ توپخانه لشکر ۱۶ قزوین در آن عملیات شرکت داشتم.
یکی از دیدبانان گردان، افسر وظیفه‌ای اهل اصفهان بود که متأسفانه نامش را به یاد ندارم و همراه بی‌سیم‌چی که سرباز وظیفه‌ای اهل تهران و رضا خطیبی نامی بود، جهت انجام مأموریت دیدبانی در یکی از یگان‌های مانوری به جلو اعزام شده بود. در آن زمان، پل سابله پل مهم روستایی بین سوسنگرد و بستان بود که در ادامه عملیات، یگان‌های خودی موفق به آزادسازی این پل شده بودند و دیدبان ما در حوالی آن مستقر شده بود. پس از مدتی دیدبان روی مختصات خود در نزدیکی پل درخواست آتش کرد. وقتی از طریق بی‌سیم از وی خواسته شد مختصات درخواستی را کنترل کند، در پاسخ چندین مرتبه، با همان لهجه شیرین اصفهانی گفت: "همون جا رو بزَن، همون مختصات صحیح است." بلافاصله به درخواست وی پاسخ داده شد. پس از

اجرای مأموریت و گزارش تلفات و ضایعات دشمن، دیدبان در ادامه عملیات مجروح شد و تا اعزام دیدبان دیگر به جلو، به بی‌سیم‌چی به مأموریت دیدبانی ادامه داد. وقتی بعداً از وی دلیل گزارش مختصات محل خود جهت اجرای آتش را پرسیدیم، در پاسخ به ما گفت: "ما آن موقع در محاصره دشمن بودیم و هر لحظه احتمال می‌دادیم شهید یا اسیر شویم؛ پس ترجیح دادیم روی محل خودمان درخواست آتش کنیم تا اگر به افتخار شهادت نائل آمدیم، دست کم تعدادی از نیروهای دشمن را هم که اطرافمان بودند، نابود کرده باشیم."

به خواست خدا و پس از چند ساعت درگیری، مجدداً پل آزاد شد و یگان‌ها به پیشروی خود به سمت بستان ادامه دادند.

آری نظیر چنین افرادی در طول مدت جنگ تحمیلی زیاد بوده‌اند، ولی فداکاری و ایثار و از جان گذشتگی آن دیدبان و به بی‌سیم‌چی که شخصاً ناظر آن بودم، هیچ وقت از خاطر محو نمی‌شود و در حد اعلا‌ی خود قابل تحسین است.

خاطره‌های دیگر:

در یک مقطع زمانی مشخص، که مقرر بود هیچ یک از یگان‌ها تا دستور ثانوی تیراندازی نکنند، ناگهان صدای شلیک یک گلوله توپخانه‌ی یگان مجاور، سکوت حاکم بر منطقه را شکست. همه مضطرب و ناراحت و معتقد بودند رئیس توپ خا‌طی باید تنبیه شود. ولی بلافاصله دیدبان گزارش داد که بر اثر این تیراندازی، انبار مهمات دشمن آتش گرفته است. همین امر باعث شد که رئیس توپ مورد نظر تنبیه نشود و با یک تذکر، مسئله خاتمه پیدا کرد.

در اینجا لازم می‌دانم اسامی کارکنان داوطلب از گردان ۳۵۵ توپخانه جهت اعزام به گروهان جن‌دالله را که در اختیار دارم، عنوان کنم. گروهان‌های مذکور به صورت یک یگان پیاده عمل می‌کردند و معمولاً مأموریت‌های دشوار و شهادت‌طلبانه به آنها واگذار می‌شد:

۱- گروهان ۱ غیب‌الله منصوری	۲- سرباز اصغر نعمت الهی	۳- سرباز عیسی خسروی
۴- سرباز جمشید خدابنده‌لو	۵- سرباز حسین صفائی	۶- سرباز حسین افصح
۷- سرباز سید حسن شایسته	۸- سرباز محمد حسن باقر	۹- سرباز محمدصالح پاشائی
۱۰- سرباز حسین مختاریان	۱۱- سرباز محمد یاراحمدی	۱۲- سرباز نبی عزیزی
۱۳- سرباز حسین شهبازی	۱۴- سرباز امراله آهنگری	۱۵- سرباز ناصر کیانی پور
۱۶- سرباز رمضان زارعی	۱۷- سرباز مسعود شیرازی یگانه	

عملکرد توپخانه در عملیات تنگ چزابه

بعد از اجرای عملیات طریق‌القدس، تیپ‌های ۲۰۱ لشکر ۹۲ زرهی برای شرکت در عملیات فتح‌المبین (کر بلا) به منطقه غرب دزفول رفته، تیپ ۳ لشکر ۹۲ در منطقه عمومی فولی آباد (احتیاط نزا) در منطقه تجمع مستقر شدند و لشکر ۱۶ زرهی و عناصری از سپاه پاسداران مأموریت داشتند تا از مناطق آزادشده پدافند کنند. به این ترتیب که تیپ ۱ لشکر ۱۶ در کناره شمالی رودخانه نیشان تا هورالعظیم و تیپ ۲ لشکر ۱۶ و عناصری از سپاه پاسداران در منطقه بستان، تنگ چزابه و تپه‌های رملی نبعه تا دامنه ارتفاعات میشداغ مستقر شوند که به همین ترتیب انجام شد. با توجه به لزوم تمرکز نیرو برای اجرای عملیات فتح‌المبین، امکان کاربرد نیروی بیشتری برای پدافند از مناطق یادشده مقدور نبود و در این رابطه وجود عوامل طبیعی مثل مرداب، رمل و رودخانه کمک شایانی برای برقراری یک پدافند نسبتاً منسجم می‌کرد.

حساس‌ترین و خطرناک‌ترین معبر وصولی موجود در منطقه تنگ چزابه بود، که برای پدافند در آن منطقه نیروهای خودی سه خاکریز ایجاد کرده بودند، که در خاکریز اول نیروهای سپاه که تقریباً نقش نیروی تأمینی را به عهده داشتند، مستقر شده بودند (جلو این خاکریز حدود ۳۰۰ متر مین‌گذاری شده بود) و در خاکریزهای دوم و سوم گردان ۱۲۵ مکانیزه لشکر ۱۶ مستقر شده بود. محل این خاکریزها توسط سرگرد جهانگیری و سروان شهید خیبر و برادران سپاه خرازی و توکلی شناسایی و عملیات پایانی آن در ۲۸ آذرماه ۶۰ انجام شده بود.

در ساعات مختلف شبانه روز، درگیری‌های پراکنده به صورت تبادل آتش توپخانه در منطقه چزابه و نیشان صورت می‌گرفت، ولی دشمن متجاوز که در عملیات طریق‌القدس با از دست دادن بستان و منطقه اطراف آن شکست سختی خورده بود، در تنگ چزابه دست به یک اقدام آفندی زد که بجز دادن تلفات و ضایعات، نتیجه‌ای عاید او نشد. این اقدام دشمن در دو مرحله و به شرح زیر صورت گرفت:

مرحله اول:

- در ساعت ۱۹۰۰ مورخه ۶۰/۱۱/۱۷ (حدود ۲۵ روز پس از پایان عملیات طریق‌القدس)، حجم آتش توپخانه ارتش عراق در کل منطقه شدت بیشتری یافت و از ساعت ۲۱۰۰ در تنگ چزابه با شدت چشمگیرتری ادامه پیدا کرد.

- حدود ساعت ۲۴۰۰ همان شب نیروهای پیاده متجاوز حمله خود را آغاز کردند، که این حمله و درگیری بین نیروهای دشمن و خودی تا اواخر بهمن‌ماه ادامه داشت و متأسفانه یکی از خونین‌ترین نبردهای بین خودی و دشمن بود.

- اهداف این اقدام دشمن را می‌توان به شرح زیر تفسیر و تعبیر کرد:

۱. بازپس گرفتن بستان و به دست آوردن حیثیت نظامی از دست رفته خود در عملیات طریق‌القدس.

۲. ایجاد اختلال در اجرای عملیات فتح‌المبین.

- ارتش متجاوز عراق با حملات پی در پی و اجرای آتش پشتیبانی بسیار سنگین، بالأخره موفق شد اولین خاکریز نیروهای خودی و قسمتی هم از دومین خاکریز را به تصرف خود درآورد، ولی اثر پایداری مردانه مدافعان خودی نتوانست تمام خاکریز دوم را تصرف کنند و حداکثر موفقیت آنها رخنه به عمق حدود ۳۰۰ متر در مواضع نیروهای خودی بود.

- از سوی دیگر، دشمن در یک پیکار سنگین می‌خواست از تپه‌های رملی نبعه عبور کرده، وارد شمال بستان شود و با بستن تنگ جزایه از پشت، به بستان دست پیدا کند که با مقاومت سرسختانه گردان ۱۲۵ مکانیزه و یگان‌های سپاه مواجه شد، ولی بالأخره موفق شد دو تپه کوچک رملی را به تصرف خود درآورد و حدود ۷۰۰ متر پیشروی و روی نیروهای خودی دید خوبی پیدا کند.

- با توجه به وضعیت درگیری و فشار شدید دشمن که با تیراندازی مداوم بین خودی و دشمن و شلیک گلوله‌های توپخانه طرفین همراه بود، نیروهای خودی (تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی و یگان‌های سپاه) با شجاعت و پایداری تمام مقاومت کرده و به حد خستگی و فرسودگی نزدیک شده بودند؛ بنابراین طبق دستور، تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی که در فولی‌آباد و تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده پیاده که در حوالی شوش مستقر بودند، به منطقه دشت آزادگان حرکت و تیپ‌های ۱ و ۲ لشکر ۱۶ را تعویض کردند (تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده به جای تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی و تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی به جای تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی در منطقه جزایه و بستان).

- بالأخره در تاریخ ۶۰/۱۱/۲۷ ارتش عراق دست از حملات پیاپی، مداوم و بی‌نتیجه خود برداشت و وضعیت جبهه نبرد به حالت عادی درآمد.

مرحله دوم:

- در تاریخ ۶۰/۱۲/۱ سپاه پاسداران برای بازپس گرفتن خاکریز و سه تپه رملی نبعه از دست رفته، تک محدودی همراه با تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده اجرا کرد و موفق به بازپس‌گیری محل‌های ازدست رفته شد و تا خاکریز اول دشمن هم پیشروی کرد، ولی در اثر پاتک شدید دشمن در غروب همان روز (۶۰/۱۲/۱)، خاکریز اشغال شده دشمن را از دست داد و در خاکریزهای خودی مستقر شد. از آن پس حالت پدافندی طرفین در محل‌های قبلی (روز پایان عملیات طریق‌القدس) ادامه پیدا کرد.

- نتیجه‌ای که پس از ۱۰ روز نبرد عاید دشمن شد این بود که عملیات کربلا ۲ حدود یک ماه به تأخیر افتاد. در این عملیات تعداد زیادی از نیروهای دشمن کشته و مجروح شدند و خسارات قابل توجه هم به ادوات و تجهیزات دشمن وارد آمد. در ضمن تلفات و خسارات زیادی هم به نیروهای خودی وارد شد. یگان‌های توپخانه شرکت‌کننده در این عملیات عبارت بودند از:

- گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی؛ کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۹۲.
- گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی؛ کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۱۶.
- گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی؛ کمک مستقیم تیپ ۲ لشکر ۱۶.
- گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵ م؛ کمک مستقیم تیپ ۱ پیاده لشکر ۷۷.
- گردان ۳۹۴ توپخانه مختلط (۱۵۵ م خودکشی و ۱۳۰ م)؛ عمل کلی.

مشخصات فرماندهان یگان‌ها و تعدادی از کارکنان حساس لشکر و توپخانه
لشکر ۱۶ زرهی شرکت‌کننده در عملیات طریق‌القدس

ردیف	شغل	درجه و رسته	نام و نام خانوادگی	ملاحظات
۱	فرمانده لشکر ۱۶ زرهی	سرهنگ	سیروس لطفی	
۲	معاون لشکر	سرهنگ	باقر خوشنویسان	
۳	رئیس رکن ۳	سرهنگ	محمد رضا عمرانلو	
۴	رئیس رکن ۲	سرهنگ ۲	علی میدخانی	
۵	افسر مخابرات	سرهنگ	قاسم تجلی‌پور	
۶	افسر هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش	سرهنگ ۲	محمد حسین شجعی	
۷	افسر مهندسی	سرهنگ	محمد نجفی	
۸	فرمانده تیپ ۱	سرهنگ	ایرج جمشیدی	
۹	معاون تیپ	سرهنگ	مهدی رادفر	
۱۰	رئیس رکن ۳	سرگرد	غلامرضا سروری	
۱۱	رئیس رکن ۲	سرهنگ ۲	منوچهر غفارزاده	
۱۲	افسر مخابرات	سرگرد	سید محمود شهیدی	
۱۳	افسر مهندسی	سروان	محمد رضا عابدینی	
۱۴	فرمانده تیپ ۲	سرهنگ	محمد جعفر زمانفر	
۱۵	معاون تیپ	سرهنگ	علی اکبر بهادری	
۱۶	رئیس رکن ۳	سرگرد	حمداالله همزنگ	
۱۷	رئیس رکن ۲	سرگرد	محسن عدالتخواه	
۱۸	افسر مخابرات	سرگرد	صفی‌الله هاشملو	
۱۹	افسر مهندسی	سرهنگ ۲	پوراصغری	
۲۰	فرمانده تیپ ۳	سرهنگ	محمد جوادی	
۲۱	معاون تیپ	سرهنگ	مهدی شهرگان	
۲۲	رئیس رکن ۲	سرگرد	محمد علایی	
۲۳	افسر مخابرات	سروان	محمود متقی	
۲۴	فرمانده توپخانه لشکر	سرهنگ	کریم هوشیار	
۲۵	معاون توپخانه لشکر	سرهنگ ۲	جواد محبوبی	

۲۶	رئیس رکن ۳	سرگرد	منوچهر ایمانی
۲۷	رئیس رکن ۲	سرگرد	خسرو فریدنیان
۲۸	افسر مخابرات	سروان	باقر سمیر
۲۹	فرمانده گردان ۳۵۵ توپخانه	سرگرد	کاظم حسن‌نژاد
۳۰	معاون گردان	سرگرد	جواد یوسف زمانی
۳۱	رئیس رکن ۳	سروان	یدالله تاجیک
۳۲	افسر پشتیبانی آتش	سروان	باقر احمدپناه
۳۳	افسر مخابرات	ستوان ۱	ثقفی
۳۴	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	احمد آوای
۳۵	فرمانده آتشبار یکم	سروان	محمد قاسمی
۳۶	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	علی یارمحمدی
۳۷	فرمانده آتشبار سوم	سروان	حبیب الله زرینه
۳۸	دیدبان	ستوان	محمد باقر عزیزی
۳۹	دیدبان	ستوان	مشایخ بخش
۴۰	دیدبان	گروه‌بان	محمد رضا خطیبی
۴۱	تدارکات رکن ۴	سروان	علی اکبر اسدیان
۴۲	تدارکات مهمات	ستوانیار	تقی پور
۴۳	فرمانده گردان ۳۲۱ توپخانه	سرگرد	حشمت الله شاهنگ
۴۴	معاون گردان	سرگرد	علی تفرشی
۴۵	رئیس رکن ۳	سروان	علی مؤذنی
۴۶	افسر پشتیبانی آتش	سروان	علی صمیمی
۴۷	فرمانده آتشبار ارکان	سروان	محمد حسین شاهوردی
۴۸	فرمانده آتشبار یکم	سروان	حسین غلامی
۴۹	فرمانده آتشبار دوم	سروان	حسین مهید
۵۰	فرمانده آتشبار سوم	سروان	ارشاد آراسته
۵۱	فرمانده گردان ۳۹۴ توپخانه	سرگرد	علی الهی
۵۲	معاون گردان	سروان	مجتبی مالکی
۵۳	رئیس رکن ۳	سروان	منوچهر گل‌سرخ
۵۴	رئیس رکن ۲	سروان	صمد امیر بیگلو
۵۵	افسر پشتیبانی آتش	ستوان ۱	هوشنگ عطایی

۵۶	درجه‌دار مخابرات	استوار	مهدی رضایی
۵۷	فرمانده آتشبار ارکان	سروان	غلام خیرخواهان
۵۸	فرمانده آتشبار یکم	سروان	حسین عباسی
۵۹	فرمانده آتشبار دوم	سروان	حسین رستمی
۶۰	فرمانده آتشبار سوم	سروان	غلامرضا رضائزاد
۶۱	دیدبان	ستوان وظیفه	امان‌الله امان پور
۶۲	دیدبان	ستوان وظیفه	سیاوش تاجوری
۶۳	تدارکات رکن ۴	سروان	خلیل بینایی
۶۴	تعمیرات توپ	استوار	علی‌اکبر رسول‌زاده
۶۵	تدارکات مهمات	استوار	رجبی
۶۶	فرمانده گردان ۳۸۲ توپخانه	سرگرد	تیمور پیشه‌ور
۶۷	معاون گردان	سرگرد	یوسف مساحی
۶۸	رئیس رکن ۳	سرگرد	رحیم مقدم
۶۹	افسر پشتیبانی آتش	سروان	محمود عبادی
۷۰	فرمانده آتشبار ارکان	سروان	ناصر مرادیان
۷۱	فرمانده آتشبار یکم	ستوان	حسین خودکام
۷۲	فرمانده آتشبار دوم	سروان	غلامرضا خلیلی
۷۳	فرمانده آتشبار سوم	سروان	هوشنگ براتی
۷۸	فرمانده گردان ۳۷۵ توپخانه پ.ه	سرگرد	محرم نادری
۷۹	معاون گردان	سرگرد	یوسف احمدیان
۸۰	رئیس رکن ۳	سرگرد	حسین رامید
۸۱	فرمانده آتشبار ارکان	سروان	ربیع عبدالهی
۸۲	فرمانده آتشبار یکم	سروان	ناصر طالبی
۸۳	فرمانده آتشبار دوم	سروان	حسن آقاجعفری
۸۴	فرمانده آتشبار سوم	سروان	امان‌الله کاشانی

مشخصات فرماندهان یگان‌ها و تعدادی از کارکنان حساس لشکر و توپخانه
لشکر ۹۲ زرهی شرکت‌کننده در عملیات طریق‌القدس

ردیف	شغل	درجه	نام و نام خانوادگی	ملاحظات
۱	فرمانده لشکر ۹۲ زرهی	سرهنگ	منفرد نیاکی	
۲	معاون لشکر	سرهنگ	آخوند زاده	
۳	رئیس رکن ۲	سرگرد	رستگار	
۴	افسر مخابرات لشکر	سرگرد	محمود مقیم	
۵	فرمانده تیپ ۲	سرهنگ	سرانجام	
۶	معاون تیپ	سرهنگ	فرنیا	
۷	رئیس رکن ۳	سرگرد	خسروشاهی	
۸	رئیس رکن ۲	سرگرد	قهزایی	
۹	فرمانده تیپ ۳	سرهنگ	هوشنگ بهرامی	
۱۰	فرمانده توپخانه لشکر	سرهنگ	ابراهیم پورمهران	
۱۱	معاون توپخانه لشکر	سرهنگ	حجت‌الله دهقان	
۱۲	رئیس رکن ۳	سرهنگ	شهنام	
۱۳	رئیس رکن ۲	سرهنگ	تاجر	
۱۴	فرمانده گردان ۳۱۸ توپخانه	سرگرد	نبی‌الله ابراهیمی	
۱۵	معاون گردان	سرگرد	حسنعلی بختیاری	
۱۶	رئیس رکن ۳	سروان	مصطفی ریاحی سامانی	
۱۷	افسر پشتیبانی آتش	ستوان	زنگانی	
۱۸	افسر مخابرات	ستوان	صمد اکبرپور	
۱۹	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان	مهدی آزر	
۲۰	فرمانده آتشبار یکم	ستوان	حسین شجاعی	
۲۱	فرمانده آتشبار دوم	سروان	رضا آشتیانی	
۲۲	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۱	حسین رضائی	
۲۳	دیدبان	ستوان ۲	علی اکبر فدایی حیدری	

۲۴	دیدبان	ستوان ۳	دارایی و ذاکری
۲۵	دیدبان	ستوان وظیفه	بهرنگ و خادم
۲۶	تدارکات رکن ۴	ستوان ۱	دیبری
۲۷	تدارکات مهمات	استوار	آبادهای
۲۸	فرمانده گردان ۳۲۰ توپخانه	سرهنگ ۲	محمدعلی قاسمی
۲۹	معاون گردان	سرگرد	جعفر خزایی
۳۰	رئیس رکن ۳	سرگرد	جعفر خزایی
۳۱	افسر پشتیبانی آتش	ستوان ۱	مالکی
۳۲	افسر مخابرات	ستوان ۳	صادقی پور
۳۳	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان	احمدی
۳۴	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	پورسنجیده
۳۵	فرمانده آتشبار دوم	ستوان	کیومرث رضایی
۳۶	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۲	فتاحی
۳۷	دیدبان	ستوان وظیفه	غلامی
۳۸	دیدبان	ستوان وظیفه	حمدی
۳۹	تدارکات رکن ۴	ستوان ۳	قاسمی
۴۰	فرمانده گردان ۳۳۰ توپخانه	سرهنگ ۲	سیاوش خاقانی
۴۱	معاون گردان	سرگرد	حسین ربیعی
۴۲	فرمانده آتشبار یکم	ستوان	غلامرضا شیری
۴۳	فرمانده آتشبار دوم	ستوان	علی غیائی
۴۴	فرمانده آتشبار سوم	ستوان	فرج‌الله ربیعی
۴۵	فرمانده گردان ۳۷۷ توپخانه پ.ه	سرگرد	محمد کامیاب
۴۶	معاون گردان	سروان	محمدعلی رخ فیروز
۴۷	فرمانده گردان ۳۶۶ توپخانه پ.ه	سرهنگ ۲	فرج‌الله سجادی
۴۸	معاون گردان	سرگرد	مصلحی
۴۹	رئیس رکن ۳	سرگرد	حمید فرهادی

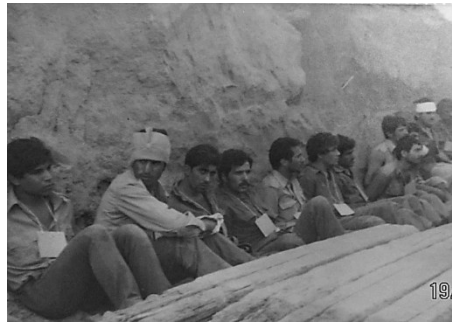
مشخصات فرماندهان یگان‌ها و تعدادی از پرسنل حساس تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده
شرکت‌کننده در عملیات طریق‌القدس

ردیف	شغل	درجه	نام و نام خانوادگی	ملاحظات
۱	فرمانده تیپ ۱ لشکر ۷۷	سرهنگ	منوچهر امینیان	
۲	معاون تیپ	سرهنگ	میرشکرایبی	
۳	فرمانده گردان ۳۸۳ توپخانه	سرگرد	حسین گرمه‌ای	
۴	معاون گردان	سروان	حمید خبازی	
۵	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	قلی کلاتتری	
۶	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	محمود ابراهیمی	
۷	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	محمد تیموری	
۸	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۱	حسن دهقان	
۹	فرمانده گردان ۳۶۸ توپخانه	سرگرد	ناصر مهرانفر	
۱۰	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	محمد بهرامی	
۱۱	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	ابراهیم بانزاد	
۱۲	فرمانده آتشبار دوم	ستوان ۱	کاظم انصاری	
۱۳	فرمانده آتشبار سوم	ستوان ۱	محمد صابری	

مشخصات فرماندهان یگان‌ها و تعدادی از پرسنل حساس گروه ۳۳ توپخانه
شرکت‌کننده در عملیات طریق القدس

ردیف	شغل	درجه	نام و نام خانوادگی	ملاحظات
۱	فرمانده گروه ۳۳ توپخانه	سرهنگ	مهدی صدری	
۲	معاون گروه	سرهنگ	گلستانه	
۳	رئیس رکن ۳ گروه	سرگرد	محمدعلی خلیج	
۴	فرمانده گردان ۳۷۲ توپخانه	سرگرد	علی احمدیان	
۵	معاون گردان	سرگرد	محمد خرمجاه	
۶	رئیس رکن ۲	ستوان	علیرضا نیکباز	
۷	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان	حسن طالبی	
۸	فرمانده آتشبار یکم	ستوان	حسین رزاقی	
۹	فرمانده آتشبار دوم	ستوان	ابوالفضل رضایی	
۱۰	فرمانده آتشبار سوم	سروان	عیسی چهارگامه	
۱۱	فرمانده گردان ۳۴۳ توپخانه	سرگرد	داود مشیری	
۱۲	معاون گردان	سرگرد	تقی کشاورز	
۱۳	رئیس رکن ۳	سروان	محمود عریان	
۱۴	رئیس رکن ۲	سروان	بیژن یگانه‌پرست	
۱۵	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان	قاسم وصالی	
۱۶	فرمانده آتشبار یکم	ستوان	صفت‌الله رضایی	
۱۷	فرمانده آتشبار دوم	ستوان	حسین تعجب به اهر	
۱۸	فرمانده آتشبار سوم	سروان	محمد قلمکاری	
۱۹	فرمانده گردان ۳۸۸ توپخانه	سرهنگ ۲	زین‌العابدین آجوری	
۲۰	معاون گردان	سروان	رضا علمی	
۲۱	رئیس رکن ۳	سروان	محمد خواجهی	
۲۲	رئیس رکن ۲	سروان	مهدی دامغانیان	
۲۳	افسر مخابرات	ستوان	عزت‌الله حاج علی	
۲۴	فرمانده آتشبار ارکان	ستوان ۱	داوود صالح	
۲۵	فرمانده آتشبار یکم	ستوان ۱	عباس محمدی صالحی	

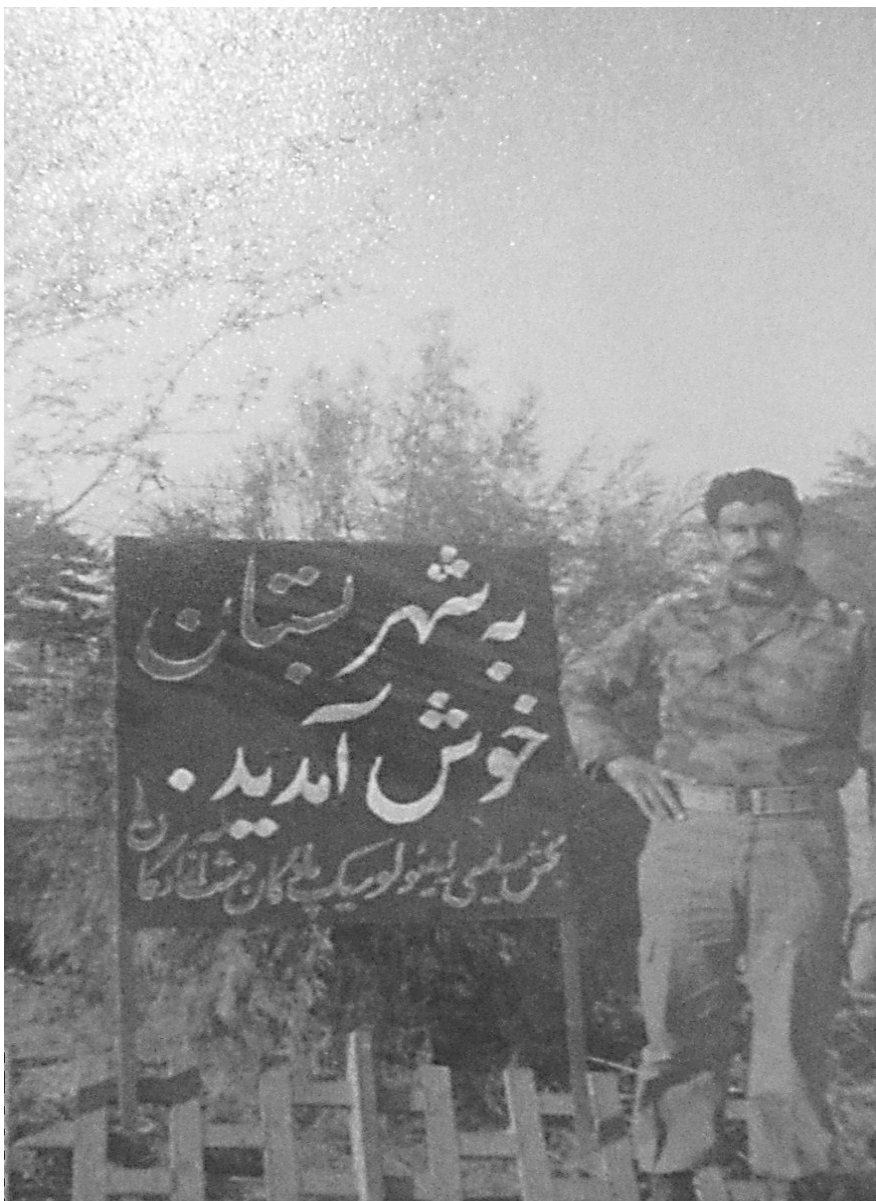
	جمال کریم	سروان	فرمانده آتشبار دوم	۲۵
	محمد حسین اعتمادی	ستوان ۱	فرمانده آتشبار سوم	۲۶
	خدا دوست	سروان	تدارکات رکن ۴	۲۷
	عباس رشیدی	سرگرد	فرمانده گردان ۳۴۲ توپخانه	۲۸
	کیقباد محسنی	سروان	فرمانده آتشبار ارکان	۲۹
	غلامرضا شادمهر	ستوان	فرمانده آتشبار یکم	۳۰
	کیخسرو کیان‌سا	ستوان	فرمانده آتشبار دوم	۳۱
	ابراهیم نعمتی	ستوان	فرمانده آتشبار سوم	۳۲

تعدادی از نیروهای ارتش متجاوز عراق که در عملیات الله‌اکبر به اسارت رزمندگان ایران اسلامی درآمدند.

تعدادی از نیروهای گردان ۳۲۰ توپخانه لشکر ۹۲ زرهی در منطقه طراح ایستاده: نفر اول استوار جوکار (پزشکیار گردان) - نفر دوم استوار کارگر (مسئول مخابرات گردان) و نفر پنجم استوار عزیزی (مسئول مخابرات گردان) که در ارتفاعات الله اکبر در اثر اصابت گلوله توپخانه دشمن به شهادت رسیدند. روحشان شاد.

سرهنگ توپخانه ستاد حجت‌الله دهقان معاون توپخانه لشکر ۹۲ زرهی، در تاریخ ۶۰/۰۹/۱۲ در مدخل ورودی شهر بستان، بعد از اجرای موفقیت‌آمیز عملیات طریق‌القدس

منابع

- ۱- بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲؛ **عملیات طریق‌القدس؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۰.
- ۲- مشاهدات و اقدامات نویسندگان که به عنوان معاون توپخانه لشکر و فرمانده گردان توپخانه در این عملیات حضور فعال داشته‌اند.
- ۳- جمع‌بندی اظهارات سایر هم‌زمان شرکت‌کننده در این عملیات که از مصاحبه‌ها و پرسشنامه‌ها حاصل شده است.

بخش سوم: عملکرد توپخانه در عملیات فتح‌المبین (طرح عملیاتی کربلا ۲)

نویسندگان:

سرتیپ ۲ توپخانه ستاد خیرالله همتی، سرتیپ ۲ توپخانه ستاد عبادالله امیری

مقدمه:

چند ماه از یورش ناجوانمردانه ارتش متجاوز عراق به مرزهای ایران اسلامی سپری شده است و در این مدت، فرزندان شجاع این سرزمین از پای ننشسته و با اجرای عملیات‌های ایذائی و آفندی محدود و گسترده، آرامش و آسایش را از دشمن سلب کرده و ضمن وارد کردن تلفات انسانی و خسارات لجستیکی زیاد، نیروهای متجاوز را از بخش‌هایی از سرزمین‌های اشغالی بیرون رانده‌اند.

اجرای دو عملیات درخشان ثامن‌الائمه (ع) و طریق‌القدس، در شش ماهه دوم سال ۱۳۶۰، موجب شکسته شدن حصر آبادان شد و بستان را به آغوش وطن بازگرداند.

عملیات ثامن‌الائمه (ع) اولین عملیات گسترده و سازمان یافته و هماهنگ نیروهای خودی، طی ۸ سال دفاع مقدس بود که پس از یک سال محاصره آبادان به مرحله اجرا درآمد. در این عملیات، لشکر ۷۷ پیروز خراسان با سازماندهی یگان‌های حاضر در صحنه و بهره‌مندی از همکاری تنگاتنگ سپاه پاسداران و بسیج مردمی و ژاندارمری، این عملیات را طرح‌ریزی و با یورش برق‌آسا به قلب دشمن، محاصره آبادان را شکست و با وجود استحکامات پدافندی مجهز سدامیان، این منطقه را از لوٹ وجود متجاوزان پاکسازی کرد. دو نکته مهم در این عملیات حائز

اهمیت است. ابتدا اینکه عملیات مذکور در حقیقت نقطه آغاز شکست‌های متوالی ارتش عراق محسوب می‌شود. دیگری عملکرد مثبت توپخانه در این عملیات است که به وسیله آتش ۸ گردان توپخانه از کالیبرهای مختلف فراهم شد که از لحاظ طرح‌ریزی و هماهنگی پشتیبانی آتش و همچنین دقت و ظرافت در اجرا، کم‌نظیر بوده است، زیرا حرکت دو یگان مانوری عمده (از شمال به جنوب و از جنوب به شمال) در مقابل یکدیگر و یگان عمده سوم عمود بر مسیر مانور دو یگان مذکور، لزوم برقراری اقدامات کنترلی آتش و نظارت بر اجرای دقیق آتش‌ها را ایجاد می‌کرد که یکی از دغدغه‌های اصلی فرماندهان صحنه نبرد بود. این طرح‌ریزی آتش به همت افسران با دانش و متعهد ستاد توپخانه لشکر چون سرهنگ ستاد عظیم ازگمی (فرمانده توپخانه لشکری) و سرهنگ ستاد ابوالقاسم جاودانی و سرگرد ستاد ناصر مهرانفر و... با مهارت خاصی طراحی و با دقت ویژه نظارت و کنترل شد. به طوری که هیچ‌گونه گزارشی دال بر ایجاد خطر و تیراندازی توپخانه، خارج از چهارچوب‌های تأمینی ایجاد شده، گزارش نشد. بویژه اینکه با اجرای آتش‌های ضد آتشبار طرح‌ریزی شده که از اقدامات بارز مرکز عملیات تاکتیکی توپخانه لشکر بود، توپخانه دشمن خاموش و امکان حرکت و اجرای مانور موفقیت‌آمیز نیروهای رزمی تسهیل و فراهم شد.^۱

در ادامه این افتخار بزرگ و پس از زمانی کوتاه، آزادسازی بستان، اولین شهر دربند دشمن، مطرح و اجرا شد که طریق‌القدس نام گرفت و آوازه عظمت و شهرت این عملیات بزرگ باعث شد تا امام بزرگوار(ره) آن را فتح‌الفتوح بنامند، که بدین سان شمارش معکوس نابودی ارتش مجهد و ماشین جنگی عراق استمرار یافت. در این عملیات نیز توپخانه با بکارگیری ۳۲ آتشبار از کالیبرهای مختلف، با شناسایی دقیق و ثبت تیرهای منظم و همکاری تنگاتنگ با فرماندهان رزمی تا پایین‌ترین رده، با ابتکاری جدید و استقرار یگان‌های توپخانه در نزدیک‌ترین مکان از خط پدافندی خودی، به منظور استفاده از حداکثر برد و عدم نیاز به جابه‌جایی، با وارد کردن تلفات سنگین به دشمن و سرکوب شدید پاتک‌های متجاوزان، به ادعان فرماندهان حاضر در صحنه، آسیب‌های مخربی را، به دشمن وارد کرد.^۲

۱- مجتبی جعفری، اطلس نبردهای ماندگار، تهران، سازمان ایثارگران نزاجا، ۱۳۸۲.

سرتیپ ۲ روح‌الله سروری، سرتیپ ۲ ابوالقاسم جاودانی، عملیات ثامن‌الائمه، تهران، عرشان، ۱۳۸۲.

۲- سرتیپ ۲ نصرت‌الله معین وزیری، نیروی زمینی ارتش در عملیات فتح‌المبین، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۱.

ولی باز در منطقه غرب کرخه و شوش، گسترده‌ترین حضور نظامی عراق مشاهده می‌شد. منطقه‌ای از دهلران در شمال تا تنگ رقابیه در جنوب، به عمق ۷۰ تا ۸۰ کیلومتر، در اشغال نیروهای متجاوز قرار داشت. گرچه عوارض مهمی در این منطقه در اختیار دشمن قرار نداشت، اما تهدید محور اندیمشک به اهواز و وجود شهرهای شوش، اندیمشک و دزفول در تیررس توپخانه دشمن، موضوعی نبود که به سادگی قابل تحمل باشد. بنابراین، تشکیل قرارگاه عملیاتی کربلا ۲ به منظور بکارگیری نیروهای مشترک ارتش و سپاه مورد توجه قرار گرفت و بنابراین، طرح‌ریزی یک عملیات تحت عنوان "فتح‌المبین" برای انجام یک عملیات گسترده در این منطقه شروع و اجرا شد.

۱- مشخصات عملیات:

- نام عملیات:

طرح عملیاتی کربلا ۲ که عنوان "فتح‌المبین" با استخاره از قرآن و آیه شریفه **إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا**، برای آن انتخاب شد.

- منطقه عمومی عملیات:

این منطقه جلگه‌ای با عوارض محدود در جنوب سد کوهستانی سلسله جبال زاگرس است که ارتفاعات اسکندر خندان، سپتون، حمزین، برغازه، ابوصلیبی خات و... و رودخانه‌های دویرج، چیخواب، کرخه، دز، کارون و... در آن جریان دارند. این منطقه سرزمینی گرمسیری است که شهرهای دزفول، اندیمشک و شوش در آن واقع شده‌اند. جاده‌های دزفول - اندیمشک - شوش - اهواز، دزفول - هفت تپه - اهواز، دزفول - اندیمشک - خرم‌آباد و دزفول - اندیمشک - دهلران ارتباط این منطقه را با سایر شهرها و مناطق کشور برقرار می‌سازند.

- زمان آغاز و طول مدت عملیات:

مورخه ۶۰/۱۲/۲۲ و طی شماره ۳۰۰۱/۱۱/۱۰۰ - ۱۳۶۰/۱۲/۲۲، طرح عملیاتی کربلا ۲ در ۴۶ برگ به انضمام ۳ برگ کالک با اعلام وصول ص ر- ۱۷ به یگان‌های ذینفع ابلاغ شد.

- رمز عملیات: بسم‌الله القاصم الجبارین یا زهرا علیه‌السلام

- محدوده زمانی:

این عملیات ۳۰ دقیقه بامداد مورخه ۶۱/۱/۲ با رمز یا زهرا (س) آغاز و در ۴ مرحله انجام و در نهم فروردین ماه، پس از ۷ روز به پایان رسید که یکی از بزرگ‌ترین و گسترده‌ترین نبردهای زمینی اجرا شده در دوران دفاع مقدس به شمار می‌رود.

بکی موی
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ع ۱۱ / ۱۱ / ۳۰
۱ / ۱ / ۶۱

وَأَيُّ مَبْدَأٍ لَهُمُ الطَّالِبُونَ - سپاه اسلام همیشه پیروز است

از - قرارگاه عملیاتی کربلا

۳ - قرارگاه‌های چهارگانه (قدس - نصر - فجر - فتح)

موضوع = ساعت ۳۰ روز رطخ عملیات کربلا ۳ بشماره اندم وصول صی ۱۷

بیاری پروردگامی یکتا علیا را باید بحسب الله القاصم الجبارینی -

یا زهرا علیها السلام در ساعت ۰۰:۳۰ روز ۲ / ۱ / ۶۱ آغاز نماید

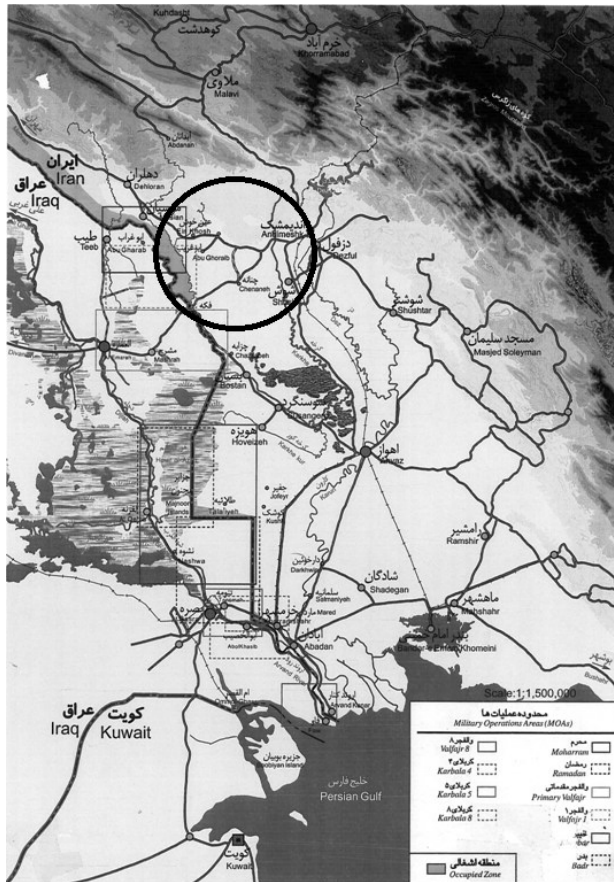
اسلام پیروز است
از قرارگاه کربلا - سرخط توپخانه بکی موی

اقدام کننده: مهندس فخری
بکی موی

۲- محدوده جغرافیایی و موقعیت نظامی منطقه:

الف - محدوده جغرافیایی منطقه عملیات:

از شمال به دامنه جنوبی ارتفاعات کبیرکوه (ارتفاعات علی کشت)، ممله، ۳۵۰، شاوریه (اسکندر خندان)، از جنوب به تپه‌های رملی لخیضر و چهیلا، از غرب به ارتفاعات میشداغ و تینه و عین‌خوش و از شرق به رودخانه کرخه (نقشه شماره ۱- محدوده جغرافیایی منطقه عملیاتی فتح‌المبین)

نقشه شماره ۱ - محدوده جغرافیایی منطقه عملیات فتح‌المبین

ب - موقعیت نظامی منطقه عملیات:

از نظر نظامی، دزفول گلوگاه استان حساس خوزستان محسوب می‌شود؛ چرا که با سقوط دزفول، ضمن محاصره شدن استان از طریق شمال و قطع ارتباط آن با مرکز کشور، پادگان تیپ ۲ زرهی دزفول و پایگاه هوایی دزفول و تأسیسات آمادی نیروی زمینی با خطر سقوط مواجه می‌شدند.

۳ - مستخرجه از طرح عملیاتی کربلا ۲:

الف- نیروهای شرکت کننده در عملیات فتح‌المبین:

(۱) ارتش:

- لشکر ۲۱ پیاده شامل: ۳ تیپ پیاده + یک تیپ زرهی + تیپ ۵۸ ذوالفقار (در کنترل عملیاتی) + توپخانه لشکر.
- لشکر ۷۷ پیاده شامل: ۳ تیپ پیاده + توپخانه لشکر.
- لشکر ۹۲ زرهی شامل: ۳ تیپ زرهی + توپخانه لشکر.
- تیپ ۸۴ پیاده + گردان توپخانه مربوطه.
- تیپ ۵۵ هوابرد + گردان خمپاره‌انداز ۱۲۰مم سازمانی خود.
- تیپ ۳۷ زرهی.
- گروه ۳۳ توپخانه.

(۲) سپاه پاسداران:

- لشکر ۱ سپاه پاسداران شامل: تیپ‌های ۷ و ۱۴ و ۲۷ پیاده.
- لشکر ۳ سپاه پاسداران شامل: تیپ‌های ۸ و ۱۷ و ۲۵ پیاده.
- لشکر ۵ سپاه پاسداران شامل: تیپ‌های ۹ و ۱۰ پیاده.

مقایسهٔ یگان‌های رزمی خودی و دشمن:

— خودی: ۱۳۸ گردان مانوری

— دشمن: ۷۴ گردان مانوری

از نظر عناصر فیزیکی توان رزمی، نیروهای ما بر نیروهای دشمن برتری داشته‌اند (برآورد رکن دوم قرارگاه مقدم نزاچا - جنوب). علاوه بر این، با توجه به بالا بودن عوامل نامحسوس توان رزمی خودی (ایمان، انگیزه، روحیه...)، توان رزمی کلی نیروهای خودی نسبت به دشمن به مراتب بالاتر بوده است.

ب- سازمان رزمی:

تصویر عین سند سازمان رزمی (فهرست عده‌ها) طرح کریلا ۲ در صفحات بعد مندرج شده است (نقشهٔ شماره ۲- قرارگاه‌های عمدهٔ خودی و دشمن در عملیات فتح‌المبین).

(بکلی سری)

بسمه تعالی

پیوست الف (لیست عده ها) بطرح عملیاتی کربلا ۲

فرماندهی عملیات کربلا ۲

قرارگاه فرماندهی

قرارگاه قدس

تیپ ۸۳ پیاده

تیپ ۲ ل ۹۲ زرهی

تیپ ۱۳ امام حسین (ع)

تیپ ۳۱ ثارالله

تیپ ایلام

گردان مستقل طی اکبر

قرارگاه نصر

لشکر ۲ پیاده

تی ۵۸ ذوالفقار (د رکنترل عملیاتی لشکر ۲۱)

تی ۷ د زفول

تی ۲۷ رسول الله (ص)

قرارگاه فجر

لشکر ۲۷ پیاده

تیپ ۳۳ المهدی

تیپ ۱۷ قم

تیپ ۳۵ امام سجاد (ع)

(بکلی سری)

(بکلی سری)

پدوست الف (لمست عده ها) بطرح عملیاتی کرپلا ۲

قرارگاه فتح

لشگر ۹۲ زرهی (-)

تیپ ۵۵ هواپرد (د رکنترول عملیاتی لشگر ۹۲)

تیپ ۲۵ کرپلا

تیپ ۴۶ فجر

تیپ ۸ نجف

تیپ ۳۷ زرهی

گروه ۳۳ توپخانه

گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲ مم کاتیوشا

گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲ مم کاتیوشا (-)

گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ مم

گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰ مم

گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ مم

آتشبار ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۷ توپخانه خ ک

آتشبار ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۸ توپخانه خ ک

گردان ۳۶۵ پد آفند هوایی ۴۲۳ مم

هوانبروز

گروه پشتیبانی مستقیم شماره ۲

۱۲ فروند هلی کوپتر کبرا

۱۲ فروند هلی کوپتر ۲۱۴

۴ فروند هلی کوپتر ۲۰۶

۴ فروند هلی کوپتر شنوک

گروه پشتیبانی مستقیم شماره ۳

۸ فروند هلی کوپتر کبرا

(بکلی سری)

(بکلی سری)
پیوست الف (لیست عده ها) بطرح عملیاتی کربلا ۲

۱۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۴ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۸ فروند هلیکوپتر شنوک

گروه پشتیبانی عمومی

۴ فروند هلیکوپتر کبرا

۴ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۲ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۴ فروند هلیکوپتر شنوک

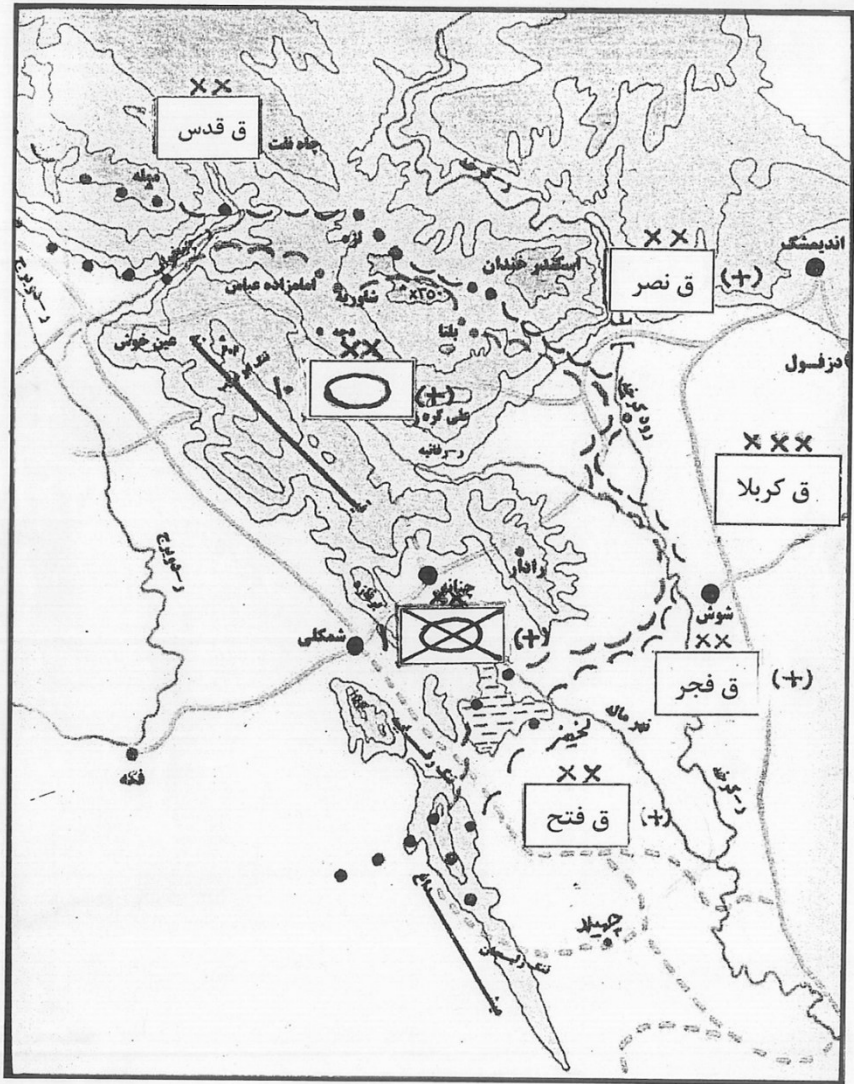
گردان هواپیمائی فرماندهی

یک فروند هواپیمای اف - ۲۷

یک فروند هواپیمای تی - سی

یک فروند هواپیمای سستا ۱۸۵

گروهان عملیات مخابرات هوای نیروز

نقشه شماره ۲ - قرارگاه‌های عمده خودی و دشمن در عملیات فتح‌المبین

پ- مأموریت نیروی عمل‌کننده:

فرماندهی عملیات کربلا ۲ در ساعت «س» روز «ر» به منظور انهدام دشمن در منطقه عمومی دزفول تک کرده، ارتفاعات عین‌خوش، علی‌گره‌زد، ابوصلیبی خات و رادار، تنگ رقابیه و ارتفاعات غرب چنانه را تأمین و در منطقه پدافند می‌کند و آماده می‌شود، بنا به دستور، تک را به سمت غرب جهت تأمین خط مرز ادامه دهد.^۱

ت- تدبیر عملیات: (نقشه‌های شماره ۳ و ۴)

تدبیر عملیات: پیوست پ (کالک عملیات)

(۱) مانور:

فرماندهی عملیات کربلا ۲ با قرارگاه‌های قدس، نصر، فجر، و فتح با استفاده از تاریکی شب تک نموده هدفهای استقلال، توفیق، آزادی، پیروز، ظفر، تنگ رقابیه، و خط سبز و هدف فتح راتامین و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

قرارگاه قدس در شمال، اهداف استقلال و معبر ابوزریب راتامین و از ورود دشمن از سمت جنوب شرقی به منطقه دشت عباس جلوگیری نموده و سپس در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

قرارگاه نصر در شمال شرقی، اهداف توفیق و آزادی راتامین و سپس با ادامه تک

مقاومت‌های باقیمانده دشمن را در منطقه منهدم و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

قرارگاه فجر در مشرق، اهداف پیروز و راتامین و سپس با ادامه تک هدف ظفر را تصرف و احتیاط فرماندهی عملیات کربلا ۲ را تشکیل میدهد.

قرارگاه فتح در جنوب شرقی، اهداف تنگ رقابیه و خط سبز راتامین و سپس با ادامه تک هدف فتح را تصرف و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

تیب ۳۷ زرهی احتیاط فرماندهی عملیات کربلا ۲ را در منطقه جنوب تشکیل میدهد.

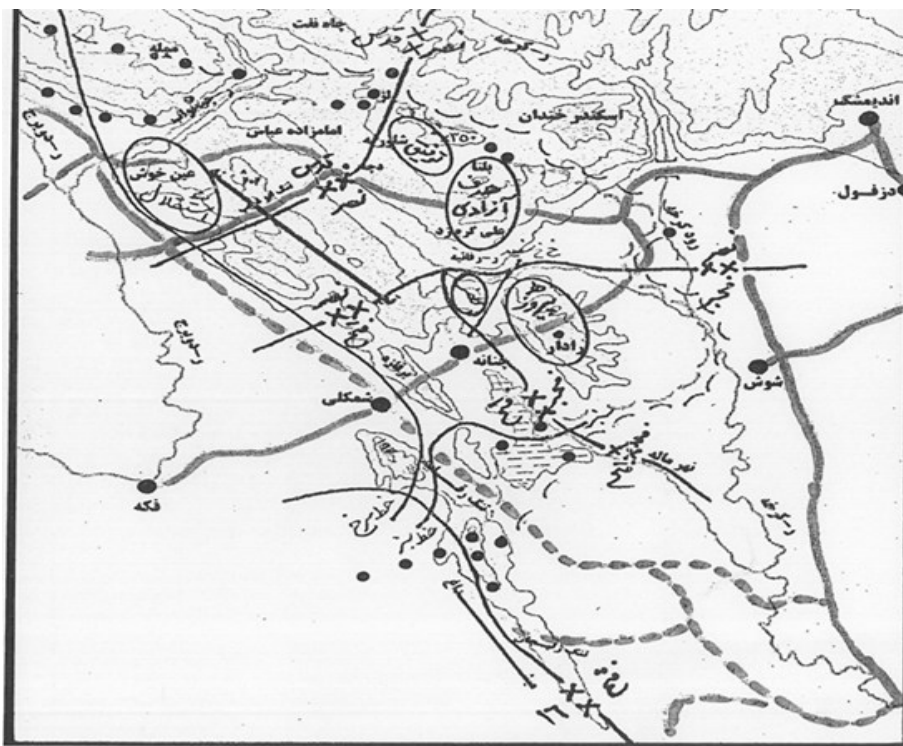
(۲) آتش: آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی در صورت کشف تک بنا بدستور در منطقه مورد درخواست اجرا میگردد (پیوست ت طرح پشتیبانی آتش)

(الف) هوایی: تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی به ترتیب با قرارگاه‌های فتح و قدس، فجر و نصر خواهد بود، ضمیمه ۱ (آتش پشتیبانی هوایی)

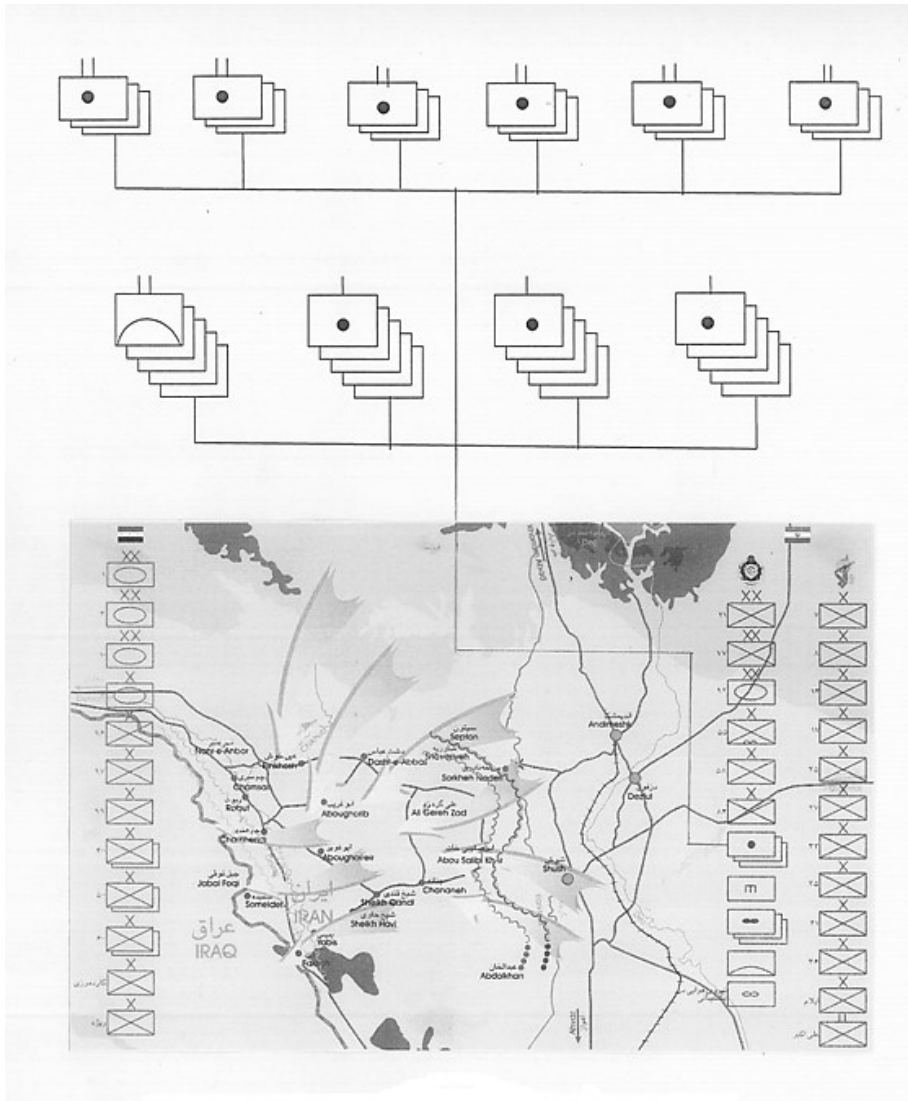
به پیوست (طرح پشتیبانی آتش)

(ب) توپخانه صحرائی: تقدم به ترتیب با قرارگاه‌های فجر، فتح و قدس خواهد بود، ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه) به پیوست (طرح پشتیبانی آتش)

(ب) توپخانه پدافند هوایی: تقدم حفاظت به پگانه‌های در خط و توپخانه اختصاص داده شود.

نقشه شماره ۳- کالک عملیات فتح‌المبین

نقشه شماره ۴- صف‌آرایی نیروهای متخاصم و طرح مانور فرماندهی عملیات کربلا ۲ در عملیات فتح‌المبین

ث- دستور به یگان‌ها:

قرارگاه قدس :

- (۱) هدف استقلال و معیاری بفریب راتامین نمائید .
 - (۲) از ورود دشمن از سمت جنوب شرقی به منطقه دشت عباس جلوگیری کنید .
 - (۳) پس از تامين هدفهاد رامتداد خط سرخ پد افند نمائید .
- قرارگاه نصر :
- (۱) از سمت (۲ - سر) گردان ۱۵۱ بهاد راهاود رحل استقرارن بر امر قرارگاه فجر قرار د هید .
 - (۲) هدفهای آزادی و توفیق راتامین نمائید .
 - (۳) به صوریگانهای تحت کنترل قرارگاه فجر کمک نمائید .
 - (۳) احتیاط خود را با اجازه این قرارگاه بکار برید .

- (۵) پس از تأمین هدف‌های واگذاری با ادامه تک مقابله‌های باقی‌مانده دشمن رادر منطقه مربوطه منهدم و در امتداد خط سرخ پدافند نمائید .
- (۶) آماده باشید بنابند ستورده رتائین هدف ظفره قرارگاه فجر کک نمائید .
قرارگاه فجر :
- (۱) از ساعت (۲-س) گردان ۱۵۱ بهاد راد رحل استقرار زیر امر گیرید .
(۲) هدف پیروزاتائین نمائید .
(۳) آماده باشید بمعمور از خط یگانهای از قرارگاه فتح کک نمائید .
(۴) آماده باشید همزمان با رسیدن عناصر مقدم قرارگاه فتح به حوالی چنانه بنا - بد ستورتک را بسعت با ختم بنخلو رتائین هدف ظفره ادامه دهید .
(۵) آماده باشید بنابند ستورده رتائین هدف ظفره را احتیاط فرماندهی عملیات کرهلا ۲ توار گیرید .
قرارگاه فتح :
- (۱) تنگ رقابیه و خط سبز اتائین کنید .
(۲) آماده باشید بنابند ستوراز معامه موجود در منطقه واگذاری و با از میان عناصر تحت کنترل قرارگاه فجر در امتداد تبه ۱۳۰ (۵۶-۲۴) تبه ۱۳۶ (۶۰-۲۲) سندال (۶۱-۱۹) چنانه تک را ادامه داده هدف فتح را تصرف و سپس در امتداد خط سرخ پدافند نمائید .
(۳) آماده باشید بنابند ستور تبه ۳۷ زرهی راد ر کنترل عملیاتی بگیرید .
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی خوزستان :
- (۱) با دریافت این طرح فرماندهان لشکرتبه‌های سپاه پاسداران با فرماندهان لشکرها ی ارتش جمهوری اسلامی ایران کماکان برابر آخرین هماهنگی هاتماس دائم برقرار و نسبت به تکمیل سازماندهی نیروها و شناسایی و طرح‌ریزی مشترک عملیات اقدام نمایند .
(۲) از کار برد نیروهای زرهی و مکانیزه سپاه پاسداران بمنظور فریب دشمن نیز جداگانه استفاده بعمل آید .
توپخانه :
- (۱) توپخانه صحرائی :

(بکلی سری)

(الف) گروه ۳۳ توپخانه

((۱)) قرارگاه گروه به‌عنوان قرارگاه توپخانه فرماندهی عملیات کربلا ۲

انجام وظیفه نمود مرکزهماهنگی پشتیبانی آتش‌راد ابرو داره مینماید .

((۲)) آتشبار یکم گردان ۳۷۶ توپخانه کاتبوشا ۱۲۲ مم تقویت آتش

توپخانه قرارگاه نصر بناهد ست ورصل کلی .

((۳)) گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه فجر

بناهد ست ورصل کلی تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

((۴)) آتشبار دوم گردان ۳۷۶ توپخانه کاتبوشا ۱۲۲ مم تقویت آتش

توپخانه قرارگاه فجر بناهد ستور عمل کلی تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

((۵)) گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه

فتح .

((۶)) آتشبار دوم گردان ۳۷۲ توپخانه کاتبوشا ۱۲۲ مم تقویت

آتش توپخانه قرارگاه فتح .

((۷)) گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰ مم عمل کلی .

((۸)) آتشبار توپخانه ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۷ توپخانه عمل کلی .

((۹)) آتشبار توپخانه ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۸ توپخانه عمل کلی .

(ب) آتشبار مستقل ۳۶۳ توپخانه ۱۳۰ مم در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس .

(پ) آتشبار یکم گردان ۳۹۹ توپخانه ۱۳۰ مم در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس .

(ت) آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه کاتبوشا ۱۲۲ مم در کنترل عملیاتی قرارگاه

قدس .

(ث) آتشبار ۲۰۳ مم از گروه ۱۱ توپخانه در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس .

(۲) توپخانه پدافند هوایی .

تقدم حفاظت به یگانهای مانوری در خط و توپخانه هاداده شود .

(۳) پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش)

- هوانبروز : پیوست ث (هوانبروز)

- مهندسی : پیوست ج مهندسی

(بکلی سری)

(بکلی سری)

— احتیاط —

(۱) تیپ ۳۲ زرهی : آماده باشد و در وقت م یک بمنظور کمک در تأمین هد ف‌فتح در کنترل عملیاتی توارگه فتح قرارگیرد .

(۲) احتیاط توارگه نصر (تیپ ۴ زرهی)

— دست‌ویزات هماهنگی :

(۱) این طرح بعضی دریافت برای طرح‌ریزی معتبر بود و نباید ستور قابل اجرا می‌باشد

(۲) ساعت (س) روز (ر) بعداً اعلام خواهد شد .

(۳) اجرای شناسائی ها نباید در وضع عادی منطقه تشریحاتی حاصل نماید .

(۴) پس از دریافت این طرح فرماندهان لشکر و تیپ‌های مستقل تماس خود را با

فرماندهان عملیاتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی خوزستان حفظ و نسبت به تکمیل سازماندهی

نیروهای تک‌ور و شناسائی‌ها و طرح‌ریزی‌ها مشترکاً اقدام نمایند .

(۵) از لحظه استقرار نیروهای سپاه و سیخ مردمی در کنار نیروهای ارتشی ، حد اکثر

هماهنگی و همکاری در امر آموزش ، سازماندهی و شناسائی بعمل آید .

(۶) تقسیم وظائف بین عناصر متشکله نیروهای رزمنده ارتش و سپاه بنحوی مشخص

و هماهنگ گردد که هر عنصر مرکب (نیروهای ادغام شده) از وحدت فرماندهی بهره‌مند گردد .

(۷) به حفاظت اطلاعات توجه مخصوص مبدول و از دست‌های پرسنل غیر مسئول قبل ،

در حین طرح‌ریزی و در خلال عملیات شدیداً جلوگیری شود .

(۸) در جلسات توجیه و شناسائی‌ها از افشا نام و قصد طرح شدیداً خودداری شود .

(۹) بگانه‌های عملیاتی خود را بر مبنای این طرح تهیه و با پیوسته‌ها و ضمیمه

مربوطه حد اکثر ظرف مدت پنج روز پس از دریافت این طرح جهت تصویب به این توارگه ارسال

نمایند .

(۱۰) بگانه‌ها نسبت با افزایش قدرت جسمانی و همچنین تکمیل آموزش پرسنل توجه ویژه

مبدول دارند .

(۱۱) بگانه‌های عملیاتی خود را بنحوی طرح‌ریزی نمایند که احتیاط مناسبی را در خلال

عملیات در اختیار داشته باشند .

(بکلی سری)

(بگلی سری)

- (۱۲) بگانهاد رمورد کاربرد مواد شیمیایی توسط دشمن پیش بینی لازم را بعمل آورد و در فرصتی که در اختیار دارند آموزشهای کافی به پرسنل داده شود .
- (۱۳) کلبه مکاتبات مربوط به طرح بعنوان فرماندهی عملیات کر بلا ۲ انجام ستقرارگاه مقدم نزاجا (اهواز) ارسال شود پس از افتتاح قرارگاه فرماندهی عملیات کر بلا ۲ مستقیماً به دفترول ارسال گردد .
- (۱۴) بگانهارسیدن و عبور خود را از خطوط خیزد منطقه مربوطه گزارش نمایند .
- (۱۵) حفظ مواضع پدافندی فعلی تا تحکیم هدفها مورد نظر میباشد .
- (۱۶) بگانهاسرا و رفتار اسلامی داشته باشند .
- (۱۷) بگانهای عبورکننده و عبورشونده هماهنگیهای لازم را قبل از انجام دهند .

۴- اقدامات یگان‌های توپخانه قبل و در حین عملیات:

فرماندهان عالی جنگ با تکیه بر پیروزی‌های کم‌نظیر رزمندگان و تجارب حاصل از آن، مصممند تا با اجرای عملیاتی بزرگ، دشمن را در غرب دزفول تار و مار کنند. این منطقه که در واقع گلوگاه خوزستان محسوب می‌شود، در مهر ماه ۱۳۵۹، با وجود مقاومت و رشادت‌های بی‌بدیل یگان‌های سرزمینی و حمایت بی‌دریغ توده‌های مردمی به اشغال دشمن خونخوار درآمد، با این هدف که شاهرگ حیاتی خوزستان را قطع و اهواز را محاصره و این استان زرخیز را از میهن جدا کنند. اما رزم‌آوران حاضر در صحنه، با وجود همه کاستی‌ها و نامالییات غالب، با پایمردی و ایستادگی و بهره‌مندی از حداکثر توان توپخانه قدرتمند و عملیات متهورانه هوانیروز با قامتی استوار جاودانه ماندند، تا اگرچه خونشان بر زمین ریخته شد، اما اجازه ندادند اهداف دشمن محقق شود و خصم نابه کار را با تحمل حداکثر تلفات و خسارات در غرب رودخانه کرخه سد و تثبیت کردند. اینک زمان آن رسیده تا فرزندان خلف این ملت سربلند با توکل و تکیه به قدرت لایزال خداوندی و ایمان و اعتقاد راسخ، با حملات برق‌آسا و غافلگیرانه بر دشمن زبون هجوم برند و انتقام خون شهدای مظلوم این خطه را بازستانند و قسمتی دیگر از سرزمین پاک خوزستان را آزاد کرده، آثار تجاوز را از چهره شهر و دیار و مردم بزدایند و طومار دشمن را در هم پیچند. از اینرو فرماندهان عالی جنگ، طراحان و رزمندگان در قالب زبده‌ترین یگان‌های ارتش، بسیج و سپاه در این منطقه گرد آمده‌اند. بررسی‌ها، شناسایی‌ها، بحث‌ها و تبادل نظرها همه و همه به انجام رسیده تا با حماسه‌ای دیگر پوزه خصم را بر خاک بمانند. قرارگاه‌های عمده دایر و پاسگاه‌های فرماندهی در تمام رده‌ها فعال شده‌اند. دستورهای عملیاتی صادر شده، آخرین شناسایی‌ها به عمل آمده، عناصر ستادی و حتی نیروهای رزمنده تا سر حد امکان توجیه شده‌اند. در این راستا:

— **هماهنگ کننده پشتیبانی آتش** در قرارگاه کربلا با بهره‌مندی از تجارب ارزشمند عملکرد یگان‌های توپخانه در دو عملیات غرورآفرین ثامن‌الائمه (ع) و طریق‌القدس، با انسجام و کارایی مطلوب‌تری آماده شده تا عملیات بزرگ فتح‌المبین را در گستره‌ای وسیع‌تر پشتیبانی کند.

— **یگان‌های توپخانه** مواضع خود را به طور نسبی و برابر اصول انتخاب، اشغال و آرایش کرده‌اند و سنگر توپ‌ها، تجهیزات، وسایل و وسائط به وسیله تجهیزات سنگین مهندسی ارتش

و جهاد سازندگی احداث و هر آنچه برای حفظ جان افراد و استمرار پشتیبانی آتش به نظر می‌رسد، مهیا شده است.

— **آتشبارها** به طور دقیق روانه شده‌اند و آخرین اقدامات فنی (محوریابی و...) و سرویس‌های نگهداری قبل از تیراندازی به عمل آمده و کارها طوری پیش‌بینی شده تا به منظور تداوم تیراندازی‌ها در طول عملیات، بتوانند پشتیبانی آتش را در تمام مراحل عملیات فراهم کنند. از طرفی، با توجه به نیازمندی‌های پشتیبانی آتش و همچنین سیال بودن عملیات (به لحاظ وسعت منطقه عمل)، پیش‌بینی شده تا تغییر موضع یگان‌های توپخانه در کل محدوده منطقه عملیات، متناسب با پیشروی یگان‌های رزمی و پا به پای آنها انجام گیرد، تا آتش پشتیبانی مورد نیاز یگان‌های رزمی همواره تأمین شود و تداوم یابد.

— گروه ۳۳ توپخانه طرح‌ریزی و اجرای هماهنگ پشتیبانی آتش را با بهره‌گیری از یگان‌های سازمانی و زیر امر و همچنین توپخانه قرارگاه‌های قدس، نصر، فجر و فتح فراهم آورده تا همه اهداف مورد نظر و آماج‌هایی را که مأموریت فرماندهی قرارگاه کربلا را با مخاطره مواجه می‌کند، مورد تک قرار دهند. بدین منظور قرارگاه گروه ۳۳ توپخانه، هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه کربلا و توپخانه لشکرهای ۲۱ پیاده حمزه، ۷۷ پیاده پیروز خراسان، ۹۲ زرهی اهواز و تیپ ۸۴ خرم‌آباد و همچنین، هماهنگی پشتیبانی آتش ۴ قرارگاه عمل‌کننده را برقرار کرده تا با پوشش تمام هدف‌های شناخته شده در سرتاسر منطقه نبرد، از عین‌خوش در شمال غربی تا رقابیه در جنوب غربی، در خط تماس نعلی شکل به طول تقریبی یکصد کیلومتر، سنگین‌ترین آتش پشتیبانی را برای یگان‌های عمل‌کننده فراهم و اجرا کنند. در این طرح‌ریزی، که با ۲۲ گردان توپخانه صحرائی از کالیبرهای مختلف اجرا می‌شود، تمامی هدف‌ها در سراسر منطقه نبرد یگان‌های مانوری پوشش داده شده و **با ایجاد مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش** تا پایین‌ترین رده، ترتیبی اتخاذ شده تا هماهنگی پشتیبانی آتش، تا رده گروهان مانوری ایجاد شود و هماهنگی کامل با یگان مانوری به عمل آید، تا با بهره‌مندی از تمام آتش‌های پشتیبانی موجود در هر رده، با به کار بردن آتش مؤثرترین وسیله، هماهنگی فضای هوایی ممکن و اطمینان از تأمین عده‌ها و تأسیسات خودی در همه رده‌ها فراهم شود. یگان‌های توپخانه در هر رده، اقدام به تهیه پیوست پشتیبانی آتش و آن را همراه دستور عملیاتی صادر کرده‌اند. در این پیوست‌ها، ضمن تصریح مأموریت و نوع عمل یگان توپخانه، آتش تهیه، آتش ضد آتشبار، سری آماج و گروه آماج پیش‌بینی شده تا در هر مرحله از عملیات، یگان رزمی با بهره‌مندی از آتش پشتیبانی مناسب،

مأموریت را به نحو مطلوب اجرا کند. ضمناً برای اینکه یک هدف بموقع و دقیق زیر آتش قرار گرفته و منهدم شود، چهار عنصر در یگان‌های توپخانه، شامل آتشبار تیر، هدایت آتش، دیدبان و ارتباط و مخابرات به طور منظم سازماندهی شده‌اند، زیرا مأموریت موفق یگان توپخانه صحرايي در گرو همکاری این چهار گروه بوده و با انجام وظایف خصوصی هر گروه در قالب مأموریت محوله، کار جمعی میسر و نتیجه بخش خواهد بود. همچنین، اقدامات هماهنگی پشتیبانی آتش (مجاز و محدود کننده) به طور نسبی انجام گرفته است.

— رسدهای هدایت آتش در تمامی یگان‌ها، برابر سازمان، فعال شده‌اند و ضمن مرور اطلاعات دریافتی از دشمن، فهرست آماج را تهیه و ثبت تیرها با بهره‌گیری از دستگاه‌های ساها(سامانه الکترونیک هدایت آتش) در گردان‌های ۱۵۵م خودکشی، در کنار ابزارهای سنتی، به انجام رسیده است.

— رسدهای دیدبانی برابر اصول سازماندهی و به یگان‌های مانوری تا ردهٔ گروهان اعزام شده‌اند و با هماهنگی کامل فرماندهان یگان‌های تک‌ور اقدام به دیدبانی خواهند کرد. دیدبان‌های یگان‌های توپخانهٔ عمل‌کلی(توپخانه‌های سنگین دوربرد و کاتیوشا) در دیدگاه‌های مشخص مستقر شده‌اند. دیدبانی در منطقهٔ عملیاتی فتح‌المبین متکی به ارتفاعات موجود در منطقه است و در مواردی، در حین نبرد، از روی خاکریزها انجام می‌گیرد، اما امکان دیدبانی هوایی به علت محدودیت در پرواز و خطرات ناشی از جنگ‌افزارهای پدافند هوایی دشمن، میسر نخواهد بود.

— ربط و ارتباط نسبی برقرار شده و در تمامی قرارگاه‌های عملیاتی، مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش، از وجود افسران هماهنگی پشتیبانی آتش بهره‌مند شده‌اند.

— بر اساس برآوردهای انجام شده، مهمات مورد نیاز فراهم و در دسترس یگان‌های توپخانه قرار گرفته است. یگان‌ها علاوه بر مهمات واگذاری برای هر قبضه در روز، پنج برابر بار مبنای مهمات عملیاتی را که قبلاً ذخیره کرده‌اند، پای کار آورده‌اند.

— کمبود وسایل ترابری به وسیله قرارگاه‌های جهاد سازندگی برطرف شده است.

اعداد و ارقام،^۱ تکان دهنده برای دشمن و غرور آفرین برای خودی است.

در این عملیات حدود ۱۰ هزار رزمنده توپخانه شامل افسر، درجه‌دار، سرباز، پاسدار و بسیجی که از آموزش و روحیه عالی برخوردارند، آماده شده‌اند تا با بکارگیری ۶۰ آتشبار توپخانه صحرائی، شامل ۳۴۶ لوله و ۷ آتشبار کاتیوشا، شامل ۱۱۲۰ لوله و بیش از ۱۵۰ لوله خمپاره‌انداز ۱۲۰م، سنگین‌ترین آتش‌ها را بر روی دشمن بریزند (مجموعاً بیش از ۱۶۰۰ لوله). فرماندهان و طراحان آتش توپخانه در این عملیات، فرماندهان گروه توپخانه و توپخانه لشکری، افسران ستاد گروه و ستاد توپخانه‌های لشکری، فرماندهان و افسران ستاد گردان‌های توپخانه و فرماندهان و معاونان آتشبار بودند که مدیریت و هدایت کلی توپخانه‌های فتح‌المبین را بر عهده داشتند. علاوه بر آن، افسران دیدبان (افسران وظیفه) و افسران رابط و هماهنگی پشتیبانی آتش، جایگاه ویژه‌ای در این عملیات داشته، نقشی بارز و مهم ایفا کردند. در عملیات فتح‌المبین، بیش از ۵۰ تیم افسر رابط و هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش و ۱۵۰ تیم دیدبانی، شامل (افسر دیدبان - کمک دیدبان - بی‌سیم‌چی) ایفای نقش کرده، ضمن هماهنگ کردن آتش‌ها، درخواست و هدایت آتش را در حین تک به عهده داشتند.

۱- این ارقام با بهره‌گیری از جدول سازمان یگان‌ها محاسبه شده و بعضی ارقام تقریبی است.

۵- پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی کر بلا ۲:

(بکلی سری)

پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش) بطرح عملیاتی کر بلا ۲

مدرک : نقشه ۵۰۰۰۰ : ۱ منطقه عمومی د زفول شامل برگهای سرخه نادری ، دچه ، همین خوش شوش ، چنانه ، بیس ، جهلا ، جزابه .

۱- وضعیت :

الف - نیروهای دشمن :

به پیوست الف* اطلاعات* طرح عملیاتی کر بلا ۲ مراجعه شود .

ب - نیروهای خودی :

(۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران مأموریت دارد نیروهای متجاوز را در سرزمینهای اشغالی منهدم و خط مرزاتامین و آماده بشود و بنابند ست ورتک را بسمت باخترا دامه دهد .

(۲) قرارگاه مقدم نواجاد و غرب ضمن پد افند با اجرای عملیات آفندی محدود دشمن را در رگبروآزد خالت نیروهای دشمن در منطقه جنوب جلوگیری مینماید و سپس آماده میشود با اجرای عملیات آفندی گسترده خط مرزاتامین و بنابند ست ورتک با ختنه بشروی نماید .

(۳) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پوشش هوایی منطقه عملیات کر بلا ۲ را برقرار و عملیات یگانهای تحت کنترل فرماندهی عملیات کر بلا ۲ را روزانه حداقل با ۱۴ سورتی و - حد اکثر با ۲۰ سورتی پشتیبانی نزدیک مینماید .

پ - زیرا موجود شده : پیوست الف (لیست عده ها) طرح عملیاتی کر بلا ۲

۲- مأموریت : گروه ۳۳ توپخانه و سایر یگانها و عناصر آتش پشتیبانی ، عملیات فرماندهی کر بلا ۲ را بمنظور تامين عين خوش ، تپه علی گره زد ، ارتفاعات ابو صلیبی خات ، تنگ رقابیه ، تپه های غرب چنانها اجرای آتشی توپخانه ، پشتیبانی نزدیک هوایی و آتش هلیکوپترهای تک پشتیبانی مینماید .

۳- اجرا :

الف - تدبیر عملیات :

پیوست پ (کالک عملیات) بطرح عملیاتی کر بلا ۲ مراجعه شود .

(۱) مانور :

فرماندهی عملیات کر بلا ۲ با قرارگاه های قدس ، نصر ، فجر ، وفتح با استفاده از تاریکی شب تسک

(بکلی سری)

(بگلی سری)

ببوست (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی کرپلا ۲

نموده هدفهای استقلال، توفیق، آزادی، پیروز، ظفر، تنگ رقابیه، خط سبز و هدف فتح را تامین و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

قرارگاه قدس در شمال، اهداف استقلال و ممبرابو فریب راتامین و زورید دشمن از سمت جنوب شرقی به منطقه دشت عباس جلوگیری نموده و سپس در امتداد خط سرخ پدافند مینماید. قرارگاه نصر در شمال شرقی، اهداف توفیق و آزادی راتامین سپس با ادامه مقابله‌های باقیمانده دشمن راد منطقه منهدم و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

قرارگاه فجر در مشرق، اهداف پیروز راتامین و سپس با ادامه تک‌هدف ظفر را تصرف و احتیاط فرماندهی عملیات کرپلا ۲ را تشکیل میدهد.

قرارگاه فتح: در جنوب شرقی، اهداف تنگ رقابیه و خط سبز راتامین و سپس با ادامه تک‌هدف فتح را تصرف و در امتداد خط سرخ پدافند مینماید.

تیپ ۳۷ زرهی احتیاط فرماندهی عملیات کرپلا ۲ راد منطقه جنوب تشکیل میدهد.

(۲) آتش:

آتش تهیه بمدت ۲ دقیقه طرح‌ریزی و در صورت کشف تک‌بنابند ستورد و منطقه

مورد درخواست اجرا میگردد.

ب- پشتیبانی نزدیک هوایی:

(۱) تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی به ترتیب با قرارگاه فتح، قرارگاه قدس، قرارگاه

فجر و قرارگاه نصر خواهد بود.

(۲) ضمیمه ۱ (آتش پشتیبانی هوایی)

ب- پشتیبانی توپخانه:

(۱) توپخانه صحرائی:

(الف) کلیات: تقدم آتش توپخانه به ترتیب با قرارگاه فجر، قرارگاه فتح قرارگاه

قدس و قرارگاه نصر خواهد بود.

(ب) سازمان برای رزم.

((۱)) گروه ۳۳ توپخانه:

(بگلی سری)

(بکلی سری)

پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی کرپلا ۲

(الف) آتشبار یکم گردان ۳۷۶ توپخانه کاتیوشا ۱۲۲ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه نصرینابد ستورعمل کلی .

(ب) گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ مم تقویت آتش توپخانه - قرارگاه فجرینابد ستورعمل کلی تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

(ب) آتشبار دوم گردان ۳۷۶ توپخانه کاتیوشا ۱۲۲ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه نجره بنابد ستورعمل کلی تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

(ت) گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

(ث) آتشبار دوم گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا ۱۲۲ مم تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح .

(ج) گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۲۰ مم عمل کلی .

(ج) آتشبار توپخانه ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۷ توپخانه عمل کلی .

(ح) آتشبار توپخانه ۱۷۵ مم از گردان ۳۸۸ توپخانه عمل کلی .

(۲) آتشبار مستقل ۳۶۳ توپخانه ۱۳۰ مم در کنترل عملیاتی قرارگاه

قدس .

(۳) آتشبار یکم گردان ۹۹ توپخانه ۱۳۰ مم در کنترل عملیاتی قرارگاه

قدس .

(۴) آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا ۱۲۲ مم در کنترل

عملیاتی قرارگاه قدس .

(۵) آتشبار ۳۰۳ مم از گروه ۱۱ مرافه در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس

(ب) متفرقه :

(۱) قرارگاه گروه ۳۳ توپخانه در نقش قرارگاه توپخانه فرماندهی

عملیات کرپلا ۲ انجام وظیفه نموده و مسئولیت طرح‌ریزی آتش‌کلیه بیگانه‌های توپخانه گروه را با مأموریت (عمل کلی) و (عمل کلی تقویت) فرماندهی عملیات کرپلا ۲ بمعهد دارد .

(بکلی سری)

(بکلی سری)

پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی کر بلا ۲

((۲)) ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه صحرائی)

(۲) توپخانه بدافند هوایی : تقدم حفاظت به ترتیب به یگانهای مانوری در خط و توپخانه هاداده شود .

ت - پشتیبانی هوانبروز :

(۱) کلیات : گروه رزمی پشتیبانی مستقیم شماره ۳ و گروه رزمی پشتیبانی مستقیم شماره ۲ و گروه رزمی پشتیبانی عمومی عملیات آفندی فرماندهی کر بلا ۲ رایشتهای مینمایند .
(۲) سازمان برای رزم :

((الف)) گروه رزمی پشتیبانی مستقیم شماره ۳

۸ فروند هلیکوپتر کبرا

۱۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۴ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۸ فروند هلیکوپتر شنوک

د ریشهتهای عمومی فرماندهی عملیات کر بلا ۲ تقدم کاربرد به ترتیب با قرارگاه قدس و قرارگاه نصر و قرارگاه فجر میباشد .

((ب)) گروه رزمی پشتیبانی مستقیم شماره ۲

۱۲ فروند هلیکوپتر کبرا

۱۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۴ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۴ فروند هلیکوپتر شنوک

د ریشهتهای عمومی فرماندهی عملیات کر بلا ۲ تقدم کاربرد با قرارگاه فتح

((ب)) گروه پشتیبانی عمومی هوانبروز :

۴ فروند هلیکوپتر کبرا

۴ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۴ فروند هلیکوپتر شنوک

۲ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

(بکلی سری)

(بگلی سری)

پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی کرپلا ۲

(۴) متفرقه :

(الف) (ازمکانات هلیکوپترها با استثنای حمل مجروحین و مواقع اضطراری

که با هلیکوپتر ۲۱۴ انجام خواهد گرفت د سایر موارد فقط د روشنائی روز استفاده میشود .

(ب) (پیوست ث (هوانیروز) به طرح عملیاتی کرپلا ۲ راهبیند

ث - دستورات هماهنگی :

(۱) گروه ۳۳ توپخانه ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه) را حد اکثره روز پس از

د ریافت این طرح بتارگه فرماندهی عملیات کرپلا ۲ ارسال د ارید .

(۲) تاکتیک عملیات ضد آتشبار :

(الف) تا قبل از شروع تک مشی عملیاتی عملیات ضد آتشبار نیم فعال اعلام

میکرد د .

(ب) از لحظه کشف تک مشی عملیاتی ضد آتشبار فعال اعلام میگردد .

(پ) گروه ۳۳ توپخانه و توپخانه های کلیه لشکرها برای آمابهای ضد آتشبار

برنامه آماج تهیه و محض کشف تک بمورد اجرا بگذارند .

(۳) پیوست پشتیبانی آتش طرحهای عملیاتی همراه با ضماقم مربوطه حد اکثره روز

پس از انتشار این طرح بتارگه فرماندهی عملیات کرپلا ۲ ارسال گردد .

۴ - خدمات پشتیبانی : پیوست ج (خدمات پشتیبانی) بطرح عملیاتی کرپلا ۲

۵ - فرماندهی و مخابرات

الف - عناصری از قرارگه گروه ۳۳ توپخانه : عنصر پشتیبانی آتش راد ریاسگاه فرماندهی

اصلی تشکیل میدهند .

ب - پاسگاه فرماندهی توپخانه لشکرها گزارش شود .

ضمیمه ها :

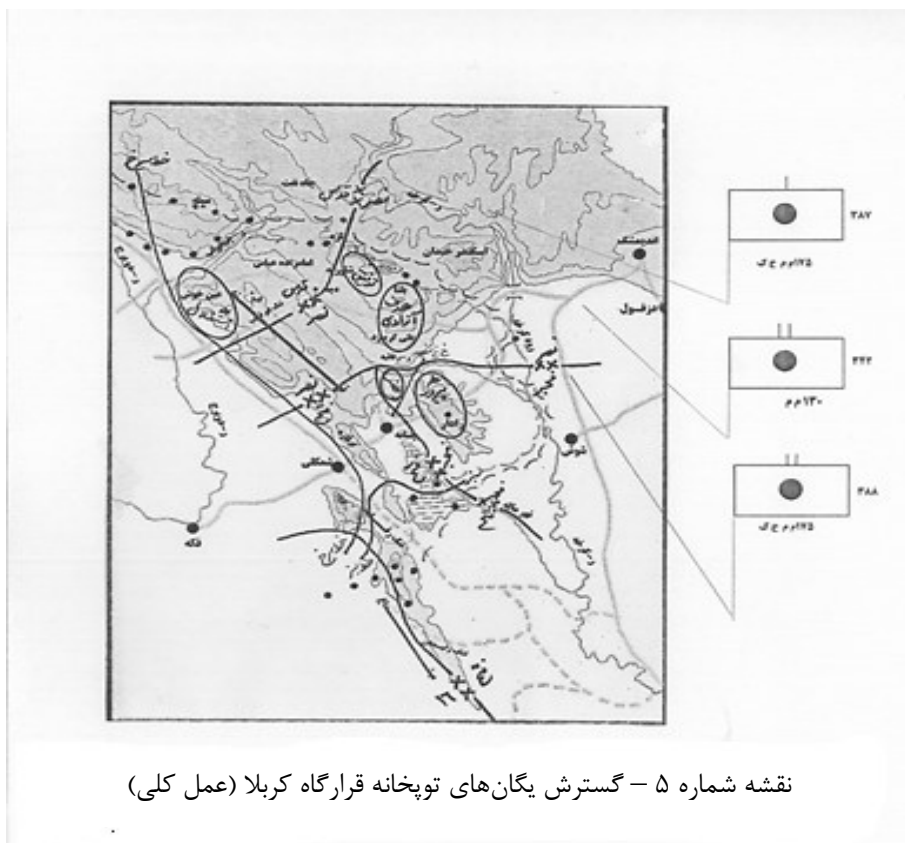
(۱) آتش پشتیبانی هوایی (بعداً ارسال میشود)

(۲) آتش پشتیبانی توپخانه (بعداً ارسال میشود)

گیرندگان

گیرندگان طرح عملیاتی کرپلا ۲

(بگلی سری)

۶- مستخرجه از طرح عملیاتی قرارگاه فتح:

- مأموریت:

قرارگاه فتح مأموریت دارد:

الف- تنه رقابیه و خط سبز را تامین نماید

ب- آماده باش نماید ستور از صبح بر موجود در منطقه ونداری و با ازمیان عناصر

تحت کنترل قرارگاه فجر در امتداد تپه ۱۲۰ (۶-۲۴)، تپه ۱۳۶

(۶۰-۲۲) سندال (۶۱-۱۹) چنانچه تک را ادامه داده هدف فتح را

تصرف و سپس در امتداد خط سرخ پدافند نماید

تدبیر عملیات . پیوست پ (کالک عملیات)

(۱) مانور

قرارگاه فتح با تی ۵۵ هوابردوتی ۸ نجف از سیاه پاسداران انقلاب اسلامی در جناح چپ وتیب ۱ زمینی دنباله روتی ۵۵ و تیب ۳ زمینی با عناصری از تیب ۲۵ کویلا پس از تصرف (هدف پیروز) توسط قرارگاه فجر در جناح راست تک نموده و خط سبز را تا مین و در منطقه پدافند مینماید که شروع عملیات بشمار میرود است:

(الف) تی ۵۵ با تی ۸ نجف در ابتدای عملیات اصلی لشکر انجام میدهند و تا مین خط سبز سهولت حرکات عبور از خط تیب ۱ زمینی را فراهم نموده و در منطقه پدافند مینماید .

(ب) همزمان با عملیات یاد شده عناصری از تی ۲۵ کویلا و گردان ۲۳۱ تانک از طریق آبادی فرمان کویر و دامنه‌های شرقی ارتفاعات رقابیه عبور نموده و ارتفاعات برقازم (هـ الف) را تصرف و بترتیب عملیات تی ۱ و تی ۳ را پشتیبانی میکند

(پ) تیب ۱ زمینی از میان تیب ۵۵ گذشته و پس از عبور از خط سبز تک نموده و خط سبز را تا مین و در منطقه پدافند مینماید

(ت) تیب ۳ بنیاد ستوربانگان‌های مکانیزه تی ۲۵ کویلا پس از تصرف هدف پیروز (ارتفاعات ابوصلیبی خات و رادار) توسط قرارگاه فجر با سرعت از مسیر بنفشه گذشتند و پس از عبور از خط خنیز آبی تک نموده و خط سبز را تا مین و در منطقه پدافند مینماید

(۲) آتش . آتش تهیه بعد از ۳ دقیقه از حریزی و در صورت کشف تک ، بنیاد ستور در منطقه مورد درخواست اجرا میگردد (پیوست ت ، آتش پشتیبانی)

پیوست ت (پشتیبانی آتش) با شرح عملیاتی فتح (کربلا ۲)

مدرك نقشه ۰۰۰۰۰ : ۱ (شون - چنانته - سپین - چهیل - چزابه)

(- وشمیت)

الف - نیروهای دشمن . پیوست ب (اطلاعات)

ب - نیروهای خودی

(۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران و سپاه پاسداران انقلاب

اسلامی با یک فرماندهی مشترک مأموریت دارد نیروهای

متجاوز را در سرزمین اشغالی منهدم و خاک مرز را تامین و آماده

میشود بنیاد ستورتک را به سمت باختر ادامه دهند .

(۲) قرارگاه فجر با اجرای یک تک هدف پیروز (ارتفاعات ابوصلیبی خات

ورادار) را تامین و آماده میشود بصورت از خط یگان‌های قرارگاه

فتح کمک نموده و همزمان با رسیدن عناصر متقدم یگان‌های فتح

بحوالی چنانته بنیاد ستورتک را به سمت باختر بمنای تامین هدف آفر

(۲۴ - ۲۵) ادامه دهد

(۳) لشکر ۱ زمینی کماکان در منطقه بین چزابه تا درخوین پدافند و

پوشش مینماید

(۴) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پوشش هوایی منطقه عملیات

کربلا ۲ را برقرار و عملیات یگان‌های تحت کنترل عملیات کربلا ۲ را روزانه

حداقل با ۱ سورتس و حداکثر ۲۰ سورتس پشتیبانی مینماید .

(۵) هوای پیروز : یگان‌های هوای پیروز گروه رزمی شماره ۲ عملیات قرارگاه فتح را

پشتیبانی و از رسیدن تقویت‌های دشمن به یگان‌های در خط معانعت

نموده و در اجرای عملیات وی اختلال ایجاد مینماید .

(۶) پشتیبانی توپخانه صحرائی

(الف) گردان ۲۵۲ مختلفه ۱۰۰ و خمپاره انداز

(ب) گردان ۳۰۰ (-) توپخانه ۱۳۰

(پ) یک آتشبار از گردان ۳۷۴ کاتیوشا

ب - زیرموجودات شده : سازمان رزمی مراجعه شود

۲ - مأموریت

توپخانه لشکر ۲ و مأموریت دارد با توپخانه‌های تقویت عملیات قرارگاه فتح را با آتش

موتر پشتیبانی نماید

۳ - اجراء

الف - تدبیر عملیات (پیوست ب : کالاه عملیات)

(۱) مانور

قرارگاه فتح باتیپ ۵۵ هوایرد و تیپ ۸ نجف از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در جناح چپ و تیپ ۱ زرهی دنباله تیپ ۵۵ و تیپ ۳ زرهی با عناصری از تیپ ۲۵ کربلا پس از تصرف هدف پیروز توسط قرارگاه فجر در جناح راست تک نموده و خط سرخ را تامین و در منطقه پدافند مینماید.

(۲) آتش

(الف) آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه طرحریزی و در صورت کشف تیپ بنیاد دستور در منطقه صادر

درخواست اجرا میگرد (پیوست ب آتش

پشتیبانی) . تقدم آتشی ابتدا باتیپ ۵۵

هوایرد و سپس باتیپ ۱ و بعد باتیپ ۳ زرهی خواهد بود.

(ب) پشتیبانی هوایی نزدیک :

تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی بیگان‌های

قرارگاه فتح واگذار گردیده است. نیروی

هوایی پوششی منطقه عملیات کربلا ۲ را برقرار و

بیگان‌های تحت کنترل عملیات را حداقل با ۱

سورتن پشتیبانی مینماید

(پ) پدافند هوایی ، بیگان‌های ضد هوایی مستقر در

منطقه با این روش جاری اجرای ماموریت مینمایند

تقدم حفاظت بیگان‌های در خط و توپخانه

اختصاص داده میشود

(ت) هوایرد : بیگان‌های هوایرد از رسیدن تقویت

دشمن بیگان‌های درختا ضمانت و در عملیات

دشمن اختلال بوجود میآورند

(ث) پشتیبانی توپخانه صحرائ

(۱) کلیات

(الف) آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه بنیاد دستور

طرحریزی میگرد

(ب) تقدم آتشی ابتدا باتیپ ۵۵ ، سپس باتی ۱

و بعد باتی ۳ خواهد بود

(پ) مشی عملیاتی ضد آتشبار، فعال است.

(۲) سازمان برای رزم

(الف) توپخانه لشکری

«۱» گردان ۳۱۲ توپخانه؛ عمل کلی تقویت آتش گردان ۳۵۲ توپخانه،

کمک مستقیم تیپ ۱ هنگام درگیری

«۲» گردان ۳۱۸ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۳

«۳» گردان ۳۳۰ توپخانه، عمل کلی، تقویت آتش گردان ۳۱۲ توپخانه،

هنگام درگیری تیپ ۱

(ب) توپخانه‌های تقویتی

«۱» گردان ۳۵۲ مختلط توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۵۵ هوابرد، تقویت

آتش گردان ۳۱۲ توپخانه، هنگام درگیری تیپ ۱

«۲» یک آتشبار از گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ م، عمل کلی تقویت آتش

گردان ۳۱۸ توپخانه

«۳» یک آتشبار از گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا، عمل کلی

ب- دستورهای هماهنگی

(۱) گردان‌های کمک مستقیم طرح آتش خود را تهیه و ۲۴ ساعت پس از دریافت طرح

عملیات تیپ، آن را به توپخانه لشکری ارسال کنند.

(۲) ثبت تیرها تحت کنترل گردان‌های کمک مستقیم انجام شود.

(۳) در مواقع پرواز هواپیماهای خودی، یگان‌های توپخانه تأمین آنها را رعایت نکنند.

۴- پشتیبانی خدمات

الف- به دستور اداری و لجستیکی لشکر مراجعه شود.

ب- در مصرف مهمات به بخشنامه‌های لشکر مراجعه شود.

۵- فرماندهی و مخابرات

الف- مخابرات. به دستور کار مخابرات لشکر مراجعه شود.

ب- فرماندهی. پاسگاه فرماندهی توپخانه لشکری در شروع عملیات در قرارگاه فتح و تغییرات آن ابلاغ خواهد شد.

فرمانده لشکر ۹۲ زرهی - سرهنگ زرهی ستاد نیاکی

ضمائم:

- ۱- طرح آتش هوایی
- ۲- طرح آتش توپخانه متعاقباً اعلام خواهد شد.

لف (لیست آماج) به ضمیمه طرح آتش توپخانه

لیست آماج شماره
صفحه از
.....

ردیف	شماره آماج	شرح	مختصات ارتفاع	اندازه عرض طول	گرایش	منبع وقت	ملاحظات	تهیه گروه	سری در اختیار	طبقه	ردیف
۱	۵۰۰۱	یگانگی پادشاهی	۴۱۰۰-۴۱۰۰	۵۰							۱
۲	۵۰۰۲	"	۴۷۵۰-۴۷۵۰	"							۲
۳	۵۰۰۳	"	۴۷۴۰-۴۷۴۰	"							۳
۴	۵۰۰۴	"	۴۷۳۵-۴۷۳۵	"							۴
۵	۵۰۰۵	"	۴۷۰۰-۴۷۰۰	"							۵
۶	۵۰۰۶	فوردیشن	۴۷۰۰-۴۷۰۰	"							۶
۷	۵۰۰۷	"	۴۶۵۰-۴۶۵۰	"							۷
۸	۵۰۰۸	مکتوب پادشاهی	۴۶۱۰-۴۶۱۰	"							۸
۹	۵۰۰۹	"	۴۶۱۰-۴۶۱۰	"							۹
۱۰	۵۰۱۰	یگانگی پادشاهی	۴۶۲۰-۴۶۲۰	"							۱۰
۱۱	۵۰۱۱	"	۴۶۱۰-۴۶۱۰	"							۱۱
۱۲	۵۰۱۲	"	۴۶۱۰-۴۶۱۰	"							۱۲
۱۳	۵۰۱۳	"	۴۵۷۰-۴۵۷۰	"							۱۳
۱۴	۵۰۱۴	"	۴۵۵۰-۴۵۵۰	"							۱۴
۱۵	۵۰۱۵	"	۴۵۵۰-۴۵۵۰	"							۱۵
۱۶	۵۰۱۶	آب پادشاهی	۴۵۵۰-۴۵۵۰	"							۱۶
۱۷	۵۰۱۷	"	۵۰۱۰-۵۰۱۰	"							۱۷

لیست آماج شماره
صفحه از
لیست آماج (به ضمیمه طرح آتش توپخانه)
لف
محل

ردیف	شماره آماج	شرح هدف	مختصات ارتفاع	اندازه عرض طول	گروه	منبع وقت	ملاحظه	ات	تهیه گروه	طبق دستور
۱۸	۵۰۱۸	بست دیدنی	۴۷۸-۴۵۰	۵۰						
۱۹	۵۰۱۹	تنگ پیراده	۵۳۰-۱۰۰	۴						
۲۰	۵۰۲۰		۶۳۰-۶۵۸	۴						
۲۱	۵۰۲۱	بست دیدنی	۴۳۰-۶۷۵	۴						
۲۲	۵۰۲۲	تالاب دشمن	۴۴۰-۴۳۰	۴						
۲۳	۵۰۲۳	فشارت پیاده	۴۴۰-۴۶۰	۲						
۲۴	۵۰۲۴		۵۸۰-۷۵۱	۴						
۲۵	۵۰۲۵		۴۳۰-۷۶۰	۲						
۲۶	۵۰۲۶		۴۳۰-۷۶۰	۴						
۲۷	۵۰۲۷		۴۳۰-۷۶۰	۴						
۲۸	۵۰۲۸		۴۳۰-۷۶۰	۴						
۲۹	۵۰۲۹	دسته پیاده	۴۳۰-۸۱۱	۴						
۳۰	۵۰۳۰		۴۳۰-۸۱۱	۴						
۳۱	۵۰۳۱	تورات پیاده	۴۳۰-۸۱۱	۴						
۳۲	۵۰۳۲		۴۳۰-۸۱۱	۴						
۳۳	۵۰۳۳		۴۳۰-۸۱۱	۴						
۳۴	۵۰۳۴		۴۳۰-۸۱۱	۴						

صفحه از (نیمه هجری شمسی) به شماره سریال لغت

صفحه از عین

ردیف	شماره آماج	شرح هدف	مختصات	ارتفاع	اندازه عرض طول	گروه	منبع وقت	ملاحظات	تهیه گروه	سردار	طبقه	تجهیزات
۵۲	۵۰۵۲	فشارت پیاپی	۶۹۱۰-۶۶۵۸		۵۰							
۵۳	۵۰۵۳		۷۸۳۰-۶۶۵۰		۲							
۵۴	۵۰۵۴	فشارت دشمن	۷۶۶۰-۶۸۱۰		۲							
۵۵	۵۰۵۵	پیاپی	۷۷۷۰-۶۸۵۰		۲							
۵۶	۵۰۵۶	کانگ	۷۷۲۰-۶۸۱۵		۲							
۵۷	۵۰۵۷		۶۶۹۵-۶۸۱۰		۲							
۵۸	۵۰۵۸	فشارت	۶۶۶۰-۶۸۱۸		۲							
۵۹	۵۰۵۹	پیاپی	۶۶۵۰-۶۸۵۰		۲							
۶۰	۵۰۶۰		۶۶۷۸-۶۸۹۰		۲							
۶۱	۵۰۶۱	فشارت پیاپی دشمن	۷۷۱۰-۶۸۷۰		۲							
۶۲	۵۰۶۲	فشارت زردی	۷۷۱۰-۶۸۴۰		۲							
۶۳	۵۰۶۳	فشارت پیاپی	۷۶۷۰-۶۶۲۰		۲							
۶۴	۵۰۶۴	کانگ	۶۶۷۵-۶۵۹۰		۲							
۶۵	۵۰۶۵	فشارت پیاپی	۷۶۲۰-۶۶۶۰		۲							
۶۶	۵۰۶۶		۷۵۸۰-۶۶۴۴		۲							
۶۷	۵۰۶۷		۷۵۶۰-۶۶۱۰		۲							
۶۸	۵۰۶۸	فشارت	۷۶۲۰-۶۵۹۰		۲							

لیست آماج شماره
صفحه از
صفحه

لف (لیست آماج) به ضمیمه طرح آتش توپخانه

ردیف	شماره آماج	شرح	مختصات	ارتفاع	اندازه عرض طول	گروه	شیب رفت	ملاحظات	تهیه گروه	سری	سطح	ضد آتشبار
۶۹	۵۰۷۹	فشارت پیاده	۷۵۹۰-۴۵۷۰		۵۰ ۵۰							
۷۰	۵۰۷۰	فشارت پیاده	۷۵۱۵-۴۱۱۰		۴ ۹							
۷۱	۵۰۷۱	تاکب	۷۵۵۱-۴۳۱۰		۴ ۱							
۷۲	۵۰۷۲	فشارت پیاده	۷۵۳۸-۴۵۶۰		۴ ۱							
۷۳	۵۰۷۳	فشارت پیاده	۱۱۵۰-۵۱۷۰		۴ ۱							
۷۴	۵۰۷۴	فشارت پیاده	۱۱۵۹-۵۲۴۰		۴ ۱							
۷۵	۵۰۷۵	فشارت پیاده	۱۱۶۰-۵۲۱۰		۲ ۱							
۷۶	۵۰۷۶	فشارت پیاده	۱۱۶۰-۵۲۱۰		۴ ۱							
۷۷	۵۰۷۷	فشارت پیاده	۱۱۴۱-۵۱۴۰		۲ ۴							
۷۸	۵۰۷۸	خودرو زمینی	۱۱۵۰-۵۱۱۰		۴ ۲							
۷۹	۵۰۷۹	فشارت پیاده	۱۱۵۸-۵۰۸۰		۴ ۴							
۸۰	۵۰۸۰	فشارت پیاده	۱۱۷۰-۵۰۵۰		۴ ۲							
۸۱	۵۰۸۱	فشارت پیاده	۱۱۶۸-۵۰۲۰		۴ ۴							
۸۲	۵۰۸۲	فشارت پیاده	۱۱۶۰-۵۰۰۰		۴ ۴							
۸۳	۵۰۸۳	فشارت پیاده	۱۱۶۶-۴۹۹۰		۴ ۴							
۸۴	۵۰۸۴	فشارت پیاده	۱۱۵۸-۴۹۵۰		۴ ۴							
۸۵	۵۰۸۵	فشارت پیاده	۱۱۸۴-۴۹۳۰		۴ ۶							

لیست آماج شماره از صنفه

لف (لیست آماج) به ضمیمه طرح آتش توپخانه

ردیف	شماره آماج	شرح	مختصات	ارتفاع	اندازه معرض طول	گواه	منبع وقت	ملاحظات	تیمه گروه	طبع سری رنگ آتشبار
۸۶	الفج ۵۰۸۶	نقرات پیزده	۸۲۰-۴۱۷۵		۵۰ ۵۰					
۸۷	۵۰۸۷ ۶	۶	۸۱۶-۴۹۴		۶ ۶					
۸۸	۵۰۸۸ ۶	نقره زردی	۸۷۰-۴۱۵۰		۶ ۶					
۸۹	۵۰۸۹ ۶	۶	۸۱۰-۴۱۴۰		۶ ۶					
۹۰	۵۰۹۰ ۶	نقرات پیزده	۸۱۶-۴۸۲۰		۶ ۶					

صفحه از به صمیمه صرح شمس صرحا

صفحه از به صمیمه صرح شمس صرحا

ردیف	طبقه سنگ درخواست	تهیه گروه	ملاحظات	موقعیت	گزاره	اندازه طول	ارتفاع	مختصات	شرح هدف	ردیف شماره آماج
۹۱						۵۰		۸۱۱-۴۹۵	فلات پل در دشمن	۵۰۹۱ الفج
۹۲						"		۸۱۱-۴۹۸	"	۵۰۹۲ "
۹۳						"		۸۱۴-۴۸۵	"	۵۰۹۳ "
۹۴						"		۸۱۴-۴۸۷	فوزر زوی	۵۰۹۴ "
۹۵						"		۸۱۵-۴۹۱	"	۵۰۹۵ "
۹۶						"		۸۱۳-۴۹۳	فلات پلاره	۵۰۹۶ "
۹۷						"		۸۱۹-۴۹۴	"	۵۰۹۷ "
۹۸						"		۸۱۳-۴۹۸	تنگ دشمن	۵۰۹۸ "
۹۹						"		۸۱۱-۴۹۸	"	۵۰۹۹ "
۱۰۰						"		۸۰۵-۴۹۷	خودر زوی	۵۱۰۰ "
۱۰۱						"		۸۰۸-۵۰۰	فلات پلاره	۵۱۰۱ "
۱۰۲						"		۸۱۴-۵۰۴	"	۵۱۰۲ "
۱۰۳						"		۸۱۳-۵۰۳	"	۵۱۰۳ "
۱۰۴						"		۸۰۹-۵۰۴	"	۵۱۰۴ "
۱۰۵						"		۸۱۲-۵۰۷	فلات زوی	۵۱۰۵ "
۱۰۶						"		۸۱۴-۵۰۶	فلات پلاره	۵۱۰۶ "
۱۰۷						"		۸۰۷-۵۰۸	"	۵۱۰۷ "

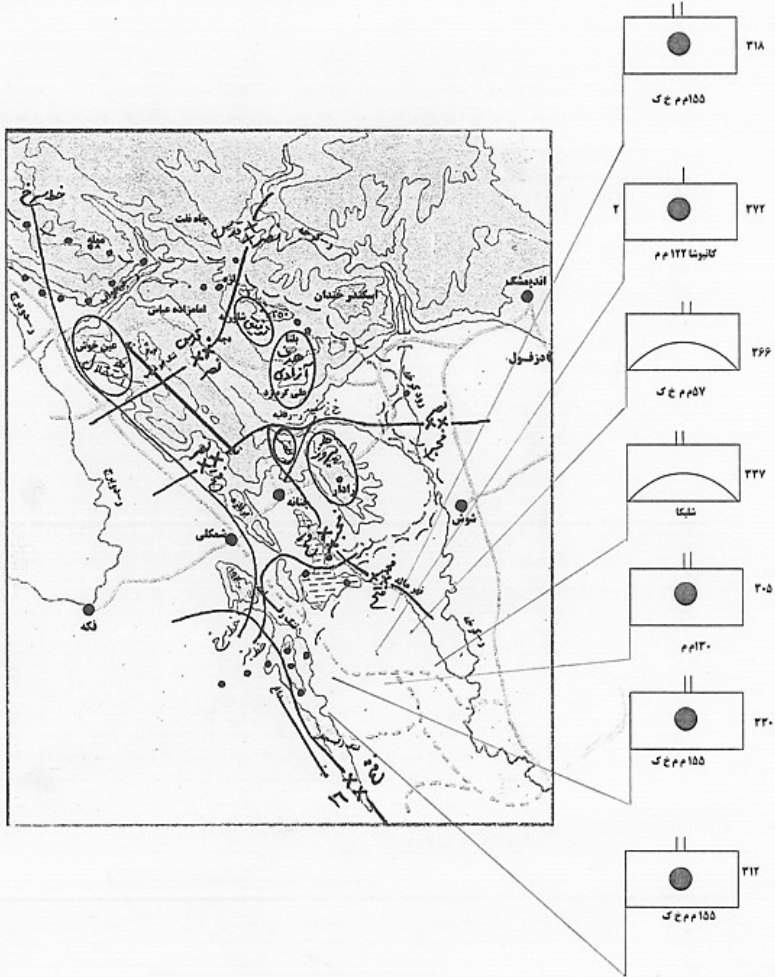
ف (لیست آماج) به ضمیمه طرح آتش توپخانه

صفحه از

ردیف طبق سنگ رخسار آتش	گروه سری	تیمه گروه	تیمه ات	ملاحظ	منبع رفت	گزاره	اندازه		مختصات ارتفاع	شرح هـ-د ف	شماره آماج
							عرض	طول			
۱۸							۵	۵	۸۰۰-۵۰۰	فوزت پیاده رسته	۵۰۸
۱۹							"	"	۷۹۸۵-۵۰۰	"	۵۱۰۹
۱۱۰							"	"	۸۱۴-۵۰۸	فوزل زرهی	۵۱۱۰
۱۱۱							"	"	۸۱۴-۵۱۲	"	۵۱۱۱
۱۱۲							"	"	۸۱۱۰-۵۱۱	"	۵۱۱۲
۱۱۳							"	"	۸۱۴-۵۱۴	پسگاه دریایی	۵۱۱۳
۱۱۴							"	"	۸۱۰-۵۱۴	فوزت پیاده	۵۱۱۴
۱۱۵							"	"	۸۱۴-۵۱۴	"	۵۱۱۵
۱۱۶							"	"	۸۱۰-۸۱۴	آسیاب تبربار	۵۱۱۶
۱۱۷							"	"	۸۱۴-۵۱۴	فوزت پیاده	۵۱۱۷
۱۱۸							"	"	۸۱۰۷-۵۱۴	"	۵۱۱۸
۱۱۹							"	"	۸۸۰-۵۱۴	"	۵۱۱۹
۱۲۰							"	"	۸۰۴-۵۱۴	"	۵۱۲۰
۱۲۱							"	"	۸۰۶-۵۱۴	"	۵۱۲۱
۱۲۲							"	"	۸۰۴-۵۱۴	فوزل زرهی	۵۱۲۲
۱۲۳							"	"	۸۰۴-۵۱۴	"	۵۱۲۳
۱۲۴							"	"	۸۰۸-۵۱۴	فوزت پیاده	۵۱۲۴

صفحه ... از ... لیست اماج (به ضمیمه طرح آتش توپخانه

ردیف	طبقه	سری	گروه	شبه	ملاحظات	ملاحظات	مختصات ارتفاع	شرح هدف	شماره آماج	تاریخ
۱	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰			۸۱۲-۵۶۲	نقاط پیاپی	۵۵۳	۱۴۱
۲	"	"	"	"			۸۱۱-۵۶۷	تلف دشمن	۵۵۱	۱۴۲
۳	"	"	"	"			۸۱۰-۵۶۸	"	۵۵۲	۱۴۳
۴	"	"	"	"			۷۹۹-۵۶۳	نقاط پیاپی	۵۵۳	۱۴۴
۵	"	"	"	"			۸۱۰-۵۶۴	"	۵۵۳	۱۴۵
۶	"	"	"	"			۸۱۰-۵۶۵	"	۵۵۴	۱۴۶
۷	"	"	"	"			۷۸۱-۵۶۸	"	۷۱۸	۱۴۷
۸	"	"	"	"			۷۷۵-۵۶۸	"	۷۱۷	۱۴۸
۹	"	"	"	"			۷۶۴-۵۶۳	"	۷۱۶	۱۴۹
۱۰	"	"	"	"			۷۶۱-۵۶۲	"	۷۱۵	۱۵۰
۱۱	"	"	"	"			۷۵۰-۵۶۴	توپخانه دشمن	۷۱۶	۱۵۱
۱۲	"	"	"	"			۷۵۰-۵۶۸	"	۷۱۴	۱۵۲
۱۳	"	"	"	"			۷۴۹-۵۶۵	"	۷۱۸	۱۵۳
۱۴	"	"	"	"			۷۴۱-۵۶۴	"	۷۱۴	۱۵۴
۱۵	"	"	"	"			۷۴۱-۵۶۸	"	۷۱۶	۱۵۵
۱۶	"	"	"	"			۷۳۰-۵۶۴	تلف دشمن	۵۸۱	۱۵۶
۱۷	"	"	"	"			۷۳۵-۵۶۷	"	۵۸۲	۱۵۷

نقشه شماره ۹ - گسترش یگان‌های توپخانه قرارگاه فتح

۷- مستخرجه از طرح عملیاتی قرارگاه نصر^۱

۱- مأموریت: فرماندهی قرارگاه نصر در ساعت «س» روز «ر» به منظور انهدام دشمن در منطقه محوله تک کرده و ارتفاعات شاوریه، علی گره‌زد، جوفینه، تپه چشمه و کوت کاپن را تصرف و تأمین و در منطقه پدافند می‌کند و آماده می‌شود بنا به دستور، تک را به سمت غرب جهت تأمین خط مرز ادامه دهد.

۲- اجرا:

الف- تدبیر عملیات:

(۱) مانور: فرماندهی قرارگاه نصر در ساعت «س» روز «ر» با قرارگاه‌های نصر ۱ و ۲ و ۳ و ۵، با استفاده از تاریکی شب، تک کرده و هدف‌های توفیق و آزادی، خط نور را تصرف و ضمن انهدام نیروهای دشمن، در امتداد خط سرخ پدافند می‌کند.
قرارگاه نصر ۵ در شمال غرب؛ ابتداء هدف توفیق را تصرف و سپس با ادامه تک، خط سرخ را تأمین می‌کند.

قرارگاه نصر ۲ در شمال؛ ابتدا هدف آزادی را تصرف و توپخانه دشمن را منهدم و با ادامه تک، خط سرخ را تأمین می‌کند.

قرارگاه نصر ۱ در شمال شرق؛ ابتداء دشمن را در منطقه منهدم و خط نور را تأمین کرده و سپس احتیاط لشکر را تشکیل می‌دهد.

قرارگاه نصر ۳ در شرق؛ ابتدا دشمن را در منطقه منهدم و خط نور را تأمین کرده، سپس احتیاط لشکر را تشکیل می‌دهد.

(۲) آتش: -

ب- توپخانه فرماندهی قرارگاه فجر:

(۱) توپخانه صحرائی:

(الف) گردان ۳۲۷ مختلط توپخانه، کمک مستقیم قرارگاه نصر ۱

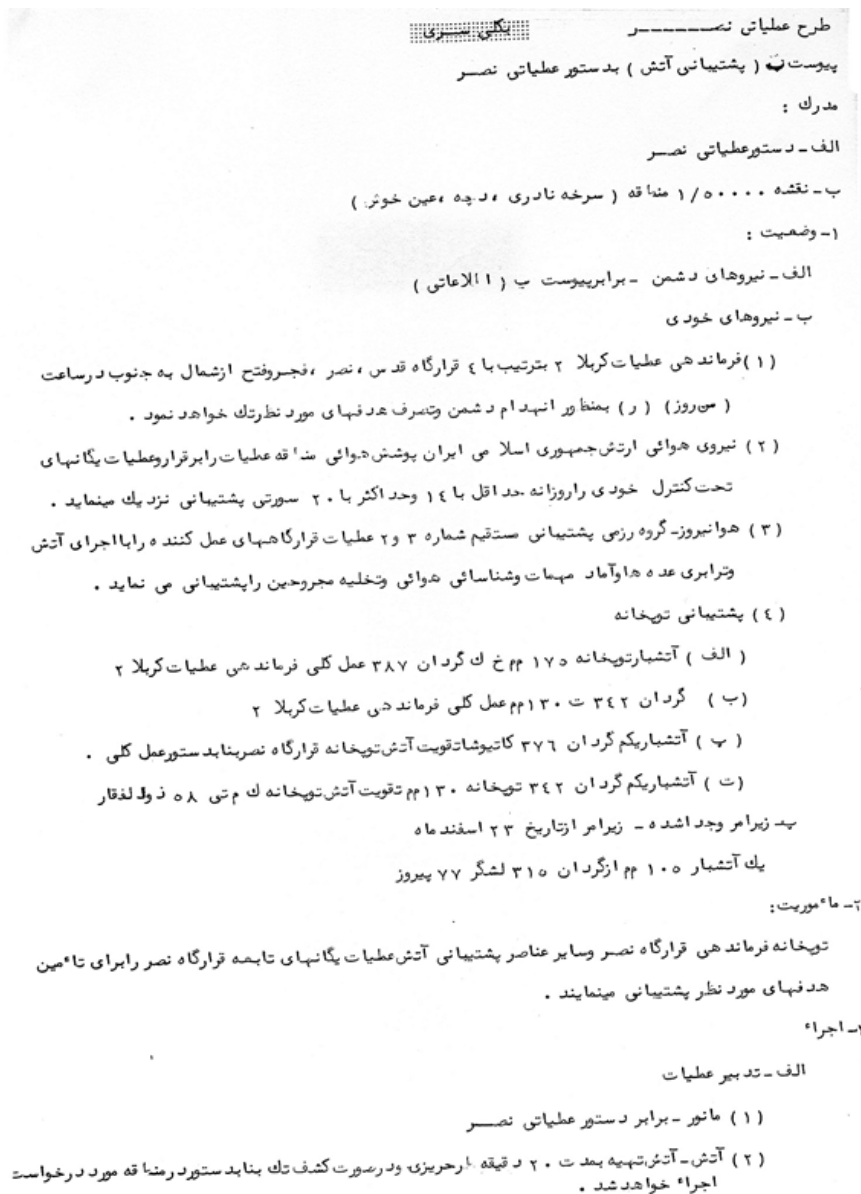
(ب) گردان ۳۱۳ مختلط توپخانه، کمک مستقیم قرارگاه نصر ۲

(پ) گردان ۳۹۷ مختلط توپخانه، کمک مستقیم قرارگاه نصر ۳

۱- سرتیپ ۲ ستاد علی محمد سالارکیا، عملیات فتح المبین قرارگاه نصر، جلد یکم، تهران، هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیاد شیرازی، ۱۳۸۵، صص ۱۱۱ و ۱۱۲.

- (ت) آتشبار ۳۱۵ توپخانه ۱۰۵م لشکر ۷۷، کمک مستقیم قرارگاه نصر ۵
(ث) آتشبار ۳۵۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت توپخانه قرارگاه نصر ۵، بنا به دستور،
عمل کلی
- (ج) گردان ۳۵۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی(-)؛ عمل کلی، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه،
کمک مستقیم قرارگاه نصر ۴، به هنگام وارد عمل شدن
- (چ) گردان ۳۴۷ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی و تقویت (گردان‌های ۳۱۳، ۳۲۷، ۳۹۷)
(۲) توپخانه پدافند هوایی:
- گردان‌های ۳۵۳ و ۳۹۵ توپخانه پدافند هوایی ۲۳ م؛ به ترتیب حفاظت هوایی
یگان‌های در خط و یگان‌های توپخانه و پل‌ها و تأسیسات حیاتی موجود در منطقه و احتیاط
و قرارگاه‌ها را به عهده می‌گیرد.

پیوست پ- پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی عملیات نصر:

پیوست پ (پشتیبانی آتش) بدستور (۲)

عملیاتی نصر

ب - پشتیبانی نزدیک هوایی

الف (۱) کلیات: درخواست های پشتیبانی نزدیک هوایی پس از تصویب در مرکز عملیات تاکتیکی اجرا خواهد شد .

(۲) سهمیه ها: تقدیم پشتیبانی نزدیک هوایی بترتیب باتیپ ۲ پیاده و سپس تیپ ۴ زرهی بهنگام درگیری خواهد بود .

(۳) ضمیمه ۱ آتش پشتیبانی هوایی

پ - پشتیبانی توپخانه :

(۱) توپخانه صحرائی

الف - کلیات : توپخانه با ارحریزی آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه (در صورت کشف ذک در هر منطقه)

بنابدستور اجرای آتش خواهد نمود .

ب - سازمان برای رزم :

گردان مختلا ۳۲۶ ت . ک م تن ۱

گردان مختلا ۳۱۳ ت . ک م تن ۲

گردان مختلا ۳۹۶ ت ک م تن ۳

آتشبار ۳۱۵ ت م م ک م تن ۵۸ نوالذقار

گردان (۳۵۰ -) ت م م ۱۵۵ خ . ک عمل کلی تقویت گردان ۳۱۳ ت و ک م تن ۴ زرهی

هنگام وارد عمل شدن .

گردان ۳۴۷ ت م م ۱۳۰ عمل کلی تقویت (گردانهای ۳۲۶ ، ۳۱۳ ، ۳۹۶)

آتشبار یکم کاتیوشا (ازگد ۳۷۶ ت) تقویت توپخانه فرماندهی قرارگاه نصر .

آتشبار یکم گردان ۳۴۲ ت م م ۱۳۰ تقویت آتش آتشبار ۳۱۵ ت (ک م تن ۵۸)

آتشبار دوم گردان ۳۵۰ ت م م ۱۵۵ خ ک = = = = = بنابدستور

عمل کلی تقویت گد ۳۱۳ ت

پ - متفرقه :

(۱) آتشبار ۳۱۵ ت ، آتش آتشبار ۳۴۲ (م م ۱۳۰ و آتشبار دوم گد ۳۵۰ را ارحریزی نمایند)

(۲) تقدیم آتش توپخانه باتیپ ۲ پیاده و سپس باتیپ ۴ زرهی بهنگام وارد عمل شدن و درگیری

خواهد بود .

(۳) ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه صحرائی)

پیوست پ (پشتیبانی آتش) بدست عطیاتی (۳)

نصر
تاکتیکی

(۲) توپخانه پدافند هوایی :

گردان ۳۵۳ و ۳۶۵-۳۲۳ م پدافند هوایی به ترتیب حفاظت هوایی یگانهای مانوری درخا، یگانهای توپخانه، یابها و تاسیسات حیاتی موجود درمنطقه و احتیاطاً و قرارگاهها را بمباران خواهد نمود.

ت- پشتیبانی هوانبروز

کلیات- گروه ۵: ای رزی پشتیبانی مستقیم ۳ و ۲ و گروه رزی پشتیبانی عمومی عطیات آفندی -

کریلا ۲ راپشتیبانی مینمایند .

سهمیه ۱:۵- تقدم کاربرد پشتیبانی هوانبروز به ترتیب با قرارگاه قدس و نصر و فجر خواهد بود .

ث- دستورات هماهنگی :

(۱) تاکتیک عطیات ضد آتشبار

(الف) تا قبل از شروع تگ مشی عطیاتی ضد آتشبار نیمه فعال خواهد بود .

(ب) از لحظه کشف تگ مشی عطیاتی ضد آتشبار فعال خواهد بود .

(۲) لغو اضار آری آتش بوسیله مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش توپخانه و یابکد (مجاهد) اعلام

خواهد شد .

(۳) تفسیرات لازم برای اصلاح یا تکمیل این ارج بوسیله دستورات جز بجزر" ابلاغ خواهد شد

(۴) یگانهای ایستی ضمامم این پیوست را ظرف ۳ روز تهیه و ارسال دارند .

۱۰- اتم پشتیبانی

الف- کلیات : برابر پیوست (خدمات پشتیبانی) دستور عطیاتی نصر

ب- وسائل و خدمات : در مصرف مهمات حداکثر صرفه جویی بعمل آید .

پ- نقلیه تدارک ایماق : بقیه ه و و کوهه میباشد .

ه- فرماندهی و مخابرات

الف- مخابرات : برابر دستور کار مخابرات

ب- فرماندهی :

(۱) عنصر پشتیبانی آتش پاسگاه فرماندهی اصلی لشکر و کد شروع عطیات در مختصات (۵۲۸-۸۹۰) خواهد

(۲) پاسگاه پدکی در پاسگاه توپخانه قرارگاه نصر در مختصات (۵۲۹-۹۰) خواهد بود .

فرمانده لشکر ۲۱ حمزه - سرهنگ پیاده حسین حسینی سعیدی

ضمیمه ها :

۱- آتش پشتیبانی هوایی

۲- = پشتیبانی توپخانه (متماقبا ارسال خواهد شد)

۳- = = توپخانه پدافند هوایی (حذف بشیره است)

۴- = = هوانبروز

بسیاری سردی

شماره ۲ طین آتش توپخانه به پیوسته ت پشتیبانی آتش توپخانه بد ستور عملیات ندر نسخه از نسخه
 ترارنا فرماندهی ندر
 د زفول (۵۲۸-۸۶۰)
 فروردین ماه ۶۱
 د ۰ ی ۱۹

شماره آتش توپخانه

مدرك و

الف - دستور عملیات ندر

ب - نقشه ۱۰۰/۰۰۰۰ (سرخمداری ، دجه ، عین ، خوش)

۱- سازمان برای نرم - به پیوسته ت پشتیبانی آتش مراجعه کرد .

۲- آتش تهیه بعد ت ۲۰ دقیقه طین ریزی شده ود ر صورت کثرت بنا بد ستور د منطقه مورد درخواست اجرا
 خواهد شد .

۳- ندرم آتش توپخانه بترتیب با تی ۲ پیا د هو پیر تیب ۴ زرهی هتکام وارد عمل شدن ود رگیری خواهد بود .

۴- آمان های :

الف د	۸۴۸۳	مختات	۷۴/۳۰ - ۷۰/۴۲
الف د	۸۴۸۲	=	۷۶/۲۶ - ۷۰/۵۳
الف د	۸۴۹۷	=	۷۴/۶ - ۷۷/۸۶
الف د	۵۷۶۰	=	۷۵/۲ - ۷۲/۶۸
الف د	۵۷۷۰	=	۷۷/۴۶ - ۷۷/۸۶
الف د	۵۷۶۰	=	۸۱/۹۱ - ۷۷/۹۱
الف د	۵۷۴۳	=	۸۲/۸۱ - ۷۷/۹۷
الف د	۵۷۰۴	=	۷۶/۴۹ - ۷۸/۷۳

برای طین ریزی به گروه ۲ توپخانه د امداد ماست .

۵- تلفات برای آمان پدافندی ۵۰٪ و برای آمان آفندی ۱۰٪ در طین ریزی مورد نظراست .

۶- یگانها بایستی مهبط کافی بظهور حفظند اوم عملیات د شروع داشته باشند .

۷- از تیراندازی بار مبنای مهبط متوسط یگانها خود داری شده ووزا تیبایستی به ق ت ندر گزار وکسب تکلیف شوند .

۸- اجرای آتش د رحد جنوی رودخانه زفایش بایستی با خطا هنگی باق . ت . ندر انجام گیرد

ف - ترارنا ندر سرهنگ پیاد ه حسین حسینی سعدی

سردار ندر
 سرهنگ

انظر

لها :

الف - لیست آمان
 ب - کالک آمان
 پ - جدول طین آتش توپخانه
 گیرندگان
 ۳۳ توپخانه
 فاند ۲۴۷ توپخانه
 ف آتشبار ۳۷۶ کاتوشا
 بگد ۳۵۰ توپخانه

۸- مستخرجه از طرح عملیاتی قرارگاه فجر:

ما^۱ موریت :

فرماندهی فجر ما^۱ موریت دارد در ساعت (س) روز (ر) بمنظر انهدام دشمن در منطقه عمومی شوش فافلگیرانه تک نموده هدف پیروز را تا^۱مین ، آماده میشود بنابستور تک را جهت - تا^۱مین هدف ظفر بسمت غرب ادامه داده ، پس از تا^۱مین ، احتیاط کربلا ۲ را در منطقه تشکیل دهد
الف - تدبیر عملیات :

- (۱) مانسور : فرماندهی عملیات فجر با سه گروه رزمی تیبی در خط ، تیب ۳۳۳ در شمال (راست) عبده دار تلاش اصلی ، تیب ۲۱۷ در مرکز و تیب ۱۳۵ در جنوب (چپ) با رخنه در مواضع دشمن تک نموده ، بترتیب هدفهای الف ، ب پ را تصرف نمایند
- گروههای رزمی ۱۰۴ موثریزه و ۲۴۶ تانک ، احتیاط لشکر ، تیب‌های ۳۳۳ و ۱۳۵ را دنبال نموده و بنابستور هدف ظفر را تا^۱مین می نمایند .
- (۲) آتش : یک آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه روی هدفهای تا^۱مید شده طرحریزی و در صورت کشف تک بنابستور در منطقه مورد درخواست اجرا میگردد .
پیوست پ (پشتیبان آتش)
- (۳) تقدم آتش :
- الف) هوایی ، با گروه رزمی تیبی ۳۳۳ بنا به وضعییت باگروه رزمی تیبی ۱۳۵ .
- ب) توپخانه صحرائی ، باگروه رزمی ۳۳۳ بنابستور باگروه رزمی ۲۴۶
- پ) توپخانه پ ه ، بایگانهای درخط ، توپخانه ، پاسگاه فرماندهی
- ت) پیوست پ (پشتیبان آتش)

بسمه تعالی

نسخه از نسخه
قرارگاه فجر (ر-۳)
هفت تپه (۲۸-۴۸۰)
اسفندماه یکهزار و سیصد و شصت

پیوست با پشتیبانی آتش‌پنجره عملیاتی فجر

مدرک نقشه ۱/۵۰۰۰۰ منطقه عمومی دزفول (شامل برگ‌های سرخه نادری - دجه - شوش - چنانه)

۱- وضعیت

الف: نیروهای دشمن

- (۱) پیوست الف (اطلاعات) بطرح عملیاتی فجر برآی جمع شود.
 - (۲) نیروی هوایی دشمن از برتری نسبی محدودی در خاسته‌های مرزی و منطقه عملیات برخوردار بوده و قادر است پایتختی‌خانه‌های دوربرد و موشک شهرهای دزفول - اندیشک - هفت تپه و تأسیسات صنعتی و منابع اقتصادی موجود در منطقه عملیات لشکر از آتش قرار دهد.
- ب: نیروهای خودی
- (۱) فرماندهی عملیات کربلا ۲ مأموریت دارد در ساعت (س) روز (ر) بمنظور انهدام دشمن در منطقه عمومی دزفول تک نموده ارتفاعات عین خوش - علی گره زد - ابوصلیبی خات - ویران دار - تنگ رقابیه و ارتفاعات غرب چنانه را تأمین و در منطقه پدافند نماید سپس آماده میشود بنابند ستور تک را بسمت غرب جهت تأمین خط مرز ادامه دهد.
 - (۲) قرارگاه نصر در شمال بمنظور انهدام دشمن و تصرف هدف‌های آزادی و توفیق تک می نماید.
 - (۳) قرارگاه فتح در جنوب بمنظور انهدام دشمن و تصرف هدف فتح تک می نماید.
 - (۴) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران عملیات قرارگاه‌های قدس و نصر و فجر و فتح را روزانه با ۱۴ تا ۲۰ سورت پشتیبانی نزدیک نموده ضمناً پوشش هوایی منطقه عملیات را برقرار میسازد.
 - (۵) هواپروازد پشتیبانی عمومی فرماندهی بترتیب روزانه با سورتی‌های مورد نیاز عملیات قرارگاه فجر را پشتیبانی می نماید.
 - (۶) پشتیبانی تیپخانه
- (الف) تیپخانه فرماندهی عملیات کربلا ۲

ب- پشتیبانی آتش‌یخچه‌ها

ص ۲ -

بقیه پیوست ب پشتیبانی آتش‌یخچه‌ها

— گد ۳۴۳ ت ۱۳۰ م گروه ۳۳ تقویت آتش‌توپخانه قرارگاه فجر.

— آتشبار ۲ گد ۳۷۶ توپخانه کانیوشا ۱۲۲ م تقویت آتش‌توپخانه قرارگاه فجر.

پ: زیرامرود آمده

(۱) زیرامر

(الف) يك آتشبار ۶ توبه ۲۰۳ م از گد ۳۹۷ ت قرارگاه نصر زیرامر قرارگاه فجر.

(۲) جدا شده

(الف) يك آتشبار ۱۰۰ م از گد ۳۶۸ ت زیرامر گروه ۲۲ ت در شرق کارون .

(ب) يك آتشبار ۱۰۰ م از گد ۳۱۵ ت زیرامر تپ ۵۸ ذوالفقار در شاوریه .

(پ) يك آتشبار ۱۰۰ م از گد ۳۶۸ ت زیرامر قرارگاه فتح .

۲- مأموریت

توپخانه قرارگاه فجر و سایر یگان‌های پشتیبانی آتش‌یخچه‌ها فرماندهی فوج را به منظور تأمین رادار و سایت‌های ارتفاعات

خاوری و آوری با اجرای آتشهای توپخانه پشتیبانی نژاد يك هوایی و آتش‌های کوچک‌تری تک‌پشتیبانی می‌نمایند .

۳- اجرا

الف: تدبیر عملیات پیوست پ (کالک عملیات)

(۱) مانور فرماندهی عملیات فوجی‌ساز گروه رزی تپیی در خط تپ ۳۳۳ در شمال (راست) عهد داری

تلاش اصلی، تپ ۲۱۷ در مرکز تپ ۱۳۵ در جنوب (چپ) بارخنه در مواضع دشمن تک‌نموده پرتیب

هدفهای الف-ب-ب را تصرف می‌نماید .

گروه‌های رزی ۱۰۴ موتوریزه و ۲۴۶ تانک احتیاط قرارگاه فجر، پرتیب تپ‌های ۳۳۳ و ۱۳۵ رادبال

و پشتیبانی نموده و بنا به دستور هداف ظفر را تأمین می‌نماید .

(۲) آتشی و آتش‌تپه بعدت ۲۰ دقیقه روی هدف‌های تأیید شده طرح‌ریزی و در صورت کشف تک‌بنا پدستور

در منطقه مورد درخواست اجرا می‌گردد .

تقدم آتش‌بار گروه رزی تپیی ۳۳۳ و بنا به دستور با گروه رزی ۲۴۶ خواهد بود .

پ: پشتیبانی هوایی نزدیک :

(۱) کلیات

(الف) نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران با سورتی‌های لازم پوشش و پشتیبانی نزدیک هوایی

سراسر منطقه را اجرامی نماید .

بقیه پیوست پ پشتیبانی آتش بطرح عملیاتی فجر

- (۱) درخواست‌های پشتیبانی هوایی نزدیک طرح‌ریزی شده را به عنصر پشتیبانی آتش قرارگاه فجر ارسال دارید .
- (۲) طرح آتش آفندی گردانهای کمک مستقیم و تقویت تا ساعت ۱۴۰۰ روز ۲ / ۱ / ۱۳۶۱ به عملیات توپخانه قرارگاه فجر واصل شده باشد .
- (۳) ثبت تیر و تنظیمات را از مواضع تکمیلی اجرا نمایند .
- (۴) روی پست‌های دید بانی دشمن با گلوله سوختارود و انگیزتوم تیراندازی نمایند .
- (۵) ضریب تلفات ۵٪ در نظر گرفته شود .
- (۶) آتش خمپاره اندازهای ۱۲۰ م و موشک اندازهای ۱۰۲ م یگانهای مأموری را طرح‌ریزی نمایند .
- (۷) تأکیدی ضد آتش

(الف) مأمی عملیاتی ضد آتش تا قبل از شروع تک نیمه فعال و از لحظه کشف عملیات فعال اعلام میگردد .

(ب) مأمی اطلاعاتی ضد آتش

((۱)) مواضع مشکوک :

مختصات بدست آمده از تفسیر عکسهای هوایی .

محل تلاقی گرای دو قیف انفجار .

مواضع گزارش شده از برق دهانه و مسافت نور و صدا .

مواضع مشخص شده بوسیله اسرای جنگی و بنا همدگان .

((۲)) مواضع تأیید شده :

مختصات بدست آمده از تفسیر عکس هوایی که گرای قیف انفجار و یا گرای برق دهانه از آن بگذرد .

محل تلاقی گرای سه قیف انفجار از مواضع مختلف .

انطباق محل تلاقی گرای دو قیف انفجار یا محل گزارش شده از یک گرای برق دهانه .

انطباق یا تلاقی مختصات گزارش شده توسط اسرای جنگی با گرای قیف انفجار یا یک گرای

برق دهانه .

تلاقی و انطباق گرای دو محل گزارش شده از دو بدگاه مختلف .

— م ۵ —

بقیه پیوست ب پشتیانی آتش بطرح عملیاتی فجر.

الف: کلیات پیوست ث پشتیانی خدمات بطرح عملیاتی فجر.

ب: وسائل خدمات

(۱) میزان آماد مهمات موجود بشرح زیر می‌باشد:

موشک انداز ۱۰۷ مم

خنپاره ۱۲۰ مم

هویتر ۱۰۵ مم

هویتر ۱۵۵ مم

هویتر ۲۰۳ مم

تسوپ ۱۳۰ مم

کاتیوشا ۱۲۴ مم

— فرماندهی و مخابرات

الف: مخابرات: پیوست ج (مخابرات) به طرح عملیاتی فجر مراجعه شود.

ب: فرماندهی:

(۱) پاسگاه فرماندهی تل عملیات فجر در رزاعبای مجید (۶۰۵-۳۸۵) مستقر می‌باشد.

(۲) پاسگاه فرماندهی یدکی تل عملیات فجر در رعباعبود (۶۱۴-۳۶۷) خواهد بود.

(۳) هرگونه تغییر در پاسگاه فرماندهی خود را گزارش کنید % ک

ضمائم:

(۱) طرح آتش هوایی (حذف شده است).

(۲) طرح آتش توپخانه (بعداً ارسال می‌شود). (المنشور)

بگلی سوری

ضمیمه ۲ طرح آتش توپخانه به پیوست پشتیبانی آتش طرح عملیاتی آفندی فجر -
۱- مدرک :

الف- طرح عملیاتی فجر

ب نقشه : ۱:۵۰ / ۰۰۰ منطقه عملیات

۲- یگانهای محل کلی و محل کلی تقویت

آتشبار ۲۰۳ مم خ تک گردان ۸۱۵ عمل کلی تقویت گردان () ۳۱۵ ت .

آتشبار ۲۰۳ مم تک ۳۹۷ ت (سه عراده عمل کلی تقویت تک () ۳۶۸ ت و سه عراده عمل

کلی تقویت تک () ۳۸۳ ت .

آتشبار ۲ تک ۳۷۶ ت ۱۲۲ مم کاتیوشا عمل کلی .

۳- آتش تمپه بدت ۲۰ دقیقه طرح ریزی و در صورت کشف تک بنا بدستور در منطقه مورد درخواست و
اجرا میگردد .

۴- تقدم آتش ابتدا با گروه رزی تیپ ۳۳۳ بنا بدستور با گروه رزی ۲۴۶ خواهد بود .

۵- ثبت تیر و تلفات از مواضع تکمیلی تحت نظارت رکن سم گردانها اجرا شود .

۶- روی پستهای دبدبانی دشمن با گلوله سوختار و دود انگیز تمام تیراندازی نمایند .

۷- ضریب تلفات ۵٪ در نظر گرفته شود .

۸- آتش خمپاره اندازهای ۱۲۰ مم و موشک اندازهای ۱۰۷ مم یگانهای مانوری را طرح ریزی نمایند .

۹- تاکتیک ضد آتش .

الف- مشی عملیاتی ضد آتش تا قبل از شروع تک نیمه فعال و از لحظه کشف عملیات فعال

اعلام میگردد .

ب- مشی اطلاعاتی ضد آتش .

(۱) مواضع مشکوک .

مختصات بدست آمده از تفسیر عکسهای هوایی .

محل تلاقی کرای دوقیف انفجار .

مواضع گزارش شده از برق دهانه و مسافت نور و صدا .

مواضع مشخص شده بوسیله اسرای جنگی و پناهندگان .

بگلی سوری

— ص ۳۳۳ —

بقیه پیوست پ پشتیبانی آتش بطرح عملیاتی فجر.

(ب) تقدم پشتیبانی نزدیک عوالت با گروه رزی تیبی ۳۳۳ بنا بد ستور با گروه رزی تیبی ۱۳۵

(۲) دستورات ویژه

(الف) مأموریت‌های کوتاه اعتراض خط هم آهنگی پشتیبانی آتش بوسیله افسر ناظر مقدم عوالتی کنترل میشود.

پ پشتیبانی توپخانه صحرائی

(۱) کلیات

(الف) آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه روی هدقهای تأیید شده طرح ریزی و در صورت کشف تگ بنا —

بد ستور و منطقه مورد درخواست اجرا میگردد .

(ب) تقدم آتش ابتدا با گروه رزی تیبی ۳۳۳ بنا بد ستور با گروه رزی ۲۶۶ خواهد بود .

(۲) سازمان برای رزم توپخانه

(الف) توپخانه صحرائی (سازمانی)

— گردان (—) ۲۸۳ ت ۱۰۵ کک مستقیم گروه رزی تیبی ۱۳۵

— گردان (—) ۳۶۸ ت ۱۰۵ کک مستقیم گروه رزی تیبی ۲۱۷ ک ۰ گروه رزی ۲۴۶
هنگام درگیری .

— گردان (—) ۳۱۵ ت ۱۰۵ کک مستقیم گروه رزی تیبی ۳۳۳ ک ۰ گروه رزی ۱۰۴
موتوریزه هنگام درگیری .

— آتشبار ۸۱۵ ت ۱۵۵ خ ۰ ک . تقویت آتش گردان (—) ۳۶۸ ت ۱۰۵

— گردان ۳۷۰ ت ۱۵۵ ک . تقویت آتش گردان (—) ۳۱۵ ت ۱۰۵

— گردان (—) ۸۱۵ ت ۱۵۵ خ ۰ ک . گردان ۸۱۵ ت عمل کلی تقویت گردان (—) ۳۸۳ ت ۱۰۵

— آتشبار ۲۰۳ ت ۲۰۳ خ ۰ ک . گردان ۸۱۵ ت عمل کلی تقویت گردان (—) ۳۱۵ ت .

— آتشبار ۲۰۳ ت ۳۹۷ ک . سه مراده عمل کلی تقویت گد (—) ۳۶۸ ت سه مراده

عمل کلی تقویت گد (—) ۳۸۳ ت .

(ب) توپخانه تقویتی

— گد ۳۴۳ ت ۱۳۰ م گروه ۳۳ ت عمل کلی .

— آتشبار ۲ گد ۳۷۶ ت ۱۲۲ م کاتیونتا عمل کلی .

ت دستورات هم آهنگی

— ص ۴ —

بقیه پیوسته پشته‌یانی آتش بطرح عملیاتی فجر

- (۱) درخواست‌های پشته‌یانی هوایی نزدیک طرح‌ریزی شده را به عنصر پشته‌یانی آتش قرارگاه فجر ارسال دارید .
 - (۲) طرح آتش آفندی گردان‌های کمک مستقیم و تقویت تا ساعت ۱۶۰۰ روز ۴ / ۱ / ۱۳۶۱ به عملیات توپخانه قرارگاه فجر واصل شده باشد .
 - (۳) ثبت تیروتنظیمات را از مواضع تکمیلی اجرا نمایند .
 - (۴) روی پشته‌های دیدبانی دشمن با گلوله سوختارود و انگیزتوم تیراندازی نمایند .
 - (۵) ضریب تلفات ۵٪ در نظر گرفته شود .
 - (۶) آتش خصیانه اندازهای ۱۲۰ م و پوشک اندازهای ۱۰۷ م یگان‌های مانوری را طرح‌ریزی نمایند .
- (۷) تاکتیک ضد آتش

(الف) مش عملیاتی ضد آتش تا قبل از شروع تک نیمه فعال و از لحظه کشف عملیات فعال اعلام میگردد .

(ب) مثنی اطلاعاتی ضد آتش

((۱)) مواضع مشکوک :

مختصات بدست آمده از تفسیر عکس‌های هوایی .

محل تلاقی گرای دو قیف انفجار .

مواضع گزارش شده از برق دهانه وسافت نور و صدا .

مواضع مشخص شده بوسیله اسرای جنگی و ناهم‌دگان .

((۲)) مواضع تائید شده :

مختصات بدست آمده از تفسیر عکس‌های هوایی که گرای قیف انفجار و یا گرای برق دهانه از آن بگذرد .

محل تلاقی گرای سه قیف انفجار از مواضع مختلف .

انطباق محل تلاقی گرای دو قیف انفجار با محل گزارش شده از یک گرای برق دهانه .

انطباق یا تلاقی مختصات گزارش شده توسط اسرای جنگی با گرای قیف انفجار و یا یک گسرای

برق دهانه .

تلاقی و انطباق گرای دو محل گزارش شده از دو دیدگاه مختلف .

— پشته‌یانی خدمات رزمی —

— ۵ —

- بقیه پیوست ب پشتیبانی آتش بطرح عملیاتی فجر.
- الف: کلیات پیوست ث پشتیبانی خدمات بطرح عملیاتی فجر.
- ب: وسائل خدمات

(۱) میزان آمادگی‌ها موجود بشرح زیر می‌باشد:

موشک انداز ۱۰۷ ۴۴

خنجره ۱۲۰ ۴۴

هویتزر ۱۰۵ ۴۴

هویتزر ۱۵۵ ۴۴

هویتزر ۲۰۳ ۴۴

تورپ ۱۳۰ ۴۴

کاتیوشا ۱۲۴ ۴۴

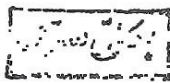
۵- فرماندهی و مخابرات

- الف: مخابرات: پیوست ج (مخابرات) به طرح عملیاتی فجر مراجعه شود.
- ب: فرماندهی:

- (۱) پاسگاه فرماندهی تل عملیات فجر در رزاعبای مجید (۶۰۵-۳۸۵) مستقر می‌باشد.
- (۲) پاسگاه فرماندهی یدکی تل عملیات فجر در رعباعبود (۶۱۴-۳۶۷) خواهد بود.
- (۳) هرگونه تغییر در پاسگاه فرماندهی خود را گزارش کنید % ک

ضمائم:

- (۱) طرح آتش هوایی (حذف شده است).
- (۲) طرح آتش توپخانه (بعداً ارسال می‌شود). (الضمانت)

(۲) مواضع تأیید شده .

— مختصات بدست آمده از تفسیر عکسهای هوایی که گرای قیف انفجار و یا گرای برق

دهانه از آن بگذرد .

— محل تلاقی گرای سه قیف انفجار از محل‌های مختلف .

— انطباق محل تلاقی گرای دو قیف انفجار با محل گزارش شده از یک گرای برقی دهانه .

— انطباق یا تلاقی مختصات گزارش شده توسط اسرای جنگی یا گرای قیف انفجار با یک

گرای برق دهانه تلاقی و انطباق گرای دو محل گزارش شده از دو دیدگاه مختلف .

۱۰ — پاسگاه فرماندهی توپخانه فجر در زاهدای مجید (۶۰۵ — ۳۸۵) مستقر می‌باشد .

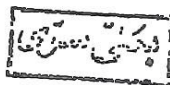
۱۱ — هرگونه تغییر در پاسگاه فرماندهی خود را گزارش کنید . %

لف ها :

• لف الف : لیست آماج (۴ ابرگ) .

• لف ب : کالک آماج (یکبرگ) .

لف‌های جدا اول آتشر سری و گروه‌های آماج و جدول ضد آتش (۱۰ ابرگ) .

لیست آمار شماره : (طرح آتش نهانانه) به : (طرح آتش نهانانه) به ضمیمه : (لیست آمار) به ضمیمه : (پشیمان آتوز بدستور)

ردیف : شماره آمار (الف) : شماره آمار (ب) : مشخصات (ب) : شرح (ب) : رده

ردیف : شماره آمار (الف) : شماره آمار (ب) : مشخصات (ب) : شرح (ب) : رده

ردیف	شماره آمار (الف)	شماره آمار (ب)	شرح (ب)	رده
۱	۷۰۰۰	۷۰۰۰	مواضع ناگ	۱
۲	۷۰۰۱	۷۰۰۱	مواضع ناگ	۲
۳	۷۰۰۲	۷۰۰۲	جاده	۳
۴	۷۰۰۳	۷۰۰۳	مواضع ناگ	۴
۵	۷۰۰۴	۷۰۰۴	مواضع ناگ	۵
۶	۷۰۰۵	۷۰۰۵	مواضع ناگ	۶
۷	۷۰۰۶	۷۰۰۶	مواضع ناگ	۷
۸	۷۰۰۷	۷۰۰۷	جاده	۸
۹	۷۰۰۸	۷۰۰۸	مواضع ناگ	۹
۱۰	۷۰۰۹	۷۰۰۹	مواضع ناگ	۱۰
۱۱	۷۰۱۰	۷۰۱۰	مواضع ناگ	۱۱
۱۲	۷۰۱۱	۷۰۱۱	مواضع ناگ	۱۲
۱۳	۷۰۱۲	۷۰۱۲	مواضع ناگ	۱۳
۱۴	۷۰۱۳	۷۰۱۳	مواضع ناگ	۱۴
۱۵	۷۰۱۴	۷۰۱۴	مواضع ناگ	۱۵

ردیف : شماره آمار (الف) : شماره آمار (ب) : مشخصات (ب) : شرح (ب) : رده

ردیف : شماره آمار (الف) : شماره آمار (ب) : مشخصات (ب) : شرح (ب) : رده

لیست آل شماره : (اسم آتش توپخانه) به : **بگلی بسری** (لیست آماج) به ضمیمه : (پشتیبان آتیر) بدشور سلسله

مفصله : از مفصله : **بگلی بسری**

ردیف	تعداد آماج (الف)	شماره آماج (ب)	مختصات (پ)	ارتفاع (ت)	اندازه (ث)	مدتی (ج)	وضع آماج (د)	نقطه (ه)	مساحت (و)	آب کلونیوا (ز)	مفصله (ح)	تاریخ آتش (ط)	سری (ی)	ردیف
۱	۷۰۱۵	مستدال	۱۹۲۵۰-۱۲۲۲۰	۱۰۰	۱۰۰	۵۰				آب کلونیوا			۷۰۱۵	۱
۲	۷۰۱۶	جاده	۲۲۱۱۰-۱۲۲۳۰	۱۳۹		۴							۷۰۱۶	۲
۳	۷۰۱۷	=	۲۱۴۵۰-۱۲۰۵۰	۱۲۵									۷۰۱۷	۳
۴	۷۰۱۸	=	۲۱۷۲۰-۱۲۱۲۰	۱۳۵									۷۰۱۸	۴
۵	۷۰۱۹	=	۷۸۵۰۰-۱۴۸۳۰	۱۱۲						آب کلونیوا			۷۰۱۹	۵
۶	۷۰۲۰	=	۷۸۰۵۰-۱۵۲۰۰	۱۱۲									۷۰۲۰	۶
۷	۷۰۲۱	=	۱۹۰۷۰-۱۴۰۰۰	۱۰۶									۷۰۲۱	۷
۸	۷۰۲۲	=	۱۹۷۰۰-۱۴۰۵۰	۱۰۶									۷۰۲۲	۸
۹	۷۰۲۳	=	۲۰۶۵۰-۱۲۷۸۰	۱۲۹									۷۰۲۳	۹
۱۰	۷۰۲۴	=	۱۸۱۷۰-۱۵۱۲۰	۱۱۰									۷۰۲۴	۱۰
۱۱	۷۰۲۵	=	۱۸۰۰۰-۱۵۱۰۰	۱۱۰									۷۰۲۵	۱۱
۱۲	۷۰۲۶	=	۲۲۱۰۰-۱۸۵۵۰	۱۲۰									۷۰۲۶	۱۲
۱۳	۷۰۲۷	=	۲۱۵۵۰-۱۲۱۶۵	۱۲۰									۷۰۲۷	۱۳
۱۴	۷۰۲۸	=	۱۸۱۲۰-۱۴۸۷۰	۱۱۲									۷۰۲۸	۱۴
۱۵	۷۰۲۹	=	۸۰۲۰۰-۱۶۰۰۰	۱۲۰									۷۰۲۹	۱۵
۱۶	۷۰۳۰	=	۷۹۳۵۰-۱۲۷۰۰	۱۱۲									۷۰۳۰	۱۶
۱۷	۷۰۳۱	=	۷۸۵۵۰-۱۲۵۵۰	۱۲۰									۷۰۳۱	۱۷

صفحه : اول : لیست آیات شمساره : (طبرستان توپخانه) به : (لیست اجاج) به ضمیمه
 پیوست : پشتیبانی آتش بدستور عملیات باک جواد **بکلی نسری**

ردیف	شماره اجاج (الف)	شماره (ب)	ملاحظات (پ)	ارتفاع (ت)	اندازه (ث)	مدف (ج)	وضع (ح)	منبع وقت (ط)	ملاحظات (ز)	انتهای عملیات یا کشته شدن	سری بنام پدر	توزیع
۱	۸۰۲۰ م ج	یکماده توپدفعین	۲۲۲۵۰-۱۳۵۰۰	۱۴۶	۵۰	۵۰	آت یکم	۱	۸۱۵			
۲	۸۰۳۰ م ج	=	۲۱۵۰۰-۱۰۵۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۱۵۰	آت یکم	۱	۳۹۷			
۳	۸۰۲۲ م ج	=	۱۱۱۷۰-۱۱۱۷۰	۱۶۰	۱۰۰	۱۵۰	کاتیوشا	۱				
۴	۸۰۲۱ م ج	=	۲۰۵۰۰-۱۱۶۱۰	۱۶۰	۱۰۰	۵۰	کاتیوشا	۱				
۵	۸۰۱۴ م ج	=	۲۰۵۰۰-۱۱۶۵۰	۱۶۰	۱۰۰	۱۵۰	یکم	۱				
۶	۸۰۱۵ م ج	=	۱۹۵۰۰-۱۱۶۵۰	۱۶۱	۱۰۰	۱۵۰	دوم	۱				
۷	۸۰۱۶ م ج	=	۷۸۳۰-۸۱۰۰	۱۶۱	۱۰۰	۷۰	دوم	۱	۲۷۰			
۸	۸۰۱۷ م ج	=	۹۸۱۰-۱۰۶۰	۱۶۱	۱۰۰	۷۰	آت دوم	۱	۲۹۷			
۹	۸۰۲۸ م ج	=	۲۲۸۲۰-۱۳۸۱۰	۱۶۱	۵۰	۵۰	یکم	۱				
۱۰	۸۰۲۹ م ج	=	۲۲۹۰۰-۱۹۸۰۰	۱۷۰	۱۰۰	۵۰	دوم	۱	۲۷۰			
۱۱	۸۰۳۰ م ج	شش	۲۴۲۵۰-۹۱۳۵۰	۱۳۱	۱۰۰	۲۵۰	آت یکم	۱	۲۱۵			
۱۲	۸۰۳۱ م ج	=	۲۵۲۵۰-۱۹۸۰۰	۱۳۱	۵۰	۵۰	سوم	۱				
۱۳	۸۰۳۳ م ج	=	۲۲۸۳۰-۲۴۸۵۰	۱۶۵	۱۰۰	۵۰	آت دوم	۱	۸۱۵			
۱۴	۸۰۲۴ م ج	مواقع دو تفین	۱۹۵۰۰-۱۵۱۳۰	۱۲۵	-	-	سوم	۲	۱۳۰			
۱۵	۸۰۴۰ م ج	=	۲۲۰۰۰-۱۵۳۱۰	۱۶۰	-	-	۱۸ انفجر کاتیوشا	۱				

بکلی نسری

ردیف	شماره آتش (الف)	شماره (ب)	مختصات (ب)	ارتفاع (ب)	اندازه (ب)	موقع (ب)	شیب درخت (ب)	ملاحظات (ب)	نوع (ب)	تاریخ	سری
۱	۸۰۴۶ م	۴	۲۴۴۰۰-۷۱۵۵۰	۱۳۵	۲۵۰	۲۵۰	۳	۳	۳	۳	۳
۲	۸۰۴۷ م	۴	۲۳۲۵۰-۷۰۰۰۰	۱۴۱	۲۵۰	۲۵۰	۳	۳	۳	۳	۳
۳	۸۰۴۸ م	۴	۲۱۵۵۰-۶۴۴۵۰	۱۲۹	۱۰۰	۱۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۴	۸۰۴۹ م	۴	۲۰۸۵۰-۶۵۴۰۰	۱۲۶	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۵	۸۰۵۰ م	۴	۲۱۲۵۰-۶۶۰۰۰	۱۲۵	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۶	۸۰۵۱ م	۴	۲۱۵۵۰-۶۶۴۰۰	۱۲۵	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۷	۸۰۵۲ م	۴	۲۱۷۰۰-۶۶۶۵۰	۱۲۵	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۸	۸۰۵۳ م	۴	۱۹۷۰۰-۶۱۲۰۰	۱۲۵	۲۵۰	۲۵۰	۳	۳	۳	۳	۳
۹	۸۰۵۴ م	۴	۲۰۲۵۰-۶۱۲۵۰	۱۳۱	۲۵۰	۲۵۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۰	۸۰۵۵ م	۴	۱۹۶۵۰-۶۱۲۵۰	۱۴۱	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۱	۸۰۵۶ م	۴	۱۹۸۰۰-۶۱۷۱۰۰	۱۳۱	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۲	۸۰۵۷ م	۴	۱۸۱۵۰-۶۱۶۵۰	۱۳۸	۳۰۰	۳۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۳	۸۰۵۸ م	۴	۱۸۴۰۰-۷۰۳۵۰	۱۳۸	۳۰۰	۳۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۴	۸۰۵۹ م	۴	۱۸۵۰۰-۷۰۶۱۰۰	۱۵۹	۲۰۰	۲۰۰	۳	۳	۳	۳	۳
۱۵	۸۰۶۰ م	۴	۷۱۳۰۰-۶۵۰۰۰	حدود	۱۲۰	۱۲۰	۳	۳	۳	۳	۳

نقشه : ۱ (لیست آماج شش)
 شماره : ۱ (لیست آماج شش)
 صفحه : ۱ (لیست آماج شش)

لیست آماج شش
 شماره : ۱
 صفحه : ۱

لیست آماج شش

نیمه آبی شماره : (بلخ آندز تهرانه) به : (لیسه آماج) به ضمیمه : (پشدیای آندز) بدستور

نیمه : از مناسبه : (لیکنی نسری)

ردیف	تعداد آماج (الف)	شرح (ب)	ملاحظات (پ)	اطلاع انداز (ت)	مدت (ث)	شماره ثبت (ج)	ملاحظات (ح)	تاریخ آماج (ط)	نوع (ز)	ردیف
۱	۷۰۰۰	لکه و غیره و غیره	۱۲۷۰۰-۱۲۷۱۰	۱۲۶	۱۰۰	۱۰۰	۳۲۱۷ تا ۳۲۰۳	۱۰۰	سج	۱
۲	۷۰۰۱	=	۱۲۷۱۰-۱۲۷۲۰	۱۲۵	۱	=	=	=	=	۲
۳	۷۰۰۲	=	۱۲۷۲۰-۱۲۷۳۰	۱۲۴	=	=	=	=	=	۳
۴	۷۰۰۳	=	۱۲۷۳۰-۱۲۷۴۰	۱۲۳	=	=	=	=	=	۴
۵	۷۰۰۴	=	۱۲۷۴۰-۱۲۷۵۰	۱۲۲	=	=	=	=	=	۵
۶	۷۰۰۵	=	۱۲۷۵۰-۱۲۷۶۰	۱۲۱	=	=	=	=	=	۶
۷	۷۰۰۶	=	۱۲۷۶۰-۱۲۷۷۰	۱۲۰	=	=	=	=	=	۷
۸	۷۰۰۷	=	۱۲۷۷۰-۱۲۷۸۰	۱۱۹	=	=	=	=	=	۸
۹	۷۰۰۸	=	۱۲۷۸۰-۱۲۷۹۰	۱۱۸	=	=	=	=	=	۹
۱۰	۷۰۰۹	=	۱۲۷۹۰-۱۲۸۰۰	۱۱۷	=	=	=	=	=	۱۰
۱۱	۷۰۱۰	=	۱۲۸۰۰-۱۲۸۱۰	۱۱۶	=	=	=	=	=	۱۱
۱۲	۷۰۱۱	=	۱۲۸۱۰-۱۲۸۲۰	۱۱۵	=	=	=	=	=	۱۲
۱۳	۷۰۱۲	=	۱۲۸۲۰-۱۲۸۳۰	۱۱۴	=	=	=	=	=	۱۳
۱۴	۷۰۱۳	=	۱۲۸۳۰-۱۲۸۴۰	۱۱۳	=	=	=	=	=	۱۴
۱۵	۷۰۱۴	=	۱۲۸۴۰-۱۲۸۵۰	۱۱۲	=	=	=	=	=	۱۵
۱۶	۷۰۱۵	=	۱۲۸۵۰-۱۲۸۶۰	۱۱۱	=	=	=	=	=	۱۶
۱۷	۷۰۱۶	=	۱۲۸۶۰-۱۲۸۷۰	۱۱۰	=	=	=	=	=	۱۷
۱۸	۷۰۱۷	=	۱۲۸۷۰-۱۲۸۸۰	۱۰۹	=	=	=	=	=	۱۸
۱۹	۷۰۱۸	=	۱۲۸۸۰-۱۲۸۹۰	۱۰۸	=	=	=	=	=	۱۹
۲۰	۷۰۱۹	=	۱۲۸۹۰-۱۲۹۰۰	۱۰۷	=	=	=	=	=	۲۰
۲۱	۷۰۲۰	=	۱۲۹۰۰-۱۲۹۱۰	۱۰۶	=	=	=	=	=	۲۱
۲۲	۷۰۲۱	=	۱۲۹۱۰-۱۲۹۲۰	۱۰۵	=	=	=	=	=	۲۲
۲۳	۷۰۲۲	=	۱۲۹۲۰-۱۲۹۳۰	۱۰۴	=	=	=	=	=	۲۳
۲۴	۷۰۲۳	=	۱۲۹۳۰-۱۲۹۴۰	۱۰۳	=	=	=	=	=	۲۴
۲۵	۷۰۲۴	=	۱۲۹۴۰-۱۲۹۵۰	۱۰۲	=	=	=	=	=	۲۵
۲۶	۷۰۲۵	=	۱۲۹۵۰-۱۲۹۶۰	۱۰۱	=	=	=	=	=	۲۶
۲۷	۷۰۲۶	=	۱۲۹۶۰-۱۲۹۷۰	۱۰۰	=	=	=	=	=	۲۷
۲۸	۷۰۲۷	=	۱۲۹۷۰-۱۲۹۸۰	۹۹	=	=	=	=	=	۲۸
۲۹	۷۰۲۸	=	۱۲۹۸۰-۱۲۹۹۰	۹۸	=	=	=	=	=	۲۹
۳۰	۷۰۲۹	=	۱۲۹۹۰-۱۳۰۰۰	۹۷	=	=	=	=	=	۳۰
۳۱	۷۰۳۰	=	۱۳۰۰۰-۱۳۰۱۰	۹۶	=	=	=	=	=	۳۱
۳۲	۷۰۳۱	=	۱۳۰۱۰-۱۳۰۲۰	۹۵	=	=	=	=	=	۳۲
۳۳	۷۰۳۲	=	۱۳۰۲۰-۱۳۰۳۰	۹۴	=	=	=	=	=	۳۳
۳۴	۷۰۳۳	=	۱۳۰۳۰-۱۳۰۴۰	۹۳	=	=	=	=	=	۳۴
۳۵	۷۰۳۴	=	۱۳۰۴۰-۱۳۰۵۰	۹۲	=	=	=	=	=	۳۵
۳۶	۷۰۳۵	=	۱۳۰۵۰-۱۳۰۶۰	۹۱	=	=	=	=	=	۳۶
۳۷	۷۰۳۶	=	۱۳۰۶۰-۱۳۰۷۰	۹۰	=	=	=	=	=	۳۷
۳۸	۷۰۳۷	=	۱۳۰۷۰-۱۳۰۸۰	۸۹	=	=	=	=	=	۳۸
۳۹	۷۰۳۸	=	۱۳۰۸۰-۱۳۰۹۰	۸۸	=	=	=	=	=	۳۹
۴۰	۷۰۳۹	=	۱۳۰۹۰-۱۳۱۰۰	۸۷	=	=	=	=	=	۴۰
۴۱	۷۰۴۰	=	۱۳۱۰۰-۱۳۱۱۰	۸۶	=	=	=	=	=	۴۱
۴۲	۷۰۴۱	=	۱۳۱۱۰-۱۳۱۲۰	۸۵	=	=	=	=	=	۴۲
۴۳	۷۰۴۲	=	۱۳۱۲۰-۱۳۱۳۰	۸۴	=	=	=	=	=	۴۳
۴۴	۷۰۴۳	=	۱۳۱۳۰-۱۳۱۴۰	۸۳	=	=	=	=	=	۴۴
۴۵	۷۰۴۴	=	۱۳۱۴۰-۱۳۱۵۰	۸۲	=	=	=	=	=	۴۵
۴۶	۷۰۴۵	=	۱۳۱۵۰-۱۳۱۶۰	۸۱	=	=	=	=	=	۴۶
۴۷	۷۰۴۶	=	۱۳۱۶۰-۱۳۱۷۰	۸۰	=	=	=	=	=	۴۷
۴۸	۷۰۴۷	=	۱۳۱۷۰-۱۳۱۸۰	۷۹	=	=	=	=	=	۴۸
۴۹	۷۰۴۸	=	۱۳۱۸۰-۱۳۱۹۰	۷۸	=	=	=	=	=	۴۹
۵۰	۷۰۴۹	=	۱۳۱۹۰-۱۳۲۰۰	۷۷	=	=	=	=	=	۵۰

لیکنی نسری

لیست آیام شماره : از صفحه : **لیستی نسوری** (طرح آتش توپخانه) به : **لیستی نسوری** (پشتیبانی آتش) بدستور عملیات : **لیستی نسوری** (لیست آیام) به ضمیمه :

ردیف	شماره آیام (الف)	شرح (ب)	مقتضات (پ)	ارتفاع (ت)	اندازه (ث)	مدتی (ج)	مقدار (ح)	ملاحظات (ط)	نوع (ق)	نوع (د)	نوع (ر)
۱۸	۷۰۱۸	تاکه و فیر و فیرات	۲۸۲۰-۲۹۹۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۲۱۷ تا ۲۰۲				
۱۹	۷۰۱۹	=	۳۰۰۰-۳۲۸۰	=	=	=	=				
۲۰	۷۰۲۰	=	۳۰۹۰-۳۲۹۰	۱۰۴	=	=	=				
۲۱	۷۰۲۳	=	۳۳۷۰-۳۵۷۰	۱۸۴	=	=	=				
۲۲	۷۰۲۴	=	۳۵۲۰-۳۶۴۰	۱۳۴	=	=	=				
۲۳	۷۰۲۵	=	۳۰۴۰-۳۴۲۰	۹۲	=	=	=				
۲۴	۷۰۲۶	=	۳۳۵۰-۳۴۸۰	۱۲۶	=	=	=				
۲۵	۷۰۲۷	=	۳۱۱۸-۳۳۳۰	۱۰۷	=	=	=				
۲۶	۷۰۲۸	=	۳۳۹۰-۳۶۸۰	۱۲۶	=	=	=				
۲۷	۷۰۲۹	=	۳۶۹۰-۳۷۷۰	۱۴۲	=	=	=				
۲۸	۷۰۳۰	=	۳۰۸۳-۳۳۶۰	۹۲	=	=	=				
۲۹	۷۰۳۱	=	۳۱۳۰-۳۳۸۰	۱۰۷	=	=	=				
۳۰	۷۰۳۲	=	۳۳۲۰-۳۴۱۷۰	۱۳۵	=	=	=				
۳۱	۷۰۳۳	=	۳۷۰۰-۳۹۱۰	۱۳۵	=	=	=				
۳۲	۷۰۳۵	=	۳۴۸۰-۳۵۲۰	۱۵۳	=	=	=				
۳۳	۷۰۳۶	=	۳۳۷۰-۳۸۸۰	۱۵۵	=	=	=				
۳۴	۷۰۳۷	=	۳۷۰۰-۳۸۵۷۰	۱۲۶	=	=	=				

فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های اجرا شده در دوران دفاع مقدس / ۲۶۱

لیست آبل شماره ۳
 بلده : از منطقه ۱
 لیست آبل شماره ۳
 بلده : از منطقه ۱

تاریخ آتش نهانگه) به : (لیست آبل) به ضمیمه :
 (مشتبانی آتش) بدستور عملیات

تاریخ : ۲۶۱

ردیف	تعداد آبل (کی)	موقع	مختصات	ارتفاع (م)	اندازه (م)	عددی	وضع	موقع	مختصات	تاریخ	تعداد	موقع	مختصات	ردیف
۳۰	۷۰۲۸	دائره و نقرات	۲۶۰۲۰-۲۶۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	د	۳۰	۲۶۰۲۰-۲۶۱۰۰	۲۶۱	۱۰۰	۲۶۰۲۰-۲۶۱۰۰	۳۰	
۳۱	۷۰۲۹	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۰۰	۲۶۱	۱۰۰	۲۶۰۵۰-۲۶۱۰۰	۳۱	
۳۲	۷۰۳۰	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۳۲	
۳۳	۷۰۳۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۳۳	
۳۴	۷۰۳۲	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۳۴	
۳۵	۷۰۳۳	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۳۵	
۳۶	۷۰۳۴	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۳۶	
۳۷	۷۰۳۵	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۳۷	
۳۸	۷۰۳۶	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۳۸	
۳۹	۷۰۳۷	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۳۹	
۴۰	۷۰۳۸	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۴۰	
۴۱	۷۰۳۹	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۴۱	
۴۲	۷۰۴۰	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۴۲	
۴۳	۷۰۴۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۴۳	
۴۴	۷۰۴۲	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۴۴	
۴۵	۷۰۴۳	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۴۵	
۴۶	۷۰۴۴	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۴۶	
۴۷	۷۰۴۵	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۴۷	
۴۸	۷۰۴۶	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۴۸	
۴۹	۷۰۴۷	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۴۹	
۵۰	۷۰۴۸	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۲۰-۲۶۱۲۰	۵۰	
۵۱	۷۰۴۹	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	=	۱۱۰	=	=	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۲۶۱	=	۲۶۰۵۰-۲۶۱۲۰	۵۱	

لیست آی. شماره : (لیست آی.ج به ضمیمه :)
 لیست آی. شماره : (پشیمانی آنترا بدستور عملیات)
 لیست آی. شماره : (لیست آی. شماره :)
 لیست آی. شماره : (لیست آی. شماره :)

ردیف	شماره آی. (الف)	شرح (ب)	مختصات (پ)	ارتفاع (ت)	اندازه (ث)	مدتی (ج)	تعداد (د)	مجموع (ه)	ملاحظات (و)	تاریخ (ز)	ردیف
۵۲	۷۰۶۷	تالک و نظریات	۲۱۱۶۰-۱۴۴۸۰	۹۲	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰			۵۲
۵۳	۷۰۶۸	=	۳۰۷۷۰-۱۴۲۳۰	۹۲	=	=	=	=			۵۳
۵۴	۷۰۶۹	=	۲۹۷۰۰-۱۳۶۰۰	۹۰	=	=	=	=			۵۴
۵۵	۷۰۷۳	=	۲۲۸۴۰-۱۰۸۶۰	۹۲	=	=	=	=			۵۵
۵۶	۷۱۱۴	=	۲۱۰۵۰-۱۷۵۸۰	۹۲	=	=	=	=			۵۶
۵۷	۷۱۱۵	=	۲۱۴۷۰-۱۷۱۵۰	۹۲	=	=	=	=			۵۷
۵۸	۷۱۱۶	=	۲۲۷۷۰-۱۷۱۵۰	۹۲	=	=	=	=			۵۸
۵۹	۷۱۱۷	=	۲۷۱۴۰-۱۷۸۲۰	۹۲	=	=	=	=			۵۹
۶۰	۷۱۱۹	=	۲۱۱۳۰-۵۹۶۰۰	۱۱۵	=	=	=	=			۶۰
۶۱	۷۱۲۰	=	۲۴۱۸۰-۵۹۲۵۰	۱۲۵	=	=	=	=			۶۱
۶۲	۷۸۲۱	=	۲۴۷۰۰-۵۶۲۰۰	۱۲۰	=	=	=	=			۶۲
۶۳	۷۱۲۲	=	۲۵۶۸۰-۵۶۲۸۰	۱۲۰	=	=	=	=			۶۳
۶۴	۷۱۲۳	=	۲۵۴۵۰-۱۱۴۵۰	۱۲۱	=	=	=	=			۶۴
۶۵	۷۱۱۳	=	۲۵۵۴۰-۱۷۷۵۰	۱۵۰	=	=	=	=			۶۵

لیست آی. شماره

لیست آل شماره: ۲۰۳
 صفحه: از صفحه: ۱
 (لیست آیام) به ضمیمه: ۱
 (پشتیبان آتش) بدستور عملیات: ۱
 لک: ۱
 پیوست: ۱

ردیفها	شماره آیام (الف)	تیم (ب)	مقتضات (پ)	ارضاء (تا)	اندازه (ت)	مدتی (ج)	نوع (د)	ملاحظات (ه)	توضیحات	تاریخ آتش	سری	بند در
۱	۷۱۱۱	مواضع فانك	۲۴۱۲۰-۷۰۵۷۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	دج	ات ۲۰۳				
۲	۷۱۱۲	=	۲۸۲۰۰-۷۲۰۵۰	۱۲۵	=	=	=	=				
۳	۷۱۱۳	=	۲۷۶۰۰-۷۴۷۶۰	۱۰۰	=	=	=	=				
۴	۷۱۱۴	=	۲۶۹۰۰-۷۵۱۵۰	۱۰۰	=	=	=	=				
۵	۷۱۱۵	=	۲۷۰۰۰-۷۳۵۵۰	۱۰۷	=	=	=	=				
۶	۷۱۱۶	=	۲۷۲۰۰-۷۹۱۰۰	۱۲۵	=	=	=	=				
۷	۷۱۱۷	=	۲۶۷۵۰-۷۸۷۵۰	۱۲۱	=	=	=	=				
۸	۷۱۱۹	=	۲۶۶۶۰-۸۵۶۶۰	۱۲۱	=	=	=	=				
۹	۷۱۲۰	=	۲۴۵۵۰-۷۲۵۰۰	۱۲۱	=	=	=	=				

لیست آل شماره: ۲۰۳

کتاب : لیست آماج به ضمیمه ،
 پیوست : پشتیبان آتشی بدستور عملیات

(طرح آتش توپخانه) به : لیست آماج شماره :
 صفحه : صفحه :

ردیف	تعداد آماج (الت)	نوع (ب)	مختصات (پ)	ارتفاع (ت)	اندازه (ث)	مدتی (ج)	وضع (د)	نوع (ه)	دیده (و)	ملاحظات (ز)	توضیحات (ح)	تاریخ آماج
۱۸	۲۰۱۸ ج	موج تانک	۲۴۰-۱۰۷۲۰	۱۶۹	۱۰۰	۱۰۰	دیده	دیده	۲۰۱۸			۲۰۱۸ ج
۱۹	۲۰۱۹ ج	=	۱۱۷۰-۱۱۶۷۰	۱۳۴	۱۰۰	۱۰۰	=	=	=			۲۰۱۹ ج
۲۰	۲۰۲۰ ج	=	۱۱۴۵-۱۱۷۰۰	۱۳۴	=	=	=	=	=			۲۰۲۰ ج
۲۱	۲۰۲۱ ج	=	۲۵۷۳-۱۱۴۰۰	۱۳۰	=	=	=	=	=			۲۰۲۱ ج
۲۲	۲۰۲۲ ج	=	۲۵۵۳-۱۱۴۵۰	۱۲۵	=	=	=	=	=			۲۰۲۲ ج
۲۳	۲۰۲۳ ج	=	۲۱۲۵-۲۵۷۳	۱۲۱	=	=	=	=	=			۲۰۲۳ ج
۲۴	۲۰۲۴ ج	=	۲۵۹۰-۱۶۴۶۰	۱۱۰	=	=	دیده	دیده	=			۲۰۲۴ ج
۲۵	۲۰۲۵ ج	=	۲۵۵۳-۵۶۹۰۰	۱۱۰	=	=	=	=	=			۲۰۲۵ ج
۲۶	۲۰۲۶ ج	=	۲۵۹۴-۵۶۹۲۰	۱۲۳	=	=	=	=	=			۲۰۲۶ ج
۲۷	۲۰۲۷ ج	=	۲۱۲۵-۵۶۹۴۰	۱۱۶	=	=	=	=	=			۲۰۲۷ ج
۲۸	۲۰۲۸ ج	=	۲۴۰-۱۰۷۲۰	۱۲۴	=	=	=	=	=			۲۰۲۸ ج

لیستی

لیست آیات شمس‌آواره : گردان ۳۲۲ کاتبینا
 صفحه :
 اوز :
 لیست آیات شمس‌آواره : به :
 طین آتش توپخانه (به :
 (پشتیبانی آتش) بدستور عملیات :
 لیست :
 پیوست :

سری بنام در ترواست	آزمایشگاه یا خط تجهیز	ملاحظات (ح)	مبلغ وقت (ج)	مجموع (د)	تدارک مردم (ه)	ارطاع (ز)	مقتضیات (پ)	شماره آیات (الف)	بف
		آت کاتبینا	دج	۱۰۰ ۱۰۰	۱۰۰	۱۴۴	۲۱۴۵۰-۲۱۱۰۰	مواظباتك	۱ ۵۲۵۴
						۱۴۴	۲۷۷۰۰-۲۲۵۱۰		۲ ۵۲۵۴
						۱۳۰	۲۱۰۰۰-۱۱۱۵۰		۲ ۵۲۵۴
						۱۲۰	۲۱۵۰۰-۵۸۸۸۰		۴ ۵۲۵۴
						۱۳۰	۲۲۹۰۰-۵۹۷۷۰		۵ ۵۲۵۵
						۱۳۰	۲۰۹۰۰-۶۰۹۵۰		۶ ۵۲۵۶
						۱۱۰	۱۱۱۰۰-۵۹۱۱۰		۷ ۵۲۵۷
						۱۱۰	۱۱۰۰۰-۸۰۸۰۰		۸ ۵۲۵۸
						۱۲۰	۲۰۲۷۰-۷۸۰۰		۹ ۵۲۵۹
						۱۲۴	۲۷۸۰۰-۷۸۰۰		۱۰ ۵۲۶۰
						۱۲۰	۲۰۱۱۰-۵۰۵۰		۱۱ ۵۲۶۱
						۱۳۵	۲۳۶۰۰-۳۳۲۱۱		۱۲ ۵۲۶۲
						۱۱۰	۱۱۰۰۰-۸۱۹۱۱		۱۳ ۵۲۶۳
						۱۲۱	۳۷۹۱۰-۰۹۱۱۲		۱۴ ۵۲۶۴
						۱۲۵	۲۲۷۸۰-۵۸۵۰۰		۱۵ ۵۲۶۵
						۱۱۰	۲۸۷۰۰-۲۲۲۱۰		۱۶ ۵۲۶۶
						۱۱۰	۲۸۰۰۰-۳۳۴۰۰		۱۷ ۵۲۶۷

بکلی بسوزی

بکلی بسوزی

ردیف	تعداد آبار (کلی)	شماره آبار (کلی)	مختصات (ب)	ارتفاع (متر)	مدت (ساعت)	مقدار (کیلوگرم)	نوع (ن)	ملاحظات (ل)	تاریخ ثبت	محل	توضیحات
۱	۱۸	۵۲۷۳	۲۸۰۰-۵۸۶۰۰	۱۲۳	۱۰۰	۱۰۰	د	ات کانون	۱۳۳	م	۲۸۰۰-۵۸۶۰۰
۲	۱۹	۵۲۷۴	۲۵۲۵۰-۵۸۲۸۰	۱۲۳	۱	۱	د		۱۳۳	م	۲۵۲۵۰-۵۸۲۸۰
۳	۲۰	۵۸۱۵	۲۸۰۸۰-۱۱۴۵۰	۱۲۱			د		۱۳۱	م	۲۸۰۸۰-۱۱۴۵۰
۴	۲۱										

توپخانه امیری

پوشش ۱

پشتیبانی انفرادی بدستور مخابرات

از صفحه ۱

بکلی ستری

لغز (جدول طرح آتش توپخانه ، به شماره (طرح آتش توپخانه) به پیوست آتش توپخانه شماره ۱ جدول طرح آتش توپخانه شماره ۱

لیست آما / شماره :
کالت آما / شماره :

۲۹۷

ردیف	سازمان (الف)	تاریخ (ب)	مکان (ج)	آماج (د)	میزان (ه)	نوع (و)	میزان (ز)	نوع (ح)	میزان (ط)	نوع (ث)
۱	۳۹۷	۲۰۰۹	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲
۲	۳۹۷	۲۰۰۹	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲
۳	۳۹۷	۲۰۰۹	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲
۴	۳۹۷	۲۰۰۹	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲	۷۱۲۱	۷۱۲۲

بکلی ستری

بکلی مستری

لیست آیات شماره :
 کاتب آیات شماره :
 (در صورت احتیاجات)
 (جدول طرح آتشی توپخانه) به ضمیمه
 به پیوست (بعضی آیات) بدست‌نویس‌هایی
 جدول طرح آتشی توپخانه شماره ۱

ردیف	سازمان (الف)	تعداد (ب)	مجموع (ج)	تعداد (د)	مجموع (ه)
۱	۳۴۲	۲۰۱۲	۲۰۱۲	۱۲	۳۴۲
۲	۳۳ (۱۲۰)	۲۰۲۰	۲۰۲۰	۱۲	۳۳
۳		۲۰۲۱	۲۰۲۱	۱۲	
۴					

بکلی مستری

لیست آیات شماره :
 کاتب آیات شماره :

بکلی نسری

لقد: (دول طرف آتش توپخانه) به ضمیمه
به پیوست (یوشنای آتش) بدستورصلاتی
جدول زیر آتش توپخانه ما و

لیست آما شماره :
کالذ آما شماره :

۳۴۳

ردیف	سازمان (الف)	تاریخ (ب)	مکان (ج)	آما (د)	سری (ه)	سری (و)	تاریخ (ز)	ملاحظات (ح)
۱	کاتیفوا	۳۷۶	۵۲۵۴	۵۲۲۲	۲۰	۲۰	۵۲۵۵	
۲	کاتیفوا	۳۹۷	۷۰۱۴	۷۰۰۲	۴	۴	۷۰۱۵	
۳	کاتیفوا	۳۴۳	۲۰۰۹	۱۱				
۴								

بکلی نسری

لغو: جدول طبق آیین توپخانه (به ضمیمه)
به پیوست: (پشتیبانی آفندی) بدستورصلاتی
جدول من آن توپخانه گردان و

بگونی مسوری

این جدول با کد سلمان و بنا به دستور من

کودت آنها، شماره :
ال میکلانژ آفرید شماره :

ملاحظات (ب.ت)	شماره درخت (ب.ت)	آماجه طاق طبق (ب.ت)	کالیبر (ب.ت)	سازمان (ب.ت)	ردیف
		۱. ح	۸۰.۵	۳۱۳۰	۱
		۱.۸	۸۰.۵	۳۱۳۰	۲
		۱.۸	۸۰.۵	۳۱۳۰	۳
					۴

بگونی مسوری

لشکر (جهاد و طلب آتش توپخانه) به قوسه
 به پست (مشاوران آتش) بدستور ضابطی
 جدول مشی آتش توپخانه شماره :

لیست آما شماره :
 شماره :
 شماره :

بکری

آماجهای طبق برنامه ()

ردیف	سازمان	تاریخ	تعداد	نوع	ملاحظات
۱	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	
۲	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	
۳	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	
۴	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	
۵	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	
۶	کد ۳۴۳	۳۰/۱۳۶۰	۳	اتوم	

بکری

بیتان نسوری

لیست آما شماره :
 (دول طرف آتش توپخانه) به نسبت
 به نسبت (بشکافا فی آتش) بدستور شماره
 جدول در آتش توپخانه شماره

لیست آما شماره :

به نسبت (بشکافا فی آتش) بدستور شماره :

ملاحظات (ت.ت.)	تاریخ درج کرد	آما شماره	ردیفه	سازمان	بیتان نسوری
		۸۰۳۴	۱	د.ت.ت.ت.	
		۱۱۲		د.ت.ت.ت.	
		۸۰۶۴	۲	د.ت.ت.ت.	
		۱۱۲		د.ت.ت.ت.	
		۸۱۲۴	۳	د.ت.ت.ت.	
		۱۱۲		د.ت.ت.ت.	
			۴		

بیتان نسوری

یکلی نسوزی
(در تمام صفحات)

نم: رجب اول طرح آتش توپخانه به شنبه
به بیست (پشتیبانی آتش) بدستورملاکاتی
جدول طرح آتش توپخانه شماره

لیست آمار شماره ۱
کالک آمار شماره ۱

ملاحظات (ب)	طبق درخت (ت)	طبق (ت)	اما جبهه‌ای طبق برنامه (پ)	آتش (ب)	سازمان (الف)	ردیف
				۸۰۳۰ ع	تشخیص ۸۱۰۵ گد	۱
				۱۳ ع	اعراضه ۱۳۰۵ گد	۲
				۱۳ ع	تشخیص ۸۱۰۵ گد	۳
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۴
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۵
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۶
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۷
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۸
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۹
				۱ ع	تشخیص ۳۹۷ ع	۱۰

یکلی نسوزی

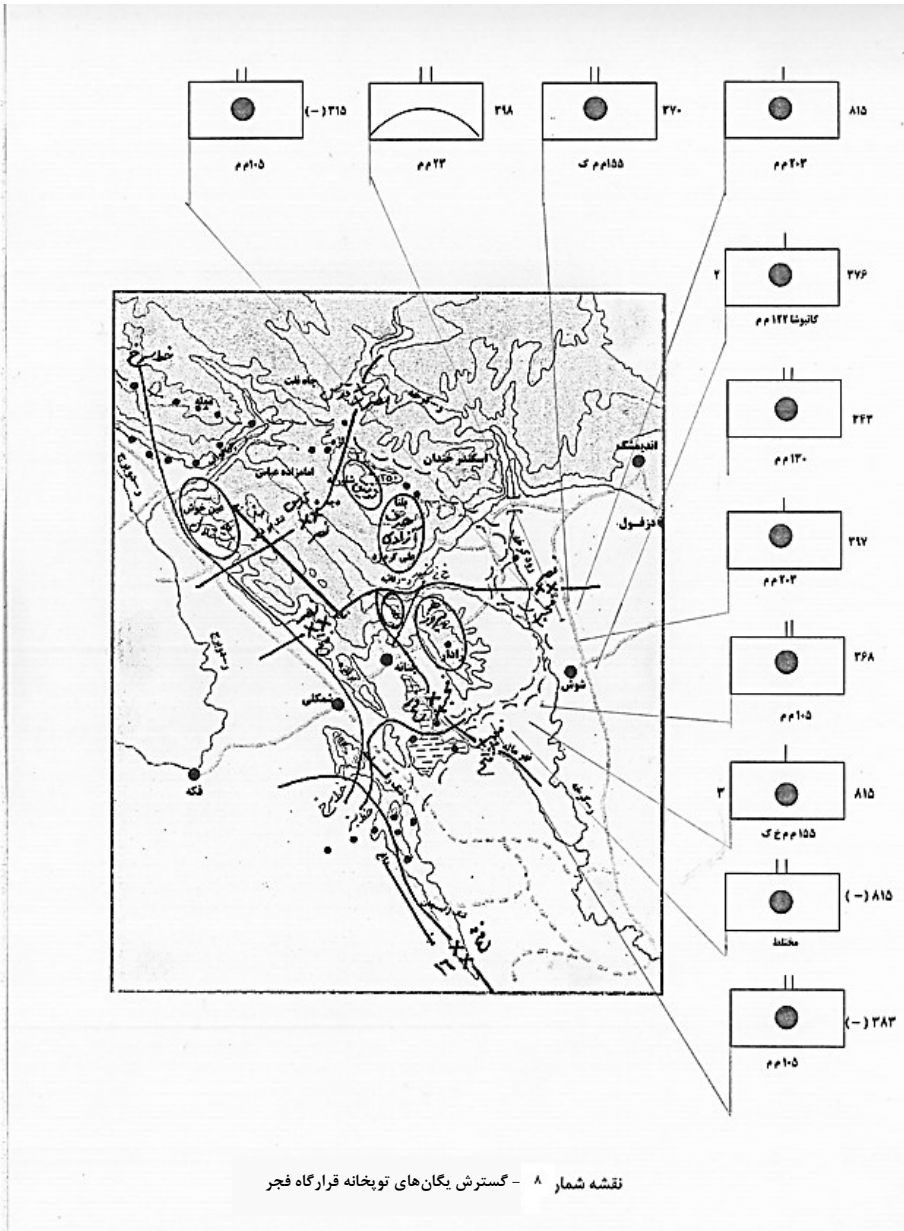
بگای مسری

لشکر ۱۰۰ (جدول در توپخانه و به شهید)
 به پیوسته (بسته‌های آرم) بدستور عملیاتی
 جدول اول آت‌توپخانه گم‌گرو

لیست آنها / شماره :
 کدالک آنها / شماره :

ملاحظات (شماره)	شماره در توپخانه (ت. ب.)	آماجه‌های طبق برنامه (ب. ب.)	تعداد (متر)	سازمان (کد)	ردیف
			۸۰۳۰۴	گد ۳۱۵	۱۱
			۳۱	۱ عراده	
			۸۰۲۱۴	گد ۳۱۵	۲
			۳۱	۱ عراده	
			۸۰۲۱۸	گد ۳۳۰	۱۲
			۱۱	۱ عراده	
			۸۰۲۱۹	گد ۳۳۰	۱۴
			۱۱	۱ عراده	

بگای مسری

۹- مستخرجه از طرح عملیاتی قرارگاه قدس با عنوان "طرح عملیاتی شماره ۱

مهدی":

- با مأموریت قرارگاه عملیاتی قدس در ساعت (س) روز (و) بمنظور انجام دشمن در منطقه هدف نمودن هدف استقلال و تعمیر ابرقرب راتا* بین روزی و دشمن از سمت جنوب شرقی بمباران شد دست ماس طلعت و سپس در امتداد حمل سرخ بداند میباید.

- تدبیر عملیات (پیوست ب کالک صافات)

(۱) مأموریت قرارگاه قدس با ۲۰ نفر در ۱۲۸ در سمت غرب (راست) و ۸۴۴ و مرکز و ۲۲ در شرق (چپ) تک میباید. ۱۲۸ هدف (الف) راتا* بین و در امتداد حمل سرخ بداند میباید. ۸۴۴ هدف (ب) و (پ) راتا* بین و در امتداد حمل سرخ پ میباید. ۲۲ دشمن را در منطقه ^{جاده ابرقرب} و از روزی دشمن از سمت جنوب شرقی به ^{جاده ابرقرب} دست ماس جلگیری پس از رسیدن عناصر قرارگاه قدس به خط سرخ احتیاط قرارگاه قدس را تکمیل میباید.

(۲) آتش تهیه بمه ۲۰ دقیقه بحرانی و در صورت کشف یک بناب، دستور در منطقه مورد درخواست اجرا میگردد. مقدم آتش توپخانه ^{۲۴} و پشتیانی فرد یک هواشن با ۱۲۸ خواهد بود. (پیوست ب طرح پشتیبانی آتش).

توضیح: در صفحات بعد پیوست پ (پشتیبانی آتش) طرح عملیاتی قرارگاه قدس (طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی) درج شده است.^۱

۱- سرتیپ ۲ ستاد محسن شاهان، عملیات فتح المبین (قرارگاه قدس)، تهران، ایران سبز (به سفارش هیئت معارف جنگ شهید سپهبد علی صیادشیرازی)، ۱۳۸۱، صص ۱۲۱ الی ۱۲۳.

پیوست پ (طرح پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰: ۱ منطقه عمومی (دزفول - دختر برجی - حلیوه - مورموری - دهلران - سرخه نادری - عین خوش - دچه - شوش - چنانه - بییس - چهیلا - چزابه)

۱. وضعیت

الف - نیروهای دشمن

به پیوست الف اطلاعات طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی مراجعه شود.

ب - نیروهای خودی:

(۱) قرارگاه مقدم نزاچا در جنوب مأموریت دارد نیروهای متجاوز را در سرزمین‌های اشغالی منهدم و خط مرز را در منطقه جنوب تأمین کند و آماده می‌شود بنا به دستور، تک را به سمت باختر ادامه دهد.

(۲) قرارگاه نصر در سمت چپ قرارگاه قدس، اجرای مأموریت می‌کند.

(۳) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پوشش هوایی منطقه عملیات کربلا ۲ را برقرار و عملیات یگان‌های تحت کنترل فرماندهی عملیات کربلا ۲ را روزانه با حداقل ۱۴ سورتی^۱ و حداکثر با ۲۰ سورتی پشتیبانی نزدیک می‌کند.
پ - زیر امر و جدا شده:

(۱) زیر امر

«الف» آتشبار مستقل ۳۶۳ توپخانه ۱۳۰م در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس.

«ب» آتشبار یکم گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس.

«پ» آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس.

«ت» آتشبار ۲۰۳ م گروه ۱۱ مراغه در کنترل عملیاتی قرارگاه قدس.

(۲) جدا شده: ...

۱. سورتی: رفت و برگشت یک نوبت هواپیما به فرودگاه.

۲. مأموریت

توپخانه قرارگاه قدس و عناصر آتش پشتیبانی به منظور انهدام دشمن در منطقه و تأمین هدف استقلال و معبر ابوغریب و جلوگیری از ورود دشمن از سمت جنوب شرقی به منطقه دشت عباس، عملیات قرارگاه قدس را با اجرای آتش‌های معمولی توپخانه، پشتیبانی نزدیک هوایی و آتش بالگرد در ساعت «س» روز «ر» پشتیبانی می‌کند.

۳. اجرا

الف - تدبیر عملیات: به پیوست ب (کالک عملیات) طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی مراجعه شود.

(۱) مانور: قرارگاه قدس با به کار بردن تیپ ۱۴۸ در سمت غرب (راست) و تیپ ۸۴۴ در مرکز و تیپ ۲۴ در شرق (چپ) تک می‌کند. تیپ ۱۴۸ هدف (الف) را تأمین و در امتداد خط سرخ پدافند می‌کند. تیپ ۸۴۴ هدف‌های (ب) و (پ) را تأمین و در امتداد خط سرخ پدافند می‌کند. تیپ ۲۴ دشمن را در منطقه منهدم، جاده ابوغریب را تأمین و از ورود دشمن از سمت جنوب شرقی به منطقه دشت عباس جلوگیری می‌کند و پس از رسیدن عناصر قرارگاه نصر به خط سرخ، احتیاط قرارگاه قدس را تشکیل می‌دهد.

(۲) آتش: آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی و در صورت کشف تک، بنا به دستور در منطقه مورد درخواست اجرا می‌شود. تقدم آتش با تیپ ۲۴ خواهد بود.

ب - پشتیبانی نزدیک هوایی

(۱) تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی برای قرارگاه قدس در تقدم ۲ بوده و این تقدم به ترتیب به تیپ ۱۴۸، تیپ ۸۴۴ و تیپ ۲۴ خواهد بود.

(۲) ضمیمه ۱ (آتش پشتیبانی هوایی)

پ - پشتیبانی توپخانه

(۱) توپخانه صحرائی:

«الف» کلیات: تقدم آتش توپخانه به ترتیب با تیپ ۲۴ و تیپ ۸۴۴ و تیپ ۱۴۸ خط

موجود.

«ب» سازمان برای رزم

«۱» گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵ م (-)، کمک مستقیم تیپ ۸۴۴.

- «۲» گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م؛ کمک مستقیم تیپ ۲۴.
- «۳» تیم آتشباری ۱۰۵م، کمک مستقیم تیپ ۱۴۸.
- آتشبار دوم گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م.
- آتشبار حمزه توپخانه ۱۰۵م (-).
- بنا به دستور، آتشبار دوم گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م را رها کنید.
- «۴» آتشبار مستقل توپخانه ۱۳۰م، تقویت آتش تیم آتشباری ۱۰۵م.
- «۵» آتشبار ۲۰۳م (-) گروه ۱۱ مراغه، تقویت آتش تیم آتشباری ۱۰۵م.
- «۶» آتشبار یکم گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۵۵م، بنا به دستور، تقویت آتش گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۰۵م.
- «۷» آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م، عمل کلی.

ت - متفرقه:

- (۱) گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م آتش‌های تیپ ۱۴۸ را نیز طرح‌ریزی می‌کند.
- (۲) گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م آتش آتشبار یکم گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م در منطقه تیپ ۸۴۴ و تیپ ۱۴۸ را طرح‌ریزی می‌کند.
- (۳) ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه صحرائی)
- ث - دستورهای هماهنگی:
- (۱) ضمامم پشتیبانی آتش، حداکثر ۲۴ ساعت پس از دریافت این طرح به قرارگاه قدس ارسال شود.
- (۲) تاکتیک عملیات ضد آتشبار
- «الف» تا قبل از شروع تک، مشی عملیاتی ضد آتشبار نیمه فعال اعلام می‌شود.
- «ب» از لحظه کشف تک، مشی عملیاتی ضد آتشبار فعال اعلام می‌شود.
- (۳) گزارش وضعیت آماج‌ها پس از هر تک هوایی به عنصر پشتیبانی آتش قرارگاه قدس داده شود.
- (۴) مختصات مواضع جدید را قبل از تغییر مواضع گزارش کنید.

۴. خدمات پشتیبانی: برابر روش جاری

۵. فرماندهی و مخابرات

الف - مخابرات

پیوست (ث) دستور کار مخابرات به طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی (عج) مراجعه شود.

ب - فرماندهی

(۱) پاسگاه قرارگاه عملیاتی قدس در شروع عملیات در چاه نفت، در صورت تغییر مختصات اعلام می‌شود.

(۲) مختصات دقیق پاسگاه فرماندهی گردان‌ها و آتشبارها را قبل از تغییر پاسگاه گزارش کنید.

(۳) عناصری از یگان‌های کمک مستقیم، عنصر پشتیبانی آتش را در قرارگاه قدس تشکیل می‌دهند.

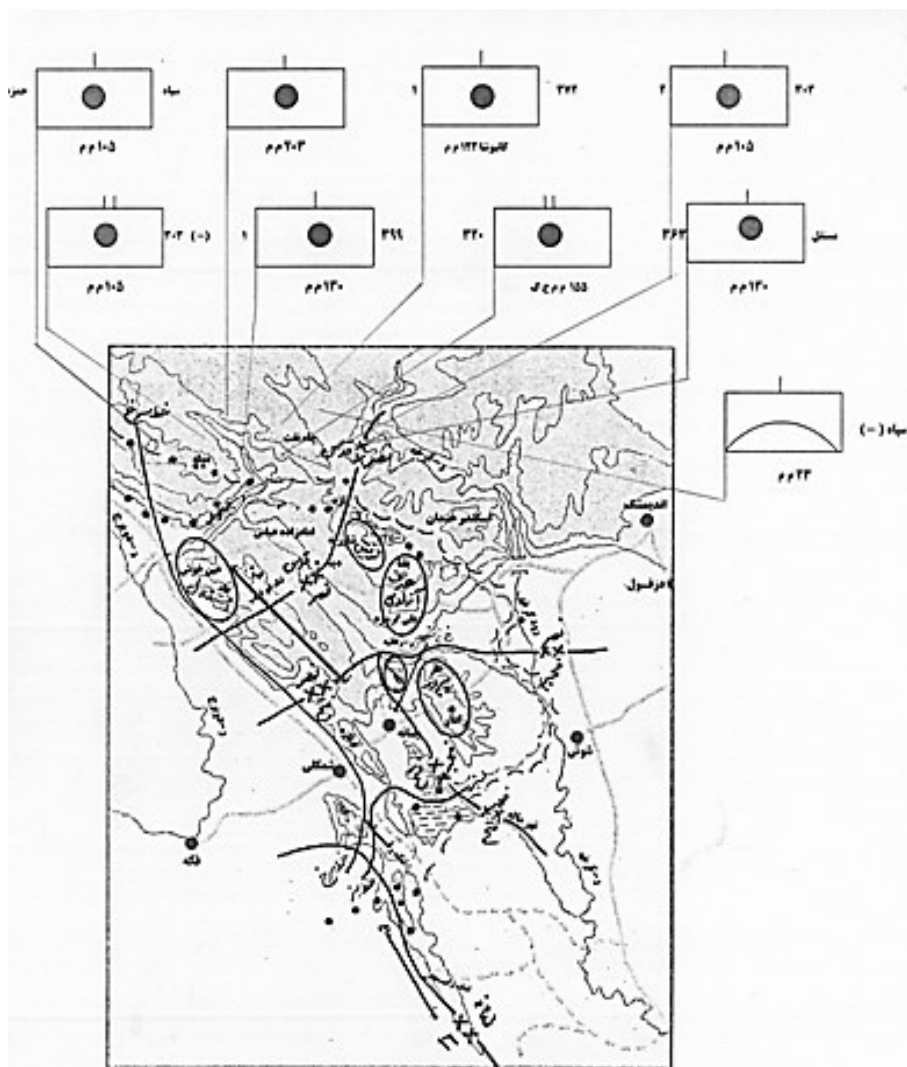
ضمیمه‌ها:

۱- آتش پشتیبانی هوایی (بعداً ارسال می‌شود)

۲- آتش پشتیبانی توپخانه (بعداً ارسال می‌شود)

گیرندگان:

گیرندگان طرح عملیاتی شماره ۱ مهدی (عج)

نقشه شماره ۴- گسترش یگان‌های توپخانه قرارگاه قدس

۱۰- عملکرد توپخانه در عملیات فتح‌المبین:

الف- عملکرد توپخانه از دیدگاه فرماندهان:

یک کار تحقیقاتی جامع از اثربخشی گلوله‌های توپخانه در عملیات فتح‌المبین به عمل نیامده است، اما جمع‌بندی نقل قول‌های عوامل دست‌اندرکار، اظهار نظرهای مسئولان وقت نیروهای مسلح، عوامل دشمن و اسرای جنگی به شرح زیر و حجم مهمات مصرفی در یک محدوده زمانی کوتاه (۷روزه) مؤید عملکرد مطلوب یگان‌های توپخانه در عملیات فتح‌المبین بوده و این نظرات، لوح زرینی برای عملکرد توپخانه در این عملیات محسوب می‌شود و برای همیشه تاریخ جاودان خواهد بود.

امیر سرتیپ ۲ سجادی از افسران اطلاعاتی توپخانه در عملیات فتح‌المبین در یکی از جلسات همایش نقش توپخانه در دوران دفاع مقدس چنین می‌گوید:^۱

"اگر بگویم موقعیت ۹۰ تا ۹۵ درصد توپخانه‌های دشمن در منطقه فتح‌المبین را می‌دانستیم، حقیقت محض است و اگر در روزهای پایانی عملیات به اهداف متصرفی بسنده نمی‌کردیم، بدون شک با تسلطی که به توپخانه دشمن داشتیم، می‌توانستیم ارتفاعات حمزین (مرز) را هم پشت سر بگذاریم. زیرا دشمن را کاملاً می‌شناختیم و مضافاً اینکه اجازه اظهار وجود را به توپخانه دشمن نمی‌دادیم."

امیر سرتیپ عباس شیروانی از فرماندهان ارشد توپخانه در عملیات فتح‌المبین در جلسه تحلیلی توپخانه فتح‌المبین چنین می‌گوید:^۲

"منبع آماری ما علاوه بر عکس‌های هوایی، دیدبانان بادانش و پرتلاش بودند که در بهترین نقاط سرکوب و مسلط به منطقه عملیات مستقر شده بودند و کوچکترین حرکات دشمن، بویژه توپخانه‌ها را از ماه‌ها قبل رصد و اطلاعات مختصاتی آنان را ثبت می‌کردند و با اجرای آتش‌های دقیق موجب می‌شدند تا اجازه نفس کشیدن به توپخانه دشمن داده نشود. مضافاً در حین عملیات هم این روند با جدیت بیشتر و حضور بی‌درنگ در نقاط متصرفی و نزدیک به

۱. جلسه بحث و گفتگو پیرامون عملکرد توپخانه عملیات فتح‌المبین، باغ موزه دفاع مقدس (تهران)،

۱۳۹۲/۹/۲۴.

۲. همان.

دشمن دنبال شد. این دیدبان‌ها آموزش‌های دیدبانی را در مرکز آموزش توپخانه، به نحو مطلوب و برابر اصول علمی، طی کرده و با شرکت در عملیات‌های قبلی، برای حضور در عملیات فتح‌المبین آبدیده و کار آزموده شده بودند."

امیر سرتیپ منصور معظم از استادان دانشکده توپخانه صحرایی و افسر عملیات توپخانه لشکر ۲۱ پیاده در عملیات فتح‌المبین در خاطراتش می‌نویسد:^۱

"در عملیات فتح‌المبین، عموماً دیدگاه‌های ما در مناطق سرکوب و مسلط انتخاب و با یکدیگر تقاطع میدان دید داشتند و هیچ نقطه‌ای از منطقه عملیات و یگان‌های دشمن و حرکات آنان از دید تیزبین دیدبان‌های ما مخفی نبود. افزون بر آن بعضی از دیدگاه‌ها آنچنان به دشمن نزدیک بودند که در برد خمپاره‌انداز ۶۰ میلیمتری دشمن قرار داشتند. بنابراین، هیچ حرکت دشمن از نظر توپخانه ما پنهان نبود. نتیجه اینکه این تدبیر ما را قادر ساخت تا قبل از آغاز عملیات و در فرصت‌های مناسب اطلاعات دقیق از توپخانه دشمن را جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل کرده، در طرح‌ریزی‌های آتش منظور و در زمان اجرای عملیات اجازه ندهیم تا توپخانه دشمن برای یگان‌های تک‌ور ما مزاحمت ایجاد کند."

امیر سرتیپ دکتر ابراهیم علی‌بخشی از فرماندهان یگان‌های توپخانه در عملیات فتح‌المبین در بخشی از خاطرات خود از دوران دفاع مقدس می‌نویسد:^۲

"وقتی جنگ تحمیلی آغاز شد، ما با کمبود نیروی انسانی و نیروهای پایور کار آزموده مواجه بودیم. مضافاً یگان‌ها فاقد افسران وظیفه آموزش دیده (به حد کافی) برای تکمیل رده‌های دیدبانی بودند. ناگزیر کارکنان مستعد (دیپلم وظیفه) را تحت آموزش قرار دادیم که بلافاصله کارآموزی را در کنار دیدبانان دوره دیده طی کردند، که انصافاً همین دیدبانان هنگام حضور در دیدگاه‌های عملیاتی (فتح‌المبین)، مأموریت را به نحو شایسته‌ای به انجام رسانیدند. اینجانب با حفظ سمت (مسئولیت فرماندهی)، مدت‌ها به عنوان دیدبان، بویژه در ارتفاعات علی‌گره‌زد و ارتفاعات مشرف به دشت عباس، دیدبانی کرده‌ام و به کار خوب و اصولی همین دیدبانان و دانش مطلوب آنان در هدایت گلوله‌های توپخانه روی اهداف مورد نظر ایمان آوردم."

۱- قسمتی از خاطرات و دست‌نوشته.

۲- همان.

سرهنگ توپخانه ستاد منصور ششکالانی از فرماندهان یگان توپخانه عملیات فتح‌المبین در قسمتی از خاطرات خود به عملکرد توپخانه در عملیات فتح‌المبین اشاره کرده و می‌نویسد:^۱

"در عملیات فتح‌المبین، دیدبانان ما در دیدگاه‌های واقع در تپه‌های انگوش، تپه چشمه، خرولی و بقایای ساختمان‌های تپه باستانی نقش آفرینی کردند. البته یگان‌های ما، دیدبانان لیسانس وظیفه به حد کافی در اختیار نداشتند. بنابراین، از ستوان سوم‌های فارغ‌التحصیل جدید از مرکز آموزش توپخانه به عنوان دیدبان استفاده می‌کردیم. من ستوان بجدی و مقدسی را از این دست دیدبانان به خاطر دارم که با دانش مناسب و اشتیاق وافر و با تمام وجود این مسئولیت را انجام می‌دادند. البته کار تأمین رسدهای دیدبانی (۳رسد) در هر آتشبار نفس‌گیر و مشکل بود. مضافاً اینکه باید رسدهای جایگزین هم برای تعویض دیدبان‌ها و همچنین جایگزینی دیدبان‌های شهید و مجروح پیش‌بینی می‌کردیم."

سرلشکر و فیک سامرائی، رئیس اطلاعات نظامی ارتش رژیم بعث عراق در کتاب خود توضیح می‌دهد:^۲

"نیروهای ایرانی بکارگیری توپخانه را به طور ماهرانه و در سطحی وسیع آغاز کردند. افسران پایور، هدایت و تصحیح آتش را به خوبی انجام می‌دادند. از اینرو نیروهای ما در مواضع آشکار و شکننده به شدت کوبیده می‌شدند. قبل از عملیات فتح‌المبین واحدهای مقدم لشکر ۱۰ زرهی در منطقه نادری که لشکر ۲۱ ایران و واحدهای سپاه پاسداران از آن حمایت می‌کردند، به طور مداوم درگیر بودند و گلوله باران توپخانه‌ها [ایران] به حد اعلائی خود رسیده بود. چند روز قبل از عملیات فتح‌المبین به آنها [نیروهای عراقی] ابلاغ کردیم که نیروهای ایرانی عملیات خود را در ساعت ۰۱۰۰ روز ۲۱ مارس ۱۹۸۲، یعنی ساعت ۱ بعد از نیمه شب که مصادف با اولین ساعت آغاز سال جدید ایران بود، شروع خواهند کرد و دقیقاً در وقت تعیین‌شده نیروهای ایرانی بزرگ‌ترین عملیات زمینی خود را تا آن تاریخ با گلوله‌باران وسیع توپخانه‌های ما آغاز کردند."

۱- قسمتی از خاطرات و دست‌نوشته.

۲- سرلشکر عراقی و فیک سامرائی، ویرانی دروازه شرقی، تهران، مرکز فرهنگی سپاه، ۱۳۸۰.

ب- روز شمار آتش توپخانه^۱

۱ فروردین ۱۳۶۱

- روز قبل سرهنگ توپخانه علی صیادشیرازی، فرمانده وقت نیروی زمینی پیامی به شرح زیر به قرارگاه‌های چهارگانه فرستاد: حملات دشمن ناشی از ترس و وحشت او از حمله گسترده رزمندگان اسلام است. با خونسردی دفع کنید و مهمات را بیهوده مصرف نکنید.
- در ساعت ۰۹:۰۰ مورخ ۶۰/۱/۱، تصمیم نهایی دستور عملیاتی قرارگاه کربلا به قرارگاه‌های تابعه ابلاغ شد. بنابراین، طبق دستورهای ابلاغی، یگان‌های توپخانه آماده شدند تا در سراسر صحنه نبرد از عین‌خوش در شمال‌غربی تا رقابیه و میشداغ در جنوب‌غربی منطقه غرب دزفول در خط تماسی قوسی شکل به طول قریب به ۱۰۰ کیلومتر سنگین‌ترین آتش پیش‌بینی شده خود را بر مواضع و سنگرهای دشمن فرو ریزند.
- در ساعت ۱۰:۰۰، بر اثر اصابت یک گلوله توپ دشمن به بیمارستان شوش یک دستگاه آمبولانس دچار حریق شد و دو نفر مجروح شدند.

۲ فروردین ۱۳۶۱

- از حدود ساعت ۱ بامداد روز دوم فروردین ماه، تک نصرهای ۱ و ۳ کشف شد و دشمن آتش توپخانه خود را روی آنها باز کرد. با وجود این تلاش شد که تا سرحد امکان استمرار تک با استفاده از غافلگیری صورت پذیرد. بالأخره در ساعت ۰۱:۳۰، آتش توپخانه خودی روی دشمن و بویژه روی مواضع توپخانه وی که از قبل شناسایی و روی آن تنظیم تیر هم شده بود، گشوده شد و ضمن خاموش کردن آنها، عناصر قرارگاه نصر تحت حمایت این آتش‌ها از معابر ایجاد شده در میادین مین عبور کردند و با دشمن درگیر شدند.

۱. منبع: بررسی و تدوین روزشمار جنگ اجا

مجری و محقق: سرتیپ ۲ ستاد علاءالدین احمدی

ناظر علمی: سرتیپ ستاد محمود رستمی

انتشارات: سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس

در اینجا لازم می‌دانم بخشی از خاطرات امیر سرافراز ارتش، سر تیپ ۲ توپخانه ستاد نصرت‌الله معین وزیری، نویسنده کتاب نیروی زمینی ارتش در عملیات فتح‌المبین، از زبان خود ایشان نقل شود:

"گاهی اوقات قلم از بیان حقایق میدان نبرد ناتوان می‌شود. در آن شب روی دیدگاهی در تپه بلند سپتون، تقریباً تمام منطقه عملیات قرارگاه نصر را زیر نظر داشتیم. همه جا آتش و تحرک و پیشروی بود. با وجود تاریکی مطلق، تجسم وضعیت درگیری‌ها برای کسی که منطقه را می‌شناخت، تقریباً ساده بود. زیرا خط سیر گلوله‌ها، بویژه گلوله‌های رسام، نشان می‌داد که درگیری‌ها چگونه، در کجا و کی شروع می‌شود و چگونه و با چه نتیجه‌ای پایان می‌پذیرد. به طور مثال، ابتدا انبوهی خط سیر گلوله را از جانب دشمن می‌دیدیم که بلافاصله نیروی خودی به آنها پاسخ می‌داد. اندکی بعد خط سیر گلوله‌های دشمن به ترتیب کم و سپس خاموش می‌شدند و پیرو آن، مواضع دشمن توسط رزمندگان دلاور خودی سقوط می‌کرد. در نتیجه، با وجود اینکه مواضع توپخانه دشمن در غرب تپه علی گره‌زد به تصرف نیروهای جمهوری اسلامی درآمده بود و از نظر کلیات نبرد، باید دیگر مواضع دشمن در جلو توپخانه نیز سریعاً سقوط می‌کرد، ولی این وضع در روز اول نبرد پیش نیامد. احتمال پاتک دشمن از ساعت ۱۰:۳۰ تقویت و حرکت نیروهای دشمن به سمت شمال نهر رفائیه مشاهده شد. تعداد زیادی توپ کششی از دشمن باقی مانده بود که خودروهای کشنده این توپ‌ها یا منهدم و یا توسط خدمه مربوط به عقب برده شده بودند. اما چون این توپ‌های عراقی ساخت شوروی و از همان توپ‌هایی بودند که نیروهای ایرانی نیز داشتند، به توپخانه لشکر ۲۱ پیاده دستور داده شد از توپ‌های بجا مانده دشمن، در همان محل و علیه نیروهای عراقی استفاده شود."

۴ فروردین ۱۳۶۱

- مبادله آتش در منطقه قرارگاه فجر به طور دائم ادامه داشت و توپخانه لشکر ۷۷ تلاش می‌کرد با اجرای آتش، از جابه‌جایی نیروهای مستقر در تپه ابوصلیبی خات جلوگیری کند.

۷ فروردین ۱۳۶۱

- در ساعت ۰۹۱۰، به توپخانه دستور داده شد که ستون تانک دشمن را زیر آتش بگیرد. ضمناً در همین زمان فرمانده قرارگاه نصر، تیپ ۳ لشکر ۹۲ را که در احتیاط قرارگاه قرار داشت، نسبت به تهدید مزبور آگاه کرد که دقیقاً مراقب اوضاع باشد.
- در ساعت ۰۹۳۳، توپخانه لشکر ۲۱ به فرماندهی قرارگاه نصر گزارش کرد که به علت گرد و خاک زیاد، دیدبان‌ها چیزی را نمی‌بینند. فرمانده قرارگاه نصر پاسخ داد که دشمن در حال پاتک است، آتش را قطع نکنید.
- در ساعت ۱۰۰۰، صبح، فرمانده قرارگاه نصر به توپخانه دستور داد که روی منطقه واوی و حسن برپوطی آتش را باز کنند.
- در ساعت ۰۸۴۰، فجر ۱ اعلام کرد که تعدادی توپ بسته به توپ‌کش دشمن، از تپه ۱۴۶ به سمت تپه ۱۲۷ در حال فرار هستند. با توجه به خط آتش محدود، آنها را زیر آتش قرار دهید.

۸ فروردین ۱۳۶۱

- توپخانه لشکر ۲۱ حمزه برای جلوگیری از فرار دشمن، با بیشترین توان آتش خود، عقبه دشمن را زیر آتش گرفت. در ساعت ۰۵۲۵، قرارگاه نصر گزارش داد که ایستگاه رادار را تصرف و اشغال کرده است و آماده می‌شود به سوی سایت ۵ پیشروی کند.

۱۱ - نقاط برجسته و نقاط ضعف توپخانه در عملیات فتح‌المبین:

الف - نقاط برجسته

- توپخانه فتح‌المبین به نحو اصولی و علمی سازماندهی شده بود. بنابراین، تا پایان مرحله چهارم عملیات هیچ‌گونه تغییری در سازمان برای رزم توپخانه داده نشد و این عامل به یگان‌های توپخانه اجازه می‌داد تا بدون اتلاف وقت و جابه‌جایی‌های بی‌مورد، مأموریت‌های طرح‌ریزی شده را انجام و تعقیب کنند و نیاز پیشروی یگان‌های مانوری را فراهم کنند.
- دانش و توانایی سلسله مراتب فرماندهی یگان‌های توپخانه که از بهترین افسران توپخانه ارتش بوده‌اند، کاربرد توپخانه را به حد مطلوب رسانده بود.

- یگان‌های توپخانه از انسجام و کارایی بیشتری نسبت به عملیات‌های قبل برخوردار بودند.
- مسئولیت‌های ذاتی مربوط به هریک از مأموریت‌های تاکتیکی واگذاری به یگان‌های توپخانه به طور نسبی رعایت شد.
- طرح‌ریزی آتش و هماهنگی پشتیبانی آتش، برابر اصول تاکتیک و تکنیک توپخانه، تا پایین‌ترین رده (آتشبار - گردان مانوری) اجرا شد.
- برای بی‌اثر کردن پاتک‌های سنگین دشمن، از انبوه آتش سازمان یافته توپخانه استفاده شد.
- ربط و ارتباط بین یگان‌های توپخانه و یگان‌های مانوری به طور نسبی اجرا شد.
- تنوع کالیبرهای توپخانه (۱۰۵ - ۱۲۲ - ۱۳۰ - ۱۵۵ - ۱۷۵ - ۲۰۳ میلیمتری) و کیفیت مکانیزم توپ‌ها و همچنین نگهداری و کاربرد صحیح آنها در تمام مدت عملیات باعث شد تا پشتیبانی آتش مورد نظر فراهم شود.
- استقرار صحیح دیدبان‌ها در نقاط سرکوب و نزدیک‌ترین محل به دشمن و ارسال گزارش‌های دیدبانی بموقع و جمع‌آوری اطلاعات صحیح از دشمن باعث شد تا بیشترین شناخت از دشمن، بویژه توپخانه‌های دشمن، در اختیار قرار گیرد.
- با وجود محدودیت شدید مهمات، بخصوص برای توپ‌های ۱۳۰ و ۱۵۵ م، فرماندهان یگان‌های توپخانه با صرفه‌جویی و دقت فوق‌العاده در تیراندازی‌ها، از مصرف بی‌رویه مهمات ممانعت کردند. ضمن اینکه یگان‌های توپخانه، قبل از عملیات فتح‌المبین و در مأموریت‌های پدافندی، با ذخیره‌سازی مهمات توانسته بودند تا ۵ برابر بار مینا، مهمات یگان را ذخیره و در این عملیات به پای کار آورند. به همین دلیل، در طول عملیات و در شرایط پاتک‌ها، پرحجم‌ترین آتش‌ها را بر سر دشمن فرو ریختند.
- دشمن ابتدا با ۱۳ یا ۱۴ گردان توپخانه ۱۲۲، ۱۳۰، ۱۵۲، ۱۵۵ و کاتیوشا با تهاجم نیروهای ما مواجه شد. اگرچه به نظر می‌رسد سایر توپخانه‌های سپاه دشمن هم یگان‌های پدافندکننده را در این منطقه یاری کرده باشند، اما گلوله‌باران شدید توپخانه‌های دشمن توسط توپخانه قدرتمند خودی از لحظات اولیه کشف تک، همچنین نفوذ رزمندگان ما به عمق یگان‌های دشمن در اولین ساعات عملیات و تصرف مواضع تعدادی از یگان‌های توپخانه دشمن باعث شد که سامانه پشتیبانی آتش دشمن سردرگم شده از هم بپاشد. به این ترتیب، فرصت سازماندهی یا جاگزینی توپخانه‌های دشمن میسر نشد. اگرچه دشمن یگان‌هایی مانند گردان ۲۱۵ و گردان ۲۱۷ را از قصر شیرین و سایر مناطق به این منطقه جابه‌جا کرد، اما توفیقی به دست

نیارود و این امر نقش بسزایی در انهدام بیشتر نیروهای دشمن و موفقیت هرچه تمام‌تر نیروهای رزمی خودی ایفا کرد. بنابراین، آنچه مسجل و محرز است اینکه در طول مدت اجرای عملیات فتح‌المبین، به علت ضربات پی در پی و همه‌جانبه به توپخانه دشمن، نیروهای متجاوز نتوانستند پشتیبانی لازم را از توپخانه سازمانی خود دریافت کنند. در این عملیات گردان‌های ۱۹، ۲۸، ۳۹، ۴۹، ۲۱۷، ۲۴۲ و ۳۵۱ توپخانه دشمن کاملاً منهدم و تعدادی از آتشبارهای ارتش خلقی دچار آسیب‌های جدی شدند و گردان هدفیاب دشمن نیز آسیب سنگین دید.

ب - نقاط ضعف:

- کمبود شدید مهمات بویژه کالیبرهای ۱۵۵م و کاتیوشا و ۱۷۵م. این کمبود از زمان اجرای عملیات کربلا و وجود داشت. از اینرو، یگان‌های توپخانه با ابتکار و صرفه‌جویی، مقداری مهمات را خارج از آمارهای رسمی ذخیره کرده بودند تا در روز مبادا مورد استفاده قرار دهند. به همین دلیل، این مهمات در عملیات فتح‌المبین مورد استفاده قرار گرفت.

- کمبود افسران و وظیفه جهت انجام مأموریت در رندهای دیدبانی، که این کمبود بنا بر ابتکار فرماندهان یگان‌های توپخانه از طریق آموزش سربازان دیپلم موجود در یگان، تقریباً منتفی و رندهای دیدبانی مورد نیاز تأمین شد.

- امکان دیدبانی هوایی به علت محدودیت در پرواز و خطرات ناشی از جنگ‌افزارهای پدافندی هوایی دشمن میسر نشد.

- محدودیت گلوله‌های روشن‌کننده (منور) برای هویترهای ۱۰۵ و ۱۵۵م، یگان‌های توپخانه را ملزم می‌کرد تا تیراندازی با گلوله‌های منور به حداقل رسیده و این نیازمندی از طریق تیراندازی با گلوله‌های منور خمپاره‌اندازها تأمین شود.

- کمبود وسایل ترابری سازمانی (البته این کمبود توسط قرارگاه‌های جهاد سازندگی تا حدودی تأمین شد).

۱۲ - ابتکارات و نوآوری توپخانه در عملیات فتح‌المبین:

در این عملیات به علت محدودیت مهمات بعضی از جنگ‌افزارهای توپخانه، از گردان‌های ۱۰۵م که هیچ‌گونه محدودیتی از نظر مهمات نداشتند، استفاده شد. همچنین، یک گردان

توپخانه ۱۰۵م به منظور استفاده از حداکثر پشتیبانی از عملیات و از بین بردن محدودیت برد، به جلو تغییر مکان داده شد و در مواضعی در میان تپه‌های رملی، حوالی دیدگاه اشغال موضع کرد.^۱

۱۳- دستاوردها و نتایج عملیات فتح‌المبین:

— آزادسازی ۲۵۰۰ کیلومترمربع از خاک جمهوری اسلامی، شامل ده‌ها بخش و روستا، سایت ۴ و ۵ رادار، جاده مهم دزفول- دهلران و...

— نزدیک شدن نیروهای خودی به مرز در منطقه غرب شوش و دزفول.

— خارج شدن شهرهای دزفول، اندیمشک و شوش و مراکز مهمی همچون پایگاه هوایی دزفول از تیررس توپخانه دشمن و دستیابی به چاه‌های نفت ابوقریب در ارتفاعات تینه.

— انهدام بیش از ۴ لشکر، ۳۶۱ تانک و نفربر، ۱۸ هواپیما، ۳۰۰ خودرو، ۵۰ توپ و ۳۰ دستگاه تجهیزات مهندسی ارتش عراق.

— به غنیمت گرفته شدن ۳۲۰ دستگاه تانک و نفربر، ۵۰۰ دستگاه خودرو، ۱۶۵ عراده توپ، ۵۰ دستگاه تجهیزات مهندسی و مقادیر زیادی سلاح و تجهیزات انفرادی.

— به اسارت درآمدن بیش از ۱۵ هزار تن از نیروهای دشمن.

— کشته و مجروح شدن حدود ۲۵ هزار تن از نیروهای دشمن.

۱- سرتیپ ۲ نصرالله معین وزیری، نیروی زمینی ارتش در عملیات فتح‌المبین، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۱.

تعدادی از افراد ارتش عراق که در عملیات فتح‌المبین به اسارت رزمندگان ما درآمدند.

۱۴- پیام عملیات فتح‌المبین:

- با وحدت و انسجام تمامی نیروها (ارتش، سپاه، نیروهای مردمی و...)، می‌توان عملیات‌های سرنوشت‌ساز را تا کسب پیروزی نهایی ساماندهی و مدیریت کرد.
- پاسخ مناسب به خواست افکار عمومی مبنی بر بیرون راندن متجاوزان از میهن اسلامی.
- با بهره بردن از دانش نظامی و بکارگیری نسبی اصول جنگ، کسب پیروزی امکان‌پذیر می‌شود.
- با استفاده از اصول جنگ و تاکتیک‌های ابتکاری می‌توان بر کمبودهای ابزاری چیره شد.
- کما اینکه در این عملیات با بکارگیری اصل غافلگیری، قسمت اعظم توپخانه‌های دشمن (در حدود ۱۶۰ قبضه از کالیبرهای ۱۲۲، ۱۳۰ و ۱۵۲م) در اقدامی شجاعانه و قبل از اینکه این یگان‌ها فرصت تیراندازی و پشتیبانی از یگان‌های رزمی خود را داشته باشند، توسط رزمندگان دلاور ما محاصره شدند و به تصرف درآمدند. این توپخانه‌ها به طور کامل در اختیار سپاه پاسداران قرار گرفتند و در واقع هستهٔ اولیهٔ یگان‌های توپخانه سپاه را تشکیل دادند.

۱۵- طراحان عملیات فتح‌المبین و فرماندهان توپخانه تا ردهٔ آتشبار:

سرتیپ ۲ مسعود بختیاری
افسر عملیات و طراح عملیات فتح‌المبین

سرتیپ ۲ نصرت‌الله معین وزیری
افسر عملیات طراح و عملیات فتح‌المبین

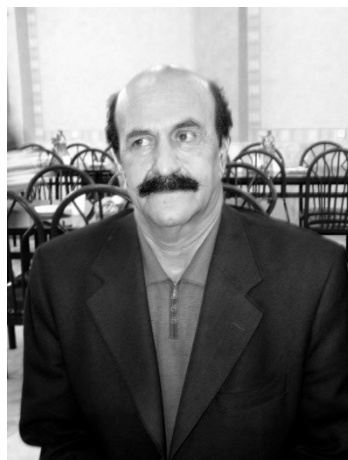
سرتیپ ۲ ابراهیم پورمهران
فرمانده وقت توپخانه لشکر ۹۲ زرهی

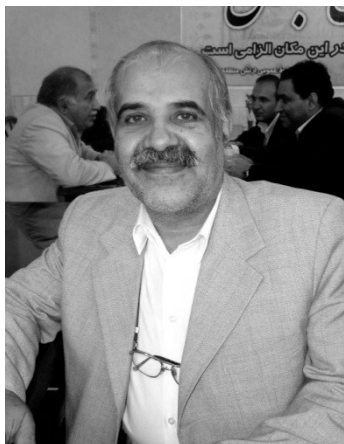
سرتیپ ۲ رضا کریمیان آذر
افسر وقت توپخانه پدافند هوایی

سر تیپ ۲ عباسعلی حاج سلطانی
فرمانده وقت گردان ۳۲۷ توپخانه

سر هنگ حسین تشکری
فرمانده وقت گردان ۳۹۹ توپخانه

سر هنگ محمد امین
فرمانده وقت آتشبار یکم گردان ۸۱۵ توپخانه

سر تیپ ۲ اسماعیل رحمتی
فرمانده وقت گردان ۳۹۵ پدافند هوایی

ستوان یکم توپخانه ابراهیم بانژاد
فرمانده وقت آتشبار یکم گردان ۳۶۸ توپخانه ۱۰۵م لشکر ۷۷ خراسان

سرگرد توپخانه عباس رشیدی فرمانده وقت گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م
به اتفاق کارکنان مرکز هدایت آتش گردان

ب - اسامی فرماندهان:

سرهنگ توپخانه مسعود بختیاری	افسر عملیات قرارگاه (طراح عملیات)
سرهنگ توپخانه نصرت‌الله معین وزیری	افسر عملیات قرارگاه (طراح عملیات)
سرهنگ توپخانه هوشنگ نوابی	افسر عملیات قرارگاه کربلا
سرهنگ توپخانه غلامحسین امیربیگی	افسر توپخانه قرارگاه کربلا
سرهنگ توپخانه مهدی صدری	فرمانده گروه ۳۳ توپخانه
سرهنگ گلستانه	جانشین فرمانده گروه ۳۳ توپخانه
سروان کاوه‌ای	افسر رکن سوم گروه ۳۳ توپخانه
سرهنگ رضا کریمیان آذر	افسر توپخانه پدافند هوایی قدس
سرهنگ محمد باقری	فرمانده توپخانه لشکر ۲۱ پیاده
سرهنگ هادی حاج‌سبحانی	جانشین فرمانده توپخانه لشکر ۲۱
سرگرد محسن زینلی	فرمانده گردان ۳۱۳ توپخانه
ستوانیکم علی اشرف حسینی	فرمانده آتشبار یکم
ستوانیکم اکبر خدا خانی	فرمانده آتشبار دوم
سروان ابوالقاسم خدا قلی	فرمانده آتشبار سوم
سرگرد عباسعلی حاج‌سلطانی	فرمانده گردان ۳۲۷ توپخانه
سروان غلامرضا فاروق	فرمانده آتشبار یکم
سروان محسن تاج‌الدینی	فرمانده آتشبار دوم
سروان محمد جواد طیبی	فرمانده آتشبار سوم
سرگرد یوسف حاج علیلو	فرمانده گردان ۳۵۰ توپخانه
ستوان ناصر فیاضی	فرمانده آتشبار یکم
سروان علی اکبر آقا بابایی	فرمانده آتشبار دوم
سروان امیر بهمن همتیان	فرمانده آتشبار سوم
سرگرد سید محسن طبایی	فرمانده گردان ۳۶۴ توپخانه
سرهنگ ۲ اسدالله عمادی	فرمانده گردان ۳۴۷ توپخانه
سروان احمد محمدی آزاد	فرمانده آتشبار یکم
سروان محمود خداقلی	فرمانده آتشبار سوم

فرمانده گردان ۳۹۷ توپخانه	سرگرد مجید کاشانی
فرمانده آتشبار یکم	سروان غلامحسین سعیدی
فرمانده آتشبار دوم	سروان عظیم ابراهیم زاده
فرمانده آتشبار سوم	ستوان حسن حاج حیدری
فرمانده گردان ۳۹۵ پدافند هوایی	سرگرد اسماعیل رحمتی
فرمانده گردان ۳۴۴ توپخانه	سرگرد مصطفی جعفری
فرمانده گردان ۳۵۸ پدافندهوایی	سرهنگ ۲ جعفر رسولپور
فرمانده گردان ۳۹۸ پدافندهوایی	سرهنگ ۲ محسن خیبر
فرمانده آتشبار کاتیوشا گردان ۳۷۲	سروان احمدرضا خانی
فرمانده گردان ۳۲۰ توپخانه	سرهنگ قاسمی
فرمانده آتشبار یکم	ستوان عبدالعلی احمدی
فرمانده آتشبار دوم	ستوان محمد گودرزی
فرمانده گردان ۳۹۹ توپخانه	سرهنگ ۲ حسین تشکری
فرمانده توپخانه لشکر ۷۷ پیاده	سرهنگ ابوالقاسم جاودانی
جانشین توپخانه لشکر ۷۷	سرهنگ محمد عوض پور
رکن سوم توپخانه لشکر ۷۷	سرهنگ ناصر مهران فر
فرمانده گردان ۳۷۵ توپخانه	سرگرد مهدی جعفرزاده
فرمانده آتشبار یکم	سروان غلامرضا اسماعیلی
فرمانده آتشبار دوم	سروان حسین خزایی کنگانی
فرمانده آتشبار سوم	ستوان مجید فغفور معربی
فرمانده گردان ۳۱۵ توپخانه	سرگرد علیجان نوروزی
فرمانده آتشبار یکم	ستوان مهدی تکلو
فرمانده آتشبار دوم	سروان حسین مهرآرا
فرمانده آتشبار سوم	ستوان پرویز حلالی
فرمانده گردان ۳۶۸ توپخانه	سرگرد غلامعلی ابریشمیان
فرمانده آتشبار یکم	ستوان ابراهیم بانژاد
فرمانده آتشبار دوم	ستوان کاظم انصاری سرابی

فرمانده آتشبار سوم	ستوان محمد صابری
فرمانده گردان ۳۸۲ توپخانه	سرگرد حسن گیاهی
فرمانده آتشبار یکم	ستوان محمد ابراهیم ابراهیمی
فرمانده آتشبار دوم	ستوان ابراهیم تیموری
فرمانده آتشبار سوم	ستوان محمد حسن دهقان
فرمانده گردان ۸۱۵ توپخانه	سرگرد ابراهیم پیری
فرمانده آتشبار یکم	ستوان محمد امین
فرمانده آتشبار دوم	سروان سید ابوالفضل حسینی
فرمانده آتشبار سوم	ستوان جمشید مهران
فرمانده گردان ۳۴۳ توپخانه	سرگرد داود مشیری
فرمانده آتشبار یکم	سروان رضائی
فرمانده آتشبار دوم	سروان باهر
فرمانده آتشبار سوم	سروان قلمکاری
فرمانده توپخانه لشکری ۹۲ زرهی	سرهنگ ابراهیم پورمهران
جانشین فرمانده توپخانه لشکری ۹۲ زرهی	سرهنگ حجت‌الله دهقان
رکن سوم توپخانه لشکری ۹۲ زرهی	سرهنگ هادی شهرنام
فرمانده گردان ۳۱۲ توپخانه	سرهنگ رحیم تمیزی
فرمانده آتشبار یکم	سروان فریدون بهادری
فرمانده آتشبار دوم	ستوان مجتبی محمد علی زاده
فرمانده آتشبار سوم	سروان فرهاد صاحبی
فرمانده گردان ۳۱۸ توپخانه	سرهنگ بنی الله ابراهیمی
فرمانده آتشبار یکم	ستوان سید حسین شجاعی
فرمانده آتشبار دوم	سروان رضا نجفی آشتیانی
فرمانده آتشبار سوم	ستوان غلامرضا علی پور
فرمانده گردان ۳۳۰ توپخانه	سرهنگ سیاوش خاقانی
فرمانده آتشبار یکم	ستوان غلامرضا شیری
فرمانده آتشبار دوم	ستوان علی غیائی

فرمانده آتشبار سوم	ستوان فرجام ابیضی
فرمانده گردان ۳۶۶ توپخانه	سرهننگ فرج اله سجادی
فرمانده گردان ۳۳۷ توپخانه	سرگرد محمد کامیاب
فرمانده گردان ۳۵۲ توپخانه	سرگرد محمدباقر صفایی
فرمانده گردان ۳۴۲ توپخانه	سرگرد عباس رشیدی
فرمانده آتشبار یکم	سروان خسرو کیان سا
فرمانده آتشبار دوم	سروان شادمهر
فرمانده آتشبار سوم	سروان نعمتی
فرمانده گردان ۳۷۲ توپخانه	سرگرد علی احمدیان
فرمانده آتشبار یکم	ستوان رزاقی
فرمانده آتشبار دوم	ستوان رضایی
فرمانده گردان ۳۰۵ توپخانه	سرگرد عوض سرپاسی
فرمانده گردان ۳۰۳ توپخانه	سرگرد سید احمد میرطالبی
فرمانده آتشبار یکم گردان ۳۷۲ کاتیوشا	سروان رضا خانی

۱۶- میزان مصرف مهمات توپخانه در عملیات فتح‌المبین:

بر اساس برخی اسناد و مدارک موجود، در عملیات فتح‌المبین مجموعاً حدود ۳۵۰ هزار گلوله از کالیبرهای زیر تیراندازی و مصرف شده است:^۱

- گلوله هویتزر ۱۰۵ م م سوختار - فسفر سفید - روشن کننده
- گلوله هویتزر ۱۵۵ م م سوختار - فسفر سفید - روشن کننده
- گلوله هویتزر ۲۰۳ م م سوختار
- گلوله توپ ۱۷۵ م م سوختار
- گلوله توپ ۱۳۰ م م سوختار - فسفر سفید
- راکت ۱۲۲ م م کاتیوشا سوختار

• روز آماد مهمات واگذاری:

نوع جنگ‌افزار روز آماد	هویتزر م ۱۰۵	هویتزر م ۱۵۵	توپ ۱۳۰ م م	هویتزر م ۲۰۳	توپ ۱۷۵ م م	راکت‌انداز کاتیوشا
سه روز اول عملیات	۸۰	۱۵	۱۰	۵۰	۷۰	۱۸۰
بعد از سه روز اول	۲۸	۵	۳	۱۰	۲۰	۵

به عنوان نمونه و بر اساس مدارک مستند، آمار مهمات مصرفی سه یگان توپخانه در عملیات فتح‌المبین به شرح زیر بوده است: (مستخرجه از اسناد و مدارک و شناسنامه عملیاتی گروه ۳۳ توپخانه)

- گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰ م م ۱۰ هزار گلوله
- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ م م ۷۵۰۰ گلوله
- گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲ م م کاتیوشا ۱۳ هزار گلوله

لازم به توضیح است که هر سه یگان فوق جمعی گروه ۳۳ توپخانه بوده و در سازمان برای رزم توپخانه مأموریت عمل کلی قرارگاه را برعهده داشته‌اند. بنابراین و به طور طبیعی، تعداد

تیراندازی این یگان‌ها با یگان‌های کمک مستقیم و تقویت، قابل قیاس نبوده و مسلماً تیراندازی یگان‌های کمک مستقیم می‌تواند چند برابر این آمار باشد.

۱۷- مشخصات بعضی از شهدای یگان‌های توپخانه در عملیات فتح‌المبین:

الف- برخی از شهدای یگان‌های توپخانه ارتش^۱

درجه	نام و نشان	نام پدر	محل شهادت	تاریخ شهادت	یگان سازمانی
سرباز	علی اصغر دریانی	رحمت‌اله	بستان	۶۱/۱/۲	گروه ۴۴
سرباز	سید محمد هاشمی	علی	بستان	۶۱/۱/۴	گروه ۴۴
ستوان دوم	محمد رضا عبدالملکی	غلامرضا	رقابیه	۶۱/۱/۱	تیپ ۵۵ هواورد
سروان	علی اکبر روحانی	شیرزاد	دزفول	۶۱/۱/۳	لشکر ۸۴
استوار دوم	علی اکبر بصیری	محمد حسن	رقابیه	۶۱/۱/۶	لشکر ۹۲

ب- شهدای یگان‌های توپخانه سپاه پاسداران^۲

نام و نام خانوادگی	رده	نام پدر	تاریخ تولد	محل تولد	سال عضویت	آخرین مسئولیت	تاریخ شهادت	محل شهادت
مهدی بیلچیان	توپخانه لشکر ۱۴ امام حسین «ع»			خوانسار				
سعید آزاديفر	توپخانه لشکر ۱۴ امام حسین «ع»	احمد	۱۳۴۱	اصفهان	۱۳۶۰	دیدبان	۶۱/۱/۵	خرمشهر
عباس خسروی زرنندی	توپخانه لشکر ۴۱ ثارالله «ع»	حسین	۱۳۴۰	رفسنجان	۱۳۵۸	فرمانده توپ	۶۱/۱/۱۶	دشت عباس

۱- این آمار از فهرست شهدای نزاا استخراج شده است.

۲- نامه شماره: ۱۰۱/۱ / ط ز- ۹۲/۸/۱۵ نماینده توپخانه سپاه در پروژه توپخانه موزه دفاع مقدس.

منابع

- ۱- احمدی، علاءالدین، سرتیپ ۲؛ مردان بی ادعا (روزشمار جنگ ارتش جمهوری اسلامی ایران)؛ سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۸۳.
- ۲- جعفری، مجتبی؛ اطلس نبردهای ماندگار (عملیات نیروهای زمینی در ۸ سال دفاع مقدس)؛ نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (معاونت عملیات - دایرة تدوین تاریخ جنگ)، تهران، ۱۳۸۳.
- ۳- سالار کیا، محمد علی، سرتیپ ۲؛ عملیات فتح‌المبین (قرارگاه نصر)؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۴.
- ۴- سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲ و جاودانی، ابوالقاسم، سرتیپ ۲؛ عملیات فتح‌المبین (قرارگاه فجر)؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۴.
- ۵- شاهان بهبهانی، محسن، سرتیپ ۲؛ عملیات فتح‌المبین (قرارگاه فتح)؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۷.
- ۶- شاهان بهبهانی، محسن، سرتیپ ۲؛ عملیات فتح‌المبین (قرارگاه قدس)؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۱.
- ۷- معین وزیری، نصرت‌الله، سرتیپ ۲؛ نیروی زمینی ارتش در عملیات فتح‌المبین؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۱.
- ۸- خاطرات رزمندگان شرکت‌کننده در عملیات فتح‌المبین که از طریق پرسشنامه یا مصاحبه حضوری و تلفنی جمع‌آوری شده‌اند.
- ۹- مباحث مطرح شده در همایش " نقش توپخانه در دفاع مقدس "؛ سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴.

بخش چهارم: عملکرد توپخانه در عملیات بیت‌المقدس (طرح عملیاتی کربلا ۳)

نویسنده: سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد اسماعیل عطرسائی

مقدمه

اصولاً بازگو کردن و تشریح همه‌جانبه عملیات بزرگی چون کربلا ۳ (بیت‌المقدس) مستلزم حضور تمام مسئولان، طراحان، فرماندهان یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی سرویس رزمی ارتش و سپاه پاسداران و سایر عوامل دست‌اندرکار شرکت‌کننده در این عملیات تاریخی و غرورآفرین در یک گردهمایی چندین روزه است، که ضمن روشن کردن چگونگی عملیات، همه زوایای آن مورد بررسی قرار گرفته، حق مطلب ادا شود که این مهم، دست‌کم در مورد عملکرد توپخانه، تاکنون اتفاق نیفتاده است. به همین دلیل، اینجانب از منظر یک افسر توپخانه شرکت‌کننده در گوشه‌ای از این عملیات بزرگ و با کمک گرفتن از مطالب بارزش "کتاب عملیات بیت‌المقدس" تألیف امیر سرتیپ دوم توپخانه ستاد مسعود بختیاری، مقاله امیر سرتیپ دوم توپخانه ستاد عباس شیروانی با عنوان "بررسی وضعیت یگان‌های توپخانه در کربلا ۳"، یادداشت‌های متعدد از چندین همایش و همچنین مشاهدات و یافته‌های خود، اقدام به جمع‌آوری اطلاعات کرده، این مقاله را با عنوان "عملکرد توپخانه در عملیات کربلا ۳ (بیت‌المقدس)" به رشته تحریر در آورده‌ام.

طرح‌ریزی این عملیات بزرگ و سرنوشت‌ساز آفندی که از حساسیت بسیار بالایی برخوردار بود، بلافاصله بعد از عملیات بسیار موفق کربلا ۲ (فتح‌المبین) توسط قرارگاه مرکزی کربلا، مرکز عملیات مشترک ارتش و سپاه پاسداران، با شرکت یگان‌های عمده از نیروی زمینی ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروهای بسیج مردمی، جهاد سازندگی و نیز پشتیبانی نیروی هوایی و نیروی دریایی ارتش شروع شد و از تاریخ ۱۰ اردیبهشت تا تاریخ ۴ خرداد ۱۳۶۱، به مدت ۲۶ روز در جنوب‌غربی اهواز و در مساحتی برابر با ۶ هزار کیلومترمربع با موفقیت انجام شد و به اشغال ۱۹ ماهه قوای متخاصم دشمن در غرب رودخانه کارون خاتمه داد و خرمشهر عزیز را پس از ۵۷۵ روز به آغوش میهن بازگردانید. اجرای این عملیات غرورآمیز توسط رزمندگان ایران اسلامی، ضربه‌ای قاطع و جبران‌ناپذیر به پیکر رژیم بعث و ارتش متجاوز عراق وارد کرد که باعث ایجاد مرحله جدیدی از جنگ و دگرگونی معادلات منطقه‌ای شد. این عملیات یکی از طولانی‌ترین عملیات‌های آفندی رزمندگان پرتوان اسلام بوده و در منطقه‌ای به وسعت ۲ برابر منطقه عملیات کربلا ۲ (فتح‌المبین)، ۱۰ برابر منطقه عملیات کربلا ۱ (طریق‌القدس) و ۳۰ تا ۴۰ برابر منطقه عملیاتی ثامن‌الائمه (ع) به مورد اجرا گذاشته شده است.

انتخاب نام بیت‌المقدس برای عملیات کربلا ۳ به دلایل زیر بوده است:

- بیانگر آرمان‌های رزمندگان اسلام باشد.
- مشوق رسیدن رزمندگان به کناره شط‌العرب و نیز علاقه رزمندگان برای رسیدن به قدس شریف در آن لحاظ شده باشد.
- به دلیل احتمال حمله همزمان ارتش رژیم اشغالگر قدس به لبنان، اهمیت آن سرزمین برای رزمندگان و مردم شریف و مسلمان ایران بیشتر تبیین شود.

محدوده جغرافیایی منطقه عملیاتی کربلا ۳ (نقشه شماره ۱)

حد شمالی: از جنوب اهواز در غرب رودخانه کارون (دب حردان) تا کناره جنوبی رودخانه‌های کرخه‌کور و نیسان تا کناره شرقی هور الهویزه.
حد شرقی: از منطقه آبگرفتگی حوالی آب تیمور و کناره شرقی رودخانه کارون تا خرمشهر.
حد غربی: از ساحل شرقی هورالعظیم و خط مرزی تا شلمچه.
حد جنوبی از کناره شمالی اروندرود، از خرمشهر تا شلمچه (نهر خین).

نگاهی به ویژگی‌های زمین منطقه عملیات از لحاظ ملاحظات نظامی

- زمین در منطقه عملیات کربلا ۳ بسیار صاف و بدون برجستگی بوده و حرکت یگان‌های تک‌ور پیاده و زرهی را تسهیل می‌کرد، ولی وجود رودخانه‌های کرخه‌کور، نیسان، کارون، کانال‌های آب، آبگرفتگی‌ها، کانال مصنوعی پرورش ماهی، به طول تقریبی ۲۸/۵ کیلومتر و عرض ۱ کیلومتر در شمال تنومه (آبگیری این کانال توسط نهر کتیبان از رودخانه شط العرب صورت می‌گرفت)، تأسیسات ایستگاهی راه‌آهن و موانع مصنوعی ایجاد شده توسط دشمن، مانند میادین مین، خاکبرداری‌ها و خاکریزی‌ها پیشروی را کند می‌کرد. جنس خاک زمین‌های منطقه در زمان بارندگی بسیار چسبنده بوده و مشکلات بسیاری در امر تردد خودرویی و بویژه ارسال تدارکات داشت.

- میزان دید و تیر در منطقه عالی بود و تنها وجود جنگل‌های کوچک در اطراف ایستگاه‌های راه‌آهن و خرابه‌های روستاها کمی از دید می‌کاست و در نتیجه، اختفاء و پوشش در حداقل خود بود و می‌توانست تلفات و ضایعات بیشتر برای نیروی تک‌ور را به دنبال داشته باشد. ضمناً غبار محلی معمولاً از حدود ساعت ۰۹:۰۰ در محل باعث محدودیت در دید می‌شد.

- به دلیل وجود زمین‌های صاف، دیدبانی مؤثر مشکل بود که در مواقعی برای این منظور از خاکریزها، بالابرها، ابتکاری و امکانات خودروهای مهندسی (لودر و بیل مکانیکی) و سقف کامیون‌ها استفاده می‌شد.

استعداد و گسترش نیروهای پدافندی طرفین تا قبل از شروع طرح‌ریزی

۱- گسترش نیروهای دشمن

به طور کلی، سپاه سوم عراق به فرماندهی سرلشکر صلاح‌الدین القاضی (در یک دستور جزء به جزء عراقی از سرلشکر ستاد اسماعیل تابه ذباب نیز نام برده شده است) مسئولیت این منطقه را به عهده داشت، که عمدتاً شامل لشکرهای ۳، ۶ و ۹ زرهی، ۵ مکانیزه، ۱۱ و ۱۵ پیاده و تعدادی تیپ‌های پیاده و زرهی مستقل یا مأمور از لشکرهای دیگر و همچنین یگان‌های ارتش خلقی (جیش‌الشعبی) را شامل می‌شد که به شرح زیر گسترش یافته بودند:

- جنوب رودخانه نیر و غرب هویزه و جفیر. شامل تیپ‌های ۱۶ و ۳۰ زرهی لشکر ۶ زرهی، تیپ ۹۰ پیاده، گردان کماندویی قادسیه، گردان شناسایی ابن ولید از لشکر ۶ زرهی و ۲ گردان توپخانه.

- جنوب کرخه‌کور و جنوب‌غربی اهواز از هویزه تا جنوب پادگان حمید. شامل تیپ‌های ۱۵ و ۲۰ مکانیزه لشکر ۵ مکانیزه، گردان شناسایی حنین لشکر ۵، تیپ‌های ۴۹، ۱۰۹ و ۴۱۹ پیاده، گردان کماندویی از لشکر ۵، گردان تانک از تیپ ۵۵ زرهی و ۴ گردان توپخانه.

- منطقه جفیر. شامل تیپ ۲۶ زرهی لشکر ۵ زرهی (در حال بازسازی) و تیپ ۵۵ زرهی (-) در غرب کارون از درپسه (جنوب آبگرفتگی‌ها) تا سلمانیه، ۶ گردان پیاده، یک گردان تانک، یک گردان شناسایی (نیروی العمود) به فرماندهی سرتیپ ستاد نزیه یونس که در حد غربی رودخانه تا جاده اهواز- خرمشهر به فاصله ۸ الی ۹ کیلومتر از ساحل غربی رودخانه و به عرض ۴۰ کیلومتر، در سه رده و به صورت نقاط اتکاء و به شرح زیر مستقر شده بودند و در حقیقت، یگان تأمینی برای لشکرهای ۳ و ۹ زرهی در ایجاد تأخیر در عملیات احتمالی عبور از رودخانه توسط نیروهای ایرانی به حساب می‌آمدند و به شرح زیر گسترش یافته بودند:^۱

۱- توضیح اینکه ریاست اطلاعات ارتش عراق، سرلشکر و فیک السامرائی، از اینکه کانون خطر در منطقه هالوپ و اراضی شمالی آن در شمال شهرک دارخوبین در شرق کارون است، اطلاع کافی داشته و عدم حضور نیروهای خودی در کناره غربی کارون از جنوب اهواز تا جنوب دارخوبین را خطر بزرگی برمی‌شمرده است. وی این مسئله را به صدام گزارش می‌کند و دستور اشغال این مناطق از ستاد ارتش به سپاه سوم می‌رسد؛ ولی قبل از اجرای عملیات بیت المقدس به مرحله اجرا گذاشته نمی‌شود که به نظر بنده می‌تواند به دلایل زیر باشد:
- به حساب آوردن رودخانه کارون و آبگرفتگی‌های موجود، به عنوان موانعی عمده برای عبور نیروهای ایرانی.

- رده اول: یک گردان پیاده از تیپ ۶۵ پیاده، ۲ گردان پیاده از تیپ ۴۱۷ پیاده، و نیروهای ظفر قریش (یک گروهان جیش‌الشعبی، یک گروهان کماندو و یک گروهان شناسایی)
- رده دوم: یک گردان پیاده از تیپ ۶۵ پیاده و گردان تانک زین‌القوس از تیپ ۵۵ زرهی
- رده سوم: گردان شناسایی حطین و عناصری از جیش‌الشعبی

• غرب کارون (منطقه عمومی خرمشهر و شلمچه). شامل لشکر ۱۱ پیاده (تیپ ۱۱۳ پیاده در خرمشهر، تیپ‌های ۴۴ و ۴۸ پیاده در شرق جاده اهواز- خرمشهر و تیپ ۲۲ پیاده در غرب جاده اهواز)، تیپ ۹ گارد مرزی در غرب جاده اهواز- خرمشهر، تیپ ۱۰ گارد مرزی بین نهر عریض و شلمچه، تیپ ۲۳۸ گارد مرزی در شمال خرمشهر، تیپ ۳۳ نیروی مخصوص در پل نو، عناصری از تیپ ۶۵ پیاده در خرمشهر، گردان تانک قعقاع از تیپ ۵۳ در نهر عریض، تیپ ۳۰ زرهی (احتیاط لشکر ۱۱ پیاده) در شلمچه، تیپ ۲۰ پیاده (مأموریت ویژه)، نیروهای جیش‌الشعبی و گروهان‌های کماندو در خرمشهر، دست‌کم ۵ گردان توپخانه. توضیح اینکه لشکر ۱۱ پیاده اداره و هدایت عملیات پدافندی از خرمشهر و شلمچه را عهده‌دار بوده و همه یگان‌های مستقر در این شهر در کنترل قرارگاه عملیاتی تاکتیکی موقت به نام فرماندهی منطقه خرمشهر قرار داشتند.

• غرب جاده اهواز - خرمشهر (از منطقه جنوب جفیر تا شمال شلمچه). شامل دو لشکر زرهی تقویت شده.

- لشکر ۳ زرهی تقویت شده (حوالی ایستگاه گرم‌دشت) شامل: تیپ ۸ مکانیزه و تیپ‌های ۶ و ۱۲ زرهی، تیپ‌های ۱۹ پیاده، ۲۴ مکانیزه و ۶۰۲ پیاده (در کنترل عملیاتی)، توپخانه لشکری تقویت شده.

- لشکر ۹ زرهی تقویت شده (منطقه جنوب جفیر تا ایستگاه حسینیه) شامل: تیپ ۱۴ مکانیزه، تیپ‌های ۳۵ و ۴۳ زرهی و توپخانه لشکر.

- حضور و استقرار حداقلی نیروهای ایران در منطقه شرق کارون از سلمانیه به بالا.
- وجود دیدگاه‌های مناسب و مؤثر در ساحل شرقی رودخانه کارون (دودکش‌های شهرک دارخوین، دکل‌های ساختمانی تأسیسات انرژی اتمی دارخوین و دکل بسیار بلند سلمانیه).
- صرفه‌جویی در قوا و جلوگیری از خسته شدن نیروها.
به قرار اطلاع، پس از این شکست بزرگ، سرلشکر صلاح‌الدین قاضی، فرمانده سپاه سوم، به دلیل عدم اجرای دستور، تیر باران می‌شود.

نیروهای تقویتی که اکثراً در مناطق این دو لشکر (۳ و ۹) وارد عمل شدند، عبارت بودند از: تیپ‌های ۱۰ و ۱۷ زرهی و تیپ مکانیزه گارد ریاست جمهوری.

- لشکر ۱۵ پیاده (جدیدالتشکیل) در کناره جنوبی اروندرود، از فاو تا بصره.

به طور کلی، می‌توان گفت که متجاوز حداقل ۱۰ تیپ زرهی، ۵ تیپ مکانیزه، ۱۷ تیپ پیاده، تعدادی یگان ارتش خلقی، ۷ گردان کماندویی و حداقل ۳۰ گردان توپخانه در این عملیات وارد عمل کرد که برحسب گردان مانوری، شامل ۱۲۰ گردان می‌شود که با توجه به ۱۹۵ گردان نیروهای ایرانی، توان رزمی ما نسبت به دشمن ۱/۷ به ۱ بوده است. ضمناً استعداد ارتش عراق در منطقه کربلا ۳، ۲۷۰۰ دستگاه تانک، ۴۰ هزار نفر نیروی پیاده و ۵۰۰ عراده توپ برآورد شده است.

۲- نیروهای خودی موجود در منطقه، قبل از شروع عملیات بیت‌المقدس

نیروهایی که از قبل در این منطقه (شرق کارون و شمال کرخه‌کور و نisan) مستقر بودند، عبارت بودند از:

— کرانه اروندرود (در جزیره آبادان)، از دهانه فاو تا پل خرمشهر: قرارگاه عملیاتی آبادان متشکل از تیپ ۲۳ نوهده (۴ گردان)، یگان‌های رزمی ژاندارمری (۴ گردان) و گردان تکاوران نیروی دریایی.

— کرانه شرقی کارون، از بهمنشیر تا سلمانیه: تیپ ۴۰ سراب (۲ گردان).

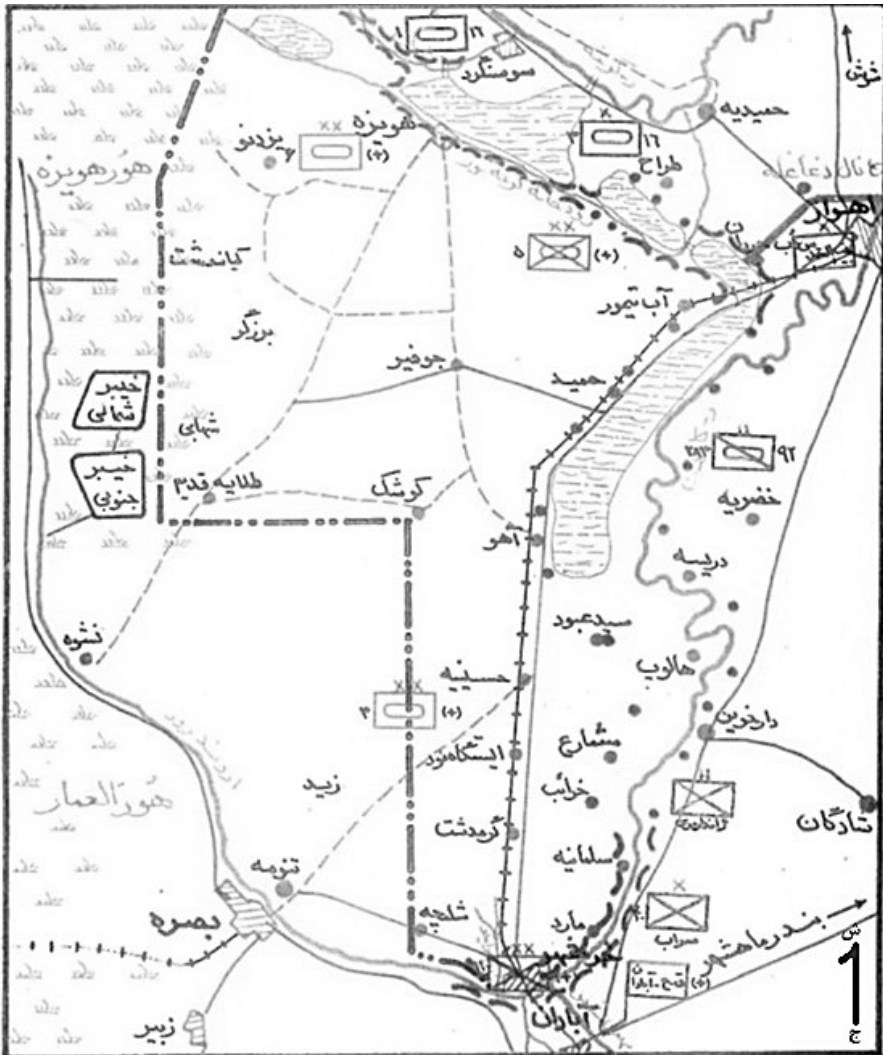
— کرانه شرقی کارون، از سلمانیه تا دارخوین: یک گردان ژاندارمری.

— کرانه شرقی کارون، از دارخوین تا جنوب اهواز: گردان ۲۸۳ سوار زرهی لشکر ۹۲ زرهی (در کنترل عملیاتی لشکر ۱۶ زرهی).

— جنوب‌غربی اهواز، از ملیحان تا نورد: تیپ پیاده بیت‌المقدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

— کرانه شمالی رودخانه‌های کرخه‌کور تا سواحل شرقی هورالعظیم: تیپ‌های ۱ و ۳ زرهی لشکر ۱۶ زرهی و عناصر کوچکی از نیروهای سپاه پاسداران و ۲ گردان ژاندارمری.

- نقشه شماره ۲ (گسترش کلی نیروهای خودی و متجاوز در منطقه، قبل از انجام جابه‌جایی‌ها برای اجرای عملیات بیت‌المقدس)

نقشه شماره ۲: وضعیت استقرار یگان‌های پدافندی نیروهای درگیر، قبل از انجام جابه‌جایی‌ها

مراحل طرح‌ریزی عملیات کربلا ۳

اولین نشست جهت طرح‌ریزی این عملیات با حضور مسئولان ارتش و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به شرح زیر در ۶۱/۰۱/۰۹ در قرارگاه کربلا انجام شد:

– در این زمان، فرماندهی قرارگاه ابتدا با سرهنگ توپخانه علی صیادشیرازی، فرمانده وقت نیروی زمینی ارتش بود و سپس به صورت فرماندهی مشترک، با ایشان و برادر محسن رضایی فرمانده وقت سپاه شد.

– طراحان اصلی کربلا ۳ سرهنگ ستاد مسعود بختیاری، سرهنگ ستاد اقبال محمدزاده و برادران سپاهی غلامعلی رشید، حسن باقری، عزیز جعفری و یحیی رحیم صفوی بودند.

– اعضای اصلی ستاد قرارگاه عملیاتی کربلا عبارت بودند از: ریاست ستاد سرهنگ توپخانه ستاد رضا رضایی؛ رکن یکم سرهنگ ستاد شاهمرادی، رکن دوم سرهنگ ستاد مفید، رکن سوم سرهنگ ستاد موسوی قویدل و افسران عملیات سرهنگ ستاد مسعود بختیاری و سرهنگ ستاد اقبال محمدزاده (گروه طراح عملیات) و سرهنگ علی موسوی زادگان، سرهنگ ستاد هوشنگ نوایی، سرهنگ ستاد نصرت‌الله معین وزیری، سرهنگ ستاد محسن شاهان بهبهانی (مسئولان رسیدگی به امور قرارگاه‌های جزء)، رکن چهارم سرهنگ ستاد شبیانی، افسر هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش سرهنگ ستاد غلامحسن امیریگی، افسر مهندس سرهنگ مهندس مسعود رجیبی، افسر عملیات پل سرگرد علی جانگداز، افسر مخابرات سرهنگ حسینی، افسر رابط نیروی هوایی سرهنگ بازنشسته (مدعو) بهرام هوشیار، افسر پدافند هوایی سرهنگ یمینی.

– محل قرارگاه در خضریه واقع در شمال دارخوین (شمال روستای دریسه، بین جاده اهواز-آبادان و کناره شرقی رودخانه کارون) بود.

اهداف عملیات و راهکارهای پیشنهادی جهت دستیابی به آنها

اهداف نظامی:

- ادامه رزم بی امان علیه متجاوز با فرود آوردن ضربات پی‌درپی بر پیکر او تا دفع تجاوز.
- کاهش و در هم شکستن هر چه بیشتر توان رزمی ماشین جنگی دشمن و سلب میل جنگجویی متجاوز با انهدام نیروهای او در این منطقه.

- آزادسازی سرزمین‌های اشغالی دشمن در غرب کارون و جنوب کرخه‌کور به مساحت تقریبی ۶هزار کیلومتر مربع.
- آزادسازی شهرهای خرمشهر، هویزه و پادگان حمید و رسیدن به خطوط مرزی در منطقه که به صورت یک آرزو و هدف ملی درآمده بود.
- خارج کردن شهرهای اهواز، حمیدیه و سوسنگرد و سایر مناطق خوزستان در این ناحیه از تیر رس توپخانه دوربرد دشمن.
- آزاد کردن جاده‌ی مواصلاتی اهواز- خرمشهر از اشغال و خارج شدن جاده‌ی اهواز- آبادان از برد توپخانه دشمن.
- به دست آوردن فضای کافی در شرق بصره و کشاندن جنگ به داخل خاک عراق و تهدید بصره، به منظور کسب قدرت برتر سیاسی و نظامی نسبت به دشمن (هدف راهبردی).
اهداف سیاسی:
- برآورد می‌شد که با تحمیل شکست به عراق در این منطقه و بویژه آزادسازی خرمشهر، رژیم صدام حسین از نظر سیاسی و نظامی در داخل و خارج از عراق بی اعتبار و احتمالاً ساقط شود.
- تسلیم شدن احتمالی رژیم عراق به پذیرش شرایط پیشنهادی ایران برای خاتمه جنگ.
اهداف اقتصادی:
- توقف هزینه‌های جنگ در صورت تسلیم عراق و خاتمه‌ی درگیری.
- آزاد شدن شهرها و روستاهای اشغالی که با اسکان دادن مجدد پناهندگان و آوارگان در این مکان‌ها، از فشار مشکلات اقتصادی جنگ زدگان بر دولت، کاسته شود.
- امکان ایجاد مجدد فعالیت‌های کشاورزی و صنعتی در منطقه.
اهداف تبلیغاتی:
- نشان دادن توانمندی نیروهای مسلح ایران در سرکوب متجاوز.
- ارائه‌ی قاطعیت رژیم اسلامی در کسب خواسته‌های خود.
- افزایش روحیه‌ی رزمندگی در نیروهای خودی، جلب و جذب کمک‌های مردمی با ارائه‌ی کارنامه‌ی عملیاتی پیروزمندان و امیدواری به کسب پیروزی‌های بیشتر و بزرگتر در نبردهای آینده.

- تبلیغ در مورد زوال و ضعف قدرت سیاسی نظامی ارتش عراق و بی‌اعتبار ساختن آن در مقابل مردم عراق و حامیان این کشور در منطقه و جهان.
- ایجاد تزلزل در ارتش عراق با تبلیغ نقاط ضعف سامانه فرماندهی این ارتش.

راهکارهای پیشنهادی:

- عبور نیروها از کارون، تأمین سرپل، استقرار نیروهای کافی در سرپل، استفاده از موفقیت و انهدام دشمن و آزادسازی مناطق غرب کارون و خرمشهر.
- تک اصلی از شمال به جنوب در منطقه رودخانه‌های کرخه‌کور و نیسان و تلاش پشتیبان با عبور از رودخانه کارون و در ادامه، پاکسازی غرب کارون و خرمشهر.
- تأمل تا خشک شدن آبگرفتگی‌های جنوب کرخه و نیسان و جنوب غرب اهواز تا دارخوین و سپس اجرای عملیات برابر راهکار نخست.

راهکار انتخابی

- پس از تجزیه و تحلیل و برشماری محاسن و معایب هریک از راهکارها، همان راهکار اول به عنوان بهترین راهکار پیشنهاد و تصویب و به شرح زیر مرحله‌بندی شد:
- **مرحله اول:** عبور موفقیت‌آمیز نیروها از کارون، تصرف سرپل و درگیر نگه‌داشتن دشمن در کرخه‌کور.
- **مرحله دوم:** پیشروی نیروها از سرپل به سوی خط مرز و تأمین قسمتی از آن، انهدام نیروهای دشمن و مجبور کردن دشمن به عقب‌نشینی از جبهه کرخه‌کور.
- **مرحله سوم:** تلاش موفقیت‌آمیز در محاصره خرمشهر و آزادسازی آن.

اقدامات اولیه برای طرح‌ریزی عملیات کربلا ۳

در همان جلسه مورخه ۶۱/۰۱/۰۹، با توجه به اینکه هنوز هیچ طرحی برای کربلا ۳ تهیه نشده بود، یک دستور جزء به جزء (شماره ۴) صادر شد که طی آن پدافند از مناطق آزادشده کربلا ۲ (فتح‌المبین) به لشکر ۷۷ پیاده و تیپ ۸۴ پیاده از ارتش و تیپ‌های پیاده امام سجاد و المهدی سپاه واگذار و به سایر واحدهای شرکت‌کننده در عملیات کربلا ۲ (لشکرهای ۲۱ پیاده و ۹۲ زرهی، تیپ‌های ۵۸ تکاور، ۵۵ هوابرد، ۳۷ زرهی و گروه ۳۳ توپخانه) ابلاغ شد که تغییر

مکان داده، مناطق پراکندگی تعیین شده در جنوب اهواز و شرق کارون را اشغال کنند که این جابه‌جایی‌ها، بلافاصله شروع شد و در ۶۱/۰۱/۳۱ پایان یافت و تمرکز نیرو در منطقه کربلا ۳ انجام شد. ضمناً تیپ ۴۰ سراب مسئولیت پدافندی در شرق کارون را به تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده (به فرماندهی سرهنگ شاهین‌راد) واگذار کرده، به منطقه چزابه اعزام شد و تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی را رها کرد.

برشماری استعداد نیروهای ارتش و سپاه پاسداران در آغاز عملیات کربلا ۳

ارتش جمهوری اسلامی ایران

- فرمانده نیروی زمینی: سرهنگ توپخانه علی صیادشیرازی
- لشکر ۲۱ پیاده. به فرماندهی سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۱ پیاده سرهنگ پیاده علی رزمی، تیپ ۲ پیاده سرهنگ پیاده فرض‌الله شاهین‌راد، تیپ ۳ پیاده سرهنگ پیاده سعید پورداراب و تیپ ۴ زرهی سرهنگ ۲ زرهی محمد جابری‌پور)
- لشکر ۹۲ زرهی. به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد مسعود منفرد نیایکی (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۱ زرهی سرهنگ زرهی ستاد سید علی صفوی، تیپ ۲ زرهی سرهنگ زرهی ستاد محمد جعفر لهراسی و تیپ ۳ زرهی سرهنگ زرهی ستاد هوشنگ بهرامی)
- لشکر ۱۶ زرهی. به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد سیروس لطفی (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۱ زرهی سرهنگ زرهی ستاد ایرج جمشیدی، تیپ ۲ زرهی سرهنگ زرهی ستاد حسن زمانفر و تیپ ۳ زرهی سرهنگ زرهی ستاد محمد جوادی)
- تیپ ۵۸ ذوالفقار. به فرماندهی سرهنگ پیاده ستاد یعقوب علیاری
- تیپ ۵۵ هوابرد. به فرماندهی سرهنگ پیاده ستاد کریم عبادت
- تیپ ۲۳ نیروی مخصوص. به فرماندهی سرهنگ دوم پیاده محمد محمدی
- تیپ ۳۷ زرهی. به فرماندهی سرهنگ زرهی مجید صارمی
- لشکر ۷۷ پیاده (قرارگاه قائم). به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد عظیم ازگمی
- گروه ۲۲ توپخانه. به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد رضا رضایی
- گروه ۳۳ توپخانه. به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد مهدی صدری

- گروه ۴۱۱ مهندسی رزمی. به فرماندهی سرهنگ علی عیسی تفرشی
- گردان ۴۱۴ پل شناور. به فرماندهی سرهنگ ۲ مهندس محمود فرحزادی
- گروه ۰۱ مخابرات. به فرماندهی سرهنگ پرویز خوشرو
- نیروی هوایی. به فرماندهی سرهنگ معین پور
- نیروی دریایی. به فرماندهی ناخدا یکم مهندس افضلی

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

- فرمانده کل سپاه پاسداران: برادر پاسدار محسن رضایی
- لشکر ۵ نصر. به فرماندهی، برادر پاسدار حسن باقری (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۴۶ فجر برادر اسحاق عساکره، تیپ ۲۷ محمد رسول الله(ص) برادر احمد متوسلیان، تیپ ۲۲ خرمشهر برادر نورایی و تیپ ۷ دزفول برادر رئوفی)
- لشکر فتح. به فرماندهی برادر پاسدار غلامعلی رشید علینور (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۱۴ امام حسین برادر حسین خرازی، تیپ ۸ نجف اشرف برادر احمد کاظمی و تیپ ۲۵ کربلا برادر مرتضی قربانی)
- لشکر قدس. به فرماندهی برادر پاسدار احمد غلامپور (فرماندهان تیپ‌ها به ترتیب: تیپ ۳۱ عاشورا برادر خادم‌الشریعه، تیپ ۲۱ امام رضا برادر امین شریعتی)
- تیپ ۳۷ نور. به فرماندهی برادر علی هاشمی
- تیپ ۴۱ ناراالله. به فرماندهی برادر حسین کج کلاه
- تیپ ۴۳ بیت‌المقدس. به فرماندهی برادر سلیمانی
- تیپ ۳۰ مستقل زرهی. به فرماندهی برادر فتح‌الله جعفری
- تیپ ۱۷ قم. به فرماندهی برادر صفاری
- تیپ ۳۵ امام سجاد. به فرماندهی برادر رودکی
- تیپ ۳۳ المهدی. به فرماندهی برادر علی فضلی
- جهادگران جهاد سازندگی از استان‌های مختلف کشور

توپخانه

الف- توپخانه ارتش:

این عملیات با یگان‌های ۳ توپخانه لشکری و ۲ گروه توپخانه و عناصری از گروه‌های دیگر توپخانه پشتیبانی آتش شد که بالغ بر ۲۹ گردان توپخانه صحرائی (۵۰۰ قبضه توپ) با کالیبرهای مختلف می‌شد. این یگان‌ها عبارت بودند از:

- توپخانه لشکر ۲۱ پیاده. ۶ گردان؛ به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد باقری.
- توپخانه لشکر ۹۲ زرهی. ۶ گردان؛ به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد ابراهیم پورمهران.
- توپخانه لشکر ۱۶ زرهی. ۶ گردان؛ به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد کریم هوشیار.
- گروه ۲۲ توپخانه. ۵ گردان؛ به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد رضا رضایی.
- گروه ۳۳ توپخانه. ۵ گردان؛ به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد مهدی صدیقی (شادروان).

• یگان‌هایی از گروه‌های ۴۴ و ۵۵ توپخانه شامل:

- گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م کششی؛ به فرماندهی سرهنگ ۲ محمود شریفی، معاون سروان غلامحسین هادیزاده و گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م؛ به فرماندهی سرگرد رسول حسینی (از گروه ۴۴ توپخانه).
- گردان ۳۲۳ توپخانه ۱۵۵م خودکششی؛ به فرماندهی سرگرد عزیزالله بیات و گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا به فرماندهی سرگرد منصور ششکلانی (از گروه ۵۵ توپخانه).

ب- توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی موفق شد از توپ‌های غنیمتی که در نبردهای گذشته (عمدتاً در کربلا ۲) به دست آورده بود، تعدادی یگان توپخانه صحرائی و پدافند هوایی را به استعداد چند آتشبار از کالیبرهای ۱۰۵، ۱۲۲، ۱۵۲ و ۱۳۰ و ۲۳ و ۵۷ مم سازماندهی کرده، در پشتیبانی از یگان‌های مانوری خود به کار گیرد.

جمع‌بندی کلی نیروهای ارتش و سپاه پاسداران

الف- ارتش جمهوری اسلامی ایران

– نیروی زمینی: ۶۱ گردان مانوری (زرهی، مکانیزه و پیاده) که با ۲۹ گردان توپخانه صحرایی (هر گردان ۱۸ عراده توپ)، ۵ گردان مهندس رزمی و ۱ گردان پل و ۴ گروه هوانیروز پشتیبانی می‌شدند.

– نیروی هوایی: پشتیبانی هوایی از عملیات، اعم از پشتیبانی نزدیک هوایی، عکس‌برداری و شناسایی هوایی، پوشش هوایی، حمل‌آمد، ترابری نیرو و تخلیه مجروحان از راه هوا.
– نیروی دریایی: پشتیبانی از عبور نیروها از رودخانه کارون با بکارگیری قایق‌های هجومی خود.

– ژاندارمری: ۳ گردان رزمی پیاده که در کنترل عملیاتی لشکرهای ۱۶ زرهی و ۲۱ پیاده قرار داشتند، شامل: گردان ۲۰۷ مارد، گردان فارسیات و گردان ۵۰۷ دغاغله.

ب- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

– در شروع عملیات: جمعاً متشکل از ۹۷ گردان پیاده، ۳ گردان زرهی و ۲ گردان مکانیزه.
– نیروهای تقویتی که در حین اجرای عملیات به منطقه وارد شدند: ۳ تیپ پیاده (حدود ۱۰ گردان).

– نیروهای اضافی وارد شده به منطقه، جهت جایگزینی: تحقیقاً نامشخص ولی حدود ۶ هزار نفر برآورد می‌شود که در یک ترابری هوایی، به وسیله هواپیماهای جمبوجت ۷۴۷ از مشهد به امیدیه حمل و افراد بین یگان‌های سپاه تقسیم شدند.
توضیح: گردان‌های سپاه به استعداد حداکثر ۳۰۰ نفر رزمنده بسیجی برآورد می‌شدند.

مهندسی رزمی

یگان‌های مهندسی که شامل گردان‌های مهندسی رزمی و پل‌شناور نیروی زمینی ارتش، مهندسی رزمی سپاه پاسداران و مهندسی رزمی ستاد پشتیبانی مناطق جنگی جنوب (جهاد سازندگی) بودند، در این عملیات شرکت بسیار فعال داشته، عملیات عبور از رودخانه، گرفتن سرپل و احداث جاده‌های اضطراری و سایر اقدامات را با حدود ۳۰۰ دستگاه ماشین‌آلات مهندسی انجام می‌دادند. بالغ بر ۲۱۰ دستگاه وسایل مختلف مهندسی به منطقه غربی و

جنوبی (قرارگاه‌های فتح و نصر) و ۹۰ دستگاه به منطقه شمالی (قرارگاه قدس) اختصاص داشتند.

گردان‌های مهندسی لشکرها در پشتیبانی لشکر مربوطه و گروه ۴۱۱ مهندسی رزمی و گروه ۴۱۱ پل شناور و همچنین گروهان طراده جدیدالتأسیس ظفر از گردان ۴۱۱ مهندس در پشتیبانی قرارگاه کربلا بودند.

علاوه بر گردان‌های مهندسی لشکرهای ارتشی و سپاهی که در پشتیبانی مستقیم قرارگاه‌های قدس، فتح و نصر قرار داشتند، گروه ۴۱۱ مهندسی رزمی که شامل گردان پل و گروهان تازه تأسیس ظفر که مجهز به طراده‌های جی اس پی بود، از ارتش و مهندسی رزمی ستاد پشتیبانی مناطق جنگی جنوب کشور از جهاد سازندگی، در پشتیبانی عمومی قرارگاه عملیاتی کربلا قرار گرفته بودند.

پشتیبانی خدمات رزمی

در رابطه با پشتیبانی لجستیکی، قرار شد یگان‌های ارتش برابر روش جاری اقدام کنند و سپاه پاسداران از روش‌های خود و کمک‌های مردمی استفاده کند که عبارت بود از: پشتیبانی‌های آمادی (شامل مواد غذایی، پوشاک، مصالح سنگری و پناهگاهی)، پشتیبانی‌های ترابری (شامل انواع کامیون، آمبولانس، اتوبوس، مینی‌بوس، جیب، وانت، استیشن و موتورسیکلت) و پشتیبانی‌های تعمیر و نگهداری. همچنین، بنا شد امور بهداشتی و تخلیه و بستری مجروحان هر دو نیرو با استفاده از بیمارستان‌های شرکت نفت، جندی شاپور، هلال احمر، کارخانه قند، لشکر ۹۲ اهواز، بیمارستان یکصد تخت‌خوابی پایگاه دزفول و بیمارستان شهدا (نظام مافی اهواز) و متفرقه صورت پذیرد. نیروهای سپاه مجاز شدند که در مورد بعضی از اقلام آمادی مانند جنگ‌افزار و مهمات از نقاط آمادی ارتش که در ۶ نقطه (دوکوهه، هفت تپه، دشت آزادگان، اهواز، امیدیه و آبادان) احداث شده بود، استفاده کنند.

در این عملیات، از طبقات دهگانه آمادی، اقلام طبقه ۵ (مهمات)، طبقه ۷ (تجهیزات عمده) و طبقه ۹ (قطعات یدکی) دارای محدودیت‌های کم و بیش بودند و در مورد تدارک سایر طبقات آمادی، اشکال چندانی وجود نداشت. سهمیه‌بندی مهمات برای هر قبضه جنگ‌افزار سنگین به شرح زیر تعیین شده بود:

نوع جنگ‌افزار	سه‌میه هر قبضه برای ۳ روز اول عملیات	سه‌میه هر قبضه از روز ۴ تا ۱۵ عملیات
هویتزر ۱۰۵م	۸۰ تیر	۲۸ تیر
هویتزر ۱۵۵م	۱۵ تیر	۵ تیر
هویتزر ۲۰۳م	۵۰ تیر	۱۰ تیر
توپ ۱۷۵م	۷۰ تیر	۲۰ تیر
توپ ۱۳۰م	۱۰ تیر	۳ تیر
کاتیوشا	۱۸۰ تیر	۵۰ تیر
خمپاره‌انداز ۸۱ م	۲۵ تیر	۷ تیر
خمپاره‌انداز ۶۰ م	۱۵ تیر	۵ تیر

در طرح لجستیکی کربلا۳، برای تخلیه مجروحان به بیمارستان‌های منطقه خوزستان یا به فرودگاه‌های این استان، بالگرد در نظر گرفته شده بود و مجروحان از فرودگاه‌ها به وسیله هواپیمای سی ۱۳۰، به بیمارستان‌های سایر نقاط کشور منتقل می‌شدند. تخلیه شهدا و انجام امور مربوط به آنها، از طریق ستاد تخلیه شهدا صورت می‌گرفت که پیکر مطهر آنها به وسیله قطار یا تریلرهای سردخانه‌دار به اقصی نقاط کشور حمل می‌شد. به طور کلی، امر تخلیه و بستری کردن مجروحان و همچنین تخلیه شهدا در این عملیات، سریع و خدمات ارائه شده رضایت‌بخش بود.

فرماندهی و مخابرات

الف- فرماندهی

اولین طرح عملیاتی کربلا۳ در اواخر فروردین ماه ۶۱ به گیرندگان ابلاغ شد. اگرچه این طرح با امضای فرمانده نیروی زمینی ارتش بود، ولی در ۳۱ فروردین دستوری ابلاغ شد که روش فرماندهی در تمامی قرارگاه‌های مشترک عملیاتی بر مبنای روش جاری و توافق دوجانبه انجام گیرد، که البته با آنچه در طرح عملیاتی کربلا۳ ابلاغ شده بود، مغایرت داشت. در نتیجه، غیر از دستور کلی اولیه که با امضای سرهنگ صیادشیرازی فرمانده وقت نیروی

زمینی ارتش صادر شد، از آن به بعد همه دستورها به صورت مشترک دو امضائی (فرمانده ارتشی و فرمانده سپاهی) ابلاغ شد.^۱

ب- مخابرات

گرچه از لحاظ وسایل مخابرات و نیروهای متخصص مخابراتی کمبودهای زیادی وجود داشت، ولی اختلال بازدارنده‌ای از این نظر در عملیات به وجود نیامد. همچنین، تیم اطلاعاتی الکترونیکی اداره دوم سماجا برای برقراری ایستگاه‌های رادیویی استراق سمع و پخش پارازیت و گروه ۰۱ مخابرات نزاچا، به منظور تقویت امور ارتباط و مخابرات به کار گرفته شدند. لازم به ذکر است که فرماندهان یگان‌ها و مسئولان مخابراتی برای رعایت اصل غافلگیری، استفاده از بی‌سیم، قبل از شروع عملیات را ممنوع کرده، دستور می‌دادند تمام سیم‌های ارتباطی را در زیر خاک قرار دهند تا آسیب نبینند و در ارتباط باسیم یگان‌ها نیز اختلالی به وجود نیاید. برقراری ارتباط تلفنی fx (سامانه تلفن‌های کدگذاری شده) بین قرارگاه‌های عمده جهت تماس‌های غیر طبقه‌بندی شده، از طریق شرکت مخابرات ایران، در این عملیات از وجوه مثبت کار بود.

۱- در اینجا لازم می‌دانم تعریف نیروی مشترک و فرماندهی مشترک را با استناد به مدارک دافوس، متذکر شوم: فرماندهی مشترک، یک فرماندهی است با مأموریت کلی و مداوم که از عناصر عمده واگذاری از دو نیروی مسلح یا بیشتر، تحت امر یک فرمانده واحد، تشکیل می‌شود. نیروی مشترک، نیرویی است که از عناصر عمده دو نیرو و یا بیشتر از نیروهای مسلح یک کشور تشکیل می‌گردد که به منظور ایجاد یک فرماندهی مشترک یا اعمال کنترل عملیاتی، در اختیار یک فرمانده قرار داده می‌شود. بنابراین، روش وجود دو فرمانده بر یک نیروی مشترک، روش جدیدی بوده است که در جنگ تحمیلی باب شد که ظاهراً مغایر با یکی از اصول جنگ، تحت عنوان "وحدت فرماندهی" است که البته رسیدگی به نقاط قوت و ضعف روش باب شده، بحث و بررسی بیشتر را طلب می‌کند که از حوصله این مبحث خارج است.

طرح عملیاتی کربلا ۳ (بیت‌المقدس)

در اواخر فروردین‌ماه ۶۱، قرارگاه کربلا (مرکز عملیات تاکتیکی ارتش و سپاه پاسداران) مجدداً به صدور طرح عملیاتی کربلا ۳ (بیت‌المقدس) مبادرت کرد که مستخرجه‌ای از آن به شرح زیر از نظرتان می‌گذرد:

مستخرجه از طرح عملیاتی کربلا ۳

سازمان رزمی قرارگاه کربلا ۳: پیوست الف (سازمان رزمی) به طرح عملیاتی کربلا ۳

— قرارگاه قدس. به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد سیروس لطفی و برادر پاسدار احمد غلام‌پور، شامل: لشکر ۱۶ زرهی ارتش، تیپ ۵۸ تکاور ارتش و لشکر قدس سپاه پاسداران.

— قرارگاه فتح. به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد مسعود منفرد نیایکی و برادر پاسدار غلامعلی رشید علینور، شامل: لشکر ۹۲ زرهی ارتش، تیپ ۵۵ هوابرد ارتش و لشکر ۳ فتح سپاه پاسداران.

— قرارگاه نصر. به فرماندهی سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی و برادر پاسدار حسن باقری، شامل: لشکر ۲۱ پیاده ارتش، تیپ ۲۳ نیروی مخصوص ارتش و لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران.

مأموریت:

فرماندهی عملیات کربلا در جنوب در ساعت «س» روز «ر» به منظور انهدام دشمن در منطقه عمومی اهواز (غرب کارون) و آزادسازی خرمشهر تک و خط مرز را تأمین می‌کند. سپس به منظور تأمین فضای کافی جهت حفاظت از مرزها، تک را ادامه داده، ساحل شرقی اروندرود را تأمین و در منطقه پدافند می‌کند.

تدبیر عملیات: پیوست ب (کالک عملیات - نقشه شماره ۳)

۱- مانور: فرماندهی قرارگاه کربلا در جنوب با قرارگاه‌های قدس، فتح و نصر تک کرده، دشمن را در منطقه عمومی اهواز و غرب کارون منهدم و خرمشهر و خط مرز را تأمین می‌کند و آفند خود را تا رسیدن به ساحل شرقی اروندرود ادامه داده، سپس در منطقه پدافند می‌کند. این عملیات در ۴ مرحله به شرح زیر اجرا می‌شود:

مرحله ۱: همزمان با تک قرارگاه قدس در شمال و تأمین خاکریزهای مقدم دشمن، به منظور ایجاد سرپل مناسب برای ادامه عملیات، قرارگاه‌های فتح و نصر در مرکز و جنوب منطقه عملیات، با عبور از رودخانه کارون، به سمت باختر تک و خط سرپل را در غرب کارون تأمین می‌کنند.

مرحله ۲: پس از تأمین سرپل، قرارگاه‌های فتح و نصر، آفند خود را به ترتیب برای تأمین مرز در منطقه محوله و تأمین و آزادسازی خرمشهر و شلمچه ادامه می‌دهند. قرارگاه قدس، بنا به دستور، به منظور تأمین خط عمومی جفیر - حمید تک خود را ادامه داده، نیروهای دشمن را در منطقه منهدم می‌سازد.

مرحله ۳: پس از تأمین مرز و آزادسازی خرمشهر، قرارگاه‌های فتح و نصر تک خود را به سمت باختر برای تأمین ساحل شرقی اروند و پل تنومه ادامه داده، قرارگاه قدس به منظور تأمین پل نشوه، بنا به دستور، تک می‌کند.

مرحله ۴: با تأمین ساحل شرقی اروند، یگان‌های تابعه قرارگاه کربلا در منطقه پدافند می‌کنند. در این عملیات، تیپ ۳۰ زرهی مستقل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، احتیاط قرارگاه کربلا را در جنوب با تقدم به کار رفتن در منطقه قرارگاه فتح تشکیل می‌دهد.

۲- آتش: آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی و در صورت کشف تک، بنا به دستور، در منطقه مورد درخواست، اجرا می‌شود. پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش).

الف- هوایی:

(۱) تقدم پشتیبانی هوایی، تا خاتمه اشغال سرپل، به ترتیب با قرارگاه نصر و فتح و ادامه خنثی نگاه داشتن احتیاط‌های دشمن در منطقه قرارگاه قدس و منطقه جفیر است.

(۲) بعد از اشغال سرپل، تقدم پشتیبانی نزدیک هوایی، به ترتیب با قرارگاه قدس، نصر و فتح خواهد بود. ضمیمه ۱ (آتش پشتیبانی هوایی) به پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش).

ب- توپخانه: تقدم آتش توپخانه در قسمت جنوب منطقه عملیات با قرارگاه نصر و در منطقه شمال عملیات با قرارگاه قدس خواهد بود. ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه) به پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش)

پ- توپخانه پدافند هوایی: تقدم حفاظت هوایی به ترتیب به نگهداری پل‌های روی رودخانه کارون، یگان‌های مانوری در خط و توپخانه داده شود.

توپخانه

۱- توپخانه صحرایی:

الف- گروه ۲۲ توپخانه:

- گردان ۳۲۳ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۲۳.
 - آتشبار ۱۵۵م خودکشی از گردان ۳۲۳ توپخانه، تقویت آتش توپخانه قرارگاه نصر.
 - گردان ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه و مأمور اجرای عملیات کاروان.
 - گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی
 - گردان ۳۷۸ مختلط توپخانه (۱۷۵ م و ۲۰۳م)، عمل کلی. بنا به دستور، آتشبار ۲۰۳م زیر امر قرارگاه فتح قرار می‌گیرد.
 - گردان ۳۸۹ (-) توپخانه ۲۰۳م کشتی، تقویت توپخانه قرارگاه نصر.
- ب- گروه ۳۳ توپخانه:

- گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰م، تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح.^۱
- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی.
- گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، عمل کلی.
- گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا:
- (۱) آتشبار یکم، عمل کلی.
- (۲) آتشبار دوم، تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح.
- گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا:^۲
- (۱) یک آتشبار زیر امر قرارگاه نصر باقی می‌ماند.
- (۲) یک آتشبار زیر امر لشکر ۷۷ پیاده.

۱- گردان ۳۰۵ توپخانه یکی از گردان‌های سازمانی گروه ۲۲ توپخانه است که در طرح عملیاتی کربلا در سازمان گروه ۳۳ منظور شده است که شاید دلیل آن، کاربرد این گردان در منطقه مسئولیت گروه ۳۳ توپخانه بوده باشد.

۲- گردان ۳۷۶ توپخانه کاتیوشا یکی از گردان‌های سازمانی گروه ۵۵ توپخانه است که در طرح عملیاتی کربلا در سازمان گروه ۳۳ منظور شده است، که شاید دلیل آن کاربرد این گردان در منطقه مسئولیت گروه ۳۳ توپخانه بوده باشد.

۲- توپخانه پدافند هوایی:

تقدم حفاظت به ترتیب به نگهداری پل‌های روی رودخانه کارون، یگان‌های مانوری در خط و توپخانه‌ها داده شود.

۳- پیوست ت (طرح پشتیبانی آتش)

هوانیروز: پیوست ث (طرح هوانیروز)

خیلی مهجر ما نه

پیوست الف (سازمان رزوی) طرح عملیاتی کربلا ۳
تزارگاه عملیاتی کربلا در جنوب .

تزارگاه قدس :

ل ۱۶ زرهی :

- تی ۵۸ ذوالفقار (در کنترل عملیاتی)
- لشگر ۱ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی :
- تی ۲۱ امام رضا علیه السلام .
- تی ۳۱ اشوارا .
- تی ۲۲ نور .
- تی ۴۳ بیت المقدس .
- تی ۴۱ ثارالله .

تزارگاه فتوح :

ل ۹۲ زرهی :

- تی ۵۵ هوابرد (در کنترل عملیاتی) .
 - تی ۳۲ زرهی (زیر امر) .
 - ل ۳ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی :
 - تی ۸ نجف اشرف .
 - تی ۲۵ کربلا .
- تزارگاه نصر : ۱۴ (ص ۲۵)

ل ۱۱ پیاده :

- تی ۲۳ نوهده (در کنترل عملیاتی از ۲۴۰۰ مورخه ۱/۲/۶۱) .
- لشگر ۵ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی :
- تی ۷ ذوقول
- تی ۲۲ محمد رسول الله (ص) .
- تی ۴۶ مجر
- تی ۱۲ خرمشهر .

خیلی مهجر ما نه

حیاتی محرمانه

تیپ ۳۰ زرهی مستقل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی :

گروه ۲۲ توپخانه :

گد ۳۲۳ (-) توپخانه شامل دو آتشبار ۱۰۵ و ۱۵۵ م م ک م تی ۲۳ نوهده .

آتشبار ۱۵۵ م م خوکشی از گد ۳۲۳ نهرش آتش توپخانه (۱) دهنر

گد ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰ م م

گد ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰ م م (-)

گد ۳۸۷ مختلط (یک آتشبار ۱۷۵ و یک آتشبار ۲۰۳)

گد ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳ م م

گروه ۲۳ توپخانه :

گد ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲ م م کاتیوشا

گد ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲ م م کاتیوشا (-)

گد ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ م م

گد ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ م م

گد ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵ م م

هوانیروز :

گروه پشتیبانی مستقیم شماره ۲

۸ فروند هلیکوپتر کبرا

۱۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۳ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۴ فروند هلیکوپتر شنوک

گروه رزی پشتیبانی عمومی شماره ۳ :

۱۲ فروند هلیکوپتر کبرا

۱۲ فروند هلیکوپتر ۲۱۴

۵ فروند هلیکوپتر ۲۰۶

۸ فروند هلیکوپتر شنوک

گروه پشتیبانی مستقیم شماره ۳

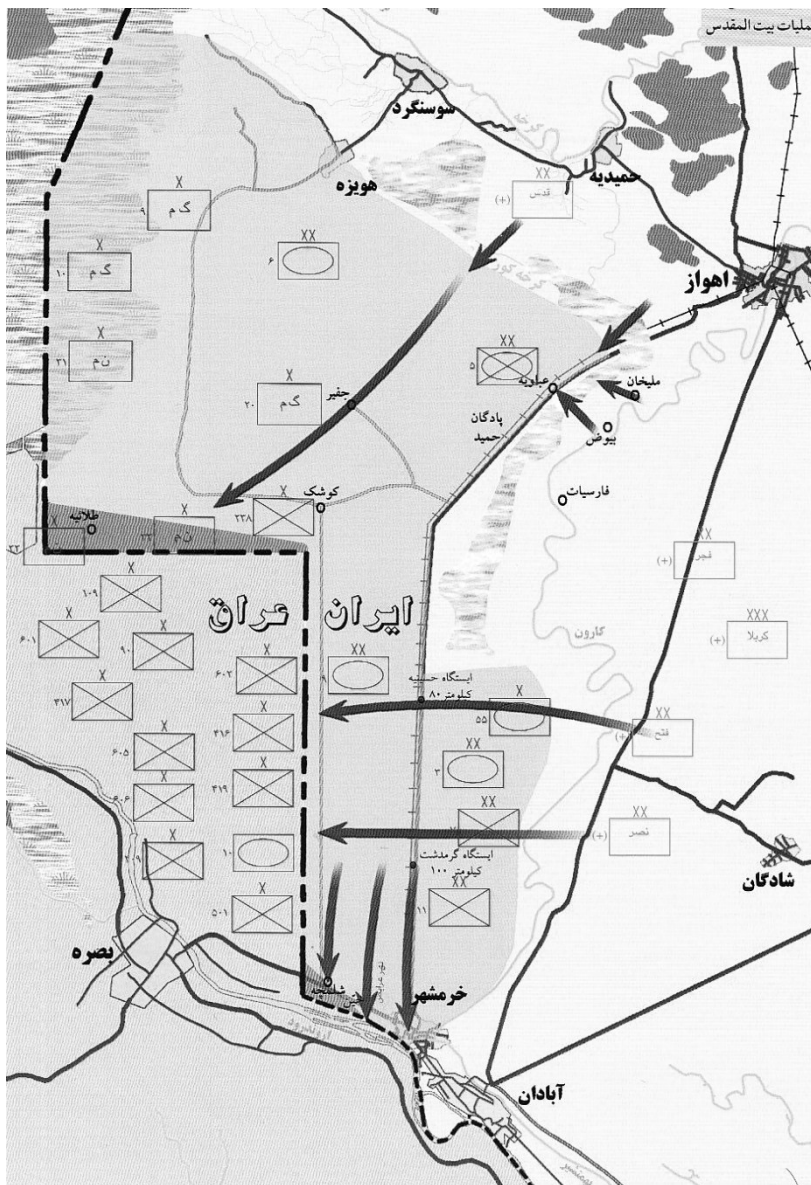
۴ فروند هلیکوپتر کبرا

حلی مجرمانه

- ۴ فرزند هلیکوپتر ۲۱۴
- ۲ فرزند هلیکوپتر ۲۰۶
- ۴ فرزند شتوک
- گردان هواپیمائی فرماندهی
- یک فرزند هواپیمای اف - ۲۷
- یک ف - ۵۰۰ هواپیمای تی - سی
- یک فرزند هواپیمای سسنا
- گروهان عملیات مخابرات هوانیروز

حلی مجرمانه

پیوست پ- کالک کلی عملیات

نقشه شماره ۳- کالک عملیات طرح عملیاتی کربلا ۳

پیوسته است و (بین هشت بیانی آتش) شرح عملیاتی گریلا ۳

مدرک : نقشه ۱ و ۲۵۰۰۰ و ۱/۵۰۰۰۰ منقذه عمومی / آواز - ۱۰ رمنبر

۱- واژه بیت

آواز - نیروهای دشمن :

(۱) پیوسته است (اطلاعات) طرح عملیات گریلا .

(۲) دشمن میتواند بیانشناختن ما مبرای برآورد آتش بکشیانی را از راه آواز ، با عیبها ، و تویخانه سنگین

دیروز تا - قرار داد .

ب- نیروهای خودی :

(۱) نیروی زمینی ارتش ، جمع برآورد می ایران در وقت آتش گریلا در جنوب در ساعت ۱۰ روز (ر)

بمطور انجام دشمن ، و منقذه عمومی ، آواز - غربی کارون ، آزاد سازه ، رمنبر ، نموده

باز ، مزار تا همین میباشد سیمس ، بحث آورتا ، وین ، شادای ، آواز ، بحث - جناسات از سرزده است ، و ادامه

آمده ، در زمان ، و قرار آوردید ، و آتش میباشد .

(۲) نیروی : را کین ارتش ، روز اسلام ، ایران ، پوشش ، و آتش منقذه را برقرار عملیات : بیانه ای تحت کنترل

فرماندهی ، اما ایات گریلا ، و جنوب ، و پشتیبانی میباشد .

ب- زراعتی : باشد .

(۱) گد ۳۸۸ توی : آتش زراعتی گروه ۳۳۳ توی : آتش قرار میدهد .

(۲) آتشها را از گردان ۳۷۱ ، تا شوشا زیر امر گردان ۷۷۲ میماند

(۳) آتشبار دوم گد ۳۷۱ ، تا شوشا زیر امر قرارگاه ندر

(۴) آتشبار سوم گردان ۳۷۲ ، تا شوشا زیر امر قرارگاه قدر

(۵) آتشبار یکم گردان ۳۷۳ توی : آتش ۱۲۰ ، زراعتی قرارگاه قدر

(۶) آتشبار دوم : آتشها ۴۲۰۳ و ۴۱۵۵ ، زراعتی قرارگاه قدر

بکلی سری

فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های اجرا شده در دوران دفاع مقدس / ۳۳۳

پیوست ۱ (شرح پشتیبانی آتش) - عملیاتی گریلا ۳

۲- مأموریت:

در روزهای ۲۲ و ۲۳ تویخانه و عناصر آتش پشتیبانی و عملیات گریلا ۳ راپت نورآباد سازو، خرمشهر و تامین خط مرز با دراز آتش از تویخانه، پشتیبانی نزدیک، درواش و آتش تویخانه پدافند واکه... می‌واید و لیڈورتر آتش پشتیبانی می‌باشد.

توصیه:

لذات... تدبیر عملیات:

(۱) مانور، آتش عملیاتی گریلا ۳

(۲) آتش، آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه این تویخانه در روزهای ۲۲ و ۲۳ بنا به دستور رتذلفه... ورد

درخواست و اجرا می‌گردد.

ب- پشتیبانی نزدیک درواش:

(۱) تقدم پشتیبانی نزدیک درواش تا اندازه اشکال سوزیل با ترازگاه نرسو سپس ترازگاه فتح خواهد بود

(۲) تقدم پشتیبانی در ترازگاه ۳ و ۲ به ترتیب با ترازگاه قدس و تاور و فتح می‌باشد.

(۳) شمیمه ۱ (آتش پشتیبانی واکه...)

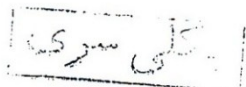
ب- پشتیبانی تویخانه:

(۱) تویخانه... درواش:

(الف) ذرات، یکه آتش تهیه بمدت ۲۰ دقیقه در صورت لزوم بنا به دستور رتذلفه... ه

مورد درخواست اجرا می‌گردد، تقدم آتش تهیه تویخانه در منطقه شمال، عملیات با ترازگاه قدس

و در قسمت جنوبی منطقه عملیات با ترازگاه نرسو خواهد بود.

(ب) سازمان برای رزم:

((۱)) گروه ۲۲ تویخانه:

تردان ۳۲۳ (-) شامل واکه ترازگرتور (۵۰۰ و ۵۰۰) (۵۰۰) (۵۰۰) نمک مستقیم

تویخانه ۲۲ تویخانه:

یانه آتشبارده ۴۱۵ ازگد ۲۲۳ تویخانه تقویت آتش تویخانه قرارگاه نصر.

بگلی سرک

پیوست ۲ (طرح پشتیبانی آتش) طرح عملیاتی گریلا ۳

گردان ۳۴۱ توپخانه ۴۱۳۰ شامل دو آتشبار تیر عمل‌گلو تقویت آتش گردان ۳۲۳ توپخانه

و ماه‌ورا، براد، حمایت کاروان .

گردان ۳۲۳ توپخانه ۳۰ (۴۴) عمل‌گلو .

گردان ۳۸۷ عمل‌گلو شامل دو آتشبار تیر (۴۵) م س ک ، (۲۰۳) م س ک (عمل‌گلو ، بند ۱

بدستور آتشبار ۲۰ زیرا مژگان قرارگاه فتح قرار گیرد .

گردان ۳۸۱ توپخانه (-) ۲۰۲ م شیمی تقویت آتش توپخانه قرارگاه ن ر .

() گروه ۳۳ توپخانه .

گردان ۳۴۶ آتشبار (-) عمل‌گلو

آتشبار دوم گردان ۳۴۶ نا میونما ، تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح

آتشبار سوم گردان ۳۴۶ نا میونما زیرا مژگان قرارگاه ن ر .

گردان ۳۵۵ توپخانه (۲۰) تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح

گردان ۴۴۴ توپخانه ۱۱۳۰ عمل‌گلو .

گردان ۳۵۸ توپخانه ۱۱۶۵ عمل‌گلو .

گردان ۲۷۶ نا میونما (-)

آتشبار دوم گردان ۳۴۱ زیرا مژگان قرارگاه ن ر

آتشبار دوم گردان ۳۴۱ زیرا مژگان ۲۷۰

() متفرقه : - - -

((۱)) قرارگاه گروه ۲ توپخانه مسئولیت آتش‌ریزی آتش‌کلید یگان‌های توپخانه گروه با مأموریت

عمل‌گلو، ماه‌وریتیم، کاروان و تانکین آتش‌ریزی در جزیره آبادان را برعهده دارد .

((۲)) قرارگاه گروه ۳ توپخانه مسئولیت آتش‌ریزی آتش‌کلید یگان‌های توپخانه گروه با مأموریت

عمل‌گلو، تقویت قرارگاه گریلا ۳ را در منطقه قرارگاه قدس و قرارگاه فتح برعهده دارد .

((۳)) ضمیمه ۲ (آتش پشتیبانی توپخانه گریلا)

بگلی سرک

((۴)) توپخانه پدافند هوایی :

تقدم پیدا کند و آهسته آهسته به جبهه‌های آتش‌ریزی رود رودات کاروان ، یگان‌های در خط و توپخانه

دایره شود .

بگلی سری

۱- هوانیروز، پیوست شد، بان عملیاتی کریلا ۳

۲- دستورات و مداخلات:

- (۱) قرارگاه قدس و قرارگاه فتح هرندام با اسررابطه بقرارگاه گروه ۳۳ و قرارگاه نصر و پنافسر رابطه بقرارگاه گروه ۲ اعزام نمایند.
- (۲) قرارگاه ۱ از گروه ۲۲ و ۳۳ هرندام با روزنامه‌های آتش، پشتیبانی و پست عملیات کریلا ۳ را بروم و اولویت صداقتی آتش را از روزنامه بجمعه بخواهند داشته.
- (۳) هماهنگی و ارتباط بین دستور عملیات آتش گروه برقرار گردد.
- (۴) مأمور آتش پشتیبانی را در ساعت ۱۰ روزی که این فن بقرارگاه فرماندهی کریلا ۳ ارسال کنی.
- (۵) تا زمان از سرگیری عملیات آتشبار، هیچ فعالیت اعلام میدرد.
- (۶) اول منطقه کشته شد، عملیات آتشبار ارسال اعلام میدرد.
- (۷) گروه ۱ از ۱۶ و ۳۳ تورخانه و تویخانه ذابیه لشکر ایران آماج دایه آتشبار برنامه آماج تریه و بدینار لشکر تا بقرارگاه آتشبار.

۳- خدمات پشتیبانی:

پیوست خدمات پشتیبانی (بان عملیاتی کریلا ۳)

۴- فرماندهی و مداخلات:

الف- مداخلات:

ب- فرماندهی:

۵- خدمات پشتیبانی آتش در اسگاه فرماندهی قرارگاه کریلا ۳

شماره ۱:

۱- آتش پشتیبانی شوش:

۲- آتش پشتیبانی تویخانه: متعاقب ارسال نامه شد.

بگلی سری

بگلی سری

تجهیز ۱ (آتش‌پشتیبانی هوایی) به پیوسته است (این پشتیبانی آتش) به شرح عملیات ۳ کرپلا
در مدت ۲۵۰۰۰:۱ و ۵۰۰۰۰:۱ منطقه خوزستان و دستورالعمل‌های پشتیبانی نزدیک هوایی،
پیش از هوایی و پشتیبانی لوجستیک و طرح تبیین و نجات نه‌اجا:

۱- جمعیت:

الف - نیروهای دشمن و پیوسته است (اطلاعات) بدان عملیات ۳ کرپلا

ب - نیروهای خودی: بدان عملیات ۳ کرپلا در آنجا شود.

ج - وضعیت: نیرو هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران با استفاده از اینگونه‌های مربوطه، عملیات ۳ کرپلا را پشتیبانی
میکند.

د - احراز:

الف - تدبیر عملیات: پشتیبانی هوایی به ترتیب تقدم و احتیاجات، عوامل توپخانه در بربرد و پاسگاه‌های
فرماندهایی و تاسیسات، بی‌اتمی و لجستیک دشمن را شناسایی می‌کند.

ب - تخصیص‌ها:

(۱) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، عملیات یک‌انتهای تحت‌کنترل، قرارگاه کرپلا ۳ روزانه

در ارتفاع ۲۰ سورتی بشمار زیر پشتیبانی نزدیک، می‌باشد:

(الف) پشتیبانی از عملیات در روز (ر)

(۱) ۲ سورتی از ارتفاع پایین

(۲) ۸ سورتی از ارتفاع بالا

(ب) پشتیبانی از عملیات تا تعیین مرز روزانه:

(۱) ۸ سورتی از ارتفاع پایین

(۲) ۱۲ سورتی از ارتفاع بالا

(پ) پشتیبانی از عملیات تا خاتمه مأموریت:

(۱) ۸ سورتی از ارتفاع پایین

(۲) ۱۲ سورتی از ارتفاع بالا

(ت) در مواقع اضطراری و بی‌اتمی: روزانه ۲۰ سورتی از ارتفاع پایین

(۲) نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، پیش از هوایی منطقه عملیات را بنا به درخواست

برقرار و تا خاتمه عملیات ادامه می‌دهد.

بگلی سری

جمعیه (۱) اتش‌پشتیبانی‌ها و اتش (ب) به پیوست (۲) طرح پشتیبانی اتش (ب) طرح عملیاتی توپخانه

(۳) انصراف رابطه و ناخبرین مقدم به و اتش بشخصه زیرا اختتام داده میشود .

(الف) موازنه پشتیبانی مستقیم و اتش (دسته) در جوار قرارگاه ارباب (خندریه) تشکیل میگردد

(ب) به هر قرارگاه لشکری (قدس - فتح - نصر) یا افسر ارشد رابطه اختتام داده میشود

(پ) به ترتیب یا افسر ناظر مقدم اختتام داده میشود .

(۴) نهجا جانبازند بهایر شناسایی عکاسی و اتش را بنیاد برخواست روزانه بایانه صورتی بمدت ۵ روز

و سپهر هفتای ۲ بار تا مین خواهد کرد .

پ - دستورات هماهنگی .

(۱) موقیعت جملی موازنه پشتیبانی اتش (خط رعب) بشخصه برآست .
(الف) در روز (ر)

مسیر جنوبی شمالی از (۴۸۰۴۰۰ E و ۳۰۷۸۰ N) تا (۴۸۰۴۴۰۰ E - ۳۰۲۶۱۰ N)

در مسیر جاده بایر شمال تا کوشک (۴۸۰۴۰۰۰ E - ۳۱۰۰۳۰۰ N)

سپهر ادامه بایر شرقی از تا (۴۸۰۴۳۰۰ E - ۳۱۰۱۰۰ N)

و ادامه بایر شمال شرقی در مسیر جاده تا (۴۸۰۶۵۰۰ E - ۳۱۰۴۲۵۰ N)

سپهر بایر شمال غربی (جعفر) (۴۸۰۶۰۰۰ E - ۳۱۱۰۱۰۰ N)

و بایر شمال تا (۴۸۰۷۰۰۰ E - ۳۱۱۸۰۰۰ N)

و ادامه آن بایر غربی تا (۴۷۴۵۰۰۰ E - ۳۱۱۸۰۰۰ N)

(ب) در سایر روزهای عملیات بعد از اعزام میگردد .

(۲) ماوریتها از پیش بینی شده پشتیبانی نزد بایانه و اتش (طرح ریزی شده) در لف الف

(لیست الف پیوسته ۱) منظور گردیده است

بگلی سری

صمیمه (۱) (آتش، پشتیبانی، شراقی) به پیوست (۲) (لج، پشتیبانی، اتی) بدین عملیاتی در پیلا ۳

(۳) مأموریت‌های، بیژن بیخی نشده (ناگهان) از طریق، انحراف ناظرین، شراقی، زمین عملیات

برابر روزی، جاری، در خواست، ریاست، توجه به، حق تقدم، اجرا می‌شوند.

(۴) دلید، واپیم، شراقی، که مأموریت، پشتیبانی، نزدیک، را انجام، میدهند، پذیرا، جهت، مشاهدات.

شود، از این، پایگاه، مربوطه، سرپه، ایستگاه، پشتیبانی، مستقیم، شراقی، عملیات، در پیلا ۳، وست، اد

عملیات، شراقی، جنوب، (در قول)، گزارش، نمایند.

(۵) اسم، شناسایی، برای، هماهنگی، شراقی، (فاز، شد)، میباشد.

(۶) در این، شراقی، برای، تا، شراقی، از، بود، توسط، مرکز، پشتیبانی، مستقیم، شراقی،

(۷) بدین، عملیات، در پیلا ۳، بررسی، و، به، وقت، جهت، آن، در، این، زمین، اعلام، میگردد.

۴- خدمات پشتیبانی:

الف - به پیوست (خدمات پشتیبانی) این عملیات، در پیلا ۳، انجام، شود.

ب - نیروی، شراقی، ارتش، جمهوری، اسلامی، ایران، در روز، این، عملیات، یک، تیم، از، واحده، تله، مجرور، زمین

و، حمل، آمان، اضطراری، با ۲، سورتی، و، واپیمای، سو، ۳۰، در روز، و، در، سایر، روزها، با ۸، سورت-س

پشتیبانی، بنماید.

۵- فرماندهی و مخابرات:

الف: مخابرات، به پیوست، ح (مخابرات، و الکترونیک) (لج، عملیات، در پیلا ۳، مراجعه، شود.

ب: فرماندهی،

(۱) پاسگاه، فرماندهی، عملیات، در پیلا ۳، در غرب، خنجریه (۲۸ - ۶۴)

(۲) مرکز، پشتیبانی، مستقیم، شراقی، در جوار، مرکز، عملیات، تانکی، در، سرپه، مستقر، میباشد.

(۳) ستاد، عملیات، شراقی، جنوب، در پایگاه، چهارم، (در قول) مستقر، میباشد.

بگلی سری

الف-۱:

الف: لیست، در قبال، (بهدا، فرستاده، میشود)

لقد - ب (لیست آماج) به ضمیمه ۲ (آتشر پشتیبانی هوایی) به پیوست ت (طرح پشتیبانی آتشر) به طرح عملیاتی کربلا

تصویر از سرزور

ملاحظات	سمت حمله با توبه به شکل هدفی	زمان اجرای آتشر	اندازه هدف	مختصات هدف		شرح هدف	بمزرعه هدفی	ردیف
				طول	عرض			
				۴۰	۳۱۰	محل تجمع تانک دشمن (۸ تانک و غیره) نزدیکی پارگان حمید		۱
				۳۰	۴۱۰	مناطقه تانک دشمن نزدیکی پارگان حمید (۲۸ تانک)		۲
				۴۰	۳۱۰	مناطقه تجمع ۲۳ تانک و غیره نزدیکی پارگان حمید		۳
				۴۰	۳۱۰	مناطقه تجمع ۵ تانک دشمن در جرد و طاغیریه		۴
			۴ × ۲	۱۶	۳۱	مواقع توپخانه در شمال پارگان حمید		۵
				۱۴	۳۱			۶
				۱۲	۳۱			۷
				۳۰	۳۱	مناطقه تجمع هدف و ۲۵۰ خودرود دشمن در نزدیکی سرزور		۸
				۳۰	۳۱	مناطقه تجمع هدف و ۲۶ تانک و غیره و ۷ کاروان خودرود سرزور		۹
			۲ × ۲	۱۲	۳۱	مناطقه تجمع هدف و ۱۰ خودرود و ۳۰ جادار		۱۰
			۲/۵ × ۱/۵	۳۰	۳۱	تپه تانک دشمن (۱۲ تانک و ۳۸ غیره)		۱۱
				۴۰	۳۱	هدف و ۵ تانک و خودرود و نزدیک سرزور		۱۲
				۴۰	۳۱	۱۴ تانک و ۱۰ جادار نفقات		۱۳
				۱۰	۳۱	۱۰ تانک - ۵۰ غیره - خودرود (شمال شرقی سرزور)		۱۴

بگلی سرور

ل.ف.ب (لیست آماج) به ضمیمه ۲ (آتش‌پشتیانی هوایی) به پیوست (فکر پشتیانی آتش) به طرح عملیاتی کر بلا ۳

ملاحظات	سمت حمله باتوجه به شکل هدف	زمان اجرای آتش	اندازه هدف	مخصصات هدف		شرح هدف	روز هدف
				طول	عرض		
				۴۸ ۱۰ ۵۵	۳۱ ۱۳ ۵۰	۳۲ نفری - ۲ عدد هواپیما - ۱ خودرو (شمال شرقی خوزرو)	۱۵
				۴۸ ۰۷ ۵۰	۳۱ ۱۱ ۱۰	محل تجمع ۴ تانک و ۳ نفر شرق خوزرو	۱۶
				۴۸ ۰۷ ۱۰	۳۱ ۱۰ ۲۰	محل تجمع ۲۰ تانک و نفر (شرق خوزرو)	۱۷
				۴۸ ۰۵ ۵۵	۳۱ ۱۰ ۰۵	موضع سام پررعد و جنوب خوزرو	۱۸
			۳ × ۲	۴۸ ۰۴ ۵۵	۳۱ ۱۱ ۰۵	منطقه پشتیانی	۱۹
				۴۸ ۰۱ ۵۵	۳۱ ۱۱ ۱۰	پارک موتور و تعداد زیادی خودرو	۲۰
				۴۸ ۱۰ ۳۰	۳۱ ۰۹ ۵۰	محل تجمع ۲۶ تانک و نفر و ۱۷ خودرو (شرق خوزرو)	۲۱
				۴۸ ۰۹ ۳۰	۳۱ ۱۰ ۴۰	موضع سام ۲ پررعد و شرق خوزرو	۲۲
				۴۸ ۱۴ ۳۰	۳۰ ۵۸	تعداد ۱۰ خودرو و ۱۲ نفر (غرب آمو)	۲۳
				۴۸ ۱۳ ۲۰	۳۰ ۳۶ ۳۰	پیکر گردان تانک غرب سلیمانیه (شرق جاده مصلی)	۲۴
				۴۸ ۰۷ ۳۰	۳۰ ۲۷ ۰۰	پیکر گردان تانک غرب آمو - خروشگرید شد	۲۵
				۴۸ ۰۹ ۰۰	۳۰ ۳۲	مواقع تهاجم دشمن غرب جاده آمو - خروشگرید شد	۲۶
				۴۸ ۰۸ ۰۰	۳۰ ۳۰ ۳۰	=	۲۷
				۴۸ ۰۹ ۴۰	۳۰ ۳۰ ۴۰	=	۲۸

بکلی سرف

لحظ - ب (لیست آماج) به ضمیمه ۲ (انقره‌پشتیبانی هوایی) به پیوست ت (ظهور پشتیبانی اتش) به طرح عملیاتی دربار

ملاحظات	سمت حمله با توجه به شکل هدف	زمان اجرای اتش	اندازه هدف	مختصات هدف		شرح هدف	رمز هدف	ردیف
				خط طول	عرض			
				۴۸ ۰۹ ۰۰	۳۰ ۴۷ ۰۰	حد در ۱۴ تانک و ۱ انفورماتیک استگاه حساس		۲۹
				۴۷ ۵۶ ۱۵	۳۰ ۳۵ ۳۰	پل روی کانال انحراف موازی ریل		۳۰
				۴۷ ۵۶ ۳۰	۳۰ ۳۱ ۱۰	= نزدیک شلمبه		۳۱
				۴۷ ۵۰ ۲۰	۳۰ ۳۱ ۲۵	پل تنومه		۳۲
				۴۷ ۳۵ ۲۰	۳۰ ۴۷ ۳۰	پل تنومه		۳۳
				۴۸ ۰۱ ۰۰	۳۰ ۳۲ ۰۰	موضع سام ۲		۳۴
				۴۸ ۰۴ ۲۰	۳۰ ۲۹ ۰۰	موضع سام ۲		۳۵

بگامی نسبی

بجلی سری

ث (پشتیبانی در نبرد) با عملیات در ۳

نقشه ۲۵۰۰۰ / (ایران) (منطقه آذربایجان - آبادان - بهبه - دلفا به)

پان رزی :

۱ (الف) (گروه رزی به پشتیبانی به تنظیم شماره ۲)

۸ فرزند : این گروه در

۲ فرزند : این گروه در

۲ فرزند : این گروه در

(فرزند : این گروه در

ب (گروه رزی به پشتیبانی به تنظیم شماره ۴)

۲ فرزند : این گروه در

۲ فرزند : این گروه در

۵ فرزند : این گروه در

۸ فرزند : این گروه در

پ (گروه پشتیبانی به تنظیم شماره ۳)

۴ فرزند : این گروه در

۴ فرزند : این گروه در

۲ فرزند : این گروه در

۴ فرزند : این گروه در

ت (گردان «راپید» به پشتیبانی فرماندهی :

یا فرزند : این گروه در

یا فرزند : این گروه در

یا فرزند : این گروه در

ث (گردان عملیات «آذربایجان» در نبرد

و ضمیمه :

الف - نیروهای دشمن :

(۱) پیوست (۱) (عملیات در ۳) (کالک گسترش جنگ افزارهای دفاعی - د

بجلی سری

نوائی دشمن)

بگلی سری

پیوست ۳ (پشتیبانی هوا نیروزی) بطرح عملیات، کربلا ۳

پ- گروه رزم پشتیبانی عمومی شماره ۴ : در پشتیبانی عمومی، کربلا ۳ تقدم بترتیب با قرارگاه‌ها و دستورات

(۱) تقدم آتش با قرارگاه نیرو سپهر فتح .

(۲) شناسایی زمین و ارتفاع، لایه‌ها را از منطقه به منطقه، به موازات، به پایگاه‌ها، مستقر در منطقه، هماهنگی نماید .

(۳) بنا به دستور ۴ نیروی آتش ۴ جهت تخلیه در روزی در اختیار می‌گردد .

(۴) آماده باشد بنیاید دستور به تعداد لازم تا روزگوشه‌ها و ۴ جهت تخلیه و هماهنگی و مسکن

و تجهیزات و پرسنل را در اختیار قرار دهد .

ث- گروهان «واپدانی پشتیبانی» شرافت می .

(۱) آماده باشد جهت برقراری فرماندهی در روزگوشه‌ها و پایگاه‌ها، در مسکن را در اختیار قرار دهد .

(۲) نگاه فرزند «واپدانی» ۴۷ معنای و در پایگاه، آتش، در نواحی مورد نیاز گروه‌ها، در روزگوشه‌ها در

استقرار مستقر نماید .

ج- گروهان عملیات، همراهات، در نیروزی :

(۱) در هر یک از قرارگاه‌ها، در هر یک از جاذب‌ها، به سمت بیسیم متحرک، مستقر سازید و ارتباط -

بسیستم فرماندهی را با ریه از گروه‌ها، در روزگوشه‌ها و فرمان را با قرارگاه‌ها برقرار سازید .

(۲) برای ریه از زمین سه قرارگاه ایستگاه بد کوچه، پیش نماید .

(۳) پریازهای بین تقسیمات را تا حدود، به مقدمه تحقیق نماید .

د- ا- تا ۱-

گروه رزم پشتیبانی مستقیم شماره ۳ : آماده باشد بنیاید دستور در منطقه هر یک از قرارگاه‌ها

بکار رویی - د .

ج- دستورات هماهنگی :

۱- مأموریت‌های پریاز : همان از اول، حد تعیین شده بایستی تنها با قرارگاه، بر این قرارگاه

کربلا ۳ هماهنگی گردد .

بگلی سری

۲- ماسک، گاز در اختیار ریه، پریاز، قرار گیرد .

بگلی سری

بیوست ۱ پشیمانی روانیروز) به لوح عملیاتی کربلا ۳

- الف - نقاط احتمالی تبادل بیوست و مهمات در منطقه «سوالیت» مربوطه شناسائی و مستقر گردید .
- ب - صله‌های سوارو بیاده کردن رابا شما: منتظر با یکدیگر پشیمانی بیسنده شناسائی و درورد آماده کردن آنها اقدام نگردد .
- پ - صله نورد ای گویتر ۱ بیوست تدریجاً مبرورین با شما: نئی یکانبیا عمل کنند و شناسائی انتخاب برآمده نگردد .
- ت - بریکه از گروه‌های رژیم پوز و تعداد سه دستگاه تانکر سوخت: انباری برادران حمایت باسوار اجرام دارند .
- ث - نراندین و مهابرات:

الف - مهابرات: دستورالعمل مهابرات: ترازگاه متدیم نزابا .
ب - فرماندهی:

(۱) گروه پشیمانی مستقیم شماره ۱۲: راز نورد آه زیتون تلفن ۳۰۱۰۹۱ و ۲۰۰۲۰

(۲) گروه پشیمانی همومر شماره ۴: سنایخ فولاد تلفن ۲۱۸۰۳

(۳) گروه پشیمانی مستقیم شماره ۳ در: رانلوی: دست تبه

ضمیمه ۱: آال گمشور، عملیات روانیروز .

گیرندگان: گیرندگان لوح حمایتی کربلا ۳

بگلی سری

اقدامات ارتش عراق در جهت حفظ مناطق اشغالی

ارتش تا دندان مسلح عراق با پشتیبانی‌های بی‌دریغ ابرقدرت‌های شرق و غرب و برای نگهداری سرزمین‌های اشغالی، بویژه در جنوب خوزستان و بندر راهبردی خرمشهر و نیز رده‌های پدافندی متعدد برای شهرهای تنومه و بصره، طرح‌های فراوان اجرا کرده بود که به تعدادی از آنها اشاره می‌شود:

الف- ایجاد سامانه سد و موانع مانند سیم خاردار، مین‌گذاری و تله‌های انفجاری به عمق ۲ کیلومتر در زاویه کوشک به سمت غرب تا طلائیه و جنوب تا چند کیلومتر، که این نمونه کار در سایر مناطق مرزی مشاهده نمی‌شد.

ب- ایجاد برج‌های بلند دیدبانی و سنگرهای بسیار مستحکم با فواصل منظم در حاشیه جاده اهواز - خرمشهر تا حدود ۳۰ کیلومتری شمال خرمشهر با آخرین اصول مهندسی رزمی، جهت استقرار نیروهای پدافندی در مواضع مستحکم و داشتن دید عالی.

پ- میله‌کوبی همراه با کاشت مین در قسمت شمالی و شمال‌غربی و نیز مین‌گذاری و کاشت خودروهای سوخته اسکله‌های خرمشهر در قسمت غربی شهر، به منظور جلوگیری از فرود چتربازان و کندی در حرکات نیروهای زمینی.

ت- تخریب خانه‌های مردم و ایجاد سه رده پدافندی از ساحل غربی کارون به سمت غرب، به منظور استقرار نیروهای پدافندی مطمئن با دید و تیر عالی (اینجانب در طول پاییز و زمستان سال ۶۰ از دیدگاه‌های شرق رودخانه کارون و نیز صدای انفجارهای پی‌درپی، متوجه این اقدام نیروهای دشمن شده و مراتب را به رده‌های مسئول گزارش کردم).

ث- ساخت تونل برای تردد دیدبانان در ساحل غربی رودخانه کارون در چند صد متر و نیز تخریب پل ارتباطی آبادان به خرمشهر به منظور عدم استفاده از آن توسط نیروهای ایرانی.

ج- استفاده از کانال‌ها و آبگرفتگی‌های طبیعی و مصنوعی متعدد از جنوب رودخانه‌های نیسان و کرخه‌کور تا جنوب و ساحل شمالی اروندرود در جهت کند کردن عبور نیروهای تک‌ور به سمت خرمشهر، شلمچه، تنومه و بصره.

اقدامات انجام شده نیروهای خودی به منظور آمادگی برای اجرای عملیات

الف- تغییر مکان یگان‌های عملیاتی از منطقه فتح‌المبین به مناطق پراکندگی تعیین شده در جنوب اهواز عملاً از تاریخ ۶۱/۲/۱ شروع و در تاریخ ۶۱/۱/۳۱ خاتمه یافت و به این ترتیب تمرکز نیرو برای شروع عملیات به انجام رسید.

ب- به منظور کسب آخرین اطلاعات از دشمن و فعالیت‌های او، وضعیت زمین و بویژه سواحل رودخانه در محدوده منطقه سرپل، برای انتخاب محل دقیق نصب پل‌های شناور، اقدامات شناسایی به شدت توسعه یافت و با اعزام گشتی‌های رزمی و شناسایی و عکس‌برداری هوایی، تلاش‌های فراوانی صورت گرفت و متناسب با اطلاعات جدید، تغییرات ضروری در طرح‌ها و تدابیر اولیه داده شد. ازدیاد فعالیت‌های شناسایی در غرب رودخانه کارون، به علت عدم کنترل ساحل آن توسط دشمن، با بی‌احتیاطی توأم شده بود. حتی در یک مورد، یکی از یگان‌ها با انتقال یک دستگاه لودر به آن سوی رودخانه، در صدد ساحل‌سازی در محل انتخاب شده برای نصب پل شناور برآمده بود که با این اقدام برخورد شد.

پ- در عملیات عبور از رودخانه کارون، وسایلی که برای عبور دادن نیروها و تجهیزات به کار گرفته شد (حداکثر امکانات موجود)، به قرار زیر بود:

- پل شناور پی - ام - پی
- طراد جی - اس - پی
- قایق بزرگ ۲۷ فوتی
- قایق هجومی جمینی (از نیروی دریایی) ۳۰۰ فروند
- ۷ دستگاه
- ۱۰ دستگاه
- ۱۰ دستگاه

از تعداد ۷ دستگاه پل شناور موجود، یک دستگاه آن در اختیار لشکر ۱۶ زرهی قرار گرفت تا جهت عبور از رودخانه‌های کرخه کور و نیسان به کار رود. ۳ دستگاه به قرارگاه فتح و ۲ دستگاه به قرارگاه نصر واگذار شد تا روی رودخانه کارون نصب شود و ۱ دستگاه نیز در احتیاط قرارگاه کربلا قرار گرفت.

از ۱۰ دستگاه طرادهای موجود، تعداد ۶ دستگاه به قرارگاه فتح و ۴ دستگاه به قرارگاه نصر اختصاص یافت. هر طراد می‌توانست در هر ساعت، تقریباً ۸ دستگاه تانک و توپ خودکشی را بین دو ساحل کارون جابه‌جا کند.

طبق شناسایی‌های انجام شده، ۵ منطقه عبور از رودخانه برای استقرار پل‌های شناور انتخاب و نامگذاری شدند که عبارت بودند از:

- منطقه عبور شهید فلاحی در رحمانی جدید، به طول ۲۲۰ متر.
- منطقه عبور شهید نامجو در نثار کوچک، به طول ۲۰۰ متر.
- منطقه عبور شهید کلاهدوز در هالوپ، به طول ۱۸۰ متر.
- منطقه عبور شهید بهشتی در کانال آب، به طول ۲۶۰ متر.
- منطقه عبور شهید رجایی در مگسر، به طول ۲۱۰ متر.

سه معبر اول، در منطقه قرارگاه فتح و دو معبر بعدی در منطقه قرارگاه نصر قرار داشتند و برای عبور نیروها و تجهیزات آنها اختصاص داده شده بودند.

علاوه بر پل‌های شناور، تعدادی طراده، قایق بزرگ و قایق کوچک نیز، برابر سهمیه، به قرارگاه‌های مذکور واگذار شده بود تا برای عبور مورد استفاده واقع شوند.

ب- اگرچه نصب ۵ پل و تعداد معدودی طراده و قایق، نسبت به حجم نیروهای عبور کننده حداقل بودند، اما با برنامه‌ریزی دقیق و حساب شده، این تسهیلات می‌توانستند امکان عبور را به نحو مناسبی فراهم کنند.

ت- علاوه بر اقدامات فوق، برای برقراری ارتباط زمینی با یگان‌های عبور کننده از کارون و کم کردن فشار ترافیک عبور، پس از شناسایی روی نقشه و زمین، مسئولان مهندسی قرارگاه کربلا احداث یک جاده از اهواز به منطقه سرپل را مقدور و ممکن تشخیص دادند که البته باید از زمین‌های باز و نسبتاً خشک بین کارون و مناطق آبگرفته عبور می‌کرد. به این ترتیب، با برقراری ارتباط زمینی سرپل به منطقه اهواز، خطر آسیب‌پذیری نیروها، در صورت انهدام پل‌های شناور توسط دشمن، به میزان مؤثری تقلیل می‌یافت و اطمینان خاطر نسبی به وجود می‌آمد.

ث- نظر به نیاز آموزش فرماندهان و مسئولان عملیاتی یگان‌ها در مورد نحوه و چگونگی عملیات عبور از رودخانه، مدرک آموزشی عملیات عبور از رودخانه دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش در اختیار یگان‌ها قرار داده شد که این اقدام، نتیجه بسیار خوبی در سرعت و دقت طرح‌ریزی عملیات عبور از رودخانه را برای یگان‌ها به ارمغان آورد؛ همزمان آموزش‌های لازم در مورد نحوه سوار و پیاده شدن نیروهای نظامی به قایق‌ها و چگونگی بارگیری وسایل و تجهیزات سنگین به طراده‌ها و غیره، به طور عملی، ارائه و چندین بار تمرین شد.

ج- به منظور پوشش و فریب دشمن از عملیات کربلا، بنا شد یک عملیات آفندی محدود، همزمان در منطقه فکه اجرا شود. به این منظور، به لشکر ۷۷ پیاده که مسئولیت پدافند منطقه فتح‌المبین را داشت، دستور داده شد طرح تک محدود برای تصرف تپه ۱۸۲ در غرب رقابیه و برقازه (واقع در شرق فکه) را تهیه کرده، آماده باشد تا بنا به دستور اجرا کند.^۱

چ- یگان‌های شرکت‌کننده در عملیات، پس از دریافت طرح عملیاتی کربلا ۳، در تاریخ ۶۱/۲/۲ برابر روش جاری، طرح‌های عملیاتی مربوط به خود را تهیه و جهت تصویب به قرارگاه کربلا ارسال کردند.

ح- با پایان گرفتن ادغام نیروهای ارتش و سپاه، مرحله تهیه مقدمات و آمادگی به پایان خود نزدیک شد. قرارگاه عملیات مشترک کربلا ۳ با عنوان "قرارگاه عملیاتی کربلا" در نقطه‌ای به نام "خضریه"، واقع در شمال دارخوین و شرق کارون که توسط جهاد سازندگی ساخته شده بود، مستقر و آماده اجرا و اداره عملیات شد.

محدوده و ابعاد سرپل طرح‌ریزی شده در غرب کارون

- حد شمالی: از دریسه تا ایستگاه آهو (جنوب منطقه آب گرفته).
 - حد جنوبی: از سلمانیه تا گرمدشت که از منطقه پدافندی متجاوز و سامانه سد و موانع او در شمال خرمشهر ۵ کیلومتر فاصله داشت.
 - حد غربی: امتداد جاده اهواز - خرمشهر، از ایستگاه راه‌آهن آهو تا ایستگاه راه‌آهن گرمدشت.
- عرض سرپل: ۴۰ کیلومتر و عمق آن، بین ۱۷ تا ۲۱ کیلومتر متغیر بود.

۱. در تاریخ ۶۱/۱۲/۵، قرارگاه مقدم نزاچا در جنوب به لشکر ۷۷ پیاده دستور داد که با هماهنگی سپاه پاسداران و ترکیب مقدس، یک تک محدود برای تأمین تپه ۱۸۲ را طرح‌ریزی و جهت تصویب ارسال دارند.

مستخرجه از طرح عملیاتی کربلا ۳ (قرارگاه قدس)

سازمان رزمی قرارگاه قدس:

قرارگاه قدس به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد سیروس لطفی و برادر پاسدار احمد غلامپور، مستقر در جنوب اهواز از نورد، دب حردان، طراح، شمال رودخانه کرخه‌کور و شمال رودخانه نیسان تا هویزه، شامل: لشکر ۱۶ زرهی ارتش، تیپ ۵۸ تکاور ارتش و لشکر قدس سپاه پاسداران. این قرارگاه از ۵ قرارگاه جزء به شرح زیر تشکیل می‌شد:

۱- قدس (شامل تیپ ۱ لشکر ۱۶ زرهی + تیپ ۳۱ پیاده عاشورا)، احتیاط قرارگاه قدس مستقر در شمال نیسان.

۲- قدس (شامل تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی + تیپ ۲۱ پیاده امام رضا(ع)).

۳- قدس (شامل تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی + تیپ پیاده نور).

۴- قدس (تیپ ۵۸ تکاور + تیپ ۴۱ پیاده ثارالله).

۵- قدس (تیپ پیاده بیت‌المقدس).

مأموریت:

یگان‌های قرارگاه قدس در ساعت «س» روز «ر» به منظور انهدام دشمن در منطقه عمومی کرخه‌کور و منطقه نورد تک کرده، خاکریزهای مقدم دشمن را در جنوب کرخه‌کور و نورد تصرف و سرپل مناسبی را در جنوب رودخانه تأمین می‌کند و آماده می‌شود بنا به دستور، در صورت عقب‌نشینی یا عقب‌روی یا فرار دشمن، تک را ادامه داده، خط عمومی جفیر - پادگان حمید را تأمین کند و سپس بنا به دستور، تا تصرف نشوه و ساحل شرقی اروندرود تک را ادامه داده، در منطقه پدافند می‌کند.

تدبیر عملیات:

۱- مانور: این عملیات در ۴ مرحله به شرح زیر اجرا خواهد شد:

مرحله ۱: قدس ۳ در طراح، تلاش اصلی و قدس ۴ در فرسیه و سید جابر و قدس ۵ در منطقه نورد با استفاده از معابر موجود تک کرده و با شکستن خاکریزهای مقدم دشمن، خط سرپل مناسبی را تصرف و تأمین می‌کنند، قدس ۱ در شمال نهر معارض پدافند می‌کند و قدس ۲ دنبال و پشتیبان قدس ۳ است.

— مرحله ۲: با توجه به عکس‌العمل دشمن، قدس ۲ با عبور از خط قدس ۳ تک و خط قهوه‌ای را تأمین می‌کند. پس از عبور قدس ۲، قدس‌های ۳، ۴ و ۵ به پیشروی خود ادامه داده، خط قهوه‌ای را تأمین می‌کنند. قدس ۱ پس از تأمین خط قهوه‌ای، بلادرنگ تک کرده، پس از شکستن خاکریز مقدم دشمن، سرپل مناسبی را در جنوب کرخه‌کور، در غرب هویزه، تصرف و حتی‌المقدور تک را تا تأمین خط قهوه‌ای در جناح راست قدس ۲ ادامه می‌دهد.

— مرحله ۳: در این مرحله با توجه به عکس‌العمل دشمن (عقب‌نشینی، عقب‌روی یا فرار) و بنا به دستور، قدس‌های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ تک را به سمت جنوب ادامه داده، خط عمومی جفیر - پادگان حمید (خط مرز) را تأمین می‌کنند.

— مرحله ۴: پس از تأمین خط قرمز، بنا به دستور، قرارگاه قدس با قدس ۱، ۲، ۳ در خط، به منظور تصرف نشوه تک را ادامه داده، پس از تأمین ساحل شرقی اروند، در منطقه پدافند می‌کند. قدس ۴ و ۵ به ترتیب قدس ۲ و ۳ را دنبال و پشتیبانی می‌کنند.

۲- آتش: آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی و در صورت کشف تک، بنا به دستور، در منطقه مورد درخواست اجرا خواهد شد. تقدم آتش با قدس ۳ خواهد بود.

سازمان برای رزم توپخانه:

الف- توپخانه صحرایی

- گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ کمک مستقیم قدس ۱.
- گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ کمک مستقیم قدس ۳.
- گردان ۳۸۱ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی، با زیر امر گرفتن آتشبار ۱۰۵م گردان ۳۱۵ توپخانه؛ کمک مستقیم قدس ۴.
- گردان ۳۰۱ (-) توپخانه ۱۰۵م، با زیر امر گرفتن آتشبار ۱۵۵م گردان ۳۸۱ توپخانه؛ کمک مستقیم قدس ۵.
- گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه و کمک مستقیم قدس ۲، به هنگام وارد عمل شدن.
- آتشبار ۲۰۳م گردان ۳۹۰ توپخانه؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه.
- آتشبار مختلط ۳۶۹ (۲۰۳م و ۱۵۵م)؛ تقویت گردان ۳۰۱ توپخانه.

- گردان ۳۹۴ (-) توپخانه ۱۳۰م؛ عمل کلی لشکر (یک آتشبار در نیشان و یک آتشبار در طراح).
- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۳۳ توپخانه؛ عمل کلی لشکر در منطقه نورد.
- آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه؛ عمل کلی لشکر (۲ قبضه در نیشان و ۲ قبضه در نورد).
- آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا از گردان ۳۶۹ توپخانه؛ عمل کلی لشکر (۲ قبضه در نورد).
- ب- توپخانه پدافند هوایی
- گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی؛ در پشتیبانی عمومی لشکر، به ترتیب تقدم یگان‌های در خط، پاسگاه فرماندهی قدس و گردان‌های توپخانه عمل کلی را پوشش می‌دهد.

مستخرجه از طرح عملیاتی ذوالفقار (قرارگاه فتح)

سازمان رزمی قرارگاه فتح

قرارگاه فتح به فرماندهی سرهنگ زرهی ستاد مسعود منفرد نیکی و برادر پاسدار غلامعلی رشید علینور، مستقر در منطقه جنوبی از نورد تا جنوب دارخوین (سلمانیه)، شامل: لشکر ۹۲ زرهی ارتش، تیپ ۵۵ هوابرد ارتش و لشکر ۳ فتح سپاه پاسداران.

این قرارگاه از ۴ قرارگاه جزء به شرح زیر تشکیل شده بود:

— فتح ۱ (شامل تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی + تیپ ۱۴ پیاده امام حسین (ع)).

— فتح ۲ (شامل تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی).

— فتح ۳ (شامل تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی + تیپ ۸ نجف).

— فتح ۴ (تیپ ۵۵ هوابرد + تیپ ۲۵ کربلا + تیپ ۳۷ زرهی شیراز + گردان ۱۵۱ دژ).

مأموریت:

قرارگاه فتح مأموریت دارد در ساعت «س» روز «ر»:

الف- از رودخانه کارون عبور و خط سرپل را تأمین کند.

ب- از دخالت نیروهای زرهی دشمن (که در منطقه عمومی جفیر هستند)، در منطقه عملیات قرارگاه نصر جلوگیری و جناح راست قرارگاه نصر را پوشش کند.

پ- پس از تأمین سرپل، آماده ادامه تک به منظور تأمین مرز در منطقه مربوطه باشد.

ت- آماده می‌شود تک را جهت تصرف دو پل بصره و تأمین ساحل شرقی اروند ادامه داده، در منطقه پدافند کند.

تدبیر عملیات:

۱- مانور: این عملیات در ۳ مرحله انجام می‌شود:

— مرحله یکم: قرارگاه فتح عملیات را با ۴ قرارگاه به ترتیب فتح ۴ در جناح راست، فتح ۱ در وسط و فتح ۳ در جناح چپ از پل‌های ۱ و ۲ و ۳ عبور و پس از رسیدن به خط عزیمت، تک کرده، خط سرپل را تصرف می‌کنند. فتح ۲ دنباله‌رو فتح ۱ و احتیاط قرارگاه را تشکیل می‌دهد.

— مرحله دوم: در این مرحله، فتح ۴ ضمن تأمین جناح شمالی، همزمان با فتح ۱ و ۳ آماده می‌شود تک کرده و خط مرز را تأمین کند. فتح ۲ دنباله‌رو فتح ۱ و احتیاط قرارگاه را تشکیل خواهد داد.

— مرحله سوم: در این مرحله، قرارگاه فتح آماده می‌شود بنا به دستور، تک را به منظور تصرف دو پل مستقر در روی رودخانه اروندرود ادامه داده، در ساحل شرقی این رودخانه پدافند کند.

۲- آتش: آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه طرح‌ریزی و در صورت کشف تک، بنا به دستور، در منطقه مورد درخواست اجرا می‌شود (پیوست ت- طرح پشتیبانی آتش).

سازمان برای رزم توپخانه

الف- توپخانه صحرائی

- گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ کمک مستقیم فتح ۱.
- گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ کمک مستقیم فتح ۳.
- گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۱۲ توپخانه، بنا به دستور، کمک مستقیم فتح ۲ به هنگام درگیری.
- گردان ۳۵۲ توپخانه مختلط (۱۰۵م و خمپاره‌انداز ۱۲۰م)؛ کمک مستقیم فتح ۴.
- آتشبار دوم گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰م گروه ۲۲ توپخانه؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.
- گردان ۳۳۰ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۵۲ توپخانه مختلط.
- آتشبار یکم گردان ۳۳۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۵۲ توپخانه مختلط.
- آتشبار دوم گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰م گروه ۲۲ توپخانه؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۱۸ توپخانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م خودکشی گروه ۲۲ توپخانه؛ عمل کلی قرارگاه فتح.

- آتشبار سوم گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰م گروه ۲۲ توپخانه؛ عمل کلی قرارگاه فتح.
 - آتشبار دوم گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا گروه ۳۳ توپخانه؛ عمل کلی قرارگاه فتح.
- ب- توپخانه پدافند هوایی
- تقدم حفاظت به ترتیب با نگهداری پل‌های روی رودخانه کارون، یگان‌های توپخانه، قرارگاه‌ها و یگان‌های در خط است.

مستخرجه از طرح عملیاتی نصرت (قرارگاه نصر)

سازمان رزمی قرارگاه نصر:

قرارگاه نصر به فرماندهی سرهنگ پیاده حسین حسینی سعدی و برادر پاسدار حسن باقری، مستقر در منطقه شرق کارون، از حوالی سلمانیه (جنوب دارخوین) تا آبادان، شامل: لشکر ۲۱ پیاده ارتش، تیپ ۲۳ نیروی مخصوص ارتش و لشکر ۵ نصر سپاه پاسداران. این قرارگاه از ۴ قرارگاه جزء به شرح زیر تشکیل یافته بود:

- نصر ۱ (شامل تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ + تیپ ۷ پیاده دزفول سپاه).
- نصر ۲ (شامل تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ + تیپ ۲۷ پیاده محمد رسول الله).
- نصر ۳ (شامل تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ + تیپ ۴۶ پیاده فجر سپاه).
- نصر ۴ (شامل تیپ ۴ پیاده لشکر ۲۱): احتیاط قرارگاه نصر.
- نصر ۵ (شامل تیپ ۲۳ نوهده + تیپ ۲۲ پیاده خرمشهر).

مأموریت:

فرماندهی عملیات نصر در ساعت «س» روز «ر» با عبور از رودخانه کارون، ضمن انهدام نیروهای دشمن، خط سرپل را در غرب رودخانه تأمین و بنا به دستور، به منظور انهدام نیروهای دشمن، به سمت شهر خرمشهر و مرز تک کرده و سپس آماده می‌شود، بنا به دستور، تک را جهت تأمین تنومه و ساحل شمالی اروندرود ادامه داده و در منطقه مربوطه پدافند کند.

تدبیر عملیات:

- ۱- مانور: این عملیات در سه مرحله به شرح زیر انجام می‌گیرد:
 - مرحله یکم: قرارگاه نصر در ابتدا با به کار بردن قرارگاه‌های نصر ۱ در شمال، نصر ۲ در مرکز و نصر ۳ در جنوب از رودخانه کارون عبور و ضمن انهدام نیروهای دشمن، سرپل را تأمین و گروه رزمی حر در منطقه مربوطه پدافند می‌کند. قرارگاه نصر ۴ ابتدا در مختصات (۹۴۵-۳۶۵) احتیاط لشکر و پس از عبور از رودخانه، در مختصات (۹۹۵-۱۵۰) احتیاط لشکر را تشکیل می‌دهد. تقدم به کار رفتن، در منطقه نصر ۲.
 - مرحله دوم: پس از تأمین سرپل، قرارگاه نصر با به کار بردن قرارگاه‌های نصر ۱ در شمال غربی، نصر ۲ و نصر ۵ در مرکز و نصر ۳ در جنوب غربی، به منظور انهدام نیروهای دشمن

و تأمین خرمشهر و خط مرز، تک کرده؛ به طوری که نصر ۱ خط خیز سبز را از مختصات (۹۹۵-۱۵۰) تا (۷۹۳-۱۵۰) و قرارگاه نصر ۲ ضمن تأمین شلمچه و پل نو، خط خیز سبز را از مختصات (۷۹۳-۱۵۰) تا (۷۲۳-۲۴۵) تأمین و قرارگاه نصر ۵ به منظور بستن عقبه دشمن، خط خیز سبز را از مختصات (۷۲۳-۲۴۵) تا (۷۶۹-۲۸۰) تأمین و همزمان نسبت به انهدام نیروهای دشمن در شهر اقدام و شهر را تأمین می‌کند.

– مرحله سوم: پس از تأمین خط مرز و شهر خرمشهر، قرارگاه‌های تابعه نصر آماده می‌شوند بنا به دستور، به منظور تأمین تنومه و ساحل غربی اروندرود، تک را به سمت غرب ادامه دهند.

۲- آتش: آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه در هر سه مرحله طرح‌ریزی و در صورت کشف تک، بنا به دستور، در منطقه مورد درخواست اجرا می‌شود.

الف- توپخانه صحرائی: تقدم آتش توپخانه با قرارگاه نصر ۲ و سپس با قرارگاه نصر ۴، به هنگام وارد عمل شدن.

ب- توپخانه پدافند هوایی: تقدم حفاظت هوایی به ترتیب با تأسیسات عبور از رودخانه، یگان‌های توپخانه، قرارگاه نصر و قرارگاه‌های تابعه است.

سازمان برای رزم توپخانه:

۱- توپخانه صحرائی:

– گردان ۳۲۷ مختلط توپخانه شامل یک آتشبار ۱۰۵م و یک آتشبار ۱۵۵م؛ کمک مستقیم قرارگاه نصر ۱.

– گردان ۳۱۳ مختلط توپخانه شامل یک آتشبار ۱۰۵م و دو آتشبار ۱۵۵م؛ کمک مستقیم قرارگاه نصر ۲.

– گردان ۳۶۴ مختلط توپخانه شامل یک آتشبار ۱۰۵م و یک آتشبار ۱۵۵م؛ کمک مستقیم قرارگاه نصر ۳.

– گردان ۳۲۳ (-) مختلط توپخانه شامل دو آتشبار ۱۰۵م و یک آتشبار ۱۵۵م خودکشی؛ کمک مستقیم نصر ۵.

– گردان ۳۵۰ (-) توپخانه شامل دو آتشبار ۱۵۵م خودکشی؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه و کمک مستقیم نصر ۴ به هنگام وارد عمل شدن.

- گردان ۳۹۷ توپخانه ۲۰۳م کششی؛ عمل کلی تقویت گردان‌های ۳۱۳ و ۳۶۴ توپخانه.
- گردان ۳۴۷ توپخانه ۱۳۰م؛ عمل کلی تقویت گردان‌های ۳۲۷، ۳۱۳ و ۳۶۴ توپخانه.
- آتشبار دوم گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا؛ عمل کلی.
- توپخانه‌های تقویتی توپخانه قرارگاه نصر:
- گردان ۳۸۹ (-) توپخانه ۲۰۳م کششی + دو آتشبار ۱۳۰م از گردان ۳۳۲ توپخانه.
- آتشبار ۱۵۵م خودکششی گردان ۳۲۳ توپخانه.
- گردان ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰م؛ عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه و مأمور اجرای پشتیبانی از برنامه کاروان (اسکورت کشتی‌های تجاری) در آبادان.
- ۲- توپخانه پدافند هوایی: گردان‌های ۳۵۳ (-) و ۳۹۵ (-) توپخانه پدافند هوایی ۲۳م، به ترتیب حفاظت هوایی در مرحله یکم با تأسیسات عبور از رودخانه و یگان‌های توپخانه و قرارگاه‌ها و سپس در مرحله دوم با یگان‌های در خط، توپخانه و قرارگاه خواهد بود.

مستخرجه از دستور [طرح] عملیاتی امیرالمومنین (ع) قرارگاه فجر

مأموریت:

قرارگاه فرماندهی فجر مأموریت دارد ضمن ادامه پدافند، به منظور جلوگیری از تقویت نیروهای دشمن در جنوب، در ساعت «س» روز «ر» تک، هدف‌های الف و ب را تصرف و خط سبز را تأمین کند و آماده می‌شود بنا به دستور تک را به منظور انهدام مقاومت‌های باقیمانده دشمن و پاکسازی منطقه و تأمین خط پیروزی، به سمت غرب ادامه دهد.

تدبیر عملیات: پیوست کالک عملیات

۱- مانور: عملیات در دو مرحله، به شرح زیر انجام می‌گیرد:

- مرحله یکم: فجرهای ۱ و ۵ به ترتیب در جنوب و شمال تک، دشمن را منهدم، هدف‌های الف و ب را تصرف و خط سبز را تأمین می‌کنند. فجر ۲ و گروه رزمی ۲۴۶ تانک و یک گردان از فجر ۴ احتیاط فرماندهی فجر را تشکیل می‌دهند. فجرهای ۳ و ۴ و گردان ۲۱۴ سوار زرهی کماکان به مأموریت پدافندی خود ادامه می‌دهند.

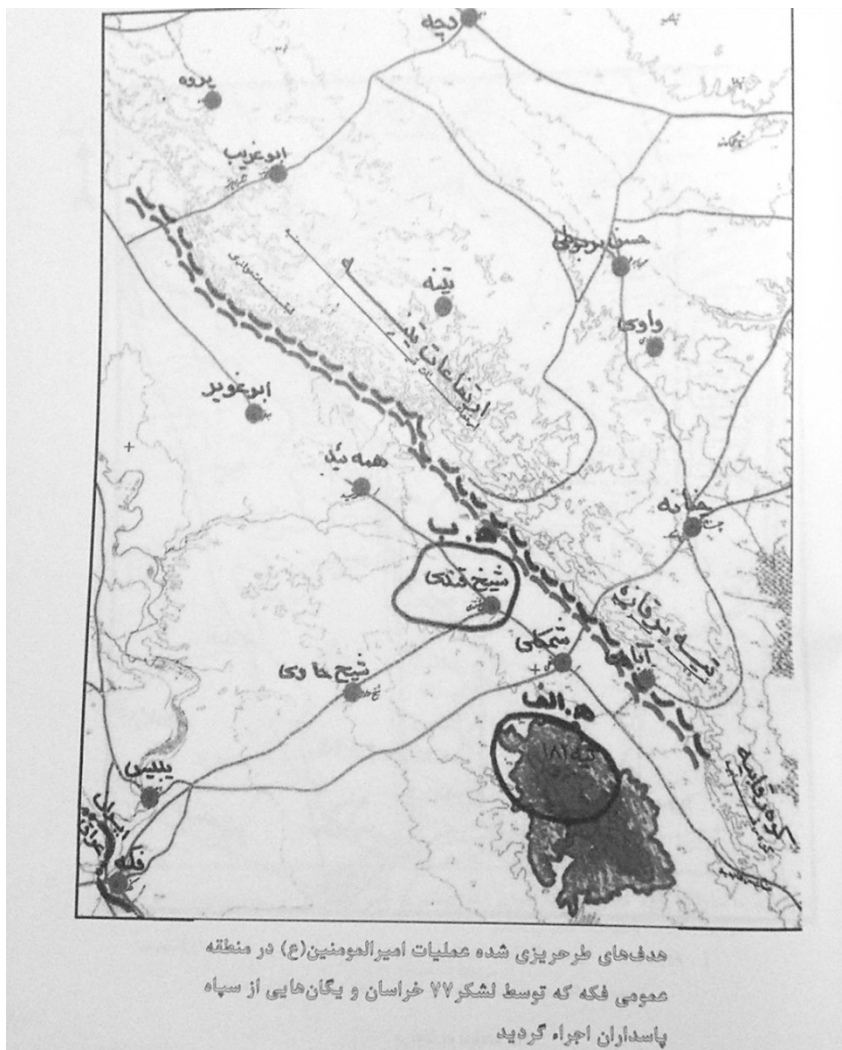
- مرحله دوم: فجر ۲ همزمان با عبور از میان فجر ۱ و ۵، با زیر امر گرفتن گردان ۲۹۱ تانک و گردان ۱۲۲ پیاده، در امتداد خط سبز مستقر و پدافند کرده و فجرهای ۱ و ۵ را رها می‌سازد. بنا به دستور، آماده می‌شود مواضع پدافندی خود را به امتداد خط سفید متکی کند. در این مرحله، فجر ۱ و گروه رزمی ۲۴۶ تانک احتیاط فرماندهی فجر ۱ را تشکیل و فجر ۴ گردان ۲۱۴ سوار زرهی کماکان به پدافند ادامه می‌دهند. فجر ۴ بنا به دستور، با عهده‌دار شدن مسئولیت منطقه پدافندی گردان ۱۱۰ پیاده (تنگ ابوغریب)، در منطقه پدافند می‌کند. فرماندهی فجر آماده می‌شود بنا به دستور با عبور دادن فجرهای ۱ و ۳ از خط سبز ۲، نسبت به پاکسازی مقاومت‌های باقیمانده دشمن اقدام و در امتداد خط پیروزی مستقر و پدافند کند. گردان ۲۱۴ سوار زرهی بنا به دستور پوشش جناح چپ را برقرار می‌کند.

۲- توپخانه لشکری:

الف- فرماندهی فجر ۵ را با یگان‌های آتش مناسب پشتیبانی کنید.

ب- با توجه به اطلاعات ضد آتش موجود، نسبت به طرح‌ریزی آتش‌های ضد آتشبار اقدام کنید.

پ- با توجه به مراحل مختلف عملیات، طرح‌های آتش لازم، به منظور پشتیبانی از یگان‌های مانور کننده، پیش‌بینی و تهیه کنید.
پیوست کالک عملیات به طرح عملیاتی امیرالمومنین (ع) قرارگاه فجر

نقشه شماره ۴- هدف‌های طرح عملیاتی امیرالمومنین (ع) قرارگاه فجر

توضیح ضروری در مورد پیوست‌های پشتیبانی آتش قرارگاه‌های جزء:

با توجه به نمونه پیوست پشتیبانی آتش مندرج در صفحات بالا، مشخص است که قرارگاه‌های چهارگانه نیز هر کدام مبادرت به تهیه پیوست پشتیبانی آتش مربوطه و قرارگاه‌های توپخانه آنها نیز با تهیه ضمیمه^۲ (پشتیبانی آتش توپخانه) در هر مرحله، نحوه پشتیبانی آتش توپخانه‌های سازمانی و واگذاری را معین و مشخص کرده و این شمار بزرگ از توپخانه‌های یاد شده را در پشتیبانی مؤثر از یگان‌های مانوری به نحو بسیار شایسته هدایت کرده و به کار گرفته‌اند، ولی با وجود مراجعه به مراکز نگهداری اسناد و مدارک جنگ تحمیلی و پیگیری‌های لازم، متأسفانه نشانی از پیوست‌های پشتیبانی قرارگاه‌های جزء که لزوماً دارای ضامنی هم بوده‌اند، به دست نیامد.

اجرای عملیات کربلا۳

این عملیات در ساعت ۰۰۳۰ بامداد روز ۶۱/۰۲/۱۰ (برابر با ۱۷ ماه مبارک رمضان) با ابلاغ رمز "بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم" برای قرارگاه قدس؛ "بسم‌الله‌القاصم‌الجبارین" برای قرارگاه فتح و "یا علی ابن ابیطالب(ع)" برای قرارگاه نصر شروع شد.

فرازهایی از اجرای عملیات

نظر به عنوان مقاله که همان بررسی ابعاد عملکرد توپخانه در این عملیات است، از شرح کامل و چگونگی مانور قرارگاه‌ها و تغییر و تبدیل‌های متعدد در سازمان رزمی صرف‌نظر شده و فقط فرازهایی از آن به عرض می‌رسد:

اجرای مراحل سه‌گانه و مداومت ۲۶ روزه نبرد، عملاً به چهار دوره زمانی مشخص، به شرح زیر تقسیم و اجرا شد:

۱. دوره اول: از روز دهم تا شانزدهم اردیبهشت ۶۱ شامل: تصرف سرپل و تلاش در تحکیم آن و درگیر نگاه داشتن دشمن در جبهه‌های کرخه‌کور و فکه.

- روز جمعه دهم اردیبهشت ماه به عنوان روز «ر» و ساعت سی دقیقه بعد از نیمه شب به عنوان ساعت «س» تعیین و به قرارگاه‌های سه‌گانه در بعدازظهر روز نهم اردیبهشت ابلاغ شد. با در نظر گرفتن عواملی مانند زمان شروع عبور از رودخانه، زمان گذر یگان‌ها از رودخانه، سرعت

حرکت پیاده نظام و فواصل متفاوتی که مواضع نیروهای تأمینی دشمن از ساحل رودخانه داشتند، بنا شد ساعت «س» ساعت درگیری احتمالی همزمان نیروهای خودی با نیروهای تأمینی دشمن باشد.

- زمان شروع عبور از رودخانه و نصب پل‌های شناور، ساعت ۶ بعدازظهر روز پنجشنبه نهم اردیبهشت؛ یعنی یک ساعت مانده به آغاز تاریکی، تعیین شد که دید زمینی و هوایی دشمن محدود می‌شد؛ اما اغلب یگان‌ها عملیات عبور از رودخانه خود را عملاً از حدود ساعت ۴ بعدازظهر آغاز کرده بودند. البته نصب پل پنجم (جنوبی‌ترین پل) که باید برای قرارگاه نصر ۳ در شمال سلمانیه ایجاد می‌شد، به علت تبادل آتش توپخانه بین نیروهای خودی و دشمن در این ناحیه و نزدیک بودن آن به مواضع دشمن، تا ساعت یازده شب به تعویق افتاد.

- با توجه به وجود اشجار در غرب کارون و عدم حضور دشمن در نزدیکی کرانه غربی آن، گذر یگان‌ها از رودخانه کارون، بدون هیچ‌گونه اشکالی صورت گرفت و تا حدود ساعت ۱۰ شب عمده قوای قرارگاه‌های نصر و فتح به ساحل دیگر رودخانه نقل مکان کرده و پس از تجمع و گسترش، با استفاده از تاریکی شب و غافلگیری، با سرعت به سمت باختر به راه افتادند تا پس از انهدام نیروهای تأمینی دشمن، خود را به جاده اهواز - خرمشهر رسانیده و خط سرپل را تأمین کنند. اما در شمال منطقه عملیات، عبور قرارگاه قدس از رودخانه کرخه کور نمی‌توانست به سهولت عبور قرارگاه‌های نصر و فتح از کارون باشد، زیرا در این جبهه، دشمن مواضع پدافندی خود را کاملاً چسبیده به کرانه رودخانه کرخه کور سازمان داده بود و هر تلاشی برای عبور از آن با آتش شدید پدافندی دشمن مواجه می‌شد. ضمن اینکه قرارگاه قدس در جناح چپ خود نیز به علت آبگرفتگی مناطق وسیعی از دو طرف جاده، متکی به حرکت در روی جاده و حاشیه باریکی از کناره‌های آن بود.

- برابر برنامه زمان‌بندی شده در طرح عملیاتی، توپخانه‌های کمک مستقیم و تقویت نیروهای مانوری نیز از رودخانه عبور و در مواضع پیش‌بینی شده اشغال موضع کردند. در زمان عبور این توپخانه‌ها، مقرر شده بود که یگان‌های عمل کلی تقویت و عمل کلی، در صورت نیاز، پشتیبانی آتش نیروهای عبور کنند را تأمین کنند، که البته با توجه به رعایت اصل غافلگیری، هیچ‌گونه اجرای آتش غیر معمول در طول عملیات عبور، صورت نگرفت.

- سی دقیقه بامداد روز جمعه ۶۱/۲/۱۰ قرارگاه سرفرماندهی قرارگاه کربلا با صدور رمز "بسم الله الرحمن الرحيم، بسم الله القاصم الجبارین، یا علی ابن ابیطالب(ع)" به قرارگاه‌های

قدس، فتح و نصر دستور اجرای عملیات کربلا ۳ را جهت یورش به دشمن ابلاغ کرد. در این زمان، قرارگاه قدس با پیشروی توأم با غافلگیری، خود را در سکوت و تاریکی شب به سمت مواضع دشمن آغاز کرد، ولی همان‌گونه که انتظار می‌رفت، دشمن بلافاصله تک این قرارگاه را کشف کرده، بالأخره از ساعت ۶ بامداد به بعد با افزایش فشار، درصدد پس گرفتن مواضع از دست رفته خود برآمد. با این حال، قرارگاه قدس در درگیر نگاه داشتن و تثبیت نیروهای دشمن در این جبهه موفق بود. نیروهای قرارگاه فتح موفق شدند تا ساعت ۹ صبح مقاومت‌های متجاوز را در هم شکسته و خط سرپل واگذاری را به طور کامل تصرف کنند و پاتک‌های دشمن را دفع کنند و حدود ۹۰۰ نفر را به اسارت بگیرند. قرارگاه نصر نتوانست به طور کامل سرپل واگذاری را تأمین کند؛ ولی توانست وضعیت موجود را حفظ، پاتک‌های دشمن را دفع و بیش از ۱۰۰۰ نفر را به اسارت درآورد.

- بلافاصله پس از کشف شدن تک توسط دشمن، توپخانه‌های خودی فعال شده و نسبت به دفع پاتک‌های دشمن و خاموش کردن توپخانه‌های آن اقدام کردند.

- قرارگاه فجر در اجرای طرح عملیات آفندی امیرالمومنین، با دو گردان پیاده از لشکر ۷۷ و حدود ۷ گردان پیاده از سپاه پاسداران، در ساعت ۰۳۴۵ بامداد روز ۶۱/۲/۱۱ با رمز "یا علی مدد"، عملیات خود را برای تصرف تپه ۱۸۲ و تپه شیخ قندی در شمال شرقی فکه آغاز کرد که با وجود وارد آوردن تلفات و ضایعات به دشمن و به اسارت درآوردن حدود ۷۰۰ نفر، به علت عدم هماهنگی نیروهای خودی و مقاومت دشمن، نیروهای تک‌ور نتوانستند به طور کامل اهداف پیش‌بینی شده را تأمین کنند و بالأخره، روز بعد مجبور شدند به مواضع اولیه خود بازگردند.

- این دوره با موفقیت هر سه قرارگاه در تصرف هدف‌ها و یا درگیر کردن دشمن انجام شد و آنها نتوانستند در اولین ساعات روز اول به اهداف اولیه خود رسیده، تعداد ۳۰۹۶ نفر اسیر بعثی را به عقب تخلیه کنند. تعداد اسرای عراقی در پایان این روز به ۴۶۶۳ نفر رسید و باعث انهدام کامل نیروی العمود در غرب کارون و لشکر زرهی عراق متحمل تلفات و ضایعات بسیاری شد.

- در مورخه ۱۳ اردیبهشت دو فروند میگ عراقی به هواپیمای حامل بن یحیی وزیر امور خارجه الجزایر در آسمان غرب کشور حمله کردند که به سقوط هواپیما و کشته شدن ۱۴ نفر از سرنشینان آن منجر شد. این دیپلمات در نشست‌هایی در کویت و آلمان از مواضع ایران دفاع کرده بود؛ ضمناً دولت عراق می‌خواست واگرد کند که آسمان ایران ناامن است و با این اقدام، به نوعی، سفر شخصیت‌های سیاسی به تهران را ممنوع اعلام کرد.

- در پایان روز چهارم، عملیات تثبیت شد و تحکیم خط سرپل به اتمام رسید و قرارگاه‌های فتح و نصر با یکدیگر الحاق حاصل کردند و قرارگاه قدس همچنان به پدافند از مواضع خود در شمال کرخه‌کور مشغول بود.

۲. دوره دوم: از روز ۲/۱۶ تا ۲/۲۱؛ عبور نیروها از سرپل و تصرف قسمتی از خط مرز، همراه با انهدام نیروهایی از دشمن، عقب‌نشینی دشمن از جبهه کرخه‌کور و تلاش‌های تقریباً ناموفق قرارگاه نصر برای احاطه خرمشهر در شلمچه.

- در اوایل روز ۶۱/۲/۱۶ قرارگاه کربلا تصمیم گرفت مرحله دوم عملیات بیت‌المقدس را اجرا کند. بنابراین، ساعت ۲۱۳۰ این روز را به عنوان زمان آغاز مرحله دوم عملیات تعیین و به قرارگاه‌های قدس، فتح و نصر ابلاغ کرد. نیروهای دشمن در مقابل هجوم سریع و غافلگیرکننده یگان‌های خودی مقاومت بسیار ضعیفی نشان داده، خیلی زود به فرار و عقب‌نشینی دست زدند. نیروهای ما ضمن انهدام دشمن به پیشروی به سوی مرز که در فاصله ۱۶-۱۵ کیلومتری خط سرپل قرار داشت، ادامه دادند و بخشی از خط مرز را به تصرف خود در آوردند.

- روز ۶۱/۲/۱۸ قرارگاه قدس خبر داد که دشمن مواضع خود در مناطق طراح، سید جابر، فرسیه و احتمالاً سایر مناطق جبهه کرخه‌کور را تخلیه کرده و با قطع تماس خود با قرارگاه قدس، به یک عقب‌نشینی اختیاری دست زده است. با تأیید خبر عقب‌نشینی دشمن از این جبهه، قرارگاه قدس خاکریزهای دشمن را اشغال و اقدامات لازم برای اخذ تماس مجدد با دشمن و جلوگیری از عقب‌نشینی منظم او را آغاز کرد. با الحاق یگان‌های قرارگاه قدس با یگان‌های قرارگاه فتح، ارتباط زمینی قرارگاه‌های قدس و فتح (به عبارت دیگر ارتباط مناطق آزاد شده غرب کارون) با اهواز از طریق جاده اهواز- خرمشهر برقرار شد. به این ترتیب، پادگان حمید پس از ۱۹ ماه اشغال، به دست نیروهای خودی افتاد و شهر هویزه نیز که توسط متجاوز به طرز وحشتناکی با خاک یکسان شده بود، به تصرف نیروهای خودی درآمد. دلیل عقب‌نشینی لشکرهای ۵ و ۶ و سایر نیروهای دشمن به داخل خاک عراق، همان اطمینان از به خطر افتادن عقبه آنها در اثر پیشروی نیروهای ایرانی به سمت مرز در جبهه میانی بود.

- در این دوره، به دلیل روحیه بالایی رزمندگان اسلام، تعدادی از نیروهای تک‌ور بعد از تصرف سرپل‌های طراحی شده با سرعت به پیش رفته، حتی تا جاده اهواز- خرمشهر هم رسیدند که البته مخاطره‌آمیز بود، ولی این اقدام نیز توفیق بزرگی را ایجاد کرد. زیرا عراقی‌ها توان اجرای پاتک در این منطقه اشغالی را که حدود ۸۰۰ کیلومتر مربع بود، از دست داده بودند.

- در این دوره نیز، یگان‌های توپخانه پا به پای نیروهای مانوری به جلو حرکت کرده و به صورت دیدبانی شده، هر حرکت دشمن را سد و به پیشروی نیروهای مانوری کمک شایان توجهی می‌کردند.

۳. دوره سوم: از ۶۱/۲/۲۱ تا ۶۱/۳/۱ اتخاذ وضعیت موقت پدافندی، تجدید سازمان و تغییر گسترش نیروهای تک‌ور برای احاطه خرمشهر.

- به دلیل انجام سه تک ناموفق در این عملیات بزرگ و وارد شدن تلفات و ضایعات به یگان‌ها و نیز خستگی مفرط نیروها در پایان مرحله دوم، در روز ۶۱/۲/۲۲ حدود ۸ روز وقفه در عملیات به وجود آمد و ادامه کار در یک حالت سکون و پدافندی قرار گرفت که مجدداً با هماهنگی فرماندهان ارتش و سپاه روحیه تازه‌ای در رزمندگان اسلام به وجود آمد. یگان‌های ارتش نسبت به جایگزینی بموقع اقدام کردند و بویژه سپاه پاسداران در طول این عملیات به افزایش استعداد نیروی انسانی خود مبادرت کرد. به طوری که آمار تیپ‌ها و گردان‌ها بیش از ۱۰۰ درصد سازمانی شد.

- در روز ۶۱/۲/۲۳ قرارگاه عملیاتی کربلا به قرارگاه فجر دستور داد که یک تیپ پیاده از لشکر ۷۷ به اضافه گردان توپخانه کمک مستقیم و تیپ امام سجاد را از تاریخ ۶۱/۲/۲۴ در کنترل عملیاتی قرارگاه کربلا قرار دهد. در اجرای دستور قرارگاه کربلا، تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ و گردان ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵ م و یک گروهان تانک از گردان ۲۴۶ تانک به منطقه مورد مأموریت حرکت کرد و از ساعت ۰۸۰۰ روز ۶۱/۱۲/۲۸ تحت کنترل عملیاتی قرارگاه کربلا قرار گرفت.

۴. دوره چهارم: از ۶۱/۳/۱ تا ۶۱/۳/۴: احاطه خرمشهر، آزادسازی خرمشهر و اعلام خاتمه عملیات بیت‌المقدس.

- در ساعت ۲۲۳۰ روز اول خرداد ماه، سومین تلاش قرارگاه کربلا به منظور آزادسازی خرمشهر با رمز "بسم‌الله‌القاصم‌الجبارین، یا محمدبن‌عبدالله(ص)" آغاز شد. نیروهای دشمن با استفاده از فرصت بدست آمده از ۲۲ اردیبهشت تا ۱ خرداد، تمامی تلاش خود را برای ایجاد موانع گسترده در شمال شلمچه به کار گرفته و زمین منطقه را کاملاً مسلح به مین و موانع مختلف از جمله بشکه‌های فوگاز کرده بودند. به همین دلیل عملیات قرارگاه نصر برای نفوذ به مواضع دشمن بسیار مشکل و پیچیده شده بود، اما با تلاش بسیار و فعالیت گسترده در ایجاد گذرگاه در میادین مین و با ایثار و از خودگذشتگی رزمندگان، سرانجام دشمن در مقابل تک نیروهای خودی در منطقه شلمچه تا پل نو و خرمشهر مجبور شد خاکریزهای دفاعی خود را یکی پس از دیگری

ترک کند و تا ساعت ۲ بعدازظهر دوم خرداد، جادهٔ آسفالتة شلمچه - خرمشهر آزاد شد و نیروهای دشمن، تحت فشار شدید نیروهای خودی، به پشت نهر عرایض و نهر خَین عقب رانده شدند و شهر عملاً به محاصره درآمد و ارتباط یگان‌های دشمن با یکدیگر قطع شد. فرار افسران، درجه‌داران و سربازان دشمن از منطقهٔ خرمشهر گویای از هم پاشیدگی سازمان یگان‌های دشمن در این منطقه بود.

- در اواخر روز دوم خرداد، قرارگاه کربلا پس از بررسی آخرین وضعیت و با توجه به موفقیت قرارگاه‌های نصر، فجر ۳ و فتح در احاطهٔ کامل خرمشهر، مصمم به وارد کردن نیروهای خود به شهر و پاکسازی آن از وجود دشمن شد و با صدور دستور جزء به جزء شمارهٔ ۱۰، اجرای آن را به یگان‌ها ابلاغ کرد. در این دستور، فجر ۳ موظف شده بود تیپ ۳۳ المهدی را در اختیار قرارگاه فتح قرار داده، خود به پدافند از منطقهٔ محوله ادامه دهد. قرارگاه فتح نیز مأموریت یافت به خرمشهر وارد شود و شهر را از نیروهای دشمن پاکسازی کند. قرارگاه نصر نیز مأموریت یافت که به پدافند در سمت باختر و شلمچه ادامه داده، ضمن انهدام سرپل موجود دشمن در شمال نهر خَین، پاتک‌های دشمن را از سمت منطقهٔ شلمچه و از شمال نهر خَین به سمت خرمشهر دفع کند که برای شکستن حلقهٔ محاصره و الحاق با نیروهای محاصره شده انجام می‌داد.

- ساعت ۳ بامداد روز سوم خرداد یک دستگاه پل شناور در منطقهٔ مارد روانه و یگانی از تیپ ۲۳ نوه از طریق این پل به بخش شرقی خرمشهر وارد شد. در حالی که نیروهای متجاوز در خرمشهر در محاصرهٔ کامل قرار گرفته و دست به فرار می‌زدند یا دسته به دسته تسلیم می‌شدند، رادیو عراق در برنامهٔ فارسی خود مدعی مقاومت شدید نیروهای خود در خرمشهر بود!

- در حالی که درگیری شدیدی بین نیروهای قرارگاه نصر و دشمن در شمال نهر خَین جریان داشت، یگان‌های قرارگاه فتح در ساعت ۱۱ صبح به سادگی وارد شهر شدند و نیروهای دشمن که ۲۴ ساعت در محاصرهٔ کامل قرار داشتند، راهی جز تسلیم نداشتند و بالأخره، ساعت ۲ بعدازظهر روز سوم خردادماه ۶۱، خرمشهر پس از نوزده ماه اسارت (۵۷۸ روز)، به دست فرزندان غیور این مرز و بوم آزاد شد. تعداد اسرای تخلیه شده از خرمشهر به بیش از ۱۴ هزار تن بالغ شد که در میان آنها ۲۶۸ نفر افسر دیده می‌شدند.

- در این دوره که در فاصله زمانی ۶۱/۰۲/۳۰ تا ۶۱/۰۳/۰۴ انجام شد و منجر به توفیق کامل عملیات شد، علاوه بر تأمین خطوط مرزی، انهدام و بیرون راندن دشمن در جبهه جنوبی خرمشهر، اراضی غربی آن مانند پل نو و عرایض تا حدود خط مرزی، به دامن میهن بازگشته و

از لوٹ وجود صدامیان پاکسازی شد. آمار تعداد کل اسرای ارتش عراق در این زمان از مرز ۱۷ هزار و ۵۰۰ تن گذشت.

- در این دوره نیز، توپخانه‌ها همراه نیروهای مانوری به حرکت رو به جلو خود ادامه دادند و بویژه در دفع پاتک‌های دشمن، بسیار مؤثر عمل کردند.

- در این مرحله، تیپ ۳ لشکر ۷۷ پیاده و گردان ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵ م از قرارگاه فجر جدا و وارد منطقه قرارگاه نصر شد و در مرحله سوم عملیات، تحت عنوان قرارگاه فجر ۳، به جای قرارگاه قدس، وارد عمل شد که مستخرجه‌ای از دستور عملیاتی شماره ۱ این قرارگاه آورده می‌شود:

مستخرجه‌ای از دستور عملیاتی قرارگاه فجر ۳

مأموریت:

فجر ۳ به عبور از خط قرارگاه فتح کمک می‌کند، در منطقه تک کرده و نیروهای دشمن را منهدم و سواحل رودخانهٔ اروند را تأمین می‌کند. در غرب عرایض از پل نو تا اروندرود و در امتداد رودخانهٔ اروند در منطقهٔ محوله پدافند کرده، در ساحل اروند با قرارگاه‌های نصر و فتح الحاق حاصل و آماده می‌شود در تأمین و پاکسازی خرمشهر به قرارگاه فتح کمک کند.

تدبیر عملیات:

(۱) مانور: فجر ۳ با به کار بردن فجر ۱۰ (تیپ ۳۳ المهدی) به منظور شکستن خاکریز اول دشمن تک و خط خیز آبی را تأمین می‌کند. سپس به منظور تأمین خطوط خیز بنفش و سفید، با دو فجر در خط، فجر ۲۰ به راست و فجر ۴۰ به چپ، تک را ادامه داده و ضمن انهدام نیروهای دشمن، ساحل اروند را تأمین کرده، با قرارگاه‌های فتح و نصر الحاق و آماده می‌شود در تأمین و پاکسازی خرمشهر به قرارگاه فتح کمک کند. فجر ۵۰ و گردان مستقل ۹۰۷ در احتیاط و یگان‌های تک‌ور را بنا به دستور دنبال می‌کنند، تا چنانچه در خط خیز بنفش وقفه‌ای حاصل شد، مأموریت یگان‌های تک‌ور را به عهده بگیرند.

(۲) آتش: یک آتش تهیه به مدت بیست دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا می‌شود.

پیوست ب (طرح پشتیبانی آتش)

توضیح: پیوست ب (طرح پشتیبانی آتش) این دستور عملیاتی موجود نیست، ولی خوشبختانه ضمیمهٔ ۲ (طرح پشتیبانی آتش توپخانه) به پیوست ب (پشتیبانی آتش) در میان اسناد عملیات بیت‌المقدس (البته بدون لف‌های مورد اشاره) یافت شد، که تصویر آن عیناً در صفحهٔ بعد منعکس شده است.

خیابان مجرمانه

بسمه تعالی
ضمیمه ۲ (طرح پشتیبانی آتش توپخانه) به پیوست پ ۱ پشتیبانی آتش
دستور جزء بجز شماره ۸ کرپلا
تیب ۳ ل ۲۷
مد رک نقشه ۵۰۰۰ : خرمشهر - نیم ایستگاه نود
خرمشهر ۹۱۲۰۰ - ۲۹۸۰۰
۳۱ اردیبهشت شصت و یک

۱- یک آتش تهیه مدت ۲۰ دقیقه و بنا به درخواست و بدستور تطبیق آتش اجرا خواهد شد .

۲- سازمان برای رزم

الف - گد ۳۸۳ (-) کمک مستقیم تیب ۳

ب - آت ۲ گد ۳۳۳ (۱۳۰) مم تقویت گد ۳۸۳

پ - آت ۳ گد ۳۸۹ (۲۰۳) مم تقویت گد ۳۸۳

ت - آت یکم گد ۳۶۹ (کابتونا) = = =

۳- تقدم آتش با تیب المهدی پس از تصرف هدف با تیب ۳ خواهد بود .

۴- ثبت تیرد منطقه واگذاری با نظارت گد انجام گیرد .

۵- تلفات برای آماج‌های پدافندی ۵٪ آفندی ۱۰٪ در نظر گرفته شود .

۶- پستیهای دیده بانی در هنگام اجرای آتش با ۵٪ گلوله دود انگیز مورد تک قرار گیرد .

بجای ف ع فجر ۳ سرهنگ اسلوسی

ف گد ۳۸۳ ت سرگرد نجاری

لف ها - الف - لیست آماج

ب - کالک آماج

پ - جد ول آتش تهیه

ت - جد ول آتش سری آماج

خیابان مجرمانه

پایان عملیات بیت‌القدس

با فتح خرمشهر و رسیدن نصر ۲ به خط دژها در جنوب شلمچه و به کرانه نهر خین و تثبیت منطقه در شلمچه و پاسگاه مرزی و رسیدن نصر ۳ به جاده آسفالت شلمچه به خرمشهر، قرارگاه کربلا با در نظر گرفتن وضعیت و توان نیروهای خودی، در روز ۶۱/۳/۴ اتمام مرحله سوم و به طور کلی، پایان عملیات بیت‌المقدس را اعلام کرده، تکمیل مأموریت و تأمین بقیه اهداف طرح عملیاتی کربلا ۳ را به پس از بازسازی، تجدید سازمان و تغییر گسترش نیروهای خود موکول کرد.

دستور جزء به جزء شماره ۱۱ که آخرین آن بود، در تاریخ ۶۱/۳/۵ توسط قرارگاه کربلا صادر شد که بخشی از آن چنین است:

۱. آخرین وضعیت:

قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب، در اجرای طرح عملیاتی کربلا ۳، با عبور موفقیت‌آمیز و تاریخی خود از رودخانه کارون که به عنوان یک حرکت تاکتیکی - راهبردی برجسته و غرورآفرین نیروهای نظامی ما برای همیشه ثبت خواهد شد، به انهدام نیروهای عمده دشمن در غرب کارون و تأمین و پاکسازی خرمشهر توفیق یافت و بیش از ۵۴۰۰ کیلومتر مربع دیگر از سرزمین‌های اشغال‌شده میهن از لوث وجود متجاوزان عراقی پاک شد و با تأمین اهداف یادشده، اینک به منظور ادامه و تکمیل طرح کربلا ۳ و مأموریت واگذاری به طور کامل، تغییر در گسترش و بازسازی نیروهای ما، برای حصول آمادگی هرچه بیشتر، ضرورت دارد.

۲. مأموریت:

قرارگاه عملیاتی کربلا از رودخانه کرخه در شمال تا سواحل اروندرود و ادامه آن تا دهانه فاو در جنوب، پدافند کرده، پس از کسب آمادگی‌های لازم، آماده می‌شود بنا به دستور، در سراسر منطقه و یا قسمتی از آن، به سمت باخت‌ر تک کند.

نتایج کلی عملیات بیت‌المقدس

۱. عملیاتی: آزادسازی حدود ۵۴۰۰ کیلومترمربع از اراضی اشغالی، ترمیم خط مرز از شلمچه تا شمال طلائیه. خرمشهر پس از ۲۰ ماه اشغال توسط دشمن متجاوز، آزاد شد و همچنین، پادگان حمید و جاده اهواز- خرمشهر از تصرف دشمن بیرون آمد. دو لشکر عراق کاملاً منهدم و به شش لشکر دیگر عراق آسیب به میزان ۲۰ تا ۶۰ درصد وارد شد.
۲. تلفات پرسنلی دشمن: کشته و زخمی شدن بیش از ۱۶ هزار نفر و به اسارت درآمدن ۱۷۴۹۹ نفر از نیروهای دشمن.
۳. ضایعات لجستیکی: انهدام ۵۵ دستگاه تانک و نفربر، ۵۰ دستگاه خودرو، ده‌ها عراده توپ و مقادیر زیادی جنگ‌افزار و مهمات. در این عملیات، ۵۳ فروند هواپیما و ۳ فروند بالگرد دشمن سرنگون شدند.

تحقق هدف راهبردی جمهوری اسلامی ایران

هدف راهبردی جمهوری اسلامی ایران در این عملیات، عبارت بود از: با شکست مواجه کردن راهبرد رژیم بعثی عراق در تهاجم نظامی به ایران که عبارت بود از توسل به زور و خشونت برای کسب کنترل کامل آبراه اروندرود و سیاست‌های توسعه‌طلبانه این رژیم. با اجرای موفقیت‌آمیز این عملیات، قدرت و توانمندی نظام انقلابی ایران اسلامی در سرکوب هرگونه تجاوز و میل به جنگجویی دشمن و همچنین حاکمیت حقه و انکارناپذیر ایران بر رودخانه اروندرود و شمال خلیج فارس به اثبات رسید. همچنین، رژیم عراق بعد از تحمل شکست در این نبرد، توقف در سایر مناطق اشغالی را هم جایز ندانسته، از ترس انهدام بیشتر، در اکثر جبهه‌های نبرد، نیروهای خود را تا خط مرز عقب کشید و از وصول به هدف‌های راهبردی خود از طریق جنگ و کاربرد خشونت و زور، مأیوس و ناکام شد.

با توجه به نتیجه عملیات بیت‌المقدس و شرح مختصری از آن در صفحات قبل، ملاحظه می‌شود که قرارگاه کربلا در این عملیات غرورآفرین، تقریباً به همه هدف‌های راهبردی و تاکتیکی معین شده خود دست یافته است.

از این گذشته، انگیزه رزمندگان اسلام در نبرد بیت‌المقدس، آنچنان چشمگیر بود که آنان تا سرحد شهادت قبول خطر می‌کردند و با اتکاء به عنایات خداوند بزرگ به مواضع مستحکم

دشمن یورش برده، درسی از شهامت، رشادت و از خودگذشتگی که از ایمان و اعتقاد راسخ آنها به جهاد بر ضد تجاوز و ظلم و ویرانگری سرچشمه می‌گرفت، برای همیشه تاریخ از خود به یادگار گذاشتند.

خاطر نشان می‌سازد که پیروزی در این عملیات عظیم با وسعت ۶هزار کیلومترمربع، با مشخصات بالا و دشمنی که از سوی حدود ۳۴ کشور دنیا پشتیبانی مالی و نظامی می‌شد، واقعاً به یک معجزه بیشتر شبیه بود که پس از آن، تمامی معادلات سیاسی و نظامی منطقه به هم خورد و ارتش عراق و شخص صدام در بدترین حالت از خفت و خواری قرار گرفت. به طوری که در سخنرانی مورخه ۶۱/۰۳/۳۰ مجبور به دروغ‌گویی و عوام‌فریبی آشکار شد و شکست بزرگ خود را یک عملیات عقب‌نشینی تاکتیکی با طرح قبلی! عنوان کرد و سودای توفیق و گرفتن امتیاز از ایران را به صورت باور نکردنی از دست داد. حضرت امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب اسلامی و فرماندهی کل قوا در یک سخنرانی تاریخی، ضمن سپاس خداوند رحمان، این پیروزی بزرگ را هدیه الهی دانسته، فرمودند "خرمشهر را خدا آزاد کرد" و بدین ترتیب، از رزمندگان اسلام تقدیر و تشکر کردند.

تلفات نیروهای خودی:

در این عملیات، تعداد ۴۴۶۰ نفر از سپاه پاسداران و ۱۶۲۸ نفر از ارتش به رسیدند که از این تعداد، ۱۱۳ نفر از نیروی هوایی (که ۴ نفر آنها خلبان بودند) و تعداد ۱۲هزار نفر نیز زخمی داشته‌ایم.

جدول تلفات پرسنل نیروهای خودی و دشمن در عملیات بیت المقدس

نیروهای دشمن			نیروهای خودی			
اسیر	زخمی	شهادت	اسیر	مفقود	زخمی	شهادت
			۵	۵	۲۴۵	۸۲
			۶	۱۹	۱۴۵۱	۳۲۲
			۴۵	۱۲۹	۵۴۸۵	۱۲۱۴
			-	-	۹	۷
۱۸۳۵۲	تا معلوم	تا معلوم	۵۶	۱۵۳	۷۲۹۰	۱۶۲۸

ضمناً در هیئت معارف جنگ سپهبد شهید صیادشیرازی، اسامی ۲۳۷ نفر از شهدای پایور شامل ۴۳ نفر افسر و ۱۹۴ نفر درجه‌دار و نیز ۱۷۱ نفر شهدای وظیفه شامل افسر، درجه‌دار و سرباز (جمعاً ۴۰۸ نفر) مربوط به عملیات کربلا ۳ وجود دارد. متذکر می‌شود در بعضی مدارک، تلفات رزمی پایوران ۴۱۵ نفر و در بین کارکنان وظیفه ۱۰۳۵ نفر شهید و ده‌ها نفر جانباز ذکر شده است.

جمع‌بندی کلی اقدامات سامانه پشتیبانی آتش نیروهای مسلح

الف- نیروی هوایی

این نیرو مبادرت به تشکیل قرارگاه موقت عملیاتی غدیر کرد و موفق شد پشتیبانی هوایی بسیار شایسته‌ای را از این عملیات به شرح زیر با موفقیت انجام دهد:

۱. پشتیبانی هوایی:

- روزانه ۲۰ سورتی پشتیبانی نزدیک هوایی در آفند و ۸ سورتی در مراحل پدافند و ۲۰ سورتی پشتیبانی نزدیک از ارتفاع پایین، برای مواقع اضطراری و بنا به درخواست یگان‌های عمل‌کننده.

- عکس‌برداری هوایی، بنا به درخواست.

– پوشش هوایی منطقه تا پایان عملیات.^۱
– حمل آما، جابه‌جایی نیرو^۲ و تخلیه مجروح^۳ با هواپیماهای سنگین ترابری (سی ۱۳۰).
این عملیات به فرماندهی سرهنگ خلبان بهرام هوشیار در پایگاه هوایی دزفول و با کمک پایگاه‌های هوایی دزفول و امیدیه و پشتیبانی سایر پایگاه‌ها به نحو مطلوب انجام شد.
این نیرو همچنین در قالب طرح عملیاتی شیخ ۳، اقدامات مهم و چشمگیر زیر را با موفقیت انجام داد:

- ۹۳۱ پرواز مراقبت مسلحانه و اسکرابیل (۹۰۰ نوبت پوشش هوایی) با هواپیماهای شکاری رهگیر اف ۱۴، و شکاری بمبافکن‌های اف ۴ و اف ۵.
- ۱۳۰ سورتی بمباران هوایی و مصرف مهماتی برابر با ۲۰۰ تن روی مواضع دشمن.
- ۸۵۰ پرواز ترابری جهت اعزام نیرو و حمل حدود ۱۰ هزار مجروح از پایگاه امیدیه و فرودگاه اهواز به بیمارستان‌های سراسر کشور.
- ۳۱۵ نوبت پرواز سوختگیری در آسمان.
- ۱۱۰ نوبت پرواز پشتیبانی نزدیک هوایی از نیروهای تک‌ور.
- ۲۲ نوبت پرواز عکس‌برداری هوایی در فاصله زمانی ۱۵ روز قبل الی ۱۰ روز بعد از عملیات.

• از دست دادن ۴ فروند اف ۴ و آسیب دیدن سه فروند از همین نوع شکاری، شهادت ۴ خلبان شکاری و اسارت ۳ نفر و به اسارت گرفتن ۳ خلبان عراقی.
• در روز ۶/۳/۲، مقر فرماندهی نیروهای عراقی در حوالی شلمچه به طور اتفاقی بمباران و منهدم شد که برابر اظهار نظر مسئولان اطلاعات و عملیات نهجا، در این هنگام صدام حسین نیز در آن مقر حضور داشته و مجروح شده است.

۱- پرواز گشت رزمی هوایی (CAP)، با استفاده از هواپیمای جنگی اف-۱۴ و اف-۴، برقرار می‌شد.
۲- نیروی هوایی ارتش توانست در این عملیات، در یک سورتی پرواز، تعداد ۶ هزار نفر از سراسر کشور را با استفاده از هواپیماهای غول پیکر ۷۴۷ (جمبوجت) به پایگاه هوایی امیدیه جابه‌جا کند.
۳- تخلیه مجروح روزانه با ۱۲ سورتی پرواز و با استفاده از هواپیماهای سی-۱۳۰ انجام می‌گرفت.

۲. پشتیبانی پدافند هوایی

سامانه‌های موشکی و جنگ‌افزارهای مختلف پدافند زمین به هوای نه‌جا در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس گسترش داده شده بودند (۳ آتشبار هاگ، ۲ یگان آتش سامانه موشکی راپیر و تعداد ۱۲ عراده توپ ۳۵م، مجهز به رادار اورلیکن و ۲۴ عراده توپ ۲۳ م). سایت‌های هاگ مستقر در دزفول و ماهشهر نیز به عنوان تقویت آتش و پشتیبانی از سایت‌های مستقر در منطقه عملیاتی مورد استفاده قرار می‌گرفتند.

نیروی هوایی با استقرار سه پایگاه موشک‌های هاگ و راپیر، پدافند از فضای هوایی را برقرار و چندین هواپیمای دشمن را سرنگون کرد که این پایگاه‌ها و زمان حاضر بکاری آنها به شرح زیر بوده است:

— سایت تبوک در شمال آبادان (۶۱/۰۱/۲۱).

— سایت خیبر در جاده سوسنگرد (۶۱/۰۲/۰۱).

— سایت بدر در شمال خرمشهر (۶۱/۰۳/۰۱).

• تعداد هواپیمای سرنگون شده دشمن توسط سامانه‌های پدافند هوایی زمین به هوا و هوا به هوا به ۵۳ فروند تأیید شده و ۷ فروند تأیید نشده (جمعاً ۶۰ فروند) بالغ شد.

ب- هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی ایران

هوانیروز با ۳ گروه رزمی و گردان هواپیمایی فرماندهی، در این عملیات شرکت فعال داشت و برای این عملیات به شرح زیر سازماندهی شده بود:

— گروه رزمی پشتیبانی مستقیم؛ در پشتیبانی قرارگاه قدس.

— گروه رزمی پشتیبانی مستقیم؛ در پشتیبانی قرارگاه‌های نصر و فتح.

— گروه رزمی پشتیبانی عمومی؛ در احتیاط قرارگاه کربلا.

— گردان هواپیمایی فرماندهی؛ در اختیار فرمانده نیروی زمینی ارتش.

گروه‌های رزمی هوانیروز جمعاً دارای ۹۶ بالگرد (۲۶ فروند کبرا، ۳۲ فروند ۲۱۴، ۲۲ فروند ۲۰۶ و ۱۶ فروند شنوک) و گردان فرماندهی دارای ۳ فروند هواپیمای کوچک حمل و نقل بوده است. برابر مدارک موجود، از تاریخ ۲۴ اردیبهشت الی ۴ خرداد ماه سال ۶۱ (گزارش‌های نوبه‌ای شماره ۱۵ الی ۲۴) عمده عملیات این نیرو به شرح زیر بوده است:

- ساعات پرواز انجام شده: ۱۲۹۹ ساعت شامل ۱۵۸ سورتی پشتیبانی نزدیک هوایی، ۳۵۶ سورتی حمل مجروح و ۱۴۰ سورتی شناسایی، حمل نفر و بار.
- مقدار مهمات مصرفی در یک دوره ۱۲ روزه: تعداد ۴۱ موشک تاو، ۵۳۴ عدد راکت، ۱۸۰ عدد فشنگ ۲۰ م م و تعدادی دیگر از انواع مهمات.
- خسارات و ضایعات به دشمن شامل: شکار تانک‌ها، سرنگونی ۲ فروند بالگرد و از بین بردن پاسگاه‌های فرماندهی و تخریب سنگرهای انفرادی و اجتماعی دشمن.
- هوانیروز در طول این عملیات موفق شد تعداد ۷۸۲۰ نفر مجروح را تخلیه و ۳۵۶۱ نفر را محمول هوایی کرده، در مجموع ۱۰۱ تن بار و مهمات را جابه‌جا کند.
- در این حماسه ۴ فروند بالگرد هوانیروز ساقط و ۱۵ نفر خلبان و خدمه پروازی شهید شدند.^۱

پ- توپخانه نیروی زمینی

۱. گروه‌های ۲۲ و ۳۳ توپخانه نیروی زمینی

یگان‌های گروه‌های ۲۲ و ۳۳ به صورت گردانی یا آتشبارهای خود کافی درآمده و مأموریت‌های تاکتیکی مختلفی به عهده گرفتند که به آنها اشاره می‌شود:

گروه ۲۲ توپخانه:

- گردان ۳۲۳ (-) ۱۵۵ م م کمک مستقیم تیپ ۲۳.
- آتشبار ۱۵۵ م م خود کشتی گردان ۳۲۳ توپخانه؛ تقویت آتش توپخانه قرارگاه نصر.
- گردان ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰ م م؛ عمل کلی تقویت توپخانه گردان ۳۲۳ و مأمور اجرای عملیات کاروان.
- گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰ م م (-)؛ عمل کلی قرارگاه.
- گردان ۳۸۷ مختلط (۱۷۵ م م و ۲۰۳ م م)؛ عمل کلی. بنا به دستور آتشبار ۲۰۳ م م زیر امر قرارگاه فتح قرار می‌گیرد.

گروه ۳۳ توپخانه:

- گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ م م؛ تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح.

۱- مدرک: کتاب اقدامات هوانیروز در ۸ سال دفاع مقدس، هیئت معارف جنگ سپهبد شهید علی صیادشیرازی.

- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م؛ عمل کلی قرارگاه.
 - گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م؛ عمل کلی قرارگاه.
 - گردان ۳۷۲ توپخانه (-) ۱۲۲م (کاتیوشا)؛ عمل کلی قرارگاه (آتشبار یکم عمل کلی و آتشبار دوم تقویت آتش توپخانه قرارگاه فتح).
 - گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م (کاتیوشا)، یک آتشبار زیر امر قرارگاه نصر باقی ماند و یک آتشبار زیر امر لشکر ۷۷ قرار گرفت.
- در رابطه با طرح‌ریزی آتش توپخانه و هماهنگی پشتیبانی آتش در قرارگاه کربلا و قرارگاه‌های جزء، نکات زیر را می‌توان بیان کرد:
۱. مسئولیت طرح‌ریزی آتش‌های توپخانه در قرارگاه‌های سه‌گانه قدس، فتح و نصر با قرارگاه توپخانه لشکرهای ارتشی بوده است.
 ۲. قرارگاه مرکزی کربلا:
- گروه ۳۳ توپخانه، در نقش قرارگاه توپخانه فرماندهی عملیات در مناطق ایستگاه حمید، جفیر و خرمشهر انجام وظیفه کرده و مسئولیت طرح‌ریزی آتش تمامی یگان‌های توپخانه با مأموریت عمل کلی تقویت و عمل کلی را عهده‌دار بوده است. گروه ۳۳ توپخانه همچنین، مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه عملیاتی کربلا در منطقه ذکر شده را به عهده داشت و عناصر پشتیبانی آتش، پشتیبانی هوایی و هماهنگی فضای هوایی متشکله در این مرکز را سرپرستی می‌کرد.
 - گروه ۲۲ توپخانه، در نقش قرارگاه توپخانه فرماندهی عملیات در سایر مناطق (غیر از مناطق مسئولیت گروه ۳۳ توپخانه) انجام وظیفه کرده، مسئولیت طرح‌ریزی آتش تمام یگان‌های توپخانه با مأموریت عمل کلی تقویت و عمل کلی را عهده‌دار بوده است. گروه ۲۲ توپخانه همچنین، مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه عملیاتی کربلا در منطقه ذکر شده را به عهده داشت و عناصر پشتیبانی آتش، پشتیبانی هوایی و هماهنگی فضای هوایی متشکله در این مرکز را سرپرستی می‌کرد.

۲. اقدامات یگان‌های توپخانه

- تعداد آتشبارهای شرکت‌کننده در عملیات بزرگ کربلا (بیت‌المقدس) حدود ۷۶ آتشبار توپخانه صحرایی از کالیبرهای مختلف ۱۰۵م، ۱۵۵م، ۱۵۵م، ۱۵۵م خودکششی، ۲۰۳م، ۲۰۳م خودکششی، ۲۰۳م خودکششی، ۱۳۰م و ۱۷۵م خودکششی بوده است؛ به عبارت دیگر، حدود ۲۶ تا ۲۹ گردان توپخانه صحرایی، آتش‌های پشتیبانی از یگان‌های مانوری را فراهم کردند که با احتساب گردان‌های پدافند هوایی بالغ بر ۱۰۵۶ لوله هویتر و توپ بوده است.
- آتش تهیه به مدت ۲۰ دقیقه در همه قرارگاه‌ها (قرارگاه کربلا و قرارگاه‌های قدس، نصر و فتح) طرح‌ریزی و بعد از کشف تک، بنا به دستور در مناطق مورد درخواست اجرا شد.
- در اغلب موارد، یگان‌های توپخانه با نواخت تیر بسیار بالا از یگان‌های مانوری پشتیبانی کردند. برای نمونه مهمات مصرفی گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م حدود ۱۴۵۰۰ گلوله بوده است (آتشبار یکم ۵هزار گلوله، آتشبار دوم ۵هزار گلوله و آتشبار سوم ۴۵۰۰ گلوله). مهمات مصرفی گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا: آتشبار یکم ۴هزار موشک، آتشبار دوم ۷هزار موشک و آتشبار سوم ۶هزار موشک بوده و گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م حدود ۲هزار گلوله در پشتیبانی از یگان‌های تک‌ور لشکر ۱۶رزه‌ی تیراندازی کرده است.
- توضیح اینکه مقادیر مورد اشاره در بالا مربوط به یگان‌های عمل کلی بوده است و مسلماً این مقادیر در توپخانه‌های با مأموریت کمک مستقیم طبعاً چند برابر بوده که حاکی از فعالیت بیش از حد یگان‌های توپخانه در این عملیات است.
- در این عملیات، اکثر یگان‌های توپخانه از پراکندگی اولیه خارج شدند و تقریباً در یک سازماندهی کلاسیک و همراه یا نزدیک یگان‌های مادر خود قرار گرفتند و انجام وظیفه کردند. ضمناً فرماندهان یگان‌های مانوری با آگاهی بیشتر از مأموریت‌ها، مقدرات و محدودیت‌های توپخانه، استفاده بیشتری از قدرت آتش در اختیار خود به عمل آوردند.
- تغییر مواضع سریع در این عملیات در اوج خود بوده و این اقدام در جهت جلوگیری از وارد شدن تلفات و ضایعات بیشتر و همراهی با یگان‌های تک‌ور برای استفاده حداکثری و بهینه در طول ۲۵ روز بوده است. به عنوان مثال، آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، از سه‌راهی شادگان تا دژ خرمشهر ۷ موضع، تغییر داده است. البته یگان‌های توپخانه سنگین و

دوربرد گروه ۲۲ توپخانه مستقر در شرق کارون به دلیل امکان اجرای آتش جناحی روی مواضع دشمن، در مراحل دوم و سوم عملیات، حداقل جابه‌جایی را انجام دادند.

- به دلیل کمبود مهمات، بویژه مهمات توپ‌های ۱۵۵م، بیشتر یگان‌های آتش در مأموریت‌های کمک مستقیم و تقویت، به صورت ترکیبی (۱۰۵ و ۱۵۵ م) به کار گرفته شدند (بویژه در قرارگاه نصر)، تا از این طریق مشکل کمبود مهمات برطرف شود.

- به طور کلی، تعدادی از یگان‌های توپخانه ۱۵۵م، ۱۳۰م و کاتیوشا با محدودیت آماد مهمات روبه‌رو بودند و اکثر یگان‌های توپخانه مهمات بار مینا و مقداری از صرفه‌جوئی‌های قبل، که نوعی ذخیره مهمات بوده را همراه داشته و به طور کامل استفاده کردند.

- به دلیل وسعت زیاد مناطق واگذاری و سایر محدودیت‌های هر قرارگاه، تدارک و حمل این حجم عظیم مهمات در مواقعی با کندی همراه بود، که مرتباً دستور صرفه‌جوئی در تیراندازی‌ها داده می‌شده است. در مورد محدودیت‌های مهمات، می‌توان به کمبود گلوله‌های ۱۳۰م، ۱۷۵م و موشک‌های ۱۲۲م کاتیوشا اشاره کرد که خرید و ورود آنها به داخل کشور از راه‌های خاص و بازار سیاه بین‌المللی و با هزینه‌های بسیار گزاف انجام می‌شد و توان ساخت سایر مهمات در کارخانه‌های داخلی، در یک زمان کوتاه، با مشکلات فراوانی همراه بود. اگرچه کارخانجات وزارت دفاع با حداکثر ظرفیت و ۲۴ ساعته کار می‌کردند، ولی برابر اسناد موجود، میزان ساخت روزانه آن از ۴۰۰ گلوله از انواع مختلف و ۱۵۰ عدد خرج پرتاب بالاتر نمی‌رفت که جوابگوی مصرف این حجم از مهمات نبود؛ با این حال، در این عملیات کارایی و آمادگی رزمی یگان‌های توپخانه بسیار عالی و مؤثر برآورد شده است.

- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز با استفاده از توپ‌های غنیمتی ۱۰۵م و ۱۳۰م و ۱۵۲م که در عملیات‌های قبل به غنیمت گرفته بود، مبادرت به سازماندهی چند یگان کوچک در حد آتشبار کرد و در این عملیات به کار گرفت، که به دلیل کامل نبودن همه سامانه‌های لازم، بیشتر یگان‌های سپاه آتش‌های ایذایی را اجرا می‌کردند.

برشماری تعدادی از مشکلات توپخانه

در این عملیات، مشکلاتی به شرح زیر وجود داشته که البته از شدت کمتری نسبت به عملیات‌های گذشته برخوردار بوده است:

- کمبود نیروی انسانی، بویژه در تخصص‌های افسری و درجه‌داری.
- مشکلات تعمیر و نگهداری تجهیزات که منتج از کمبود نیروی انسانی متخصص و قطعات یدکی بود.
- عدم کفایت نسبی آموزش‌ها در مراکز آموزشی و عدم تجربه عملی پرسنل جدید، بویژه افسران وظیفه که عمدتاً نقش دیدبانی را به عهده می‌گرفتند.
- گسترش یگان‌های توپخانه در مناطق مختلف عملیاتی و دور از یگان‌های مادر، که البته در این زمان کمی بهبود یافته بود.
- عدم آگاهی بعضی از فرماندهان یگان‌های مانوری برای استفاده بهینه از آتش توپخانه و کمبود دانش آنها در مورد مأموریت‌ها، امکانات و محدودیت‌های توپخانه.
- کسری بسیار محسوس دیدبانان آموزش دیده و باتجربه، به دلیل تلفات زیاد و عدم پیش‌بینی در جایگزینی بموقع آنان، به طوری که در مواقع لازم، حتی فرماندهان و معاونان گردان و آتشبار نیز دیدبانی را به عهده می‌گرفتند.
- عدم پذیرش، اسکان و استفاده از افسران هماهنگی پشتیبانی آتش در بعضی از واحدهای رزمی.
- عدم توانایی لازم نقاط آمادی در ارسال مهمات و کمبود خودروهای حمل مهمات در یگان‌ها، برای تدارک بموقع مهمات.^۱

در اینجا لازم به ذکر است که با وجود این موارد کند کننده، فرماندهان و افسران و درجه‌داران و سربازان شجاع توپخانه با توکل به خداوند منان و داشتن روحیه عالی، مشکلات فوق را با

۱. توضیح اینکه در دو سال آخر جنگ ایران و عراق (مردادماه ۶۵ الی مردادماه ۶۷)، ارتش عراق دارای حداقل ۱۹۳ گردان توپخانه بوده که سهمیه روزانه هر قبضه توپ ۱۳۰ م م بین ۱۲۰ تا ۱۸۰ گلوله و در همین ایام، این مقدار برای هر توپ مشابه در ارتش ما فقط ۱۲ گلوله بوده است (به نقل از کتاب توپخانه در دفاع مقدس، تألیف سرتیپ ناصر آراسته و سرتیپ ۲ مسعود بختیاری، ایران سبز، ۱۳۹۱، ص ۸۰).

ابتکار و تدبیر حل کرده و وظایف و مسئولیت‌های خود را به بهترین شکل ممکن و قابل قبول در پشتیبانی از هم‌زمان مانوری خود انجام داده و از این بوتۀ آزمایش سربلند بیرون آمدند که همه دست اندرکاران جنگ به آن اعتقاد دارند.

مشخصات یگان‌های توپخانه شرکت‌کننده در عملیات بیت‌المقدس و اسامی فرماندهان مربوطه

همان طور که در قبل به عرض رسید، این عملیات بزرگ با پشتیبانی ۳ قرارگاه توپخانه لشکر، ۲ قرارگاه گروه توپخانه، جمعاً بالغ بر ۲۹ گردان، شامل ۷۸ آتشبار توپخانه صحرایی (۵۰۰ قبضه هویتزر و توپ از کالیبرهای مختلف توپخانه صحرایی) و ۶ گردان توپخانه پدافند هوایی (۲۳، ۵۷ و شیلکا و ۱۴/۵م) انجام شد که نقش بسیار بااهمیت این حجم از آتش، طبعاً در مراحل مختلف عملیات در حقیقت همان مشت آهنین فرمانده بود که در موفقیت‌های کسب شده، سهم بسزایی داشته است.

گروه ۲۲ توپخانه

قرارگاه گروه در آبادان (ایستگاه ۷) مستقر و مسئولیت منطقه عمومی جنوب و قسمتی از جبهه میانی را به عهده داشت که با اعزام افسران رابط به قرارگاه گروه ۳۳ و افسران هماهنگ کننده پشتیبانی آتش به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش متشکله در لشکرهای ۲۱ پیاده و ۹۲ زرهی، تمام اقدامات پشتیبانی آتش را هماهنگ می‌کرد. فرماندهی گروه ۲۲ توپخانه به عهده سرهنگ ستاد رضا رضایی بود و سرهنگ ستاد جمشاد در سمت معاونت گروه انجام وظیفه می‌کرد. سایر اعضای ستاد گروه عبارت بودند از: رئیس ستاد سرهنگ عزیز تولائی، رکن سوم سرهنگ ایرج غفاری، افسران مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش سرگرد محمد اسماعیل عطرسائی و سروان هوشنگ استکی، فرمانده آتشبار قرارگاه سروان جعفر هاشمی، معاون ستوان روانخواه. استوار یکم حسینی، استوار یکم محمود لنگری و استوار یکم محمد ضیائی دیگر اعضای قرارگاه را تشکیل می‌دادند.

مشخصات گردان‌های توپخانه گروه و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:

— گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰م به فرماندهی سرگرد حسن نجف زاده، معاون سروان دامغانی؛ فرمانده آتشبار ارکان سروان غلامی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان خاکزند؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان رضا عرفان، معاون ستوان صحرایی و فرمانده آتشبار سوم ستوان سامانیان، معاون ستوان شهباز زارع.

— گردان ۳۳۳ توپخانه ۱۳۰م به فرماندهی سرگرد نصرالله سلطانی، معاون سروان مهرورز؛ فرمانده آتشبار یکم سروان سید رحیم حیدرپناه، معاون ستوان مومن نسب؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان عباس اسماعیلی و فرمانده آتشبار سوم سروان اسدی پور.

— گردان ۳۴۱ توپخانه ۱۳۰م به فرماندهی سرگرد ذبیح الله شعبانزاده، معاون سروان منصور جعفری؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان خدا رحم کیانی؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان عباسعلی توحیدی، معاون ستوان اکبر لطفی و فرمانده آتشبار سوم ستوان علی اکبر حیدری سروستانی.

— گردان ۳۶۹ توپخانه کاتیوشا به فرماندهی سرهنگ ۲ صابری؛ فرمانده آتشبار یکم سرگرد یونس معصومزاده؛ فرمانده آتشبار دوم سرگرد نورالله قطره سامانی و فرمانده آتشبار ۱۵۵م سروان خداداد شعله

— گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م خودکشی به فرماندهی سرگرد پرویز افراز؛ فرمانده آتشبار یکم سروان داریوش اسفندیاری، معاون ستوان پولاد ستون؛ فرمانده آتشبار دوم سروان محمد احمدی جوکانی، معاون ستوان علی پیروز نیا، دیدبان ستوان خانی و فرمانده آتشبار سوم سروان نگهداری، معاون ستوان براتی.

گروه ۳۳ توپخانه

قرارگاه گروه در حوالی کارخانه فولاد، واقع در جنوب اهواز مستقر بود و مسئولیت هماهنگی پشتیبانی آتش منطقه میانی عملیات را به عهده داشت. فرماندهی گروه به عهده سرهنگ ستاد مهدی صدری بود و معاون ایشان سرهنگ گلستانه بود و سرگرد محمد علی خلیج به عنوان رئیس رکن سوم گروه انجام وظیفه می‌کرد.

مشخصات گردان‌های توپخانه گروه و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:

— گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م به فرماندهی سرگرد داود مشیری، معاون سرگرد تقی کشاورز؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان هریوندیان؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان حسین باهنر و فرمانده آتشبار سوم ستوان مهدی شاعری.

— گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م به فرماندهی سرهنگ زین‌العابدین آجوری، معاون سروان رضا علمی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان کریم؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان صالحی و فرمانده آتشبار سوم ستوان اعتمادی.

— گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، به فرماندهی سرگرد علی احمدیان، معاون سرگرد خرم‌جاه؛ فرمانده آتشبار دوم سروان رضائی و فرمانده آتشبار سوم سروان رضاخانی. در این عملیات، سرهنگ مهدی صدری (شادروان) با حفظ سمت، شخصاً مسئولیت مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه را نیز به عهده داشتند.

گروه ۴۴ توپخانه

مشخصات گردان‌های توپخانه گروه و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:
— گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م کششی؛ به فرماندهی سرهنگ ۲ محمود شریفی، معاون سروان غلامحسین هادی‌زاده.
— گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م؛ به فرماندهی سرگرد رسول حسینی.

گروه ۵۵ توپخانه

مشخصات گردان‌های توپخانه گروه و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:
— گردان ۳۲۳ توپخانه ۱۵۵م خودکششی؛ به فرماندهی سرگرد عزیزالله بیات.
— گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا؛ به فرماندهی سرگرد منصور ششکلانی.

گروه ۱۱ توپخانه

— گردان ۳۸۱ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکششی به فرماندهی سروان سعید یکتا.
— آتشبار یکم گردان ۳۹۰ توپخانه ۲۰۳م.

توپخانه لشکر ۲۱ حمزه

فرماندهی توپخانه لشکر به عهده سرهنگ محمد باقری و معاون ایشان سرهنگ هادی حاج‌سبحانی بودند.
مشخصات گردان‌های توپخانه لشکر و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:

— گردان ۳۲۷ توپخانه ۱۰۵م؛ به فرماندهی سرگرد عباسعلی حاج‌سلطانی؛ فرمانده آتشبار یکم سروان غلامرضا فاروق؛ فرمانده آتشبار دوم سروان محسن تاج‌الدینی و فرمانده آتشبار سوم سروان محمد جواد طبیبی.

— گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م کششی؛ به فرماندهی سرگرد محسن زینعلی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان علی اشرف حسینی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان اکبر خداخانی و فرمانده آتشبار سوم سروان ابوالقاسم خداقلی.

— گردان ۳۵۰ توپخانه ۱۵۵م خودکششی؛ به فرماندهی سرگرد یوسف حاج‌علی‌لو؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان ناصر فیاضی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان علی اکبر آقابابایی و فرمانده آتشبار سوم سروان امیر همتیان.

— گردان ۳۶۴ توپخانه ۱۵۵م کششی؛ به فرماندهی سرگرد محسن طبیبی.

— گردان ۳۴۷ توپخانه ۱۳۰م؛ به فرماندهی سرهنگ اسدالله عمادی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان احد محمدی آزاد و فرمانده آتشبار سوم سروان محمود خداقلی.

— گردان ۳۹۷ توپخانه ۲۰۳م کششی؛ به فرماندهی سرگرد مجید کاشانی؛ فرمانده آتشبار یکم سروان غلامحسین سعیدی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان عظیم ابراهیم‌زاده و فرمانده آتشبار سوم ستوان حسین حاج‌حیدری.

— در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش سرهنگ دوم محمد علی مبرهن قدوسی و سرگرد عباس افصحی انجام وظیفه می‌کردند.

توپخانه لشکر ۹۲ زرهی

فرماندهی توپخانه لشکر به عهده سرهنگ ستاد ابراهیم پورمهران بود و سرهنگ ستاد حجت‌الله دهقان به عنوان معاون ایشان انجام وظیفه می‌کرد.

مشخصات گردان‌های توپخانه لشکر و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:

— گردان ۳۱۲ توپخانه ۱۵۵م خودکششی؛ به فرماندهی سرهنگ رحیم شهیری، فرمانده آتشبار یکم سروان فریدون بهادری، فرمانده آتشبار دوم سروان مجتبی محمد عزیززاده سامانی و فرمانده آتشبار سوم سروان فرهاد صاحبی.

— گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ به فرماندهی سرهنگ نبی‌الله ابراهیمی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان سید حسین شجاعی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان رضا نجفی آشتیانی و فرمانده آتشبار سوم ستوان غلامرضا علی‌پور.

— گردان ۳۳۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ به فرماندهی سرهنگ سیاوش خاقانی، فرمانده آتشبار یکم ستوان غلامرضا شیرینی، فرمانده آتشبار دوم ستوان علی غیاثی و فرمانده آتشبار سوم ستوان فرجام ابیضی.

— گردان ۳۲۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ به فرماندهی سرگرد قاسمی، معاون سرگرد جعفر خزائی. فرمانده آتشبار ارکان ستوان اسماعیل ارحامی؛ فرمانده آتشبار یکم ستوان پورسنجیده، معاون ستوان عبدالعلی احمدی؛ فرمانده آتشبار دوم ستوان کیومرث رضایی، معاون ستوان مرتضی همیتیان و فرمانده آتشبار سوم ستوان حسین فیاضی.

— گردان ۳۵۲ مختلط (۱۰۵م و خمپاره‌انداز ۱۲۰م) تیپ ۵۵ هوابرد؛ به فرماندهی سرگرد محمد باقر صفائی.

— در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش سرهنگ شهنام و سرگرد مصطفی ریاحی سامانی انجام وظیفه می‌کردند.

توپخانه لشکر ۱۶ زرهی

فرماندهی توپخانه لشکر به عهده سرهنگ ستاد کریم محمد علیزاده هوشیار و معاون ایشان سرهنگ دوم جواد محبوبی بود.

مشخصات گردان‌های توپخانه لشکر و اسامی فرماندهان آنها به شرح زیر بود:

— گردان ۳۲۱ توپخانه ۱۵۵م خودکشی؛ به فرماندهی سرهنگ ۲ فتح‌الله شباهنگ؛ فرمانده آتشبار یکم سروان حسین غلامی و فرمانده آتشبار سوم ستوان غلامحسین خلعت‌آبادی.

— گردان ۳۵۵ توپخانه ۱۵۵م خودکشی به فرماندهی سرهنگ کاظم حسن نژاد؛ فرمانده آتشبار یکم سروان محمد قاسمی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان سید باقر احمدپناه و فرمانده آتشبار سوم سروان حبیب‌الله زرینه.

— گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی به فرماندهی سرهنگ ۲ تیمور پیشه‌ور؛ فرمانده آتشبار یکم سروان ناصر مرادیان؛ فرمانده آتشبار دوم سروان یدالله گودرزی و فرمانده آتشبار سوم سروان هوشنگ براتی.

— گردان ۳۹۴ توپخانه ۱۳۰م به فرماندهی سرگرد علی الهی؛ فرمانده آتشبار یکم سروان حسین عباسی؛ فرمانده آتشبار دوم سروان حسین رستمی و فرمانده آتشبار سوم سروان رضائزاد.
— گردان ۳۸۰ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی توپخانه لشکر ۸۸ زرهی زاهدان.
— یک آتشبار ۱۰۵م از توپخانه لشکر ۷۷ ثامن الائمه (ع)؛ به فرماندهی سروان مهدی تکلو همت‌آبادی.

— در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش سرهنگ علی صمیمی، سرگرد ایمانی، سرگرد فریدنیان و سرگرد محمد شفیعی انجام وظیفه می‌کردند.

توپخانه‌های پدافند هوایی شرکت‌کننده در عملیات کربلا ۳

پدافند هوایی قرارگاه قدس:

— گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی ۵۷ م خودکشی از توپخانه لشکر ۱۶ زرهی.
— گردان ۳۶۳ توپخانه پدافند هوایی شیلکا از توپخانه لشکر ۱۶ زرهی، به فرماندهی سرگرد جلیل زارعی (مستقر در مناطق حساس و حیاتی آبادان)

پدافند هوایی قرارگاه فتح:

— گردان ۳۶۶ توپخانه پدافند هوایی ۵۷ م خودکشی از توپخانه لشکر ۹۲ زرهی.
— گردان ۳۷۷ (-) توپخانه پدافند شیلکا از توپخانه لشکر ۸۱ زرهی.
— آتشبار پدافند هوایی ۲۳م مستقل از تیپ ۵۵ هوارد شیراز.

پدافند هوایی قرارگاه نصر:

— گردان ۳۵۳ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م از توپخانه لشکر ۲۱ حمزه.
— گردان ۳۹۵ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م از توپخانه لشکر ۲۱ حمزه.

پدافند هوایی قرارگاه مرکزی کربلا:

— گردان ۳۱۴ (-) توپخانه پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۲۲ توپخانه.

۱- با وجود تلاش فراوان برای دسترسی به اسامی همه فرماندهان یگان‌های توپخانه پدافند هوایی شرکت‌کننده در عملیات بیت‌المقدس، متأسفانه این امکان میسر نشد که شاید دلیل عمده آن، متفرق بودن توپ‌های این یگان‌ها در اقصی نقاط کشور و عدم استقرار پاسگاه‌های فرماندهی بعضی از آنها در یک مکان مشخص بوده باشد.

- گردان ۳۲۲ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۲۲ توپخانه.
- گردان ۳۲۵ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۳۳ توپخانه.
- گردان ۳۳۵ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۳۳ توپخانه.
- گردان ۳۵۱ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۴۴ توپخانه، به فرماندهی سرگرد نصرالله طاهری.
- گردان ۳۶۵ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۵۵ توپخانه، به فرماندهی سرگرد حسین اعتمادی‌فر.
- گردان ۳۰۷ (-) توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م از گروه ۵۵ توپخانه.
- گردان ۳۹۹ توپخانهٔ پدافند هوایی از گروه ۴۴ توپخانه، به فرماندهی سرگرد عطایی.

بخشی از خاطرات رزمندگان در رابطه با عملیات بیت‌المقدس

۱- خاطرات سرتیپ علی غلامی (در ارتباط با پدافند هوایی عملیات بیت‌المقدس):^۱

زمان اجرای عملیات بیت‌المقدس، فرمانده گروه پدافند هوایی امیدیه بودم. سرهنگ افشار از تهران به من ابلاغ کردند که برو به قرارگاه کربلا و ببین با پدافند هوایی چه کار دارند؟ قرارگاه کربلا در نزدیکی خرمشهر مستقر بود؛ بین جاده خرمشهر و رودخانه کارون. آن موقع تازه جاده خرمشهر باز شده بود. به آنجا رفتم. نمی‌دانستم الآن مسئولیت فرماندهی برای عملیات جدید بر عهده کیست. از تهران هم به من نگفته بودند. فقط گفتند برو قرارگاه کربلا. رفتم و پرسیدم. شهید صیادشیرازی را به عنوان مسئول عملیات معرفی کردند. خدمت ایشان رفتم. من شهید صیاد را از اصفهان می‌شناختم. آن موقع که در مرکز توپخانه اصفهان بودند، یک مرکز اسلامی تشکیل داده بودند. چون نه عقیدتی سیاسی وجود داشت نه حفاظت اطلاعات. ایشان و یک عده دیگر پادگان‌ها را در پوشش تبلیغاتی خود گرفته بودند. افرادی هم از پادگان‌های هاشم‌آباد، پایگاه هشتم و... در این مجموعه بودند. اینها کسانی بودند که به جلسات شهید صیادشیرازی می‌آمدند و آنجا به آنها خط مشی داده می‌شد که به چه روشی در پایگاه رفتار کنند تا مشکلی پیش نیاید. در اصفهان مسئول انجمن اسلامی پایگاه هاشم‌آباد بودم و ایشان هم مسئول انجمن اسلامی مرکز توپخانه اصفهان بود. طی جلساتی که برگزار می‌کردند، با هم مراد داشتیم. مرا خوب می‌شناخت. شهید صیاد افسری قاطع، توانا و شایسته بود. خدمت ایشان رفتم. گفت: "یک ایستگاه سایت هاگ برای ما کم است و یک ایستگاه دیگر هاگ می‌خواهیم." ایستگاه «تبوک» را پس از عملیات ثامن‌الائمه (ع) و به درخواست مردم آبادان در این منطقه مستقر کرده بودیم. شهید صیاد اصرار کرد یک ایستگاه دیگر به اضافه چهار رسد سامانه اورلیکن در اختیارشان قرار گیرد. اصرارشان برای استقرار چهار رسد سامانه اورلیکن بیشتر از ایستگاه هاگ بود. موضوع را با سرهنگ افشار در میان گذاشتم و سپس آمادگی پدافند را برای استقرار سامانه‌ها اعلام کردم. شهید صیاد نقشه را باز کرد و گفت: می‌خواهم سایت هاگ اینجا باشد. نقطه‌ای که به من نشان داد، پایین قرارگاه کربلا در هفت کیلومتری خرمشهر واقع بود. در برابر اصرار او مقاومت کرده، پاسخ دادم: اینجا نمی‌توانیم ایستگاه را مستقر کنیم. شهید صیاد عصبانی

شد و با ناراحتی گفت: ایستگاه باید در همین نقطه مستقر شود. گفتیم: اینجا زیر برد خمپاره و توپخانه دشمن است. بنابراین، در روند عملیاتی کردن سامانه‌هاگ اختلال ایجاد می‌شود و سامانه کارایی لازم را نخواهد داشت. شهید صیاد بعد از چند لحظه پرسید: سامانه را کجا می‌خواهید مستقر کنید؟ گفتیم: بررسی می‌کنم و پاسخ می‌دهم.

از قرارگاه بیرون آمدیم. نزدیک ظهر بود. با چند نفر از افسران گروه پدافند هوایی امیدیه رفتیم و پس از بررسی، روی نقشه نقاطی را مشخص کردیم و به نتیجه واحدی رسیدیم. محلی را پیدا کردیم که فاصله ما با شهر آبادان ۱۷ کیلومتر بود. آنجا را انتخاب کردیم و نزد شهید صیاد برگشتیم. وی محل مورد نظر ما را قبول نمی‌کرد. با او بحث مفصلی کردیم و سرانجام قانع شد. آن زمان تعدادی از نیروها و تجهیزات اداره مهندسی نیروی هوایی در پایگاه هوایی امیدیه مستقر بود. بلافاصله با آقای مهندس اخوان که افسر مهندس نیروی هوایی بود، شروع به احداث ایستگاه خیبر کردیم. شهید صیاد پس از قانع شدن گفته بود تا این ایستگاه آماده نشود، دست به عملیات نمی‌زنیم.

مهندس اخوان شروع به ساختن ایستگاه کرد، ولی روز دوم در اثر انفجار یک گلوله توپ به شهادت رسید. او اولین شهید ایستگاه‌هاگ خیبر در آن عملیات بود. شهادت مهندس اخوان روند ساخت ایستگاه را به تأخیر انداخت. شهید صیاد تماس گرفت و با ناراحتی گفت: نمی‌توانیم صبر کنیم، چرا معطل می‌کنید؟ ما هم از تکمیل ساخت منصرف شدیم و در همان ساختمان نیمه ساخته، وسایلمان را مستقر کردیم. به محض اینکه مستقر شدیم، عملیات را شروع کردند. بلافاصله ایستگاه‌هاگ را عملیاتی کردیم. اگر یک روز بیشتر به ما فرصت می‌دادند، نتیجه‌ای بهتر از این می‌گرفتیم. در همان روز اول عملیات، پنج شلیک موفق داشتیم.

استقرار ایستگاه در کنار تانک‌های بجامانده عراقی بود. هنوز جنازه سربازان عراقی جمع‌آوری نشده بود. همزمان با اجرای عملیات، ایستگاه‌هاگ به صورت عملیاتی فعالیتش را شروع کرد. شهید صیاد اصرار کرد که چهار رسد اورلیکن در اختیارش باشد. به هر حال، چهار رسد اورلیکن در اختیار قرارگاه کربلا قرار گرفت. دو رسد را در اطراف قرارگاه کربلا گذاشتیم و دو رسد را هم در پنج کیلومتری قرارگاه مستقر کردیم. آنجا محلی بود که به نظر من زیاد مهم نبود؛ ولی برای نیروی زمینی خیلی مهم بود. در حقیقت، نقش یک نقطه ارتباطی را بازی می‌کرد. در عملیات بیت‌المقدس، ایستگاه‌هاگ تبوک، اطلاعاتش را از مشرعات اهواز می‌گرفت. آن طرف هم دو سامانه دیگر مستقر بود که مربوط به گروه دزفول می‌شد. علاوه بر تجهیزات دو گروه امیدیه و

دزفول، تجهیزات دیگری از پدافند هوایی بوشهر نیز در اختیار بود. در مجموع، در این عملیات ایستگاه‌های هاگ تبوک ۱، سر بندر، خیبر ۱ و بدر، جنگ‌افزارهای ۲۳ م، ۳۵ م، ایستگاه‌های رادار سد دز و بندر امام، اهواز، بهبهان، بوشهر و... مستقر بودند. به نظر من در عملیات بیت‌المقدس از عملیات فتح‌المبین منسجم‌تر عمل کردیم.

عملیات فوق‌العاده موفق بود. تعداد ۵۳ فروند هواپیما و سه فروند بالگرد در دفاع هوایی (دفاع هوایی هواپایه، زمین‌پایه و حتی دریاپایه) ساقط شد.

در این عملیات، واقعه خلی خلی تلخی در ایستگاه هاگ بدر رخ داد. در اواسط عملیات، ایستگاه هاگ رامشیر به شمال خرمشهر منتقل شد و در گرم‌شدن استقرار یافته، به نام بدر شناخته شد. با همراهی افرادی که داشتیم، توانستیم ایستگاه را عملیاتی نگه داریم. همه دلهره داشتیم. تبادل آتش خیلی زیاد بود. وضع مناسبی نبود. سامانه HIPOWER3 در ایستگاه بدر غیرعملیاتی شد. هر کار کردیم نتوانستیم آن را مجدداً عملیاتی کنیم. بعد از آن رادار موسوم به PAR4 هم غیرعملیاتی شد. مشکل را با HOTLINE5 به تهران منعکس کردیم و درخواست گروه تعمیر و نگهداری کردیم. از من پرسیدند که کدامیک از متخصصان تعمیر و نگهداری را بفرستند. درخواست کردم همافر خسروان را از گروه پدافند هوایی دزفول و هادی‌پور را هم از تهران برای ما بفرستند. دیگر کاری از دست من بر نمی‌آمد. به سمت گروه امیدیه حرکت کردم. اگر نگویم که هادی‌پور چگونه شهید شد مدیون خون او هستم. به او علاقه زیادی داشتم. یکی از بهترین متخصصان رادار جست‌وجو بود. خسروان هم در رادار تعقیب مهارت زیادی داشت. خسروان مستقیم از دزفول به ایستگاه بدر رفته بود، ولی هادی‌پور به دفتر من آمد و گفت که می‌خواهد به ایستگاه خرمشهر برود. به او گفتم: الآن دیر است و نمی‌توانی بروی. برو استراحت کن! من ساعت چهار صبح راه می‌افتم و با هم می‌رویم. پاسخ داد: خودم با ماشین‌های عبوری می‌روم. گفتم: نمی‌گذارند بروی. برای تو ممکن نیست که خودت را به ایستگاه بدر برسانی، صبر کن صبح با هم برویم. گفت: نه من می‌خواهم الآن بروم! یک پیکان در اختیارش گذاشتند و به سمت ایستگاه رفت. من هم ساعت چهار صبح برخاستم و راه افتادم که به خرمشهر بروم. نگران وضعیت ایستگاه بودم، هنوز جاده اهواز به خرمشهر پاکسازی نشده بود. به همین دلیل جاده را شب‌ها می‌بستند. صبح که راه افتادم، رسیدم به راه‌بندانی که از سمت اهواز به طرف خرمشهر بود. دیدم ماشین هادی‌پور آنجاست و خود او داخل ماشین خواب است. بیدارش کردم و گفتم: بلند شو برویم! من که گفتم نمی‌گذارند بروی! شهید هادی‌پور گفت: من در امیدیه خوابم نمی‌برد،

وجدانم راحت نبود، ولی اینجا مسئله‌ای نداشتیم، چون تلاش‌م را انجام داده بودم. چگونه می‌شد این همه آدم زیر بمباران دشمن باشند و من بخوابم. چنین خوابی برای من امکان‌پذیر نبود... ببینید که کارکنان پدافند هوایی با چه عقیده‌ای می‌جنگیدند. من او را سوار کردم و داخل ایستگاه هاگ بردم. همان‌طور که با همکاران مشغول صحبت بودیم، PAR به کار افتاد. پیشتر گفتم که هادی‌پور آن را درست کرد. مجدداً مشغول صحبت شدیم. داشتیم در مورد تجهیزات و نحوه چینش آنها صحبت می‌کردیم.

شهادت هادی‌پور اینگونه اتفاق افتاد. یک پیکان داشتم، در پیکان را باز کردم و همچنان که یک دستم روی در بود و دست دیگرم روی سقف ماشین قرار داشت، بین در و ماشین ایستاده بودم و داشتم با همکارم صحبت می‌کردم. یک دفعه همه چیز به هم ریخت. در ماشین به شدت به من برخورد کرد، از زمین و هوا خاک بلند شد. تا آن روز موشک ضد رادار ندیده بودیم. اولین موشک ضد راداری بود که دشمن شلیک می‌کرد و به ما اصابت کرد که از نوع (خ-۵۷) روسی بود. دقیقاً نمی‌دانستیم چه اتفاقی افتاده است. چون همه جا تاریک شده بود. یک مقدار که جلوتر رفتیم، دیدم از دستگاه موسوم به high power دود بلند می‌شود. خوب که دقت کردم، دیدم رادار آنتن ندارد. دویدم به سمت پاور (power) و اولین نفری را که دیدم، یکی از همافران به نام امیر سامانی بود. این فرد از زیر دستگاه بیرون آمد. پیراهنش آستین نداشت و شلوارش هم پاره شده بود. موج انفجار لباسش را پاره پاره کرده بود. صورتش بر اثر انفجار سیاه شده و ردی از خون روی صورتش باقی مانده بود. جلو رفتیم. همافر دیگری داشتیم به نام یزدی که او هم به شدت مجروح شده بود و زمانی که نفس می‌کشید، خون داخل ریه‌اش می‌رفت و به بیرون فوران می‌کرد. او را به داخل آمبولانس منتقل کردیم. بر اثر موج گرفتگی از خود بی خود شده بود و از دست ما فرار می‌کرد! خسروان لباس سبز رنگی به تن داشت. یک نفر را دیدم که شهید شده، صورتش تغییر یافته و قابل شناسایی نبود، تصور کردیم که خسروان است، از رنگ لباسش حدس زدیم که خسروان است و پیکر را به معراج شهیدا به نام خسروان تحویل دادیم؛ ولی وقتی رفتیم اهواز، دیدیم خسروان در بیمارستان اهواز است و پای او در معرض قطع شدن بود. با توجه به امکانات، پزشکان اقدامات کافی را نتوانستند روی پای خسروان انجام دهند و آنجا بود که فهمیدیم هادی‌پور شهید شده است. ایشان دستگاه را تعمیر کرده، آمده بود روی دستگاهی موسوم به high power مستقر شده بود که نباید می‌آمد، اما از غیرتی که داشت آمده بود! آنجا برای بار نخست بود که موشک ضد رادار روسی، رادار ما را مورد اصابت قرار داد. این واقعه تلخ

آن ایستگاه بود. البته برای اینکه در روند عملیاتی بودن ایستگاه خللی حاصل نشود، high power دیگری را به ایستگاه بدر بردیم و جایگزین سامانه آسیب دیده کردیم و عملیات بیت‌المقدس به این ترتیب پایان یافت.

خیلی بی‌محابا، با غرور و با آن حالت خالص خود رفتیم ایستگاه‌مان را مستقر کردیم. روزهای خوبی داشتیم. واقعاً روزهای شیرینی بود. آن روزها هر وقت که آسمان را نگاه می‌کردیم یک هواپیمای عراقی داشت سرنگون می‌شد. واقعاً پدافند هوایی در آن عملیات آتش خوبی را ایجاد کرد. افرادی از مسئولان قرارگاه که هنوز زنده‌اند، می‌توانند شهادت بدهند که هیچ هواپیمایی نتوانست بیاید و نیروهای ما را که در حال جنگ با نیروهای عراقی بودند، بمباران کند. اجازه ندادیم حتی یک هواپیما به جبهه‌مان نزدیک شود. این بدان معنی است که پدافند هوایی مستحکم، قوی و منظمی را بر منطقه اعمال کردیم. پدافند هوایی در این عملیات ۳۱ نفر شهید و ۲۸ نفر مجروح تقدیم کرد.

۲- خاطرات سرتیپ ۲ عظیم از گمی:

در حین اجرای عملیات بیت‌المقدس، لشکر ۷۷ مسئولیت پدافندی منطقه عملیات فتح‌المبین را بر عهده داشت و در مرحله دوم و سوم عملیات بیت‌المقدس جهت کمک کردن به یگان‌های شرکت‌کننده در آن عملیات، دو عملیات همزمان روی ارتفاعات ۱۲۹ و ۱۸۲ را بر اساس دستور فرماندهی وقت نزاجا، شهید صیادشیرازی با رمز یا علی‌ابیطالب(ع) در تاریخ ۱۳۶۱/۲/۱۲ به اجرا درآورد. نیروهای ما توانستند با غنیمت گرفتن ۴ دستگاه تانک و ۷ دستگاه خودرو و ۱۲۰۰ نفر اسیر و یک انبار مهمات، عملیات را با موفقیت به اتمام برسانند که لشکر مورد تشویق و قدردانی فرماندهی نزاجا قرار گرفت. پس از این دو عملیات، فرماندهی نزاجا با یک فرزند بالگرد به قرارگاه لشکر در منطقه چنانه حضور پیدا کردند و دستور دادند یک تیپ از لشکر ۷۷ را جهت متبرک کردن مرحله چهارم عملیات بیت‌المقدس به منطقه خرمشهر اعزام کنیم. اجرای دستور شد، ولی پیشنهاد دادم هدایت تیپ ۳ با یک قرارگاه تاکتیکی از لشکر هدایت شود، که این موضوع مورد موافقت فرماندهی نزاجا قرار گرفت. پس از استقرار تیپ در منطقه عملیاتی بیت‌المقدس، به

فرماندهی سرهنگ علی اصغر اسلوبی و توجیه در ستاد عملیاتی، ایشان شناسایی در منطقه را به عمل آوردند و طرح‌ریزی آتش توپخانه کمک مستقیم نیز توسط ستاد تاکتیکی توپخانه لشکر ۷۷ به اتمام رسید. چون تاریخ دقیق روز عملیات مشخص نشده بود، من شخصاً برای بررسی و کنترل سایر یگان‌های لشکر ۷۷ به قرارگاه چنانه، در منطقه پدافندی عملیاتی فتح‌المبین، مراجعت کردم و عناصر تاکتیکی عملیاتی لشکر و توپخانه لشکری در منطقه قرارگاه عملیاتی کربلا مستقر شد. پس از چند روز بررسی‌ها و جلسه در قرارگاه مربوطه، تصمیم گرفته شد عملیات در ساعت ۲۲:۳۰ روز ۱۳۶۱/۳/۲ اجرا شود. از اینرو من روز ۱۳۶۱/۳/۱، برای شرکت و کنترل عملیات تیپ ۳ لشکر، در منطقه مربوطه حضور پیدا کردم و در ساعت ۷ صبح روز ۱۳۶۱/۳/۲ در جلسه نهایی عملیات مرحله چهارم بیت‌المقدس در قرارگاه کربلا شرکت کردم. تمام فرماندهان سپاه و ارتش و مسئولان ستادی عملیاتی قرارگاه نذاجا حضور داشتند. جلسه با خواندن دعای فرج با حضور شهید صیادشیرازی شروع شد. پس از اتمام دعای فرج، شهید صیادشیرازی طرح عملیات را شفاهاً از روی نقشه منطقه تشریح کردند. سپس دستور دادند فرماندهان جهت اجرای دستورهای لازم به یگان‌های خود مراجعت کنند و آمادگی خود را به قرارگاه کربلا اعلام دارند. پس از لحظه‌ای سکوت، فرمانده لشکری از سپاه پاسداران (شهید سرافراز احمد متوسلیان) به طرح عملیات اعلام شده اعتراض کرد و در ادامه، سایر فرماندهان نیز به طرح اعلام شده اعتراض کردند. سپس شهید صیاد نظر ستاد عملیاتی ارتش در مورد طرح عملیاتی اعلام شده را درخواست کرد. امیر موسوی قویدل، افسر عملیات ارتش نیز اظهار داشتند طرح جلسه شب گذشته با این طرح جدید اعلام شده مغایرت دارد و اجرای آن با مشکل مواجه می‌شود. سپهبد شهید صیادشیرازی پس از لحظه‌ای تأمل دستور دادند فرماندهان به واحدهای خود مراجعه و پس از بررسی و توجیه یگان‌های تحت امر، صبح در جلسه قرارگاه حضور پیدا کنند. برای من مخالفت فرماندهان سپاه در طول عملیات تعجب‌انگیز بود. بنابراین، پس از رفتن فرماندهان به واحدهای مربوطه با شهید سرافراز صیادشیرازی تنها در اتاق جلسه ماندم و چون شب قبلش در جلسه ستادی قرارگاه کربلا نبودم، موضوع طرح عملیاتی شب گذشته را از وی جویا شدم. پاسخ داد: شب گذشته تا آخر وقت بحث‌های فراوانی شد و با طرح ارائه شده موافقت کردند. پس از رفتن فرماندهان و خواندن نماز شب، لحظه‌ای به خواب رفتم. طرح جدید عملیاتی را که صبح امروز اعلام داشتیم، طرحی بود که به خوابم آمده بود. به این صورت که اول ارتباط زمینی ارتش عراق را از محور شلمچه- عریض قطع کنیم و با عبور از نهر عریض، پیشروی به سمت خاکریزهای

متوالی دشمن، واقع در شهرک ولیعصر در ساحل شمالی رودخانه اروند، ادامه دهیم و با ایجاد خاکریز در شمال رودخانه اروند، محاصره کامل نیروهای ارتش بعثی عراق مستقر در خرمشهر کامل شود.

جلسه در ساعت ۱۰ صبح روز دوم خرداد سال ۶۱ مجدداً در اتاق جلسه قرارگاه کربلا به سرپرستی شهید صیادشیرازی تشکیل شد. از آنجایی که موضوع خواب و تغییر طرح با سردار محسن رضایی فرمانده سپاه توسط صیادشیرازی به عمل آمده بود، برادر محسن رضایی ضمن موافقت با طرح جدید، اظهار داشته بود: من در جلسه صبح قرارگاه شرکت نمی‌کنم. شما به تنهایی جلسه را اداره و طرح عملیاتی جدید را به فرماندهان اعلام دارید. در این جلسه، ساعت ۱۰ صبح، در وهله اول فرماندهان لشکرهای عمل‌کننده سپاه در حضور شهید صیادشیرازی از گفته‌های خود در ساعت ۷ صبح عذرخواهی کردند، سپس فرمانده قرارگاه کربلا مجدداً طرح عملیاتی جدید را اعلام و به فرماندهان عمل‌کننده ابلاغ کرد تا در اسرع وقت، دستور عملیاتی خود را به قرارگاه عملیاتی کربلا ارسال دارند.

این عملیات توسط سه قرارگاه عمده فجر، فتح، نصر ادغامی ارتش و سپاه با پشتیبانی آتش‌های دقیق توپخانه‌های مستقر در منطقه عملیاتی به اجرا درآمد. واحدهای عمل‌کننده با ایثار و شهامت توانستند در ساعت ۰۵۳۰ روز ۶۱/۳/۳ محاصره دشمن را در خرمشهر کامل کنند. تنها راه فرار دشمن از طریق عبور از رودخانه اروند میسر بود. نیروهای عراقی مستقر در این منطقه عملیاتی با عجله جهت فرار به طرف شهر بصره خود را به آب انداختند و در آب‌های اروند غرق شدند. ضمناً دشمن برای روحیه دادن به عناصر خود، حداکثر آتش‌های توپخانه مستقر در ضلع جنوبی اروند را بر روی رزمندگان اسلام به اجرا در آورد. در نتیجه، چون نیروها هنوز نتوانسته بودند سنگر و جان پناه خود را کامل کنند، بر اثر آتش دشمن، تعدادی از رزمندگان جان بر کف شهید و مجروح شدند و فرمانده گردان ۱۴۸ پیاده تیپ ۳ لشکر ۷۷ به نام سرهنگ عظیم فاضلی، به درجه شهادت نائل آمد. با اتمام این عملیات، مقرر شد نیروهای عمل‌کننده خود را برای عملیات شب بعد آماده کنند. حدوداً ساعت ۱۱ صبح ۶۱/۳/۳ تیپ‌های ۱۴ امام حسین (ع) به فرماندهی شهید خرازی و تیپ ۸ نجف به فرماندهی شهید کاظمی و سایر یگان‌ها خود را آماده کردند که در داخل خرمشهر به نیروهای عراقی محاصره شده حمله کنند. در نتیجه، ابتدا از غرب خرمشهر و سپس از جهت مختلف به شهر خرمشهر هجوم برده، به پیشروی خود به مرکز شهر ادامه دادند و سایر یگان‌های در منطقه پدافندی به آنها ملحق شدند و این شهر

حماسه آفرین را در ساعت ۲ بعدازظهر سوم خرداد ۱۳۶۱، پس از ۵۷۸ روز اسارت (از چهارم آبان ۱۳۵۹ تا سوم خرداد ۱۳۶۱)، به آغوش ملت ایران بازگردانیدند.

یادش به خیر، در آن روز نخست وزیر وقت ایران، در قرارگاه صحرائی لشکر ناهار میهمان ما بودند. موقع صرف ناهار، رادیو ایران، آزادی خرمشهر را، در ساعت ۲ بعدازظهر اعلام کرد، که باعث شادی و سرور همگان شد. خونین شهر در بهار سال ۱۳۶۱، با لاله‌های دمیده در خون مهم‌ترین جوانان ایران زمین، بار دیگر خرمشهر همیشه جاوید شد. در این عملیات، حدود ۱۴ هزار نفر از دشمن بعثی، به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند که امکان حمل آنها با خودرو با مشکل مواجه بود. در نتیجه، آنها را به صورت پیاده و تحت کنترل، در جاده خرمشهر - اهواز به حرکت درآوردند و در کارخانه سپنتا مستقر کردند. چون پیش‌بینی غذا نشده بود، فقط توانستند با نان خالی از آنها پذیرایی کنند. یاد همه شهدا در این فتح عظیم خالی بود. روان شهدا شاد باشد.

۳- خاطرات سرتیپ ۲ منصور معظم:

بنده به دلیل اینکه در رکن ۳ (عملیات) توپخانه لشکر ۲۱ حمزه، علاوه بر وظایف سازمانی، هماهنگ کننده آتش گردان‌های گروه‌های توپخانه و سایر یگان‌های توپخانه زیر امر قرارگاه نصر که لشکر ۲۱ حمزه عهده‌دار آن بود، نیز بودم، معمولاً در جریان لحظه به لحظه قرار می‌گرفتم و با ارتباط صحیح و دقیق با افسران رابط توپخانه‌های همجوار و دیدبان‌ها، از آخرین وضعیت پیشرفت و یا در مواردی با موانع پیش آمده در یگان‌های خودی مطلع می‌شدم. با توجه به این مسئله، فرماندهان لشکر و قرارگاه معمولاً آخرین اطلاعات وضعیت پیشرفت یگان‌های خود را از توپخانه جویا می‌شدند؛ چرا که افسران رابط و دیدبان‌های توپخانه لحظه به لحظه از نقشه استفاده و موقعیت خودی و دشمن را مشخص و تقاضای آتش روی یگان‌های دشمن را کرده، اطلاعاتی را که به عملیات توپخانه مخابره می‌کردند، معمولاً دقیق و صحیح بود. این در حالی بود که اطلاعات واصله از یگان‌های دیگر اغلب ضد و نقیض بود، زیرا یا دسترسی به نقشه نداشتند، یا اینکه با رسیدن یک نفر یا تعداد معدودی از افراد به هدف، آن را اشغال شده فرض و مخابره می‌کردند که گاهی یا آن هدف تصرف نشده بود و یا اینکه مدت زمانی به طول می‌انجامید تا هدف اشغال و تحکیم شود.

به طور کلی، کارکنان یگان‌های توپخانه شور وصف ناپذیری داشتند و به سختی کار می‌کردند و گلوله‌های سنگین توپخانه را جابه‌جا کرده، به درخواست آتش‌ها پاسخ می‌دادند. لازم به توضیح نیست جابه‌جایی گلوله ۹۳ کیلویی هویتزر ۲۰۳م و همچنین موشک‌گذاری ۴۰ موشک در موشک‌انداز کاتیوشا که ظرف چند دقیقه تیراندازی و تخلیه می‌شد، در طول عملیات کار بسیار سنگینی بود که کارکنان آتشبارهای توپخانه با شور و شوق انجام می‌دادند. به خاطر دارم در یکی از عملیات‌ها (شاید والفجر ۱)، یک آتشبار گردان ۲۰۳ مم لشکر ۲۱ حمزه، به فرماندهی سروان پوردستان، از اول شروع عملیات تا حدود ۱۲ ساعت، حدود ۹۰۰ گلوله را تیراندازی کرد. این یعنی یک آتشبار ۶ تپه، در هر ساعت حدود ۷۵ گلوله تیراندازی کرده که به ازاء هر توپ، حدود ۱۲ گلوله در ساعت بوده است.

خاطره شیرین من مربوط به عملیات بیت‌المقدس و فتح خرمشهر است. صبح روز دوم خرداد بود که در دروازه خرمشهر حضور داشتیم و بچه‌ها به طور رسمی در همان روز وارد خرمشهر شدند، اما در رسانه‌ها روز سوم خرداد، روز آزادی خرمشهر اعلام شد. در آن روز و در آنجا بود که دیدیم گروه گروه و دسته دسته اسرای عراقی را با چه وضعیتی و با هر وسیله‌ای که بود، تخلیه می‌کردند و آنها را در مکان‌هایی که به وسیله سیم خاردار و دژبان حفاظت می‌شد، مستقر می‌کردند تا در نهایت، به اردوگاه‌های دائمی منتقل شوند.

۴- خاطرات سرتیپ دوم انجم شعاع:

تلخ‌ترین خاطره من به حضورم در مناطق عملیاتی مربوط به خونین شهر مربوط می‌شود. آن زمان که برخلاف میل باطنی و با وجود همه تلاشی که کردیم، مجبور شدیم از خونین شهر عقب‌نشینی کنیم. در عین حال، شیرین‌ترین خاطره من به آزادسازی خرمشهر برمی‌گردد. من به اتفاق آقای چنگیزی که سرپرست گردان ۳۰۱ بود، بین ساعت ۱۱ تا ۱۲ جزو اولین افرادی بودیم که وارد خرمشهر شدیم؛ یعنی آن لحظه که سیل عظیمی از اسرا تخلیه می‌شدند. حتی هواپیماهای عراقی نیروهای خودشان را که اسیر شده بودند، بمباران می‌کردند. صحنه بسیار باشکوهی بود و این لحظه، ورود مجدد به خرمشهر، برای من شیرین‌ترین خاطره جنگ بود.

۵- خاطرات سرهنگ توپخانه منصور ششکالانی:

از دوران دفاع مقدس حدود بیست و هفت سال می‌گذرد. مشخص است که مغز انسان دانسته‌های خود را در این مدت طولانی تخلیه می‌کند و کهولت سنی هم مزید بر علت است. با این همه آنچه بجا مانده ذکر می‌شود:

وقتی صدام دیوانه زنجیری، با ارتش مزدور خود به کشور بی‌طرف ایران که تازه انقلابش به پیروزی رسیده بود، حمله کرد، یک یگان از گردان ۳۷۶ توپخانه کاتیوشا که بنده فرمانده آن بودم، به غرب کشور به منطقه ایلام حرکت کرد. دو یگان دیگر باید آماده می‌شد تا به مأموریت اعزام شود. بنا بر وظیفه، نیروهای دو یگان را جهت کمیسیون فرماندهی در یک جا جمع کردم تا راهنمایی‌های لازم و توجیه انجام شود. لازم به ذکر است که بنده در سال ۱۳۴۸ خورشیدی زمانی که حسن البکر رئیس جمهور عراق بود، با لشکر ۲ تبریز به مدت یک سال و اندی در قصر شیرین، مرز ایران و عراق، در مأموریت بودم و تا حدودی به رموز زمان جنگ آشنایی داشتم. در حین توجیه و بعد از آن، کارکنان از من در مورد محل و طول مدت مأموریت پرسیدند و من جواب دادم که همه چیز ممکن است، شاید جنگ شش ماه طول بکشد. بعدها که جنگ طولانی‌تر شد، دوستان هر جا بنده را می‌دیدند، می‌گفتند فلانی شش ماه تمام نشد؟

در مورد عملیات بیت‌المقدس باید بگویم در روز ۱۳ فروردین، جهت شناسایی برای عملیات، به منطقه اهواز حرکت کردیم. بعد از شناسایی و انتخاب محل یگان‌ها، شروع به بردن مهمات به منطقه کردیم. گفتنی است هر وقت واحدها تیراندازی می‌کردند، صورت مصرفی را اضافه می‌کردیم. در نهایت، تعداد زیادی مهمات کاتیوشا در کوه‌های دزفول انبار شده بود. دو سه روز بعد، گروهی را شامل یک دستگاه آشپزخانه سیار، لودر، خودرو و نیروی انسانی به منطقه عملیات بیت‌المقدس اعزام و شروع به حمل مهمات به منطقه کردیم. وقتی همه واحدهای شرکت‌کننده در عملیات در منطقه مربوطه مستقر شدند، جهت اخذ مهمات برای عملیات، افسر مهمات اعزام شد و دست خالی برگشت. من با فرماندهی توپخانه لشکری، زنده یاد سرهنگ باقری، تماس گرفتم ولی نتیجه‌ای حاصل نشد. پیش فرمانده لشکر رفتم، گفتند به رکن ۴ لشکر مراجعه کن! رئیس رکن ۴، سرهنگ جلیل رستگار، همدوره من بود. او هم با دعاغله یا ارتفاعات الله‌اکبر که محل آماد مهمات در آنجا مستقر بود، تماس گرفت و گفت: فردا بیا تا تعیین کنم از کجا باید مهمات بگیری. خلاصه تا شب شروع عملیات، هنوز مهمات به ما نداده بودند. جهت دریافت

مهمات پیش مرحوم سرهنگ باقری فرمانده توپخانه لشکری رفته و گفتیم: جناب سرهنگ مهمات نرسید! گفت: فلانی امشب عملیات است! بعد با ناراحتی بلند شد و داخل چادر شروع به قدم زدن کرد. ترسیدم سخته کند. گفتیم: ناراحت نباش ۸هزار مهمات با خودم آورده‌ام! بی‌نهایت خوشحال شد و چند مرتبه با دست، به نشانه همدلی، به شانه من کوبید.

در منطقه دارخوین یک پل به نام پل ابوذر ایجاد شده بود که باید یگان‌ها با استفاده از آن از روی رود خانه کارون عبور می‌کردند. در حین عبور یگان‌های زرهی، ابتدای ورودی پل، توسط شنی تانک‌ها کنده شده بود و یگان‌های چرخ‌دار نمی‌توانستند از آن عبور کنند. بنابراین، همه در آنجا به ستون ایستاده بودند. وقتی یگان ما به آنجا رسید و آن وضعیت را مشاهده کردیم، بنده به فرمانده آتشبار با بی‌سیم اطلاع دادم که با واحد مربوطه پیش بیاید. وقتی به کنار رودخانه کارون رسیدیم، با محوطه مشجری روبه‌رو شدیم که نخل‌های تنومندی در آنجا وجود داشت. ما با لاجبار توپ‌ها را داخل نخل‌ها روانه کردیم و با دیدبان تماس گرفتیم. دیدبان در حال گریه بود. علت را پرسیدیم. گفت: در منطقه قطع آتش شده ولی تانک‌های عراقی چراغ روشن جلو می‌آیند. جواب دادم: گرای مرکز منطقه را اعلام و به منطقه نگاه کن! اولین توپ ۴۰ موشک تیراندازی کرد. بلافاصله توپ دوم ۴۰ موشک شلیک کرد و همین روند ادامه یافت. دیدبان فریاد زد: الله اکبر، خمینی رهبر! و تانک‌های عراقی یا جا ماندند و یا عقب‌گرد کردند. سپس پل باز شد و یگان‌ها در مناطق مربوطه مستقر شدند. عملیات تا شب ادامه داشت و خدمه و سایر رزمندگان خسته روی خاک‌ها دراز کشیده، خوابیدند. خوشبختانه از طرف ستاد جنگ استان اهواز، افرادی به یگان آمده، روی سینه هریک از رزمندگان، یک جلد کلام الله مجید هدیه گذاشتند. خلاصه خاطرات زیادی از ۱۶۵۵ روز حضورم در دوران دفاع مقدس وجود دارد که به وقتش، به برخی دیگر خواهیم پرداخت.

۶- خاطرات سرهنگ یدالله گودرزی:

در طول سال‌های دفاع مقدس، از اوایل جنگ و حمله ناجوانمردانه دشمن تا شکست‌های دشمن، خاطرات تلخ و شیرین بسیاری در ذهن این رزمنده حقیر نمایان می‌شود، ولی شاخص‌ترین خاطره این حقیر در مورد آزادسازی خرمشهر در عملیات بیت‌المقدس است. در این عملیات، نیروهای خودی در قالب ۳ قرارگاه عمده شامل قرارگاه قدس در منطقه شمال غربی اهواز از منطقه نورد در دب حردان تا رودخانه نیسان در منطقه دشت آزادگان و قرارگاه فتح و

نصر در شرق کارون بودند. مأموریت یگان من کمک مستقیم توپخانه از یگان‌های ادغامی ارتش و سپاه در تیپ ۳ زرهی همدان در منطقه طراح کرخه کور بود. دشمن تک اصلی نیروهای ما را جهت تصرف خرمشهر، در منطقه واگذاری به قرارگاه قدس پیش‌بینی کرده بود. به همین دلیل حداکثر نیرو و پشتیبانی آتش خود را در این منطقه به کار گرفته بود. با شروع عملیات و رشادت بی‌نظیر رزمندگان اسلام خطوط دفاعی مستحکم دشمن شکسته و از آنها اسیر و تجهیزات نظامی به غنیمت گرفته شد. در منطقه قرارگاه فتح و نصر که عملیات عبور از رودخانه کارون و تصرف سرپل انجام می‌شد، دشمن در این منطقه به دلیل رودخانه کارون و آبگرفتگی زمین‌های منطقه، از نیروی پوششی استفاده کرده بود که به حول و قوه الهی منطقه سرپل توسط دو قرارگاه فتح و نصر تصرف شد و رزمندگان ما به طرف مرزهای بین‌المللی و محور نشوه- تنومه- کانال ماهی و شرق بصره پیش رفتند. به این ترتیب، سپاه سوم عراق در منطقه قرارگاه قدس از طرف جنوب شرق در محاصره قرار گرفت. دشمن در بعدازظهر ۱۷/۲/۶۱ اقدام به آتش سنگین توپخانه روی یگان‌های مستقر منطقه قرارگاه قدس کرد که با پاسخ شدید رزمندگان ما مواجه شد. بامداد ۱۸/۲/۶۱ دیدبان‌ها گزارش دادند که دشمن به آتش نیروهای خودی پاسخ نمی‌دهد. با استفاده از گلوله‌های منور، منطقه مورد بررسی قرار گرفت و با افزایش برد آتش توپخانه نیروهای خودی، باز دشمن به آتش توپخانه جواب نداد. مشخص شد دشمن مواضع خود را در منطقه طراح، سید جابر، فرسیه و سایر مناطق جبهه کرخه کور تخلیه و با قطع تماس با قرارگاه قدس، به منظور تقویت محور تنومه، نشوه و شرق بصره، عقب‌نشینی اجباری کرده است. با روشنایی هوا، جهت اخذ تماس با دشمن، نیروهای قرارگاه قدس به حالت شناسایی با رزم به طرف جلو حرکت کردند. حوالی ظهر سه بریدگی ایجاد شده روی جاده اهواز - خرمشهر با ریختن صدها کمپرسی خاک و سنگ ترمیم و جاده باز شد. در ساعت ۲ بعدازظهر پادگان حمید و شهر هویزه آزاد شد و نیروهای قرارگاه قدس در محور کوشک، جفیر، پاسگاه شهابی و طلائیبه جدید با دشمن درگیر شدند. قرارگاه کربلا به منظور جلوگیری از سازماندهی و تقویت نیروهای دشمن در شرق بصره، در تاریخ ۹/۲/۶۲ دستور حمله به طرف مرزهای بین‌المللی و تصرف خرمشهر را به قرارگاه قدس و فتح صادر کرد. از اینروز به بعد، فراز و نشیب‌های تلخ و شیرین در منطقه رخ داد. بالأخره به حول و قوه الهی و ایثار و از خودگذشتگی رزمندگان اسلام، بعد از ۲۶ روز نبرد طاقت قرسا و پی در پی، سرانجام در ساعت ۲۲۳۰ مورخه ۱/۳/۶۱، آخرین تک نیروهای خودی به منظور تصرف خرمشهر انجام گرفت و نیروهای عراقی در ساعت ۰۴۳۰ بامداد مورخه ۲/۳/۶۱، تحت فشار

نیروهای خودی به حوالی نهر خَین عقب رانده شدند و ارتباط زمینی نیروهای دشمن مستقر در خرمشهر با نیروهای منطقه شلمچه قطع شد. در ساعت ۳ بامداد روز سوم خرداد ۶۱ یک دستگاه پل شناور در منطقه مارد نصب شد و عناصری از تیپ ۲۳ نوهده به غرب رودخانه کارون وارد شدند و بلاخره ساعت ۱۱ صبح همان روز، خرمشهر آزاد شد و پرچم پر افتخار جمهوری اسلامی ایران در بالای گلدسته‌های مسجد جامع خرمشهر به اهتزاز درآمد و حدود ۱۴ هزار نفر در شهر خرمشهر از نیروهای دشمن به اسارت نیروهای خودی درآمدند.

گزیده‌ای از اسناد روز شمار اردیبهشت ماه ۱۳۶۱، همزمان با ایام عملیات بزرگ کربلا ۳ (بیت المقدس)

با اجرای عملیات شدید آتش توپخانه و خمپاره‌انداز مدافعان اسلام در جبهه‌های آبادان روی استحکامات و محل‌های استقرار جنگ‌افزارها و نیروهای متجاوز بعثی در آن سوی کارون، ۷ سنگر دسته جمعی و انفرادی، ۳ پست دیدبانی، یک انبار مهمات، دو قبضه خمپاره‌انداز سنگین، دو کامیون، یک دستگاه نفربر و دو دستگاه جیب حامل تفنگ ۱۰۶ به آتش کشیده شد و ۱۵ تن از سربازان دشمن در منطقه کشته شدند.

مدارک: روزنامه کیهان ۱۳۶۱/۲/۸

.....

قرارگاه تاکتیکی نصر در گزارش عملیاتی ۳۶۸ خود، وضعیت منطقه شمال آبادان و اقدامات یگان‌ها را به شرح زیر اعلام کرده است:

توپخانه نصر، ضمن پشتیبانی از یگان‌های پیاده، با اجرای آتش روی مواضع و جاده تدارکاتی دشمن، از فعالیت و جابه‌جایی آنان جلوگیری کرده، ۶ دستگاه خودرو و یک انبار مهمات قوای متجاوز را منهدم و بیش از ۲۱ نفر از مزدوران بعثی را کشته و زخمی کرده است. مهمات مصرفی: توپ ۱۷۵م ۱۹ گلوله، هویتزر ۱۵۵م ۸ گلوله، توپ ۱۳۰م ۱۶۱ گلوله، هویتزر ۱۰۵م ۳۵ گلوله و هویتزر ۲۰۳م ۱۳۴ گلوله.

مدارک:

۱. پرونده مکاتبات قرارگاه کربلا، ب ۴۰۱، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس نزاآ.
۲. فاتحین شلمچه، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس، جلد ۲۱، صفحات ۱۸۹ و ۱۹۰.

.....

در ساعت ۱۸۳۵، تمرکز نیروی دشمن در مقابل نصر ۱ در غرب جاده خرمشهر - اهواز شدت یافت که با اجرای آتش تانک‌های نصر ۱ و توپخانه، ۶ دستگاه کامیون که قصد پیاده کردن نیرو را داشتند، منهدم و نیروهای آنها نابود و یک دستگاه نفر بر دشمن نیز به آتش کشیده شد.

مدرک: گ ن ع شماره ۸۷ مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس نزاجا

.....

گزارش رسیده از جبهه‌های جنوب کشور حاکی است که دشمن در بعدازظهر و در غرب جاده اهواز - خرمشهر، اقدام به تحرک و فعل و انفعالات کرد؛ ولی دیدبان‌های ما متوجه شدند و با آتش پر حجم توپخانه ارتش، حرکت آنها را متوقف کردند و تلفات و خساراتی به آنها وارد آمد.

مدرک: روزنامه اطلاعات ۱۳۶۱/۲/۱۶

.....

خبرنگار اعزامی کیهان به آبادان در گزارشی از مشاهدات خود در جبهه‌های نبرد، حوالی خرمشهر خبر داد. وی گفت: یک فروند جنگنده عراقی در ۵۰۰ متری بالگرد حامل خبرنگار کیهان در آسمان به وسیله توپخانه پدافند ایران منفجر شد. او اضافه کرد که بالگرد حامل مجروح بود و هواپیماهای عراقی ابتدا قصد داشتند که به بالگرد ما که از نوع شینوک بود، حمله کنند، ولی خلبان بالگرد با هوشیاری، ارتفاع خود را کم کرده، برای مدتی در پشت یکی از خاکریزهای بلند پنهان شد و در امان ماند.

مدرک: ۱. گ ن ع شماره ۴۸ قم نزاجا در جنوب ۲. روزنامه کیهان ۱۳۶۱/۲/۱۸

.....

در منطقه آبادان، در نتیجه اجرای آتش توپخانه نیروی زمینی ارتش روی مواضع دشمن، ۲۰ تن از صدامیان کشته و زخمی شدند و یک ماشین حفاری مهندسی، یک موضع خمپاره‌انداز، یک پست دیدبانی و ۵ سنگر اجتماعی آنان منهدم شد.

مدرک: اطلاعیه شماره ۸۹۳ سماجا ۱۳۶۱/۲/۱۸

.....

قرارگاه نصر گزارش داد: برای تأمین شلمچه در شب تک مورخه ۱۳۶۱/۲/۲۰، با وجود شدت آتش توپخانه‌های خودی و اجرای آتش پر حجم و مداوم، از فشار نیروهای زرهی و مکانیزه دشمن کاسته نمی‌شد و مهندسی دشمن به منظور تکمیل سد و موانع و توسعه میداین مین و

کار گذاشتن بشکه‌های انفجاری و فوگاز و موانع دفاعی مستحکم جدید و تکمیلی دیگر، در دو سمت دژ مرزی شمال شلمچه، به شدت در فعالیت بودند.

مدرک: فاتحین شلمچه، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس، جلد ۲۱، ص ۵۲۱.

.....

آتش سنگین توپخانه و کاتیوشای توپخانه نیروی زمینی بر روی استحکامات دشمن در بخش اشغالی خرمشهر و محورهای اطراف و آن سوی اروندرود، باعث انهدام تعدادی جنگ‌افزار و چند سنگر اجتماعی و پست دیدبانی و کشته و مجروح شدن بیش از ۲۵ تن از نیروهای عراقی شد.

مدرک: روزنامه کیهان ۱۳۶۱/۲/۲۷

.....

فتح ۱ در منطقه جنوب، ساعت ۰۴:۳۰ روز ۱۳۶۱/۲/۲۸ با پاتک بسیار شدید دشمن در منطقه پاسگاه کیلومتر ۲۵ روبه‌رو شد که با پشتیبانی توپخانه و تلاش و مقاومت رزمندگان، در ساعت ۰۹:۰۰، تک دشمن دفع و متجاوز با تحمل ضایعات و خسارات زیاد، مجبور به عقب‌نشینی شد و ۲۲ نفر به اسارت نیروهای خودی درآمدند.

مدرک: گ ن ع شماره ۱۱۸۷، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس ع نزا.جا.

.....

با تصرف مجدد کوشک، نیروهای جمهوری اسلامی ایران در این منطقه استقرار کامل یافتند. از سوی دیگر، نقل و انتقالات دشمن در آن سوی مرز و در محورهای منتهی به خرمشهر زیر آتش سنگین توپخانه و کاتیوشای ایران قرار گرفت و به دنبال شلیک‌های ممتد چند ساعته، بیش از ۵ دستگاه تانک و نفربر، ۷ دستگاه خودرو و بیش از ۹ سنگر اجتماعی و پست دیدبانی دشمن نابود شد و حدود ۵۰ تن از نیروهای عراقی کشته شدند. تجاوز جنگنده‌های دشمن به آسمان جنوب با هوشیاری واحدهای پدافند و خلبانان نیروی هوایی ارتش خنثی شد و ۳ فروند از هواپیماهای بمب‌افکن در حوالی خرمشهر سقوط کردند که به این ترتیب، شمار جنگنده‌های ساقط شده دشمن در طول عملیات بیت‌المقدس به ۴۶ فروند رسید.

مدارک:

۱. روزنامه کیهان مورخه ۱۳۶۱/۲/۲۹.

۲. فاتحین شلمچه، مرکز پژوهش‌های دفاع مقدس، جلد ۲۱، ص ۹۵۲.

منابع:

۱. آراسته، ناصر، سرتیپ و بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲، توپخانه در دفاع مقدس، تهران، ایران سبز، ۱۳۹۱.
۲. السامرای، وفیق، سرلشکر عراقی، ویرانی دروازه شرقی، تهران، مرکز فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، چاپ دوم، ۱۳۸۰.
۳. بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲، عملیات بیت‌المقدس، تهران، ایران سبز، ۱۳۸۰.
۴. شیروانی، عباس، سرتیپ ۲، جزوه بررسی و تحقیق یگان‌های توپخانه در عملیات بیت‌المقدس، ۱۳۹۳.
۵. کریم‌زاده، اردشیر، سرهنگ خلبان و پایبان، صفر، سرهنگ، حماسه‌های ماندگار هوانیروز در دفاع مقدس، تهران، سوره سبز، ۱۳۹۰.
۶. ماهنامه صف، شماره ۳۹۸، خرداد ۱۳۸۹.
۷. نجفی‌راشد، محمد، سرتیپ ۲، نیروهای مشترک و مرکب، تهران، دافوس اجا، ۱۳۷۳.
۸. نجفی‌راشد، محمد، سرتیپ ۲، توپخانه در سد و تثبیت متجاوز، تهران، ایران سبز، ۱۳۹۶.

بخش پنجم: عملکرد توپخانه در عملیات محرم (طرح عملیاتی کربلا ۵)

نویسنده: سرهنگ توپخانه عبدالله رشیدنجفی

مقدمه

شکست دور از انتظار صدامیان متجاوز عراق در مدت زمان بسیار کوتاه در سه عملیات موفق طریق القدس، فتح المبین و بیت المقدس، آنچنان به کام رزمندگان ایران اسلامی شیرین بود که دست‌اندرکاران و طراحان جنگ را ترغیب کرد، قبل از هر مأموریت دیگر، برای بیرون راندن بقایای ارتش بعثی از سرزمین‌های مقدسمان در برخی از مناطق اشغالی، بویژه منطقه عمومی فتح المبین (غرب دشت عباس)، طرح‌هایی تهیه و به مورد اجرا بگذارند.

در راستای انجام این تدبیر، ابتدا نیروی زمینی ارتش در دهم خردادماه ۱۳۶۱ و همزمان با رها شدن عناصر لشکر ۷۷ ثامن الائمه (ع) از این منطقه، در جهت بکارگیری در مراحل سوم و چهارم عملیات بزرگ کربلا ۳ (بیت المقدس)، یک قرارگاه عملیاتی تحت عنوان " قرارگاه قائم آل محمد (عج) " در منطقه عمومی دشت عباس (روستای چانه) با حضور چند تیپ مستقل و یگان‌های توپخانه صحرائی و پدافند هوایی تشکیل داد. مأموریت این قرارگاه به طور کلی پدافند از غرب دزفول، شوش و موسیان تا تنگ چزابه و در نهایت، اجرای عملیات آفندی به منظور بیرون راندن دشمن از مناطق اشغالی تعیین شد.

ستاد نیروی زمینی ارتش، سرهنگ توپخانه ستاد منوچهر دژکام را به عنوان فرمانده و تعدادی دیگر از افسران شایسته را به عنوان عناصر قرارگاه قائم، در جهت تشکیل و راه‌اندازی این قرارگاه به شرح زیر تعیین و به منطقه مزبور اعزام کرد:

- سرهنگ توپخانه ستاد منوچهر دژکام، فرمانده قرارگاه.
- سرهنگ توپخانه ستاد حسن لاجوردی، معاون و رئیس ستاد.
- سرهنگ توپخانه ستاد رضا دولت‌آبادی، رئیس رکن سوم و سرهنگ زرهی ستاد منصور جلالی، افسر عملیات.
- سرهنگ توپخانه ستاد محمود پارسائی، رئیس رکن دوم و سرهنگ دوم یوسف ممقانی، افسر گپار.
- سرهنگ ۲ توپخانه عبدالله رشید نجفی، افسر توپخانه صحرائی و سرهنگ دوم توپخانه منوچهر اصغری، افسر توپخانه پدافند هوایی.^۱
- سرگرد مهندس محتاج، افسر مهندسی.
- سرهنگ مخابرات محمدزاده، افسر ارتباطات و سرگرد رشدی نوید، افسر مخابرات.
- سرهنگ پیاده نامی، رئیس رکن یکم و سرهنگ پیاده شریفی، رئیس رکن چهارم.
- پس از تشکیل قرارگاه و بررسی کامل منطقه و با توجه به امکانات موجود، ابتدا اجرای یک مرحله پدافندی و سپس اجرای یک عملیات آفندی در دستور کار قرار گرفت.

محدوده جغرافیایی قرارگاه قائم (نقشه شماره ۱- محدوده جغرافیایی منطقه عملیاتی قرارگاه قائم(عج))

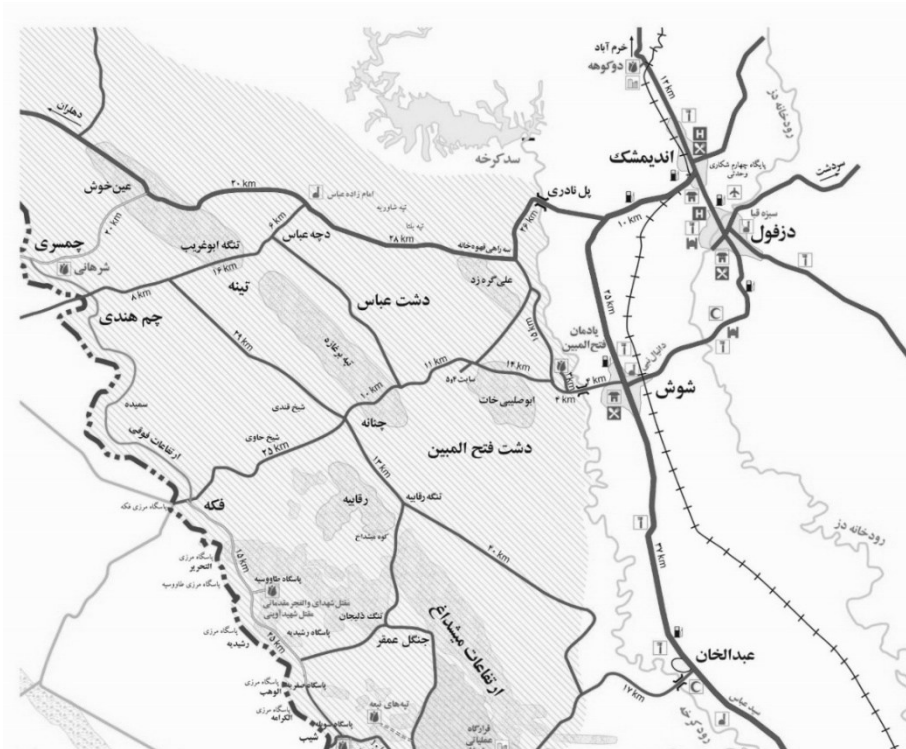
محدوده عملیاتی قرارگاه قائم عبارت بود از: منطقه عمومی دهلران، موسیان، ارتفاعات حمیرن و عین‌خوش که از شمال به زمین‌های گسسته شمال چیلان، دامنه‌های جنوبی کبیرکوه، ارتفاعات شمالی محور دهلران تا سه راهی موسیان- عین‌خوش، از مشرق به عین‌خوش، ارتفاعات تینه و تنگ ابوغریب، از جنوب در امتداد چنانه، یییس، تا دشت هموار عنتریه عراق،

۱. توضیح اینکه تا قبل از حضور سرهنگ دوم اصغری در قرارگاه، مسئولیت توپخانه پدافند هوایی نیز به عهده سرهنگ دوم رشید نجفی بوده است.

واقع در غرب جبل فوقی و از غرب به جادهٔ مرزی عراق از فکه تا شهرک مرزی طیب و امتداد همین جاده تا زمین‌های هموار شهر علی غربی محدود می‌شد.

شناسایی مختصر زمین منطقه

این منطقه از مناطق گرم و خشک محسوب می‌شود، که دمای هوا در بهار و تابستان بسیار گرم و در پاییز و زمستان معتدل بوده و باران‌های تند و سیل‌آسایی دارد. رودخانه‌های مهم منطقه عبارتند از میمه، دویرج و چیخواب. رودخانهٔ چیخواب به دویرج می‌ریزد. ظرفیت چیخواب هنگام بارندگی به ده برابر و بیشتر می‌رسد. رودخانهٔ دویرج دائمی و در شرایط عادی عمق آب ۳۰ الی ۵۰ سانتی متر بوده که برای افراد قابل عبور است، ولی در هنگام بارندگی به ۳ متر و عرض ۵۰۰ متر رسیده و ناگهان طغیان کرده و سیلابی می‌شود. جنس زمین معمولاً خاک رس بوده که در دامنهٔ ارتفاعات، به صورت رملی است. ارتفاعات مهم منطقه عبارتند از: ارتفاعات حمیرین و جبل فوقی که در دست داشتن آنها دیدبانی بسیار خوبی را روی سرزمین‌های ایران و عراق و مناطق نفتی طرفین فراهم می‌آورد. محورهای وصولی منطقه عبارتند از معبر وصولی اول: معبر دهلران، چیلات و علی غربی که برای نفوذ عناصر پیاده و گشتی‌ها مناسب است. معبر وصولی دوم: معبر موسیان، بیات و مسیر رودخانهٔ میمه به شهر طیب عراق است که از منطقهٔ نفتی بیات می‌گذرد و حرکات را فقط متکی به جاده می‌کند. معبر وصولی سوم: محور عین‌خوش، چمصری و شرهانی به زبیدات است که فضای مناسبی برای حرکات نیروهای نظامی دارد و نیروهای لشکر ۱۰ زرهی عراق از این محور برای وصول به خاک ما استفاده کرده بودند. معبر چهارم: محور جادهٔ شن‌ریزی شدهٔ موسیان، نهر عنبر، چمصری، ربوط، سمیده به طرف فکه و شهر حلفائیه عراق و در آخر محور چنانه، دوسلک، فکه و حلفائیه بوده که گنجایش حرکت یک لشکر را داراست.

نقشه شماره ۱- محدوده جغرافیایی منطقه عملیاتی قرارگاه قائم (عج)

قسمت یکم - مرحله پدافندی

زمان اجرا: از تاریخ ۱۳۶۱/۰۳/۱۰ الی ۱۳۶۱/۰۷/۱۵

مستخرجه از دستور پدافندی قرارگاه قائم (عج)

۱- استعداد دشمن در منطقه

- لشکر ۱۰ زرهی شامل ۳ تیپ پیاده، یک تیپ مکانیزه، ۳ تیپ زرهی، یک گردان پیاده، یک گردان سوار زرهی و ۵ گردان توپخانه مختلط که عمدتاً در منطقه جبل فوقی مستقر بودند.

- لشکر ۱ مکانیزه شامل ۲ تیپ پیاده، یک تیپ مکانیزه، یک تیپ زرهی و ۵ گردان توپخانه که در منطقه فکه مستقر بود. توضیح اینکه این لشکر در عملیات بزرگ کربلا ۲ (فتح‌المبین) متحمل تلفات و ضایعات بسیار سنگینی شد و حدود ۵ هزار نفر اسیر داد، ولی ارتش عراق سریعاً نسبت به بازسازی و آمادگی آن اقدام کرد.

- لشکر ۱۴ پیاده شامل ۳ تیپ پیاده، یک تیپ مکانیزه، ۲ گردان تانک و ۳ گردان توپخانه که در منطقه غرب بستان از جزابه تا جنوب فکه مستقر بود، که به دلیل دوری راه، تأثیر چندانی در مأموریت قرارگاه قائم نداشت.

۲- استعداد نیروهای خودی

- تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد شامل ۴ گردان پیاده، یک گروهان سوار زرهی، یک گردان تانک، یک گردان توپخانه ۱۰۵م، یک آتشبار پدافند هوایی ۲۳م، یک گروهان مهندسی و عناصری از زاجا و سایر عناصر تابعه.

- تیپ ۵۵ هوابرد شیراز شامل ۴ گردان پیاده هوابرد، یک گردان توپخانه مختلط (خیمپاره‌انداز ۱۲۰م و هویتزر ۱۰۵م)، یک آتشبار توپخانه پدافند هوایی مختلط (۱۴/۵م و ۲۳م) و یک گردان مهندسی سبک (توضیح اینکه تیپ ۵۵ هوابرد در اوایل شهریورماه ۶۱ به منظور شرکت در عملیات مسلم ابن عقیل از منطقه خارج و به منطقه عملیاتی غرب اعزام شده، مسئولیت پدافندی منطقه واکداری به آن به گردان ۲۲۱ سوار زرهی، گردان ۸۳۱ بلال از مرکز توپخانه و گردان‌های ۲۰۵ و ۹۰۷ از ژاندارمری محول شد).

— تیپ ۳۷ زرهی شیراز شامل یک گردان پیاده، یک گردان مکانیزه، یک گردان مختلط تانک (ام ۶۰ و ام ۴۷) و یک گردان تانک چيفتن و یک گردان توپخانه مختلط شامل ۲ آتشبار ۱۵۵م خودکشی و یک آتشبار ۱۰۵م.

— تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار شامل ۳ گردان پیاده تکاور، یک گردان تانک، یک گردان (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی، یک آتشبار توپخانه ۱۰۵م، یک آتشبار (-) توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، یک آتشبار پدافند هوایی ۲۳م و یک گروهان مهندسی (توضیح اینکه تیپ ۴۰ سراب که از تاریخ ۱۳۶۱/۰۳/۱۰ در خط پدافندی بود، در تاریخ ۱۳۶۱/۰۴/۱۸ از زیر امر قرارگاه خارج و به جای آن تیپ ۵۸ ذوالفقار جایگزین شد).

۳- مأموریت:

قرارگاه قائم(عج) به منظور جلوگیری از نفوذ دشمن، کماکان از منطقه چنگوله در شمال تا رودخانه کرخه (شاخه رمیم) در جنوب پدافند می‌کند.

۴- تدبیر عملیات: (پیوست الف- کالک عملیات)

الف- مانور: یگان‌های قرارگاه قائم(عج) با ۴ تیپ در خط، به ترتیب از شمال به جنوب، تیپ ۸۴ پیاده، تیپ ۳۷ زرهی، تیپ ۵۵ هوابرد، گردان‌های مستقل (سوار زرهی و پیاده) و تیپ ۵۸ ذوالفقار پدافند می‌کنند.

ب- آتش: تقدم آتش‌های توپخانه صحرائی و پدافند هوایی، ابتدا با تیپ ۳۷ زرهی و بنا به دستور با سایر یگان‌هاست.

۵- توپخانه صحرائی:

الف- کلیات:

— تقدم آتش ابتدا با تیپ ۳۷ زرهی خواهد بود.

— تقدم ضد آتش: به ترتیب خمپاره‌اندازها، سپس توپخانه‌های صحرائی دشمن که آتش ضد آتشبار مؤثر اجرا می‌کنند.

- ب- سازمان برای رزم توپخانه صحرایی.
- گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم تیپ ۸۴ پیاده.
- گردان ۳۵۲ توپخانه مختلط (خمپاره ۱۲۰م و توپ ۱۰۵م)، کمک مستقیم تیپ ۵۵ هوابرد.
- گردان ۳۲۳ توپخانه مختلط (۱۰۵م و ۱۵۵م خودکشی)، کمک مستقیم تیپ ۳۷ زرهی.
- گردان ۳۸۱ توپخانه مختلط (۲ آتشبار ۱۵۵م خودکشی و یک آتشبار ۱۰۵م)، کمک مستقیم تیپ ۵۸ ذوالفقار.
- دو رسد توپ ۱۲۲م کاتیوشا از آتشبار سوم گردان ۳۷۲ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۸۱ توپخانه.
- یک آتشبار از گردان ۳۹۹ توپخانه ۱۳۰م، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- یک آتشبار (-) ۲۰۳م کشتی از گردان ۳۹۰ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- دو رسد توپ ۱۲۲م کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه، زیر امر توپخانه تیپ ۸۴ پیاده.
- گردان (-) ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی.
- آتشبار یکم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۵۲ توپخانه.
- آتشبار سوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه. در تقدم سوم به درخواست دیدبانان خود در گردان ۲۲۱ سوار زرهی پاسخ می‌دهد.
- یک رسد توپ ۱۷۵م از گردان ۳۸۸ توپخانه، عمل کلی.
- گردان ۳۷۶ (-) توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، عمل کلی.
- دو رسد توپ ۱۲۲م کاتیوشا از آتشبار یکم گردان ۳۷۶ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۵۲ توپخانه. به منظور اجرای این مأموریت، مواضع خود را برای دو رسد، در منطقه یگان تقویت شونده، آماده کرده، بیش از ۲۰ درصد مهمات خود را مصرف نکنید.

وضعیت توپخانه‌های خودی

اطلاعات مشروحه زیر وضعیت توپخانه‌های موجود در منطقه عملیاتی قائم(عج) - مرحله پدافندی - از نظر تعداد قبضه، سهمیه روزانه مهمات و تعداد بار مبنای هریک از جنگ‌افزارها را نشان می‌دهد.

۱- تعداد قبضه‌های مرحله پدافندی:

تعداد قبضه	جنگ‌افزار	تعداد قبضه	جنگ‌افزار
۳۶	توپ ۱۳۰ م	۱۰	خمپاره‌انداز ۱۲۰م
۱۶	راکت ۱۲۲م کاتیوشا	۴۷	هویتزر ۱۰۵م
۱	توپ ۱۷۵م	۱۸	هویتزر ۱۵۵م
		۳	هویتزر ۲۰۳م
جمع: ۱۳۱ قبضه			

۲- سهمیه روزانه مهمات جنگ‌افزارهای توپخانه در مرحله پدافندی:

تعداد گلوله	جنگ‌افزار	تعداد گلوله	جنگ‌افزار
۲	توپ ۱۷۵م و توپ ۲۰۳م	۱	هویتزرهای ۱۰۵م و ۱۵۵م و توپ ۱۳۰م
۱/۵	خمپاره‌انداز ۱۲۰م	۵	راکت ۱۲۲م کاتیوشا

۳- تعداد بار مبنای جنگ‌افزارهای توپخانه (برای هر قبضه):

تعداد گلوله	جنگ‌افزار (توپخانه پدافند هوایی)	تعداد گلوله	جنگ‌افزار (توپخانه صحرائی)	تعداد گلوله	جنگ‌افزار (توپخانه صحرائی)
۵۴۰	توپ ۵۷ م خ ک	۱۰۰	توپ ۱۳۰م	۲۰۰	هویتزر ۱۰۵م
۴۵۱۰	توپ ۲۳ م	۲۸۰	راکت ۱۲۲م کاتیوشا	۲۰۰	هویتزر ۱۵۵م کششی
۹۰۲۰	توپ ۱۴/۵م	۱۱۴	توپ ۱۷۵م	۲۷۸	هویتزر ۱۵۵م خ ک
۹۰۸۰	توپ ۲۳م شیلکا			۲۷۸	هویتزر ۲۰۳م

توپخانه‌های دشمن در منطقه قرارگاه قائم (عج)

با استفاده از گزارش‌های روزانه دیدبانان جلو توپخانه و خمپاره‌اندازها، بررسی قیف‌های انفجار توسط گروه متخصصین، گزارش‌های برق دهانه جنگ‌افزارهای دشمن، بویژه به هنگام تاریکی و از همه مهم‌تر دریافت آخرین اطلاعات رسیده از مفسران عکس‌های هوایی در پایگاه هوایی دزفول، دائماً در جریان محل مواضع، تعداد توپ‌ها، و جابه‌جایی‌های توپخانه دشمن قرار می‌گرفتیم. زنده یاد سرهنگ یوسف ممقانی با مراجعات سیستماتیک خود، حداقل بین ۷ تا ۱۰ روز یک بار، به قسمت مفسران عکس‌های هوایی در پایگاه چهارم شکاری (وحدتی) دزفول، آخرین اطلاعات را ضمن ثبت و گزارش به مراجع مختلف، به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه نیز ارائه می‌داد، تا طرح‌ریزی لازم برای اجرای آتش‌های ضد آتشبار در فرصت‌ها و مواقع ضروری بر روی آماج‌های تأیید شده، انجام گیرد. مختصات آماج‌ها از طریق این مرکز برای اجرای آتش به یگان‌های ذیربط اعلام می‌شد.

به عنوان نمونه، نتیجه عکس‌برداری مورخه ۶۱/۵/۹ اطلاعات گرانبهای زیر را در اختیار ما قرار داد که مختصات آماج‌ها در فهرست مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه قائم (عج) درج شد:

مندرجات این فهرست آماج، حاکی از آن بود که:

- در برابر تیپ ۸۴ پیاده، دشمن تعداد ۵۹ قبضه توپ از کالیبرهای مختلف در ۱۲ موضع مستقر کرده است (در هر موضع از ۱ تا ۱۲ قبضه). از این ۱۲ موضع، ۶ موضع توسط دیدبانان جلو توپخانه و خمپاره‌انداز، گشتی‌ها و عناصر اطلاعاتی برادران سپاه تأیید شده بودند (بخصوص برادر پاسدار شهید حسن باقری).

- در برابر تیپ ۵۵ هوایرد و تیپ ۳۷ زرهی، دشمن تعداد ۸۸ قبضه توپ از کالیبرهای مختلف مستقر کرده بود.

- در برابر تیپ ۴۰ زرهی و بعد ۵۸ ذوالفقار، دشمن تعداد ۴۷ قبضه توپ از کالیبرهای مختلف مستقر کرده بود.

توضیح اینکه مختصات مواضع برخی جنگ‌افزارهای توپخانه دشمن، به علت تغییر مواضع متوالی و یا دلایل دیگر، توسط عناصر اطلاعاتی سپاه پاسداران با تفاوت‌هایی که چندان قابل توجه نبود، گزارش می‌شد.

در جداول صفحات بعد، نوع جنگ‌افزار، تعداد قبضه و همچنین مختصات مواضع توپخانه دشمن که از عناصر اطلاعاتی مختلف به دست آمده بود، مندرج شده است.

مختصات مواضع یگان‌های توپخانه دشمن در منطقه قرارگاه قائم، قبل از عملیات آفندی محرم (مرحله پدافندی)

ردیف	مختصات	تعداد قبضه	نوع جنگ‌افزار	وضعیت	منطقه یگان خودی
۱	۰۷۱۰۰ - ۹۰۲۰۰	۶	۱۳۰ م م	تأیید شده سپاه	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۲	۲۷۷۰۰ - ۸۸۸۰۰	۱	احتمالاً ۱۳۰ م م	-	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۳	۲۵۵۰۰ - ۸۵۸۰۰	۳	نامعلوم	تأیید شده	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۴	۲۳۰۰۰ - ۸۵۲۰۰	۱۲	نامعلوم	تأیید شده	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۵	۳۲۰۰۰ - ۸۳۹۰۰	۵	نامعلوم	تأیید شده	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۶	۳۱۰۰۰ - ۸۲۵۰۰	۸	احتمالاً کاتیوشا	مختصات سپاه ۳۰۵۰۰ - ۸۱۵۰۰	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۷	۳۰۹۰۰ - ۷۹۳۰۰	۴	نامعلوم	مشکوک	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۸	۳۱۵۰۰ - ۷۳۸۰۰	۵	احتمالاً ۱۵۲	تأیید شده سپاه	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۹	۳۲۰۰۰ - ۷۷۷۰۰	۵	نامعلوم	تأیید شده	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۱۰	۳۶۵۰۰ - ۷۶۵۰۰	۱	نامعلوم	"	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۱۱	۳۷۲۰۰ - ۲۴۶۰۰	۵	نامعلوم	"	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
۱۲	۳۷۸۰۰ - ۷۳۳۰۰	۴	نامعلوم	مشکوک	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد مجموعاً ۵۹ قبضه
۱۳	۴۷۷۰۰ - ۶۵۱۰۰	۴	نامعلوم	"	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۴	۳۸۶۰۰ - ۵۲۵۰۰	۶	"	"	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۵	۴۰۲۰۰ - ۵۰۸۰۰	۶	"	تأیید شده	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۶	۴۲۳۰۰ - ۵۰۲۰۰	۱۲	"	مشکوک	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۷	۴۵۶۰۰ - ۵۲۳۰۰	۱۶	"	تأیید شده	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۸	۴۴۹۰۰ - ۴۹۹۰۰	۶	"	"	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۱۹	۴۶۰۰۰ - ۵۰۸۰۰	۶	"	مشکوک	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۲۰	۴۲۲۰۰ - ۵۰۲۰۰	۱۲	"	تأیید شده	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۲۱	۴۷۴۰۰ - ۴۸۰۰۰	۶	"	" "	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی
۲۲	۵۱۵۰۰ - ۴۶۷۰۰	۱۴	"	مشکوک	تیپ ۵۵ و ۳۷ زرهی مجموعاً ۸۸ قبضه

ردیف	مختصات	تعداد قیضه	نوع جنگ‌افزار	وضعیت	منطقه یگان خودی
۲۳	۵۳۳۰۰ - ۲۵۵۰۰	۵	"	"	تیپ ۴۰ سراب یا ۵۸ ذوالفقار
۲۴	۶۱۳۰۰ - ۲۳۰۰۰	۱۸	"	"	تیپ ۴۰ سراب یا ۵۸ ذوالفقار
۲۵	۶۳۰۰۰ - ۳۳۵۰۰	۱۸	"	"	تیپ ۴۰ سراب یا ۵۸ ذوالفقار
۲۶	۵۷۸۰۰ - ۲۰۹۰۰	۶	"	"	تیپ ۴۰ سراب یا ۵۸ ذوالفقار مجموعاً ۴۷ قیضه
	جمع کل	۱۹۴			

جدول مختصات یگان‌های توپخانه دشمن در منطقه قائم، برای اجرای آتش توسط توپ ۱۷۵م

ردیف	شرح هدف‌ها و مشخصات آنها	مختصات
۱	مرکز پاسگاه فرماندهی لشکر ۱۰ زرهی عراق	۳۱۰۰۰ - ۴۴۲۰۰
۲	یونیت‌های نفتی Oil units	۳۱۰۰۰ - ۵۱۰۰۰
۳	یونیت‌های نفتی Oil units	۲۹۳۰۰ - ۵۴۳۰۰
۴	تأسیسات نفتی	۲۷۱۰۰ - ۵۸۲۰۰
۵	تأسیسات نفتی	۲۷۱۰۰ - ۵۹۱۰۰
۶	سکوی پرتاب موشک زمین به هوای سام ۶	۲۷۲۰۰ - ۷۲۴۵۰
۷	سکوی پرتاب موشک زمین به هوای سام ۲	۲۲۵۰۰ - ۷۴۱۵۰
۸	تأسیسات نفتی	۱۸۰۰۰ - ۶۹۰۰۰
۹	موضع توپخانه (۵ قیضه)	۱۷۳۰۰ - ۸۹۱۵۰
۱۰	موضع توپخانه (۶ قیضه)	۰۶۸۰۰ - ۹۰۴۰۰
۱۱	احتمالاً قرارگاه لشکر	۱۵۰۰۰ - ۷۱۰۰۰

اقدامات انجام شده توسط افسر توپخانه صحرایی قرارگاه، در مرحله پدافندی:

الف- نقشه‌برداری مواضع و منطقه ربط

استفاده از نقشه‌های ۵۰۰۰۰:۱ منطقه که دقت لازم را نداشتند، باعث شده بود که یگان‌های مستقر در منطقه، بخصوص یگان‌های توپخانه صحرایی، محل مواضع و دیدگاه‌های خود را به طور تقریبی یا به روش‌های دیگر، مانند ترفیع دو نقطه‌ای تعیین کنند که باعث می‌شد تیراندازی‌ها زیاد دقیق نباشند. با حضور در برخی دیدگاه‌ها، این پراکندگی و عدم دقت لازم را متوجه شدم. در سؤال چرایی این پراکندگی، مسئولان آتشبار معمولاً جواب می‌دادند که در صورت انجام ثبت تیر، مواضع ما کشف می‌شود؛ علاوه بر اینکه از لحاظ مهمات نیز در مضیقه هستیم، زیرا مهمات زیادی برای انجام یک ثبت تیر دقیق، مصرف می‌شود.

چاره را در این دیدم که به هر وسیله‌ای شده، باید منطقه را نقشه‌برداری کرد. برای شروع کار نیاز به نقطه کنترل نقشه‌برداری دقیق بود، ولی محل و موقعیت آنها در اختیار نبود و اگر هم چنین نقاطی در منطقه موجود بود، کسی از محل آنها اطلاعی نداشت. بنابراین، مراجعه به اداره جغرافیایی ارتش را پیشنهاد دادم که پس از تصویب توسط فرمانده قرارگاه و دریافت برگ مأموریت، به اداره مزبور مراجعه کردم. با توجه به اینکه هنوز تعدادی از همدوره‌های سابق من در آن اداره در مسند کار بودند، بعد از مشاهده برگ مأموریت و تقاضای مربوط به اخذ نقاط کنترل، تعداد ۶ نقطه کنترل واقع در سرتاسر منطقه را که حاوی مشخصات کامل و مختصات آنها بود، در اختیار اینجانب قرار دادند که به علت رعایت مسائل حفاظتی، فقط به ذکر مشخصات آنها می‌پردازم:

- ۱- گوشه شمال غربی ramp فرودگاه نظامی دهلران.
- ۲- سنگ بهرام - حوالی امامزاده عباس (پشت کوه).
- ۳- نقطه h.606 - پشت کوه پتک.
- ۴- gurzieh - حوالی سایت‌های رادار (روی بلندی).
- ۵- میشداغ - بالای کوه میشداغ.
- ۶- مختصات جغرافیایی رادار (سایت ۵)، نیز دریافت شد که در عمل، مورد استفاده قرار نگرفت.

لازم به ذکر است که به علت وسعت منطقه، گرمای طاقت فرسای هوا در روزهای انجام کار (اوایل شهریور ۶۱)، عدم وجود کارکنان متخصص و وسایل نقشه‌برداری در بیشتر یگان‌های توپخانه موجود در منطقه، از تنها خودرو نقشه‌برداری روسی سازمانی گردان ۳۷۶ کاتیوشا از گروه ۵۵ توپخانه به سرپرستی ستونبیار سوم خاموشی (ایشان قبلاً با روس‌ها دوره‌ی مربوطه را طی کرده و بسیار ماهر و کاری بود) و گروه‌بان یکم علی احمد رئوفی جمعی آتشبار سوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م گروه ۳۳ توپخانه، توانستیم در ۲ مرحله به شرح زیر، منطقه‌ی مربوطه را نقشه‌برداری کنیم:

مرحله یکم: شروع ساعت ۰۷:۰۰ روز ۶۱/۶/۹ - پایان روز ۶۱/۶/۱۵

در مرحله یکم مختصات تمامی مواضع توپخانه‌های مستقر در منطقه و مواضع مناسب دیگری که احتمال استفاده از آنها برای یگان‌های توپخانه‌ای که در آینده ممکن بود در مرحله آفندی عملیات محرم به منطقه وارد شوند، به دست آورده، با کوبیدن پیکه‌های چوبی یا آهنی، مراکز آتشبارها مشخص شد (به استثنای مواضع یگان‌های توپخانه مستقر در منطقه بستان - تیپ ۵۸ ذوالفقار - به علت دوری و بُعد مسافت).

مرحله دوم: شروع ساعت ۱۰:۴۵ روز ۶۱/۶/۱۶ - پایان روز ۶۱/۶/۱۹

در این مرحله، نقاط مهم و حساس مانند پل‌ها، سه راهی‌ها، تپه‌های منفرد، تابلوهای جاده، تک‌درخت‌ها و چند نقطه مناسب دیگر، برای اشغال موضع یگان‌های توپخانه در عملیات آینده، نقشه‌برداری و مختصات آنها به دست آمد. این نقاط به تعداد ۲۶ نقطه مشخص بودند که مختصات آنها در یک برگ ثبت شد.

یادآور می‌شوم برای حصول اطمینان از صحت مختصات بدست آمده، برنامه‌ریزی به این صورت بود که در پایان عملیات روزانه، به طریق روش پیمایش بسته، کار را به یکی از نقاط کنترل موجود در منطقه ختم می‌کردیم تا اشتباهات احتمالی محاسبه و میانگین آن ثبت شود.

ب- بازدیدهای مستمر و روزانه از یگان‌های توپخانه:

قبلاً باید عرض کنم که قرارگاه قائم(عج) مانند سایر قرارگاه‌های سازمانی، منسجم و یکپارچه نبود. حتی در روزهای اول تحویل گرفتن سنگرها از قرارگاه لشکر ۷۷ پیاده، یک دستگاه تلفن و یا یک صندلی برای نشستن فرمانده و اعضای ستاد در قرارگاه موجود نبود. حتی یک وسیله برای تردد نداشتیم و برای بازدید یگان‌های تابعه که روزانه و به نوبت باید انجام می‌گرفت، با

هماهنگی‌های قبلی، وسیله نقلیه با راننده از آن یگان اعزام می‌شد. البته هفته بعد یک دستگاه جیب‌لندور مستعمل به قرارگاه تحویل شد. همچنین، درجه‌داران و سربازان مورد لزوم قرارگاه از یگان‌های زیر امر تأمین می‌شد.

همه کارکنان قرارگاه از سحرگاهان هر روز به دنبال بازدید از یگان‌ها و انجام وظایف محوله خود بودند و شب‌ها دور هم جمع شده، یک به یک کارهایی را که در روز جاری به آن پرداخته بودند، در حضور فرمانده قرارگاه ارائه می‌دادند. همچنین، در مورد کارهایی که قرار بود فردا به آن بپردازند، تبادل نظر می‌کردند.

اینجانب با مراجعه روزانه و مستمر به تمام یگان‌های توپخانه، در تقدم اول تا رده آتشبار و سپس تا قبضه‌های توپخانه صحرایی و پدافند هوایی مستقر در منطقه و جدا شده از یگان‌های اصلی خود را یک به یک بازدید و موارد را در دفتر کار خود یادداشت و نسبت به کمبودها، نواقص، موجودی نیروی انسانی، سلاح و مهمات آنها آگاهی پیدا می‌کردم. این عمل را نه تنها در یگان‌های توپخانه، بلکه در یگان‌های تابعه تیپ‌های در خط نیز انجام داده و اسامی فرماندهان و افسران پشتیبانی آتش توپخانه را در گردان‌های مانوری و دیدبانان توپخانه (افسر یا درجه‌دار) در رده گروهان‌ها را یادداشت می‌کردم که هنوز بعد از گذشت ۳۱ سال، دفترچه مربوطه موجود است.

در مرحله پدافند، فعالیت توپخانه دشمن معمولاً منحصر به تیراندازی‌های گاه و بیگاه بر روی نقاط حساس از قبیل پل‌ها، سه راهی‌ها و یا روی جاده‌های اصلی، بویژه به هنگام جابه‌جایی نیروهای خودی بود که بر اثر ایجاد گرد و خاک و یا هنگام حرکت ستون‌های ادوات زرهی و کامیونی صورت می‌گرفت. این روش تیراندازی دشمن تا شروع عملیات آفندی محرم ادامه داشت و تبادل آتش چندانی انجام نمی‌گرفت. در نتیجه، یگان‌های توپخانه قرارگاه قائم (عج) فرصت‌های مناسب و گرانبها، به منظور تعمیر و نگهداری جنگ‌افزارها، دریافت و انبار کردن مهمات مورد لزوم در نقاط امن و مختلفی که در مراحل بعدی بتوان از آنها بهره‌برداری کرد، به دست می‌آوردند. بنابراین، در اثر همین سیاست‌ها، ما توانستیم مهمات بسیاری در طول مدت پنج ماه تا شروع مرحله دوم (آفندی)، صرفه‌جویی کنیم.

بر اثر تأکیدات مکرر فرمانده قرارگاه، تمام یگان‌های مستقر در منطقه، اعم از مانوری و توپخانه، با استفاده از روش‌های استتار، عدم جابه‌جایی‌های بی‌مورد، پرهیز از تیراندازی‌های غیر ضروری و عدم ظهور در نقاطی که دیدبانان دشمن دید کافی بر آنها داشتند، در رسیدن به این

هدف کمک کردند. همه این اقدامات از وجود یک انضباط معنوی و همه جانبه سرچشمه می‌گرفت.

پ- تأکید بر صرفه‌جویی در مصرف مهمات و نتایج درخشان حاصل از آن:

همان‌طور که در مقدمه، در مورد کمبود مهمات مختصراً اشاره کردم، در ۳ عملیات گذشته بسیار مهم و حیاتی طریق‌القدس، فتح‌المبین و بیت‌المقدس، بیشتر یگان‌های شرکت‌کننده توپخانه در آنها، بیشتر و حتی تمام مهمات بار مبنای خود را نیز به مصرف رسانیده بودند. از اینرو، اولین اقدام قرارگاه این بود که با کنترل شدید، مهمات مورد نیاز یگان‌ها برای عملیات آفندی تأمین شود. این اقدام قرارگاه موجب شد که تمام یگان‌ها نه تنها کسری مهمات بار مبنای خود را تأمین کنند (با توجه به سهمیه‌ ناچیز روزانه که قبلاً به آن اشاره شده است)، بلکه برخی از یگان‌های توپخانه تعداد زیادی مهمات اضافه نیز فراهم کردند. لازم است به عنوان نمونه، صورت مصرفی دو یگان توپخانه و سهمیه‌ روزانه و تعداد مهمات صرفه‌جویی شده را که حاصل عاقبت‌اندیشی و ابتکار فرمانده قرارگاه و کنترل مداوم افسر توپخانه بود، ذکر کنم. گفتنی است که این اقدام قرارگاه، از کشف مواضع آتشبارها از سوی دشمن نیز جلوگیری می‌کرد و بجز تیراندازی‌های بیهوده بر روی آماج‌های تأیید نشده و مصرف‌بی‌مورد مهمات، حاصل دیگری نداشت.

گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م (دوره فعالیت: از ۶۱/۳/۱۴ الی ۶۱/۶/۳۱، به مدت ۱۲۴روز):

— مهمات مصرفی گردان، برابر صورت مصرفی دریافتی در این دوره زمانی: ۲۳۷ گلوله.

— جمع کل سهمیه روزانه ۲۲۳۲ گلوله (۱ گلوله سهمیه روزانه ۱۸×قبضه×۱۲۴روز).

— مهمات صرفه‌جویی شده: ۱۹۹۵ گلوله (۲۳۷-۲۲۳۲).

توضیح اینکه بار مبنای گردان ۱۸۰۰ (۱۸×۱۰۰) گلوله بود که به این ترتیب، در این دوره تأمین شد.

در این رابطه، فرمانده گردان (سرگرد عباس رشیدی) اذعان می‌داشت که همه مهمات بار مبنای خود را در ۳ عملیات یاد شده بالا به مصرف رسانده بود و در این مدت، نه تنها تمامی بار مبنای گردان تأمین شد، بلکه ۱۹۵ گلوله (۱۸۰۰-۱۹۹۵) دیگر نیز صرفه‌جویی شده است.

آتشبار یکم گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا (دورهٔ فعالیت از ۶۱/۳/۱۴ الی ۶۱/۵/۲۹، به مدت ۹۳روز):

- مهمات مصرفی آتشبار، برابر صورت مصرفی دریافتی در این دورهٔ زمانی: ۲۵۶ راکت.
- جمع کل سهمیهٔ روزانه ۱۸۶۰ گلوله (۵ سهمیه روزانه ۴× قبضه ۹۳×روز).
- مهمات صرفه‌جویی شده: ۱۶۰۴ راکت (۲۵۶ - ۱۸۶۰).

شایان ذکر است این تعداد مهمات صرفه‌جویی شده، تنها اختصاص به یک گردان ۱۸ توپهٔ ۱۳۰ م و یک آتشبار کاتیوشا چهار قبضه‌ای داشت. بر همین اساس، بقیهٔ یگان‌های توپخانه نیز توانستند مهمات قابل توجهی صرفه‌جویی کنند (جمع کل توپ‌های مستقر در منطقه، ۱۳۱ قبضه بوده است). گفتنی است که مهمات بسیار زیادی نیز در مرحلهٔ آفندی عملیات صرفه‌جویی شد که در جای خود شرح داده خواهد شد.

ت- شرکت در کمیسیون معاونت اطلاعات و عملیات نزاچا

به دستور شفاهی فرماندهٔ وقت نزاچا (شهید سرافراز سپهد علی صیادشیرازی)، در اواخر شهریورماه ۱۳۶۱ جهت تصویب تعداد جنگ‌افزار واگذاری و سهمیهٔ مهمات توپخانه که برای ۱۰روز مرحلهٔ دوم عملیات محرم (۵ روز اول آفندی و ۵ روز بعد پدافندی) در نظر گرفته شده بود، به تهران عزیمت و در جلسه‌ای که افسر توپخانهٔ معاونت عملیات نزاچا (سرهنگ توپخانهٔ ستاد منصور مصلحی) و معاونت لجستیک و مهمات حضور داشتند، شرکت کردم. بیشترین بحث جلسه بر سر تعداد یگان‌های توپخانه و مهمات مورد نیاز برای اجرای عملیات و چانه‌زنی در کم و کیف آن بود که خوشبختانه، با توجه به مفاد اشاره شده در آئین‌نامه ۵-۱۰۱، که مرجع اساسی برای حل این مسئله در نظر گرفته شده بود، شرکت‌کنندگان در جلسه نسبت به واگذاری جنگ‌افزارها و مهمات مورد نظر قرارگاه مجاب و قانع شدند. مثلاً در مورد لوله‌های توپخانهٔ مورد نیاز، با توجه به وسعت منطقهٔ عملیات آتی و تعداد یگان‌های مانوری شرکت‌کننده، چنین اظهار نظر کردم که در حال حاضر، در مقابل ۱۳۱ قبضه جنگ‌افزار توپخانه مستقر در منطقهٔ خودی در حالت پدافندی، دشمن با ۱۹۴ لوله توپ، برتری نسبی به ما دارد و یقیناً وقتی قرائن و شواهد تک قریب‌الوقوع ما را مشاهده کند که واضح‌ترین آن، جابه‌جایی یگان‌های مانوری و توپخانه خواهد بود که به ترتیب وارد منطقه می‌شوند، مسلماً به تعداد توپخانه‌های خود

خواهد افزود. این نظریه مورد قبول واقع شد. بنابراین، کمیسیون متشکله با توجه به آئین‌نامه‌ها و اینکه یگان تک‌ور باید نسبت به پدافند کننده، نیروهای زیاده‌تری به کار گیرد، قول اعزام واحدهای توپخانه دیگری به قرارگاه قائم(عج) برای عملیات محرم را دادند که صورت‌جلسه مربوطه، با موافقت طرفین به امضا رسید.

در مورد مهمات و سهمیه روزانه برای ۱۰ روز عملیات، به شرح زیر موافقت شد که از طریق معاونت اطلاعات و عملیات به سازمان‌های مسئول ابلاغ شد:

تعداد سهمیه روزانه (گلوله)	جنگ‌فزار
۲۴	هویتزر ۱۰۵ م م
۹	هویتزر ۱۵۵ م م
۳۰	هویتزر ۲۰۳ م م
۶	توپ ۱۳۰ م م
۱۰۸	راکت ۱۲۲ م م کاتیوشا

ث - انجام مأموریت متفرقه:

در تیرماه ۶۱ و در اجرای امریه صادره از معاونت اطلاعات و عملیات و نیز بازرسی نزاجا، همراه سرهنگ دوم توپخانه گلشن، جمعی بازرسی نزاجا، به منظور بررسی علل و چگونگی صدمات وارده به تعدادی از هویتزرهای سانحه دیده ۱۵۵م خودکشی یگان‌های توپخانه لشکر ۹۲ زرهی و گروه ۲۲ توپخانه مستقر در جنوب، به اهواز عزیمت کردم که به دلیل شرکت لشکر در عملیات رمضان، با چند روز تأخیر به یگان‌های مورد نظر مراجعه و در چند روز متوالی، مشاهده کردم که اطاقک، کولاس و یا لوله‌های چند قبضه هویتزر ترکیده است. پس از بررسی‌های لازم و همه جانبه برابر چک فهرست مربوطه، نتایج به دست آمده با صورت‌جلسه تنظیمی به تهران ارسال شد. لازم به توضیح است که نتیجه بازرسی حاکی از استفاده خرج پرتاب گلوله‌های هویتزر ۲۰۳ م م، به جای خرج پرتاب هویتزر ۱۵۵م بود که سبب ایجاد صدمات به هویتزرهای مورد بحث و تلفات وارده به خدمه آنها شده بود.

این پیشامدها اغلب در واحدهای توپخانه‌ای، که هر دو نوع هویتزر یاد شده را توأم استفاده می‌کنند، به وجود می‌آید که در مورد اخیر، عواملی چون سهل‌انگاری، اشتباه و بی‌توجهی

مسئولان آماد مهمات (از افسر مهمات لشکر گرفته تا یگان مربوطه)، افسران تیر آتشبارها و نهایتاً کم سواد و عدم دقت انبارداران و رؤسای توپ و ناآشنایی آنان به مارک حک شده لاتین بر روی جعبه خرج‌ها دخیل بوده و حوادث بیشتر شب هنگام و نیز عجله در تیراندازی به وقوع پیوسته بود، که عین این عبارات در صورتجلسه‌ها قید شد. یادآوری این نکته ضروری است که در سال‌های گذشته، خرج پرتاب‌های این گلوله‌ها کاملاً از هم متمایز بودند. به این معنی که جعبه خرج‌های هویتزر ۲۰۳ مم بزرگ‌تر از جعبه خرج‌های ۱۵۵ مم بود و کیسه‌های خرج آنها به دو رنگ متفاوت سبز و سفید تهیه می‌شدند، اما کارخانه‌های مهمات‌سازی، اخیراً جعبه‌های خرج هر دو هویتزر را به یک اندازه و به یک رنگ ساخته بودند که دلیل این کار احتمالاً به خاطر داشتن حجم کمتر می‌توانست باشد.

یگان‌های مورد بازدید، زمان و محل وقوع حادثه و تعداد شهدا و مجروحان حوادث مذکور به شرح زیر بوده است:

۱- لشکر ۹۲ زرهی اهواز:

– گردان ۳۱۲ توپخانه: ۲ قبضه (یک قبضه نزدیکی جاده اهواز - خرمشهر و یک قبضه کنار رودخانه کارون). زمان وقوع حادثه: تاریخ‌های ۶۱/۲/۱۰ و ۶۱/۲/۱۱، در شروع عملیات بیت‌المقدس. شهید ۳ نفر - زخمی ۹ نفر.

– گردان ۳۱۸ توپخانه: ۱ قبضه (در ایستگاه حسینی، مجاور گردان ۲۸۳ تانک). زمان وقوع حادثه: مورخه ۶۱/۲/۱۶ که خوشبختانه این سانحه تلفات جانی نداشته است.

– گردان ۳۳۰ توپخانه: ۱ قبضه (این جنگ‌افزار در تعمیرگاه پادگان اهواز قرار داشت). زمان وقوع حادثه: مورخه ۶۱/۱/۶ ساعت ۲۱۳۰ (در حین اجرای عملیات فتح‌المبین). شهید ۳ نفر - زخمی ۱ نفر

۲- گروه ۲۲ توپخانه:

تعداد هویتزر سانحه دیده ۲ قبضه از گردان ۳۶۹ توپخانه. محل وقوع حادثه: منطقه استقرار لشکر ۱۶ زرهی قزوین (یک قبضه آن قابل تعمیر نبوده و قبضه دیگر به تعمیرگاه کارون انتقال داده شده بود).^۱

۱. لازم به توضیح است که گردان ۳۶۹ توپخانه در سازمان خود فقط دارای راکت انداز ۱۲۲ مم کاتیوشا بود، ولی فرمانده آتشبار یکم این گردان (سروان معصوم‌زاده) در اواسط سال ۱۳۶۰ تعداد ۳ قبضه هویتزر ۱۵۵ مم

ج- تقاضای اعزام اکیپ تعمیر و نگهداری از معاونت لجستیک نزاجا

با درخواست اینجانب از فرمانده قرارگاه دایر بر بازدید، تعمیر و تعویض برخی از قطعات توپ‌ها، بویژه دستگاه‌های کنترل آتش و احیاناً لوله‌های توپ که در اثر تیراندازی‌های عملیات گذشته نیاز به بروسکوبی داشتند، پس از موافقت ایشان مراتب شفاهاً به عرض فرمانده نزاجا شهید سپهبد علی صیادشیرازی رسید که در منطقه حضور داشتند. طبق اوامر مؤکد ایشان، چند نفر از مکانیسین‌های توپخانه با یک دستگاه خودرو آتلیه تعمیرات در اواخر مهرماه ۶۱ در منطقه حضور یافته، به نوبت به یگان‌های توپخانه مراجعه و نسبت به تعمیر و تعویض اقلام مورد نیاز اقدام کردند. بازدید روغن هیدرولیک دستگاه‌های عاید و دافع توپ‌ها و لقی شدید دستگاه‌های کنترل آتش، بخصوص زاویه‌یاب توپ‌ها، از مواردی بودند که نیاز به کنترل و رفع عیب داشتند. پس از اتمام مأموریت اکیپ تعمیراتی، ۲ نفر از آقایان تعمیرکار که شخصاً علاقمند به بقا در منطقه بودند، تا روز ۶۱/۸/۱۸ و یک هفته پس از پایان عملیات، در منطقه باقی ماندند و در حین اجرای عملیات، تعمیرات اضطراری را به عمل آوردند.

چ- رسیدگی به ناهماهنگی‌ها

شکایات و گله‌مندی‌هایی به شرح زیر از طرف یگان‌های توپخانه دریافت شد:

- آتشبار سوم گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م اعلام کرد که برادران سپاهی اصرار دارند که ما انبار مهمات خود را تخلیه کنیم و آن را تحویل آنها دهیم.
- مواضع آتشبارهای توپخانه که قبلاً شناسایی و موقعیت مراکز آنها با کوبیده شدن پیکه‌های چوبی و آهنی مشخص شده بود، به شرح زیر توسط عناصری از سپاه پاسداران اشغال شد:
(۱) موضع آتشبار ۲۰۳م گردان ۳۹۲ توپخانه و موضع آتشبار دوم گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م، توسط قرارگاه تیپ ۱۴ امام حسین(ع).
- (۲) بعد از کنده شدن سنگرهای آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۲۷ توپخانه، این اقدام با اعتراض برادران سپاهی روبه‌رو می‌شود که ما قبلاً این موضع را شناسایی کرده بودیم.

خودکشی از آمادگاه تحویل گرفته بود و در جوار راکت‌اندازهای سازمانی خود، از آنها نیز برای تیراندازی علیه نیروهای دشمن استفاده می‌کرد، که متأسفانه تعداد دو قبضه از آنها به علت استفاده اشتباهی از خرج‌های پرتاب مهمات هویتزر ۲۰۳م، دچار حادثه شدند.

(۳) در روز ۶۱/۷/۲۷، ستوان یکم امیری فرمانده آتشبار ۲۰۳م به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش مراجعه و اظهار کرد: سنگرهایی که قبلاً توسط افراد این آتشبار کنده شده و آماده اشغال بودند، توسط موقعیت مهدی به سرپرستی برادر ابو شهاب اشغال شده است. اینجانب به عنوان مسئول توپخانه صحرایی قرارگاه، تنها اقدامی که در مقابل این شکایات انجام دادم این بود: تا شروع عملیات فرصت کافی وجود دارد. شما هم مواضع دیگری را که چندان مسافت زیادی با این مواضع نداشته باشد، انتخاب و اشغال کنید و ما با یک پیمایش از نقطه قبلی، موقعیت موضع جدید را به شما خواهیم داد. ضمناً به خاطر داشته باشید که برادران سپاهی بیگانه نیستند و همه ما برای یک هدف مقدس در تلاش هستیم.

صورت اسامی بعضی از فرماندهان شرکت‌کننده در مرحله پدافندی:

سرهنگ ستاد کریم عبادت	— تیپ ۵۵ هوابرد شیراز
سرهنگ پیاده ستاد اسکندر بیرانوند	— تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد
سرهنگ دوم زرهی مجید صارمی	— تیپ ۳۷ زرهی شیراز
سرهنگ پیاده خسرو دینبلی	— تیپ ۴۰ پیاده سراب
سرهنگ پیاده ستاد یعقوب علیاری	— تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار
سرگرد توپخانه محمد باقر صفائی	— گردان ۳۵۲ توپخانه
سرهنگ دوم توپخانه سید احمد میر طالبی	— گردان ۳۰۳ توپخانه
سرگرد توپخانه عزیزالله بیات	— گردان ۳۲۳ توپخانه
سرگرد عباس رشیدی	— گردان ۳۴۲ توپخانه
سرهنگ دوم منصور ششکلانی	— گردان ۳۷۶ توپخانه
سرهنگ دوم علی احمدیان	— گردان ۳۷۲ توپخانه
سروان سعید یکتا	— گردان ۳۸۱ توپخانه
سرهنگ ۲ حسین تشکری	— گردان ۳۹۹ توپخانه
سرگرد فرج‌الله تمیمی	— گردان ۳۳۲ توپخانه
سرگرد محمد نجفی‌راشد	— گردان ۳۷۴ توپخانه
— آتشبار ۱۷۵م گردان ۳۸۸ توپخانه سروان رضا علمی	

خاطره‌ای از امیر سرتیپ بازنشسته منوچهر دژکام، فرمانده وقت قرارگاه قائم(عج) در مورد چگونگی تشکیل و شروع به کار قرارگاه

اوایل اردیبهشت ماه ۱۳۶۱، ابلاغیه‌ای از سوی فرماندهی نیروی زمینی دریافت کردم که "آماده باشید به اتفاق تعدادی از افسران نیروی زمینی در منطقه متصرفی فتح‌المبین، قرارگاهی تشکیل داده، مسئولیت منطقه را به عهده بگیرید. ضمناً به استعداد یک گروهان از قرارگاه نیروی زمینی به منظور پشتیبانی خدمات قرارگاه در نظر گرفته شده که به منطقه اعزام می‌شود." افسران تشکیل‌دهنده قرارگاه در اواسط اردیبهشت ماه به منطقه اعزام و در حوالی چنانه و دوسلک با استفاده از تأسیسات موجود که بیشتر مربوط به سنگرها و تأسیسات عراقی‌ها بود، مستقر شدند.

از آنجایی که قرارگاه جدید از لحاظ وسایل و تجهیزات با امکانات محدود و مشکلات زیادی مواجه بود و از سوی دیگر، تدبیر بر این بود که از سایر یگان‌ها وسایلی گرفته نشود و به هیچ عنوان نباید به یگان‌های تابعه متکی بود، در شروع کار و پس از آنکه قرارگاه لشکر ۷۷ جابه‌جا شد، چند شبی در خاموشی به سر بردیم، اما با تمام نارسایی‌ها و مشکلات، موجودیت خود را اعلام کردیم.

ناگفته نماند افسران تشکیل‌دهنده قرارگاه، نهایت تلاش را در امر بازدیدهای آموزشی، عملیاتی و کنترل یگان‌ها به منظور گسترش صحیح آنها در یک منطقه وسیع، به عمل می‌آوردند. شهید سپهبد صیادشیرازی اجازه دادند که افسران تشکیل‌دهنده قرارگاه را خود انتخاب کنم و اینجانب با شناختی که داشتم، افسرانی را انتخاب کردم که از هر نظر مناسب و دارای کارایی بالایی بودند.

منطقه مسئولیت واگذاری به قرارگاه از پل چنگوله تا شاخه رمیم بود.

قسمت دوم - مرحله آفندی

زمان اجرا: از تاریخ ۱۳۶۱/۰۸/۱۰ الی ۱۳۶۱/۰۸/۱۶

قرارگاه قائم(عج) از تاریخ ۱۳۶۱/۰۷/۱۵، از کنترل عملیاتی قرارگاه مقدم نزاچا در جنوب خارج و در منطقه عمومی عین‌خوش مستقر و در کنترل قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب قرار گرفت که به این ترتیب، زمینه تشکیل قرارگاه مشترک قائم فراهم شده و عملاً قرارگاه عملیاتی قائم(عج) به فرماندهی مشترک سرهنگ توپخانه ستاد منوچهر دژکام از جانب ارتش و برادر پاسدار حسین خرازی از جانب سپاه، در ۱۳۶۱/۰۷/۳۰ عملیاتی شد و فعالیت خود را شروع کرد. تصویر نامه قرارگاه عملیاتی کربلا به قرارگاه قائم(عج)، مبنی بر خروج این قرارگاه از کنترل قرارگاه مقدم نزاچا در جنوب و قرار گرفتن آن در کنترل عملیاتی قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب، در زیر آمده است.

فصل اول: عملکرد توپخانه در تعدادی از عملیات‌های اجرا شده در دوران دفاع مقدس / ۴۲۷

پیام کشف / پیام رمز		بمباردهنده: عملیات ارتش: زمین تری است. عملیات ایران
تاریخ وساعت وصول به‌تراز پیام	شماره مرکز پیام	شماره
وسيله ارسال	تعداد کلمه یا گروه	تاریخ
از ق. گریلا در جنوب (۲)	نوع پیغام	نوع پیغام
به : ق. رازگاه قاف-م	درجه حین	تاریخ کشف
آکسی به معاونت عملیات و اطلاعات (مد عملیات) قرارگاه مقدم نوا جاد در جنوب	تاریخ کشف	تاریخ کشف

بمخبرده ، ق. رازگاه عملیاتی قاف-م از مورخه ۱۵/۷/۶۱ از کنترل عملیاتی قرارگاه مقدم نوا جاد در جنوب خارج و در کنترل عملیاتی قرارگاه عملیاتی گریلا در جنوب قرار می‌گیرد. بنا دستور فرمائید. از ساعت ۲۴.۰۰ ۱۵/۷/۶۱ کلیه مکاتبات عملیاتی و اطلاعاتی را از طریق این قرارگاه انجام و گزارشات نوبه ای عملیاتی و اطلاعاتی را باین قرارگاه ارسال دارند.

ق. رازگاه عملیاتی گریلا در جنوب
از طرف سرهنگ ستاد موسوی قویلی
۷/۱۵

۳-۱۱-۱۳/۵-۵
۱۳۸۱/۶/۱۵

اسامی فرماندهان عمده و تعدادی از اعضای ستاد قرارگاه عملیاتی قائم(عج)

اسامی فرماندهان عمده و تعدادی از اعضای ستاد قرارگاه قائم(عج)، متشکل از نیروهای ارتش و سپاه پاسداران شرکت‌کننده در عملیات آفندی محرم به شرح زیر است:

۱- ارتش جمهوری اسلامی ایران

سرهنگ توپخانه ستاد منوچهر دژکام فرمانده ارتشی قرارگاه، سرهنگ توپخانه ستاد حسن لاجوردی معاون و رئیس ستاد، سرهنگ توپخانه ستاد رضا دولت‌آبادی رئیس رکن سوم (عملیات) و سرهنگ زرهی ستاد منصور جلالی افسر عملیات، سرهنگ توپخانه ستاد محمود پارسائی رئیس رکن دوم (اطلاعات)، سرهنگ پیاده نامی رئیس رکن یکم، سرهنگ پیاده شریفی رئیس رکن چهارم، سرهنگ ۲ توپخانه عبدالله رشیدنجفی افسر توپخانه صحرايي و سرهنگ ۲ توپخانه منوچهر اصغری افسر توپخانه پدافند هوایی، سرگرد مهندس محتاج افسر مهندسی، سرهنگ مخابرات محمدزاده افسر ارتباطات و سرگرد رشدی‌نوید افسر مخابرات و سرهنگ ۲ یوسف ممقانی افسر گپار.

۲- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

برادر پاسدار حسین خرازی فرمانده سپاهی قرارگاه، برادر پاسدار رضا حبیب‌الهی جانشین و مسئول عملیات، برادر پاسدار غلامرضا محرابی مسئول اطلاعات و برادر پاسدار رضا آزادی امور اطلاعات.

صدور دستور عملیاتی پدافندی مشترک در شروع کار

با شروع کار قرارگاه مشترک عملیاتی قائم(عج)، ابتدا برای مدت محدود، مبادرت به تهیه یک دستور پدافندی، تحت عنوان "دستور عملیاتی شماره ۴ قرارگاه قائم(عج)" شد که یگان‌های ارتش و سپاه پاسداران را شامل می‌شد. در زیر مستخرجه‌ای از این دستور و نیز پیوست (ت) پشتیبانی آتش به دستور پدافندی شماره ۴ آمده است.

مستخرجه از دستور عملیاتی (پدافندی) شماره ۴ قرارگاه قائم (عج)

(چنانچه مهرماه ۶۱)

۱- استعداد و وضعیت نیروهای خودی در این مرحله

الف- یگان‌های در خط پدافندی:

- تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی شامل قرارگاه و گروهان قرارگاه، یک گردان پیاده مکانیزه، ۲ گردان تانک، ۲ گردان سوار زرهی، ۲ گردان ژاندارمری (در کنترل عملیاتی)، گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی کمک مستقیم، یک آتشبار از گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م پشتیبانی مستقیم. توضیح اینکه تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی از تاریخ ۱۷/۰۷/۶۱ جایگزین تیپ ۸۴ پیاده شد تا این تیپ بتواند خود را برای عملیات مرحله آفندی مهیا کند.

- تیپ ۳۷ زرهی شیراز شامل یک گردان پیاده (گردان ۸۳۱ بلال)، یک گردان مکانیزه، دو گردان تانک، گردان ۳۲۳ توپخانه مختلط (۱۵۵م خودکشی و ۱۰۵م) کمک مستقیم، یک آتشبار از گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه که در منطقه پیچ انگیزه تا فکه مستقر بودند.

- گردان ۲۲۱ سوار زرهی به صورت نقاط اتکاء در منطقه عمومی میشداغ مستقر بود که توسط آتشبار سوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م پشتیبانی آتش می‌شد.

- تیپ ۵۸ ذوالفقار شامل گردان‌های یکم تا چهارم تکاور و یک گردان تانک، گردان ۳۸۱ توپخانه مختلط (دو آتشبار ۱۵۵م خودکشی و یک آتشبار ۱۰۵م) کمک مستقیم، دو رسد از آتشبار سوم گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا و یک آتشبار از گردان ۳۹۹ توپخانه ۱۳۰م، تقویت آتش گردان ۳۸۱ توپخانه، آتشبار مستقل پدافند هوایی (۲۳م و ۱۴/۵م) پشتیبانی مستقیم که از جزایه تا بستان و شاخه رمیم رودخانه کرخه، در جنوب بستان، مستقر بودند.

- یگان‌های ژاندارمری جمهوری اسلامی شامل ۷ پایگاه در بستان، جزایه، ابوجا موسی، سعیدیه، ساهندی، مجریه و کاویان جمعاً به استعداد ۳۰۰ نفر از ناحیه خوزستان، مأمور حفاظت جناح چپ تیپ ۵۸ ذوالفقار، گردان ۹۰۷ از ناحیه خوزستان به استعداد ۶۰۰ نفر مستقر در منطقه موسیان به منظور پدافند و کنترل معبر موسیان و نهر عنبر، یک گروهان از ناحیه ژاندارمری

کرمانشاه به استعداد ۲۵۰ نفر جهت کنترل معبرهای نفوذی چیلات، نصریان و چنگوله، با پشتیبانی آتش آتشبار سوم گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م، مستقر در منطقه عمومی چیلات.

ب- یگان‌های در احتیاط

– لشکر ۷ فجر سپاه پاسداران شامل: تیپ ۳۵ امام سجاد(ع) و تیپ ۱۴۴ قمر بنی‌هاشم(ع).

– تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده.

– تیپ ۸۴ پیاده.

۲- مأموریت:

قرارگاه عملیاتی قائم(عج) در منطقه محوله از چنگوله تا رودخانه کرخه (شاخه رمیم) پدافند می‌کند و آماده اجرای عملیات آفندی جهت انهدام دشمن و تأمین ارتفاعات حمزین و فوقی می‌شود.

۳- اجرا:

الف- تدبیر عملیات: (پیوست الف- کالک عملیات)

(۱) مانور: قرارگاه عملیاتی قائم(عج) با سه تیپ و گردان ۲۲۱ سوار زرهی به ترتیب از شمال به جنوب، تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۳۷ زرهی، گردان ۲۲۱ سوار زرهی و تیپ ۵۸ ذوالفقار پدافند می‌کند و آماده اجرای عملیات آفندی جهت تأمین ارتفاعات حمزین و فوقی می‌شود. لشکر ۳ صاحب‌الزمان(عج) سپاه پاسداران و تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده و تیپ ۸۴ پیاده احتیاط قرارگاه عملیاتی قائم(عج) را تشکیل و آماده می‌شوند عملیات آفندی آینده را اجرا کنند.

(۲) آتش: تقدم تمامی آتش‌ها با تیپ ۳۷ زرهی و سپس با احتیاط هنگام درگیری.

ب- توپخانه:

(۱) توپخانه صحرائی:

– گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی.

- گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه، کمک مستقیم تیپ ۸۴ پیاده هنگام درگیری.
- دو قبضه کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه، عمل کلی تقویت آتش گردان ۳۸۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه هنگام درگیری تیپ ۸۴ پیاده.
- آتشبار یکم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه، بنا به دستور، تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه.
- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۹۹ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه، بنا به دستور، تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه.
- آتشبار ۲۰۳م (-) گردان ۳۹۲ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه، بنا به دستور، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- دو قبضه کاتیوشا از آتشبار یکم گردان ۳۷۶ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۸۲ توپخانه.
- دو قبضه کاتیوشا از آتشبار سوم گردان ۳۷۶ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه، بنا به دستور، عمل کلی تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه
- آتشبار گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م، در پشتیبانی عمومی ژاندارمری (مناطق موسیان و بیات).
- آتشبار سوم کاتیوشا (-) گردان ۳۷۶ توپخانه، عمل کلی تقویت آتشبار سوم گردان ۳۳۲ توپخانه.
- گردان ۳۲۳ توپخانه مختلط (۱۵۵م خودکشی و ۱۰۵م)، کمک مستقیم تیپ ۳۷ زرهی.
- آتشبار سوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه. در تقدم سوم به درخواست آتش دیدبان جلو در گردان ۲۲۱ سوار زرهی پاسخ دهید.
- آتشبار دوم کاتیوشا (-) گردان ۳۷۶ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه.
- گردان ۳۲۷ توپخانه مختلط (۱۵۵م، ۱۰۵م و ۲۰۳م کشتی)، عمل کلی تقویت گردان ۳۸۲ توپخانه؛ بنا به دستور، کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده حمزه هنگام درگیری.

- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۴۷ توپخانه، عمل کلی، بنا به دستور تقویت گردان ۳۲۷ توپخانه هنگام درگیری. در حوالی مواضع گردان ۳۲۷ توپخانه اشغال موضع کنید.
- گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م (-)، عمل کلی.
- آتشبار یکم کاتیوشا (-) از گردان ۳۷۶ توپخانه، عمل کلی.
- گردان ۳۸۱ توپخانهٔ مختلط (۱۵۵م خک و ۱۰۵م)، کمک مستقیم تیپ ۵۸ ذوالفقار.

- دو قبضه کاتیوشا از آتشبار دوم گردان ۳۷۶ توپخانه، تقویت گردان ۳۸۱ توپخانه.
(۲) توپخانه پدافند هوایی:^۱

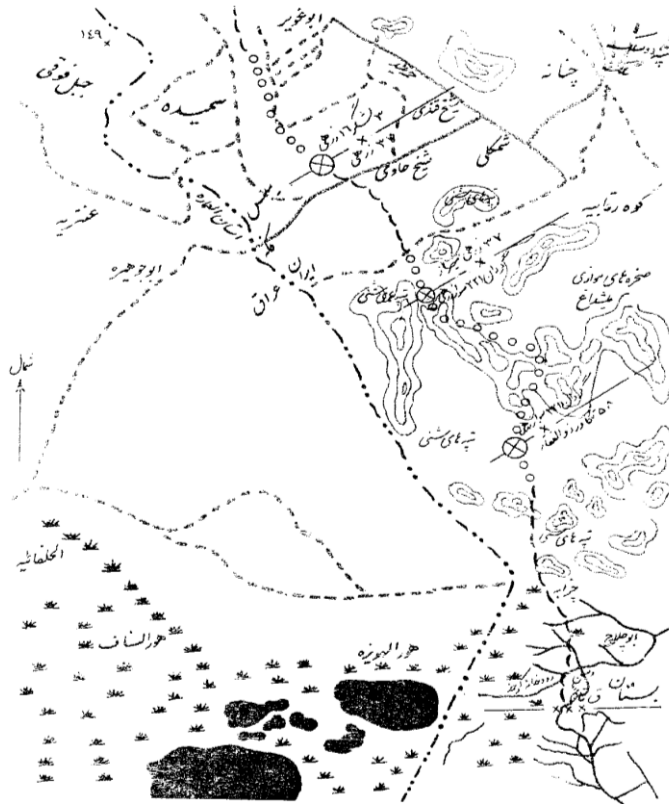
- گردان ۳۶۵ توپخانه (-) ۲۳م
- یک آتشبار (-) کماکان مسئول پدافند از سد دز
- یک دسته کماکان مسئول پدافند از کارخانهٔ قند کارون
- یک دسته کماکان مسئول پدافند از گردان ۳۹۹ توپخانه
- یک دسته کماکان مسئول پدافند از گردان ۳۷۶ توپخانه
- آتشبار ۳۲۴ کماکان مسئول پدافند از تأسیسات شهر اندیمشک و مهمات دو کوهه
- آتشبار ۳۶۲ کماکان مسئول پدافند از تأسیسات و پل‌های شهر دزفول
- یک دسته مأمور از لشکر ۹۲ کماکان مسئول پدافند از کارخانهٔ قند دزفول
- یک دسته مأمور از لشکر ۷۷ کماکان مسئول پدافند از پل شهید نامجو و پل شهید نادری

- یک دسته (-) از گروه ۳۳ توپخانه کماکان مسئول پدافند از قرارگاه قائم (عج)
- یک دسته از گروه ۱۱ توپخانه کماکان مسئول پدافند از نقاط آماد مهمات و گردان ۲۲۱ سوار زرهی

- یگان‌های پدافند هوایی تیپ‌ها، کماکان زیر امر تیپ‌های مربوطه
تقدم واگذاری یگان‌های پدافند هوایی، به ترتیب به یگان‌های در خط، توپخانه‌ها، احتیاط و پاسگاه فرماندهی است.

۱- فهرست توپ‌های پدافند هوایی یگان‌های نظامی مستقر در تأسیسات حساس و حیاتی منطقه که توسط افسر توپخانهٔ قرارگاه در محل‌های مربوطه، مورد بازدید قرار می‌گرفت، عیناً در پیوست الف درج شده است.

پیوست الف - کالک عملیات به دستور عملیاتی پدافندی شماره ۴ قرارگاه قائم (عج)

کالک عملیاتی پدافندی شماره ۴ قرارگاه قائم (عج)

بیوست (پشتیبانی آتش) بدستور عملیاتی شماره ۴ قرارگاه عملیاتی قائم ع.ج. •
مدرك : نقشه ۱:۵۰۰۰۰ د. اهران ، نهر عبیر ، مورجوری ، همین خوشتر ، بیس ، دجه ، چنانه
۱- کلیات :

الف - تدبیر عملیات •

(۱) بانور • قرارگاه عملیاتی قائم با سه تیپ و گردان ۲۲۱ سوار زرمی به ترتیب از شمال
بجنوب تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرمی • تیپ ۲۷ زرمی - گردان ۲۲۱ سوار زرمی و تیپ
۵۸ ذوالفقار پدافند می نماید و آماده اجرای عملیات آفندی جهت تعیین ارتفاعات
حرمین و فوی میگردد • لشکر ۳ با-ب الزمان ع.ج. • سیاه پاسداران و تیپ ۱ لشکر
۲۱ پیاده و تیپ ۸۴ پیاده احتیاط فرماندهی قرارگاه عملیاتی قائم را تشکیل میدهند •
(۲) آتش :

- یگان آتش ضد تهیه بدت ۲۰ دقیقه ارن ریزن و در صورت لزوم بنا بدستور دل منطقه -
مورد درخواست اجرا میگردد •

- تقدم آتشیهای توخانه سراسری با تیپ ۲۷ زرمی و سپر با احتیاط هنگام درگیری •

۲- پشتیبانی آتش :

الف - توپخانه سراسری •

(۱) کلیات :

(الف) یگان آتش ضد تهیه بدت ۲۰ دقیقه ارن ریزن و در صورت لزوم بنا بدستور در

منطقه مورد درخواست (قبل از تلت فریب الموضع دشمن) اجرا میگردد •

(ب) تقدم آتشیها ابتدا با تیپ ۲۷ زرمی ، سپر ، با نیروی احتیاط هنگام درگیری

(پ) تقدم های ضد آتش : بنا بدستور ، ذخیره اندازها و توپخانه سراسری دشمن

که آتش ضد آتشبار موثر اجرا میشود •

(۲) سازمان برای زرم

- گد ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵ م.خ.ن. • کما مستقیم تیپ ۳ زرمی

- گد ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵ م.خ.ن. • عملی تقویت گد ۳۸۲ توپخانه • کما مستقیم

تیپ ۸۴ هنگام درگیری

- آتشبار یک گد ۴۴۲ توپخانه ۱۳۰ م.خ.ن. • گروه ۳۳ توپخانه عملی تقویت گد

۳۸۲ توپخانه •

- آتشبار دوم گد ۴۶۹ توپخانه ۱۳۰ م.خ.ن. • گروه ۵۵ توپخانه عملی تقویت

گد ۳۸۲ توپخانه بنا بدستور تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه •

- پیوست (پشتیبانی آتزر): بدستور عملیات **شکست فرارگاه عملیات قائم** ع.ج. *
- آتشبار ۲۰۳ مم (۱-) گد ۳۱۶ گروه ۱۱ مرافه. عمل کلی تقویت گد ۳۸۲ توپخانه
بنابدستور تقویت آتزر ۳۰۳ توپخانه *
 - دو قبضه کاتیوشا از آت یکم گد ۴۷۶ توپخانه تقویت آتزر گردان ۳۸۲ توپخانه
- دو قبضه کاتیوشا از آت سوم گد ۴۷۶ توپخانه عمل کلی تقویت گد ۳۸۲ توپخانه
بنابدستور عمل کلی تقویت گد ۳۰۳ توپخانه *
 - آتشبار سوم گد ۳۳۲ گروه ۴۴ توپخانه (۱۳۰ مم) در پشتیبانی عمومی زاندارمری
(موسیان - منطقه بیات) *
 - آتشبار سوم کاتیوشا (۱-) از گد ۴۷۶ توپخانه عمل کلی تقویت آتشبار سوم گس-د
۳۳۲ توپخانه *
 - گردان ۳۲۳ ت مختلط (۱۰۵ مم ک - ۱۵۵ مم خ ک) کمک مستقیم تیپ ۳۷ زرهی
- آتشبار سوم گد ۳۴۲ توپخانه (۱۳۰ مم) عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ توپخانه
(در تقدم سوم بدرخواست آتزر. دیدبان جلودر گردان ۲۲۱ سوارزهی پاسنج
دهید)
 - آتشبار دوم کاتیوشا (۱-) از گد ۴۷۶ توپخانه عمل کلی تقویت گردان ۳۲۳ -
توپخانه *
 - گد ۳۲۷ توپخانه مختلط (۱۰۵ مم - ۱۵۵ مم - ۲۰۳ مم ک) عمل کلی تقویت
گد ۳۸۲ توپخانه بنابدستور کمک مستقیم تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده. حمزه هنگام درگیری
- آتشبار ۱۳۰ مم از گد ۳۴۷ توپخانه عمل کلی. بنابدستور تقویت گد ۳۲۷ توپخانه
هنگام درگیری (در حوالی مواضع یگانهای گردان ۳۲۷ توپخانه اشغال موضع
نمائید)
 - گردان ۳۴۲ توپخانه (۱۳۰ مم) عمل کلی
 - آتشبار یکم کاتیوشا (۱-) از گد ۳۷۶ توپخانه عمل کلی
 - گردان ۳۸۱ توپخانه مختلط (۱۰۵ مم ک شش - ۱۵۵ مم خ ک) کمک مستقیم
تیپ ۵۸ ذوالفقار.
 - دو قبضه کاتیوشا از آتشبار دوم گد ۳۷۶ توپخانه تقویت گد ۳۸۱ توپخانه
(۳) دستورات مخصوص *
 - گردان ۳۲۷ توپخانه (بیش از ۲۵٪ از میزان سهام موجود را در تقویت گد
۳۸۲ توپخانه بمرور نمایند)
 - مواضع کلیه یگانهای توپخانه با ماهوریت عمل کلی تقویت باتسویب فرمانده یگان
تقویت شونده شناسائی و اشغال گس-سرد *
 - مأموریت آتزر: کلیه یگانهای عمل کلی تقویت در مراکز هدایت آتزر. یگانهای
تقویت شونده مأموریت ریزی شود *

طرح ریزی برای اجرای عملیات آفندی محرم

پس از صدور دستور شماره ۴ پدافندی و انجام جابه‌جایی‌ها، اقدامات لازم برای طرح‌ریزی و اجرای مرحله آفندی عملیات محرم در قرارگاه عملیاتی قائم(عج) شروع شد. همان‌طور که در دستور پدافندی شماره ۴ پیش‌بینی شده بود، پس از تهیه بررسی منطقه عملیات و برآوردهای مختلف و تشکیل شورهای ستادی متعدد، قرار شد برای انجام این مرحله از عملیات، یگان‌های در خط پدافندی همچنان در مواضع خود باقی بمانند و تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده و تیپ ۸۴ پیاده از ارتش و تیپ‌های لشکر ۳ صاحب‌الزمان(عج) از سپاه پاسداران، در قالب قرارگاه‌های قائم جزء (قائم ۱ تا ۶)، ادغام شوند. بر این اساس، طرح عملیات آفندی شماره ۵ تهیه و در اوایل آبان‌ماه ۱۳۶۱ به قرارگاه‌های متشکله ابلاغ شد که مستخرجهای آن در زیر آمده است.

گفتنی است محدوده منطقه عملیات آفندی محرم همان محدوده عملیات پدافندی بود که در بالا شرح داده شد. بنابراین، از بازگو کردن آن خودداری می‌شود.

مستخرجه از طرح عملیات شماره ۵ (آفندی) قرارگاه قائم(عج)

توضیح اینکه ساعت (س) و روز (ر)، برابر طرح عملیاتی صادره، ساعت ۲۰۰۰ روز ۱۰/۸/۶۱ تعیین شد و چون آن روز مصادف با ایام محرم و شهادت سالار شهیدان حضرت امام حسین(ع) بود، نام عملیات "محرم" تعیین شد.

۱- استعداد نیروهای دشمن در این مرحله

بر اساس تفسیر آخرین عکس هوایی مورخه ۱۳/۰۸/۱۳۶۱، سپاه چهارم ارتش عراق در این منطقه مستقر شده که با دو قرارگاه عمده، لشکر ۱۰ زرهی در شمال، لشکر ۱ مکانیزه در مرکز و قرارگاه موقت لشکر ۱۴ در منطقه شیب پدافند می‌کرد، که مجموع یگان‌های عمده دو لشکر ۱۰ زرهی و ۱ مکانیزه بالغ بر ۲۴ تیپ زرهی، مکانیزه و پیاده بود و قرارگاه موقت لشکر ۱۴، کنترل عملیاتی ۳ تیپ پیاده و یک گردان تانک را به عهده داشت. با توجه به ارائه ریز استعداد دشمن، در بندی به همین نام در مرحله پدافندی و اینکه ظاهراً در این مرحله نیز تغییرات عمده‌ای در آن صورت نگرفته بود، از تکرار آن صرف نظر می‌شود.

۲- فهرست عده‌های قرارگاه عملیاتی قائم (عج)

قائم ۱: تیپ ۸ نجف اشرف به فرماندهی برادر احمد کاظمی شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه و ۱۱ گردان پیاده و عناصری از ژاندارمری، گردان خمپاره‌انداز تیپ، گردان (-) ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م ارتش، کمک مستقیم و آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا قاسم از توپخانه سپاه پاسداران، تقویت گردان (-) ۳۰۱ توپخانه

قائم ۲: تیپ ۲۵ کربلا به فرماندهی برادر پاسدار مرتضی قربانی شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ و ۸ گردان پیاده و یک گردان ضد زره، یک گردان ژاندارمری، دو آتشبار ۱۰۵م از گردان‌های ۳۲۳ و ۳۶۸ توپخانه، به صورت گردان (-) از ارتش، کمک مستقیم و آتشبار ۱۵۲م ولایت فقیه (۴ قبضه) از سپاه پاسداران، تقویت گردان (-)

قائم ۳: به فرماندهی مشترک سرهنگ علی رزمی و برادر پاسدار زین‌الدین شامل:
- تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه و ۳ گردان پیاده، گردان ۳۲۷ توپخانه مختلط (شامل سه آتشبار ۱۰۵م، ۱۵۵م کشتی و ۲۰۳م کشتی)، کمک مستقیم.

- تیپ ۱۷ علی ابن ابیطالب (ع) شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ و ۸ گردان پیاده.
قائم ۴: به فرماندهی مشترک سرهنگ اسکندر بیرانوند و برادر پاسدار رضا حبیب‌الهی شامل:
- تیپ ۱۴ امام حسین (ع) شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه و ۱۰ گردان پیاده و یک آتشبار ۱۰۵م حمزه (۴ تپه) از سپاه پاسداران، تقویت گردان ۳۰۳ توپخانه، یک گردان پدافند هوایی.
- تیپ ۸۴ پیاده شامل: قرارگاه و گروهان قرارگاه تیپ، ۴ گردان پیاده، یک گردان تانک، یک گردان سوار زرهی، گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم، آتشبار ۳۵۴ توپخانه ۲۳م پدافند هوایی، پشتیبانی مستقیم.

قائم ۵: تیپ ۱۴۴ قمربنی‌هاشم (ع) به فرماندهی برادر پاسدار کریم نصر شامل: ۲ گردان پیاده، گردان یکم تکاور تیپ ۵۸ ذوالفقار، یک گروهان ضد تانک (۱۰۶م)، احتیاط.

قائم ۶: تیپ ۳۵ امام سجاد (ع) به فرماندهی برادر پاسدار محمد نبی رودکی شامل: ۶ گردان پیاده، احتیاط.

توضیح: استعداد گردان‌های سپاه پاسداران حدود ۳۰۰ نفر که مجهز به تفنگ، تیربار و جنگ‌افزارهای ضد زره بودند، ولی گردان‌های ارتشی استعدادی حدود یک هزار نفر داشتند که ضمن داشتن جنگ‌افزارهای انفرادی، به جنگ‌افزارهای پشتیبانی سازمانی شامل موشک تاو، خمپاره‌اندازهای ۸۱م، ۱۲۰م و موشک‌اندازهای ۱۰۷م مجهز بودند.

۳- مأموریت

قرارگاه قائم(عج) مأموریت دارد ضمن پدافند از پل چنگوله (رودخانه میمه) تا رودخانه کرخه (شاخه رمیم) با قسمتی از یگان‌های خود و با رعایت اصل غافلگیری، در ساعت «س» روز «ر» تک کرده، ارتفاعات حمرین را تصرف و خط پیروزی را تأمین می‌کند و سپس آماده می‌شود در امتداد خط پیروزی پدافند و یا بنا به دستور، تک را به سمت جنوب ادامه دهد.

۴- اجرا

الف- تدبیر عملیات (نقشه شماره ۲- کالک عملیات)

(۱) مانور:

- قرارگاه عملیاتی قائم در قالب قرارگاه‌های قائم ۱، ۲، ۳، ۴ به ترتیب از راست به چپ (شمال غربی به جنوب شرقی) تک و هدف‌های توفیق و فتح را تصرف و خط پیروزی را تأمین کند.

- تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۳۷ زرهی شیراز، گردان ۲۲۱ سوار زرهی و تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار، به ترتیب از شمال به جنوب به پدافند از مناطق محوله ادامه می‌دهند.

- تیپ امام سجاد(ع) تحت عنوان قائم ۵، احتیاط یکم قرارگاه را تشکیل داده، در منطقه بین شیخ قوم تا میمیدیه مستقر می‌شود.

- تیپ ۱۴۴ قمر بنی‌هاشم(ع) تحت عنوان قائم ۶، احتیاط دوم قرارگاه را در منطقه جنوب دهلران تشکیل داده، آماده می‌شود بنا به دستور در منطقه هر یک از قائم‌های ۱ و ۲ به کار رود. تقدم کاربرد با قائم ۱ است.

(۲) آتش: یک آتش تهیه به مدت ۱۰ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور اجرا خواهد شد.

ب- دستور به یگان‌های مانوری:

- قائم ۱: تک کنید هدف توفیق را تصرف، خط پیروزی را تأمین و در امتداد خط پیروزی از مختصات (۰۰۵۰۰ - ۱۱۲۰) الی (۹۴۰۰ - ۱۸۳۰) جناح راست خود را (رودخانه میمه) تا حد مورد نیاز تأمین کنید. آماده باشید تک را به سمت جنوب ادامه دهید.

- قائم ۲: تک کنید خط پیروزی را تصرف و در امتداد آن پدافند کنید. آماده باشید تک را به سمت غرب یا جنوب ادامه دهید.

- قائم ۳: تک کنید هدف فتح را تصرف و خط پیروزی را تأمین و در امتداد آن پدافند کنید.
- قائم ۴: تک کنید خط پیروزی را تأمین و در امتداد آن پدافند کنید.
- قائم ۵: به شناسایی و طرح‌ریزی خود در تنگ چيلات ادامه دهید. آماده باشید بنا به دستور تک کرده، تنگ چيلات را تصرف و تأمین کنید.

- تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی: در منطقه محوله پدافند کنید. با اجرای آتش و اعزام تیم‌های شکار تانک، دشمن را درگیر و از آزادی عمل او جلوگیری کنید. آماده باشید بنا به دستور به سمت غرب تک و خط مرز را تأمین کنید.
پ- توپخانه‌های شرکت‌کننده در عملیات

۸ گردان توپخانه مختلط از گروه‌های ۲۲، ۳۳، ۴۴ و ۵۵ توپخانه نیروی زمینی، یک آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا شش توپه و دو آتشبار ۱۳۰م (جمعاً ۱۱ قبضه) و یک آتشبار ۱۵۲م (۴ قبضه) از سپاه پاسداران عملیات را پشتیبانی می‌کنند. اضافه بر آن، دو گردان توپخانه کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی (گردان ۳۸۲ توپخانه) و تیپ ۳۷ زرهی (گردان ۳۳۳ مختلط توپخانه) مستقر در خط پدافندی از یگان‌های تک‌ور پشتیبانی می‌کنند.

پیوست ت- پشتیبانی آتش

ت- نیروی هوایی

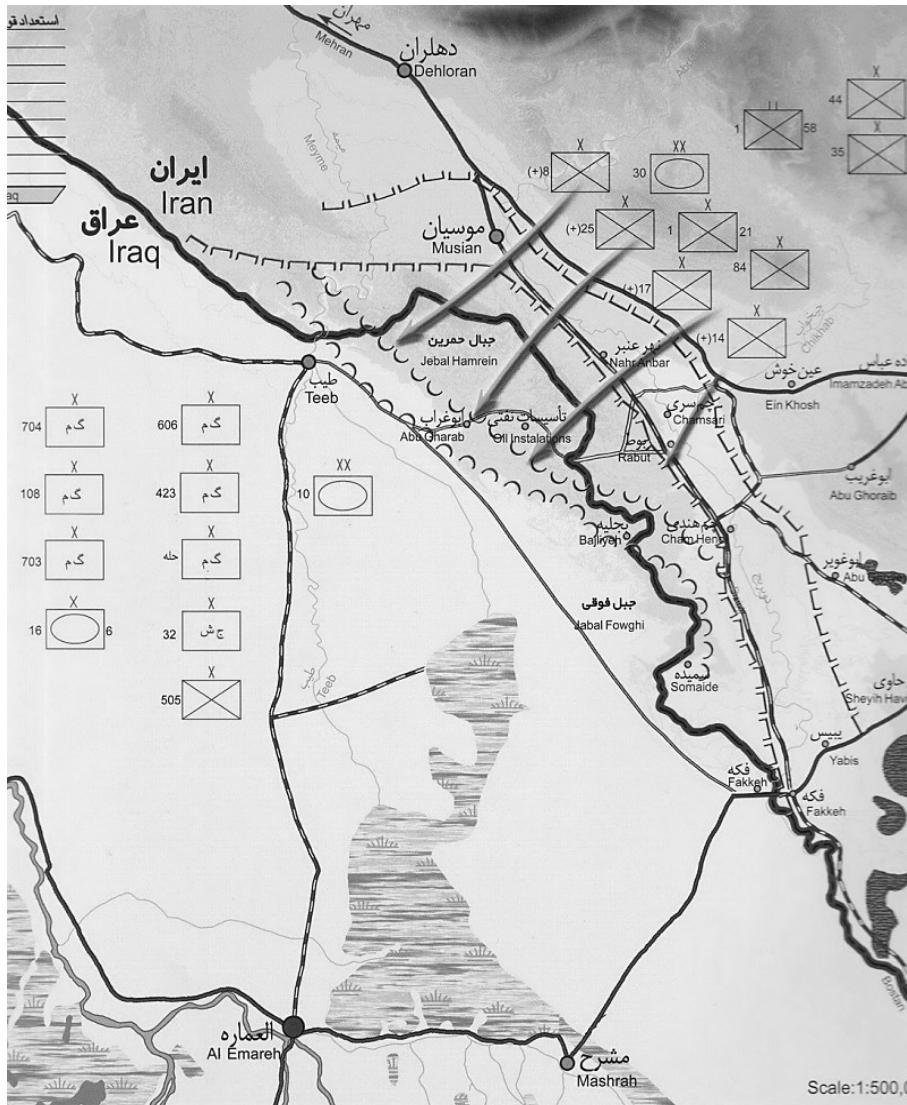
پایگاه‌های یکم، سوم و چهارم نیروی هوایی ارتش عملیات هوایی تاکتیکی را در پشتیبانی از یگان‌های قرارگاه قائم (عج) انجام می‌دهند.

ث- پدافند هوایی

- یک سایت هاگ و ۴ قبضه توپ اورلیکن از نیروی هوایی ارتش پدافند منطقه را برقرار می‌سازد.

- یک گردان تقویت شده پدافند هوایی ۲۳م ارتش و دسته‌های پدافند هوایی سه‌سند ۳ و نیز تعداد ۴۶ رسد توپ ۲۳م پدافند هوایی سپاه، پدافند ارتفاع پست از یگان‌ها و منطقه را برقرار می‌کنند.

پیوست الف- کالک عملیات به طرح عملیاتی شماره ۵ قرارگاه قائم (عج)- نقشه شماره ۲

عین تصویر پیوست (ت) پشتیبانی آتش، عملیات آفندی محرم، در صفحات زیر منعکس شده است.

پیوست (پشتیبانی آتش) به طن عملیات شماره چهارگانه قائم - حج -

مدرك نقشه ۱ جنوب غربی ایران برگزیه ، علیران ، نهر هتیر ، مور مور ، عین خوش ، پیس

دجه - چخانه

۱- کلیات :

الف- تدبیر عملیات :

(۱) مأمور

قرارگاه عملیاتی قائم با قائم های ۱ ، ۲ ، ۳ ، ۴ به ترتیب از راست به چپ تک نموده ...
هدنمای توخیز و فتح را تصرف و خط پیروزی را تأمین مینماید - قائم ۵ منطقه تنگ چرکلات
را تصرف و تأمین نموده و تیپ های ۳ زرهی ، ۲۷ زرهی ، گد ۲۲۱ سوار زرهی و تیپ ۸
ذوالفقار به ترتیب از تسلط بج و ب به پدافند در مناطق محوله ادامه میدهند .
تیپ امام سجاد احتیاط قرارگاه را در منطقه شیخ قهر تا بومیده تشکیل و آماده میشود بنا
بدستور در منطقه همیك از قائم ها بگاریود ، تقدم گاربرد با قائم ۴ خواهد بود .
(۲) آتش :

(الف) آتش شبیه بندت - ا - دقیقه طرح ریزی و بنایدستور اجرا خواهد شد .

(ب) تقدم آتشیهای توجیه صحرائی ، پشتیبانی هوایی نزدیک ابتدا با قائم ۴ سپس
با تیپ احتیاط قائم درگیری

۲- پشتیبانی آتش :

الف- توپخانه صحرائی :

(۱) کلیات :

(الف) تقدم آتشیهای ۱ ، ۱۰ ، با قائم ۴ و سپس تیپ احتیاط هنگام درگیری

(ب) تقدم های ضد آتش بنایدستور ، مواکز هدایت آتش ، شماره اندازها و توپخانه
صحرائی دند : که آتش ضد آتشیها را موثر اجرا میکند .

(۲) سازمان برای ریز :

(الف) گد ۳۰۳ (+) : توپخانه صحرائی ۱۰۵ هم گشش ، کمک مستقیم قائم ۴

(آتشبار ۱۰۰ هم تیپ امام حسین (ع) رازبر امر میگردند .)

ب

- پ پوست (پشتیبانی آتشی) به طرح عملیاتی شماره ۵ قرارگاه عملیاتی قائم . ص ج .
- (ب) آتشبار دوم گد ۳۹۹ توپخانه ۱۳۰ ممتقویت گد ۳۰۳ توپخانه .
- (و) آتشبار ۲۰۳ ممتقویت گد ۳۹۲ ممتقویت گد ۳۰۳ توپخانه .
- (ت) دو قبضه کاتوشا از آت ۳ گد ۳۷۶ ممتقویت گد ۳۰۳ توپخانه .
- (ث) گد ۳۲۷ توپخانه مغلط (۱۰۵ - ۱۱۵ - ۱۲۰ ممتقویت گد ۳۰۳) کمد مستقیم قائم ۳
- (ج) آتشبار ۱۲۰ ممتقویت گد ۳۴۷ ممتقویت گد ۳۲۷ توپخانه .
- (د) آتشبار ۱۰۵ ممتقویت گد ۳۲۳ و آتشبار ۱۰۵ ممتقویت گد ۳۶۸ توپخانه کمد مستقیم قائم ۲
- (ح) آتشبار ۱۲۰ ممتقویت گد ۳۴۷ ممتقویت گد ۳۲۷ توپخانه کمد مستقیم قائم ۲
- (خ) آتشبار ۱۵۲ ممتقویت گد ۳۴۷ ممتقویت گد ۳۲۷ توپخانه کمد مستقیم قائم ۲
- (د) گردان ۳۰۱ توپخانه (-) ۱۰۵ ممتقویت گد ۳۰۱
- (ذ) آتشبار سوم گد ۳۲۲ (۱۳۰ ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ر) دو قبضه کاتوشا از آتشبار سوم گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ز) آتشبار ۱۲۲ ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ژ) گد ۳۴۲ توپخانه (-) ۱۳۰ ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (س) آتشبار یکم (-) کاتوشا گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- موضع ضلعید .
- (ز) گد ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵ ممتقویت گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- تقویت را تا خانه با مأموریت بارز ریزی نمائید .
- (ص) دو قبضه کاتوشا از آت یکم گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (.) گد ۳۲۲ توپخانه (-) ۱۵۵ ممتقویت گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ط) آتشبار دوم کاتوشا (-) گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ظ) آتشبار سوم گد ۳۲۲ توپخانه ۱۳۰ ممتقویت گد ۳۷۶ توپخانه (-) .
- (ع) گد ۳۸۱ توپخانه (-) ۱۵۵ ممتقویت گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (غ) دو قبضه کاتوشا از آت دوم گد ۳۷۶ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ف) آتشبار ۱۲۰ ممتقویت گد ۳۴۷ ممتقویت گد ۳۲۷ توپخانه ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) .
- (ق) آتشبار ۳۴۲ توپخانه (۱۳۰ ممتقویت گد ۳۰۱ توپخانه (-) عمل کلی .
- ب - پشتیبانی هوایی نزدیک - مجموعه ۱ (آتش پشتیبانی هوایی)
- (۲) دستورات مختصر من :
- (الف) مواضع یگانهای توپخانه با مأموریت عمل کلی تقویت با دستورب فرمانده یگان تقویت شوند .
- شناسایی و اشغال گردد .
- (ب) مختصات مواضع کلیه یگانهای توپخانه را پس از اشغال بقوارگاه قائم گزارش کنید .
- (پ) میزان مهمات موجود (به پیوست - آداری مراجعه نمود) .
- (ت) تعداد انواع مهمات موجود در یگان را تا ۴۸ ساعت پس از دریافت این دستوریه قرارگاه قائم گزارش نمائید .

پیوست ۲ (پشتیبانی آتش) طرح عملیات شماره ۵ فرارگاه عملیاتی قائم ۰ ع

۲- دستورات هم‌آهنگی پشتیبانی آتش:

الف- مراکز هم‌آهنگی پشتیبانی آتش تیپ ۱۰۱۸ ۱۰ دقیقه آتش تهیه طرح‌ریزی و نباید دستور اجرا می‌تواند ۰

جد اول آتش واحد اکثر تا ساعت ۰۶۰ روز ۵/۸/۶۱ به یگان‌های آتش مربوطه توزیع نماید ۰

ب- خط آتش هم‌آهنگ شده (شامل سنخ آتشر) فرارگاه قائم ۰ ع از ۱۸۰۰ - ۱/۸/۶۱ تا دستور

ثانوی رودخانه و برج می‌باشد ۰

ب- سیستم شماره گذاری آماج در برتاسر عملیات بشن زیر مورد بهره برداری قرار گیرد ۰

- گد ۳۰۳ توپخانه از الف ۰۰۱ تا الف ۰۹۹

- گد ۳۲۴ توپخانه از ب ۱۰۰ تا ب ۱۹۹

- گد ۳۲۷ توپخانه از ج ۲۰۰ تا ج ۲۹۹

- آتشبار ۳۳۲ توپخانه از چ ۲۰۰ تا چ ۲۹۹

- گد ۳۴۲ توپخانه از ح ۴۰۰ تا ح ۴۹۹

- آتشبار ۳۴۷ توپخانه از خ ۵۰۰ تا خ ۵۹۹

- گد ۳۷۶ توپخانه از د ۶۰۰ تا د ۶۹۹

- گد ۳۸۲ توپخانه از ن ۷۰۰ تا ن ۷۹۹

- آتشبار ۳۹۲ (-) از ر ۸۰۰ تا ر ۸۹۹

- آتشبار ۳۹۹ = ز ۹۰۰ تا ز ۹۹۹

- گد ۳۰۱ توپخانه از ژ ۳۰۰ تا ژ ۳۹۹

- آت ۱۳۰ هم سیاه (فلی) از س ۲۰۰ تا س ۲۹۹

- آت ۳۶۸ توپخانه (هم) از ش ۱۰۰ تا ش ۱۹۹

- آت ۳۴۳ توپخانه از ص ۹۰۰ تا ص ۹۹۹

مراکز هدایت آتش گردان یا آتشبار از حرف م با همان عدد مربوطه

مرکز هم‌آهنگی پشتیبانی آتش فرارگاه قائم از، و با همان عدد یگان توپخانه

سازمان برای رزم توپخانه

الف - توپخانه صحرائی

(۱) یگان‌های توپخانه مستقر در خط پدافندی

- آتشبار گردان ۳۳۲ توپخانه ۱۳۰م و آتشبار سوم گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا(-)
(، در پشتیبانی آتش گردان‌های ۹۰۷ و ۲۰۵ ژاندارمری مستقر در جنوب دهلران از چیلات تا بیات.

- گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی.

- گردان ۳۲۳ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۳۷ زرهی.

- گردان ۳۸۱ (-) توپخانه ۱۵۵م خودکشی، کمک مستقیم تیپ ۵۸ ذوالفقار.

(۲) یگان‌های توپخانه همراه قرارگاه‌های تک‌ور

قائم ۱:

- گردان ۳۰۱ (-) توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم قائم ۱.

- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۳۲ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۱ توپخانه.

- دو رسد ۱۲۲م کاتیوشا از آتشبار سوم گردان ۳۷۶ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۱ توپخانه.

قائم ۲:

- گردان (-) شامل یک آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۳۳ توپخانه و یک آتشبار ۱۰۵م از گردان ۳۶۸ توپخانه، کمک مستقیم قائم ۲.

- آتشبار ۱۳۰م سعید از توپخانه سپاه، تقویت گردان (-).

- دو رسد ۱۲۲م کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه، عمل کلی تقویت گردان (-).

قائم ۳:

- گردان ۳۲۷ توپخانه مختلط (۱۰۵م و ۱۵۵م و ۲۰۳م کشی)، کمک مستقیم

قائم ۳.

- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۴۷ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۲۷ توپخانه.

قائم ۴:

- گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم قائم ۴.
- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۹۹ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- آتشبار ۲۰۳م (-) گردان ۳۹۲ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- دو رسد توپ ۱۲۲م کاتیوشا از آتشبار سوم گردان ۳۷۶ توپخانه، تقویت آتش گردان ۳۰۳ توپخانه.
- (۳) یگان‌های توپخانه عمل کلی قرارگاه:
- گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م.
- گردان ۳۷۶ (-) توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا.
- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۴۳ توپخانه.
- آتشبار (-) ۱۳۰م علی از سپاه پاسداران.

توضیحات:

- جمع کل قبضه‌های مستقر در منطقه عملیاتی محرم: ۱۷۰ قبضه (حدود ۱۰ گردان).
- به غیر از توپخانه‌های مشروحه فوق، تعدادی توپ و هویتزر اغتمامی از دشمن در اختیار سپاه پاسداران، به شرح زیر در منطقه مستقر بودند:
- یک آتشبار ۴ قبضه‌ای هویتزر ۱۰۵م که با گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵م تیپ ۸۴ ادغام شد و تعداد توپ‌های گردان به ۲۲ قبضه افزایش یافت، که مأموریت کمک مستقیم قائم ۴ (تک اصلی) به آن واگذار شد.
 - یک آتشبار ۶ توپه ۱۲۲م (تیپ ۸ نجف) و یک آتشبار ۴ توپه ۱۵۲م (تیپ ۲۵ کربلا)، به علت نداشتن مهمات، نقشی در عملیات نداشتند.

ب- توپخانه پدافند هوایی

- یک سایت موشکی هاگ واقع در تپه ۲۰۲ (عین خوش)، به علاوه ۴ رسد توپ پدافند هوایی اورلیکن از نیروی هوایی، مسئولیت پدافند هوایی ارتفاع بالا و متوسط را به عهده‌دارند.
- یگان‌های توپخانه پدافند هوایی، همراه با دسته‌های پدافند هوایی گردان‌های مانوری ارتش (شامل: موشک‌انداز سه‌سند ۳، توپ ضد هوایی ۵۰م چهار لوله) و نیز تعداد ۴۶ رسد توپ ۲۳م

پدافند هوایی از سپاه پاسداران، پدافند ارتفاع پست منطقه قرارگاه را تأمین می‌کنند. یگان‌های توپخانه پدافند هوایی ارتش عبارتند از:

- (۱) گردان ۳۶۵ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م.م.
 - (۲) آتشبار مستقل ۳۲۴ توپخانه (۵۷م، ۲۳م و ۱۴/۵م).
 - (۳) یک آتشبار از گردان ۳۶۲ توپخانه پدافند هوایی شیلکا.
 - (۴) یک دسته پدافند هوایی ۲۳م همراه گردان ۳۲۳ توپخانه.
- وسیله تماس از سوئیچینگ دزفول (شماره ۲۸۶)، از مرکز دزفول (شماره ۲۳۵) و شماره ۲۴۹ مربوط به گروه ۳۳ توپخانه است.
- مسئول سامانه پدافند سرزمینی منطقه: سروان شهناز پورفرید

اقدامات افسر توپخانه قرارگاه

قبل از ابلاغ تاریخ دقیق شروع عملیات و در آخرین روزهای مهرماه ۱۳۶۱، همراه با چند نفر از افسران توپخانه که اغلب فرماندهان، معاونان و یا افسران رکن سوم گردان‌های توپخانه شرکت‌کننده در عملیات محرم بودند، اقدام به تشکیل یک مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش در قرارگاه قائم شد. با توجه به اینکه قرارگاه گروه توپخانه و یا توپخانه لشکر در منطقه وجود نداشت، تشکیلاتی نیز برای طرح‌ریزی آتش توپخانه‌های عمل‌گرا در همین محل به وجود آمد. این گروه از افسران مجرب و کارگشته، برای رویارویی با دشمن و پیشگیری از برخی اتفاقات و رویدادهای دور از انتظار و غیرمترقبه، جلساتی را برگزار کرد و پیش‌بینی‌های لازم در چند جلسه به شرح زیر صورت گرفت و اقدامات مقتضی به عمل آمد:

- (۱) پیشنهاد سازمان برای رزم مستدل و منطقی برای توپخانه‌های حاضر در منطقه عملیات.
- (۲) برآورد و تأمین نیازمندی‌هایی که برای یگان‌های توپخانه متصور است.
- (۳) تغییر موضع برخی از یگان‌های توپخانه، بویژه آنهایی که در نقش کمک مستقیم قرار خواهند گرفت و پیش‌بینی مواضع فرعی، تکمیلی و همچنین انجام نقشه‌برداری این مواضع در فرصت باقیمانده.
- (۴) دریافت و توزیع نقشه‌های منطقه با مقیاس ۱:۵۰۰۰۰ بین یگان‌های توپخانه.

(۵) درخواست آخرین عکس‌های هوایی از پایگاه هوایی دزفول توسط افسر مسئول مربوطه در قرارگاه (سرهنگ ۲ یوسف ممقانی)، به منظور تعیین موقعیت دقیق آخرین مواضع توپخانه دشمن، بعد از جابه‌جایی‌های احتمالی صورت گرفته (آخرین عکس‌های هوایی در تاریخ ۶۱/۵/۹ دریافت شده بود).

(۶) طرح‌ریزی آتش‌های ضد آتشبار بر روی مواضع توپخانه‌های تأیید شده دشمن که در نتیجه تفسیر عکس‌های هوایی مورخه ۶۱/۵/۹ حاصل شده و مواضعی که بعد از آن تاریخ از سایر منابع اطلاعاتی مانند مشاهده برق دهانه توسط دیدبانان خمپاره‌انداز یا توپخانه مورد تأیید قرار گرفته‌اند.

(۷) تصمیم‌گیری برای نحوه اجرای آتش‌های ضد آتشبار در حین تک و یا لحظاتی قبل از آنکه یگان‌های رزمنده ممکن بود زیر آتش توپخانه دشمن قرار گیرند (آتش‌های ضد آتشبار تمام وقت). برای انجام این مأموریت، سرگرد توپخانه حسین عرب عهده‌دار مسئولیت طرح‌ریزی و اجرای آتش‌های ضد آتشبار شد. مقرر شد این اقدام عمده‌تاً توسط یگان‌های کاتیوشا انجام گیرد. (۸) پیش‌بینی و شناسایی مواضع توپخانه مناسب در جلو برای حرکت یگان‌های کاتیوشا، هنگام حرکت یگان‌های مانوری، تا بتوانند در تمام یا برخی از نقاط اشغالی دشمن آتش مداوم داشته باشند.

(۹) پیش‌بینی و اعزام یک نفر افسر هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش (F.S.O) به هر گردان و یک نفر دیدبان جلو به هر گروهان پیاده یا تانک تا از این طریق، اجرای آتش‌های حین تک خودی، بر اثر اشتباه، باعث ایجاد تلفات، ضایعات و صدمات به یگان‌های تک‌ور نشود. همچنین، مراکز پشتیبانی آتش یگان‌های مربوطه، در هر لحظه موقعیت و وضعیت یگان‌های تک‌ور را از طریق ارتباط با افسران پشتیبانی آتش توپخانه داشته باشند.

(۱۰) هماهنگی با مسئولان یگان‌های توپخانه برادران سپاه پاسداران و تعیین تکلیف در مورد اعزام مسئولان پشتیبانی آتش و دیدبانان جلو به گردان‌ها و گروهان‌های پشتیبانی شونده (همانند یگان‌های مشابه در ارتش). شایان ذکر است که این مطلب به طور کلی به یگان‌های توپخانه کمک مستقیم مربوط می‌شد و یگان‌های توپخانه سپاه، اغلب درگیر این نوع مأموریت نبودند.

(۱۱) برآورد تعداد مهمات کافی برای تمام مراحل عملیات، بخصوص ۱۰ روز (۵ روز آفند و ۵ روز پدافند). اطمینان از دریافت مهمات، توسط یگان‌های توپخانه از نقاط آماد مهمات مستقر

در منطقه، برابر سهمیه روزانه تصویری و انبار کردن آن در محل‌های مناسب و حتی‌الامکان جلو، تا در صورت حرکت به جلو یگان‌های مانوری، دسترسی به تجدید آماد مهمات تسهیل شود. (۱۲) پیش‌بینی تعداد گلوله‌های روشن‌کننده و دود انگیز مورد نیاز عملیات و اطمینان از در دسترس بودن آنها در یگان‌های توپخانه (در جای خود، نتیجه مثبت این پیش‌بینی ذکر خواهد شد).

(۱۳) برقراری جلسه نهایی هماهنگی با شرکت همه فرماندهان گردان‌ها و آتشبارهای مستقل توپخانه، قبل از شروع عملیات، به منظور اینکه تمام پیش‌بینی‌های لازم انجام شده و مشکلات موجود رفع شده است. در این جلسه، به برقراری رابطه مستمر بین یگان‌های پشتیبانی شونده و پشتیبانی کننده و تقویت کننده، تأکید شد.

(۱۴) برقراری مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش در قرارگاه‌های جزء (قائم ۱ تا ۶) جهت هدایت آتش‌های پشتیبانی، بویژه توپخانه‌های شرکت‌کننده در عملیات و اطمینان از کارایی سامانه ارتباط و مخابرات این مراکز با یگان‌های پشتیبانی کننده، پشتیبانی شونده و مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه.

(۱۵) در آخرین جلسه، تصمیم گرفته شد که اجرای آتش‌های ضد آتشبار، قبل از شروع عملیات با یگان‌های توپخانه‌ای که جهت اجرای این مأموریت مهم تعیین شده بودند، هماهنگ شود. در این رابطه، مصلحت چنین ایجاب می‌کرد که از تنگ ابوغریب تا حدود باغ طالقانی (حدود ۵ کیلومتر)، در فواصل معین، تعداد ۳ قبضه کاتیوشا در زمان‌های تقریبی هر ۱۰ دقیقه یک بار، روی یگان‌های توپخانه دشمن اجرای تیر کنند و این برنامه‌ریزی و اجرای آتش‌های ضد آتشبار در تمام مدت عملیات و بدون وقفه تداوم داشته باشد، تا حرکت یگان‌های مانوری به سوی اهداف مورد نظر تسهیل و با خاموش شدن توپخانه‌های دشمن، تحکیم هدف و تجدید سازمان در مناطق تصرف شده، به آسانی میسر شود.

(۱۶) پیش‌بینی طرح‌ریزی‌های آتش مورد نیاز توسط توپخانه قرارگاه و سایر یگان‌های توپخانه مستقر در خطوط پدافندی، در صورت عقب‌نشینی یا عقب‌روی احتمالی یگان‌های تک‌ور و اجرای آخرین آتش‌های حفاظتی.

(۱۷) به پیشنهاد افسر توپخانه و بنا به درخواست فرمانده قرارگاه قائم (عج) از پایگاه هوایی دزفول، دو نفر افسر به نام‌های ستوان یکم خلیان کیانفر و ستوان یکم غلامرضا رنجبران و یک نفر درجه‌دار به نام گروهبان یکم علی زنگنه به عنوان افسران رابط و ناظر مقدم هوایی در مرکز

هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه حضور پیدا کردند، که ضمن برقراری عنصر پشتیبانی هوایی این مرکز، در جهت هدایت هواپیماهای جنگی خودی بر روی هدف‌های مورد نظر و گزارش‌های نتیجه بمباران‌ها، نقش بسیار فعال داشتند. قرار شد نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به مدت دو هفته با اقدامات تاکتیکی لازم، پوشش هوایی مناسب برای منطقه را برقرار سازد. (۱۸) با مشاوره با افسر پدافند هوایی نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران مستقر در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش، مقرر شد سایت موشکی و توپ‌های اورلیکن آن نیرو پدافند هوایی ارتفاع بالا و متوسط را برقرار سازند. در این رابطه، سروان پورفرید با افسر هماهنگ کننده نهاجا تماس حاصل کرد و قرار شد که مواضع و اماکن مهم و راهبردی در منطقه که با جنگ‌افزارهای پدافند هوایی موجود قابل پدافند نیستند، در پوشش توپ‌های اورلیکن آن نیرو قرار گیرد.

وضعیت یگان‌های توپخانه دشمن در عملیات محرم

تا چند روز قبل از شروع این عملیات، گزارشی مبنی بر تغییرات چندانی در تعداد جنگ‌افزارهای توپخانه دشمن و تغییر مواضع آنها توسط عناصر اطلاعاتی به قرارگاه واصل نشده بود، ولی در روزهای آخر مهرماه ۶۱ که یگان‌های رزمی و توپخانه مناسبی برای شرکت در عملیات محرم وارد منطقه می‌شدند، با استناد به گزارش‌های دیدبانان جلو توپخانه و خمپاره‌اندازها، عناصراطلاعاتی سپاه پاسداران و تفسیر آخرین عکس هوایی (که البته با تأخیر زیاد، یعنی در روز سوم عملیات به قرارگاه تحویل شد)، ملاحظه شد که تعداد توپخانه‌های دشمن در منطقه افزایش یافته و در حدود ۹۹ قبضه بیشتر شده و در نتیجه، تعداد آن به ۲۹۳ قبضه رسیده است که تقریباً دو برابر توپخانه خودی بود.

مختصات مواضع توپخانه‌های جدیدالورود دشمن، مستخرجه از منابع اطلاعاتی مختلف

منطقه تیپ ۳ زرهی از ابوغویر تا فکه			منطقه چمسری، چم‌هندی و ربوط		
تعداد قبضه	مختصات	ردیف	تعداد قبضه	مختصات	ردیف
۲	۴۱۸۰۰ - ۶۲۲۰۰	۱	۶	۱۴۷۱۰ - ۸۳۲۰۰	۱
۱۶	۴۴۳۰۰ - ۶۰۸۰۰	۲	۲	۱۸۴۰۰ - ۸۵۶۰۰	۲
۴	۴۲۸۰۰ - ۵۲۰۰۰	۳	۲	۱۸۶۰۰ - ۸۴۸۰۰	۳
۴	۴۵۴۰۰ - ۵۱۳۰۰	۴	۶	۱۸۱۰۰ - ۸۴۲۰۰	۴
۵	۴۷۱۰۰ - ۵۱۵۰۰	۵	۸	۲۷۱۰۰ - ۷۹۵۰۰	۵
۵	۴۷۶۰۰ - ۵۲۰۰۰	۶	۴	۲۷۰۰۰ - ۷۸۴۰۰	۶
۲	۴۹۰۰۰ - ۵۱۵۰۰	۷	۱۷	۲۹۰۰۰ - ۷۵۲۰۰	۷
۲	۴۹۷۰۰ - ۵۱۴۰۰	۸	۶	۲۶۷۰۰ - ۷۴۴۰۰	۸
-		۹	۵	۲۷۳۰۰ - ۷۳۶۰۰	۹
-		۱۰	۳	۳۰۲۰۰ - ۷۱۵۰۰	۱۰
۴۰	جمع	۱۱	۵۹	جمع	۱۱

توضیح اینکه مواضع مورد اشاره در بالا، از طریق عکس‌های هوایی مورخه ۶۱/۰۸/۱۳ نیز تأیید شده است.

نتیجه آخرین بازدید افسر توپخانه قرارگاه از یگان‌های توپخانه مستقر در مواضع پدافندی

به منظور اطمینان از تقویت آتش توپخانه‌های یگان‌های تک‌ور از سوی یگان‌های توپخانه مستقر در خطوط پدافندی، بویژه در هنگام عبور از خط، روزهای واپسین قبل از شروع عملیات آفندی، گردان‌های توپخانه، مواضع آتشبارها و دیدگاه‌های موجود آنها مورد بازدید قرار گرفت، که خلاصه اقدامات به عمل آمده، به شرح زیر بوده است:

تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد

الف- در هریک از گردان‌های پیاده این تیپ یک نفر افسر هماهنگی پشتیبانی آتش وجود داشت.

ب- در ۶ دیدگاه توپخانه، دیدبانان جلو از گردان ۳۰۳ توپخانه حضور داشتند. دیدگاه‌های چهار دسته خمپاره‌انداز ۱۲۰ مم یگان‌های پیاده، جداگانه بود.

تیپ ۵۸ ذوالفقار

دستور داده شد یک دیدگاه از گردان ۳۸۱ توپخانه در موضع پدافندی گردان ۲ پیاده، در تپه ۱۱۵ و یک دیدبان با عناصر تأمیننی لازم در پاسگاه سعیدیه و از آتشبار گردان ۳۶۸ توپخانه یک دیدگاه در منطقه مسئولیت گردان ۳ پیاده مستقر شود.

تیپ ۵۵ هوابرد شیراز

گردان مختلط ۳۵۲ توپخانه دارای ۵ دیدگاه مناسب بود که مختصات آنها به شرح زیر بود:

دیدگاه گردان: (۵۰۲۵۵ - ۶۴۷۵۰۰)

۱د (۵۹۱۷۰ - ۶۱۲۰۰)

۲د (۵۸۵۰۰ - ۶۳۷۰۰)

۳د (۶۱۱۰۰ - ۶۲۳۵۰)

۴د (۵۸۷۰۰ - ۶۹۴۰۰)

تیپ ۳۷ زرهی شیراز

مختصات قرارگاه، آتشبارها و دیدگاه‌های گردان ۳۲۳ مختلط توپخانه کنترل و به شرح زیر

ثبت شد:

قرارگاه گردان (۶۲۵۰۰ - ۷۳۲۰۰)

آتشبار یکم ۱۰۵ مم (۵۷۵۰۰ - ۶۴۵۰۰)

آتشبار دوم ۱۵۵ مم (۵۷۴۸۰ - ۶۵۰۰۰)

آتشبار سوم ۱۵۵ مم (۵۶۶۰۰ - ۶۶۸۵۰)

دیدگاه سمت راست (۵۶۵۲۰ - ۶۱۸۵۰)

دیدگاه سمت چپ (۵۴۲۰۰ - ۶۵۲۰۰)

موضع تکمیلی (۵۸۳۵۰ - ۶۲۵۸۰)

خلاصه‌ای از عملکرد توپخانه در این عملیات

به خاطر دارم از ساعت ۱۶۰۰ روز ۶۱/۸/۱۰ هوای منطقه به شدت طوفانی شد و بارش شدید باران و تگرگ به مدت چند ساعت ادامه یافت. این زمان دقیقاً مطابق با زمان حرکت یگان‌های مانوری به سوی خط عزیمت و آماده شدن برای اقدام به تک بود که باعث خیس شدن رزمندگان و تجهیزات آنان شد. ضمناً شکسته شدن سد خاکی در مسیر رودخانه دوبرج^۱ باعث طغیان رودخانه و بروز سیلاب شد که برخی پل‌ها را خراب کرد و موجب آبرگرفتنی در سرتاسر منطقه، بویژه در منطقه قائم^۴، حاصل از ادغام تیپ ۸۴ پیاده با تیپ ۱۴ امام حسین (ع) شد که مأموریت تک اصلی را عهده‌دار بودند و هر دو یگان متحمل تلفات و خسارات فراوان شدند و حدود ۳۵۰ نفر از رزمندگان در اثر گرفتار شدن در سیل، به شهادت رسیدند و همچنین، در اجرای مأموریت نیز وقفه ایجاد شد که شرح آن در پیوست ب آمده است.

از سوی دیگر، به علت تاریکی زود هنگام هوا در فصل پاییز و ادامه طوفان و رعد و برق، بالگرد حامل فرمانده وقت نزاجا (شهید والامقام سپهبد علی صیادشیرازی) و فرمانده کل سپاه پاسداران (برادر محسن رضایی) قادر به پرواز از پایگاه هوایی دزفول به محل قرارگاه نشد و این مسافت با خودرو طی شد، که این پیشامد نیز شروع عملیات را با تأخیر مواجه کرد. با این حال، عملیات رأس ساعت ۲۲۰۸ روز دوشنبه ۶۱/۸/۱۰ (۱۴ محرم الحرام سال ۱۴۰۳ هجری قمری) با رمز "لا حول و لا قوة الا بالله، یا زینب علیها سلام" شروع شد و یگان‌های تک‌ور به طرف نیروهای بعثی عراق یورش بردند.

لازم به ذکر است که ۱۰ دقیقه آتش تهیه^۲ پیش‌بینی شده، به دلیل شروع عملیات در شب و رعایت اصل غافلگیری، بنا به درخواست فرماندهان اجرا نشد، ولی پس از کشف شدن تک توسط دشمن، بخشی از آن (شامل مراحل دوم و سوم آتش تهیه) اجرایی شد. این عملیات با فداکاری و رشادت بیش از حد تصور همه رزمندگان شرکت‌کننده، بویژه یگان‌های تک‌ور با پشتیبانی مؤثر آتش یگان‌های توپخانه به انجام رسید که در نتیجه، تا ساعات اولیه صبح روز بعد (۶۱/۸/۱۱)، تقریباً بیشتر هدف‌های تعیین شده، توسط نیروهای اسلام یکی پس از دیگری به تصرف درآمدند.

۱. این سد از هفته‌ها قبل توسط جهاد سازندگی، به منظور مهار آب رودخانه در حین حرکت نیروها به طرف اهداف مورد نظر و در منطقه‌ای نزدیکی پل معروف به طالقانی احداث شده بود.

رمز موفقیت در این عملیات را پس از اراده‌ی خداوند رحمان، می‌توان وجود اراده‌ی آهنین مردانی دانست که جهت بیرون ریختن باقیمانده‌ی نیروهای بعثی از خاک خود تصمیم قاطع گرفتند و البته می‌توان به رعایت یکی از اصول جنگ، یعنی اصل غافلگیری اشاره کرد که نقش بارزی در موفقیت رزمندگان ما داشت.

دشمن تصور نمی‌کرد در شروع این عملیات، در این هوای بسیار بد و نامساعد، به مواضع آنها حمله شود. رزمندگان خداجو موفق شدند در روز اول، تعداد ۳۴۰۰ نفر اسیر از دشمن بگیرند، که بیشتر آنان با لباس خواب به منطقه‌ی تجمع معین شده به همین منظور آورده می‌شدند. اسرای عراقی در بازجویی‌های اولیه، همه متفق‌القول بودند که غافلگیر شده‌اند. در این مورد عین گفته‌های یک اسیر عراقی را نقل می‌کنیم:

«من سر و صدای غیر عادی می‌شنیدم. دوستم را که در سنگر، کنارم خوابیده بود بیدار کرده، گفتم: بلند شو! من صداهای غیرعادی زیادی می‌شنوم. دوستم که بی‌موقع از خواب بیدار شده بود، با ناراحتی جواب داد: احمق! بگیر بخواب و مطمئن باش هیچ دیوانه‌ای امشب با این طوفان و باران، رختخواب خود را برای حمله یا دفاع ترک نمی‌کند، دچار توهم شده‌ای!».

در اینجا لازم است به یکی از اقدامات بسیار درخشان و حیاتی توپخانه در کمک رساندن به نیروهای رزمنده و هدایت آنان به سمت هدف‌های مورد نظرشان، اشاره‌ای داشته باشم و آن این است که به علت تاریکی مطلق هوا و آب‌گرفتگی و جاری شدن سیل، تعدادی از افراد تک‌ور در وسط مسیر، هدف خود را گم کرده، توانایی ادامه‌ی حرکت به سوی اهداف خود را نداشتند و مرتباً از طریق بی‌سیم، درخواست کمک و راهنمایی از قرارگاه می‌کردند. به همین خاطر، برای راهنمایی و کمک به این افراد، به یگان‌های توپخانه‌ای که دارای گلوله‌های روشن‌کننده بودند دستور داده شد ابتدا با تیراندازی گلوله‌های منور، منطقه را روشن کرده، سپس با روشنایی پایدار، آنان را به سمت و سوی هدف‌های مربوطه راهنمایی کنند که این عمل با کمال دقت و بموقع تا دمیدن فجر روز ۶۱/۰۸/۱۲ ادامه یافت.

برشماری برخی از محاسن و نقاط قوت توپخانه در این عملیات

اولین و با اهمیت‌ترین محاسن این عملیات را می‌توان حسن انتخاب ۹ نفر افسر به عنوان مسئولان تشکیل قرارگاه و امور زیر بنایی آن به حساب آورد. زیرا هریک از این افراد، ضمن دارا

بودن تخصص‌های لازم در شغل واگذاری، در چند عملیات گذشته حضور فعال داشته و خوشبختانه دو سوم این افسران (۶ نفر) از رسته توپخانه بودند. از سوی دیگر، به مرور زمان، نیروهایی شایسته و آگاه از ارتش و سپاه پاسداران به این جمع پیوستند که نتیجه آن در هرچه بهتر و موفق‌آمیز بودن عملیات مؤثر افتاد. یاد همه آنان گرامی باد!

به نظر اینجانب اگرچه شاید عملیات محرم را نتوان با برخی از عملیات‌های مهم دیگری مانند فتح‌المبین و یا بیت‌المقدس که در سطح بسیار وسیع و عده‌های چند برابر انجام شده، مقایسه کرد، اما نوع اقدامات انجام شده در این عملیات، ویژگی خاص خود را دارا بود که به چند مورد آن اشاره می‌شود:

۱. برآوردهای ستادی، طرح‌ریزی و تهیه دستور عملیاتی تهیه شده بسیار جامع، دقیق و شاید کم نظیر بود. برابر این دستور، به یگان‌هایی که از مرحله پدافندی در منطقه خود مستقر بودند (به استثناء تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد که در عملیات آفندی محرم شرکت مؤثری داشت و همراه تیپ ۱۴ امام حسین(ع) مأموریت تک اصلی را عهده‌دار بود) و در طول چند ماه استقرار، آشنایی کافی به زمین منطقه و معابر وصولی دشمن را داشتند، تأکید شد که طرح‌های عبور از خط نیروهای تک‌ور را مطالعه دقیق کرده و این عملیات مشکل و پیچیده را که مستلزم هماهنگی‌های لازم قبل از عبور، در حین عبور و بعد از عبور از خط است، مستمراً تمرین کنند که در نتیجه، بهترین عملیات عبور از خط انجام پذیرفت. به این ترتیب، به نیروهای تک‌ور اطمینان داده شد که پاتک دشمن از جناحین این نیروها، اگر غیرممکن نباشد، بسیار مشکل خواهد بود. همچنین، وجود یگان‌های توپخانه پشتیبانی کننده از یگان‌های در خط پدافندی، این امکان را به یگان‌های توپخانه پشتیبانی کننده از عملیات آفندی (بویژه یگان‌های توپخانه کمک مستقیم) می‌داد که با خیالی آسوده با واحدهای پشتیبانی شونده مربوطه به جلو حرکت و مواضع مناسب برای ادامه پشتیبانی از آنها را انتخاب و اشغال کنند.

۲. با طرح‌ریزی‌های بسیار دقیق، به کار بستن تجربیات عملیات‌های گذشته و البته وجود فرماندهان کارآزموده و صد البته یاری خداوند باری تعالی و از جان گذشتگی و فداکاری و ایثار همه رزمندگان شرکت‌کننده در این عملیات، قرارگاه قائم(عج) موفق شد، در همان ۴۸ ساعت اولیه عملیات (روزهای ۱۱ و ۱۲ آبان) به بیشتر هدف‌های خود دست یابد. در این عملیات، هزاران اسیر از نیروهای دشمن گرفته شد و تعداد بسیار زیادی از آنان کشته شدند. نتیجه اینکه دشمن با خفت و خواری و با پوزه‌ای به خاک مالیده، تا ارتفاعات حمربین (مرز بین‌المللی دو کشور) عقب رانده شد و حتی بخشی از خاک عراق نیز به تصرف نیروهای ما درآمد. یکی از

افسران عملیات یکی از یگان‌های رزمی در روز ۱۳/۸/۶۱، در هنگام بازدید یگان مربوطه در منطقه متصرفی، اظهار می‌داشت: «همراه تعدادی از رزمندگان با پای پیاده مجبور به راهپیمایی شدیم. اجساد سربازان عراقی چنان روی هم و در کنار یکدیگر انباشته شده بود که ناچار می‌شدیم پا روی نعش آنها گذارده، به راه خود ادامه دهیم.»

۳. در اجرای دستور جانشین فرماندهی نزاچا (سرهنگ توپخانه ستاد اصغر جمالی)، چند روز پیش از شروع عملیات تعدادی از افسران پشتیبانی آتش و دیدبانان گردان‌های توپخانه به مدت دو روز متوالی در نقطه امنی تجمع و تحت آموزش مجدد قرار گرفتند. در این گردهمایی، ابتدا فرمانده قرارگاه (سرهنگ منوچهر دژکام)، نقش حیاتی این افسران، به عنوان چشم بصیر و گوش شنوای یگان‌های توپخانه در عملیات آینده را متذکر شدند و سپس نکات لازم توسط افسر توپخانه قرارگاه ارائه شد و در خاتمه، نقشه‌های ۵:۵۰۰۰ منطقه مربوطه که به تعداد کافی از اداره جغرافیایی ارتش دریافت شده بود، بین افراد شرکت‌کننده توزیع شد.

۴. داشتن زمان کافی و فرصت مناسب برای تعمیر یا تعویض برخی از قطعات توپ‌ها و تعمیر و نگهداری آنها، به مدت نزدیک به ۴ ماه، یکی دیگر از دلایل موفقیت‌آمیز بودن این عملیات به شمار می‌آید.

۵. کنترل تیراندازی‌ها در مرحله پدافندی موجب شد که کمبود مهمات بار مبنای یگان‌های توپخانه جبران و حتی تعدادی مهمات اضافی نیز برای مصرف در مرحله آفندی ذخیره شود.

۶. نقشه‌برداری بموقع و دقیق از مواضع تمام آتشبارهای تیر (حدود ۳۵ موضع) و سایر نقاط لازم در سرتاسر منطقه باعث شد که از هدر رفتن مهمات جلوگیری شود و ضمن بالا بردن دقت تیراندازی‌ها، تا حدودی عدم اجرای ثبت تیر توسط یگان‌های توپخانه را جبران کند.

۷. با توجه به آمار مربوط به مصرف مهمات که روزانه از یگان‌های آتش دریافت، ثبت و جدول آن به تفکیک تهیه می‌شد، مشخص شد در سخت‌ترین و پرتلاش‌ترین روزهای عملیات، یعنی ۴۸ ساعت ابتدایی، مهمات کمتری از سهمیه روزانه مهمات به مصرف رسیده و گلوله‌های فراوانی صرفه‌جویی شود که خلاصه مصرف مهمات در دو روز اول این عملیات، در یک بند مجزا آورده شده است.

۸. یکی از نکات برجسته عملکرد توپخانه این عملیات، برآورد منطقی تعداد جنگ‌افزارهای توپخانه و سهمیه مهمات و انواع متنوع آن، بویژه گلوله‌های روشن‌کننده بود که در این عملیات به خوبی از آنها بهره‌برداری مطلوب به عمل آمد و رزمندگان مانوری را قادر ساخت که در شب

اول عملیات، مسیرهای خود به سوی هدف‌های مربوطه را در شرایط تاریکی شب، هوای طوفانی و آبرگفتگی منطقه تشخیص دهند.

۹. به علت غیرسازمانی بودن قرارگاه قائم(عج) و نبود قرارگاه منسجم توپخانه، مانند گروه توپخانه یا توپخانه لشکر، به ناچار از وجود افسران یگان‌های توپخانه شرکت‌کننده در این عملیات برای تشکیل مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه و همچنین، مرکز طرح‌ریزی و هدایت آتش توپخانه قرارگاه استفاده شد. بیشتر این عزیزان فرماندهان، معاونان و یا رؤسای رکن سوم گردان‌های توپخانه بودند که همکاری صمیمانه و فراموش نشدنی با افسر توپخانه قرارگاه داشتند.

۱۰. آتش‌های شدید پشتیبانی و تداوم آن طی ۴۸ ساعت اولیه عملیات، در موفقیت نیروهای مانوری آنچنان تأثیرگذار بود که دشمن کوچک‌ترین فرصت برای عکس‌العمل و اجرای پاتک پیدا نکرد. با استمرار آتش‌های پشتیبانی در روز سوم عملیات، در حد گذار و جناحین هدف‌های تسخیری، یگان‌های مانوری توانستند به خوبی تحکیم هدف و تجدید سازمان کنند که به ناچار، دشمن وادار به عقب‌نشینی شد و به استقرار در ارتفاعات حمربین (مرز بین‌المللی مشترک دو کشور) تن در داد و حتی بخشی از خاک دشمن به دست نیروهای ما درآمد.

۱۱. موفقیت در این عملیات آنچنان بود که زمان پیش‌بینی شده عملیات، از مدت ۱۰ روز (۵ روز آفند و ۵ روز پدافند) به ۷ روز کاهش یافت.

برخی از نقاط ضعف و نارسایی‌های توپخانه در این عملیات

اصولاً هر نوع عملیات نظامی معمولاً نقاط ضعفی دارد که مسلماً عملیات محرم نیز عاری از آن نبود، که به چند مورد مهم آن اشاره می‌شود:

۱. در تشکیل قرارگاه‌های عملیاتی که در مدت ۸ سال دفاع مقدس و در نقاط مختلف تشکیل می‌شد، معمولاً هیچ‌گونه امکانات و حتی وسایل اولیه و بسیار ضروری در اختیار قرار نمی‌گرفت (از وسایل اولیه مهندسی برای ساخت سنگر گرفته تا واگذاری کارکنان خدماتی مورد لزوم). در روزهای اولیه تشکیل قرارگاه قائم(عج) نیز حتی یک سرباز یا یک دستگاه تلفن و یا یک وسیله برای رفت و آمد به این قرارگاه تازه تأسیس، واگذار نشده بود. حتی تهیه غذای روزانه افراد این قرارگاه، ابتدا با یگان‌های زیر امر بود که اصولاً روند صحیحی نمی‌تواند باشد.

۲. کمبود وسیله تحرک مانند خودرو و قطعات یدکی مورد نیاز آتشبارهای توپخانه از مهم‌ترین اشکالات یگان‌های توپخانه بود. به طور مثال، به علت کمبود خودرو، دیدبانان و افسران پشتیبانی آتش مجبور می‌شدند از وسایل نقلیه یگان پشتیبانی استفاده کنند که این امر مشکلاتی را به وجود می‌آورد.

۳. در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه تعدادی از برادران سپاهی اسماً حضور داشتند ولی به جز برادر حسن شفیع‌زاده (شهید بزرگوار)، معاون توپخانه سپاه و برادر یعقوب زهدی، مسئول اطلاعات و عملیات توپخانه سپاه، بقیه برادران نه تنها شغل و مسئولیت مشخصی نداشتند، بلکه اکثراً در کار سایرین دخالت‌های بی‌مورد و غیرتخصصی می‌کردند که جز ایجاد مزاحمت ثمری نداشت. در یک مورد مشخص، دیدبان سپاه روی منطقه منع آتش، درخواست تیر کرده بود که نیاز به بازبینی داشت. این تأخیر در پاسخگویی به درخواست دیدبان، مورد اعتراض برادران واقع شده بود که کار به مرکز عملیات قرارگاه کشیده شد. در مرکز قرارگاه که برادر رضا حبیب‌الهی هم حضور داشت، معلوم شد در منطقه مورد درخواست آتش، عده‌ای از افراد مین‌روب سپاه حضور دارند که به منظور تأمین یک مسیر مطمئن برای عبور یگان‌های خودی، در حال فعالیت هستند. البته در بین برادران سپاهی افرادی هم بودند که به القبای توپخانه آشنایی داشتند و با رفتار و منشی پسندیده، طالب همکاری جدی و کامل با مسئولان نظامی بودند.

۴. با توجه به تمام سفارش‌ها و پیگیری‌ها، مبنی بر اجرای ثبت تیر توسط یگان‌های توپخانه، به منظور بالا بردن دقت تیراندازی و جلوگیری از مصرف بی‌هوده مهمات، رعایت این امر مهم کمتر مورد توجه فرماندهان آتشبار قرار می‌گرفت.

۵. برخی از یگان‌های توپخانه به ملاحظات مربوط به استتار و اختفای مواضع که از اهمیت خاصی برخوردار است، آنچنان توجهی نمی‌کردند. این نقیصه، بویژه در مواضع یگان‌های توپخانه ۱۳۰ م بیشتر به چشم می‌خورد. لازم به ذکر است که پوک‌های مهمات ۱۳۰ م از جنس برنز و به رنگ طلایی است. خدمه این توپ‌ها، باید بلافاصله بعد از هر تیراندازی، این پوک‌ها را جمع‌آوری کنند و در محل‌های پوشیده مانند داخل کامیون‌های مهمات‌بر خالی چادردار جای دهند، تا موجب جلب توجه هواپیماهای دشمن برای شناسایی مواضع یگان نشود. این در حالی بود که بعد از پایان تیراندازی، این پوک‌ها مدت‌ها در اطراف توپ‌ها پراکنده و به حال خود رها می‌شدند.

۶. عدم دسترسی به تجهیزات پیشرفته به منظور تک به آماج‌ها، با کمترین مصرف مهمات برای ورود به مرحله اجرای تیر مؤثر، از قبیل مسافت‌یاب‌های لیزری، رادارهای ضد آتشبار و ضد خمپاره، تجهیزات هواسنجی، دوربین‌های لیزری مادون قرمز و...، متأسفانه موجب به هدر رفتن مهمات می‌شد و غافلگیر کردن دشمن نیز از بین می‌رفت.

خلاصه مصرف مهمات و تجزیه و تحلیل آن در دو روز اول عملیات

جدول مهمات مصرفی یگان‌های توپخانه صحرایی در روزهای اول و دوم عملیات
محرم (۱۱ و ۱۲/۸/۶۱)

نام یگان	نوع جنگ‌افزار	تعداد مصرفی	سهیمه واگذاری	مهمات باقیمانده	اضافه مصرفی	صرفه‌جویی شده
قائم ۱	آتشبار ۱۰۵ گردان ۳۰۱	۷۸۲	۲۸۸	۱۷۳۸	۴۹۴	-
	آتشبار ۱۳۰ گردان ۳۳۲	۱۱	۷۲	۱۶۹	-	۶۱
	۲رسد کاتیوشا گردان ۳۷۴	۲۳۶	۴۳۲	۷۸۴	-	۱۹۶
قائم ۲	آتشبار ۱۰۵ گردان ۳۲۳ و آتشبار ۱۰۵ گردان ۳۶۸	۳۴۶	۵۲۸	۱۴۵۴	-	۱۸۲
	آتشبار ۱۳۰ م علی	۳۸	۷۲	۱۴۲	-	۳۴
قائم ۳	آتشبار ۱۰۵ گردان ۳۲۷	۸۳۹	۲۸۸		۱۵۵	-
	آتشبار ۱۵۵ گردان ۳۲۷	۱۰۵	۱۰۸		-	۳
	آتشبار ۲۰۳ گردان ۳۲۷	۷۷	۳۶۰		-	۲۸۳
	آتشبار ۱۳۰ گردان ۳۴۷	۹۵	۷۲		۲۳	-
قائم ۴	گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵	۱۵۰۰	۱۰۵۶	۲۴۶۰	۴۴۴	-
	آتشبار ۱۳۰ گردان ۳۹۹	۱۶۰	۷۲	۱۱۰	۸۸	-
	۲قبضه کاتیوشا گردان ۳۷۶	۲۳۴	۴۳۲	۷۸۴	-	۱۹۸
	۲قبضه ۲۰۳ گردان ۳۹۰	۹۵	۱۲۰	۲۰۵	-	۲۵
قائم ۵	گردان ۳۲۳ مختلط گردان ۳۸ (-) گردان ۳۸۲ لشکر ۱۶ ۲رسد کاتیوشا گردان ۳۷۲					

۱۲۰	-	۳۰۳	۲۱۶	۹۶	گردان ۳۴۲ (م۱۳۰م)	توپخانه
۱۸۹۲	-	۷۹۲	۲۱۶۰	۲۶۸	گردان ۳۷۶ کاتیوشا	عمل
۶۴	-	۱۷۲	۷۲	۸	آتشبار ۳۴۳ (۱۳۰)	کلی
-	-	-	-	-	آتشبار ۱۳۰ سعید*	قرارگاه

* این آتشبار متعلق به سپاه پاسداران بود و صورت مصرفی خود را ارسال نکرد.

۱- مهمات مصرفی به ترتیب قائم‌ها:

(الف) قائم ۱: ۱۰۲۹ گلوله

(ب) قائم ۲: ۳۸۴ گلوله

(پ) قائم ۳: ۱۱۱۶ گلوله

(ت) قائم ۴: ۱۹۸۹ گلوله

(ث) قائم ۵: تیراندازی نداشته

(ج) قائم ۶: در احتیاط بود و وارد عمل نشد.

- مجموع سهمیه مهمات واگذاری در ۲ روز: ۶۳۴۸ گلوله

- مجموع گلوله‌های تیراندازی شده در دو روز: ۴۸۹۰ گلوله

- صرفه جویی در مهمات دریافتی: ۱۴۵۸ گلوله

۲- تجزیه و تحلیل

الف- با نگرش به جدول مهمات صفحه قبل، چنین نتیجه‌گیری می‌شود که تقریباً همه یگان‌های توپخانه دارای هویتزر ۱۰۵م، خیلی بیش از سهمیه واگذاری و دو آتشبار ۱۳۰م نیز کمی بیش از سهمیه واگذاری مصرف مهمات داشته‌اند. در عوض، یگان‌های کاتیوشا و ۲۰۳م، به مراتب کمتر از سهمیه واگذاری در این عملیات گلوله به مصرف رسانده‌اند که با توجه به عدم محدودیت مهمات ۱۰۵م و اینکه یکی از اهداف بکارگیری یگان‌های ۱۰۵م در این عملیات، جبران کمبود آتش مورد نیاز منطقه بوده، مصرف بیش از سهمیه این یگان‌ها قابل توجیه است.

ب- با توجه به اینکه در ۲ روز اول عملیات، یگان‌های مانوری به اهداف مورد نظر خود نائل شده بودند و قاعدتاً در روزهای بعد (در مرحله تحکیم هدف، تجدید سازمان و پدافند از مواضع اشغالی) به تیراندازی‌های کمتری نیاز بود، بنابراین، از سهمیه مهمات واگذاری، تعداد

فراوانی مهمات اضافی، بابت ۸ روز ماندهٔ عملیات، در یگان‌ها ذخیره شده است. از روز ۶۱/۸/۱۳ به علت اجرای آتش به مقدار کم، لزومی برای دریافت صورت مصرفی و کنترل دقیق تا پایان مأموریت نبود.

نتایج و دستاوردهای عملیات محرم

۱. آزادسازی کامل ارتفاعات حمیرین و تأمین خط پیروزی، برابر دستور عملیاتی.
۲. آزادسازی کامل منطقهٔ بیات و تأسیسات نفتی موجود در این منطقه.
۳. تصرف پاسگاه‌های شرفانی و زبیدات عراق و تأسیسات نفتی عراقی (شرفانی و چاه‌های نفتی آن).
۴. به اسارت درآوردن ۳۴۰۰ نفر از نیروهای دشمن.
۵. کشته و زخمی کردن حدود ۶۱۰۰ نفر از نیروهای دشمن.
۶. انهدام ۳۰۷ دستگاه تانک و نفربر و ۳۲۰ دستگاه خودرو دشمن.
۷. به غنیمت درآوردن ۱۴۹ دستگاه تانک و نفربر و ۲۷۵ دستگاه خودرو، از انواع مختلف و ۲۶ قبضه تفنگ ۱۰۶م و تعداد زیادی سلاح سبک و متوسط.
۸. سرنگون کردن ۹ فروند از هواپیماهای جنگی دشمن.
۹. استقرار کامل نیروهای ایرانی در اطراف شهرک طیب عراق.
۱۰. تسلط و تحت پوشش آتش قراردادن آبادی‌های طیب، شرفانی، فکه و علی غربی.
۱۱. ایجاد تلفات و ضایعات سنگین و جبران‌ناپذیر به تیپ‌های ۲۴ مکانیزه، ۶۰ زرهی و گردان ۹ تیپ ۴۲ زرهی و همچنین بقایای تیپ ۶۰۶ پیاده و تیپ ۵۰۵ پیاده و گردان تانک التحریر.
۱۲. طی عملیات محرم حدود ۱۰۰۰ کیلومترمربع از مناطق تحت اشغال دشمن، از جمله تأسیسات نفتی بیات آزاد شد، که قبلاً روزانه ۲۵ هزار بشکه تولید نفت داشته است. همچنین، جادهٔ عین‌خوش به دهلران از دید و تیر نیروهای عراقی خارج شد.
۱۳. در این عملیات، ارتفاعات حمیرین و بیش از ۳۰۰ کیلومترمربع از اراضی منطقهٔ حمیرین و نوار مرزی عراق به تصرف رزمندگان اسلام درآمد.

اسامی فرماندهان یگان‌های توپخانه صحرائی شرکت‌کننده در عملیات محرم:

فرمانده گردان ۳۲۷ توپخانه و یک آتشبار از گردان ۳۴۷ توپخانه	سرگرد عباسعلی حاج سلطانی
فرمانده گردان ۳۰۳ توپخانه	سرهنگ ۲ سید احمد میرطالبی
فرمانده گردان ۳۹۹ توپخانه	سرهنگ ۲ حسین تشکری
فرمانده گردان ۳۷۶ توپخانه	سرهنگ ۲ منصور ششکلانی
فرمانده گردان ۳۰۱ توپخانه	سروان اصغر منیعی
فرمانده گردان ۳۳۲ توپخانه	سرگرد فرج‌الله تمیمی
فرمانده گردان ۳۷۴ توپخانه	سرگرد محمد نجفی‌راشد
فرمانده گردان ۳۲۳ توپخانه	سرگرد عزیزالله بیات
فرمانده آتشبار دوم گردان ۳۶۸ توپخانه	سروان انصاری
فرمانده گردان ۳۸۱ توپخانه	سروان سعید یکتا
فرمانده گردان ۳۸۲ توپخانه	سرگرد تیمور پیشه‌ور
فرمانده گردان ۳۴۲ توپخانه	سرگرد عباس رشیدی
فرمانده آتشبار گردان ۳۴۳ توپخانه	سروان محمود عریان
فرمانده گردان ۳۸۸ توپخانه	سرگرد رضا علمی
فرمانده گردان ۳۵۲ مختلط توپخانه	سرگرد محمد باقر صفایی
فرمانده گردان ۳۶۵ توپخانه پدافند هوایی	سرگرد حسین اعتمادی‌فر
فرمانده آتشبار مستقل ۳۲۴ پدافند هوایی	سروان پورمحمدی
فرمانده آتشبار ۳۵۴ پدافند هوایی	سروان یثربی
فرمانده آتشبار مستقل ۳۶۲ شیلکا	سروان احمدی

عده‌ای از افراد پیاده و سرنشینان خودروهای عبوری رزمندگان می‌شد (از این فیض خودرو لندروور من نیز بی‌بهره نماند که شیشه‌ی جلو آن شکست و مختصر جراحی به راننده وارد آمد).

در پاسخ به این موضوع که فعالیت باعث ناامنی جاده شده و هر لحظه امکان کشته و زخمی شدن رزمندگان وجود دارد، تنها به این جواب بسنده می‌کردند: احداث سد خاکی در جلو رودخانه‌ی دویرج و مهار آب، برای بند آمدن آب رودخانه در پشت سد، به منظور ایجاد تسهیلات در حرکات عده‌ها، اعم از ادوات و نفرات، در روز عملیات از عرض رودخانه است. ولی متأسفانه این کار با ۱۸۰ درجه تغییر، به فاجعه‌ای دردناک در شروع عملیات محرم منجر شد.

بارش باران و تگرگ شدید، پر شدن آب دریاچه‌ی پشت سد و فشار بیش از حد آب به دیواره‌های سد و مسلماً عدم استحکام آن در برابر چنین حجم آب، موجب شد که سد یاد شده شکسته شود و آن همه هزینه‌ها و فعالیت‌ها به هدر رفته، باعث تأخیر در حرکات یگان‌های مانوری، سردرگمی رزمندگان در داخل آبگرفتگی‌ها، شهید و مجروح شدن صدها نفر از هم‌زمان و واژگونی تعداد زیادی از خودروها شود. این اتفاق بیشترین خسارت جانی و مالی را در منطقه‌ی قائم (تیپ ۸۴ و تیپ ۱۴ امام حسین (ع)) که در آن محور عهده‌دار تک اصلی بودند، وارد کرد و دست کم ۳۵۰ رزمنده در آب غرق شده و به شهادت رسیدند. روحشان شادا!

پیوست ب- شرح تأسیساتی که رسدهای توپ پدافند هوای در آنها مستقر بوده و فعالیت داشتند:

نام تأسیسات	یگان مسئول	فرمانده	تعداد و نوع توپ
پل‌های قدیم و جدید و شبکه برق دزفول	گردان ۳۶۲ توپخانه	سروان احمدی	۳ توپ شیلکا ۱ توپ ۲۳م ۱ توپ ۱۴/۵م
ایستگاه راه آهن، سیلو، ترمینال‌های نظامی و تأسیسات گاز اندیمشک	آتشبار مستقل ۳۲۴	سروان پورمحمدی	۲ توپ ۵۷م ۱ توپ ۲۳م ۱ توپ ۱۴/۵م
انبارهای دوکوهه			۳ توپ ۵۷م ۶ توپ ۲۳م ۲ توپ ۱۴/۵م
انبارهای حسینیه			۳ توپ ۲۳م ۱ توپ ۱۴/۵م
سد دز	گردان ۳۶۵ توپخانه	سروان خاشعی	۶ توپ ۲۳م

نام تأسیسات	یگان مسئول	فرمانده	تعداد و نوع توپ
کارخانه قند هفت‌تپه		ستوان غلامی	۲ توپ ۱۴/۵ م
کشت و صنعت کارون		ستوان غلامی	۲ توپ ۱۴/۵ م
سد کارون		سروان خاشعی	۶ توپ ۲۳ م
تأسیسات شهر شوشتر	گردان ۳۰۷ توپخانه		۳ توپ ۲۳ م

منظور از ذکر چگونگی گسترش توپ‌های پدافند هوایی یگان‌های نظامی در تأسیسات بالا، توجه به مشکل قرارگاه و یگان‌های متعدد آن از نظر کمبود جنگ‌افزارهای پدافندی است. ضمناً تمامی تأسیسات غیرنظامی ذکر شده بالا، بجز سد کارون، دارای شبکه اعلام خطر هوایی نیروی هوایی بوده و مانند پدافند زمین به هوای نیروی هوایی عمل می‌کردند.

پیوست پ-

آمار شهدا، جانبازان، مفقودین و آزادگان عملیات محرم

الف - لیست آمار شهدای یگانهای شرکت کننده نیروی زمینی ارتش در عملیات محرم

ردیف	یگان	پرسنل کادر			وظیفه		جمع
		افسر	درجه دار	افسر	درجه دار	سرباز	
۱	تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه	۵	۵	—	۶	۸۱	۹۷
۲	تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد	—	۱۴	—	۵	۱۹۲	۲۱۱
۳	گردان ۱ تکاور تیپ ۵۸ تکاور	—	—	—	—	۱۳	۱۳
۴	یگانهای مستقر در منطقه	۱	۲	—	—	۲	۵
جمع		۶	۲۱	—	۱۱	۲۸۸	۳۲۶

ب - لیست آمار جانبازان یگانهای شرکت کننده نیروی زمینی ارتش در عملیات محرم

ردیف	یگان	پرسنل کادر			وظیفه		جمع
		افسر	درجه دار	افسر	درجه دار	سرباز	
۱	تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه	۴	۶	۱	۱۰	۲۴۳	۲۶۴
۲	تیپ ۸۴ پیاده خرم آباد	۱۴	۲۴	۲	۴	۱۹۰	۲۳۴
۳	گردان ۱ تکاور تیپ ۵۸ تکاور	۱	۳	—	—	۲۷	۳۱
۴	یگانهای مستقر در منطقه	—	—	—	—	۱۳	۱۳
جمع		۱۹	۳۳	۳	۱۴	۴۷۳	۵۴۲

ج - لیست آمار مفقودین یگانهای شرکت کننده در عملیات محرم

ردیف	یگان	پرسنل کادر			وظیفه		جمع
		افسر	درجه دار	افسر	درجه دار	سرباز	
۱	تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه	—	—	—	—	۱	۱
۲	تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد	—	—	—	—	—	—
۳	گردان ۱ تکاور تیپ ۵۸ تکاور	—	—	—	—	۶	۶
۴	یگانهای متفرقه	—	—	—	—	—	—
	جمع	—	—	—	—	۷	۷

د - لیست آمار آزادگان یگانهای شرکت کننده در عملیات محرم

ردیف	یگان	پرسنل کادر			وظیفه		جمع
		افسر	درجه دار	افسر	درجه دار	سرباز	
۱	تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه	—	—	—	—	۱۲	۱۲
۲	تیپ ۸۴ پیاده خرم‌آباد	—	—	—	—	—	—
۳	گردان ۱ تکاور تیپ ۵۸ تکاور	—	—	—	—	۵	۵
۴	یگانهای متفرقه	—	—	—	—	—	—
	جمع	—	—	—	—	۱۷	۱۷

منابع:

- ۱- پور داراب، سعید، سرتیپ ۲، عملیات محرم، ایران سبز، تهران، ۱۳۸۵.
- ۲- یادداشت‌های بجا مانده نویسنده (سرهنگ توپخانه عبدالله رشیدنجفی)، در طول ۷ ماه حضور مداوم در منطقه عملیاتی قرارگاه قائم (عج) که در این مدت به عنوان افسر مشاور توپخانه فرماندهی و هماهنگ کننده پشتیبانی آتش قرارگاه قائم (عج) در عملیات محرم انجام وظیفه کرده است.

بخش ششم: عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۴

نویسنده: سرتیپ دوم توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

مقدمه:

عملیات "الفجر ۴" توسط قرارگاه عملیاتی مشترک حمزه سیدالشهداء(ع) - رده جلو مریوان - به فرماندهی سرهنگ توپخانه ستاد غلامحسن امیربیگی و برادر پاسدار حاج علی رضائیان در منطقه عمومی مریوان از تاریخ ۱۳۶۲/۷/۲۷ تا تاریخ ۶۲/۸/۲۹ به اجرا درآمد.^۱

منظور از این عملیات غافلگیری و فریب دشمن از جبهه‌های جنوب و همچنین وارد آوردن تلفات به نیروهای دشمن، انهدام پایگاه‌ها و عقبه ضدانقلاب، برخورداری از یک خط پدافندی مطمئن و بالأخره دسترسی سریع از شهرستان مریوان به شهرستان بانه و بالعکس بود.

پس از اعلام موجودیت "قرارگاه عملیاتی مشترک حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان" و دریافت مأموریت، خط مشی کلی فرمانده بر این بود که رؤسای ارکان ستاد هماهنگ کننده و ستاد تخصصی، بخصوص قسمت ارتشی قرارگاه که بیشترین مسئولیت طرح‌ریزی را به عهده داشتند، تا حد امکان، تمام اصول و روش‌های ستادی را به کار گیرند و بر مبنای "ترتیب توالی اعمال فرمانده و ستاد" و با فرصتی که در اختیار دارند، با دقت کامل، عملیات را طرح‌ریزی و هدایت کنند.

۱. بخشی از نوشته‌ها، بویژه اسناد ارائه شده در این مقاله از کتاب "الفجر ۴"، تألیف امیر بزرگوار سرتیپ دوم توپخانه ستاد غلامحسن امیربیگی که در زمان اجرای این عملیات فرمانده ارتشی قرارگاه حمزه سیدالشهداء(ع) - رده جلو مریوان - بودند، استخراج و عیناً درج شده است.

با توجه به برآوردهای ستادی، طرح‌ها و دستورهای عملیاتی، به همراه پیوست‌های مربوطه و همچنین، دستورهای جزء به جزء که در حین هدایت عملیات مذکور، به طور منظم و برابر الگو تهیه و به یگان‌های عمل کننده ابلاغ و بر اساس آنها عملیات اجرایی هدایت و کنترل شده است، اقدامات انجام شده در این عملیات می‌تواند در مراکز آموزشی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، به عنوان مدرک مورد مراجعه، در جهت اجرای پاسگاه‌های فرماندهی و تمرین‌های روی نقشه و حتی مانور روی زمین مشابه، مورد بهره برداری قرار گیرد. بویژه اینکه نقش توپخانه در این عملیات بسیار برجسته بود و برابر دستور فرمانده وقت نیروی زمینی (سپهد شهید علی صیادشیرازی)، از تمامی امکانات از جمله افسران مجرب دانشکده‌های توپخانه، به عنوان دیدبان و افسر رابط توپخانه در یگان‌های مانوری، استفاده شد که به نوبه خود، اثرات مطلوبی در موفقیت عملیات داشت.

جغرافیای نظامی منطقه عملیات (کردستان) - (نقشه شماره ۱)

استان کردستان از شمال به استان آذربایجان غربی، از جنوب به استان کرمانشاه، از شرق به استان زنجان و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود. کردستان منطقه کوهستانی بسیار درهمی است که در قسمت غربی ایران قرار دارد. مرز ایران در این قسمت از خط‌الرأس ارتفاعات صعب‌العبور که همان دنباله ارتفاعات زاگرس است، می‌گذرد که دارای دره‌های عمیق و معابر کوهستانی مهمی است. ارتفاعات منطقه عموماً پوشیده از جنگل بوده ولی قطر و ارتفاع کم درختان بلوط و تراکم نه چندان زیاد آنها، ضمن فراهم کردن پوشش و اختفای نسبی، مانع عمده‌ای برای اجرای عملیات جنگی نیستند. رودخانه‌ها و جویبارهای فراوانی در این منطقه جاری است که آب اغلب آنها نهایتاً به کشور عراق سرازیر می‌شوند.

در این منطقه، پیشرفتگی "شیلر"، به طول تقریبی ۳۵ کیلومتر و عرض ۶ تا ۱۵ کیلومتر که جزو سرزمین کشور عراق است، به داخل خاک ایران جلو آمده و منطقه بانه را از منطقه مریوان جدا کرده است. مقابل شهر مریوان، شهر پنجوین عراق قرار دارد که گره مواصلاتی بین حلبچه و سلیمانیه در عراق و مریوان در ایران است.

سرزمین کردستان برای مدت زیادی از سال پوشیده از برف است و در زمستان در بسیاری از مواقع، راه‌های قصبات و قراء برای مدتی قطع می‌شوند. به طور کلی، دامنه ارتفاعات، آب و هوای معتدل دارد، ولی هوا در قله‌ها فوق‌العاده سرد و زمین آن نواحی در بیشتر ایام سال، پوشیده از برف است.^۱

در جلگه خاوری، اهالی به زراعت اشتغال دارند و زراعت آنان را، بیشتر غلات و حبوبات تشکیل می‌دهد. در دره‌های گرم قسمت‌های غربی این استان، درختان میوه بهتر رشد می‌کنند. به طور کلی، می‌توان گفت که زراعت کردستان چندان مهم نبوده و در مقابل، دامپروری آن از اهمیت بیشتری برخوردار است.

اهمیت منطقه عملیاتی والفجر ۴ از نظر جنبه‌های تاکتیکی زمین

منطقه عملیاتی والفجر ۴ از شمال غرب شهرستان بانه تا جنوب غرب شهرستان مریوان ادامه می‌یافت. تا قبل از اجرای این عملیات، قسمت عمده مرز (در قسمت‌های شمالی و جنوبی پیشرفتگی شیلر)، در اشغال ضدانقلاب و نیروهای عراقی بود. این منطقه محل مناسب برای شروع اقدامات خرابکارانه و هدایت عملیات برون مرزی عراق و همچنین مرکز جاسوسی و جمع‌آوری اطلاعات برای ارتش عراق بود. ضمن اینکه محلی امن برای گروهک‌های مخالف و ضدانقلاب به شمار می‌رفت. با اجرای موفقیت‌آمیز عملیات والفجر ۴، امتیازاتی به شرح زیر حاصل می‌شد:

- مسدود ساختن راه تردد عناصر ضدانقلاب و گروهک‌های مخالف به داخل کشور.
- تصرف پادگان نظامی گرمک و شهر پنجوین.
- انهدام نیروهای دشمن و عناصر ضدانقلاب و تأمین امنیت داخلی استان کردستان.

۱. یکی از اقدامات اساسی یگان‌های توپخانه در تابستان و اوایل پاییز، رساندن آذوقه، مواد اولیه غذایی، نفت و سایر وسایل گرم‌کننده به دیدگاه‌ها بود، که اغلب آنها در قله‌ها در فلك کشیده ارتفاعات منطقه قرار داشتند. این مواد به قدر کافی و به اندازه مصرف حداقل شش ماه کارکنان تیم‌های دیدبانی، در این دیدگاه‌ها ذخیره می‌شدند. زیرا امکان رفت و آمد به این نقاط از اواسط پاییز تا اواسط بهار سال بعد، بسیار سخت و در پاره‌ای از اوقات ناممکن بود.

- تسلط بر چند شهر و روستای مرزی که عمدتاً مراکز فرماندهی ارتش عراق و عناصر ضدانقلاب و محل‌های تجمع، آموزش و هدایت طرح‌های خرابکارانه آنها در داخل کشور بودند.
- خارج کردن شهر میروان و روستاهای اطراف آن از زیر دید و تیر توپخانه‌های دشمن.
- فراهم ساختن مقدمات اجرای عملیات‌های محدود و گسترده آتی در استان سلیمانیه عراق، از طریق تسلط بر ارتفاعات مهم منطقه از جمله ارتفاعات "سور کوه"، "زله" و "سورن".
- فریب دشمن و غافل کردن او از جبهه‌های جنوب و اجبار به کشاندن نیروهایش از جبهه جنوب به جبهه شمال غرب.
- ایجاد وحدت بین گروه‌های مخالف رژیم عراق و استفاده از آنان علیه رژیم مزدور این کشور.
- کاهش مشکلات قرارگاه شمال غرب (حمزه سیدالشهدا) در تأمین امنیت داخلی منطقه تحت کنترل.

جمع‌آوری هویتزرهای ۱۰۵م از پایگاه‌ها و انجام هماهنگی‌های اولیه برای اجرای عملیات والفجر ۴

همزمان با آزادسازی شهرها و آبادی‌ها و محورهای مواصلاتی بین آنها در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی، پایگاه‌های ضد چریک در فواصل مختلف ایجاد شده بود تا حاکمیت جمهوری اسلامی ایران همچنان، در مناطق تحت کنترل، حفظ شود. در تعدادی از این پایگاه‌ها، یک یا دو قبضه هویتزر، غالباً ۱۰۵م، نیز مستقر شده بود. هدف از استقرار این هویتزرها، پوشش چند پایگاه مجاور با آتش توپخانه بود. به این ترتیب که دیدبانانی در هر یک از این پایگاه‌ها حضور داشته باشند تا در صورت نیاز، از پایگاهی که توپخانه در آن استقرار پیدا کرده بود، درخواست آتش کنند. ولی به مرور زمان و شاید به علت کمبود دیدبان در یگان‌های توپخانه مربوطه، این طرح عملاً معلق شده بود و خدمه توپ‌ها در پایگاه‌هایی که استقرار داشتند، در بالاتکلیفی به سر می‌بردند و تنها کاری که ممکن بود انجام دهند، در صورت به خطر افتادن موقعیت پایگاه، اجرای تیر مستقیم علیه افراد ضدانقلاب می‌توانست باشد. برابر شنیده‌ها، یک بار عناصر ضدانقلاب به قصد تصرف یک پایگاه، به آن نزدیک می‌شوند. در این موقع، رئیس توپ مستقر در آن پایگاه، به ناچار، دستور تیر مستقیم را به سوی گروهی از افراد ضدانقلاب که

در حال نفوذ به داخل پایگاه بودند، صادر می‌کند، که خوشبختانه گلوله تیراندازی شده درست در وسط آن افراد حمله‌ور منفجر شده، تعدادی از آنها را به درک واصل و تعدادی را هم مجروح می‌کند. با این اقدام، بقیه عناصر ضدانقلاب به سرعت از محوطه پایگاه دور شده، پا به فرار می‌گذارند. از آن تاریخ به بعد، اغلب فرماندهان خواستار استقرار توپخانه در پایگاه‌های مربوطه شده بودند تا به این ترتیب، قوت قلبی برای نیروهای مستقر در پایگاه فراهم شده باشد. حتی شایع شده بود که ضدانقلاب جرأت حمله به پایگاه‌هایی را که توپخانه در آن مستقر است، ندارد. به هر صورت، در خرداد ماه ۱۳۶۲ برابر دستور صادره، بنا شد که توپ‌های مستقر در پایگاه‌ها، جمع‌آوری و به پادگان‌های مربوطه (سنندج، مریوان و سقز) برگردانده شوند و ضمن بازسازی مجدد آتشبارها و انسجام گردان‌های توپخانه لشکری، سریعاً به امر آموزش توپخانه و کاربرد آن، به عنوان پشتیبانی آتش از یگان‌های مانوری در عملیات منظم، توجه ویژه مبذول شود. این در حالی بود که در آن زمان هنوز هیچ یک از فرماندهان توپخانه، حتی فرمانده توپخانه لشکری، از قریب الوقوع بودن اجرای یک عملیات آفندی در منطقه کردستان آگاه نبودند.

مأموریت ابلاغی به قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان (نقشه شماره ۲) و تشکیل اولین شور ستادی

در تاریخ ۶۲/۵/۱۸، قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان - موجودیت خود را در پادگان مریوان اعلام کرد و در همان تاریخ، مأموریت آن، که از طرف قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص) صادر شده بود، توسط فرمانده قرارگاه شمال غرب، به شرح زیر، به این قرارگاه ابلاغ شد:

۱. تأمین ارتفاعات شمال و شمال غربی مریوان و همچنین ارتفاعات جنوب غربی بانه.
۲. پاک کردن سرزمین خودی از لوث وجود دشمن در مناطق اشغالی.
۳. انهدام نیروهای دشمن در منطقه شیلر و سایر مناطق متصرفی.
۴. قطع ارتباط عناصر ضدانقلاب منطقه با دشمن بعثی عراق، با تصرف دهانه شیلر (خط سبز).
۵. خارج کردن شهرها و آبادی‌های مرزی منطقه از تیررس توپخانه دشمن.

۶. از بین بردن دید و تیر دشمن از روی شهر مریوان و شهرک‌ها و آبادی‌های اطراف مریوان و بانه.

۷. پاکسازی منطقه از وجود ضدانقلاب داخلی و ترمیم مرز ایران و عراق.

اولین شور ستادی قرارگاه عملیاتی مشترک حمزه سیدالشهداء - ردهٔ جلو مریوان - در تاریخ ۶۲/۵/۳۰ تشکیل و پس از بررسی و تجزیه و تحلیل مأموریت ابلاغی و مبادلهٔ اطلاعات در مورد آخرین وضعیت از نیروهای خودی و دشمن، مأموریت (بیان مجدد مأموریت) قرارگاه به شرح زیر تعیین و توسط فرماندهٔ قرارگاه به ارکان ستادهای هماهنگ‌کننده و تخصصی، جهت تهیهٔ برآوردهای ستادی ابلاغ و مقرر شد. کارکنان ستاد به منظور پی بردن به مقدرات و محدودیت‌های یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی تحت کنترل عملیاتی قرارگاه، از آنها بازدید به عمل آورده و ضمن توجیه فرماندهان و عناصر ستادی آنها، آمادهٔ ارائهٔ برآوردهای خود در تاریخ ۶۲/۶/۱۰ باشند:

مأموریت: "قرارگاه عملیاتی مشترک حمزه سیدالشهداء - ردهٔ جلو مریوان - با نیروهای تحت کنترل عملیاتی از ارتش و سپاه، در ساعت «س» روز «ر» تک کرده، با تصرف ارتفاعات سورن، ارتفاعات جنوب و جنوب‌غربی پنجوین (کانی مانگا و شاخ تارچر، شیخ‌گزنشین، کوه لری، شیخ شلخان و سور کوه)، نیروهای دشمن را در منطقهٔ شیلر، کوه کنگرک، کوه گرمک، کوه مارو، براله، سربراله، مسعود و کلو، منهدم، پنجوین و جادهٔ پنجوین - سید صادق و معابر نفوذی به داخل شیلر را تأمین کند و آماده می‌شود در منطقه و ارتفاعات متصرفی پدافند کند."

اقدامات دشمن

با مطلع شدن دشمن از اقدامات نیروهای خودی، از طریق عناصر ضدانقلاب، از تاریخ ۶۲/۶/۲ بمباران شدید هواپیماهای دشمن در منطقه شروع شد و پادگان و شهر مریوان و یگان‌های مستقر و یا در حال ورود به منطقه، به طور مستمر زیر آتش هواپیماهای دشمن قرار گرفتند. بر اثر بمباران مداوم شهر مریوان و تخریب بیشتر اماکن، حتی تنها بیمارستان موجود در آن، مردم شهر هراسان، ظرف مدت سه روز، شهر را تخلیه کرده، به غارهای اطراف پناه بردند

و اغلب سازمان‌های دولتی به حالت نیمه تعطیل و بخش خصوصی به حالت تعطیلی کامل درآمدند.^۱

تشکیل شور دوم ستادی قرارگاه

در تاریخ ۶/۶/۱۰، برابر قرار قبلی، شور ستادی قرارگاه به منظور ارائه برآوردها، در محل استحکامات نیمه تمام آن، واقع در تپه‌های جنوب‌غربی پادگان برگزار شد.

۱- رئیس رکن یکم (مسئول پرسنلی) استعداد، روحیه و انضباط نیروهای خودی را در سطح عالی توصیف کرد، ولی توانمندی یگان‌ها را از نظر خدمات بهداری و برقراری پست‌های امداد و ایستگاه‌های تخلیه و درمان، ضعیف برشمرد که بلافاصله، پیشنهادهای او به رده بالا منعکس شد و هماهنگی‌های لازم برای برطرف شدن این نقیصه به عمل آمد.

۲- رئیس رکن دوم (مسئول اطلاعات) نیروهای دشمن را شامل ۲۵ یگان (تیپ و گردان مستقل) و در کنترل عملیاتی لشکر ۴ کوهستانی برآورد کرد، که در کمترین زمان ممکن می‌توانستند توسط ۲۱ تیپ پیاده دیگر تقویت شوند. ضمناً یادآور شد که در چند روز اخیر، دشمن به فعالیت‌های شناسایی خود افزوده و علاوه بر شناسایی و عکس‌برداری هوایی، اقدام به اعزام گشتی‌های نفوذی کرده است و برابر اطلاعاتی که به دست می‌آورد، مرتباً اقدام به جابه‌جایی نیروهای خود می‌کند. به گفته وی:

۱- با توجه به آلوده بودن منطقه و همکاری ضد انقلاب داخلی با عوامل رژیم بعثی عراق و همچنین، نفوذ عوامل جاسوسی دشمن به داخل سازمان‌های دولتی و حتی ارتش، حفاظت اطلاعات، بویژه اطلاعات نظامی، بسیار مشکل بود. به همین لحاظ، اقدامات اولیه طرح‌ریزی این عملیات در نقاط دور از منطقه مانند تهران و ارومیه، صورت می‌گرفت، ولی با این حال در اندک مدت، اطلاعات مورد نیاز دشمن از مجراهای مختلف جاسوسی، در اختیار ضد انقلاب داخلی و نیروهای نظامی ارتش عراق قرار می‌گرفت، که به این ترتیب، مشکلات فراوانی برای طرح‌ریزی و اجرای عملیات در این منطقه به وجود می‌آمد. از همه مهم‌تر، امکان استفاده از اصل غافلگیری که راهبرد غالب عملیات نظامی ما در طول دوران دفاع مقدس بود، در این منطقه تقریباً غیرممکن می‌شد. در یک مورد نیز، نویسنده که در آن هنگام معاون توپخانه لشکر ۲۸ پیاده بودم، در مرداد ماه ۱۳۶۲ در معیت فرمانده محترم وقت نزاجا (امیر سرافراز ارتش اسلام شهید سپهبد علی صیاد شیرازی) و فرمانده لشکر ۲۸ (سرهنگ غضنفر آذر فر) با بالگرد از مروان به ارومیه رهسپار شدیم و در قرارگاه حمزه سیدالشهداء، ضمن آشنایی با هم‌تایان خود از سپاه پاسداران، مقدمات طرح‌ریزی عملیات والفجر ۴ مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

الف: استعداد یگان‌های دشمن ۶۵ تا ۷۰ درصد است و جایگزینی افراد جیش‌الشعبی که از آموزش و تجربه کمتری برخوردارند، برای جبران کسری سازمان آنها، از نقاط ضعف یگان‌های مذکور است. روحیه نیروهای دشمن ضعیف است. ولی سازمان اطلاعاتی دشمن، کارایی مناسبی دارد که البته ضعف آموزش حفاظت اطلاعات و سهل‌انگاری کارکنان خودی، مؤثر بودن اقدامات اطلاعاتی دشمن را افزایش داده است.^۱

ب: نقاط برجسته عملیاتی دشمن عبارتند از: آرایش‌های دفاعی زمین و تحکیم مواضع، بهره‌گیری از ترکیب موانع طبیعی و مصنوعی، کارایی یگان‌های مهندسی، تحرک و جابه‌جایی خوب یگان‌ها، اجرای پاتک‌های سریع و مکرر علیه رخنه‌های ایجاد شده در مواضع، اجرای آتش‌های سنگین و طولانی مدت توپخانه و بالأخره، بمباران‌های شدید هوایی. وضعیت لجستیکی دشمن بسیار عالی و از نقاط قوت اوست.

متقابلاً کارایی ضعیف پیاده نظام، از هم پاشیده شدن سریع سامانه فرماندهی و کنترل در مقابل هجوم‌های توأم با غافلگیری، ضعف در مقابله با تهدیدهای جناحی، عملکرد بدون دقت نیروی هوایی و بالأخره، اتکای بیش از حد به خاکریزها و موانع پدافندی از جمله نقاط ضعف کلی عملیاتی دشمن به حساب می‌آیند. ضمناً گسترش بیش از حد لشکر ۴ کوهستانی و عدم تجربه فرمانده لشکر، از عواملی هستند که سامانه کنترل و هدایت او را با مشکل جدی مواجه خواهند کرد. تمرکز توپخانه دشمن در یک منطقه و گستردگی منطقه عملیاتی و تعدد جبهه‌ها، مانور یگان‌های توپخانه دشمن را با سختی و محدودیت روبه‌رو خواهد کرد.

بهترین معبر وصولی خودی به طرف دشمن

در جنوب شیلر: معبر کانی میران - باشماق - پنجوین و کیکن - خانم شیخان - مسعود و کلو.

در شمال شیلر: معبر سور کوه - شیخ شلخان - لری - شیخ‌گزنشین - شاخ تارچر و کانی مانگا.

۱- از مشکلات حفاظت اطلاعات این عملیات همین بس که بالگرد شنوک حامل کارکنان و نیروهای قرارگاه در حین عزیمت از ارومیه به مریوان در بین راه به کمین ضدانقلابیون برخورد کرد، که دو گلوله کلاشینکف نیز به بدنه آن اصابت کرد. همچنین، خودرو حامل فرمانده قرارگاه در حین مراجعت از بازدید محل قرارگاه در حال احداث در منطقه دره تفی، مورد کمین ضدانقلاب واقع شد.

راهکار احتمالی دشمن

دفاعند در مواضع کنونی، تقویت به وسیله احتیاط و نیروهای تقویت نزدیک و تقویت دور، با بکارگیری آتش‌های پشتیبانی هوایی، توپخانه صحرایی و شیمیایی.

نتیجه‌گیری

نیروهای دشمن در منطقه قرارگاه عملیاتی مشترک حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان - در برابر رخنه نیروهای ما، به دلیل گسترش وسیع، ضعف آموزش (بویژه نیروهای جیش‌الشعبی)، روحیه ضعیف، عدم هدایت متمرکز آتش توپخانه و عملیات سریع و غافلگیرانه شدیداً آسیب‌پذیر هستند.

۳- رئیس رکن چهارم (مسئول لجستیک)، با توجه به میزان آماد مورد نیاز محاسبه شده و مقایسه آن با میزان آماد موجود، کمبود اساسی انواع مختلف مهمات را یادآور شد و همچنین، مشکلات حمل و نقل و آماد یگان‌ها در مناطق صعب‌العبور و کمبود اقلام سیال و تند مصرف در یگان‌های تعمیر و نگهداری، به منظور جایگزینی تجهیزات انهدامی را از جمله چالش‌های پیش روی قرارگاه دانست.

در مورد مسائل مطرح شده در بالا و پیشنهادهای افسر لجستیک، مقرر شد:

- میزان آماد موجود در آمادگاه‌ها تا ۵۰ درصد بالا برده شود و افسر عملیات نیز در محاسبه میزان آماد مورد نیاز تجدید نظر کند. از جنگ‌افزارهایی که از نظر مهمات محدودیت ندارند، بیشتر استفاده شود. در شرایط بحرانی، یگان‌ها، با اجازه فرماندهی قرارگاه، از ۲۰ درصد بار مبنای مهمات خود استفاده کنند.

- قبل از شروع عملیات و با استفاده از ترابری هوایی و همچنین وسایل ترابری در دسترس، از قبیل تراکتور و قاطر، آمادهای مورد نیاز به مناطق عملیاتی حمل و در محل‌های مناسب ذخیره شود.

- اقلام سیال تا حد ممکن، از طریق گردان آماد و پشتیبانی منطقه، در اختیار یگان‌های نگهداری قرار داده شود تا در صورت لزوم، نسبت به تعویض تجهیزات معیوب یا انهدامی، اقدام بموقع صورت پذیرد.

۴- رئیس رکن سوم (مسئول عملیات) جمع کل یگان‌های مورد نیاز جهت اجرای عملیات والفجر ۴ را به شرح زیر ارائه داد:

جمع کل یگان‌های مانوری مورد نیاز: ۶۰ گردان.
جمع کل یگان‌های توپخانه صحرایی مورد نیاز: ۱۶ آتشبار ۱۰۵م م و ۱۵۵م م، ۱۳ آتشبار ۱۳۰م م، ۵ آتشبار کاتیوشا و ۳ آتشبار ۲۰۳ م م که از این توپخانه‌ها، یک آتشبار کاتیوشا، یک گردان ۱۳۰م م و یک گردان ۲۰۳ م م برای عمل کلی منظور خواهد شد.
جمع کل یگان‌های توپخانه پدافند هوایی مورد نیاز، به منظور تأمین پدافند هوایی یگان‌های رزمی و پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی: ۵ گردان پدافند هوایی ۲۳م م یا ۵۷ م م.
جمع کل یگان‌های مهندسی مورد نیاز: ۳ گردان مهندسی رزمی، علاوه بر یگان‌های مهندسی جهادی.

واگذاری توپخانه مورد نیاز عملیات

پس از برآورد تعداد یگان‌های توپخانه مورد نیاز برای اجرای موفقیت‌آمیز عملیات پیش‌رو، سرهنگ ۲ عبدالله رشیدنجفی (افسر توپخانه قرارگاه) به تهران اعزام شد تا در جلسه مورخه ۶۲/۵/۲۷ مدیریت عملیات و اطلاعات نزا شرکت کرده، نسبت به ارائه تعداد توپخانه‌های مورد نیاز عملیات و مشخص شدن یگان‌های توپخانه و همچنین، میزان سهمیه مهمات واگذاری، با مقامات قرارگاه نزا مذاکره کند. در این جلسه، مقرر شد علاوه بر یگان‌های توپخانه لشکر ۲۸ پیاده که در منطقه حضور دارند، یگان‌های توپخانه زیر در اختیار قرارگاه حمزه سیدالشهدا - رده جلو مریوان - قرار گیرد:

- گردان‌های ۳۴۲ و ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م م و دو آتشبار از گردان ۳۷۲ کاتیوشا، جمعی گروه ۳۳ توپخانه به همراه ارکان و آتشبار ارکان گروه یاد شده.
- گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵م م خودکشی از لشکر ۸۸ زرهی.
- گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م م کشی از لشکر ۲۱ پیاده (که قرار شد به همراه تیپ ۲ لشکر مذکور به منطقه اعزام شود).
- یک آتشبار ۲۰۳م م از گردان ۳۹۰ توپخانه و یک آتشبار کاتیوشا از گردان ۳۶۲ توپخانه، جمعی گروه ۱۱ توپخانه.

۱- این برآورد با هماهنگی کامل افسر توپخانه قرارگاه و فرمانده گروه ۳۳ توپخانه و اعضای ستاد مربوطه که مسئولیت هماهنگی پشتیبانی آتش را در منطقه به عهده داشتند، انجام پذیرفت.

— دو رسد کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه، جمعی گروه ۴۴ توپخانه (که از قبل در این منطقه حضور داشت).

به این ترتیب، حدود ۱۲ گردان توپخانه صحرایی از کالیبرهای مختلف و به عبارتی، بالغ بر ۱۹۲ قبضه توپ و هویتر و ۵۶۰ لوله کاتیوشا در پشتیبانی از عملیات والفجر ۴ به کار گرفته شدند و نیازمندی توپخانه قرارگاه تا حدودی تأمین شد.

ضمناً از نظر مهمات، علاوه بر میزان آماد موجود (مهمات موجود برای هر قبضه) که برای ۲۰ روز عملیات در نظر گرفته شده بود، هر یگان متجاوز از سه برابر بار مینا، ذخیره مهمات داشت. در ضمن، در زمان بحرانی و ضرورت، به یگان‌های توپخانه اجازه داده شده بود، بنا به دستور از ۲۰ درصد بار مینا نیز استفاده کنند.

اقدامات مربوط به آمادگی توپخانه، قبل از شروع عملیات

— مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش، توسط گروه ۳۳ توپخانه، در منطقه‌ای به نام دره تفی تشکیل شد و کار طرح‌ریزی و هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه را به عهده گرفت.

— برای فعال کردن مراکز هماهنگی آتش تیپ‌های مانوری و استفاده مناسب از تیراندازی به صورت دیدبانی شده، به ابتکار فرماندهی نزاجا، تعداد ده نفر افسر پایور با تجربه از مرکز توپخانه اصفهان به منطقه اعزام و بین گردان‌های توپخانه، بویژه گردان‌های کمک مستقیم، تقسیم شدند تا با طرح‌ریزی مناسب آتش و اجرای ثبت تیرهای دقیق در منطقه، حداکثر پشتیبانی آتش برای یگان‌های مانوری فراهم شود. به علاوه، به پیشنهاد افسر توپخانه قرارگاه و تصویب جانشین فرماندهی نزاجا، حدود ۴۰ نفر افسر پایور از یگان‌های توپخانه موجود در منطقه انتخاب و تحت آموزش قرار گرفتند، تا پس از پایان آموزش به عنوان افسر پشتیبانی آتش و دیدبان جلو توپخانه به یگان‌های مانوری اعزام گردند. این افسران، به ترتیب، آموزش لازم را دریافت کرده و سپس تا رده گروهان، به یگان‌های مانوری اعزام شوند.

— بنا به درخواست قرارگاه، اکیپ‌های سیار تعمیرات توپخانه از معاونت لجستیکی نزاجا، قبل از شروع عملیات به منطقه اعزام شده، نسبت به تعمیر و تعویض برخی از قطعات لازم جنگ‌افزارهای توپخانه اقدام کردند. به طوری که چند روز قبل از شروع عملیات، هیچ‌یک از جنگ‌افزارهای توپخانه مستقر در منطقه، هیچ‌گونه اشکال فنی نداشتند.

- در مدت باقیمانده تا شروع عملیات، افسر توپخانه قرارگاه به همراه معاون فرمانده توپخانه لشکر ۲۸ پیاده، بارها از مواضع یگان‌های توپخانه مستقر در منطقه بازدید و نسبت به کنترل موقعیت مواضع و جابه‌جایی یگان‌ها اقدامات لازم را به عمل آوردند. ضمناً در این مدت، پیش‌بینی مواضع برای یگان‌های توپخانه هم که در شرف ورود به منطقه بودند، صورت گرفت.

- چند نقطه مناسب به منظور استقرار یک آتشبار موشک هاگ در ارتفاعات منطقه مریوان، توسط افسر توپخانه به همراه جانشین فرماندهی نژاجا شناسایی و یکی از آنها، توسط کارکنان متخصص نه‌جا انتخاب شد (این سایت به نام سایت مقدار نامیده شد). پس از انتخاب محل سایت در ارتفاعات گوناوی واقع در ۱۲ کیلومتری شرق مریوان، که حدود ۲۰۹۲ متر از سطح دریا ارتفاع داشت، فعالیت ساخت جاده برای دسترسی به نقطه مورد نظر توسط گردان مهندسی لشکر ۲۸ پیاده و با همکاری جهاد سازندگی شروع شد که ۱۵ روز به طول انجامید.

- در این مدت، هماهنگی‌های لازم بین افسر توپخانه قرارگاه با همتای سپاهی خود (شهید بزرگوار حسن شفیق‌زاده) صورت گرفت؛ به طوری که در طول اجرای عملیات در تمام زمینه‌ها، اطلاعات موجود توپخانه مبادله می‌شد و مشورت‌های لازم به عمل می‌آمد. این هماهنگی‌ها در رده‌های توپخانه لشکری و گردان‌های توپخانه هم انجام شد و همتایان ارتشی و سپاهی در کنار هم و از دانش و تجارب یکدیگر به نحو مطلوبی بهره‌مند می‌شدند.^۱

جریان بمباران شدن گروه شناسایی گردان ۳۹۱ توپخانه

جهت انتخاب و اشغال مواضع برای یگان‌های توپخانه، به گردان ۳۹۱ توپخانه ۱۰۵م دستور داده شد منطقه غرب دریاچه مریوان را مورد شناسایی قرار داده، موضع مناسبی را برای اشغال انتخاب و مراتب را به توپخانه لشکر جهت تصویب گزارش کند. گروه شناسایی گردان مذکور بلافاصله به منطقه مورد نظر رهسپار شد، ولی متأسفانه مورد حمله یک فروند هواپیمای شکاری بمب‌افکن دشمن قرار گرفت. در این حادثه اسفبار، فرمانده گردان (سرگرد ابراهیم ناظم‌زاده)،

۱- اصولاً در هیچ‌یک از عملیات‌های مشترک اجرا شده توسط ارتش و سپاه در طول ۸ سال دوران دفاع مقدس، بین همتایان توپخانه در رده‌های مختلف، مشکل آنچنانی به وجود نمی‌آمد و یا دست‌کم من شاهد چنان برخورد‌های جناحی نبودم. شاید علت این تفاهم به ماهیت عمل توپخانه برگردد و اینکه برادران توپخانه سپاه، دانش و تجربه اندوخته خود را مدیون توپخانه ارتش می‌دانستند. شاهد این ادعا، گفته‌های برادران بزرگوار، سرداران سپاه شمخانی و رحیم صفوی و دیگر عزیزان سپاهی است که نوار صوتی و تصویری آنها موجود است.

معاون وی (سرگرد کرمانشاهی) و تنی چند از افسران، درجه‌داران و سربازان به شدت زخمی شدند و دو نفر سرباز وظیفه نیز به فیض شهادت نائل آمدند. روحشان شاد باد. با این اتفاق ناگوار، گردان ۳۹۱ توپخانه کارایی رزمی خود را به طور موقت از دست داد و از سازمان رزمی آفندی خارج شد. برابر دستور فرمانده توپخانه لشکر، سرپرستی گردان به سروان البرز محول شد و پس از تجدید سازمان به منطقه پدافندی در دزلی اعزام شد و مأموریت پشتیبانی آتش از یگان‌های موجود در منطقه مزبور را به عهده گرفت.

ترکیب نیروهای خودی شرکت‌کننده در عملیات والفجر

ارتش جمهوری اسلامی ایران

۱. لشکر ۲۸ پیاده سنندج
۲. لشکر ۳۰ عملیاتی گرگان (بعد از شروع عملیات به منطقه وارد و به کار برده شد).
۳. تیپ ۲ لشکر ۲۳ نوه (بعد از شروع عملیات به منطقه وارد و در سازمان رزمی عمل شد).
۴. تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده حمزه
۵. گروه رزمی سلمان از لشکر ۸۸ زاهدان
۶. گروه ۳۳ توپخانه
۷. گروه ۱۱ توپخانه
۸. پایگاه‌های هوانیروز کرمانشاه، کرمان و اصفهان و پایگاه‌های هوایی تبریز و همدان نه‌جا

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۱. لشکر ۸ نجف اشرف
۲. لشکر ۱۴ امام حسین (ع)
۳. لشکر ۴۱ ثارالله
۴. لشکر ۳۱ عاشورا
۵. لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله (ص) (بعد از شروع عملیات به منطقه وارد شد).
۶. لشکر ۱۷ علی‌ابن‌ابی‌طالب (ع) (بعد از شروع عملیات به منطقه وارد شد).
۷. تیپ ۴۴ قمرینی‌هاشم (ع)

۸. لشکر ۲۵ کربلا

۹. تیپ ۱۰ سیدالشهداء (ع) (بعد از شروع عملیات به منطقه وارد شد).

۱۰. چهار گردان توپخانه از کالیبرهای مختلف

راهکار پیشنهادی، سازمان رزمی و تصمیم فرمانده

رکن سوم با در نظر گرفتن وضعیت دشمن، وسعت منطقه عملیات و یگان‌های موجود، لزوم تشکیل پنج قرارگاه جزء را برای اجرا و هدایت مناسب عملیات، ضروری دانست که این سازمان رزمی به شرح زیر مورد پذیرش واقع شد:

قرارگاه عملیاتی حمزه ۱ شامل: لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (با شش گردان) - تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه (با سه گردان) - گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م کششی (کمک مستقیم) - گروهان مهندسی رزمی لشکر ۲۱ (پشتیبانی مستقیم) - جهاد سازندگی نجف‌آباد.

قرارگاه عملیاتی حمزه ۲ شامل: تیپ ۳ لشکر ۲۸ پیاده - تیپ ۴۴ قمرینی‌هاشم (ع) (با سه گردان) - یک گروهان از گردان ۸۱۳ تانک لشکر ۲۸ - گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵م (کمک مستقیم) - گروهان ۳ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸ (پشتیبانی مستقیم) - جهاد سازندگی چهارمحال و بختیاری.

قرارگاه عملیاتی حمزه ۳ شامل: لشکر ۸ نجف اشرف (با شش گردان) - تیپ ۲ لشکر ۲۸ پیاده - گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵م (کمک مستقیم) - گروهان ۲ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸ (پشتیبانی مستقیم) - جهاد سازندگی اصفهان.

قرارگاه عملیاتی حمزه ۴ شامل: تیپ ۱ لشکر ۲۸ پیاده، برابر سازمان - لشکر ۴۱ ثارالله (با شش گردان) - گردان ۸۱۳ (-) تانک لشکر ۲۸ پیاده - گروه رزمی سلمان لشکر ۸۸ زرهی - گردان ۳۹۱ توپخانه ۱۰۵م (کمک مستقیم) - گروهان ۱ گردان ۴۱۷ مهندسی رزمی لشکر ۲۸ (پشتیبانی مستقیم) - گروهان مهندسی رزمی سپاه پاسداران (پشتیبانی مستقیم) - جهاد سازندگی قرارگاه حمزه ارومیه.

قرارگاه عملیاتی حمزه ۵ شامل: لشکر ۲۵ کربلا (با شش گردان).

توپخانه‌ قرارگاه

الف: توپخانه‌ صحرایی شامل: گردان ۳۵۸ توپخانه‌ ۱۵۵م کششی - گردان ۳۴۹ توپخانه‌ ۱۳۰م - گردان ۳۴۲ توپخانه‌ ۱۳۰م - گردان ۳۷۲ (-) توپخانه‌ کاتیوشا - آتشبار یکم گردان ۳۶۲ کاتیوشا - گردان ۳۹۰ توپخانه‌ ۲۰۳م کششی - آتشبار یکم گردان ۳۰۰ توپخانه‌ ۱۵۵م خودکششی - گردان موسی بن جعفر (ع) مختلط (شامل: آتشبار ۱۰۵م، آتشبار ۱۲۲م و آتشبار ۱۳۰م) - گردان ولایت فقیه مختلط (شامل: آتشبار ۱۲۲م و آتشبار ۱۳۰م) - آتشبار ۱۲۲م لشکر ثارالله - آتشبار ۱۵۲م لشکر ۲۵ کربلا - آتشبار ۱۲۲م لشکر ۸ نجف اشرف - گردان روح‌الله (-) ۱۳۰م.

تعداد توپخانه‌های صحرایی موجود: جمعاً بالغ بر ۱۲ گردان توپخانه‌ صحرایی از کالیبرهای مختلف یا به عبارتی ۱۹۲ قبضه توپ یا هویترز و ۵۶۰ لوله کاتیوشا.

ب: توپخانه‌ پدافند هوایی شامل: گردان ۳۲۹ پدافند هوایی ۲۳م لشکر ۲۸ - آتشبار یکم (-) گردان ۳۲۵ پدافند هوایی گروه ۳۳ توپخانه - آتشبار پدافند هوایی مختلط سپاه پاسداران - آتشبار موشک هاگ از نهاجا (پ-ع) - سه رسد اورلیکن از نهاجا (پشتیبانی عمومی).

تهیه‌ طرح عملیاتی و صدور آن

بر این اساس، طرح عملیاتی و پیوست‌های آن تهیه و به قرارگاه‌های حمزه ابلاغ شد.

برداشت‌هایی از طرح عملیاتی والفجر ۴

۱- وضعیت -

۲- مأموریت:

قرارگاه عملیاتی رده‌ جلو حمزه سیدالشهداء(ع) در ساعت «س» روز «ر» تک کرده، با تصرف ارتفاعات شمالی سورن، ارتفاعات جنوب و جنوب‌غربی پنجوین، کانی مانگا، کیوی لری، شیخ شلخان و سور کوه، نیروهای دشمن را در منطقه‌ شیلر منهدم و پنجوین و جاده‌ پنجوین- سید صادق و معابر نفوذی به داخل شیلر را تأمین کرده و آماده می‌شود در ارتفاعات متصرفه پدافند کند.

۳- اجرا:

الف- تدبیر عملیات:

(۱) مانور: این عملیات در سه مرحله، به شرح زیر اجرا خواهد شد:

مرحله یکم: (نقشه شماره ۳)

قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو - با به کار بردن پنج قرارگاه حمزه ۱ تا ۵، با یک مانور احاطه‌ای دو طرفه، به شرح زیر تک می‌کند.

- قرارگاه حمزه ۱ در منطقه مریوان، به عنوان تک اصلی، ضمن تصرف هدف "کربلا"، خط پیروزی و خط سبز را در منطقه محوله تأمین می‌کند.

- قرارگاه حمزه ۲ از ارتفاعات خر نوک‌دار و ساوجی ضمن تصرف هدف "فتح"، خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین می‌کند.

- قرارگاه حمزه ۳ در منطقه بانه از شمال به جنوب هدف‌های "ظفر" و "کاظمین" را تصرف و خط پیروزی و خط سبز را در منطقه محوله تأمین می‌کند.

- قرارگاه حمزه ۴ در منطقه مریوان و قرارگاه حمزه ۵ در منطقه بانه، احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - را تشکیل خواهند داد.

مرحله دوم: (نقشه شماره ۴)

پس از تأمین خط پیروزی و قسمتی از خط سبز در منطقه، قرارگاه‌های حمزه، تک را به منظور تصرف هدف‌های "قدر و فجر" و تأمین کامل خط سبز، به ترتیب زیر ادامه می‌دهند:

- قرارگاه حمزه ۴ با عبور از قرارگاه حمزه ۱، هدف "قدر" را تصرف و خط سبز را در منطقه خود تأمین می‌کند.

- قرارگاه حمزه ۵، پس از عبور از قرارگاه حمزه ۳، هدف "فجر" را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین می‌کند.

- قرارگاه‌های حمزه ۱ و ۳ به مأموریت محوله در منطقه مربوطه ادامه می‌دهند و قرارگاه حمزه ۲ احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - را تشکیل می‌دهد.^۱

۱- هدف کربلا = مجموعه ارتفاعات جنوب و جنوب شرقی شهر پنجوبین عراق (کله‌قندی، زله و شیخ کن شوکت).
هدف فتح = مجموعه ارتفاعات شمال شرقی شهر پنجوبین عراق (خلوزه، هفت توانان، خانم شیخان، کانی به، مسعود و کلو).

مرحله سوم:

الف- تمامی یگان‌ها آماده می‌شوند بنا به دستور، قسمت شمالی ارتفاعات سورن را تصرف و در منطقه محوله پدافند کنند.

ب- آتش‌ها: پیوست ت پشتیبانی آتش

(۱) حمزه ۱

(الف) با یاری الله تک کنید. هدف "کربلا" را تصرف و خط سبز و خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین کنید.

(ب) به عبور از خط حمزه ۴ کمک و تک قرارگاه مزبور را پشتیبانی کنید.

(پ) در منطقه متصرفی پدافند کنید.

(ت) آماده باشید بنا به دستور، در مرحله سوم، به عبور حمزه ۲، در جهت تصرف ارتفاعات شمالی سورن، کمک کنید.

(۲) حمزه ۲

(الف) با یاری الله تک کنید. هدف "فتح" را تصرف و خط پیروزی را در منطقه محوله تأمین کنید.

(ب) در مرحله دوم، احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهداء(ع) - رده جلو - را تشکیل دهید.

(پ) در مرحله سوم، آماده باشید، بنا به دستور، با عبور از حمزه ۱ تک کرده، ارتفاعات شمالی سورن را تصرف کنید.

(۳) حمزه ۳

(الف) با یاری الله تک کنید. هدف‌های "ظفر" و "کاظمین" را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کنید.

(ب) به عبور از خط حمزه ۵ کمک و تک قرارگاه مزبور را پشتیبانی کنید.

(پ) در مناطق متصرفی پدافند کرده، آماده باشید بنا به دستور، تک را به سمت جنوب ادامه دهید.

هدف ظفر و هدف کاظمین = مجموعه ارتفاعات کنگرک و لری.

هدف قدر = ارتفاع شاخ تاجر.

هدف فجر = ارتفاع شیخ گز نشین.

(۴) حمزه ۴

(الف) در مرحله یکم، احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - را در منطقه مریوان تشکیل دهید.

(ب) در مرحله دوم، با عبور از خط حمزه ۱، هدف "قدر" را تصرف و خط سبز را در منطقه محوله تأمین کنید.

(پ) در منطقه متصرفی پدافند کنید.

(ت) آماده باشید بنا به دستور، در مرحله سوم، تک را به سمت جنوب ادامه دهید.

(۵) حمزه ۵

(الف) در مرحله یکم، احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - را در منطقه بانه را تشکیل دهید.

(ب) در مرحله دوم، پس از عبور از خط حمزه ۳، هدف "فجر" را تصرف و پس از تأمین خط سبز، در منطقه محوله پدافند کنید.

پ- توپخانه. پیوست ت (پشتیبانی آتش)

پیوست ت (پشتیبانی آتش) به طرح عملیاتی والفجر ۴

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰:۱ منطقه مریوان

۱- وضعیت

الف- نیروهای دشمن:

- (۱) پیوست ب (اطلاعات) به طرح عملیاتی والفجر ۴
 - (۲) دشمن می‌تواند یگان‌های توپخانه را از راه هوا، موشک و توپ‌های سنگین خود مورد تک قرار دهد.
 - (۳) نیروی هوایی دشمن می‌تواند تا ۴۰ پرواز بمب‌افکن و ۶۰ پرواز شکاری در روز، در منطقه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو - اجرا کند.
- ب- نیروهای خودی:

- (۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران، همراه با سپاه پاسداران جمهوری اسلامی و نیروهای بسیج مردمی مأموریت دارند ضمن ادامه پدافند در سایر مناطق، در منطقه شمال غرب کشور تک کنند.
- (۲) نهاجا، در حد امکان، یگان‌های زمینی را در عملیات پشتیبانی می‌کند.

۲- مأموریت

توپخانه صحرائی شامل توپخانه لشکر ۲۸ پیاده، گروه ۳۳ توپخانه و سایر یگان‌های توپخانه و عناصر پشتیبانی آتش زیر امر قرارگاه، در تمام مراحل عملیات، قرارگاه حمزه سیدالشهداء (ع) را با آتش‌های خود پشتیبانی می‌کنند.

۳- اجرا

الف- تدبیر عملیات:

- (۱) مانور: برابر طرح عملیاتی والفجر ۴

(۲) آتش: ۱۵ دقیقه آتش تهیه طرح‌ریزی و در منطقه مورد نظر، بنا به دستور، اجرا خواهد شد. تقدم آتش‌ها با حمزه ۱ خواهد بود.

ب- پشتیبانی هوایی:

نهاجا، در حد امکان، عملیات قرارگاه را پشتیبانی می‌کند. تقدم با حمزه ۱

پ- پشتیبانی توپخانه صحرائی:

(۱) کلیات: توپخانه صحرائی با ۱۵ دقیقه آتش تهیه که بنا به دستور آغاز می‌شود، تک

قرارگاه را پشتیبانی می‌کند.

(۲) سازمان برای رزم:

(الف) حمزه ۱

- گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م کششی، کمک مستقیم گردان موسی بن جعفر (ع)،

تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه (با آتشبارهای ۱۰۵م - ۱۲۲م - ۱۳۰م).

- گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه.

- گردان ۳۴۹ (-) توپخانه ۱۳۰م، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه.

- دو قبضه کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه - تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه.

(ب) حمزه ۲

- گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم گردان ولایت فقیه (-)، تقویت

گردان ۳۱۰ توپخانه (با آتشبارهای ۱۲۲م - ۱۳۰م).

- آتشبار یکم ۱۵۵م کششی گردان ۳۵۸ توپخانه، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.

- آتشبار سوم ۱۳۰م گردان ۳۴۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.

- دو قبضه کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.

- آتشبار ۱۲۲م ثارالله، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.

(پ) حمزه ۳

- گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم آتشبار ۱۲۲م.

- لشکر ۸ نجف اشرف، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه آتشبار ۱۵۲م.

- لشکر ۲۵ کربلا، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

- گردان (-) ۳۵۸ توپخانه ۱۵۵م کششی، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

- آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۹۴ توپخانه، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

- گردان ۳۴۲ (-) توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی قرارگاه حمزه در منطقه بانه.
- آتشبار یکم گردان ۳۶۲ کاتیوشا، عمل کلی قرارگاه حمزه در منطقه بانه.
- (ت) قرارگاه حمزه سیدالشهداء
- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی در منطقه مریوان.
- گردان روح‌الله (-) توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی در منطقه مریوان.
- آتشبار یکم گردان ۳۷۲ کاتیوشا، عمل کلی در منطقه مریوان.
- دو قبضه کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه گروه ۴۴ توپخانه، عمل کلی در منطقه مریوان.

(۳) دستورهای ویژه:

(الف) یگان‌های توپخانه قرارگاه‌های حمزه طرح آتش خود را حداکثر تا ساعت ۱۸۰۰ مورخه ۱۵ مهر ۶۲ به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه حمزه سیدالشهداء ارسال کنند.

(ب) یگان‌های توپخانه، مجاز به تیراندازی در خارج از خطوط حد قرارگاه خود، بدون هماهنگی با یگان مربوطه نخواهند بود. هماهنگی در مرکز هماهنگی توپخانه قرارگاه مربوطه انجام می‌شود.

(ت) قرارگاه‌های تابعه، خط آتش هماهنگ شده در منطقه عمل خود را به مرکز هماهنگی آتش قرارگاه حمزه سیدالشهداء گزارش کنند.

(ث) روش شماره‌گذاری آماج‌ها متعاقباً ابلاغ خواهد شد.

۴- پشتیبانی خدمات رزمی

پیوست ج (طرح اداری) به طرح عملیاتی والفجر ۴

۵. فرماندهی و مخابرات

الف- مخابرات:

(پیوست ح مخابرات)

ب- فرماندهی: محل مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه حمزه سیدالشهداء در پاسگاه عملیاتی والفجر ۴ است. محل مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش خود را اعلام کنید.^۱
معتبر است رکن سوم قرارگاه حمزه سیدالشهداء
فرمانده قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء
سرهنگ غلامحسین امیریگی - برادر پاسدار علی رضائیان

ضمائم:

- ضمیمه ۱: پشتیبانی هوایی
 - ضمیمه ۲: پشتیبانی توپخانه صحرائی
 - ضمیمه ۳: پشتیبانی توپخانه پدافند هوایی
- گیرندگان: پیوست خ (فهرست گیرندگان به طرح عملیاتی والفجر ۴)

۱- با هماهنگی فرمانده محترم توپخانه لشکر ۲۸ (سرهنگ سید جمال‌الدین پاکامنش)، قرار شد یگان‌های توپخانه لشکر موجود در محور مریوان را ایشان کنترل و هدایت فرمایند و نویسنده که در آن زمان معاون ایشان بودم، به بانه بروم و توپخانه‌های موجود در این محور را سرپرستی کنم، که به همین صورت نیز عمل شد.

ضمیمهٔ ۳ (پشتیبانی آتش توپخانهٔ پدافند هوایی) به پیوست ت پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی والفجر ۴

۱- کلیات

الف- هدف

- (۱) استفاده از همه جنگ‌افزارهای پدافند هوایی، جهت نابودی هواپیماها و بالگردهای دشمن و یا خنثی کردن حملهٔ آنها و وادار کردنشان به ترک مأموریت.
 - (۲) استفاده از جنگ‌افزارهای پدافند هوایی در پشتیبانی زمینی، در صورت لزوم.
- ب- جنگ‌افزارهای پدافند هوایی موجود در منطقه
- (۱) یک آتشبار موشکی هاگ از نه‌جا.
 - (۲) یک آتشبار (-) اورلیکن (۳ دسته آتش، شامل ۶ رسد توپ).
 - (۳) گردان ۳۲۹ پدافند هوایی لشکر ۲۸ (شامل ۵۰ قبضه توپ ۲۳ و ۱۴/۵ م).
 - (۴) آتشبار یکم گردان ۳۲۵ پدافند هوایی (۳۳ م) از گروه ۳۳ توپخانه.
 - (۵) یک دستهٔ پدافند هوایی (۳۳ م) از لشکر ۲۱ حمزه.
 - (۶) یک آتشبار از گروه پدافند هوایی سوم شعبان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.
 - (۷) هر گردان رزمی و پشتیبانی رزمی، یک دستهٔ سهند.
- پ- نقاط حساس و حیاتی و حق تقدم‌ها
- (۱) نقاط حساس و حیاتی ثابت و نیمه ثابت
 - (الف) پد اصلی بالگرد و بیمارستان واقع در "نی".
 - (ب) پد بالگرد و بیمارستان واقع در "کولان".
 - (پ) پد بالگرد واقع در "سرو آباد".
 - (ت) قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - ردهٔ جلو مریوان - واقع در ارتفاعات "دره تفی".
 - (ث) نقاط آمادی طبقهٔ ۳ و ۵ واقع در ارتفاعات "حسن اوله".

(ج) محورهای نفوذی اطراف دریاچه مریوان (زریوار)، محورهای نی به دریاچه - پادگان به مریوان - سیف به دریاچه - کانی میران به دریاچه از محتمل‌ترین سمت‌های حمله هوایماهای دشمن است که باید پوشش هوایی مناسب داشته باشند.
(چ) قرارگاه‌های حمزه، احتیاط، مناطق تجمع و توپخانه‌ها.
(۲) حق تقدم‌ها

(الف) در مرحله آفند، به ترتیب: قرارگاه‌ها، مناطق تجمع، احتیاط و توپخانه‌ها.
(ب) در مرحله پدافند، به ترتیب: یگان‌های در خط، قرارگاه‌ها و توپخانه‌ها.
(پ) پوشش پدافند هوایی برای ردیف‌های (الف) تا (ج).

۲- سازمان برای رزم

الف- آتشبار هاگ مستقر در ارتفاعات گوناوی، در پشتیبانی عمومی منطقه، پوشش هوایی ارتفاع متوسط را تأمین کنید.

ب- سه دسته اورلیکن، در پشتیبانی عمومی منطقه (دو دسته در منطقه مریوان و یک دسته در منطقه بانه)، پوشش هوایی محورهای نفوذی را تأمین کنید.

پ- گردان ۳۲۹ پدافند هوایی، در پشتیبانی عمومی لشکر ۲۸، به ترتیب تقدم، پوشش هوایی نقاط آمادی ۳ و ۵، واقع در حسن اوله، پد بالگرد در سرو آباد و محور نفوذی پادگان به مریوان، یگان پشتیبانی، قرارگاه لشکر و توپخانه‌های خودی را برقرار کنید.

ت- آتشبار یکم گردان ۳۲۵ پدافند هوایی، در پشتیبانی عمومی گروه ۳۳ توپخانه، به ترتیب تقدم، پوشش هوایی از قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - قرارگاه دریاچه و توپخانه‌های خودی را تأمین کنید (پوشش هوایی بیمارستان مشترک، مشترکاً با توپخانه پدافند هوایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی).

ث- دسته پدافند هوایی تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده حمزه، در پشتیبانی عمومی تیپ ۲، به ترتیب تقدم، پوشش هوایی قرارگاه و سایر نقاط حیاتی تیپ را تأمین کنید.

ج- گروه پدافند هوایی سوم شعبان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، به ترتیب تقدم، پوشش هوایی پد بالگرد و بیمارستان واقع در محور نی به دریاچه، بیمارستان واقع در کولان و سایر تأسیسات حساس خود را برقرار کنید.

۳- دستوره‌های ویژه

الف- به پدافند غیر عامل هوایی، در تمامی شرایط آفندی و پدافندی، توجه مخصوص شود.
ب- نسبت به آمادگی عملیاتی جنگ‌افزارهای پدافند هوایی، به طور ۲۴ ساعته، دقت کافی شود.

پ- توپ‌هایی که در شب، تأمین محلی کافی ندارند، با شروع تاریکی، به داخل خط تأمینی یگان‌ها منتقل و قبل از شروع روشنایی، به موضع اصلی برگردانیده شوند.
ت- یگان‌ها با استفاده از دستگاه کاپی.ام لشکر ۲۸، موشک‌های سه‌پند را آزمایش و نسبت به دریافت سهمیه موشک، به ازای هر دستگاه چکاننده، ۸ موشک، اقدام و پوشش هوایی یگان خود را برقرار کنند.

ث- از تیربارهای ضد هوایی، جهت پوشش هوایی یگان‌ها استفاده شود.
ج- در موقع اعلام خطر هوایی، با مشاهده هواپیما، از تمامی جنگ‌افزارهای کالیبر کوچک انفرادی برای سرنگونی هواپیما و نیز جهت وادار کردن آن به ترک مأموریت استفاده شود.
چ- به روش درگیری و کنترل، جهت امنیت پروازهای خودی در منطقه، توجه کافی شود.
ح- شبکه‌های اعلام خطر به دستور کار مخابراتی توجه کنند. در قرارگاه‌های تیپ‌ها و لشکرها یک شبکه اعلام خطر مشترک از ارتش و سپاه دایر شود.
خ- گروه ۳۳ توپخانه نسبت به دایر کردن شبکه اعلام خطر در قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - اقدام کند.

د- گردان ۳۲۹ پدافند هوایی، یک قرارگاه عملیاتی جهت اعلام خطر در منطقه مناسب تشکیل دهد.

ذ- کالک گسترش جنگ‌افزارها متعاقباً ارسال خواهد شد.

توضیح: متأسفانه در کتاب عملیات والفجر ۴ نوشته امیر بزرگوار سرتیپ دوم توپخانه ستاد غلامحسین امیربیگی، سند یا نوشته‌ای در مورد ضمیمه ۱ (پشتیبانی هوایی) و ضمیمه ۲ (پشتیبانی توپخانه صحرائی) پیوست ت (پشتیبانی آتش) یافت نشد تا در این مقاله به آنها اشاره شود، ولی نویسنده که خود در این عملیات با سیمت معاون توپخانه لشکر ۲۸ پیاده شرکت داشتم، از تهیه ضمیمه ۲ با لف‌های مربوطه، توسط توپخانه لشکر، هم در منطقه مریوان و هم در منطقه بانه مطمئن هستم. ضمن اینکه با توجه به تشکیل مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش در قرارگاه تاکتیکی

حمزه سیدالشهداء در منطقهٔ مریوان و حضور سرهنگ توپخانه سید جمال‌الدین پاکمنش فرماندهٔ توپخانهٔ لشکر، افسر رابط هوایی، نمایندهٔ هوانیروز و شخص فرماندهٔ گردان ۳۲۹ پدافند هوایی در این مرکز، بعید است که ضمیمهٔ ۱ (پشتیبانی هوایی) و ضمیمهٔ ۲ (پشتیبانی توپخانهٔ صحرائی) تهیه نشده و در اختیار هماهنگ‌کنندهٔ پشتیبانی آتش (گروه ۳۳ توپخانه) قرار نگرفته باشد. از قرار معلوم، پیوست پشتیبانی آتش مندرج در صفحات بالا، به جای ضمیمهٔ ۲ (پشتیبانی توپخانهٔ صحرائی) منظور شده که یک اشتباه در دستور نویسی است. ضمن اینکه محتویات آن، جوابگوی یک طرح آتش جامع توپخانهٔ صحرائی نیست.

تشریح فرازهایی از اجرای عملیات (مربوط به عملکرد توپخانه)

مرحلهٔ اول

عملیات والفجر ۴ دقایقی قبل از ساعت ۲۴ مورخهٔ ۶۲/۷/۲۷ با اعلام رمز "یا الله یا الله" آغاز شد و به دنبال آن، قرارگاه‌های حمزه ۲ و ۳ با استفاده از معبرهای باز شده، یورش برق‌آسای خود را شروع کردند و با دشمن درگیر شدند (به علت نرسیدن قسمتی از نیروهای قرارگاه حمزه ۱، این قرارگاه در شب اول وارد عمل نشد و تک اصلی، برابر دستور جزء به جزء شماره ۱، به قرارگاه حمزه ۳ محول شد).^۱

حمزه ۳ در این شب، تقریباً به بخش عمده‌ای از اهداف از پیش تعیین شدهٔ خود رسید، ولی سرعت پیشروی حمزه ۲ به علت مقاومت شدید دشمن در این محور، کمتر از حمزه ۳ بود. بنابراین، الحاق این دو نیرو میسر نشد و خطر دور خوردن حمزه ۳ باعث نگرانی قرارگاه حمزه سیدالشهداء شد.

۱- با توجه به عدم آمادگی حمزه ۱ برای اجرای عملیات در شب اول، دستور جزء به جزء شماره ۱ صادر و طی آن به حمزه ۱ ابلاغ می‌شود، که به منظور جلوگیری از تقویت دشمن در سایر مناطق، با انجام عملیات پوشش و فریب، همزمان با سایر یگان‌ها، در منطقهٔ محوله تظاهر به تک کرده، متجاوز را در مواضع خود تثبیت و آماده باشد بنا به دستور، تک را جهت تأمین هدف‌های تعیین شده، به سمت غرب ادامه دهد. با این اقدام، تک اصلی به حمزه ۳ محول می‌شود و گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵ م خودکشی از سازمان رزمی حمزه ۱ خارج و به آن مأموریت تقویت توپخانهٔ حمزه ۲ و کمک مستقیم حمزه ۴، به هنگام وارد عمل شدن واگذار می‌شود.

در ساعات اولیه روز بیست و هشتم، پاتک‌های دشمن برای پس گرفتن مواضع از دست رفته خود در ارتفاعات "لری" و "کنگرک" با پشتیبانی شدید نیروی هوایی آغاز شد، که با ایستادگی دلیرانه رزمندگان جان بر کف حمزه ۳ و آتش پرحجم طرح‌ریزی شده توپخانه‌های این قرارگاه، پاتک‌های متوالی دشمن خنثی و دشمن با دادن تلفات سنگین، مجبور به عقب‌نشینی شد. در این عملیات، توپخانه حمزه ۳ با بهره‌گیری از دیدبانان آموزش دیده و هدایت آتش دقیق، ضمن جلوگیری از موفقیت پاتک‌های دشمن، که از طریق زمین و هوا صورت می‌گرفت، با اجرای آتش‌های ضد آتشبار، آتش توپخانه دشمن را خنثی و تلفات بی‌شماری بر آنان وارد کرد. ضمناً توپخانه‌های پدافند هوایی خودی موفق به سرنگونی سه فروند بالگرد حامل نیروهای کماندویی دشمن شدند که همگی آنان در آتش سوختند.

مرحله اول عملیات هفت شبانه روز به طول انجامید و در طی آن، پنج دستور جزء به جزء صادر شد تا بلاخره و در روز ۶۲/۸/۴، خبرهایی مبنی بر عقب‌نشینی دشمن در بعضی از محورها به قرارگاه واصل شد و همچنین، خبر رسید که دشمن مشغول تخریب شهر پنجوین است. یگان‌های توپخانه با مشاهده این وضعیت، با استفاده از دیدبانی مؤثر، آتش پرحجم خود را بر روی دشمن در حال عقب‌نشینی اجرا کردند که تلفات و خسارات زیادی به آنها وارد آمد. علت عقب‌نشینی عجولانه دشمن وحشت از دور خوردن در پنجوین و ارتفاعات اطراف آن بود و اینکه می‌خواست امتداد ارتفاعات کانی‌مانگا، رشان و شاخ تارچر را به عنوان خط پدافندی مطمئن، برای خود انتخاب و نسبت به احداث استحکامات لازم، در این راستا، اقدام کند.

در مرحله اول عملیات، هفت تیپ و چهار گردان مستقل دشمن از ۵۰ تا ۱۰۰ درصد آسیب دیده یا منهدم شدند. ۵۲۰ نفر از نیروهای دشمن به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند و افزون بر شش هزار نفر از نیروی دشمن کشته شدند، که در بین اسرا و کشته شدگان، تعدادی از فرماندهان ارتش مزدور صدام نیز دیده می‌شدند. دو فروند هواپیمای جنگی و سه فروند بالگرد دشمن، توسط توپخانه پدافند هوایی خودی سرنگون شدند، که یک نفر از خلبانان هواپیما سالم به اسارت درآمد، ولی بقیه و تمام سرنشینان بالگردها به هلاکت رسیدند. به این ترتیب، در طول هفت شبانه روز مرحله اول عملیات، مواضع متصرفی تثبیت و ادوات کثیری از دشمن به غنیمت گرفته شد و قرارگاه حمزه سیدالشهدا به بیش از ۵۰ درصد از اهداف پیش‌بینی شده خود دست یافت.

ماجرای دستگیری دیدبان بجا گذاشته شده دشمن در مرحله اول عملیات

به علت پیشروی موفقیت‌آمیز رزمندگان اسلام که در قالب حمزه ۳ عمل می‌کردند، یگان‌های توپخانه پشتیبانی کننده نیز برای تداوم آتش و پشتیبانی مؤثر از نیروهای مانوری، مجبور شدند چندین بار به جلو تغییر مکان داده، متناوباً و به صورت رده به رده حرکت و در مواضع جدید اشغال موضع کنند. در این جابه‌جایی‌ها، سایر یگان‌های توپخانه وظیفه یگان در حال تغییر موضع را به عهده می‌گرفتند تا اشکال و اختلالی در جوابگویی به درخواست‌های آتش پیش نیاید و یگان‌های مانوری همچنان از پشتیبانی مؤثر آتش برخوردار باشند.

به خاطر دارم یک بار طی مرحله اول عملیات به گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵م، دستور دادم که با توجه به پیشروی نیروهای مانوری حمزه ۳، منطقه مشخص در حوالی ارتفاعات آسمان بین را شناسایی و پس از انتخاب موضع مناسب، نسبت به اشغال آن اقدام کند. به گردان ۳۵۸ توپخانه ۱۵۵م نیز ابلاغ کردم که در موقع تغییر مکان گردان ۳۹۳ توپخانه، ارتباط خود را با تمام دیدبانان برقرار کند و پاسخگوی درخواست‌های آنان باشد.

پس از مدتی، معاون گردان ۳۹۳ توپخانه (سروان احمد یابنده) با من تماس گرفت و به صورت رمز گفت که مواضع جدید آتشبارها، حتی قبل از اجرای آتش، شدیداً توسط توپخانه دشمن گلوله باران می‌شود و این مسئله امکان روانه کردن توپ‌ها و اجرای تیراندازی برای آنها را غیر ممکن ساخته است. من ضمن ابراز تعجب از این جریان، بلافاصله به محل مورد نظر رفتم، که البته از انفجار پی در پی گلوله‌های دشمن در چند متری خودم بی‌نصیب نماندم. مرکز هدایت آتش گردان از روی ناچاری زیر پل جاده مستقر شده بود و تمام منطقه زیر آتش بی‌امان توپخانه دشمن قرار داشت. با توجه به غیر عادی بودن این گلوله‌باران، احساس کردم دیدبانی مستقیم روی ما صورت می‌گیرد. به همین دلیل، بلافاصله منطقه دیگری را برای اشغال موضع گردان در نظر گرفتیم و به گردان دستور تغییر موضع دادم. سپس فوراً مراتب را از طریق بی‌سیم به قرارگاه حمزه ۳ گزارش دادم. فرماندهی حمزه ۳ در اسرع وقت چند گروه را سازماندهی کرد و به ارتفاعات اطراف گسیل داشت. این گروه‌ها موفق شدند چند نفر از نیروهای دشمن را که دیدبان توپخانه هم همراه داشتند و پس از عقب‌نشینی دشمن در منطقه باقی‌گذارده شده بودند، دستگیر و خیال ما را راحت کنند.

مرحلهٔ دوم

پس از تثبیت مواضع جدید، اجرای مرحلهٔ دوم عملیات در دستور کار قرار گرفت، تا اهداف نهایی عملیات تحقق یابد. برای این منظور، مقرر شد لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص)، لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب(ع)، لشکر عملیاتی ۳۰ گرگان و یک تیپ از لشکر ۲۳ نوه‌د وارد منطقهٔ عملیاتی والفجر ۴ شوند. با این وصف، سازمان رزمی برای اجرای این مرحله از عملیات، به شرح زیر داده شد:

حمزهٔ ۱

- لشکر ۱۴ امام حسین(ع) (با چهار گردان سپاهی)
- تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده (با سه گردان ارتشی)
- گردان ۳۱۳ (-) توپخانهٔ ۱۵۵م کششی، کمک مستقیم

حمزهٔ ۲

- تیپ ۳ لشکر ۲۸ + گروه رزمی سلمان(با چهار گردان ارتشی)
- لشکر ۴۱ ثار الله (با دو گردان سپاهی)

حمزهٔ ۳

- لشکر ۳۱ عاشورا (با چهار گردان سپاهی)
- تیپ ۴۴ قمرینی‌هاشم(ع) (با سه گردان سپاهی)
- تیپ ۲ لشکر ۲۸ پیاده (با سه گردان ارتشی)
- گردان ۳۹۳ توپخانهٔ ۱۰۵م؛ کمک مستقیم

حمزهٔ ۴

- لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص) (با نه گردان سپاهی)
- تیپ ۱ لشکر ۲۸ پیاده (با سه گردان ارتشی)
- گردان ۳۱۰م کمک مستقیم

حمزه ۵

- لشکر عملیاتی ۳۰ گرگان (با سه گردان ارتشی)
- گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم

حمزه ۶

- لشکر ۱۷ علی ابن ابی طالب (ع) (با شش گردان سپاهی)

دستور جزء به جزء شماره ۶ و سازمان برای رزم توپخانه (نقشه شماره ۵)

الف: دستور به قرارگاه‌ها

در این دستور، مقرر شد قرارگاه‌های حمزه در ساعت ۲۴۰۰ مورخه ۶۲/۸/۹ تک و به شرح زیر اقدام کنند:

حمزه ۱ ابتدا هدف "کربلا" و بنا به دستور هدف "نجف" را تصرف و تأمین کند. حمزه ۳، هدف "فجر" را تصرف و تأمین کند. حمزه ۵ بنا به دستور، هدف "قدس" را تصرف و تأمین کند. حمزه ۶ دنبال و پشتیبان حمزه ۱ باشد. حمزه ۲ احتیاط قرارگاه حمزه سیدالشهدا را تشکیل دهد (تقدم کاربرد در منطقه حمزه ۴).^۱

ب: سازمان برای رزم توپخانه

گردان ۳۱۳ (-) توپخانه ۱۵۵ م کشتی، کمک مستقیم حمزه ۱.
گردان موسی ابن جعفر (ع) مختلط توپخانه، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه.
گردان ۳۰۰ (-) توپخانه ۱۵۵ م خودکشتی، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه. در تقدم دوم، به درخواست آتش گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵ م، در منطقه حمزه ۵ پاسخ دهید. با گردان ۳۰۲ توپخانه ارتباط برقرار سازید.

یک دسته کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۱۳ توپخانه.

گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۰۵ م، کمک مستقیم حمزه ۳.

گردان ابوذر (-) مختلط توپخانه، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

آتشبار سوم گردان ۳۴۹ توپخانه ۱۳۰ م، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

آتشبار سوم گردان ۳۵۸ توپخانه ۱۵۵ م، تقویت گردان ۳۹۳ توپخانه.

گردان ۳۴۲ (-) توپخانه ۱۳۰ م، عمل کلی در منطقه حمزه ۳.

۱- هدف کربلا = ارتفاعات جنوب و جنوب شرقی شهر پنجوبین عراق (مجموعه ارتفاعات کله فندی، زله و شیخ شوکت).

هدف نجف = ارتفاعات جنوب غربی شهر پنجوبین عراق.

هدف فجر = ارتفاع شیخ گزنشین.

هدف قدر = ارتفاعات شاخ تاچر و کانی مانگا.

هدف قدس = ارتفاعات غرب کوه سورن، مشرف به شهر سید صادق عراق.

- آتشبار (-) یکم گردان ۳۶۲ کاتیوشا، عمل کلی در منطقه حمزه ۳.
گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم حمزه ۴.
آتشبار یکم گردان ۳۵۸ توپخانه ۱۵۵م، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.
آتشبار یکم گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.
گردان (-) ولایت فقیه مختلط توپخانه، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.
آتشبار سوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.
یک دسته کاتیوشا از گردان ۳۷۲ توپخانه، تقویت گردان ۳۱۰ توپخانه.
گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵م، کمک مستقیم حمزه ۵.
آتشبار یکم گردان ۳۹۰ توپخانه ۲۰۳م خودکشی، تقویت گردان ۳۰۲ توپخانه.
آتشبار یکم گردان روح‌الله ۱۳۰م، تقویت گردان ۳۰۲ توپخانه.
یک دسته کاتیوشا از گردان ۳۷۴ توپخانه، تقویت گردان ۳۰۲ توپخانه.
گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م، عمل کلی.
آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، عمل کلی.
گردان (-) روح‌الله ۱۳۰م، عمل کلی.

مرحله دوم عملیات یازده روز به طول انجامید و ضمن آن اهداف عمده، مانند ارتفاعات شیخ گز نشین به تصرف رزمندگان اسلام درآمدند و ارتفاعات مهمی مانند کانی مانگا (ارتفاعات ۱۹۰۰ و ۱۹۰۴) بارها بین نیروهای خودی و دشمن دست به دست شدند. با اینکه نیروهای خودی در طول این دوره موفق شدند شماری از نیروهای دشمن را کشته و تجهیزات آنها را نابود کرده یا به غنیمت بگیرند، ولی به علت کمبود نیرو و پاتک‌های شدید دشمن، موفق به تصرف و تأمین تمامی اهداف پیش‌بینی شده خود نشدند. بنابراین، دستور داده شد به تثبیت مواضع تصرف شده پرداخته شود و ضمن ایجاد استحکامات لازم، از ارتفاعات سورن در شمال تا ارتفاعات سورکوه در جنوب منطقه عملیات، پدافند کنند و آماده تک، به منظور تصرف کامل ارتفاعات زله و کانی مانگا و تشکیل خط پدافندی مطمئن باشند.

وجود میادین مین و سیم خاردار در مناطق اشغالی و کار سخت یگان‌های توپخانه در اشغال مواضع جدید

در حین اجرای مرحله دوم عملیات، یک روز برادر محمد آقایی (همتای سپاهی من) گفتند: شهید همت فرمانده وقت لشکر محمد رسول الله (ص)، با گروه شناسایی خود در منطقه هستند و ما را جهت توجیه خود و همراهانشان احضار کرده‌اند. من به اتفاق برادر آقایی حضور ایشان رفتیم. در اثنای توجیه ایشان فرمودند: توپخانه‌ها خیلی عقب مستقر شده‌اند و بهتر است به جلو کشیده شوند. من خدمت ایشان عرض کردم که فعلاً برد توپخانه برای پاسخگویی به درخواست‌های آتش کافی است و در صورت پیشروی بیشتر نیروهای مانوری، مسلماً توپخانه‌ها نیز به جلو کشیده خواهند شد. برادر آقایی هم صحبت‌های مرا تأیید کردند. برادر همت به صورت مزاح به ایشان فرمودند: ما تو را فرستاده‌ایم که ارتشی‌ها را سپاهی کنی، ولی از قرار معلوم آنها تو را ارتشی کرده‌اند. سپس من به اتفاق برادر آقایی به جلو حرکت کردیم تا در صورت امکان، مناطقی را برای مواضع بعدی یگان‌های توپخانه شناسایی و انتخاب کنیم. در بین راه، به محلی برخوردیم که به نظر موضع خوبی برای یک گردان توپخانه می‌توانست باشد، بنابراین، خودرو را در اطراف جاده پارک کردیم. کنار جاده سیم خاردار کشیده شده بود. از لای سیم خاردار گذشتیم و مشغول شناسایی شدیم. در این موقع، گروه برادر همت نیز به محلی رسید که ما خودرو خود را متوقف کرده بودیم. برادر همت با صدای بلند ما را صدا زدند و گفتند: چرا آنجا رفته‌اید؟ این منطقه پر از مین است و هنوز پاکسازی نشده است. برگردید! من هم جواب دادم: برابر دستور شما داریم شناسایی موضع می‌کنیم تا توپخانه‌ها را جلو بکشیم! ایشان همچنان به توقف خود ادامه دادند، تا کار شناسایی ما تمام شد و از لای سیم‌های خاردار و البته از همان محلی که داخل شده بودیم، عبور کردیم و خارج شدیم. آنگاه ایشان از ما خداحافظی کردند و از هم جدا شدیم. روحشان شاد و یادشان گرامی باد.

حادثه ناگوار برای ستون حامل مهمات

در فاصله زمانی بین خاتمه مرحله دوم و شروع مرحله سوم عملیات، فرمانده آتشبار یکم گردان ۳۶۲ کاتیوشا درخواست اضطراری مهمات کرد. بنابراین، دو دستگاه خودرو مهمات‌بر به زاغه مهمات اعزام شدند و مهمات مورد درخواست را بارگیری کردند و ستون با عناصر تأمین و به سرپرستی یک نفر افسر از آتشبار ارکان توپخانه لشکر شب هنگام به سمت موضع آتشبار

کاتیوشا رهسپار شد، ولی در بین راه، در کمین دشمن گرفتار شد. عناصر دشمن با موشک‌انداز از کنار جاده این ستون را مورد حمله قرار دادند، که متأسفانه تمام افراد اعزامی به شهادت رسیدند. شدت انفجار مهمات کاتیوشا ناشی از اصابت موشک به آنها، به حدی بود که خود مهاجمان نیز که در کنار جاده به کمین نشسته بودند، به درک واصل شدند.

مرحله سوم

برای ادامه عملیات، دستور جزء به جزء شماره ۸ در تاریخ ۶۲/۸/۲۴ صادر و ضمن آن، سازمان رزمی، مأموریت و تدبیر عملیات و همچنین سازمان برای رزم توپخانه مشخص شد. مأموریت قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - در این دستور، تصرف ارتفاعات "زله" و "کانی مانگا" و ارتفاعات شمال "سورن" بود (اهداف نهایی قرارگاه حمزه). عملیات در ساعت ۲۱۴۵ مورخه ۶۲/۸/۲۸ با دستور قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - آغاز شد، ولی اکثر نیروها از همان ابتدا، با کمین‌های دشمن درگیر شدند و در حقیقت، دشمن از جریان تک نیروهای خودی مطلع شد و به این ترتیب، غافلگیری از بین رفت. با این حال، رزمندگان اسلام با رشادت تمام به تک خود ادامه دادند و موفق شدند به بخش‌هایی از اهداف خود برسند. با روشن شدن هوا و با توجه به اینکه نیروهای خودی موفق به تصرف کامل اهداف خود نشده بودند و خطر محاصره آنها متصور بود، دستور عقب‌نشینی و بازگشت به مواضع قبلی صادر شد و تقریباً هیچ نتیجه‌ای از اجرای مرحله سوم عملیات به دست نیامد.

انجام شناسایی‌ها و جابه‌جایی یگان‌ها در شب و آن هم در منطقه کردستان!

قبل از عملیات والفجر ۴، پرسه زدن در شهرهای استان کردستان بعد از ساعت ۱۵۰۰ ممکن بود با خطراتی برای کارکنان نظامی همراه باشد و برابر دستور صادره، افراد نظامی که برای تأمین مایحتاج خود مجبور می‌شدند در شهر رفت و آمد کنند، باید قبل از این ساعت به داخل پادگان‌ها مراجعت می‌کردند تا از حملات احتمالی عناصر ضدانقلاب مصون بمانند. وضعیت تردد در جاده‌ها هم بدتر از این بود. به طور مثال، اتوبوس‌ها و سایر خودروها که قصد حرکت به سمت شهر سنندج را داشتند، در آبادی دهکلان توقف می‌کردند و از آنجا به ستون درمی‌آمدند و در پناه تأمین برقرار شده توسط نیروی نظامی، به حرکت خود ادامه می‌دادند تا به شهر سنندج برسند. در جاده‌های داخل استان نیز ساعت حدود ۰۸۰۰، نیروهای تأمین در فواصلی معین به گشت پیاده و سواره اقدام می‌کردند و به همین دلیل، رفت و آمد از این ساعت

برقرار می‌شد، ولی در حدود ساعت ۱۶۰۰، نیروهای تأمینی جمع‌آوری و به پایگاه‌های خود مراجعت می‌کردند. به این ترتیب، عملاً کنترل محورهای مواصلاتی از این ساعت تا ساعت ۰۸۰۰ روز بعد به دست ضدانقلاب می‌افتاد و رفت و آمد در جاده‌ها ممکن بود خطر داشته باشد. در طول اجرای عملیات والفجر ۴، با توجه به وجود نیروهای زیاد در منطقه عملیات، به خودی خود نوعی امنیت نسبی در کل منطقه برقرار شده بود؛ به طوری که اغلب شناسایی‌ها برای تعیین مواضع مناسب جهت یگان‌های توپخانه و تغییر مکان‌ها برای اشغال مواضع انتخاب شده، در تاریکی شب انجام می‌شد، تا به این ترتیب گروه‌های شناسایی و همچنین ستون‌های متحرک از بمباران توسط هواپیماهای دشمن در امان باشند. این نعمت وجود امنیت برای نیروهایی که سال‌ها بود در این منطقه خدمت می‌کردند هم باعث تعجب شده بود و هم موجبات خوشحالی آنان را فراهم می‌کرد. البته پس از خاتمه عملیات و تصرف پیشرفتگی شیلر و همچنین پاکسازی منطقه از لوث وجود ضدانقلاب، این امنیت همچنان به طور نسبی در کل منطقه ماندگار شد که جای شکر داشت.

باز شدن محور جدید مواصلاتی بین مریوان و بانه از داخل پیشرفتگی شیلر

قبل از اجرای عملیات والفجر ۴، حدود سه روز طول می‌کشید تا یک ستون نظامی از مریوان حرکت و خود را به بانه برساند. به این صورت که با توجه به زمان برقراری و جمع‌آوری تأمین جاده که از حدود ساعت ۰۸۰۰ تا ساعت ۱۶۰۰ بود، این ستون مجبور می‌شد یک روز صبح حرکت کند و حوالی بعدازظهر به شهر سنندج برسد. صبح روز دوم از سنندج حرکت می‌کرد و بعدازظهر به شهر سقز می‌رسید. روز سوم از سقز حرکت می‌کرد و حوالی بعدازظهر بالأخره خود را به بانه می‌رسانید.

با اجرای عملیات والفجر ۴ و تصرف پیشرفتگی شیلر و در اختیار قرار گرفتن جاده‌های موجود درون آن، یک محور مواصلاتی جدید به صورت یک جاده آسفالت شده، بین شهر مریوان و شهر بانه که سرتاسر این پیشرفتگی ادامه داشت، به وجود آمد. به این ترتیب و با استفاده از این محور مواصلاتی، زمان تردد خودروها بین دو شهر مذکور به ۴ ساعت کاهش یافت.

مهمات واگذاری و مصرفی یگان‌های توپخانه در عملیات والفجر ۴

برابر دست‌نوشته سرکار سرهنگ عبدالله رشیدنجفی، میزان مهمات واگذاری و تعداد مهمات تیراندازی شده یگان‌های توپخانه عمل کلی در عملیات والفجر ۴، به شرح زیر بوده است:

- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م: تعداد سهمیه واکذار شده ۳۶۹۰ گلوله و مصرفی ۲۴۴۰ گلوله.
- گردان توپخانه ۱۳۰م روح‌الله سپاه پاسداران: سهمیه واکذار شده ۳۶۹۰ گلوله و مصرفی ۱۹۴۸ گلوله.
- گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا: ۹۶۰۰ راکت و مصرفی ۲۵۲۲ راکت.

خاتمه عملیات والفجر ۴

قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو - در طول بیش از یک ماه عملیات مداوم (از ۶۲/۷/۲۷ الی ۶۲/۸/۲۹)، به تمام اهداف مأموریت واکذاری خود دست یافت.

با اجرای این عملیات، آتش دشمن از روی شهر مریوان برداشته، پیشرفتگی شیلر قطع و ارتباط مستقیم بین شهرهای مریوان و بانه، از داخل شیلر، برقرار شد. با تصرف و تأمین شیلر و ارتفاعات غرب دهانه آن، عناصر ضدانقلاب که در داخل آن پایگاه دایر شده و منطقه را ناامن کرده بودند، قلع و قمع شدند و بالأخره دشمن وادار شد نیروهایش را از جبهه‌های جنوب، غرب و شمال غرب جذب و در این منطقه مستقر کند. ولی عدم موفقیت در مرحله سوم عملیات که به منظور تأمین ارتفاعات حساس کانی مانگا و زله (کله قندی)، در جهت کاربرد نیروی کمتر و تسهیل در پدافند از مناطق متصرفی اجرا شده بود، همچنین طولانی شدن بیش از حد زمان عملیات، خارج شدن گردان‌های رزمی، یکی پس از دیگری از دور عملیات، نقصان نیروهای یگان‌های سپاه برای ادامه عملیات، تقویت بیش از حد پیش‌بینی نیروهای دشمن در این منطقه و بالأخره نامساعد شدن اوضاع جوئی منطقه، قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - را بر آن داشت که پایان عملیات والفجر ۴ را اعلام کند. بنابراین، با صدور دستور پدافندی در تاریخ یکم آذرماه ۱۳۶۲، عملیات والفجر ۴ خاتمه یافت و مسئولیت پدافند و حفاظت از مناطق متصرفی به قرارگاه شمال غرب (حمزه سیدالشهداء) واکذار شد (نقشه شماره ۶- کالک عملیاتی به دستور پدافندی).

دستور پدافندی شماره ۱

در صفحات بعد، مستخرجه‌ای از دستور پدافندی شماره ۱ و تصویر پیوست الف- سازمان رزمی به دستور پدافندی شماره ۱ (صفحه ۲۰۷) و پیوست ت (پشتیبانی آتش) به دستور پدافندی شماره ۱ (صفحات ۲۱۵ تا ۲۱۸) از کتاب عملیات والفجر ۴، تألیف سرتیپ دوم توپخانه ستاد غلامحسن امیربیگی درج می‌شود، تا وضعیت پدافندی منطقه بعد از اجرای عملیات آفندی و سازمان برای رزم و گسترش یگان‌های توپخانه باقیمانده در منطقه بیش از پیش مشخص شود.

مستخرجه از دستور پدافندی شماره ۱ قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو

مربوان

سازمان رزمی - پیوست الف

مأموریت

قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو مربوان - از ساعت ۱۶۰۰ روز ۶۲/۹/۱ در امتداد خط تماس از ارتفاعات سورن به مختصات ۲۰-۹۳ تا سور کوه به مختصات ۶۴-۶۸ پدافند می‌کند.

اجرا

الف- تدبیر عملیات. پیوست پ (کالک عملیاتی)- نقشه شماره ۶

(۱) مانور: قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو مربوان - پدافند منطقه‌ای را با لشکر ۳۰ گرگان در جنوب و لشکر ۲۸ کردستان در مرکز و تیپ ۱۰ سیدالشهداء(ع) در شمال هدایت و از هرگونه نفوذ دشمن در خط پدافندی جلوگیری می‌کند.

(۲) آتش: آتش ضدتهیه به مدت ۱۰ دقیقه طرح‌ریزی و بنا به دستور در منطقه مورد لزوم اجرا می‌شود. تقدم آتش با لشکر ۲۸ کردستان، تیپ ۱۰ سیدالشهداء(ع) و سپس با لشکر عملیاتی ۳۰ گرگان خواهد بود.

ب- لشکر عملیاتی ۳۰ پیاده گرگان

(۱) در منطقه محوله از ارتفاعات شمالی سورن به مختصات ۲۰-۹۳ تا ولیاوه به مختصات ۴۴-۸۹ پدافند کنید.

(۲) تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و گردان ۱۹۱۸ لشکر ۸۱ زرهی را تا ساعت ۱۷۰۰ روز ۶۲/۹/۴ تعویض کرده، مسئولیت منطقه را به عهده بگیرد.

پ- لشکر ۲۸ پیاده کردستان

(۱) در منطقه از ولیاوه به مختصات ۴۴-۸۹ تا کانی‌سی به مختصات ۴۶-۷۸ و از کانی‌سی تا سرو به مختصات ۴۴-۷۰ پدافند کنید.

(۲) یگان‌هایی از لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص) و علی‌بن‌ابیطالب(ع) مستقر در منطقه پدافندی را تا ساعت ۰۷۰۰ روز ۶۲/۹/۳ تعویض کرده، مسئولیت منطقه را به عهده بگیرد.

ت- تیپ ۱۰ سیدالشهداء(ع)

(۱) در منطقه محوله از سرو به مختصات ۴۴-۷۰ و کانی کوزله به مختصات ۵۱-۶۵ و شیخ شلخان به مختصات ۶۰-۷۱ تا ارتفاعات سورکوه به مختصات ۶۱-۶۸ پدافند کنید.

(۲) یگان‌هایی از لشکر ۱۴ امام حسین(ع) را در منطقه تعویض کرده، مسئولیت منطقه را

به عهده بگیرید.

ث- تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده و تیپ ۲ لشکر ۲۳ نوهده، احتیاط قرارگاه.

پیوست الف - سازمان رزمی - دستور پدافند شماره ۱

۱. لشکر ۲۸ پیاده کردستان شامل:
 - الف - تیپ ۱ پیاده
 - ب - تیپ ۲ پیاده
 - پ - تیپ ۳ پیاده
 - ت - گردان ۸۱۳ تانک
 - ث - گردان ۲۰۳ سوار زرهی
 - ج - توپخانه لشکر
 - چ - گردان ۴۱۷ مهندسی
 - ح - پشتیبانی لشکر
۲. لشکر ۳۰ عملیاتی گرگان شامل:
 - الف - تیپ ۱
 - ب - تیپ ۲
۳. تیپ ۱۰ سیدالشهداء (ع) شامل: ۵ گردان پیاده سپاهی.
۴. گروه رزمی سلمان لشکر ۸۸ زرهی: زیر امر لشکر ۲۸ باقی می‌ماند.
۵. گروه ۳۳ توپخانه شامل:
 - الف - گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰ م م ک
 - ب - گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ م م ک
 - پ - گردان ۳۷۲ توپخانه راکت موشک‌انداز کاتیوشا (-)
 - ت - آتشبار یکم گد ۳۲۵ توپخانه پدافند هوایی
۶. گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵ م م خ ک
۷. آتشبار چهارتوپه توپخانه راکتی موشک‌انداز کاتیوشا از گردان ۳۷۴ گروه ۴۴ توپخانه
۸. آتشبار یکم گردان ۳۶۲ توپخانه راکتی کاتیوشا گروه ۱۱ توپخانه (-)
۹. آتشبار یکم گردان ۳۹۰ توپخانه ۲۰۳ م م
۱۰. گروهان یکم گردان ۴۰۹ مهندسی تقویت شده با یک دسته از گروهان تجهیزات، زیر امر لشکر ۲۸ کردستان
۱۱. یک دسته مخابرات از گروه ۰۱ مخابرات نزا، زیر امر ل ۲۸ کردستان

پیوست ت پشتیبانی آتش به دستور شماره ۱ پدافندی

مدرک: نقشه ۵۰۰۰۰:۱ منطقه مریوان

۱. وضعیت

الف - نیروهای دشمن:

- (۱) پیوست ب (اطلاعات) به دستور شماره ۱ پدافندی
 - (۲) دشمن می‌تواند یگان‌های توپخانه صحرائی را از راه هوا، موشک و توپ‌های سنگین خود مورد تک قرار دهد. نیروی هوایی دشمن می‌تواند تا ۴۰ پرواز بمبافکن و ۶۰ پرواز شکاری در روز در منطقه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو - اجرا کند.
- ب - نیروهای خودی:

- (۱) نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران همراه با سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای بسیج مردمی مأموریت دارند ضمن ادامه پدافند در سایر مناطق، در منطقه شمال غرب کشور تک کنند.
- (۲) نهاجا در حد امکان، یگان‌های زمینی را در عملیات پشتیبانی می‌کند.

۲. مأموریت

توپخانه صحرائی شامل توپخانه لشکر ۲۸ پیاده، گروه ۳۳ توپخانه و سایر یگان‌های توپخانه و عناصر پشتیبانی آتش زیر امر قرارگاه در تمام مراحل عملیات قرارگاه حمزه سیدالشهداء(ع) را با آتش‌های خود پشتیبانی می‌کند.

۳. اجرا

الف - تدبیر عملیات

- (۱) مانور: برابر به دستور شماره ۱ پدافندی
- (۲) آتش: ۱۰ دقیقه آتش ضد تهیه و طرح‌ریزی و در منطقه مورد نظر، بنا به دستور، اجرا خواهد شد. تقدم آتش‌ها به ترتیب با لشکر ۲۸ پیاده، تیپ ۱۰ سیدالشهداء و لشکر ۳۰ گرگان است.

ب - پشتیبانی پدافند هوایی (ضمیمه ۱ پدافند هوایی)
پ - نه‌جا در حد امکان، یگان‌های زمینی را در عملیات پشتیبانی می‌کند.
ت - پشتیبانی توپخانه صحرایی
(۱) کلیات: توپخانه صحرایی با ۱۰ دقیقه آتش ضدتهیه که بنا به دستور آغاز می‌شود، تک قرارگاه را پشتیبانی می‌کند.

(۲) سازمان برای رزم:

- گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵ م خ ک (-); تقویت توپخانه لشکر عملیاتی ۳۰ گرگان.
- آتشبار ۱۵۵ م خ ک از گردان ۳۰۰ توپخانه؛ تقویت توپخانه لشکر ۲۸ پیاده.
- یک دسته کاتیوشا از گردان ۳۶۲ توپخانه؛ تقویت توپخانه لشکر ۲۸.
- آتشبار یکم ۲۰۳ م از گردان ۳۹۰ توپخانه؛ تقویت توپخانه لشکر ۳۰.
- گردان ۳۴۲ (-) توپخانه ۱۳۰ م؛ تقویت توپخانه لشکر ۲۸.
- گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰ م؛ عمل کلی قرارگاه.
- گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا (-) ۱۲۲ م؛ عمل کلی قرارگاه.
- آتشبار دوم گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰ م؛ عمل کلی قرارگاه.

(۳) دستورهای ویژه

(الف) یگان‌های توپخانه قرارگاه‌های لشکری طرح آتش خود را حداکثر تا ساعت ۱۸۰۰، ۸ آذرماه ۶۲، به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه گروه ۳۳ توپخانه ارسال کنند.

(ب) یگان‌های توپخانه مجاز به تیراندازی در خارج از خطوط حد قرارگاه خود بدون هماهنگی با یگان مربوطه نخواهد بود. هماهنگی در مرکز هماهنگی توپخانه لشکر انجام می‌شود.

(پ) یگان‌های تابعه قرارگاه خط آتش هماهنگ شده در منطقه عمل خود را به مرکز تطبیق قرارگاه گزارش کنند.

(ت) سامانه شماره‌گذاری آماج برابر روش جاری خواهد بود.

۴. پشتیبانی خدمات

میزان آماد مهمات موجود متعاقباً اعلام خواهد شد.

۵. فرماندهی و مخابرات

الف - مخابرات: حذف شده.

ب - فرماندهی: محل مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه در ۲۳-۹۷ است.

پ - محل مرکز تطبیق آتش خود را اعلام کنید.

ضمائم:

ضمیمه ۱: پدافند هوایی

ضمیمه ۱ (توپخانه پدافند هوایی) به پیوست (ت) پشتیبانی آتش به دستور شماره ۱ پدافندی

۱. کلیات

الف - هدف

(۱) استفاده از کلیه جنگ‌افزارهای پدافند هوایی جهت نابود کردن هواپیما و بالگردهای دشمن و یا خنثی کردن حمله آنها و وادار کردنشان به ترک مأموریت.
(۲) استفاده از جنگ‌افزارهای پدافند هوایی در پشتیبانی زمینی، در صورت لزوم.
ب - جنگ‌افزارهای پدافند هوایی موجود در منطقه:

(۱) یک آتشبار موشکی هاگ از نهجا.

(۲) یک آتشبار (-) اورلیکن (۳ دسته آتش شامل ۶ رسد توپ).

(۳) گردان ۳۲۹ پدافند هوایی لشکر ۲۸ (شامل ۵۰ قبضه توپ ۲۳ و ۱۴/۵ میلی‌متری).

(۴) آتشبار یکم گردان ۳۲۵ پدافند هوایی (۲۳ م) از گروه ۳۳ ت.

(۵) یک دسته پدافند هوایی (۲۳ م) از ل ۲۱ حمزه.

(۶) یک آتشبار از گروه پدافند هوایی سوم شعبان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی.

(۷) هر گردان رزمی و پشتیبانی رزمی یک دسته سهند.

پ - نقاط حساس و حیاتی و حق تقدم‌ها:

(۱) قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان - واقع در ارتفاعات دره تفی.

(۲) نقاط آمادی طبقه ۳ و ۵ واقع در ارتفاعات حسن اوله.

(۳) محورهای نفوذی اطراف دریاچه مریوان (زریوار).

(۴) قرارگاه‌های احتیاط، مناطق تجمع و توپخانه‌ها.

(۵) حق تقدم‌ها به ترتیب یگان‌های در خط قرارگاه‌ها و توپخانه‌ها.

۲. سازمان برای رزم

الف - آتشبار هاگ مستقر در ارتفاعات گوناوی، در پشتیبانی عمومی منطقه؛ پوشش پدافند هوایی ارتفاع متوسط را تأمین کنید.

ب- ۳ دسته اورلیکن، در پشتیبانی عمومی منطقه (دو دسته در منطقه مریوان و یک دسته در منطقه بانه)؛ محورهای نفوذ را تأمین کنید.

پ- گردان ۳۲۹ پدافند هوایی، در پشتیبانی عمومی لشکر ۲۸؛ به ترتیب تقدم پوشش پدافند هوایی نقاط آمادی ۳ و ۵ واقع در حسن اوله، پد بالگرد در سروآباد، محور نفوذی پادگان به مریوان، یگان پشتیبانی، قرارگاه لشکر و توپخانه‌های خودی را برقرار کنید.

ت- آتشبار یکم گردان ۳۲۵ پدافند هوایی، در پشتیبانی عمومی گروه ۳۳ توپخانه؛ به ترتیب تقدم پوشش پدافند هوایی از قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - دریاچه و قرارگاه و توپخانه‌های خود را برقرار کند (پوشش هوایی بیمارستان مشترک، با سپاه پاسداران انقلاب اسلامی).

۳. دستورهای ویژه

الف- به پدافند غیرعامل هوایی در تمامی شرایط آفندی و پدافندی توجه مخصوص شود.

ب- نسبت به آمادگی عملیاتی توپ‌های پدافند هوایی، به طور ۲۴ ساعته، دقت کافی شود.

پ- توپ‌هایی که در شب تأمین محلی ندارند، با شروع تاریکی به داخل خط تأمینی یگان‌ها منتقل و قبل از شروع روشنایی به موضع اصلی برگردانده شوند.

ت- یگان‌ها با استفاده از دستگاه کاپی‌ام لشکر ۲۸، همه موشک‌های سه‌پند را آزمایش و نسبت به دریافت سهمیه موشک، به ازای هر دستگاه چکاننده، ۸ موشک، اقدام و پوشش پدافند هوایی یگان خود را برقرار کنند.

ث- از تیربارهای ضدهوایی جهت پوشش پدافند هوایی استفاده شود.

ج- در موقع اعلام خطر هوایی با مشاهده هواپیما از تمامی جنگ‌افزارهای کالیبر کوچک انفرادی و نیز جهت وادار کردن هواپیما به ترک مأموریت استفاده کنند.

چ- به روش درگیری و کنترل جهت امنیت پروازهای خودی در منطقه توجه کافی شود.

ح- گروه ۳۳ توپخانه نسبت به دایر کردن شبکه اعلام خطر در قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو - اقدام کند.

خ- گردان ۳۲۹ پدافند هوایی یک قرارگاه عملیاتی، جهت اعلام خطر، در منطقه مناسب تشکیل دهد.

توضیح: قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - ردهٔ جلو مریوان - به عللی که برای اینجانب مشخص نیست، طرح پشتیبانی آتش توپخانهٔ پدافند هوایی را ضمیمهٔ ۱ پیوست پشتیبانی آتش قرار داده است و از دیگر ضمائم خبری نیست، در صورتی که پیوست پشتیبانی آتش، مربوط به تمام وسایل پشتیبانی آتش بوده و باید دارای ضمائم مختلفی مانند ضمیمهٔ پشتیبانی هوایی، ضمیمهٔ پشتیبانی توپخانهٔ صحرائی و ضمیمهٔ پشتیبانی توپخانهٔ پدافند هوایی و... باشد. از قرار معلوم، همانند مرحلهٔ آفندی، پیوست پشتیبانی آتش با ضمیمهٔ ۲ (پشتیبانی توپخانهٔ صحرائی) اشتباه گرفته شده است.

عملکرد کلی توپخانه در عملیات والفجر ۴

۱- توپخانهٔ صحرائی

در این عملیات، یگان‌های توپخانهٔ صحرائی به نحو احسن و بسیار مطلوب نقش خود را ایفا کردند. آتش‌های توپخانه که با کمک افسران کادر مجرب اعزامی از مرکز توپخانه طرح‌ریزی، هدایت و دیدبانی می‌شد، در همان ابتدای شروع عملیات، دشمن را وادار کرد با دادن تلفات زیاد، مواضع پدافندی برتر خود را ترک و مواضع نامناسب‌تری را اشغال کنند. این اقدام توپخانه موجب شد که یگان‌های رزمی با پشتیبانی آتش مداوم و مؤثر توپخانه، تلفات سنگین مجددی به دشمن وارد و او را مجبور به عقب‌نشینی کند.

در این عملیات، ۱۸ هزار و ۲۹۳ نفر کشته و زخمی از دشمن به جای ماند و بیش از ۱۰۰۰ نفر به اسارت رزمندگان اسلام درآمدند. ۵۹۴ دستگاه تانک و نفربر، توپ و سلاح سنگین منهدم شد و بیش از ۲۰ تیپ و ۱۵ گردان مستقل، از ۵۰ تا ۱۰۰ درصد منهدم یا آسیب کلی دیدند که سهم توپخانه از وارد شدن این همه تلفات و ضایعات به دشمن، بسیار چشمگیر بود.

در این عملیات، فرماندهی قرارگاه خاتم‌الانبياء(ص)، طی یک پیام کتبی، مراتب تشکر و امتنان خود را از یگان‌های توپخانه اعلام کرد که عین نامهٔ ابلاغی، به عنوان یک سند، به پیوست آمده است.

در کتاب "ویرانی دروازهٔ شرقی"، سرلشکر "وفیق السامرائی"، (یکی از افسران پناهنده عراق به کشور انگلستان)، در وصف توپخانهٔ ایران چنین آمده:

"نیروهای ایرانی قدرت بکارگیری ماهرانه و بسیار گسترده از سلاح توپخانه دارند. افسران دیدبان ایرانی به صورت بسیار شایسته، اقدام به هدایت و کنترل آتش می‌کردند و همین مسئله سبب می‌شد تا نیروهای ما در بسیاری از مناطق، آسیب‌پذیر باشند و تلفات زیادی بدهند و در مناطق فاقد استحکامات صحرایی، زیر فشار آتش شدید، مواضع خود را تخلیه کنند."

۲- توپخانه پدافند هوایی

توپخانه پدافند هوایی شرکت‌کننده در عملیات والفجر ۴ رسالت خود را به نحو مطلوب انجام داد. تشکیل مرکز کنترل عملیات پدافند هوایی، برقراری شبکه اعلام خطر و ارتباط مناسب با یگان‌ها، با هدایت افسران اعزامی از دانشکده توپخانه پدافند هوایی و اقدام بموقع و مؤثر یگان‌های توپخانه پدافند هوایی موجب شد که بمباران‌های شدید اولیه هواپیماهای دشمن فروکش کند و خلبانان عراقی دقت لازمه را در هدف‌گیری نداشته باشند و بمب‌های خود را بی هدف رها سازند. از اینرو، پس از استقرار کامل سامانه پدافند هوایی در منطقه، هیچ یک از نقاط حیاتی مانند: قرارگاه‌های فرماندهی، مناطق تجمع یگان‌ها، مواضع توپخانه‌ها، پدهای بالگردها، نقاط آمادی و محورهای مواصلاتی تا پایان عملیات، مورد بمباران دقیق هواپیماهای دشمن قرار نگرفتند و فقط برخی از یگان‌ها که بدون در نظر گرفتن ملاحظات تاکتیکی، در حال نقل و انتقال بودند، مورد هدف بمب‌های هواپیماهای دشمن واقع شد.

در این عملیات، ۶ فروند هواپیمای شکاری- بمب‌افکن و ۹ فروند بالگرد جنگی و نفربر دشمن توسط توپخانه پدافند هوایی ساقط شدند و تمامی سرنشین‌های آنها، به استثنای یک خلبان که اسیر شد، به هلاکت رسیدند.

محاسن و نقاط برجسته عملکرد توپخانه

۱. استفاده از افسران باتجربه توپخانه در مشاغل دیدبانی و افسر هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش، در یگان‌های مانوری، جهت طرح‌ریزی و هماهنگی مؤثر آتش‌های پشتیبانی.
۲. از نقطه نظر تهیه طرح آتش توسط عناصر گروه ۳۳ توپخانه که مسئولیت پشتیبانی آتش قرارگاه را داشتند، اشکالی مشاهده نشد. نیروهای یاد شده نه تنها برای یگان‌های توپخانه عمل کلی و عمل کلی/تقویت طرح آتش تهیه می‌کردند، بلکه طرح‌های آتش یگان‌های توپخانه

کمک مستقیم را قبلاً اخذ و بررسی می‌کردند و پس از تصویب، مجدداً به قرارگاه‌های حمزه می‌فرستادند.

۳. تأکید بر مصرف منطقی مهمات توپخانه و کنترل دائمی میزان مهمات از نظر: واگذاری، مصرفی و موجودی، و رعایت متقابل دستور از سوی یگان‌های توپخانه.

۴. با تغییر مأموریت حمزه‌ها، لازم می‌شد که به بعضی از یگان‌های توپخانه مأموریت جدیدی احاله شود. در اجرای این دستورها، جابه‌جایی‌های مناسب یگان‌های توپخانه، بخصوص در هنگام حرکت سریع یگان‌های مانوری به جلو، مشهود بود. همچنین، در طی ۳۲ روز عملیات، یگان‌های توپخانه الزاماً به مواضع تکمیلی و فرعی تغییر مکان می‌دادند که در پاره‌ای از موارد، این تغییر موضع‌ها، در تاریکی شب و با چراغ خاموش انجام می‌شد.

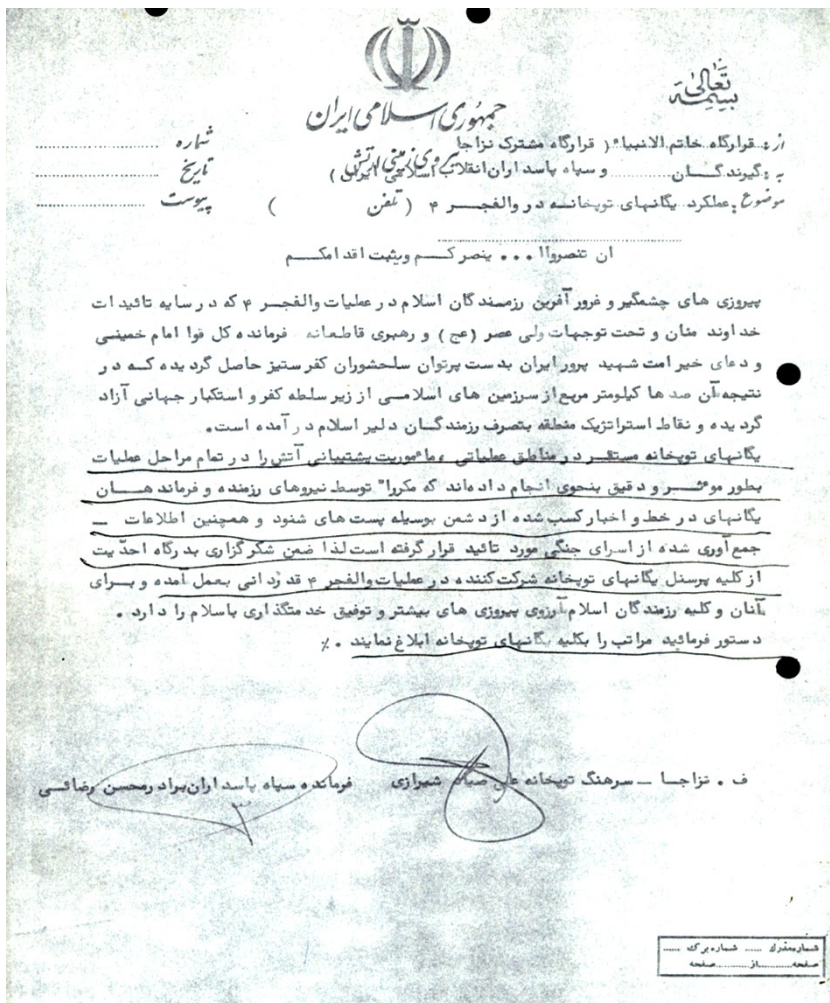
معایب و نقاط ضعف عملکرد توپخانه

۱. در مرحله طرح‌ریزی عملیات، پوشش هوایی منطقه عملیات از طرف نه‌اجا بسیار بد بود. به طوری که پادگان و شهر مریوان، روزانه با چند سورتی پرواز هواپیماهای دشمن مورد بمباران قرار می‌گرفت، که البته با شروع عملیات، این روند بهتر و از میزان بمباران‌ها تا حدود زیادی کاسته شد.

۲. با اینکه قبلاً یک آتشبار موشک "هاگ" از نه‌اجا با مشکلات فراوان و صرف هزینه سرسام‌آور در بهترین نقطه منطقه مستقر شده بود، هواپیماهای دشمن بدون وا همه از ارتفاع بالا اقدام به بمباران نیروهای مانوری، مواضع توپخانه‌ها و سایر تأسیسات خودی می‌کردند. در مورد علت درگیر نشدن سایت موشک هاگ با هواپیماهای مهاجم، افسر رابط هوایی اظهار می‌داشت که این بمب‌افکن‌ها با چند هواپیمای شکاری میراژ ۲۰۰۰ اسکورت می‌شوند، که مجهز به سامانه ردیابی رادار هستند و به محض روشن شدن سامانه موشک هاگ، بلافاصله سایت آن ردیابی و توسط موشک هوا به زمین هواپیماهای فوق مورد حمله قرار خواهد گرفت.

۳. به علت کمبود وقت و ناامن بودن منطقه، امکان نقشه‌برداری مواضع، مناطق هدف‌ها و مناطق ربط مقدور نشد و به ناچار، از نقشه‌های موجود برای تعیین مختصات مواضع آتشبارها و آماج‌ها استفاده می‌شد که مسلماً این نقشه‌ها دقت لازم را نداشتند و این امر سبب مصرف مهمات بیشتر می‌شد.

۴. ضعف سامانه تجسس هدف، بویژه پس از مرحله اول عملیات، که یگان‌های دشمن مرتباً مواضع خود را تغییر می‌دادند و از محورهای مختلف اقدام به پاتک می‌کردند.

تصویر نامه قرارگاه خاتم الانبیا(ص) قرارگاه مشترک نزاجا و سپاه پاسداران) پیرامون قدردانی از عملکرد مطلوب توپخانه در عملیات والفجر ۴

صورت اسامی فرماندهان توپخانه در عملیات والفجر ۴

قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهداء - ردهٔ جلو:

- ۱- فرماندهٔ ارتشی قرارگاه: سرهنگ توپخانهٔ ستاد غلامحسن امیربیگی.
- ۲- فرماندهٔ سپاهی قرارگاه: برادر حاج علی ر ضائیان (متأ سفانه ای شان در روزهای اولیهٔ عملیات به درجهٔ رفیع شهادت نائل آمدند و به جای آن شهید، برادر پاسدار عزیز جعفری، مسئولیت فرماندهی سپاهی قرارگاه را به عهده گرفت).
- ۳- افسر توپخانهٔ صحرائی قرارگاه: سرهنگ ۲ عبدالله رشید نجفی.
- ۴- افسر توپخانهٔ پدافند هوایی قرارگاه: سرهنگ مرتضی وحید.

گروه ۳۳ توپخانه

- ۱- فرماندهٔ گروه ۳۳: سرهنگ نصرالله طاهری، معاون: سرهنگ جمشید صالحی.
- ۲- فرماندهٔ گردان ۳۴۲ توپخانهٔ ۱۳۰م: سرگرد عباس رشیدی.
- ۳- فرماندهٔ گردان ۳۴۳ توپخانهٔ ۱۳۰م: سرگرد داود مشیری.
- ۴- فرماندهٔ آتشبار یکم گردان ۳۷۲ توپخانهٔ کاتیوشا: ستوان یکم حسین رزاقی.
- ۵- فرماندهٔ آتشبار دوم گردان ۳۷۲ توپخانهٔ کاتیوشا: سروان ابوالفضل رضایی.
- ۶- فرماندهٔ آتشبار یکم گردان ۳۲۵ توپخانهٔ پدافند هوایی: سروان فریبرز علی مددی.

توپخانهٔ لشکر ۲۸ پیادهٔ سنندج

- ۱- فرماندهٔ توپخانهٔ لشکر: سرهنگ جمال پاکانمنش، معاون: سرهنگ ۲ محمد نجفی‌راشد.
- ۲- فرماندهٔ گردان ۳۱۰ توپخانهٔ ۱۰۵م: سرگرد علی اکبر نخجیری.
- ۳- فرماندهٔ گردان ۳۹۱ توپخانهٔ ۱۰۵م: سرگرد ابراهیم ناظم‌زاده.
- ۴- فرماندهٔ گردان ۳۹۳ توپخانهٔ ۱۰۵م: سرگرد ابوالقاسم ودایع خیری.
- ۵- فرماندهٔ گردان ۳۵۸ توپخانهٔ ۱۵۵م کششی: سرگرد حسن رنجبر لواسان.
- ۶- فرماندهٔ گردان ۳۴۹ توپخانهٔ ۱۳۰م: سرگرد روح‌الله حسن‌خانی.
- ۷- فرماندهٔ گردان ۳۲۹ توپخانهٔ پدافند هوایی ۲۳م: سرگرد اصغر فراتی.

گروه ۱۱ توپخانه

- ۱- فرماندهٔ آتشبار یکم گردان ۳۹۰ توپخانهٔ ۲۰۳م: ستوان یکم احمدی.
- ۲- فرماندهٔ آتشبار یکم گردان ۳۶۲ توپخانهٔ کاتیوشا: ستوان یکم علی میری.

توپخانه لشکر ۲۱ حمزه

- ۱- فرمانده گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م کششی: سرگرد مصطفی ابراهیمی.
- ۲- فرمانده آتشبار دوم گردان ۳۵۳ توپخانه پدافند هوایی ۲۳م: سروان ناصر علی بیگی.

توپخانه لشکر ۸۸ زاهدان

- فرمانده گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵م خود کششی: سرگرد غلامرضا پارسامان.

گروه ۴۴ توپخانه

- فرمانده دسته (دو رسد) موشک‌انداز گردان ۳۷۴ توپخانه کاتیوشا: ستوان دوم رافضی.

توپخانه سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

- ۱- فرمانده گردان توپخانه مختلط موسی بن جعفر: برادر رضا محمد سلیمانی.
- ۲- فرمانده گردان توپخانه مختلط ولایت فقیه: شهید حبیب‌الله کریمی.
- ۳- فرمانده آتشبار ۱۲۲م لشکر ۴۱ ثارالله: برادر سید مرتضی موسوی.
- ۴- فرمانده آتشبار ۱۵۲م لشکر ۲۵ کربلا: برادر اسماعیل تقی‌لو.
- ۵- فرمانده آتشبار ۱۲۲م لشکر ۸ نجف اشرف: شهید محمدرضا پوراسماعیلی.
- ۶- فرمانده گردان توپخانه (-) روح‌الله: شهید مصطفی تقی جراح.

پیوست الف

خاطرات و دست‌نوشته‌های سرهنگ توپخانه عبدالله رشید نجفی

(مشاور وقت توپخانهٔ قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان - از عملیات والفجر ۴ و فعالیت‌های توپخانه در این عملیات)

چگونگی اعزام به مأموریت و تشکیل قرارگاه

در نیمهٔ اول مردادماه ۱۳۶۲، طی امریه‌ای که از طریق مرکز آموزش توپخانه به اینجانب ابلاغ شد، بلافاصله از اصفهان حرکت و خودم را در تاریخ مقرر به معاونت اطلاعات و عملیات قرارگاه نزاچا در تهران معرفی کردم.

در ستاد نزاچا، به تعداد دیگری از افسران از یگان‌های مختلف برخوردارم که آنها نیز به تهران احضار شده بودند. بعد از تجمع همهٔ احضارشدهگان در سالن، فرماندهٔ نزاچا، ضمن معرفی یکی از افسران برجستهٔ توپخانه، به نام سرهنگ ستاد غلامحسین امیریگی به عنوان فرماندهٔ عملیات مریوان، دستور اعزام گروه به مریوان را صادر فرمودند، که همان روز توسط یک فروند بالگرد شنوک از تهران راهی سنجند شدیم. در سنجند چند روزی در مهمانسرای لشکر ۲۸ پیاده ساکن شدیم و هر روز در اتاق عملیات لشکر حضور پیدا کرده، دربارهٔ شناخت منطقه، روی نقشه‌های مربوطه توجیه می‌شدیم.

پس از پایان این دورهٔ توجیه مقدماتی، با یک فروند بالگرد ۲۱۴ که بنا بود تا پایان مأموریت در اختیار قرارگاه باشد، به پادگان مریوان عزیمت کرده، در یکی از ساختمان‌های پنج طبقه که قسمتی از آن به منظور ستاد و قسمت دیگر جهت استراحت در نظر گرفته شده بود، مستقر شدیم.

باید اضافه کنم تا آن لحظه جزئیات مأموریت در اختیار کسی قرار داده نشده بود و بجز اظهارات مختصر فرماندهٔ وقت نزاچا در تهران مبنی بر اینکه "شما افسران، هستهٔ مرکزی قرارگاهی را تشکیل می‌دهید که هدایت یک عملیات آفندی علیه نیروهای بعثی عراقی را که ان‌شاءالله در چند ماه آینده در اطراف مریوان انجام خواهد گرفت، به عهده خواهد داشت"، هیچ‌کدامان اطلاع دیگری از کم و کیف عملیات مورد نظر نداشتیم. حتی فرماندهٔ قرارگاه هم تأکید زیادی بر شرح و تفسیر مأموریت پیش رو نداشت. بعد از چند روز، بالأخره دستور شناسایی از منطقه آن هم با لباس غیرنظامی صادر شد. به این ترتیب، ما هر روز به صورت اکیپ‌های سه

نفره به ارتفاعات سر به فلک کشیده سورن و خر نوکدار عزیمت و پس از شناسایی از منطقه، عصرها به پادگان مراجعت می‌کردیم. من بعدها متوجه شدم که دلیل عدم ذکر جزئیات مأموریت و خودداری از پوشیدن لباس نظامی در شهر و منطقه مریوان، سرّی نگهداشتن و جلوگیری از افشای مأموریت بوده است. زیرا بر اساس اطلاعات موجود، نفوذ افراد مشکوک از کشور عراق به داخل منطقه و تماس و همکاری آنها با برخی از افراد خودفروخته محلی در مریوان و آبادی‌های اطراف، متصور و یک پدیده بسیار عادی بوده است.

روزهای بعد تعدادی از برادران سپاهی که همتایان نیروهای نظامی قرارگاه به شمار می‌آمدند، به جمع ما پیوستند. به این صورت، هریک از ما ارتشیان با یک نفر از برادران سپاهی از بدو شروع اقدامات اولیه تا خاتمه مأموریت و ترک منطقه در تمامی مسائل مربوط به مأموریت از نزدیک تماس داشته، از نظرات و پیشنهادهای یکدیگر بهره‌مند می‌شدیم. یادم است یک روز فرمانده ارتشی قرارگاه در حضور همه کارکنان قرارگاه اعم از ارتشی و سپاهی، به همتای خود، برادر علی رضاییان^۱ اظهار داشت: "برادر رضاییان، از همین الآن قرار ما این است که کسی اعم از ارتشی یا سپاهی، حق ندارد به تنهایی کاری را انجام دهد. حتی شناسایی‌ها را. توقع دارم هر وقت به شناسایی می‌روید، باید من هم همراه شما باشم و در مورد بقیه هم همین‌طور. طرح‌ریزی‌ها و سایر اقدامات باید از هر لحاظ با هماهنگی همتایان ارتشی و سپاهی انجام پذیرد و در غیر این صورت، هر اقدامی که انفرادی انجام شود، ارزش آن از نظر ما صفر خواهد بود." بر اساس همین اظهارات رک و بسیار ساده فرمانده ارتشی قرارگاه، چند ماه همکاری قبل و حین و حتی بعد از عملیات، بین سپاه و ارتش در حد مطلوب انجام شد و هیچ مشکل عمده‌ای به وجود نیامد.

آمدگی دشمن برای جلوگیری از اجرای مأموریت قرارگاه

با وجود تمام پیش‌بینی‌های اولیه و پیشگیری از افشای مأموریت یادشده قبل از موعد، به دلیل رفت و آمد افراد به پادگان مریوان و عزیمت نیروهای ستاد قرارگاه به شناسایی‌ها و غیره، تک قریب‌الوقوع نیروهای خودی از چشمان تیزبین و منتظر عوامل اطلاعاتی دشمن دور نماند. از اینرو، به محض حضور اکیپ‌های شناسایی در هریک از ارتفاعات مشرف بر منطقه شیلر و

۱- برادر علی رضاییان، انسان مؤمن و وارسته‌ای بود که در همان روزهای اولیه عملیات والفجر ۴ و در همین منطقه شهید شد. یادش گرامی و روانش شاد باد.

پنجوین و دیگر پست‌های ثابت دیدبانی، محل دیدگاه‌ها و مواضع سایر یگان‌های لشکر ۲۸ زیر آتش توپخانه و تیر مستقیم تانک‌های دشمن قرار گرفت.

پس از استقرار قرارگاه در پادگان مریوان، بویژه از هنگام آغاز حرکت یگان‌های شرکت‌کننده برای انجام عملیات آینده به منطقه، شناسایی‌های هوایی و حملات هواپیماهای بمب‌افکن دشمن به شدت رو به فزونی گذاشت و پادگان مریوان و ستون‌های در حال حرکت چندین بار مورد بمباران قرار گرفت. سپس حملات هوایی دشمن به مناطق مسکونی شهر مریوان و اطراف آن گسترش یافت.

تشریح مأموریت قرارگاه

وقتی عناصر ستاد و نیازمندی‌های اولیه قرارگاه تکمیل شد، فرمانده قرارگاه هدف از تشکیل قرارگاه رده‌ جلو حمزه سیدالشهداء(ع) را تشریح کرده، اظهار داشتند که با تحت کنترل قرار گرفتن یگان‌های در خط و سایر یگان‌های شرکت‌کننده که به ترتیب وارد منطقه عملیاتی می‌شوند، باید طرح‌ریزی و اجرای یک عملیات آفندی با نام "والفجر" شروع شود.

هدف نهایی این عملیات تأمین خط سبز بود که منظور از آن، وصل ارتفاعات سوق‌الجیشی سورن در قسمت جنوب پیشرفتگی شیلر به ارتفاعات سور کوه واقع در قسمت شمال این پیشرفتگی را میسر می‌ساخت و با تصرف ارتفاعات مهم بین این دو سلسله جبال راهبردی از قبیل: رشان، کانی‌مانگا، شیخ‌گزنشین، گیوی لری، شیخ شلخان و چمپارا عملاً پیشرفتگی شیلر در اختیار رزمندگان اسلام قرار می‌گرفت.

جلوگیری از تحرکات دشمن در منطقه

در تاریخ ۱۳۶۲/۶/۶ و در حالی که هنوز چند روز از ورود ما به منطقه سپری نشده بود، نیروهای دشمن با چند فروند بالگرد از منطقه ارتفاعات سورن، دالانی و آسون شناسایی به عمل آوردند که برابر اخبار رسیده، احتمال می‌رفت دشمن برای تصرف ارتفاعات مذکور مبادرت به تک‌کند تا محور ویسه - سیاناو - پیرانشاه را تحت کنترل بگیرد و در نتیجه، تمامی حرکات ما را در محور سروآباد - سراهی حزب‌الله - مریوان زیر نظر داشته باشد و مانع جابه‌جایی یگان‌های ما در منطقه شود. چون این اخبار با گزارش‌های دیدبانان جلو و پست‌های دیدبانی ثابت نیز تأیید گردید، سریعاً توسط فرمانده قرارگاه و نیروهای ذیربط از منطقه یاد شده بازدید به عمل آمد و بلافاصله پیش‌بینی یک سامانه پدافندی مؤثر با اشغال ارتفاعات مزبور انجام گرفت.

شروع به طرح‌ریزی بر اساس آئین‌نامه‌های مصوبه

نکته بسیار جالب و قابل توجه به نظر من تأکید مداوم فرمانده قرارگاه رده جلویی حمزه سیدالشهداء که خود یکی از استادان ممتاز و شایسته دانشکده فرماندهی و ستاد ارتش بود، بر رعایت اصول و مقررات در تمامی اقدامات، اعم از طرح‌ریزی‌ها و کارهای اداری، از روز اول تا پایان مأموریت، تمام امور ستادی، برآوردها بود؛ لذا سایر اقدامات دقیقاً بر اساس آئین‌نامه‌های مصوب و مقررات پیش می‌رفت و رعایت این اصول و مقررات در هیچ موردی فدای اعمال نظر شخصی و ابداعات سلیقه‌ای و تجربیات خام و ناپخته و یا تصادفاً موفق عملیات‌های قبلی واقع نشد.

استعداد و توانایی‌های نیروهای طرفین درگیر در منطقه عملیاتی والفجر ۴

نیروهای دشمن برابر اخبار دریافتی از عناصر اطلاعاتی و تفسیر عکس‌های هوایی و غیره، که در منطقه عملیات در مقابل نیروهای ما قرار داشته و تأیید شده بودند؛ اعم از یگان‌های درگیر، تقویت دور و نزدیک تا تاریخ ۶۲/۶/۲۲، حدود ۶۵ گردان بود که بعداً این تعداد به ۷۹ گردان افزایش یافت.

افسران عملیات قرارگاه به منظور هدایت موفقیت‌آمیز عملیات آفندی والفجر ۴، حداقل ۵۹ گردان مانوری را به عنوان نیازمندی در برابر نیروهای دشمن برآورد کردند.

اقدامات افسر توپخانه قرارگاه

لازم به توضیح است که مسئولیت اقدامات پشتیبانی آتش به قرارگاه گروه ۳۳ توپخانه محول شده بود، که به تدریج در حال ورود به منطقه همراه با یگان‌های توپخانه زیر امر خود بود. بنابراین، با نزدیک شدن به روز شروع عملیات، تمام اقدامات لازم در مورد طرح‌ریزی و هماهنگی پشتیبانی آتش به قرارگاه مذکور ارجاع شد.

مسئولیت اینجانب به عنوان مشاور توپخانه فرماندهی قرارگاه، ابلاغ نقطه نظرات و ارائه درخواست‌های پشتیبانی آتش مورد نیاز فرماندهی به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه بود، که مسئولیت آن به گروه ۳۳ توپخانه واگذار شده بود.

اینجا خلاصه‌ای از اقدامات خود را که هنوز در دفترچه یادداشتم موجود است، ذکر می‌کنم:

۱- برآورد یگان‌های توپخانه مورد نیاز برای پشتیبانی از عملیات یگان‌های مانوری خودی

— ۱۸ آتشبار ۱۰۵م یا ۱۵۵م

— ۱۳ آتشبار ۱۳۰م

— ۵ آتشبار ۱۲۲م کاتیوشا

— ۳ آتشبار ۲۰۳م

البته این برآورد با هماهنگی کامل فرمانده گروه ۳۳ توپخانه و اعضای ستاد وی که مسئولیت پشتیبانی آتش عملیات را داشتند، انجام پذیرفت. سپس اینجانب برای شرکت در کمیسیون مورخه ۶۲/۵/۲۷ مدیریت عملیات و اطلاعات نزاجا، به تهران اعزام شدم تا در مورد ارائه پیشنهادها و درخواست واگذاری تعداد یگان‌های مورد نیاز توپخانه که در بالا به آن اشاره شد و همچنین، برآورد مهمات مورد نیاز عملیات در مراحل مختلف عملیاتی اقدام کنم.

در این جلسه، به استثنای یگان‌های توپخانه لشکر ۲۸ پیاده که در مواضع مربوطه در منطقه میروان و بانه مستقر بودند، واگذاری یگان‌های توپخانه زیر را به تصویب کمیسیون رساندم:

— ارکان و آتشبار گروه ۳۳ توپخانه؛ همراه با گردان‌های ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م و ۳۴۳

توپخانه ۱۳۰م و ۲ آتشبار کاتیوشای گردان ۳۷۲ توپخانه این گروه.

— گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵م خودکشی از توپخانه لشکر ۸۸ زرهی.

— گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵م کشی از توپخانه لشکر ۲۱ پیاده که همراه تیپ ۲ لشکر ۲۱

پیاده به منطقه اعزام شده بود.

— یک آتشبار ۲۰۳ م گردان ۳۹۰ توپخانه و یک آتشبار ۱۲۲م کاتیوشای گردان ۳۶۲

توپخانه از گروه ۱۱ توپخانه.

— ۲ رسد کاتیوشای گردان ۳۷۴ توپخانه از گروه ۴۴ توپخانه که از قبل در منطقه مستقر بود.

۲- پیشنهاد آموزش حدود ۴۰ نفر افسر توپخانه کادر به عنوان افسران رابط و پشتیبانی آتش

و دیدبان جلو توپخانه که مورد تصویب جانشین فرماندهی نزاجا رسید، که این افسران به ترتیب تحت آموزش قرار گرفتند و پس از توجیه در مورد وظایف و تفهیم منطقه عملیات محوله، به یگان‌های مانوری تا رده گروهان اعزام شدند. لازم به ذکر است که نام و مشخصات کامل افراد اعزامی و یگان اختصاص داده شده به آنها تا پایان عملیات در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه موجود بود و هرگاه درخواست آتشی از یگانی مخابره می‌شد، دقیقاً نام و مشخصات منطقه عمل نفر دیدبان یا افسر پشتیبانی آتش درخواست کننده برای قرارگاه مشخص بود.

۳- درخواست اعزام اکیپ‌های سیار تعمیرات توپخانه از معاونت لجستیکی نزاجا قبل از شروع عملیات به منطقه و تعمیر توپ‌ها یا تعویض قطعات معیوب تمام جنگ‌افزارهای توپخانه، که این اقدام با موفقیت انجام و قبل از شروع عملیات به پایان رسید؛ به طوری که چند روز قبل از شروع عملیات هیچ‌یک از جنگ‌افزارهای توپخانه موجود در منطقه اشکال فنی نداشتند.

۴- تنظیم و ارسال یک جدول، حاوی سر فصل‌های زیر به تمامی آتشبارهای مستقر در منطقه و ملزم کردن آنها نسبت به تکمیل آن و گزارش محتوا به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه:

نام آتشبار - محل استقرار با ذکر مختصات - تعداد جنگ‌افزار توپخانه موجود به تفکیک حاضر به کار، تعمیری و کسری سازمانی - تعداد توپ‌کش موجود به تفکیک حاضر به کار، تعمیری و کسری - آمار نیروهای موجود به تفکیک افسر (پایور و وظیفه)، درجه‌دار (پایور و وظیفه) و سرباز (کادر و پیمانی) - مهمات موجود به تفکیک بار مینا، ذخیره عملیاتی و اضافی (همراه و موجودی در زاغه‌های مهمات در دسترس).

۵- اقدام به انجام بازدیدها و شناسایی‌های لازم، همراه با سرپرست توپخانه لشکر ۲۸ پیاده با هدف:

- اطمینان از استقرار یگان‌های توپخانه در مواضع مناسب به منظور پوشش کامل منطقه عمل یگان‌های مانوری پشتیبانی شونده.

- کنترل مختصات نقشه‌ای مواضع یگان‌های توپخانه مستقر در منطقه، درج شده در طرح تیرها و نقشه‌های عملیاتی به منظور اطمینان از دقت تیر و اعمال تصحیحات مناسب.

- دستور جابه‌جایی و تغییر مکان مواضع یگان‌های مستقر در مواضع نامناسب، به دلایل مختلف از قبیل: اجرای بهتر مأموریت، جلوگیری از آسیب‌پذیری در مقابل حملات هوایی و آتش ضد آتشبار دشمن و داشتن راه‌های ورودی و خروجی برای انجام بهتر تدارک مهمات و سهولت در جابه‌جایی، در صورت نیاز (حدود محل مورد نظر برای شناسایی، انتخاب و اشغال مواضع به فرماندهان اینگونه یگان‌ها روی نقشه نشان داده می‌شد و مواضع آنها پس از جابه‌جایی مجدداً مورد بازدید قرار می‌گرفت).

– تأکید به فرماندهان یگان‌های مستقر در منطقه در مورد شناسایی، انتخاب و آماده کردن مواضع تکمیلی و فرعی، تا در صورت لزوم، بتوانند همچنان نسبت به ادامهٔ مأموریت‌های محوله از آن مواضع استفاده کنند. کنترل اجرای این دستور نیز در بازدیدها مورد توجه قرار می‌گرفت.

– پیش‌بینی مواضع برای آتشبارهایی که در حال ورود به منطقه بودند و ارائهٔ محل مورد نظر به فرماندهان این یگان‌ها، به محض ورود به منطقه.

– کنترل سنگرهای مهمات یگان‌های آتش از نظر استحکام و پوشش و استتار و همچنین، شناسایی و انتخاب زاغه‌های مهمات در حوالی مواضع آتشبارها که در صورت حرکت به جلو یگان، امکان دسترسی به مهمات به سهولت فراهم باشد تا در اجرای مأموریت آنها وقفه‌ای حاصل نشود.

۶- شناسایی چند نقطهٔ مناسب به منظور استقرار یک آتشبار موشک هاگ در منطقهٔ مریوان به همراه جانشین فرماندهی نزا و انتخاب یکی از این محل‌های پیش‌بینی شده توسط نیروهای متخصص نه‌اجا در ارتفاعات گوناوی به ارتفاع ۲۰۹۲ متر از سطح دریا، واقع در ۱۲ کیلومتری شرق مریوان که مختصات جغرافیایی آن موجود است، ولی به لحاظ امنیتی قید نمی‌شود. این سایت به نام "سایت مقدار" نامیده شد.

در این محل، یک آتشبار هاگ با مشکلات عظیم و صرف هزینه‌های زیاد و وقت بسیار مستقر شد، ولی این آتشبار متأسفانه هیچ‌گونه اقدامی در جهت پشتیبانی هوایی منطقهٔ والفجر ۴ و تأمین هوایی شهر مرزی مریوان انجام نداد و حتی یک موشک هم تیراندازی نکرد. این در حالی بود که برخی روزهای عملیات بیش از ۶۰ سورتی پرواز هواپیماهای عراقی در روی منطقهٔ عملیات انجام می‌شد.

۷- انجام هماهنگی‌های لازم با همتای سپاهی خود، شهید بزرگوار حسن شفیع‌زاده از لحظهٔ ورود ایشان به منطقه (یک ماه بعد از استقرار نیروهای ارتشی قرارگاه در مریوان). لازم به ذکر است که این هماهنگی در تمام زمینه‌ها صورت می‌گرفت و در هر مورد، تبادل اطلاعات و مشورت به عمل می‌آمد. باید اضافه کنم توپخانه‌های سپاه پاسداران، به استثنای چند عراده هویتزر لشکر امام حسین(ع) و توپ‌های غنیمتی ۱۵۲م یا ۱۲۲م لشکر نجف که پشتیبانی آتش لشکر مربوطه را عهده‌دار بودند، بقیه شامل دو گردان (-) ۱۳۰م به نام‌های گردان روح‌الله و گردان علی، با مأموریت عمل کلی قرارگاه، در تمام روزهای عملیات، مأموریت آتش خود را مستقیماً از مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه دریافت و اجرا می‌کردند، که یکی از آنها برابر

سازمان برای رزم توپخانه قرارگاه، در منطقه بانه در شمال و دیگری در منطقه مریوان در جنوب مستقر شده بودند. در این عملیات، دو نفر از برادران سپاهی که سال قبل از آن دوره عالی توپخانه را در مرکز آموزش توپخانه ارتش طی کرده بودند، با همتایان ارتشی خود در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه مشغول انجام وظیفه بودند، که جا دارد در همینجا از تلاش‌های این عزیزان نیز سپاسگزاری کنم و از اینکه متأسفانه نام همه آنها در خاطرمان نمانده، پوزش می‌طلبم.^۱

اتفاقات روزهای قبل از شروع عملیات

۱- بمباران‌های پیاپی پادگان و شهر مریوان که تأثیر نامطلوب در روحیه رزمندگان می‌گذاشت.

به نظر اینجانب، دلیل بمباران‌های مداوم این منطقه ناشی از نارسایی‌های زیر می‌توانست باشد:

- گسترش نامناسب جنگ‌افزارهای پدافند هوایی مستقر در منطقه.
- عدم استفاده از دیدبانان هوایی در محورهای تقرب و نبود یک سامانه مؤثر اعلام خطر هوایی.
- ضعف آموزش خدمه توپ‌های پدافند هوایی در مورد تشخیص هواپیماهای خودی از دشمن.

وضعیت زمین در منطقه مریوان ایجاب می‌کرد که هواپیماهای دشمن در مسیرهای پوشیده و ارتفاع پایین وارد منطقه شوند. بنابراین، ضرورت داشت یگان‌های پدافند هوایی به نحوی گسترش و عمل کنند که هواپیماهای دشمن مجبور به پرواز در ارتفاع بالا شوند. به این ترتیب، اولاً هواپیماهای شکاری نیروی هوایی خودی می‌توانستند با هواپیماهای دشمن درگیر شوند و آنها را مورد هدف قرار دهند و یا حداقل مجبور به ترک منطقه کنند. ثانیاً در صورت اقدام

۱- برای تأمین خط سبز و قطع پیشرفتگی شیلر، برابر تدبیر عملیات قرارگاه، عملیات والفجر ۴ در دو محور انجام می‌شد. یکی محور جنوبی، یعنی از منطقه عمومی مریوان و دیگری محور شمالی، یعنی از منطقه عمومی بانه. از اینرو، تمام شناسایی‌ها و انتخاب مواضع آتشبارها و تعیین محل زاغه‌های مهمات و غیره، اجباراً در هر دو سوی شیلر انجام می‌گرفت. تعدادی از شورهای ستادی به منظور برآورد نیازمندی‌های عملیات نیز به صورت مستقل در دو محور یاد انجام می‌پذیرفت. برای صرفه‌جویی در وقت در رفت و آمد از مریوان به بانه و بالعکس، از الگرد ۲۱۴ قرارگاه استفاده می‌شد.

هوایماهای دشمن به بمباران از ارتفاع بالا، دقت بمباران و خسارات و تلفات ناشی از آن به حداقل می‌رسید.

در تاریخ ۶۲/۶/۱۲، در اثر آتش یگان‌های توپخانه پدافند هوایی مستقر در منطقه به هوایمای اف ۴ (فانتوم) خودی که مأموریت پوشش هوایی منطقه را داشت، تیر به بال هوایماها اصابت کرد و مجدداً در تاریخ ۶۲/۶/۱۸، یکی دیگر از هوایماهای شکاری خودی در اثر اصابت گلوله جنگ‌افزارهای پدافند هوایی آسیب دید و سامانه هیدرولیک (پی. سی ۲) خود را از دست داد که در هر دو مورد، هوایماها مجبور به ترک منطقه و فرود اجباری در نزدیک‌ترین فرودگاه شدند.

۲- بمباران شدید پادگان مریوان در اواسط شهریورماه ۶۲ باعث ایجاد آتش‌سوزی در محوطه پادگان شد. این آتش‌سوزی در اثر وجود علف‌های خشک در اطراف ساختمان‌های ۵ طبقه، به این ساختمان‌ها سرایت کرد. خوشبختانه این ساختمان‌ها در این روزها خالی از سکنه بودند ولی تعدادی از آنها به صورت انبارهای مهمات نیروهای سپاه پاسداران و هوانیروز درآمد بودند. در اثر سرایت آتش به مهمات موجود در یکی از این ساختمان‌ها، انفجار مهیبی صورت گرفت و باعث انفجار مهمات در دیگر ساختمان‌ها شد. با هر انفجار، ساختمان محل استقرار نیروهای قرارگاه به لرزه درمی‌آمد و موجب شکسته شدن شیشه‌ها می‌شد. برخی از این گلوله‌ها که ماسوره روی آنها بسته نشده بود، مانند تکه‌های سنگ در هوا پراکنده می‌شدند و با برخورد با ساختمان‌ها، باعث فرو ریختن دیوارها و یا ایجاد شکاف در آنها می‌شدند. ساختمان محل استقرار ما نیز به علت نزدیکی به ساختمان‌های انبار مهمات، از این لطمات بی‌نصیب نماند.

به خاطر دارم تا ۳ روز بعد از بمباران، هنوز انفجار انبارها قطع نشده بودند و هر از گاهی انفجاری رخ می‌داد. کارکنان قرارگاه و ستاد سایر نیروهایی که به تازگی وارد منطقه شده و در این پادگان مستقر شده بودند، به ناچار زیر پله‌های طبقه همکف ساختمان‌ها به صورت درازکش کار می‌کردند و منتظر پایان این انفجارها بودند.

این بمباران‌ها فرمانده قرارگاه را مجبور ساخت که قبل از موعد مقرر، دستور جابه‌جایی قرارگاه به سنگرهای در دست‌ساخت و نیمه‌تمام در حوالی غرب دره تفی را صادر کند، که این تغییر مکان بلافاصله صورت گرفت.

۳- در تاریخ ۶۲/۷/۲ دشمن در منطقه بانی به نوک مبادرت به پیاده کردن نیرو کرد و قصد داشت چاله‌سبز و قسمتی از ارتفاعات سورن را تصرف کند و کنترل منطقه را به دست گیرد، که با

طرح‌ریزی و اجرای یک سد آتش توسط یگان‌های توپخانه لشکر ۲۸ مستقر در منطقه یاد شده، نیروهای پیاده شده نبود شدند و از اقدامات بعدی دشمن جلوگیری به عمل آمد.

۴- چند روز قبل از شروع مرحله یکم عملیات والفجر ۴ (حوالی نیمه دوم شهریورماه)، دشمن مواضع خود را در ارتفاعات آسمان بین، تخت نادر و پیچ انگستان (واقع در جنوب‌غربی بانه) تخلیه کرد و نیروهایی از سپاه پاسداران با اشغال این مواضع، در این ارتفاعات مستقر شدند.

۵- همان طور که قبلاً اشاره شد، یکی از یگان‌های توپخانه اختصاص داده شده به عملیات والفجر ۴، گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م از گروه ۳۳ توپخانه بود. تمام لوله‌های این گردان به علت تیراندازی‌های بیش از حد معمول در عملیات‌های قبلی، بویژه عملیات والفجر ۲، عمر قانونی خود را از دست داده، نیاز به تعویض لوله داشتند. گردان یادشده برای تعویض لوله‌های توپ‌های خود موقتاً در پادگان مراغه مستقر شد و منتظر مراجعه اکیب تعمیراتی برای تعویض لوله بود.

برابر سازمان برای رزم توپخانه عملیات والفجر ۴، قرار بود این یگان بعد از رفع اشکالات موجود، در شمال پیشرفتگی شیلر اشغال موضع کرده، به عنوان توپخانه عمل کلی محور بانه، یگان‌هایی را که بنا بود از آن قسمت تک کنند، پشتیبانی آتش کند.

پس از پایان تعویض لوله‌ها و انجام تعمیرات مورد نیاز، گردان مذکور در اجرای امریه نزا از مراغه حرکت و در پادگان بانه مستقر شد.

با نزدیک شدن به روزهای شروع عملیات، دستور تخلیه فوری پادگان و استقرار در موضع پیش‌بینی شده، توسط قرارگاه حمزه سیدالشهدا به فرمانده گردان یادشده ابلاغ شد، ولی فرمانده گردان به دلایل فراوان از قبیل نامناسب بودن محل موضع تعیین شده، درخواست کرد که گردان به منظور انجام شناسایی مجدد و رفع مشکلات موجود، چند روز دیگر در پادگان بانه حضور داشته باشد. با توجه به ملاحظات عملیاتی و اینکه خطر بمباران هوایی پادگان بانه در آن روزها بسیار محتمل بود، فرماندهی قرارگاه با درخواست فرمانده گردان ۳۴۲ موافقت نکرد. بنابراین، در اجرای اوامر شفاهی فرمانده قرارگاه، سرهنگ غضنفر آذرفر (جانشین فرمانده قرارگاه) و من در معیت ایشان با بالگرد به پادگان بانه رفته و فرمانده گردان را مجاب به ترک پادگان کرده و تسهیلات لازم را برای اشغال موضع در محل مورد نظر فراهم کردیم.

اتفاقاً در ساعات اولیه صبح فردای آن روز، پادگان بانه، بخصوص محل گسترش توپ‌های گردان ۳۴۲ توپخانه، به شدت مورد بمباران هواپیماهای نیروی هوایی ارتش عراق قرار گرفت، که اگر این پیش‌بینی و اقدام بموقع قرارگاه نبود، مطمئناً به گردان یادشده تلفات و خسارات

فراوانی وارد می‌شد و این گردان کلاً آمادگی رزمی خود را برای اجرای مأموریت در عملیات والفجر ۴ از دست می‌داد.

فرازهایی از عملیات والفجر ۴

- عملیات والفجر ۴ در ساعت ۲۴۰۰ روز ۶۲/۷/۲۷ با رمز "یا الله، یا الله، یا الله" آغاز شد.
- حمزه ۱ در همان لحظه ابلاغ رمز شروع تک اعلام کرد که به علت آماده نبودن، قادر به انجام مأموریت و وارد عمل نشد.

- حمزه‌های ۲ و ۳ در همان ساعات اولیه، قسمتی از هدف‌های واگذاری را تصرف کردند. آهنگ حرکت حمزه ۳ که از قسمت شمال شیر عمل می‌کرد، چشمگیر و بسیار سریع بود.
- حمزه ۱ نیز در ساعت ۲۲۳۰ روز ۶۲/۷/۲۸ اعلام آمادگی کرد و برای تصرف هدف‌های واگذاری اقدام به تک کرد.

- در ساعت ۲۲۳۰ روز ۶۲/۷/۲۸ (تقریباً ۲۴ ساعت بعد از شروع عملیات)، به دستور قرارگاه، حمزه ۴ از خط حمزه ۲ عبور کرده و تصرف باقیمانده هدف‌های حمزه ۲ را به عهده گرفت.
- حمزه ۱ در ابتدا برخی از هدف‌های خود را تصرف کرد، ولی به علت بُعد مسافت و مشکل تدارکات، بخصوص مهمات در چنین منطقه کوهستانی و همچنین پاتک‌های شدید دشمن، قادر به نگهداری هدف‌های خود نشد.

- هواپیماهای دشمن در ۲۴ ساعت روز ۶۲/۷/۲۸ در هر دقیقه یک بار روی حمزه‌ها ظاهر شده و اقدام به بمباران نیروهای آنها می‌کردند. در روز یادشده، تعداد ۶۱ سورتی پرواز هواپیماهای دشمن گزارش و ثبت شده است.

- عملیات والفجر ۴ در ۳ مرحله، با صدور ۹ دستور جزء به جزء، به مدت ۳۳ روز ادامه پیدا کرد. در طول زمان نسبتاً طولانی عملیات، هدف‌ها به کرات بین نیروهای طرفین دست به دست شد.

- این عملیات در نوع خود کم‌نظیر بود و در اثر ایثار رزمندگان، تلفات و ضایعات فراوانی به دشمن وارد شد. برابر خبر واصله از پست شنود قرارگاه عملیاتی شمال غرب، سرهنگ عبدالوهاب از سپاه یکم از سروان الیاس از گردان ۴ مهندسی می‌پرسد: آیا تخریب شهر پنجوین تمام شده است؟ افسر مزبور جواب می‌دهد: بلی در حال تخریب هستیم. سپس این افسر از سرهنگ

عبدالوهاب می‌پرسد: نیروها عقب‌نشینی کرده‌اند، آیا باز هم ادامه دهیم؟ که جواب داده می‌شود: آری.

ملاحظه می‌شود که در اثر فشار زیاد نیروهای خودی، دشمن مجبور می‌شود شهر مهم نظامی پنجوین را تخریب کند. همچنین در طول عملیات، برابر گزارش‌های مکرر پست‌های دیدبانی مستقر در ارتفاعات سورن، ستون‌های عظیم خودروبی دشمن در اثر فشار بی‌امان نیروهای خودی، به عقب رفته و وارد شهرهای شاندری و سید صادق می‌شده‌اند. زیرا می‌دانستند که رزمندگان ما بر روی شهرها اجرای آتش نمی‌کنند.

محاسن و نقاط برجسته

همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، این عملیات از بیشتر جهات، بخصوص از نظر طرح‌ریزی، کارهای ستادی و هدایت عملیات در نوع خود کم‌نظیر بود. قبل از عملیات و در تمام مراحل اجرای آن، رعایت ضوابط و آئین‌نامه‌ها دقیقاً مد نظر بوده، از اقدامات بی‌قواره و اعمال سلیقه‌های شخصی اجتناب می‌شد. طی این عملیات که حدود ۳۲ روز به طول انجامید، ستاد قرارگاه علاوه بر طرح عملیاتی اولیه، اقدام به صدور ۹ دستور جزء به جزء کرد و ضمن آنها، تکالیف نیروهای مانوری و پشتیبانی آتش به وضوح مشخص شده بود.

پاره‌ای از محاسن و نقاط برجسته عملکرد توپخانه در این عملیات به شرح زیر بوده است: (۱) از نقطه نظر تهیه طرح آتش توسط گروه ۳۳ توپخانه که مسئولیت پشتیبانی آتش قرارگاه را به عهده داشت، اشکالی مشاهده نشد. کارکنان ستاد این گروه علاوه بر طرح‌ریزی آتش برای یگان‌های توپخانه عمل کلی و عمل کلی تقویت، طرح‌های آتش یگان‌های توپخانه کمک مستقیم حمزه‌ها را هم قبلاً اخذ و پس از بررسی و تصویب، برای اجرا به حمزه‌ها ارسال می‌کردند. جا دارد در همینجا از تلاش‌های این نیروهای فداکار قدردانی شود.

(۲) تأکید بر مصرف منطقی مهمات توپخانه و کنترل دائمی آمار مهمات واگذاری، مصرفی و موجود. به عنوان مثال: به گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م با ۱۸ قبضه توپ، تعداد ۳۶۹۰ گلوله سهمیه واگذار شده بود که در طول عملیات، تعداد ۲۴۴۰ گلوله مصرف و تعداد ۱۲۵۰ گلوله ذخیره شد. به گردان روح‌الله توپخانه ۱۳۰م سپاه پاسداران با ۷ قبضه توپ، به همان مقدار مهمات واگذار شد که تعداد گلوله‌های مصرفی آن ۱۹۴۸ گلوله بود که به این ترتیب، این گردان نیز توانست تعداد

۱۷۴۲ گلوله ذخیره کند. به گردان ۳۷۳ توپخانه کاتیوشا نیز تعداد ۹۶۰۰ راکت سهمیه واگذار شد، که تعداد ۲۵۲۲ راکت آن تیراندازی و تعداد ۶۰۷۸ راکت ذخیره شد.

۳) با حرکت به جلو یگان‌های مانوری و همچنین تغییر مأموریت حمزه‌ها در طول عملیات، لازم می‌شد که یگان‌های توپخانه نیز به سرعت تغییر موضع دهند و حتی مأموریت‌های تاکتیکی دیگری را تقبل کنند، که مستلزم طرح‌ریزی‌های مجدد برای پشتیبانی مؤثر و بموقع از یگان‌های مانوری پشتیبانی شونده بود که یگان‌های توپخانه توانستند به نحو چشمگیر و با سرعت لازم این جابه‌جایی‌ها و تطبیق با شرایط مأموریت جدید را انجام دهند. در طی ۳۲ روز عملیات، یگان‌های توپخانه الزاماً به مواضع تکمیلی و فرعی با حفظ تداوم پشتیبانی آتش، تغییر مکان دادند که در پاره‌ای از اوقات این تغییر مواضع در شب انجام می‌شد، که با توجه به ناامنی و آلوده بودن منطقه به عوامل نفوذی و ضدانقلاب، این نوع حرکات توأم با قبول خطر بود، که جا دارد در همینجا از فداکاری‌های کارکنان جان برکف یگان‌های توپخانه تقدیر شود.

۴) به جهت تلاش و ایثار تمام کارکنان توپخانه در دقت تیر و حجم آتش کافی در پشتیبانی از نیروهای مانوری، قرارگاه مشترک خاتم‌الانبیاء(ص)، پس از پایان عملیات والفجر ۴، طی بخشنامه‌ای از همه آنان قدردانی به عمل آورد.

معایب و نقاط ضعف

۱) به علت کمبود وقت و فرصت کافی، امکان مراجعه به اداره جغرافیایی ارتش و اخذ چند نقطه کنترل نقشه‌برداری در منطقه مقدور نشد. به این ترتیب، موقعیت مواضع یگان‌های توپخانه و منطقه هدف‌ها، صرفاً با استفاده از نقشه‌های موجود و با تقریب تعیین می‌شد که این مسئله مسلماً در دقت تیر بی‌تأثیر نبود و موجب مصرف مهمات بیش از اندازه می‌شد.

۲) به نظر من، کمبود جنگ‌افزارهای پدافند هوایی در منطقه‌ای چنین وسیع و نقصان افراد تیرانداز متخصص جنگ‌افزار سه‌پند، یکی دیگر از معایب سامانه پدافند هوایی در این عملیات بود.

۳) قبل از شروع عملیات و در مراحل شناسایی و طرح‌ریزی، پوشش هوایی منطقه عملیات که باید توسط نیروی هوایی برقرار می‌شد، اصلاً مناسب نبود. یک آتشبار هاگ که قبلاً با مشکلات فراوان و صرف وقت و هزینه سرسام‌آور در بهترین نقطه منطقه مستقر شده بود، هیچ اقدامی در جهت درگیر شدن با هواپیماهای دشمن از خود نشان نداد. درست به خاطر دارم روزی ۲ فروند هواپیمای بمب‌افکن غول پیکر از نوع توپولف در ارتفاع پایین، ضمن بمباران منطقه،

وسایل فرسوده پادگان‌های عراقی از قبیل تختخواب فلزی، دیفرانسیل خودرو، ماشین تحریر قراضه و غیره را از آسمان به منطقه میوان فرو ریختند. در این لحظه، من منتظر عکس‌العمل پدافند هوایی نه‌اجا و شلیک موشک توسط آتشبار هاگ بودم، که متأسفانه هیچ اقدامی صورت نگرفت. در پاسخ انتقاد از این کم‌توجهی از افسر رابط هوایی، ایشان اظهار داشت: این بمب‌افکن‌ها با چند هواپیمای جنگی میراژ ۲۰۰۰ اسکورت می‌شوند که مجهز به سامانه ردیابی رادار بوده و به محض روشن شدن سامانه رادار موشک‌انداز هاگ، سایت مربوطه توسط آنها ردیابی و بلافاصله سایت آتشبار بمباران می‌شود. به همین دلیل، به ناچار از تیراندازی موشک هاگ خودداری می‌شود.

من هنوز هم نمی‌دانم که آیا متخصصان محترم نه‌اجا از قبل می‌دانستند که هواپیماهای شکاری طرف مقابل مجهز به این نوع سامانه رادار هستند یا نه و اگر می‌دانستند چرا تحمل این همه رنج و آوردن و نصب سایت موشک هاگ در آن ارتفاع بیش از ۲ هزار متر را به خود هموار کردند. لازم به ذکر است که برای تعیین محل این سایت چندین بار و چندین نفر با هواپیما از تهران به منطقه وارد شده، مراجعت کردند و برای احداث جاده مربوطه برای حمل دستگاه‌های این آتشبار، ۱۵ روز متوالی چندین بولدوزر مهندسی ارتش و جهاد سازندگی به کار گرفته شدند. ضمناً چندین دستگاه کانکس، بارکش بزرگ و جرثقیل حامل این آتشبار اعزامی، هفته‌ها در پادگان سندج منتظر خاتمه ساخت جاده مربوطه بودند، که بالقوه می‌توانستند طعمه بسیار چربی برای هواپیماهای دشمن، در صورت مشاهده محل آن، به شمار آیند.

فارغ از عملکرد توپخانه در عملیات والفجر ۴ که در بالا به آن اشاره شد، نکات برجسته و ضعفی هم از دید من در این عملیات مشاهده شد که بی‌مناسبت نمی‌دانم به عنوان نقطه پایان عرایضم، به شرح آنها نیز بپردازم:

۱- تلاش هوانیروز به مانند همه عملیات‌های گذشته، در این عملیات هم بسیار چشمگیر بود. به طوری که در جابه‌جایی وسایل، تخلیه مجروحان و پشتیبانی تدارکاتی لازم از راه هوا هیچ‌گونه اشکالی پیش نیامد.

۲- روحیه عالی و شایان ذکر فرمانده لشکر ۳۰ عملیاتی گرگان، سرهنگ کمانگری را من نتوانسته‌ام هیچ وقت فراموش کنم. یگان ایشان با توجه به اینکه مأموریت احتیاط قرارگاه را بر عهده داشت، شخصاً داوطلب شرکت در هرگونه عملیات بود و خطرات هر نوع عملیات را بر خود و یگان تحت فرماندهی خویش می‌پذیرفت. به عنوان مثال، در اجرای دستور قرارگاه، بلافاصله

بخشی از یگان خود را وارد عمل کرد و پس از انهدام دشمن در ارتفاع بانی به نوک، به دستور قرارگاه، به منطقه تجمع قبلی مراجعت کرد. روزی از لشکر ۳۰ خواسته شد که چهار گروه ۵۰ نفری با فرماندهان ورزیده و با جنگ‌افزارهای آرپی‌جی ۷ و تیربار همراه با وسایل مخابراتی لازم و همراه داشتن جیره غذایی ۴۸ ساعته، برای اجرای عملیات چریکی کوهستانی آماده کند. چند ساعت پس از ابلاغ مأموریت، ایشان آمادگی خود را برای اعزام به مأموریت محوله همراه چهار گروه مورد نظر اعلام کرد و رهسپار اجرای مأموریت واگذاری شد. جالب اینکه نامبرده اکثر مواقع شخصاً در ستاد قرارگاه حضور می‌یافت و دائماً از فرمانده قرارگاه تقاضا می‌کرد که یک مأموریت مناسب برای سرکوبی نیروهای عراقی به لشکر ۳۰ واگذار شود. گفته می‌شد ایشان روزهای عادی برای بالا بردن روحیه افراد لشکر، هر روز در منطقه نیروهایش را با بازی سربازی و فوتبال سرگرم می‌کرد. یادش گرامی باد.

۳- عدم هماهنگی در حمزه‌های ۱ و ۴، امتناع لشکر ۱۴ امام حسین (ع) از اقدام به تک در لحظه شروع عملیات، به دلیل آماده نبودن یگان‌های تحت امر، یکی از نکات ضعف این عملیات محسوب می‌شود.^۱

۴- در پاره‌ای اوقات، بی‌توجهی به اجرای دستورهای قرارگاه و یا تفسیر دستورهای صادره، تلفات جانی و خسارات مالی فراوان به بار می‌آورد؛ مثلاً در یک مورد، لشکر ۳۱ عاشورا در اطراف ارتفاعات گیوی - لری در اثر بمباران هوایی دشمن، متحمل تلفات و خسارات شدید شد، که علت آن، تجمع قبل از موعد مقرر نیروهای این یگان در محل مذکور بود.

۱- برابر تلکس موجود، سرهنگ مظفری فرمانده تیپ ۲ لشکر ۲۱ پیاده گزارش کرد که تا ساعت ۱۲۰۰ مورخه ۶۲/۷/۲۱، همتای سپاهی ایشان برای هماهنگی‌های لازم با وی حاضر نشده است. همچنین، در ساعت ۱۷۳۰ روز ۶۲/۷/۲۷ (۵ ساعت قبل از ابلاغ شروع عملیات)، فرمانده تیپ ۱ لشکر ۲۸ پیاده گزارش کرد که همتای سپاهی ایشان تاکنون برای هماهنگی و پیش‌بینی‌های لازم برای طرح‌ریزی و مانور حاضر نشده و تلفنی اظهار کرده است که به طور مستقل و به تنهایی این مأموریت را انجام خواهد داد!

پیوست ب

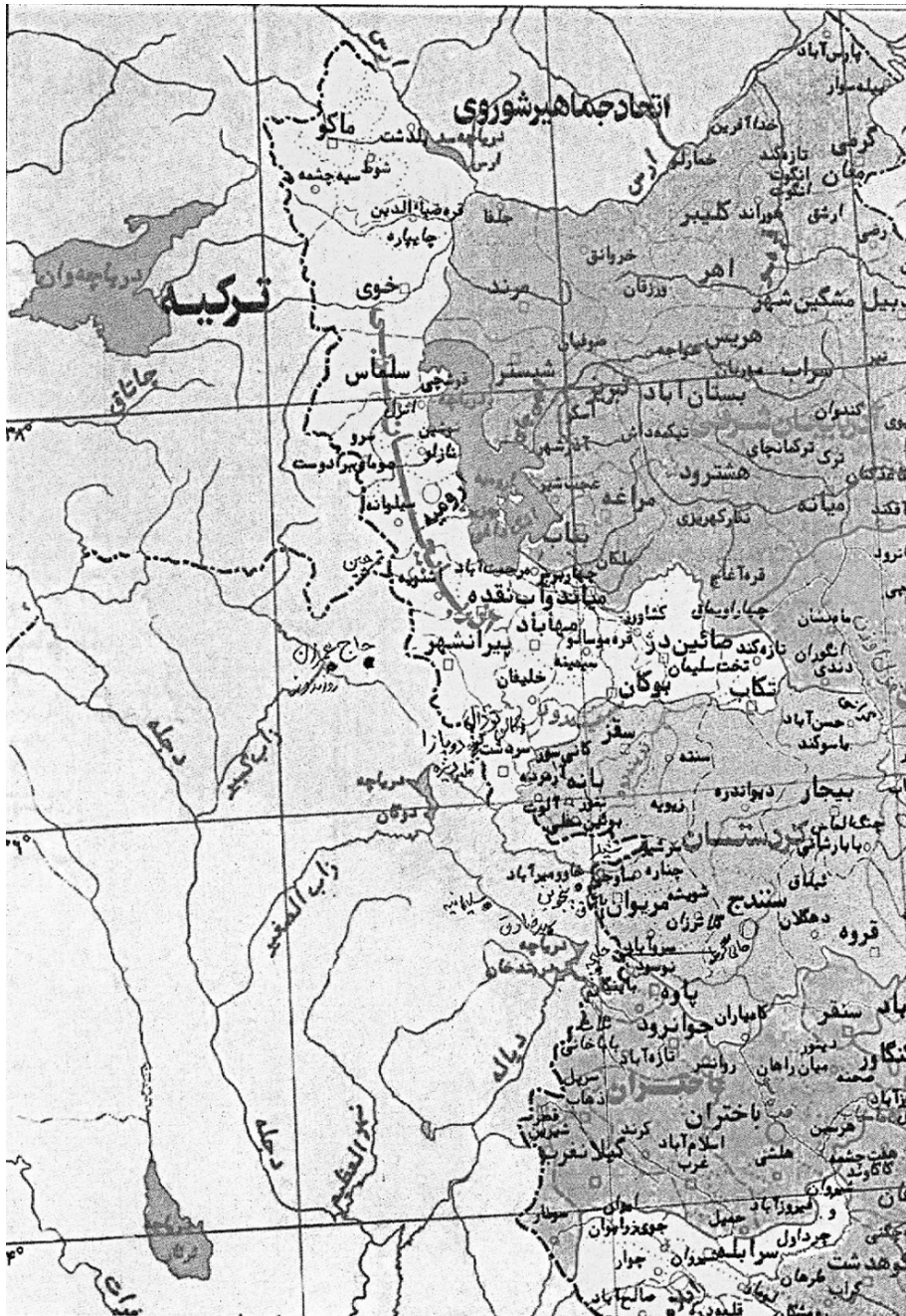
نقشه‌ها، کالک‌های عملیاتی و تصاویر مربوط به عملیات والفجر ۴

۱- نقشه‌ها و کالک‌های عملیاتی:

- نقشه شماره ۱- نقشه ۰۰۰،۰۰۰ : ۱ غرب کشور، شامل منطقه عملیاتی والفجر ۴.
نقشه شماره ۲- خط سبز، مربوط به مأموریت ابلاغی به قرارگاه حمزه سیدالشهدا - رده جلو
مریوان.
نقشه شماره ۳- کالک عملیاتی مرحله اول عملیات.
نقشه شماره ۴- کالک عملیاتی طرح‌ریزی شده برای مرحله دوم عملیات.
نقشه شماره ۵- کالک عملیاتی به دستور جزء به جزء شماره ۶ (اجرای عملی مرحله دوم
عملیات).
نقشه شماره ۶- کالک عملیاتی به دستور پدافندی (پس از اعلام خاتمه عملیات آفندی).

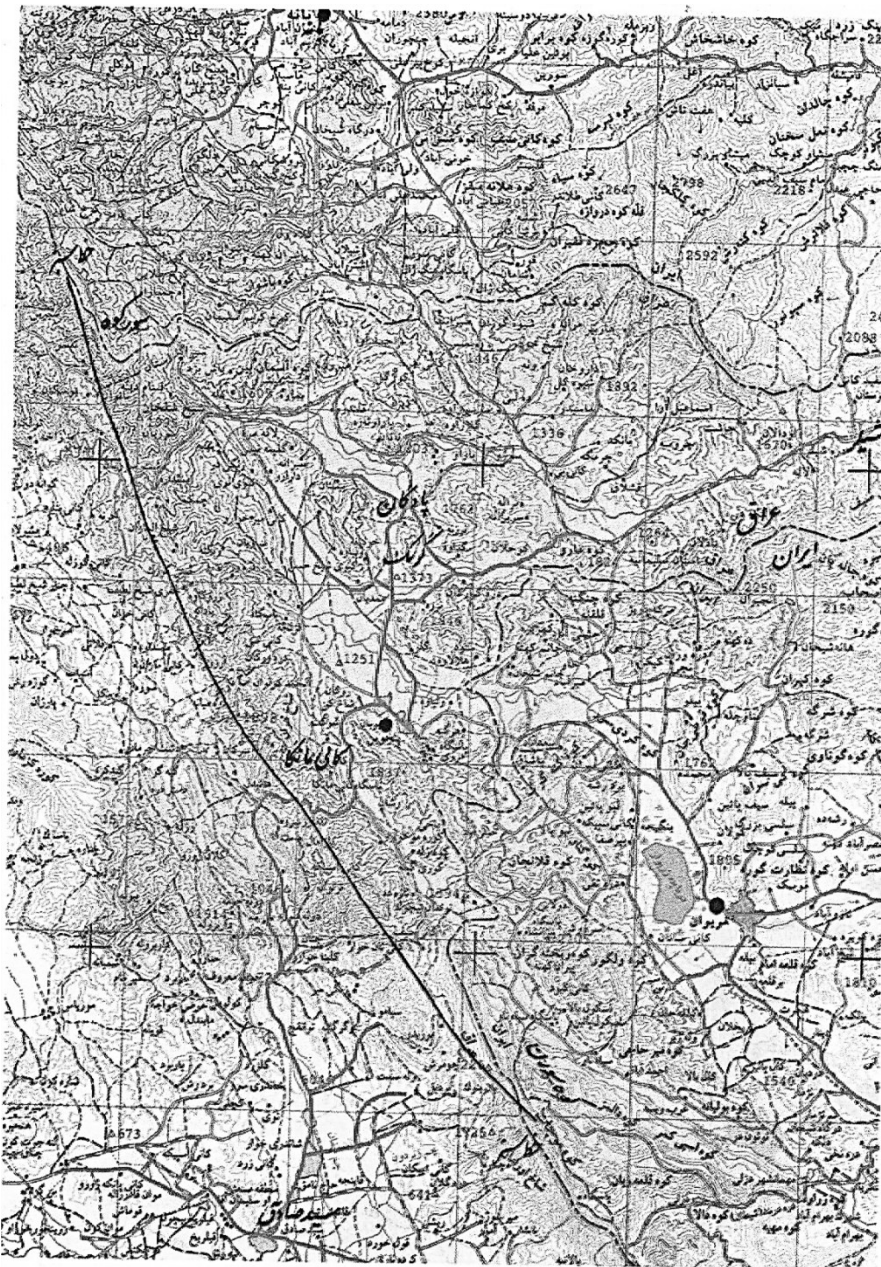
۲- تصاویر:

- الف- منطقه عملیاتی.
ب- فرماندهان عملیات.

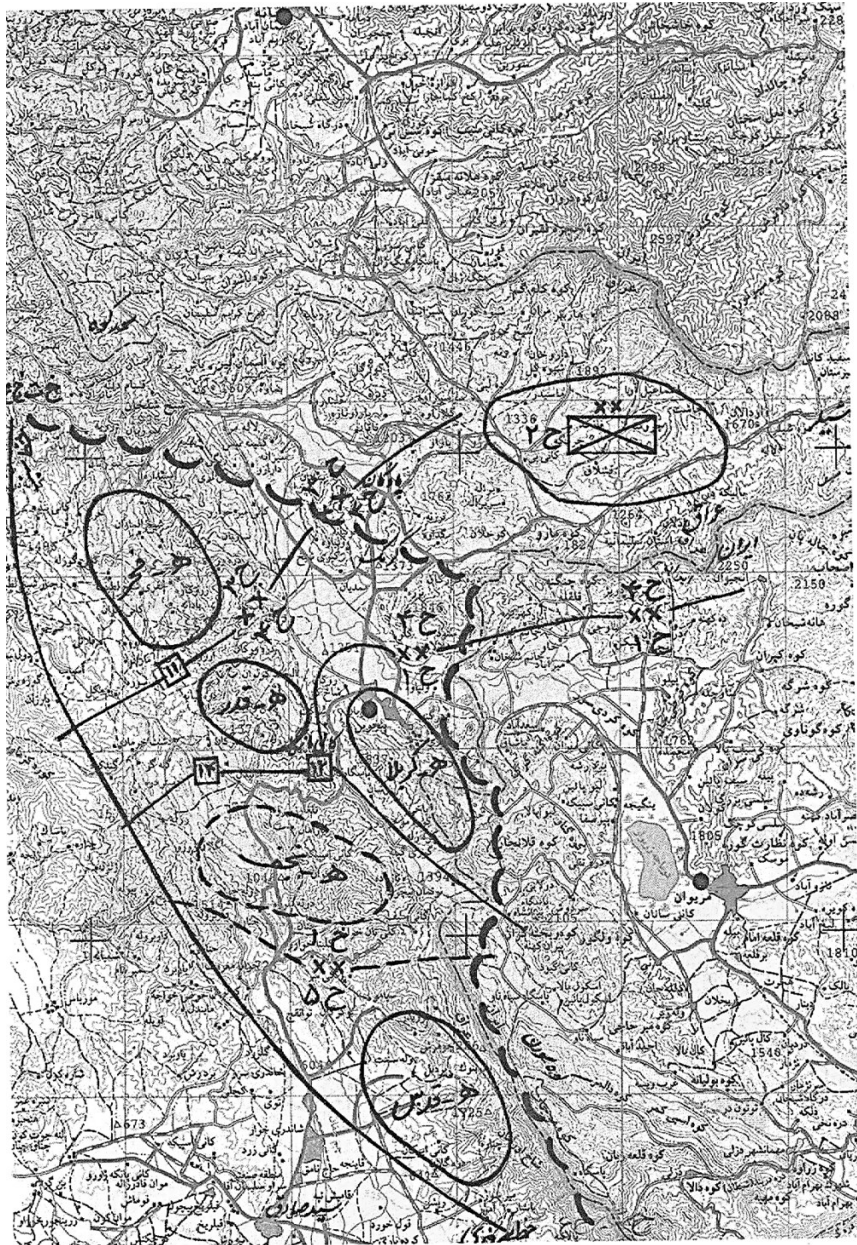

نقشه شماره یک با مقیاس ۱/۰۰۰/۰۰۰

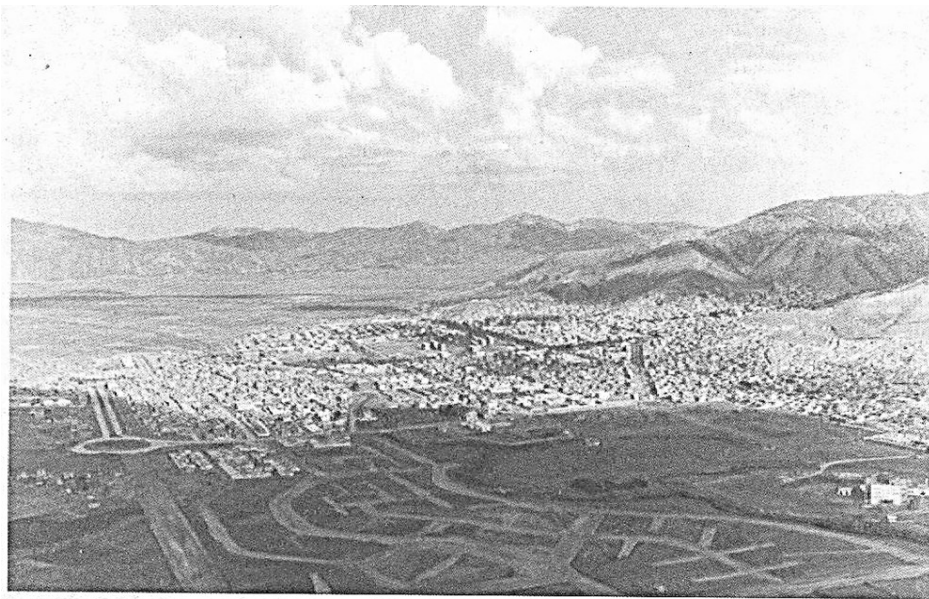
غرب کشور، شامل منطقه عملیاتی والفجر ۴

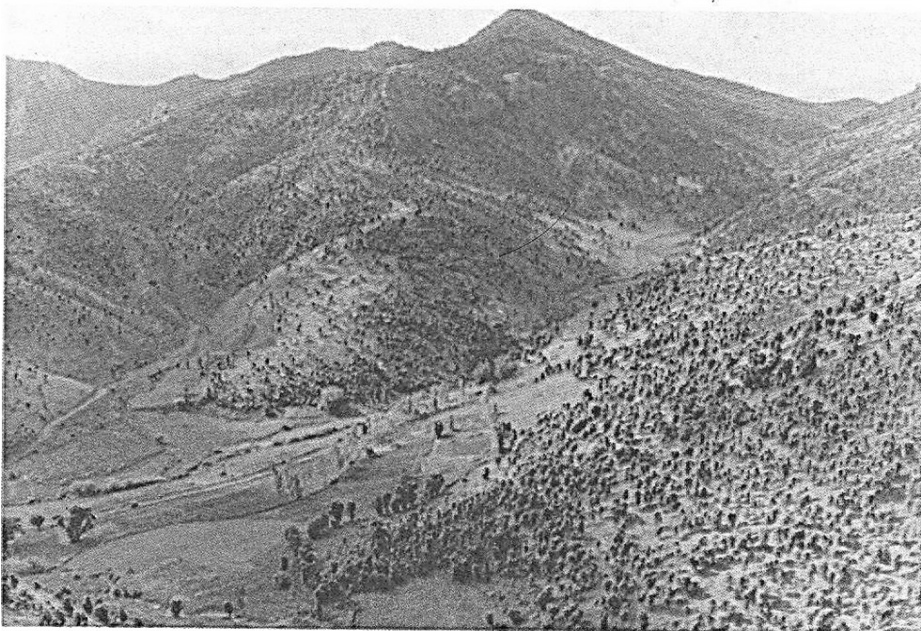
نقشه شماره ۲: خط سبز (مأموریت ابلاغی به فرارگاه حمزه سید الشهداء- رده جلو)

نقشه شماره ۵: کالک عملیاتی به دستور جزء به جزء شماره ۶ (اجرای عملی مرحله دوم عملیات)

نمای قسمتی از منطقه عملیات در منطقه مریوان در عملیات والفجر ۴

نمای قسمتی از منطقه عملیاتی والفجر ۴ در ارتفاعات مرزی شمال شیراز

سرتیپ صیاد شیرازی فرمانده تراجا در عملیات والفجر ۴، برداشت میدانی سال ۱۳۷۴

سرتیپ ۲ امیربگی فرمانده قرارگاه عملیاتی حمزه سیدالشهدا(ع) - رده جلو مریوان - اردیبهشت سال ۱۳۷۹

منابع

- ۱- امیریگی، غلامحسن، سرتیپ ۲؛ **عملیات والفجر ۴**؛ ایران سبز، تهران، ۱۳۸۶.
- ۲- خاطرات نویسنده که خود در عملیات والفجر ۴ به عنوان معاون توپخانه لشکر ۲۸ پیاده انجام وظیفه می‌کرد.
- ۳- خاطرات و دست نوشته‌های سرهنگ توپخانه عبدالله رشید نجفی، مشاور وقت توپخانه قرارگاه حمزه سیدالشهداء- رده جلو مریوان- از عملیات والفجر ۴ و فعالیت‌های توپخانه در این عملیات که بلافاصله بعد از پایان عملیات مذکور تنظیم و در آذر ماه ۱۳۶۲ به فرماندهی مرکز توپخانه ارائه شده است.

فصل دوم

عملکرد توپخانه در مأموریت‌های ویژه

بخش یکم: جنگ شهرها

نویسنده: سرتیپ دوم توپخانه ستاد سید مهدی سجادی

مقدمه

جنگ ایران و عراق در ۱۳۵۹/۰۶/۳۱ با هجوم هوایی و زمینی ارتش عراق به سرزمین‌های کشور جمهوری اسلامی ایران شروع شد و به مدت ۸ سال ادامه یافت. در طول این زمان، طبعاً اقدامات غیرمتعارف جنگی نیز انجام شد، که از جمله آنها می‌توان به جنگ شهرها، تک‌های شیمیایی و حمله به نفتکش‌ها و کشتی‌های تجاری توسط نیروهای نظامی ارتش عراق اشاره کرد. در پاره‌ای موارد، به منظور پاسخگویی به شرارت‌های ارتش مزدور صدام، در جهت جلوگیری از ادامه این اعمال وحشیانه و غیرانسانی دشمن، نیروهای مسلح ما نیز اقداماتی هرچند محدود و کنترل شده، اجرا کردند.

جنگ عبارت است از خصومت میان کشورها (دولت‌ها) در درون یک سرزمین که نیروهای مسلح عهده‌دار انجام آن هستند. در مفهوم حقوقی، حالت جنگی زمانی مطرح می‌شود که دو یا چند کشور رسماً اعلام کنند که یک وضعیت خصومت بین آنها وجود دارد. در این مفهوم، شهر بیانگر منطقه مسکونی، تجاری و فرهنگی غیرنظامی است که نیروهای مسلح ارتش‌های متخاصم در آن درگیر نبرد نیستند.

جنگ شهرها به مفهوم عام به نوعی عملیات نظامی اطلاق می‌شود که با بکارگیری نیروی هوایی، بالگردهای جنگی، توپخانه‌های سنگین و دور برد، پایگاه‌های موشکی و جنگ‌افزارهای هسته‌ای علیه مناطق مسکونی غیرنظامی در خارج از مناطق عملیاتی اجرا می‌شود.

بر اساس تعاریف بالا، جنگ شهرها از مورخه ۱۳/۰۱/۱۳۵۸، یعنی حدود ۵۰ روز پس از وقوع انقلاب اسلامی در ایران و تقریباً ۱۸ ماه قبل از شروع رسمی جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، با گلوله‌باران مناطق غیرنظامی ایران توسط نیروهای نظامی عراق آغاز شد و طی آن یک بالگرد عراقی به حریم هوایی شهر مرزی مهران (پست گمرکی بهرام آباد) تجاوز کرد. این نوع عملیات و تجاوزات، کم و بیش تا حدود یک سال بعد نیز ادامه پیدا کرد. در ۱۳۵۹/۰۱/۱۷، آتش توپخانه سنگین عراق در منطقه قصر شیرین باعث مجروح شدن ۱۵ نفر از هموطنان ما شد. از این زمان به بعد، حملات هوایی عراق کیفیت و اهمیت خاصی به خود می‌گیرد. به گونه‌ای که در ۱۳۵۹/۰۳/۰۸، این حملات باعث شهادت ۱۲ نفر و مجروح شدن ۳۶ نفر دیگر در شهر مهران شد که نهایتاً به حمله هوایی گسترده دشمن در ۱۳۵۹/۰۶/۳۱ (شروع رسمی جنگ) به فرودگاه‌های تهران، تبریز، اصفهان، شیراز، بوشهر، همدان و... منجر شد، که تا تاریخ ۱۳۶۷/۰۲/۱۴، به صورت بمباران و موشک باران ادامه پیدا کرد.

ولی اصطلاح جنگ شهرها در مجامع بین‌المللی، از اسفند سال ۱۳۶۳ (شروع مقابله به مثل این نوع عملیات از سوی ایران) به کار برده شد که طی آن، نظام جمهوری اسلامی ایران به ناچار تصمیم گرفت برای پاسخگویی به شرارت‌های دشمن بعثی، تحت شرایط خاص و به صورت کنترل شده، اقدامات متقابل انجام دهد، که تا تاریخ ۳۱ فروردین ماه ۱۳۶۷ ادامه یافت. توضیح اینکه برای اقدامات اینچینی در جنگ‌های گذشته، از واژه‌هایی مانند بمباران هوایی، بمباران مناطق مسکونی و... یاد شده است.

اصولاً جنگ شهرها به منظور ایجاد رعب و وحشت و در نتیجه، فرسایش و کاهش میل جنگجویی و تضعیف روحیه نیروی مقابل و در نهایت، تحمیل اراده خود بر دشمن است که منبای روانی داشته و احساس ناتوانی در طرف مقابل، توأم با تحمل تلفات و ضایعات را در بر دارد، که می‌توان آن را جنگ نظامی روانی دانست.

اهداف جنگ شهرها

- تضعیف روحیه نیروهای نظامی متخاصم و مردم طرف مقابل از طریق ایجاد ترس و وحشت.
- وادار کردن طرف مقابل به تسلیم به عنوان تنها راه پایان جنگ.
- کوتاه کردن زمان جنگ.

- تلاش در جهت وادار کردن طرف مقابل برای انجام مذاکرات صلح و پایان دادن به جنگ.
- ناتوان ساختن طرف مقابل و انهدام امکانات و تأسیسات زیربنایی او.
- ایجاد عقیده به ناتوانی و ضعف در مقابله با طرف مقابل، از طریق ادامه جنگ.

انواع عملیات در جنگ شهرها (علیه مناطق مسکونی و غیرنظامی کشور متخاصم)

- تجاوز هواپیماها و بالگردها.
- شکستن دیوار صوتی توسط هواپیماهای جنگی.
- پخش اعلامیه‌ها به وسیله هواپیما، بالگرد و توپخانه.
- بمباران هوایی.
- گلوله باران مناطق غیرنظامی با استفاده از توپخانه‌های دور برد.
- پرتاب موشک‌های هدایت شونده، راکت‌های زمین به زمین و...
- بکارگیری سلاح شیمیایی و میکروبی.
- استفاده از سلاح هسته‌ای.

مرحله بندی جنگ شهرها و آثار مخرب آن

جنگ شهرها به عنوان یک استراتژی نظامی سیاسی و با هدف اعمال شدید فشار روانی در جهت وادار کردن ایران به قبول آتش بس و نشستن پای میز مذاکره از سوی دولت عراق شروع شد و با اقدامات متقابل ایران حالت دو طرفه به خود گرفت، که مصادف با عملیات والفجر ۷ (بدر) در سوم اسفندماه سال ۶۳ بود و به تناوب ادامه یافت، که مراحل آن به شرح زیر از نظر تان می‌گذرد:

مرحله یکم- این عملیات از تاریخ ۶۳/۱۲/۰۳ شروع شد و تا تاریخ ۶۴/۰۱/۱۷، به مدت یک ماه و نیم طول کشید، که در این مدت ۲۹ شهر و چندین روستای ایران، ۱۱۸ بار مورد اصابت بمب‌ها و موشک‌های عراقی قرار گرفته، در اثر آن ۱۲۲۷ نفر از هموطنان ما شهید و ۴۶۸۲ نفر مجروح شدند و خسارات مالی فراوان به بار آمد.

مرحله دوم - از مورخه ۶۴/۰۳/۰۵ الی ۶۴/۰۳/۲۴ بود که طی آن ۲۷ شهر و چندین روستا، ۱۰۵ مرتبه مورد اصابت قرار گرفتند که در نتیجه آن، ۵۷۰ نفر شهید و ۱۳۳۲ نفر مجروح شدند و خسارات فراوانی به بار آمد.

مرحله سوم - از تاریخ ۶۵/۱۰/۱۹ تا ساعت ۱۲ روز ۵ شنبه ۶۵/۱۱/۳۰ (حدود ۴۲ روز) و همزمان با انجام عملیات‌های کربلا ۴ و ۵ بود، که در این مرحله ۶۶ شهر، بخش و روستا مورد حمله موشکی و بمباران هوایی ارتش عراق قرار گرفت، که تعداد بمباران‌ها حدود ۲۳۶ بار و تعداد موشک‌های پرتاب شده ۲۸ فروند بود. در این مرحله، تعداد ۳۰۵۰ نفر از هموطنان ما شهید و ۱۱۶۳ نفر مجروح شدند و خسارات زیادی وارد شد. در این مرحله، از سوی ایران نیز تعداد ۸ فروند موشک روانه تأسیسات نظامی عراق در بغداد شد.

مرحله چهارم - در بهار و تابستان سال ۶۶ و از تاریخ ۶۶/۰۱/۱۸ و همزمان با عملیات کربلا ۸ شروع شد و تا انجام عملیات‌های کربلا ۹ و ۱۰ و فتح ۵ الی ۷ و نصر ۱ الی ۴ ادامه یافت. در این مرحله، جنگ شهرها به داخل استان کردستان عراق نیز کشیده شد و ارتش بعثی، مردم در حال قیام شهرهای موصل، سید صادق و... را با حملات هوایی به خاک و خون کشید. همچنین در این مرحله، جنگ نفتکش‌ها و جنگ شیمیایی توسط ارتش عراق نیز به اوج خود رسید که به طور متناوب، تا اوایل شهریورماه همان سال به طول انجامید.

مرحله پنجم - این مرحله در اثنای سفر آقای پرز دکوئیاری، دبیر کل وقت سازمان ملل متحد به تهران، در جهت وادار کردن ایران به پذیرش قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت برای قبول آتش‌بس، شروع شد و با شدت ادامه یافت که اوج و پایان آن همان حمله هوایی عراقی به نیروگاه بوشهر در ۶۶/۰۸/۲۷ بود. از این زمان تا اوایل اسفندماه ۶۶ جنگ شهرها از شدت چندانی برخوردار نبود.

مرحله ششم - این مرحله از ۶۶/۱۲/۰۸ با بمباران شدید شهر تهران و حومه آن شروع شد، که ایران نیز با پرتاب موشکی به شهر بغداد پاسخ داد، ولی عراق در ۶۶/۱۲/۱۱ حملات موشکی خود را به تهران ادامه داد.

شدت جنگ شهرها در این زمان به حدی بود که کشور اتحاد جماهیر شوروی سابق (روسیه فعلی) از شورای امنیت درخواست کرد که برای جلوگیری از ادامه جنگ اقدام کند. این مرحله در مورخه ۶۶/۱۲/۲۲ خاتمه یافت.

مرحله هفتم - این عملیات از اواخر اسفندماه ۶۶ یعنی از تاریخ ۶۶/۱۲/۲۳ الی ۶۷/۰۱/۱۱ با شدت بیشتری ادامه یافت. ارتش عراق در دوم فروردین ۶۷ اعلام کرد که تعداد ۱۰۶ فروند موشک به شهرهای ایران شلیک کرده است و ایران نیز اعلام کرد که عراق از موشک جدید الحسین استفاده کرده است. لازم به ذکر است که در این مرحله، جنگ شهرها برای مدت کوتاهی قطع شد و علت آن در این مقطع، به خاطر بازدید نخست وزیر کشور ترکیه از عراق بود.

مرحله پایانی جنگ شهرها - آخرین مرحله جنگ شهرها در تاریخ ۶۷/۰۱/۲۱ از سوی عراق شروع شد و تا تاریخ ۶۷/۰۱/۳۱ ادامه یافت. عراق در ۶۷/۰۲/۰۱ با اعلام آتش‌بس یک‌جانبه، به ادامه جنگ شهرها نیز خاتمه داد.

نتیجه

ارتش مزدور عراق از قبل و بعد از تهاجم خود به ایران، مناطق مسکونی و غیرنظامی را با توپخانه، انواع موشک‌های زمین به زمین و بمباران هوایی‌ها زیر آتش گرفت. در ماه‌های اول جنگ، این حملات عمدتاً به شهرهای استان‌های مرکزی اختصاص داشت، ولی در ادامه، شهرهای اهواز، آبادان، سوسنگرد، دزفول، شوش، اندیمشک، دهلران، قصر شیرین، سرپل ذهاب، گیلانغرب و... مرتباً مورد حمله قرار می‌گرفتند.

این حملات از زمان آغاز رسمی جنگ در مجموع ۲۷۶۹ مرتبه انجام شد و در زمان‌های مختلف از شدت و ضعف برخوردار بود. بیشترین حجم بمباران‌ها در سال ۱۳۶۵ به میزان ۲۰ درصد و کمترین آنها در سال ۱۳۶۳ به میزان ۵/۲ درصد بوده است، که می‌توان آنها را به سه دوره کلی به شرح زیر تقسیم کرد:

دوره اول - از شهریورماه سال ۵۹ همزمان با شروع جنگ، آغاز شد و تا سال ۶۱ ادامه داشت، که حدود ۳۰ درصد از کل حملات و با میانگین ماهانه ۵۰ حمله و روزانه ۱/۶ مرتبه بوده است.

دوره دوم - فاصله زمانی سال ۶۲ تا ۶۳ را شامل می‌شود، که میانگین ۷/۱۰ درصد را داشته که ماهانه قریب ۲۱ حمله و روزانه ۷/۱۰ حمله بوده است.

دوره سوم - از سال ۶۴ شروع شده و تا پایان جنگ ادامه داشته و طی آن ۵۸/۵ درصد کل حملات انجام و مجموعاً به تعداد ۲۸۰۳ مرتبه بالغ شده که میانگین ماهانه ۶۴ حمله و روزانه ۲/۵ بار را نشان می‌دهد.

توضیح اینکه رژیم عراق با وجود مواد حقوق بین‌الملل، که در آن گلوله‌باران شهرها و مناطق مسکونی منع شده است، آن را به عنوان یک راهبرد نظامی در جهت تحقق اهداف خود اجرا کرد. اهداف عمده رژیم بعثی بغداد در اتخاذ این راهبرد را می‌توان به شرح زیر مورد اشاره قرار داد:

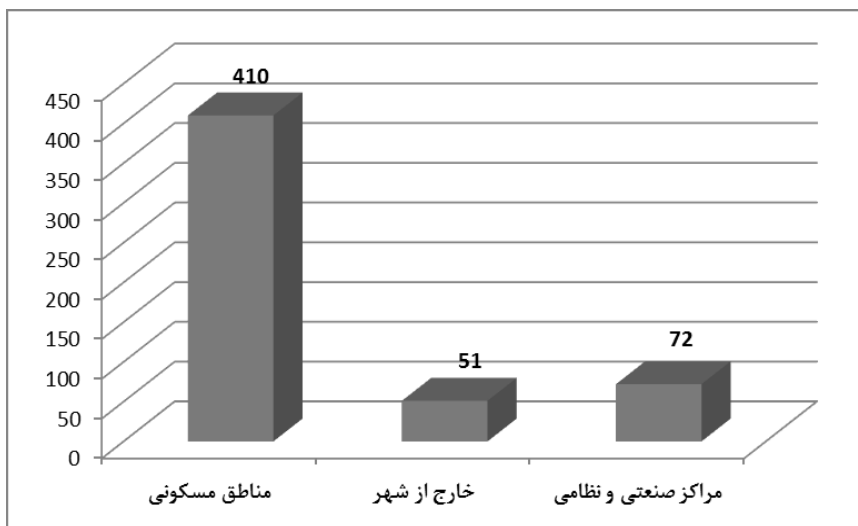
- تضعیف اراده مردم ایران.
- کاهش میزان اعزام نیروهای مردمی به جبهه‌ها.
- کاهش توان اقتصادی.
- تلاش در جهت خنثی کردن عملیات‌های رزمی آفندی ایران و یا نوعی جبران شکست‌های متحمل در آنها.
- تشدید جنبه فرسایشی جنگ.
- تلاش در جهت وادار کردن ایران به مذاکره و پایان جنگ.
- افزایش زمینه مداخله یا درگیر کردن قدرت‌های بزرگ و سازمان‌های بین‌المللی در جنگ.

حملات موشکی عراق علیه مناطق مسکونی ایران (نقشه شماره ۱)

یکی از جنگ‌افزارهای مخرب استفاده شده توسط ارتش عراق در طول ۸ سال جنگ تحمیلی، انواع موشک‌های زمین به زمین بود که علیه شهرها، مردم غیرنظامی و تأسیسات حساس و حیاتی کشور ما به کار می‌رفت، که باعث تلفات و ضایعات فراوانی شد. برد زیاد و قدرت تخریب بالای این جنگ‌افزارها، به ارتش مزدور عراق امکان داد که هدف‌های زیادی را در عمق خاک ما و بسیار دورتر از مناطق عملیاتی انتخاب کرده و آنها را مورد حمله قرار دهد. این حملات از اولین روزهای جنگ از سحرگاه هفدهم مهرماه ۱۳۵۹ با شلیک ۳ فروند موشک فراگ ۷ به شهر دزفول آغاز شد و تا روزهای پایانی جنگ نیز ادامه یافت. جمعاً ۲۷ شهر مورد اصابت انواع و اقسام موشک قرار گرفت که بیشترین میزان حملات به شهر دزفول و سپس

به تهران بود. این حملات خسارات جانی و مالی فراوانی برجا گذاشت و تعداد زیادی از هموطنان ما، بویژه زنان و کودکان، به شهادت رسیدند.

ارتش عراق در طول جنگ تحمیلی جمعاً ۵۳۳ فروند موشک زمین به زمین از انواع فراگ ۷، اسکاد بی و الحسین را به خاک ایران پرتاب کرد، که از این تعداد، ۴۶۱ فروند (۸۶/۵ درصد) به مناطق غیرنظامی و ۷۲ فروند (۱۳/۵ درصد) دیگر به مراکز صنعتی و نظامی اصابت کرد. از میان ۴۶۱ فروند موشک پرتاب شده به اهداف غیرنظامی، ۵۱ فروند (۹/۵ درصد) به کوهستان‌ها و بیابان‌های خارج از شهرها اصابت کردند و ۳۵ فروند (۶/۶ درصد) دیگر نیز در آسمان شهرها منفجر شدند، که البته در اثر ترکش‌های این نوع انفجارها، ۱۳ نفر شهید و ۱۵۰ نفر مجروح شدند (نمودار ۱).

نمودار ۱: تعداد موشک‌های شلیک شده به ایران توسط ارتش عراق در طول ۸ سال دفاع مقدس به تفکیک مناطق اصابت (۱۳۵۹ - ۱۳۶۷).

توضیح:

از مجموع تعداد ۵۳۳ موشک شلیک شده به سوی ایران، تعداد ۸۲ فروند موشک فراگ ۷، ۲۶۹ فروند موشک اسکاد و ۱۸۲ فروند موشک الحسین (موشک بازسازی شده اسکاد بی) بود، که حدود ۸۰ درصد آنها به اهداف مورد نظر اصابت کرده است. عراق در ۲۴۸ حمله و با استفاده از ۴۱۰

موشک، شهرهای ایران را مورد تهاجم قرار داده است، که تعداد ۱۷۵ فروند آن از نوع اسکاد (۴۲/۷ درصد)، ۱۵۳ فروند آن از نوع الحسین (۳۷/۳ درصد) و ۸۲ فروند آن شامل انواع فراگ (۲۰ درصد) بود که در نتیجه، تعداد ۲۳۴۱ نفر غیرنظامی شهید و ۱۱۸۷۲ نفر مجروح شدند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد از این تعداد شهید، ۶۷۲ نفر متعلق به شهر دزفول و ۴۲۲ نفر متعلق به شهر تهران بوده و پس از آنها شهرهای مسجد سلیمان با ۲۱۹، خرم آباد با ۱۷۸، اندیمشک با ۱۷۳، کرمانشاه با ۱۶۴ و بهبهان با ۱۴۷ شهید در ردیف‌های بعدی قرار داشته‌اند (جدول ۱).

شهر	تعداد حمله	تعداد موشک	شهیدا	مجروحان
آبادان	۱	۷	۰	۰
اسلام آباد	۲	۲	۱۲	۳۸
اصفهان	۱۸	۱۹	۵۱	۳۰۴
اندیمشک	۱۱	۲۰	۱۷۳	۱۰۶۲
اهواز	۱۳	۲۲	۳۲	۲۲
ایلام	۵	۹	۳	۸
بروجرد	۲	۴	۵۳	۳۰۶
بهبهان	۴	۶	۱۴۷	۳۵۶
تبریز	۱	۱	۰	۰
تهران	۸۹	۱۱۱	۴۲۲	۱۵۷۹
حمیدیه	۲	۵	۱۴	۹
خرم آباد	۳	۸	۱۷۸	۸۶۰
دزفول	۴۶	۱۲۴	۶۲۷	۳۱۴۱
رامهرمز	۳	۴	۲۳	۱۸۵
شادگان	۱	۱	۰	۰
شوش	۱	۱	۴	۰
شیراز	۲	۲	۲۱	۷۱
قم	۱۶	۱۸	۷۷	۶۹۵
کاشان	۰	۱	۰	۰

شهر	تعداد حمله	تعداد موشک	شهدا	مجروحان
کرج	۲	۲	۲۵	۲۰۸
کرمانشاه	۸	۱۵	۱۶۴	۱۳۱۶
گیلانغرب	۲	۴	۱۱	۶۰
ماهشهر	۱	۱	۰	۰
مسجد سلیمان	۸	۱۵	۲۱۹	۶۹۳
مهران	۱	۱	۰	۰
نهایوند	۵	۶	۵۱	۷۴۵
همدان	۱	۲	۳۴	۱۲۹
جمع	۲۴۸	۴۰۹	۲۳۵۹	۱۱۶۲۵

جدول ۱: تلفات ناشی از حملات موشکی عراق به ایران در طول جنگ تحمیلی، به تفکیک شهر مورد حمله (۱۳۵۹-۱۳۶۷)

توضیح اینکه جدول بالا شامل تعداد حملات موشکی می‌شود که به مناطق مسکونی اصابت کرده و یا در آسمان شهرها منفجر شده است. بنابراین، این جدول شامل موشک‌هایی نمی‌شود که به خارج از مناطق مسکونی و یا مراکز صنعتی و نظامی اصابت کرده‌اند. با بررسی‌های انجام شده، بیشترین حجم حملات در طول سال‌های ۱۳۶۶ و ۱۳۶۷ بوده که چگونگی آن در جدول شماره ۲ از آمده است (جدول ۲).

سال	نوع موشک			جمع
	فراگ ۷	اسکاد	الحسین	
۱۳۵۹	۲۶	-	-	۲۶
۱۳۶۰	۴۸	-	-	۴۸
۱۳۶۱	۸	۵	-	۱۳
۱۳۶۲	-	۴۹	-	۴۹
۱۳۶۳	-	۵۴	-	۵۴
۱۳۶۴	-	۴۵	-	۴۵

۱۳۶۵	-	۲۲	-	۲۲
۱۳۶۶	-	-	۸۱	۸۱
۱۳۶۷	-	-	۷۲	۷۲
جمع	۸۲	۱۷۵	۱۵۳	۴۱۰

جدول ۲: تعداد و نوع موشک‌های زمین به زمین شلیک شده عراقی که در مناطق مسکونی ایران فرود آمده‌اند، به تفکیک سال‌های جنگ تحمیلی

خونین‌ترین سال تلفات انسانی مربوط به سال ۱۳۶۲ بوده، که طی آن ۷۰۱ نفر از هم‌میهنان ما شهید شدند که معادل ۳۰ درصد کل تلفات موشکی عراق علیه ایران را شامل می‌شود و خونین‌ترین روز، ۳۰ مهرماه سال ۶۲ بوده که در این روز، شهرهای دزفول و مسجد سلیمان با ۴ فروند موشک اسکاد مورد تهاجم قرار گرفتند، که فقط در شهر مسجد سلیمان ۱۲۴ شهید و حدود ۵۰۰ مجروح به جای گذاشت و بالأخره رژیم وحشی عراق آخرین حملات موشکی خود را در ۱/۳۱/۱۳۶۷، با شلیک ۴ فروند موشک الحسین به شهرهای تهران، اصفهان، قم و شیراز انجام داد (جدول ۳).

سال	تعداد حمله	تعداد موشک	تعداد شهیدا	تعداد مجروحان
۱۳۵۹	۱۳	۲۶	۲۰۹	۷۸۷
۱۳۶۰	۲۴	۴۸	۸۲	۲۹۱
۱۳۶۱	۵	۱۳	۱۰۷	۵۴۴
۱۳۶۲	۳۰	۴۹	۷۰۱	۳۱۰۹
۱۳۶۳	۱۳	۵۴	۲۷۸	۱۷۳۰
۱۳۶۴	۲۴	۴۵	۲۷۷	۱۸۸۲
۱۳۶۵	۸	۲۲	۸۶	۶۰۲
۱۳۶۶	۶۸	۸۱	۲۶۲	۱۰۱۰
۱۳۶۷	۶۳	۷۲	۳۳۴	۱۹۱۷
جمع	۲۴۸	۴۱۰	۲۳۳۶	۱۱۸۷۲

جدول ۳: تعداد حملات موشکی عراق و تلفات ناشی از آن به شهرهای ایران، به تفکیک سال‌های جنگ تحمیلی

- بیشترین بازه زمانی که یک شهر در معرض حملات موشکی زمین به زمین قرار گرفته، متعلق به شهر دزفول است که فاصله اولین روز تا آخرین روز بالغ بر ۲۲۹۱ روز، یعنی حدود ۷۶ ماه بوده، که یک رکورد بی‌سابقه در جهان به شمار می‌رود، زیرا تاکنون در تاریخ جنگ‌های گذشته هیچ گزارشی که نشان دهد یک شهر (در حالی که مردم آن به زندگی عادی خود مشغول هستند)، به این مدت در زیر موشکباران دوام داشته باشد، منتشر نشده است!

- در طول سال‌های جنگ تحمیلی و موشک‌باران‌ها، تعداد ۲۸۷ فروند (یعنی ۶۲ درصد) از ۴۱۰ فروند موشک‌ها در طول ماه‌های اسفند و فروردین شلیک شده، که احتمالاً باید به دلیل همزمانی با انجام عملیات‌های آفندی متعدد ایران بوده باشد، که معمولاً در زمستان یا بهار به مورد اجرا گذاشته می‌شدند و عراق برای جبران شکست‌های خود، اقدام به موشکباران شهرهای بی‌دفاع کشورمان می‌کرده است. برابر بررسی‌ها، بیش از ۳۱ درصد از موشک‌های عراقی در فاصله زمانی ۰۷۰۰ الی ۱۲۰۰ انجام شده و پس از آن، در ساعات ۱۳۰۰ الی ۱۸۰۰ بوده است. میزان بیشترین شلیک در روز به دو تاریخ ۲۴ خردادماه ۱۳۶۴ و ۱۸ فروردین‌ماه ۱۳۶۷ باز می‌گردد. ضمناً در تاریخ ۱۸ دی‌ماه ۱۳۶۷، پنج شهر بزرگ تهران، اصفهان، کرج، تبریز و قم مورد اصابت ۱۰ فروند موشک الحسین قرار گرفتند و نیز در ۲۴ خردادماه ۱۳۶۴، عراق با ۹ فروند موشک اسکاد بی‌۸، شهرهای کرمانشاه، دزفول، اندیمشک، رامهرمز، نهاوند، اسلام‌آباد، خرم‌آباد و مسجد سلیمان را مورد اصابت قرار داد.

- بر اساس آمارهای موجود، در نتیجه این عملیات دامنه‌دار و ددمنشانه (هوایماها و موشکباران‌ها) ارتش عراق، بیش از ۱۷ هزار و ۷۷۴ نفر از شهروندان ما شهید و افزون بر ۵۹ هزار و ۹۹ نفر زخمی شدند.

معرفی انواع موشک‌های عراق

در این جنگ ۸ ساله، ارتش عراق از سه نوع موشک زمین به زمین برای حمله به مناطق غیرنظامی، مسکونی، صنعتی و نظامی استفاده کرد که هر سه نوع، متعلق به کشور شوروی سابق بود، ولی در طول جنگ، از فناوری سایر کشورها نیز در جهت بهینه‌سازی برای افزایش دقت و برد آنها استفاده شده است.

موشک فراگ

این نوع موشک با نام "لونا" به معنی ماه و مشخصات فنی R-65/70-R است، که پس از پایان جنگ جهانی دوم توسط ارتش شوروی به کار گرفته شد، که سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) آنرا فراگ نامید. این نوع موشک توانایی پشتیبانی از نیروهای زمینی، حمل بمب اتمی و شیمیایی در برد کوتاه را داشت.

این موشک در چند مدل (فراگ ۱ الی ۷) ساخته شد که نمونه‌های آخرین آن در سال ۱۹۶۵ به خدمت گرفته شد، که شامل دو نوع، فراگ A7 و B7 است. فراگ B همان نوع A است که طول سر جنگی آن بیشتر است. این مدل فراگ به کشورهایمانند عراق، الجزایر، کوبا، مصر، کره شمالی، سوریه، کویت و... فروخته شده است.

عراق حدود ۲۶ سکوی پرتاب فراگ ۷ در اختیار داشت که در طول جنگ، بویژه دو سال اول، با استفاده از آنها حدود ۸۰ فروند از این نوع موشک را به سوی اهدافی (عمدتاً غیرنظامی) در کشور ایران روانه ساخت.

برابر بررسی‌های انجام شده، پس از پایان جنگ، ارتش عراق به کمک کارشناسان خارجی تغییراتی در آن ایجاد کرد و برد این موشک را حدود ۲۰ کیلومتر افزایش داد. مشخصات موشک فراگ ۷ به شرح زیر است: (جدول ۴)

برد	طول	قطر بدنه	وزن سر جنگی
۷۰ کیلومتر	۹ متر	۰/۶ متر	۵۰۰ کیلوگرم

جدول ۴: مشخصات موشک فراگ ۷

موشک اسکاد

این موشک برای اولین مرتبه در کشور شوروی ساخته و به کشورهای مختلفی واگذار شد، ولی در حال حاضر در کشورهای دیگر نیز ساخته می‌شود، که به دلیل تولید انبوه و بکارگیری زیاد آن، به کلاشینکف^۱ دنیای موشکی مشهور شده است. نام اسکاد از طرف ناتو برای این اسلحه انتخاب شد و در سرویس اطلاعاتی آمریکا (سیا) SS_1 نامیده شده است.

۱. نام صحیح این سلاح کلاشینکف می‌باشد که اصطلاحاً به شکل کلاشینکف به کار برده می‌شود.

موشک اسکاد موشکی تاکتیکی با برد متوسط است که معمولاً علیه پادگان‌های نظامی، پایگاه‌های هوایی و اهدافی در پشت خطوط دشمن به کار می‌رود و دارای ۴ مدل A, B, C و D است، که مشخصات آنان در جدول زیر آمده است: (جدول ۵)

اسکاد D	اسکاد C	اسکاد B	اسکاد A	نام موشک
۱۹۸۹	۱۹۶۵	۱۹۶۴	۱۹۵۷	سال ورود به خدمت (میلادی)
۱۲/۲۹	۱۱/۲۵	۱۱/۲۵	۱۰/۷	طول (متر)
۰/۸۸	۰/۸۸	۰/۸۸	۰/۸۸	قطر بدنه (متر)
۹۸۵	۶۰۰	۹۸۵	۹۵۰	وزن سر جنگی (کیلوگرم)
۷۰۰	۶۰۰-۵۰۰	۳۰۰	۱۵۰	برد (کیلومتر)
۵۰	۹۰۰	۹۰۰	۴۰۰۰	دقت (متر)

جدول ۵: مشخصات انواع مختلف موشک اسکاد

- موشک اسکاد A دارای بردی معادل ۲۷۰ کیلومتر است، که در زمان حمل کلاهک هسته‌ای به ۱۵۰ کیلومتر تقلیل پیدا می‌کند و در میان ۴ نوع دیگر آن، از دقت کمتری برخوردار بوده و خطای آن حدود ۴۰۰۰ متر است.

- موشک اسکاد B دارای بردی معادل ۳۰۰ کیلومتر بوده و با اعمال تغییراتی، میزان خطای آن به ۹۰۰ متر کاهش یافته است. این موشک به حدود ۲۰ کشور جهان صادر شده که تعدادی از این کشورها موفق به ساختن مشابه آن شده‌اند. عراق در جنگ تحمیلی از این نوع موشک علیه ایران استفاده کرده است.

- موشک اسکاد C، همان اسکاد B است که با کوچکتر شدن سر جنگی و قدرت تخریب کمتر، از برد بیشتری برخوردار شده است. این موشک در ارتش شوروی به کار گرفته نشده است.

- موشک اسکاد D مدل پیشرفته اسکاد B (R-17) بوده که قدرت هدفگیری آن بهبود یافته و اصلاحات آن تا سال ۱۹۸۰ به طول کشیده و برای صادرات آماده شده است.

- برابر گزارش‌های موجود، بیش از ده هزار فروند از انواع این موشک در شوروی سابق ساخته شده که تعدادی به کشورهای پیمان ورشو (اروپای شرقی تا قبل از فروپاشی) و دیگر کشورها صادر شده است. کشورهایی مانند چین، کره شمالی، ایران و... نیز با تغییراتی موفق به ساختن آن شده‌اند.

- ارتش عراق ۴ آبان سال ۱۳۶۱ یک فروند از این موشک را به شهر دزفول پرتاب کرد، که باعث شهید شدن ۲۸ نفر و مجروح شدن ۱۰۷ نفر از هموطنان ما شد.

موشک الحسین

ارتش عراق در سال‌های قبل از جنگ، با کمک کشورهای چو شوروی، فرانسه، آلمان، مصر، آرژانتین و برزیل مبادرت به بهینه‌سازی موشک اسکاد B کرد و موشک‌های الحسین و العباس را ساخت و توانست در طول سال‌های ۶۶ و ۶۷، موشک الحسین را علیه اهدافی در ایران مورد استفاده قرار دهد. این موشک بُردی برابر ۶۳۰ کیلومتر و قدرت انفجار کمتری از اسکاد بی دارد. طول آن برابر ۱۲/۶۴ متر و قطر بدنه آن ۰/۸۸ متر است و از اسفند سال ۱۳۶۶، علیه شهرهای تهران، اصفهان، قم، تبریز، کرج و شیراز به کار گرفته و تعداد ۵ فروند آن فقط در تاریخ ۱۳۶۶/۱۲/۱۰ به سمت تهران پرتاب شد.

حملات موشکی بازدارنده ایران (شکل شماره ۵)

در ادامه حملات موشکی عراق علیه ایران، مسئولان کشورمان نسبت به بی‌دفاع بودن شهرها و سایر تأسیسات حساس و حیاتی کشور و عدم حفاظت مردم غیرنظامی نگران شدند و پس از بررسی‌های لازم، چاره‌ای جز مبادرت به مقابله به مثل برای بازدارندگی نیافتند. در نتیجه، ساخت یا تهیه این نوع سلاح از خارج کشور در دستور کار قرار گرفت، که البته در آن شرایط زمانی و حصر اقتصادی کشور، کار بسیار مشکلی بود. تلاش مستمر ایران منجر به تهیه موشک شد. به طوری که کشور ما توانست اولین موشک خود را از نوع اسکاد بی در ساعت ۲۴۰۰ مورخه ۱۳۶۳/۱۲/۲۱ به طرف شهر کرکوک پرتاب کند که بر اثر آن، یک سالن کارخانه سیمان آن شهر منهدم شد. دومین موشک نیز در تاریخ ۱۳۶۳/۱۲/۲۳ به ساختمان ۱۸ طبقه بانک رافدین در شهر بغداد اصابت کرد و آن را منهدم ساخت. این حملات به طور متناوب تا تاریخ ۱۳۶۷/۰۱/۲۹ ادامه داشت، که در این عملیات از یک نوع موشک و دو نوع راکت استفاده شد (جدول ۱).

خاطر نشان می‌سازد که ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران در اطلاعیه شماره ۲۰۳۱ خود به مردم عراق اعلام داشت که در جهت انجام عملیات مقابله به مثل، به تمام

شهرهای عراق، غیر از شهرهای مقدس نجف، کربلا، کاظمین و سامرا حمله خواهد کرد (جدول ۶).

نام موشک / راکت	طول (متر)	قطر بدنه (میلی‌متر)	وزن سر جنگی (کیلوگرم)	برد (کیلومتر)
راکت ایران ۱۳۰	۵/۹	۳۵۵	۱۵۰	۹۰
راکت عقاب	۴/۸۲	۲۳۰	۷۰	۴۰-۵۰
اسکاد B (شهاب ۱)	۱۰/۹۴	۸۸۰	۹۸۵	۳۰۰

جدول ۶: مشخصات موشک‌ها و راکت‌های مورد استفاده ایران علیه عراق

موشک شهاب ۱ (اسکاد B)

این موشک نوع بومی همان فناوری اسکاد B ساخت شوروی بود، که با تلاش فراوان و به روش مهندسی معکوس در داخل کشور ساخته شد و به مرحله تولید رسید. ایران در ابتدای کار، حدود ۵۰ فروند موشک و ۴ سکوی پرتاب را از کشورهای لیبی و سوریه تهیه کرده بود. در مجموع، ایران از اسفندماه سال ۶۳ تا پایان جنگ، توانست تعداد ۱۱۹ فروند موشک به عراق شلیک کند، که تعداد ۷۴ فروند آن در ماه‌های آخر جنگ بود. از این تعداد موشک، تعداد ۹۹ فروند به شهر بغداد، ۱۱ فروند به موصل، ۶ فروند به کرکوک، یک فروند به العماره و یک فروند به تکریت شلیک شد و یک فروند نیز از مسیر خود منحرف شد و به خاک کویت اصابت کرد.

راکت ایران ۱۳۰

این راکت که به نام‌های موشک ۱۲۰ و نازعات نیز نامیده شده، به دلیل نداشتن سامانه هدایتی، راکت زمین به زمین بوده و موشک محسوب نمی‌شود. این جنگ‌افزار در زمستان سال ۱۳۶۶ تحویل ارتش ایران و بلافاصله در مجموع، حدود ۱۱ فروند آن علیه نیروهای متجاوز عراق شلیک شد. انواع دیگر این راکت که دارای بردهای متفاوتی هستند، به نام‌های فجر و زلزال نیز نامیده شده‌اند.

راکت عقاب

این راکت ساخت وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح ایران بود، که در سال ۱۳۵۶ تحویل نیروهای مسلح و از مورخه ۱۳۶۵/۰۹/۱۶ علیه اهدافی در عراق به کار گرفته شد. این راکت با وجود بُرد کوتاه و قدرت انفجاری کم، اهمیت سیاسی و راهبردی خاصی برای ایران داشت، زیرا قادر بود شهرهای نزدیک مرز عراق مانند بصره، الزبیر و ام‌القصر را در منطقه جنوب و خانقین، مندلی، بانمیل و... در منطقه میانی در تیررس داشته باشد.

در طول جنگ تحمیلی، تعداد ۳۳۰ فروند از این نوع راکت به کشور متجاوز عراق شلیک شد، که بر اساس گزارش منابع غربی، حدود ۶۰ درصد از آنها به مراکز نظامی و صنعتی اصابت کرده است (جدول ۷).

سال	موشک شهاب ۱ (اسکاد B)	موشک ۱۲۰ (ایران) (۱۳۰)	راکت عقاب	جمع
۱۳۵۹	۰	۰	۰	۰
۱۳۶۰	۰	۰	۰	۰
۱۳۶۱	۰	۰	۰	۰
۱۳۶۲	۰	۰	۰	۰
۱۳۶۳	۵	۰	۰	۵
۱۳۶۴	۹	۰	۰	۹
۱۳۶۵	۲۴	۰	۴۶	۷۰
۱۳۶۶	۵۳	۰	۱۷۳	۲۲۶
۱۳۶۷	۲۸	۱۱	۱۰۷	۱۴۶
جمع	۱۱۹	۱۱	۳۲۶	۴۵۶

جدول ۷: تعداد و نوع موشک یا راکت‌های ایرانی شلیک شده به سوی عراق

در خاتمه می‌توان روند اقدامات بازدارنده ایران در مقابل حملات موشکی عراق به مناطق غیرنظامی ایران را به شرح زیر بیان کرد:

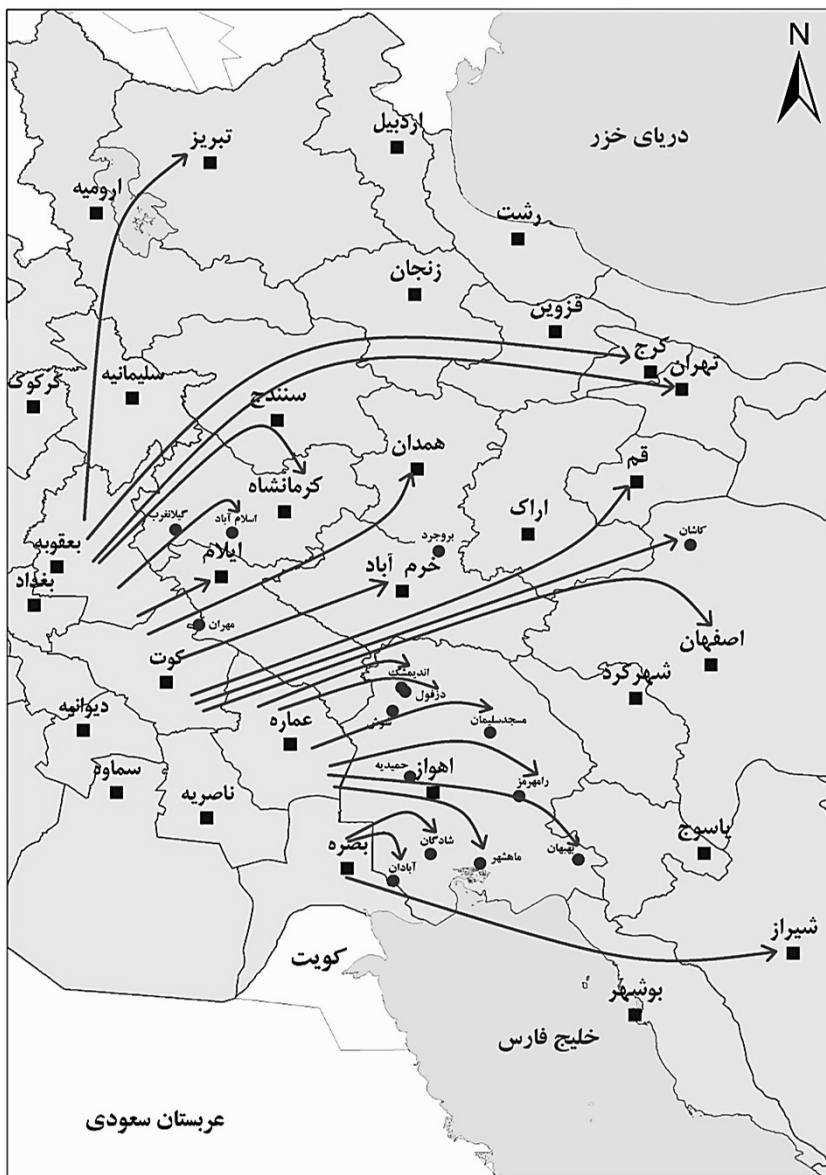
- اولین حمله موشکی عراق به کشورمان در ۱۳۵۹/۰۷/۱۷ به شهر دزفول انجام گرفت، ولی اولین حمله متقابل ایران (مقابله به مثل) به منظور بازداشتن عراق در حمله به شهرهای

کشورمان، در ۱۳۶۳/۱۲/۲۱، یعنی چهار سال و نیم بعد از شروع حملات موشکی عراق صورت گرفت.

- تقریباً در مقابل هر ۵ فروند موشک شلیک شده عراق به کشورمان، تنها یک موشک به خاک عراق شلیک شده است.

- تا قبل از شروع حملات موشکی ایران به عراق، حداقل تعداد ۱۴۰۰ نفر از هموطنان ما در اثر حملات موشکی عراق به شهادت رسیده و تعداد ۶۴۲۶ نفر نیز مجروح شده بودند.

- بر خلاف موشی ارتش متجاوز عراق، تقریباً تمامی حملات موشکی ایران با اطلاع قبلی صورت گرفته است.

شکل شماره ۱: نمایش ترسیمی شهرهایی که مورد حملات موشکی عراق قرار گرفتند

بخش دوم: عملکرد توپخانه در اقدامات مقابله به مثل علیه شرارت‌های دشمن بعثی در موشکباران شهرهای بی‌دفاع کشور

سرتیپ ۲ توپخانه ستاد محمداسماعیل عطرسائی

ارتش صدام پس از عدم موفقیت در اجرای اهداف خود، همچنین با توجه به مقاومت‌های رزمندگان اسلام، جنگ شهرها را از ۱۳۵۹/۰۷/۱۷ با شلیک ۴ موشک در نیمه‌های شب به شهر دزفول با ناجوانمردی آغاز کرد که باعث تلفات و ضایعات زیادی شد. رژیم بعثی بغداد همچنان به این اقدام ددمشانه خود تا پایان جنگ ادامه داد، که نتایج اسفبار آن در بخش یکم شرح داده شده است.

از اقدامات بسیار مهم و حساس گروه ۲۲ توپخانه در آبادان، عملیات مقابله به مثل و اجرای آتش روی مراکز حساس و حیاتی شهر بصره، تنومه و ام‌القصر عراق، با هدف قطع بمباران و موشکباران دشمن بر روی شهرها بود. فرماندهی و ستاد گروه ۲۲ توپخانه در این زمینه طرح‌هایی تهیه کرد که پس از تصویب، به مورد اجرا گذاشته شد که در چند مرحله، موجب قطع این حملات غیرانسانی به شهرها و مراکز مسکونی در ناحیه داخلی شد. در این اقدام، با جابه‌جایی و استقرار موقت دو قبضه توپ ۱۷۵مم آتشبار دوم گردان ۳۸۷ توپخانه گروه ۲۲، موجود در آبادان، در موضع دیری فارم واقع در کنار فرودگاه آبادان، برای اجرای آتش روی هدف‌هایی در بصره، تنومه و پایگاه شعبیه و در موضعی نزدیک سه راهی خسروآباد واقع در شرق آبادان، جهت اجرای آتش روی هدف‌هایی در بندر ام‌القصر و پایگاه دریایی عراق، از آنها استفاده شد.

در این پروژه مهم، با استفاده از گلوله‌های ساب کالیبر (نوعی گلوله سبک شده توپ ۱۷۵مم که برد را از ۳۲ کیلومتر تا حدود ۴۵ کیلومتر افزایش می‌داد)، اهدافی چون پایگاه هوایی شعبیه، فرودگاه مارگیل، دانشکده افسری خلیج، باشگاه افسران، نیروگاه برق، پل‌های روی رودخانه

اروند، چند پادگان و مرکز نظامی در بصره و پایگاه نیروی دریایی، تأسیسات بندری و مراکز نظامی در ام‌القصر در چند نوبت مورد اصابت قرار گرفتند. در این مأموریت مهم، تیراندازی با سرپرستی استوار خوددانی که درجه‌داری بسیار شجاع و مسلط بود، در هر دو موضع، انجام و توسط مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش فرعی گروه، مستقر در آبادان، هدایت می‌شد.

در اینجا لازم می‌دانم به همکاری بی‌شائبه جهاد فارس مستقر در آبادان (برادر جزائری و همکاران) در واگذاری تریلی کمرشکن برای حمل این توپ‌های سنگین و همچنین تهیه سنگ‌های بزرگ و مستحکم بتن آرمه اشاره کنم.

در هنگام جابه‌جایی توپ‌ها، بارها اکیپ اعزامی هدف تیراندازی ستون پنجم دشمن قرار گرفت، که در منطقه پراکنده بودند و خوشبختانه با تمهیداتی که پیش‌بینی شده بود، تلفات یا ضایعاتی به بار نیامد.

به محض اجرای آتش، هر دو سنگر استثنائی توپ‌ها زیر آتش انبوه دشمن قرار می‌گرفتند که منجر به شهادت تنی چند از هم‌زمان، مانند شهید استوار یکم بهرامی رئیس توپ ۲۳ م م پدافند هوایی همراه توپ‌ها از گردان ۳۲۲ توپخانه پدافند هوایی ۲۳ م م و چند نفر از سربازان شجاع و فداکار شد. روحشان شاد.

در راستای این گلوله‌باران بود که صدام در یک نطق تلویزیونی اعلام کرد: "ما سعی کردیم جنگ را در خاک ایران انجام دهیم، ولی دو شهر بصره و ام‌القصر ما از توپخانه دشمن مصون نماند."

دستور و برنامه زمان‌بندی تیراندازی‌ها توسط ستاد لشکر ۷۷ پیروز ثامن‌الائمه (ع) به گروه ۲۲ توپخانه و سپس به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش جزیره آبادان ابلاغ می‌شد، که در محل قرارگاه تیپ ۲ آن لشکر واقع در ساختمان بانک ملی شهر آبادان مستقر بود. مختصات آماج‌ها، زمان و چگونگی اجرای آتش روی آنها توسط اینجانب (سروان محمد اسماعیل عطرسائی) و یا هم‌زمان سروان نورالله قطره سامانی (مسئولان مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش در جزیره آبادان) به واحد اجراکننده ابلاغ می‌شد و با نظارت و هدایت ما به مرحله عمل درمی‌آمد.

در یکی از روزهای زمستان سال ۶۰، سرهنگ دوم توپخانه ستاد منوچهر صابریان، افسر هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش لشکر ۷۷ پیاده، به آبادان آمد که به اتفاق ایشان جهت سرکشی و مشاهده نحوه اجرای تیراندازی‌ها به فرودگاه آبادان و منطقه دیری فارم رفتیم و چگونگی کار آن عزیزان را از نزدیک مشاهده کردیم. شدت تیراندازی متقابل عراقی‌ها در هر نوبت شلیک ما

به سوی هدفی در عراق، فوق‌العاده پر حجم بود و بارانی از انواع خمپاره، گلوله توپخانه و موشک‌های برد کوتاه به روی موضع اجرا می‌شد (این موضع اجباری که برای استفاده از حداکثر برد تهیه شده بود، در فاصله بسیار نزدیکی از رودخانه ارون قرار داشت و دیدبانان عراقی با مشاهده برق دهانه و شنیدن صدای تیراندازی فوراً متوجه محل شده و پاسخ می‌دادند)، که به ناچار همگی وارد سنگر شده و پس از دقایقی و با کمتر شدن حجم تیراندازی‌ها، رزمندگان مجدداً کار را شروع می‌کردند که شجاعت و از خودگذشتگی آنها واقعاً ستودنی بود (شکل شماره ۲).

در اقدامی مشابه و بعد از اجرای عملیات بزرگ کربلا ۳ (بیت‌المقدس) و در اجرای طرح رعد، یک واحد به استعداد یک گردان توپخانه ۱۳۰م از گروه ۲۲ توپخانه (قسمتی از گردان ۳۴۱ و قسمتی از گردان ۳۳۳ توپخانه) در نزدیکی منطقه صفر مرزی، در غرب ایستگاه گرم‌دشت و حدود ۱۵ تا ۲۰ کیلومتری شمال خرمشهر، مستقر شد و بنا به دستور هدف‌های نظامی و اقتصادی را در شهرهای بصره و تنومه زیر آتش قرار می‌داد که با هر بار تیراندازی، برای مدتی، موجب قطع موشکباران و بمباران شهرهای کشورمان توسط ارتش عراق می‌شد. این عملیات بنا به دستور قرارگاه کربلا، مرکز عملیات تاکتیکی ارتش و سپاه پاسداران و با ارسال مختصات هدف‌ها، بر اساس تفسیر عکس‌های هوایی در گپار (گروه پشتیبانی اطلاعات رزمی) قرارگاه کربلا انجام می‌گرفت. در آن زمان، فرماندهی قرارگاه با سرهنگ حسین حسینی سعدی بود و رکن سوم سرهنگ ستاد حشمت زمانی، مسئولیت ریاست ستاد قرارگاه را به عهده داشت. فرماندهی گروه ۲۲ به عهده سرهنگ پرویز افراز بود و سرگرد ذبیح‌الله شعبانزاده به عنوان رئیس رکن سوم انجام وظیفه می‌کرد. خاطر نشان می‌سازم که حساسیت این عملیات به قدری زیاد بود که رئیس جمهور وقت شخصاً (حضرت آقای خامنه‌ای) پیگیر نحوه اجرای این عملیات بودند.

از مشکلات این عملیات، استقرار حدود ۱۸ قبضه توپ ۱۳۰م در نزدیکی لجمن و نوار صفر مرزی بود، که با توجه به نبودن هیچ نوع عارضه طبیعی و عدم امکان پوشش و اختفا و نیز قابل مشاهده بودن برق دهانه و صدای تیراندازی بسیار زیاد این نوع توپ‌ها، باعث شد به محض اجرای آتش، محل دقیق موضع توسط دیدبانان دشمن کشف و در نتیجه، بارانی از انواع گلوله‌ها روی سر آتشبارها ریخته شود و عملاً امکان تداوم تیراندازی از بین برود.

به خاطر دارم که بعد از هر شلیک که معمولاً به صورت گردانی یا آتشباری انجام می‌شد، پرسنل اجباراً به سنگرها رفته و بعد از چند دقیقه دو مرتبه به نزد توپ‌ها می‌آمدند و تیراندازی بعدی صورت می‌گرفت.

در اجرای این عملیات، یگان‌های عمل‌کننده متحمل تلفات و ضایعات نسبتاً زیادی شدند. ضمناً تدارک مهمات نیز به سختی انجام می‌گرفت و حتی در بیشتر مواقع، نزدیک شدن به موضع این یگان و رساندن تدارکات، بویژه مهمات که به وسیلهٔ تریلی‌ها و کامیون‌های بزرگ انجام می‌گرفت، در بیشتر ساعات روز مقدور نبود و به ناچار، اقدامات لجستیکی، مانند رساندن مهمات، در تاریکی شب و با چراغ خاموش خودروها انجام می‌شد. به یاد دارم هنگام بارندگی و خیس و گل آلود شدن زمین، ارسال غذا و آب فقط با خودروهای شنی‌دار امکان‌پذیر بود (شکل شماره ۳).

در صفحات بعد، تصاویر تعداد ۱۱ سند بدست آمده از عملیات مقابله به مثل توپخانهٔ ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنگ شهرها درج شده است. با بررسی مفاد این اسناد، ملاحظه می‌شود این حملات صرفاً در جوابگویی به شرارت‌های رژیم بعث عراق و به منظور بازداشتن این رژیم از ادامهٔ بمباران و موشکباران شهرهای بی‌دفاع ما صورت گرفته است و فقط مناطق حساس نظامی و اقتصادی عراق مورد هدف واقع شده‌اند و از هرگونه شلیک روی مناطق مسکونی و غیرنظامیان، برابر دستورهای صادره، اکیداً منع شده، تا ضمن رعایت قوانین بین‌المللی، روندهای انسانی و اسلامی نیز مراعات شده باشد، برخلاف ارتش وحشی و افسار گسیختهٔ رژیم بعث بغداد، که اینگونه حملات را فقط برای کشتار بی‌رحمانهٔ مردم عادی شهرهایمان انجام می‌داد.^۱

شهرهای مورد هدف حملات موشکی و توپخانه‌ای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، در عملیات مقابله به مثل، در شکل‌های شماره ۴ و ۵ آمده است.

۱- اسناد مورد اشاره از میان اطلاعات جمع‌آوری شده از پروژهٔ توپخانهٔ موزهٔ دفاع مقدس و با همکاری سرتیپ ۲ توپخانهٔ ستاد عبدالله امیری به دست آمده است.

ایران جمهوری اسلامی ایران

پیام کشف / پیام رمز

عنوان .	تاریخ و ساعت وصول مرکز پیام شماره مرکز پیام وسیل ارسال تعداد کلمه یا گروه
---------	--

از : معاونت عملیات و اطلاعات نزاچا (مد عملیات)	طبقه بندی	از : ف. ق. ع. جنوب (۳)
ب : ف. ق. ع. جنوب (۳)	ارجحیت	آگاهی به :
شماره پیام	اقدام کننده	

بارگشت بشماره ۱۲۲/۰۱/۱۳۱۱/۳ - ت / ۲ - ۱۱/۶۶
 بهرو شماره ۱۴۴/۰۱/۱۴۰۴/۱۰ - ۱۰/۲۰ - ۱۱/۶۶
 بانگوش باینکه گد ۳۸۲ توپخانه از تاریخ ۶۶/۱۱/۵ تحت کنترل سپاه پاسداران
 قرار گرفته است ، خواهشمند است دستور فرمائید گد ۲ - ۳ توپخانه را بطوری در -
 مواضع مربوطه مستقر نمایند که در مواقع لزوم قادر باشد روی هدفهای اقتصادی و
 صنعتی عراق عکس العمل بموقع نشان دهد .
 ۱۱/۱۴ . ع . ۱۱/۷۵
 ۱۱/۱۴

درجه نام و مقام تهیه کننده پیام	درجه نام و مقام امضاء کننده	صفحه	از	صفحه
ممنوع	ممنوع	تاریخ و ساعت امضاء	تاریخ و ساعت پایان شماره	گزینه

قسمت ۱، ۱۰ مرکز پیام « ۳۵۲ » ، را تهیه کننده پیام « ۳۵۲ » ، انگل را بنویسید یا کلمه یا چیزی بر پهنه نماید خطوط نقطه چین در قسمت برای آسان بودن نمای زبر است
 فرم ۲۲۲۷ الف ج

فصل دوم: عملکرد توپخانه در مأموریت‌های ویژه / ۵۷۱

بسمه تعالی
از ع جنوب کربلا / ۲۳
به فتنه جا معاونت عملیات و اطلاعات / مد عملیات /
اکتوبه فکروه ۲۲
خ م اسی
شماره پیام / ۱۴۱۱ / ۰۸ / ۱۸۲ / ۲۳
پیرو شماره / ۱۴۱۱ / ۰۸ / ۱۸۱ / ۲۳
بازگشت شماره / ۱۱ / ۱۴۰۴ / ۰۱ / ۱ / ۲۲۲ / ۲۳
در اجرای امریه بازگشتی از ساعت ۰۸۰۰ روز ۲۳ / ۱۱ / ۱۴۰۴ لیست ۰۸۰۰ مورخه
۲۳ / ۱۱ / ۱۴۰۴ بدت ۲۴ تا ~~عدد~~ تعداد یکصد کلوله ۱۵۰م ان ۴۵ روی مدفعی
~~ساعتی~~ ساعتی ~~تعدادی~~ تعدادی بهره و اطراف انصرا ندازی گردید
مرا ع جغتو ستختا ربعن ژیر بند ۰ / ۰ ح

ف ع جنوب
انبار سردنگ بنیاده مستاد هم سنگنا سری
ب ۱۴
اربع ۱۴
دعیه (توپخانه)
۲۳

تلفن	۲۴۱۱۰۲۳
شماره مدرک	۲۳
شماره	۲۳
شماره	۲۳
شماره	۲۳

۲۳ / ۱۱ / ۱۴۰۴

خیلی محرمانه

معاونت عملیات و اطلاعات نزا جا (مد عملیات)

ق.ع. ش.ع. لشکر ۳ تو

نتیجه تیراندازی برون‌موزی

پهوشماره ۴-۱-۰۱-۰۱-۱۴۰۴-۴/۷/۶۶

بازگشت به شماره ۶۶۳-۶-۲۸-۲۰۱-۳/۷/۶۶

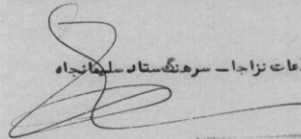
برابر اعلام سماجا ۲ بر اثر تیراندازی یگانهای تیپخانه تحت کنترل آن قرارگاه در تاریخ های

۶۶/۷/۳۲ خسارات زیر به دشمن وارد گردیده است:

- ۱- پنج بنزین و سایر وسایع نفتی و دویله خسارت کلی در بدو و مدت یک هفته - پنج بنزین تعادیل بوده است.
- ۲- به ایستگاه رادار اولان خسارت کلی وارد آمده و جدود (روز مورد تعمیر قرار گرفته است و در حال حاضر فعال میباشد).

مراتب جهت بهره برداری لازم در تیراندازی های آینده اعلام میگردد.

معاون عملیات و اطلاعات نزا جا - سرهنگ ستاد سلیمانجاده

خیلی محرمانه

۴۴	۱۱	۲۹
۴۵-۶۲/۱-۴-۱۹۸۸		
شماره ۸۸ از ۲۰-۱۱-۸۸		

۲۲-۱۱-۸۸
۲۲-۱۱-۸۸
۲۲-۱۱-۸۸

ارتش جمهوری اسلامی ایران

پیام کشف / پیام رمز

<p>عنوان ۲۹۲ ۳۰۳ ۲۹۲ ۲۹۲</p>	<p>۱- تاریخ و ساعت وصول بزرگ پیام شماره مرکز پیام وسیله ارسال تعداد کلمه یا گروه</p>
<p>طبقه بندی خیل محرمانه ارجیت آگاه پیشروین فوری شماره پیام</p>	<p>از : نزله حضرت علی و ولایت (مدت) ب : ق ق ضام الیب و (ص) گامی ب : ایت ۵۰۵ (۳ عیت - مدت) ۵ - ۲۵۵ (مرکز و (ص) ۵ - ۲۵۵ (ف (طارت)</p>
<p>در روز ۱۸ به وقت ۱۲:۰۰ ظهر در کلاس ... تاریخ ۱۸ - ۱۲:۰۰ ظهر در کلاس ... ۱- ق- ع- ح- ج- ب- ه- ... ۲- ق- ع- ح- ج- ب- ه- ... ۳- ق- ع- ح- ج- ب- ه- ...</p>	
<p>۱۹۷ کلمه کجی ، در کتب ...</p>	
<p>درجه نام و مقام تهیه کننده پیام ۷۷ ۹۹</p>	<p>۳- متن صفحه از تاریخ و ساعت امضا صفحه</p>
<p>شماره مدارک ۱۹۹ ۲۳۳</p>	<p>۴- درجه نام و امضاء نگارنده فرستنده گیرنده</p>
<p>قیمت ۱۰۰ رانر پیام ۳۰۲ و ۳۰۳ ، انگارایی یا لایه پیچی پریمتاریه خطوط نطق همین در کتب ... ۱۰۰۲۲۲ الف - ج</p>	

بسمه تعالی
 از طرف عملیات توپخانه
 به معادیت عملیات توپخانه / عملیات /

 ۱- تبیین عم
 شماره ۶۶/۱۲/۲۸ - ۳۰۱/۲۸/۶/۱۱۲۴
 پیرو شماره ۶۶/۱۲/۲۸ - ۳۰۱/۲۸/۶/۱۱۲۴
 در پرتاب مگدول به شرا در تمام دشمن یعنی از ساعت ۰۶:۰۰ صبح روز ۶۶/۱۲/۲۸ تا ساعت ۱۸:۰۰ روز ۶۶/۱۲/۲۸ توپخانه توپخانه ۱۵۵ م م ان ۴۵ بطور متناوب جمعاً ۱۰ کلوگرم روی هدفهای مشروجه زیر شیرا ندا زی گردید که در نتیجه خسارات و غایب شدن گیتی به تا سیسات دشمن وارد آمد.

شرح هدف مشخصات
 نیروگاه برق سلیمانیه ۳۹۳۰۰ - ۴۴۸۰۰
 یادگار نظامی سلیمانیه ۳۹۴۰۰ - ۳۵۸۰۰
 دانه کده پلیس ۴۰۳۵۰ - ۳۴۱۸۰

ضمناً در همین پرتاب توپخانه ۲۳ م نیز توپخانه توپخانه ۱۳۰ م شرح زیر

شیرا ندا زی نمود است
 تا سیسات اقتصادی شهر قلعه دیره
 مراکز استقرار نیروهای مخصوص
 محل استقرار نیروهای جاسوس

 از طرف عملیات توپخانه / عملیات /

۳۹۳۵۰
 ۱۴ اردیبهشت
 ۱۳۴۸

با بقی

۱۴ کلوگرم	۱۰۴۱۱ - ۰۴۴۰۰
۶ کلوگرم	۱۰۵۰۰ - ۰۲۵۰۰
۵ کلوگرم	۹۱۵۰۰ - ۹۴۵۰۰

شماره پلاک: ۳۳۳ شماره برگ: ۲۶۰
 ساعت: ۱۳۴۸ تاریخ: ۱۴ اردیبهشت
 صفحه: ۱ از: ۱

بسمه تعالی
 از قلع شمال غرب ۲ /
 به معاونت عملیات و اطلاعات تراخا / مد عملیات /

فیلدی محرمانه است
 شماره پیام ۲۰۱/۲۸/۶/۱۱۲۹ - ۶۶/۱۲/۲۹
 پیرو شماره ۲۰۱/۲۸/۶/۱۱۲۹ - ۶۶/۱۲/۲۹

در پاسخگویی به شرایطی دشمن یعنی از ساعت ۰۶:۰۰ صبح تا ساعت ۱۸:۰۰
 روز ۱/۱۱/۲۹ توسط یگان توپخانه ۱۵۰ م م آن ۴۵ بطور
 مختار و جمعا ۱۰ کلوله روی مختصات ذکر شده در پیام شماره
 ۲۰۱/۲۸/۶/۱۱۲۵ - ۶۶/۱۲/۲۸ تیراندازی گردید که در نتیجه خسارات و
 تاختات سنگینی با تسلیحات دشمن وارد آمد ضمنا در همین رابطه توپخانه
 از ۲۳ م توسط یگان توپخانه ۳۰ م جمعا تعداد ۱۵ کلوله روی مدفعی
 مشروجه زیر تیراندازی نموده است ۰/۰

۲۵۵

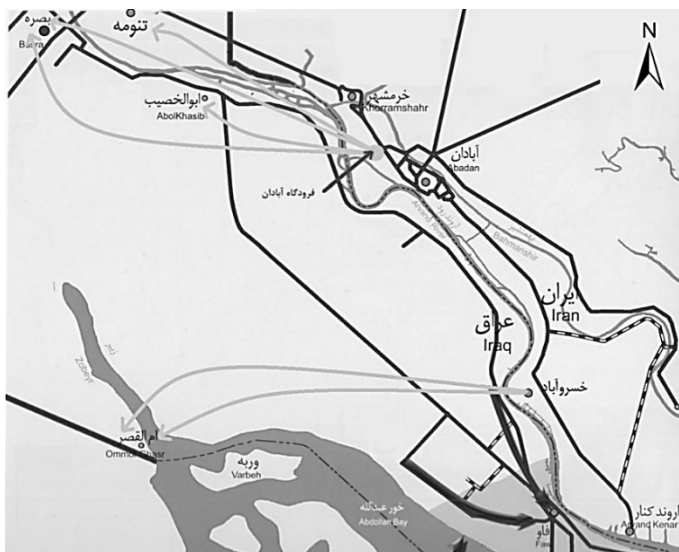
شرح مختصات
 مختصات اول // مختصات دوم
 ۱۰۰۰۰ - ۰۴۰۰۰
 ۱۰۰۰۰ - ۰۵۰۰۰

مختصات نظامی //
 ۵۵۵

از قلع شمال غرب
 از طرف سرمنگسار دشمن از
 ۱۴-۶-۱۱
 ۱۳/۲۹

۹۶	۱۲	۲۹
شماره دستور ۲۲۷ - ۵۰۰۰۰ / ۲۹۲۲۵		
صفحه ۲۹۲۲۵ از ۱۰۰۰۰		

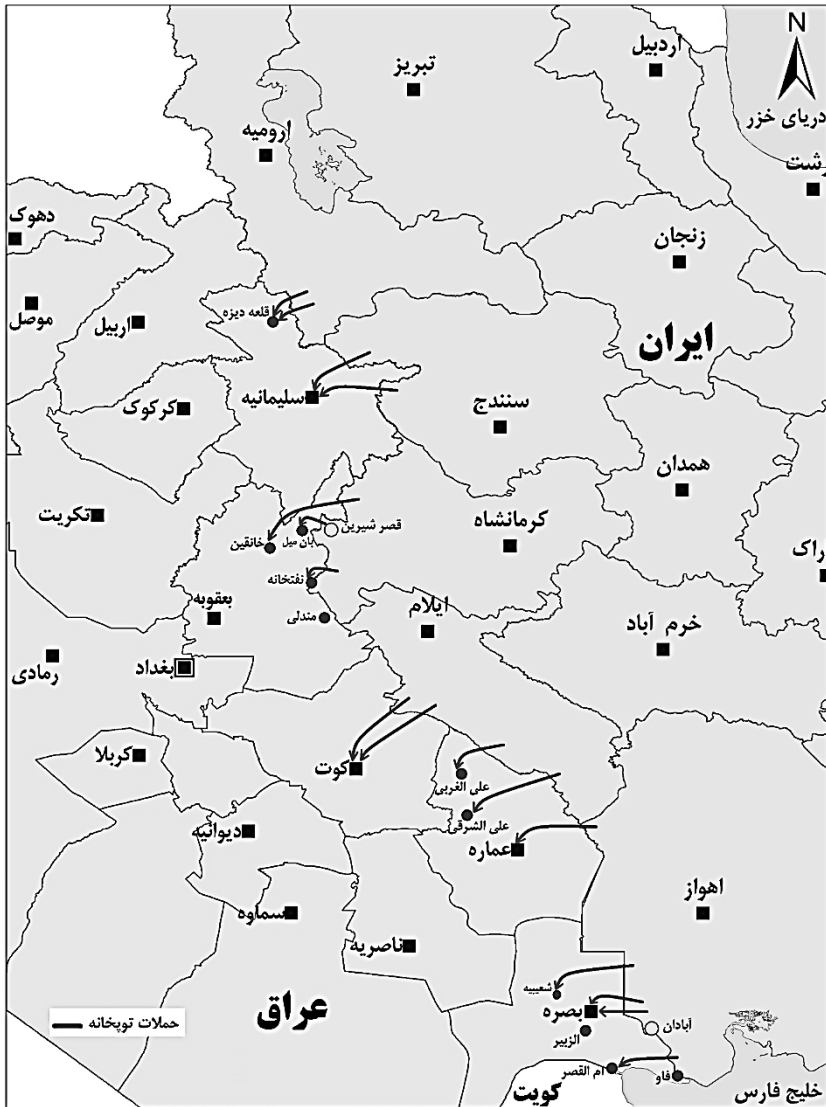
بابت

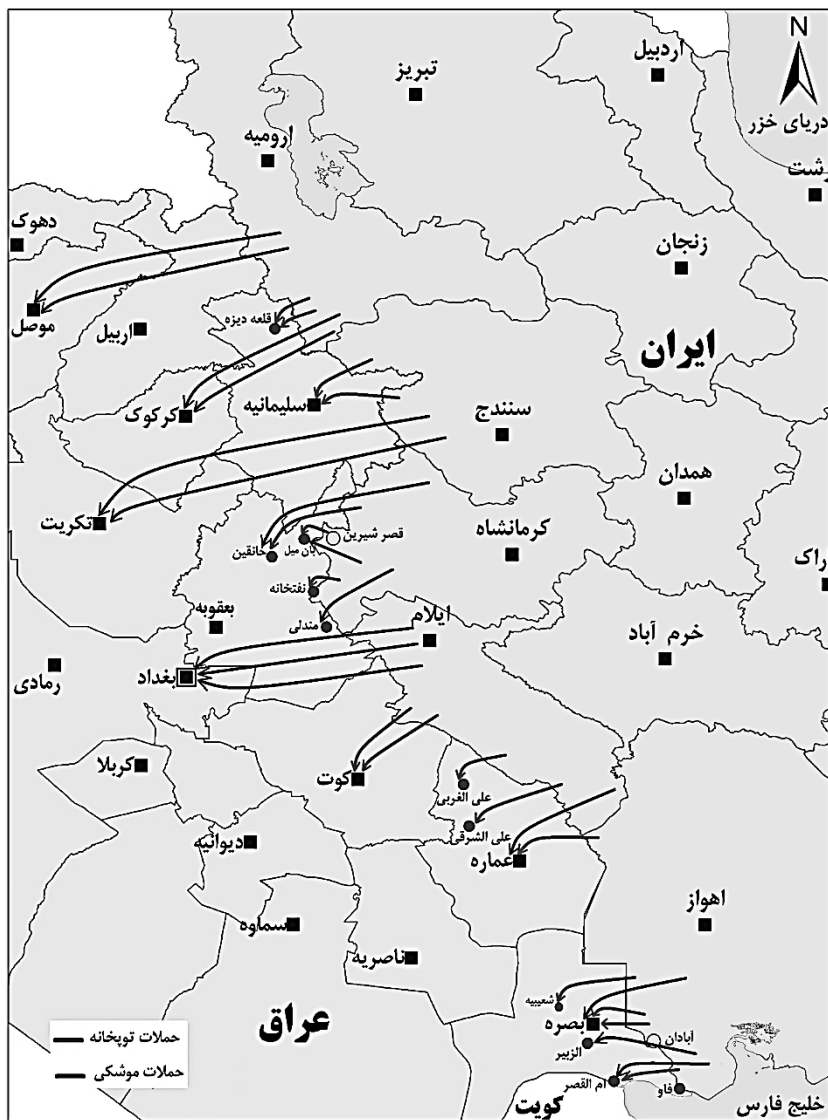
شکل شماره ۲: موقعیت توپخانه‌های دوربرد ارتش ایران و هدف‌های نظامی و اقتصادی آنها در عملیات مقابله به مثل در جبهه نبرد آبادان و خرمشهر

شکل شماره ۳: موقعیت یگان توپخانه دوربرد ایران و هدف‌های نظامی و اقتصادی آن در خاک دشمن در عملیات مقابله به مثل (طرح رعد)

حملات توپخانه ایران به مناطق نظامی و اقتصادی عراق در عملیات مقابله به مثل (جنگ شهرها)

موشک‌باران و حملات توپخانه ایران به مناطق نظامی و اقتصادی عراق در عملیات مقابله به مثل (جنگ شهرها)

بخش سوم: عملکرد توپخانه در عملیات اسکورت و محافظت از کاروان‌های دریایی

نویسنده: سرتیپ ۲ توپخانه ستاد محمد اسماعیل عطرسائی

قبل از شروع جنگ تحمیلی (مهر ماه ۱۳۵۹)، بندر بوشهر و بندر عباس کشورمان هرکدام دارای ۳ الی ۵ اسکله باراندازی کشتی‌های بزرگ بودند، ولی بندر امام (بندر شاهپور سابق)، در انتهای خور موسی، حدود ۳۳ اسکله بزرگ و کوچک داشت، که به دلیل دسترسی به خط آهن سراسری جنوب به شمال، از اهمیت خاصی برخوردار بود. با شروع جنگ، واردات کالاهای ضروری پرمصرف کشور تبدیل به معضلی تازه و چالش برانگیز شد. اسکله‌های بوشهر و بندر عباس پاسخگوی تخلیه آنها در زمان مناسب نبودند و کشتی‌ها زمان‌های طولانی در نوبت تخلیه (سورشارژ) منتظر می‌ماندند، که هزینه‌های گزافی در برداشت. بنابراین، طرح (کاروان) اسکورت کشتی‌های تجاری (۱ الی ۲۰ فروندی) از بوشهر به طرف خور موسی و انتهای آن، اسکله‌های بندر امام و برعکس، با امکانات تخلیه چند برابر تهیه شد تا از کمبود مواد غذایی و سوختی در سطح کشور جلوگیری شود. بر اساس طرح ذوالفقار نداجا، قرارگاه نیروی رزمی ۴۲۱ از مورخه ۵۹/۰۶/۳۰ در منطقه دوم دریایی بوشهر تشکیل شد و نیروی دریایی با پشتیبانی نیروهای هوایی و زمینی ارتش و با کمک سازمان بنادر و کشتیرانی مسئول اجرای آن شد.

در جهت اجرای این طرح، بنده به عنوان افسر هماهنگی پشتیبانی آتش در رکن سوم گروه ۲۲ توپخانه، به اتفاق سرهنگ صابریان، افسر هماهنگ کننده پشتیبانی آتش لشکر ۷۷ پیاده خراسان، توسط یک فروند بالگرد نداجا، از بندر امام به بندر بوشهر عازم شدیم تا در شور ستادی منطقه یکم دریایی شرکت کنیم و نسبت به نحوه اجرای کار توجیه شویم. مقرر شد در طول زمان حرکت کاروان کشتی‌ها از بوشهر تا رسیدن به بندر امام، آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۴۱ توپخانه،

مستقر در شرق جزیره آبادان (جنوب روستای چوئبیده) به فرماندهی ستوان یکم اکبر حیدری سروستانی، روی پایگاه‌های دوگانه پرتاب موشک‌های چینی (اچ وای تو - کرم ابریشم) زمین به دریا، مستقر در منطقه راس البیشه عراق (جنوب فاو) اجرای آتش کرده و تداوم آتش را تا پایان مأموریت (خروج کشتی‌ها از منطقه خطر) داشته باشد، تا از پرتاب موشک از آن محل جلوگیری به عمل آید. مدت اجرای این آتشباری حدود ۴ الی ۶ ساعت طول می‌کشد. در بازگشت از این مأموریت، مراتب به فرماندهی گروه و سایر مقامات ذیربط گزارش و مقدمات کار فراهم شد. در این مقطع، نسبت به تهیه پیوست پشتیبانی آتش بسیار دقیق، با توجه به همه جوانب کار، اقدام گردید و به مبادی مربوطه ارسال شد.

عمده مشکل در اجرای این مأموریت، مسئله تدارک مهمات فراوان و بسیار حجیم و سنگین توپ ۱۳۰م بود، که باید از طریق دریا و روی سطح‌های کشش (پلت فرم) از بندر ماهشهر تا اسکله چوئبیده، در منتهی‌الیه شرقی جزیره آبادان حمل می‌شد و سپس حمل آن تا موضع توسط خودرو صورت می‌گرفت، که به دلیل اجرای عملیات در هر ۱۵ الی ۲۰ روز، کار بسیار دشوار و سختی بود و مرتباً باید تکرار می‌شد. در مسیر دریا، سطح‌های حامل مهمات دو سه روزی در راه بودند و چند مرتبه مورد تهاجم هواپیماهای شکاری دشمن قرار گرفته، تلفات و خساراتی نیز به آنها وارد می‌شد. معمولاً مهمات درخواست شده برای هر برنامه زمانی، دیرتر از حد معمول به دست ما می‌رسید و ما از مهمات ذخیره و حتی بار مینا استفاده و سپس جایگزین می‌کردیم. مسئله دوم مصرف بسیار زیاد مهمات در هر مرحله بود، که معمولاً باید بین ۱۸۰ الی ۲۸۰ گلوله در طول ۴ الی ۶ ساعت تیراندازی می‌شد، که فرسودگی لوله و قطعات تند مصرف توپ‌ها را به دنبال داشت. ضمن اینکه برداشت یک آتشبار کمی از موضعی دیگر و اعزام آن به داخل جزیره، در شرایط آن زمان مقدور نبود.

مشکل بعدی کمبود خودروهای حمل این مهمات از اسکله آبادی چوئبیده تا موضع آتشبار بود، که به هر حال به نحوی حل می‌شد.

توضیح اینکه بعد از عملیات بزرگ ثامن‌الائمه (ع) و باز شدن محور ماهشهر - آبادان و امکان رفت و آمد تریلی‌های حمل مهمات از راه خشکی، کار تدارک مهمات به مراتب آسان‌تر شد. یکی دیگر از مشکلات موجود، نبودن ارتباط مطمئن و مداوم با آتشبار بود که برای هدایت کار و صرفه‌جویی در تیراندازی ضرورت کامل داشت. به این صورت که مرتباً دستورهایی از ستاد بوشهر، مبنی بر آرام کردن نواخت تیر یا شدت دادن به آن دریافت می‌کردیم، ولی امکان انتقال

سریع آن به آتشبار فراهم نبود. به همین دلیل، در مواقعی مجبور می‌شدیم از طریق ستاد لشکر و یا ستاد عملیات آبادان به آتشبار مزبور پیام خود را برسانیم.

مشکل بعدی اجرای آتش ضد آتشبار عراق با نوعی از موشک‌های زمین به زمین روی موضع این آتشبار بود که خوشبختانه اکثراً پرت می‌خورد و به بیابان‌های اطراف اصابت می‌کرد. البته چند بار نیز به موضع آتشبار اصابت کرد که موجب تلفات و خساراتی شد و نگرانی‌هایی را در مورد امکان تداوم مأموریت آتشبار به وجود آورد، که خوشبختانه آتشبار مذکور توانست در هر مرحله، به بهترین شکل ممکن مأموریت خود را به انجام برساند.

در مقاطع مختلف اجرای عملیات، عملکرد آتشبار مذکور از طریق مسئولان لشکر ۷۷ پیاده، قرارگاه عملیاتی جنوب و فرستادگان نزاجا و نداجا، در آن موضع بسیار دور افتاده، به طور مرتب بازدید و کنترل می‌شد که در همه موارد، نحوه انجام مأموریت آتشبار، موجبات رضایت بازدیدکنندگان را فراهم می‌آورد و کارمندان باغیرت و باشهامت آتشبار مورد تشویق قرار می‌گرفتند.

این عملیات از اواخر سال ۵۹ تا پایان جنگ در ۲۷ مرداد ۶۷ ادامه داشت. در زمان اجرای عملیات، ناسروان اخگر و ناسروان ایرانی (نمایندگان و افسران رابط نیروی دریایی) در مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش گروه ۲۲ توپخانه حضور پیدا می‌کردند و به اتفاق اینجانب، سروان عطرسانی یا سروان استکی، چگونگی اجرای مأموریت توپخانه را در حین اجرا هماهنگ می‌کردیم (شکل شماره ۶).

حساس‌ترین لحظات اجرای مأموریت زمانی بود که کشتی‌ها به کانال ورودی - خروجی بندر امام، ابتدای خور موسی، می‌رسیدند، بویژه فاصله بین بویه ۱ (در ۴۰ مایلی بندر) تا بویه ۱۲ در بندر امام، که کشتی‌ها در این فاصله مورد حمله موشک‌های یاد شده (کرم ابریشم چینی) و موشک‌های اگزوست هوا به دریا که از بالگردهای سوپر فرلئون و هواپیماهای سوپر اتاندارد فرانسوی پرتاب می‌شد، قرار می‌گرفتند. ضمناً حمله به هواپیماهای شکاری دشمن در طول مسیر، توسط تیزپروازان نیروی هوایی از پایگاه هوایی بوشهر و سایر پایگاه‌های نهاجا با موفقیت انجام می‌شد و همواره پوشش هوایی مناسبی برقرار بود.

۱- بویه در اصطلاح دریایی، به علامت دریایی اطلاق می‌شود که به عنوان راهنما در مسیر حرکت کشتی‌ها در آبراه‌های خاص قرار داده می‌شوند.

توضیح اینکه بسیاری از شرکت‌های کشتیرانی خارجی، از فرسوده‌ترین کشتی‌های خود در این مسیر استفاده می‌کردند، که ضمن دریافت مبالغ زیاد به عنوان حق بیمه جنگی، کشتی‌های آنها، به جای داشتن سرعت معمول ۱۲ الی ۱۸ گره دریایی، اغلب دارای سرعت بین ۵ الی ۸ گره یا کمتر بودند، که این عامل علاوه بر مصرف بی‌رویه مهمات، فرصت زیادی برای اقدامات ارتش عراق فراهم می‌آورد. در طول این عملیات، جمعاً از حدود ۱۰ هزار کشتی کالاهای صادراتی و وارداتی، در طول مدت زمانی بین سال‌های ۵۹ الی ۶۷ اسکوروت و پشتیبانی شد. گفتنی است بعد از عملیات فاو (والفجر ۸) مشخص شد که دو پایگاه ناشناخته زیرزمینی پرتاب موشکی دیگر نیز وجود داشته که بیشتر شلیک‌ها از آن دو انجام می‌شده است.

از اتفاقات جالب این مأموریت، اصابت یک فروند موشک سام ۷ (سهند ۳)، شلیک شده توسط یکی از رزمندگان به سمت یک موشک کرم ابریشم در مسیر پرواز در منطقه نهر علی شیر (در ساحل اروندرود، در شرق آبادان) بود که موجب انهدام موشک در هوا شد.

شکل شماره ۶: منطقه عملیات کاروان دریایی، شامل: مسیر حرکت کشتی‌های تجاری از بندر بوشهر به بندر امام(ره)، مسیر پرواز موشک‌های پرتابی عراق و موقعیت توپخانه دوربرد ایران و هدف‌های آن (سکوهای پرتاب موشک).

منابع مورد استفاده:

- ۱- اصلانی، یعقوب؛ راکت و موشک‌های استراتژیک جهان؛ انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی نیروی هوایی، تهران، سال ۱۳۷۷.
- ۲- تیمر من، کنت آر؛ سودا گری مرگ؛ چاپ دوم، ترجمه احمد تدین، تهران، سال ۱۳۶۷.
- ۳- جمشیدی، محمد حسین؛ مقاله جنگ شهرها؛ فصلنامه تاریخ جنگ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، سال پنجم، شماره ۱۱، تهران، بهار ۱۳۷۵.
- ۴- درودیان، محمد؛ روند پایان جنگ؛ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، چاپ دوم، سال ۱۳۸۷.
- ۵- عسکری، شاداب؛ مواضع آمریکا در جنگ تحمیلی؛ از مساعدت تا مشارکت، هیئت معارف جنگ سپهبد شهید علی صیادشیرازی، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۳.
- ۶- فرخی، محمد علی؛ جنگ ایران و عراق در اسناد سازمان ملل متحد؛ تهران، جلد ششم.
- ۷- گروه پدید آورندگان؛ سفیران ویرانی؛ (حملات موشکی رژیم بعث عراق به ایران)، انتشارات پیام، تهران، بهار سال ۱۳۹۰.
- ۸- نوروزی، محمد تقی؛ فرهنگ دفاع امنیتی؛ انتشارات سنا، چاپ اول، سال ۱۳۸۵.
- ۹- فصلنامه نگین ایران؛ شماره ۸، سال دوم، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، سال ۱۳۸۳.
- ۱۰- فصلنامه نگین ایران؛ شماره ۴۵، سال دوازدهم، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، سال ۱۳۹۲.
- ۱۱- اسناد مربوط به مکاتبات قرارگاه‌های عمده عملیاتی، مبنی بر استفاده از توپخانه برای اجرای عملیات مقابله به مثل.

فصل سوم

**تحلیلی بر عملکرد توپخانه در
عملیات‌های آفندی و
مأموریت‌های ویژه توپخانه**

بخش یکم: بررسی عملکرد توپخانه در تثبیت کامل دشمن قبل از اجرای تک‌های هماهنگ شده

نویسنده: سر تیپ ۲ توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

مقدمه

اصول و قواعد اساسی رزم، لزوم کشف محل استقرار دشمن و نگهداری وی در موضع یا به تعبیری "پیدا و تثبیت کردن دشمن" را اولین وظیفه در عملیات آفندی برای تحمیل جنگ به دشمن و انهدام او به حساب می‌آورد. وظیفه دوم یک نیروی آفند کننده، اجرای مانور به منظور قرار گرفتن در یک وضعیت تاکتیکی برتر و وظیفه سوم آن اجرای هجوم خردکننده و شدید در زمان و مکان قطعی برای انهدام دشمن است.^۱

بخش یکم این فصل از کتاب به چگونگی تثبیت دشمن قبل از اجرای تک‌های شش عملیات آفندی منتخب اجرا شده در دوران دفاع مقدس و عملکرد توپخانه در پشتیبانی از این وظیفه اولیه فرمانده نیروهای عمل کننده اختصاص دارد.

کلیات

با نگرشی به مقالات نوشته شده در مورد عملکرد توپخانه در عملیات‌های منتخب مندرج در فصل یکم، متوجه می‌شویم قبل از شروع به اجرای هریک از آنها، با انجام اقدامات مؤثر، به نوعی عملیات مربوط به تثبیت کامل نیروهای دشمن در مناطق تحت اشغال، صورت پذیرفته و در تمام آنها توپخانه شرکت فعال داشته است:

۱- اصول و قواعد اساسی رزم، دانشگاه فرماندهی و ستاد اجا، ص ۸.

۱- عملیات ثامن الائمه (ع)

قبل از اجرای این عملیات، لشکر ۷۷ پیاده، در وهله اول، با جابه‌جایی نیروهای رزمی و پشتیبانی رزمی خود، به خطوط پدافندی انسجام بخشید و ضمن آن توپخانه با تهیه فهرست کاملی از آماج، اقدام به طرح‌ریزی آتش مبسوط کرد و با تهیه انواع و اقسام جداول آتش از قبیل آتش ضد تهیه، گروه‌ها و سری‌های آماج و برنامه ضد آتشبار، پیش‌بینی‌های لازم را در جهت جلوگیری از توسعه وضعیت دشمن به عمل آورد. در وهله دوم، این لشکر با اجرای دو عملیات آفندی محدود در حوالی تپه‌های مدن و دارخوین و همچنین، با اجرای آتش‌های ممانعتی و ایذائی توسط توپخانه، نسبت به تثبیت کامل دشمن اقدام کرد و در نهایت، تک هماهنگ شده خود را به منظور انهدام دشمن در سرپل اشغالی در شرق رودخانه کارون، با هدف بیرون راندن و پاکسازی این منطقه از لوٹ وجود دشمن شروع کرده، با موفقیت به انجام رسانید. در این عملیات، اطلاعات آماج در اختیار توپخانه به اندازه‌ای کامل بود که طراحان توپخانه لشکر به راحتی توانستند طرح آتش خود را به بهترین شکل ممکن تهیه کنند و به نحو احسن از تدبیر عملیات فرمانده و مانور پیش‌بینی شده او پشتیبانی آتش به عمل آورند.

عامل اصلی تثبیت دشمن، وجود فرصت کافی (از اواسط اسفند سال ۵۹ تا اوایل مهر ماه ۶۰) و استفاده بهینه از این فرصت در تکمیل فهرست آماج از روش‌های مختلف، مانند انجام شناسایی‌های مکرر توسط فرماندهان یگان‌ها و طراحان آتش توپخانه، پایش مستمر تحرکات دشمن توسط دیدبانان جلو توپخانه، استفاده از عکس‌های هوایی و اطلاعات جمع‌آوری شده از گشتی‌های اعزامی بوده است، که البته دانش و بینش افسران عملیات توپخانه لشکر در دسته‌بندی آماج‌ها و قرار دادن آنها در جداول مختلف آتش، موفقیت این مرحله از عملیات را تضمین کرد.

۲- عملیات طریق القدس

قبل از اجرای این عملیات بزرگ، شش عملیات محدود در این منطقه اجرا شد که اولینشان عملیات آزادسازی سوسنگرد در تاریخ ۵۹/۸/۲۶ و آخرین آنها عملیات خیبر بود که در تاریخ ۶۰/۶/۱۱، به منظور تصرف یک تپه به نام تپه سبز که دید مناسبی روی مواضع دشمن داشت، اجرا شد. در تمام این عملیات‌های محدود، توپخانه‌های موجود در منطقه به صورت اصولی سازمان برای رزم یافتند و در پشتیبانی از طرح مانور فرمانده به کار گرفته شدند. با ملاحظه مأموریت‌ها و اهداف پیش‌بینی شده در این شش عملیات، به خوبی منظور از آنها، که تثبیت

کامل دشمن در منطقه و ایجاد شرایط مساعد برای اجرای یک عملیات گسترده که همان عملیات غرور آفرین طریق القدس بود، به نحو بارزی خودنمایی می‌کند.

به عنوان مثال، امیر سرتیپ دوم توپخانه ستاد مصطفی ریاحی سامانی، رئیس رکن سوم گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵م خودکشی توپخانه لشکر ۹۲ زرهی، در بخشی از خاطرات خود می‌نویسد:

نتیجه عملیات آفندی الله اکبر که در تاریخ ۶۰/۲/۳۱ با پشتیبانی آتش توپخانه انجام شد و در حقیقت، بخشی از عملیات تثبیت دشمن محسوب می‌شود، منجر به تأمین منطقه شحیطیه و آزادسازی حدود ۱۰۰ کیلومترمربع از اراضی شمال سوسنگرد شد.

مثال دیگر، نوشته امیر سرتیپ دوم توپخانه ستاد حجت‌الله دهقان، معاون وقت توپخانه لشکر ۹۲ زرهی است که در رابطه با عملیاتی موسوم به "عملیات آفندی خیبر" می‌نویسد: در این عملیات، تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی موفق شد با پشتیبانی آتش یگان‌های توپخانه، تپه سبز را که در حدود یک کیلومتری مواضع پدافندی دشمن بود، در تصرف خود نگاه دارد که دید خوبی روی مواضع پدافندی و حرکات دشمن داشت. البته به علت اینکه این تپه از حساسیت خاصی برای دشمن برخوردار بود، مرتب مورد اصابت گلوله‌های دشمن قرار می‌گرفت و به طور مستمر تلفاتی به نیروهای خودی، از جمله تیم دیدبانی مستقر در آن وارد می‌آمد.

در نهایت، عملیات تثبیت کامل دشمن، با اشغال سه تپه برای دیدبانی و انجام عملیات جاده‌سازی برای دسترسی به این دیدگاه‌ها در زمین‌های رملی، قبل از شروع تک هماهنگ شده، تکمیل و سپس مانور احاطه، به منظور دسترسی به عقبه دشمن اجرا شد که موفقیت نهایی را به دنبال داشت.

۳- عملیات فتح‌المبین

لشکر ۲۱ پیاده، پس از تک ناموفق در تاریخ ۵۹/۷/۲۳، خطوط پدافندی خود را در شرق رودخانه کرخه در جبهه نبرد غرب دزفول و شوش استحکام بخشید و چندین تک دشمن را که به منظور تسلط بر منطقه پل نادری و احتمالاً ادامه پیشروی در محور دشت عباس - دزفول بود، با کمک نیروهای مانوری و پشتیبانی مؤثر آتش توپخانه لشکر خنثی کرد، که از طریق گروه ۵۵ توپخانه تقویت می‌شد. سپس اقدام به چند عملیات محدود آفندی کرد که ضمن آنها، ارتفاعات تپه چشمه و انگوش را به تصرف خود درآورد و در جنوب این جبهه نبرد نیز به صورت تدریجی،

از رودخانه کرخه عبور کرد و مواضعی را در غرب این رودخانه به چنگ آورد. آخرین اقدام این لشکر، زیر امر گرفتن تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی و استقرار آن در مقابل تنگ رقیبه بود که پس از سد پیشروی دشمن در این محور، توسط گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ م، در نیمه دوم اسفند ۵۹ به مرحله اجرا درآمد. نتیجه تمام این اقدامات، به تثبیت نسبی دشمن در این جبهه نبرد انجامید و شرایط لازم برای اجرای عملیات آفندی تاریخی فتح‌المبین فراهم شد. نگاهی به کالک عملیاتی طرح عملیات فتح‌المبین، به ظاهر گویای محاصره کامل دشمن توسط قرارگاه‌های قدس، نصر، فجر و فتح است که به نظر می‌رسید با به پای کار آوردن نیروهای کافی، اعم از مانوری و توپخانه، موفقیت این عملیات غرورآمیز تضمین شود، ولی این پایان ماجرا نبود، زیرا دو اتفاق مهم در منطقه بستان و شوش به وقوع پیوست.

مورد اول اقدامات آفندی دشمن در ۶۰/۱۱/۱۷ در تنگ چزابه بود، که احتمالاً به منظور تصرف مجدد بستان و یا دست‌کم با هدف ایجاد اختلال در اجرای عملیات فتح‌المبین صورت گرفت، که به مدت بیست روز ادامه داشت و طی آن تیپ ۳ لشکر ۹۲ زرهی و تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده به همراه گردان‌های توپخانه کمک مستقیم خود، اجباراً به این منطقه اعزام شدند، که ضمن تعویض تیپ‌های ۱ و ۲ لشکر ۱۶ زرهی، مناطق اشغالی دشمن بازپس گرفته شد و در تاریخ ۵۹/۱۲/۱، وضعیت منطقه به حالت عادی درآمد.

در شرایطی که آمادگی یگان‌های عمل‌کننده به حد اعلا خود نزدیک می‌شد و هنوز نتیجه قطعی در مورد روز و ساعت شروع عملیات فتح‌المبین اتخاذ نشده بود، در ساعت ۲۳۳۰ مورخه ۶۰/۱۲/۲۸ حملات سنگین نیروهای عراقی با دو لشکر (۳ زرهی و ۱ مکانیزه) در غرب کرخه شروع شد و طی آن دشمن با اجرای یک آتش انبوه، تک خود را به منظور تصرف سرپل اشغالی در منطقه لشکر ۷۷ پیاده آغاز کرد، که بلافاصله از طریق فرماندهی نزاچا دستورهای کافی به توپخانه قرارگاه مقدم نزاچا در جنوب، جهت پشتیبانی سریع و مداوم از قرارگاه فجر و انهدام نیروهای متجاوز صادر و به نیروهای هوانیروز هم دستور آمادگی لازم داده شد تا در صورت ادامه تک دشمن در روز بعد، عملیات خود را علیه دشمن آغاز کند. هنوز این مشکل به طور کامل حل نشده بود که از قرارگاه فتح نیز خبر رسید دشمن در ساعت ۲۳۳۰ مورخه ۶۰/۱۲/۲۹ به مواضع تیپ ۵۵ هوابرد تک و حدود دو کیلومتر هم پیشروی کرده است، که پس از درگیری شدید و دادن

تلفات، تک دشمن خنثی شده، ولی مبادلهٔ آتش شدید بین نیروهای متخاصم همچنان ادامه دارد.^۱

این تک‌های مختل‌کنندهٔ نیروهای عراقی، به منظور بر هم زدن سازمان رزمی یگان‌ها و ایجاد اختلال در روند آماده شدن نیروهای خودی برای اجرای عملیات فتح‌المبین صورت گرفت و موجب تأخیر در اجرای بموقع این عملیات شد. با عنایت به موارد ذکر شده بالا، به نظر می‌رسد به احتمال زیاد، قبل از شروع اقدامات لازم برای طرح‌ریزی و اجرای این عملیات، تثبیت کامل دشمن برابر آنچه که نویسندگان این کتاب به آن معتقد هستند، صورت نگرفته باشد؛ زیرا استنباط نویسندگان کتاب از تثبیت دشمن، سلب هرگونه آزادی عمل، بویژه اقدام به اجرای عملیات آفندی از سوی اوست، که در کتاب اصول و قواعد اساسی رزم نیز از آن به عنوان "نگهداری دشمن در موضع" یاد شده است که باید قبل از اجرای تک هماهنگ شده (شامل مانور و اقدامات لازم در جهت انهدام دشمن در زمان و مکان قطعی) صورت پذیرد.

۴- عملیات بیت‌المقدس

قبل از شروع عملیات بزرگ بیت‌المقدس دشمن در این جبههٔ نبرد، بین رودخانهٔ کرخه کور در شمال و رودخانهٔ کارون در شرق به صورت کامل تثبیت شده بود. با اینکه به احتمال زیاد دشمن از تک قریب‌الوقوع نیروهای ما در این جبههٔ نبرد باخبر بود، ولی تصور می‌کرد که تک اصلی نیروهای ما از شمال منطقه انجام شود، زیرا در این منطقه عناصر لشکر ۱۶ زرهی قرار داشتند و این در حالی بود که وضعیت پدافندی ما در حاشیهٔ شرقی رودخانهٔ کارون در جنوب‌غربی اهواز، از آب تیمور تا سلمانیه، به صورت نقاط اتکا بود. بنابراین، دشمن مواضع پدافندی خود را در شمال جبهه کاملاً به رودخانهٔ کرخه کور چسبانیده بود، ولی نیروهای عمدهٔ دشمن در غرب رودخانهٔ کارون از رودخانه فاصله گرفته و فقط به گسترش نیروهای تأمینی خود در غرب رودخانه اکتفا کرده بودند. با نگرش به کالک عملیاتی کربلا ۳، باز محاصرهٔ نیروهای دشمن از سه جهت شمال، شرق و جنوب منطقهٔ عملیات قابل مشاهده است. این بدان معنی است که قبل از شروع عملیات، تثبیت کامل دشمن صورت گرفته است و با تمرکز قوا در مناطق عمل قرارگاه‌های

۱- کریمی، نبی و فرهاد بهروزی، تقویم تاریخ دفاع مقدس (در راه پیروزی)، جلد نوزدهم، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۸۴.

کریمی، نبی و سعید پورداراب، تقویم تاریخ دفاع مقدس (فتح بزرگ)، جلد بیستم، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۹۰.

قدس، فجر، فتح و نصر امکان اجرای یک مانور موفقیت‌آمیز، به منظور عقب راندن دشمن تا پشت مرز بین‌المللی و انهدام نیروهای آن فراهم شده بود. تثبیت دشمن در این جبهه نبرد، نتیجه مثبت دو عملیات موفقیت‌آمیز ثامن‌الائمه(ع) (در داخل و بخش جنوبی همین جبهه) و طریق‌القدس (در شمال این جبهه) بود، که با تلاش ایثارگرانۀ رزمندگان یگان‌های رزمی و پشتیبانی مؤثر توپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران در تاریخ‌های ۶۰/۷/۵ و ۶۰/۹/۸ انجام گرفت، که شرح آنها در بخش دوم کتاب حاضر به طور مبسوط آمده است.

۵- عملیات محرم

با پایان یافتن موفقیت‌آمیز عملیات فتح‌المبین، یک قرارگاه جدید با عنوان "قرارگاه قائم" در تاریخ ۶۱/۳/۱۰ در این جبهه نبرد تشکیل شد و در کنترل عملیاتی قرارگاه مقدم نزا در جنوب قرار گرفت. این قرارگاه با قرار دادن چهار تیپ مستقل (تیپ ۸۴ پیاده، تیپ ۵۵ هوارد، تیپ ۳۷ زرهی و تیپ ۴۰ زرهی) در خط مقدم مأموریت یافت از منطقه چنگوله در شمال تا رودخانه کرخه (شاخه رمیم) در جنوب، به منظور جلوگیری از نفوذ دشمن، پدافند کند. با این توضیح که در تاریخ ۶۱/۴/۱۸، تیپ ۴۰ زرهی از زیر امر این قرارگاه خارج و تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار جایگزینش شد. به این ترتیب، تثبیت کامل دشمن در این جبهه نبرد کماکان ادامه یافت. در این عملیات پدافندی، یک سازمان برای رزم برای یگان‌های توپخانه موجود در منطقه داده شد، تا ضمن پشتیبانی آتش از نیروهای پدافندی، با اجرای آتش‌های ایذائی و ممانعتی، از هرگونه تحرک دشمن در منطقه جلوگیری به عمل آید.

سرهنگ توپخانه عبدالله رشیدنجفی (افسر توپخانه وقت قرارگاه قائم(عج)) پیرامون عملکرد توپخانه در عملیات پدافندی قرارگاه قائم(عج) می‌نویسد:

با استفاده از گزارش‌های روزانه دیدبانان جلو توپخانه و خمپاره‌اندازها، بررسی قیف‌های انفجار توسط گروه متخصصان، گزارش‌های برق دهانه جنگ‌افزارهای دشمن، بویژه به هنگام تاریکی و از همه مهم‌تر دریافت آخرین اطلاعات رسیده از مفسرین عکس‌های هوایی پایگاه هوایی دزفول، دائماً در جریان محل مواضع، تعداد توپ‌ها و جابه‌جایی‌های توپخانه دشمن قرار می‌گرفتیم. زنده یاد سرهنگ یوسف ممقانی با مراجعات سیستماتیک خود (حداقل بین ۷ تا ۱۰ روز یک بار) به قسمت مفسران عکس‌های هوایی در پایگاه چهارم شکاری (وحدتی) دزفول، آخرین اطلاعات را ضمن ثبت و گزارش به مراجع مختلف، به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه نیز ارائه می‌داد، تا طرح‌ریزی لازم برای اجرای

آتش‌های ضد آتشبار در فرصت‌ها و مواقع ضروری بر روی آماج‌های تأییدشده انجام گیرد. مختصات آماج‌ها از طریق این مرکز برای اجرای آتش به یگان‌های ذیربط اعلام می‌شود. جالب اینکه وقتی قرارگاه قائم(عج) در تاریخ ۶۱/۷/۱۵ از کنترل عملیاتی قرارگاه مقدم نزاجا در جنوب خارج شد و در کنترل عملیاتی قرارگاه عملیاتی کربلا در جنوب قرار گرفت، تا طرح عملیات آفندی، موسوم به عملیات محرم، در این جبهه نبرد انجام شود، بلافاصله با صدور یک طرح پدافندی مجدد، سه تیپ (تیپ ۳ لشکر ۱۶ زرهی، تیپ ۳۷ زرهی و تیپ ۵۸ ذوالفقار) و گردان ۲۲۱ سوار زرهی در خط مقدم استقرار یافتند و لشکر ۳ صاحب زمان سپاه پاسداران، تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده و تیپ ۸۴ پیاده (هر دو از ارتش)، در احتیاط قرار گرفتند تا این نیروها و همچنین نیروهای جدیدالورود به منطقه بتوانند خود را برای اجرای عملیات آفندی پیش رو آماده کنند. در این مرحله از عملیات پدافندی نیز، توپخانه‌های موجود در منطقه سازمان برای رزم مجدد شدند و به تثبیت کامل دشمن مبادرت کردند.

البته بعد از عملیات فتح‌المبین، دشمن در این منطقه حالت پدافندی به خود گرفته و امکان هرگونه عملیات آفندی از او سلب شده بود. با این حال، قرارگاه کربلا جانب احتیاط را از دست نداد، تا دشمن نتواند قبل از شروع عملیات آفندی محرم، اقدام به تک مختل کننده نماید، نظیر آنچه که قبل از شروع عملیات فتح‌المبین، در این منطقه به مورد اجرا گذاشت.

۶- عملیات والفجر ۴

قبل از اجرای این عملیات، پیشرفتگی شیلر (پیشرفتگی خاک عراق، به طول تقریبی ۳۵ کیلومتر و عرض ۶ تا ۱۵ کیلومتر، در داخل خاک ایران) واقع در شمال مریوان، مرکز تبادل اطلاعات بین عناصر ضدانقلاب با عوامل دشمن بود و بیشتر قرارگاه‌های فرماندهی، مراکز آموزشی و پایگاه‌های چریکی ضدانقلاب در این منطقه قرار داشت. قرارگاه حمزه سیدالشهداء تصمیم گرفت برای برچیدن این پایگاه‌ها و برقراری آرامش نسبی در منطقه شمال غرب، عملیات والفجر ۴ را در این منطقه به مورد اجرا بگذارد، تا علاوه بر وارد کردن ضربه به عناصر ضدانقلاب، جنگ را به سرزمین دشمن کشانده و نسبت به تنبیه متجاوز در خاک او اقدام کرده باشد. اهداف پیش‌بینی شده در طرح عملیاتی والفجر ۴، تصرف ارتفاعات سرکوب منطقه در سرتاسر ورودی پیشرفتگی شیلر بود که ارتفاعات سورکوه در شمال را به ارتفاعات سورن در جنوب به هم مرتبط می‌کرد، که می‌توانست مبنای خوبی برای اجرای عملیات بعدی در استان سلیمانیه عراق باشد.

به نظر نویسنده، در این عملیات ملاحظات مربوط به تثبیت دشمن، قبل از تک هماهنگ شده، مورد توجه فرماندهان رده بالا قرار نگرفت. زیرا عناصر دشمن و عوامل سرسپرده آنها به راحتی در منطقه حرکت می‌کردند و اطلاعات مربوط به هرگونه حرکات نیروهای خودی را اختیار فرماندهان عراقی قرار می‌دادند و بنابراین، نیروهای عراقی با جابه‌جایی‌های لازم، در مقابل نیروهای تک‌ور ما قرار می‌گرفتند و یا به سرعت و قبل از تحکیم هدف و تجدید سازمان، توسط نیروهای رزمی و پشتیبانی خودی، پاتک‌های حساب شده خود را به مرحله عمل درمی‌آوردند و نیروهای ما را از هدف‌های اشغالی به عقب می‌رانند. مهم‌تر از همه، آزادی عمل هواپیماهای شناسایی و بمباران نیروی هوایی عراق بود که به علت عدم پوشش هوایی مناسب فضای بالای منطقه عملیات توسط نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، همه مواضع یگان‌ها، ستون‌های در حال ورود به منطقه و حتی گروه‌های شناسایی یگان‌های توپخانه برای انتخاب موضع مناسب، از حملات هوایی دشمن در امان نبودند.

اطلاعات دشمن در مورد طرح عملیاتی قرارگاه حمزه سیدالشهداء - رده جلو مریوان - به اندازه‌ای بود که در چند مورد، قبل از حرکت نیروهای ما برای استقرار در محل‌های مشخص، دشمن اقدام به پیاده کردن نیرو در آن نقاط کرد، که البته با واکنش بموقع قرارگاه مواجه شد و نیروهای دشمن منهدم شدند.

با این حال، با تلاش بی‌وقفه و شهادت‌طلبانه نیروهای خودی و آتش مؤثر توپخانه که در نهایت، مورد تقدیر قرارگاه خاتم‌الانبیاء(ص) نیز قرار گرفت، نیروهای ما به بخش عمده‌ای از اهداف پیش‌بینی شده خود نائل شدند، که از مهم‌ترین آنها می‌توان به اشغال پیشرفتگی شیلر، انهدام پایگاه‌های ضدانقلاب و دور کردن شهر مریوان و آبادی‌های اطراف این شهرستان و شهرستان بانه از دید و تیر توپخانه دشمن اشاره کرد.

عملکرد توپخانه

- در عملیات ثامن‌الائمه(ع)، توپخانه لشکر ۷۷ پیاده با جابه‌جایی و استقرار در مواضع مناسب، کمربند ایجاد شده اطراف پل اشغالی دشمن را با طرح‌ریزی دقیق آتش و تهیه انواع جداول آتش از قبیل آتش ضد تهیه، گروه‌ها و سری‌ها و برنامه‌های آماج از جمله آتش ضد آتشبار، به نحو کاملاً مناسبی پشتیبانی کرد و علاوه بر آن، تک‌های محدود اجرایی را پشتیبانی و با اجرای

آتش‌های ایدائی و ممانعتی، دشمن را خسته و فرسوده و شرایط را برای اجرای مانور و انهدام دشمن در عملیات آفندی نهایی، فراهم کرد.

- در شش عملیات آفندی محدود قبل از اجرای عملیات طریق‌القدس، توپخانه‌های شرکت‌کننده به نحو مطلوبی سازمان برای رزم داده شده و در پشتیبانی از عملیات‌ها به کار گرفته شدند. به دنبال خاتمه اغلب موفقیت‌آمیز این عملیات‌های محدود آفندی، تیم‌های دیدبانی در نقاط مسلط بر منطقه استقرار دشمن جای گرفتند و ضمن اجرای آتش‌های ایدائی و ممانعتی، آخرین وضعیت از تحرکات و استحکامات دشمن را به طور مداوم به قرارگاه‌های توپخانه ارسال داشتند، که در اختیار فرماندهی نیروی عمل‌کننده قرار گرفت. ایجاد سه دیدگاه در تپه‌های رملی شمال منطقه، کار پشتیبانی آتش یگان‌های توپخانه را تسهیل کرد و امکان طرح‌ریزی آتش را برای پشتیبانی مؤثر از عملیات طریق‌القدس را فراهم ساخت.

- تک‌های مختل‌کننده قبل از شروع عملیات فتح‌المبین، نشانگر آن است که به مقوله تثبیت دشمن قبل از شروع تک هماهنگ شده، آن طور که در تعریف آمده، توجه چندانی نشده بود. با این حال، در اجرای اوامر صادره از سوی فرماندهی نزاجا، توپخانه قرارگاه مقدم نزاجا در جنوب با اجرای آتش‌های شدید و آخرین آتش حفاظتی در مناطق رخنه شده، نیروهای دشمن را در رسیدن به اهداف خود ناکام گذاشت. هرچند اجرای عملیات فتح‌المبین، به خاطر تجدید سازمان، به مدت حدود یک ماه به تعویق افتاد.

- قبل از شروع عملیات بیت‌المقدس، دشمن وضعیت تثبیت در جنوب کرخه‌کور (در شمال منطقه عملیاتی بیت‌المقدس) را پذیرفته و با ایجاد مواضع مستحکم، به پدافند ثابت مبادرت کرده بود و انتظار تک نیروهای ما را از این محور داشت. در غرب رودخانه کارون هم، دشمن با درس گرفتن از اشغال بی‌حاصل سرپل در شرق کارون که منجر به پس دادن آن در عملیات ثامن‌الائمه (ع) شد، تثبیت را پذیرفته بود. ضمن اینکه با برآورد غلط از توانایی‌های نیروهای ما در عملیات عبور از رودخانه، تصور نمی‌کرد که تک اصلی ما در این منطقه صورت گیرد. بنابراین، بخش‌های وسیعی از غرب این رودخانه را رها و حدود ۱۵ کیلومتر دور از ساحل، خط پدافندی خود را مستقر کرده بود. با شروع عملیات، قرارگاه قدس، به عنوان تک پشتیبان، نیروهای دشمن در شمال جبهه نبرد را با پشتیبانی آتش توپخانه خود همچنان تثبیت کرد تا نیروهای ما در شرق کارون بتوانند با عبور موفقیت‌آمیز نیروهای رزمی و پشتیبانی رزمی (شامل توپخانه‌های کمک

مستقیم و تقویت) از رودخانه، با تمام قوا در غرب رودخانه مستقر شوند و تک هماهنگ شده خود را در ساعت مقرر به مورد اجرا بگذارند.

- به نظر می‌رسید بعد از اجرای موفقیت‌آمیز عملیات فتح‌المبین که منجر به عقب‌نشینی نیروهای دشمن به ارتفاعات حمربین و فوقی شد، دشمن در این جبهه نیز تثبیت را پذیرفته باشد. البته تشکیل قرارگاه قائم(عج) در این منطقه و ایجاد خط مقدم پدافندی با حضور چهار تیپ که از پشتیبانی توپخانه کافی برخوردار بودند، هرگونه حرکت تهاجمی از سوی دشمن را به منظور بازپس‌گیری مناطق از دست رفته تقریباً غیرممکن می‌کرد. بنابراین، با فرصتی که در اختیار قرارگاه قائم(عج) تا اجرای عملیات آفندی محرم بود (حدود چهار ماه)، به همت افسر توپخانه قرارگاه (سرگرد توپخانه عبدالله رشید نجفی) مواضع و منطقه ربط نقشه‌برداری شد، در مصرف مهمات صرفه‌جویی به عمل آمد و تمامی مواضع توپخانه دشمن (چه از طریق عکس‌های هوایی و چه از طریق اعزام گشتی‌های نفوذی) مورد شناسایی دقیق قرار گرفت و شرایط لازم برای اجرای عملیات آفندی محرم فراهم شد. در این فاصله زمانی، جابه‌جایی‌های مناسب در محل مواضع توپخانه و همچنین دیدگاه‌های جلو توپخانه انجام شد تا از این طریق، از تثبیت کامل دشمن اطمینان حاصل شود.

- قبل از اجرای عملیات والفجر ۴، خط منسجم پدافندی در منطقه وجود نداشت. تعدادی از یگان‌های توپخانه در داخل پادگان‌ها موضع گرفته بودند تا از نزدیک شدن عناصر مسلح ضدانقلاب به این مراکز نظامی جلوگیری به عمل آورند. تعدادی هویتزر ۱۰۵ م‌م نیز در بعضی از پایگاه‌های ضد چریک احداث شده در محورهای مواصلاتی منطقه، مستقر شده بودند تا برابر طرح پیش‌بینی شده، پشتیبانی آتش از پایگاه‌های اطراف را تأمین کنند. البته در بعضی مناطق نسبتاً امن مرزی (مانند منطقه دزلی در بخش اورامانات) یگان‌های توپخانه در مواضع حفاظت شده‌ای اشغال موضع کرده بودند و پشتیبانی آتش نیروهای رزمی پدافندی مستقر در این مناطق را به عهده داشتند. چند ماه قبل از شروع عملیات آفندی والفجر ۴، دستور جمع‌آوری هویتزرهای موجود در پایگاه‌های ضد چریک و اقدامات لازم در جهت انسجام گردان‌های توپخانه و تجدید آموزش و انجام تعمیر و نگهداری به منظور ایجاد آمادگی لازم برای شرکت در عملیات منظم صادر شد. با توجه به شرایط حاکم بر منطقه، به نظر می‌رسید که کار تثبیت دشمن به بعد از اجرای موفقیت‌آمیز عملیات والفجر ۴ موکول شده باشد. چون بعد از اشغال پیشرفتگی شیر، امکان تشکیل یک خط پدافندی منسجم با تعداد کمی از نیروها میسر بود که در عمل نیز این

چنین شد. بدین معنا که بلافاصله پس از پایان عملیات والفجر ۴، یک دستور پدافندی صادر شد و نیروهای پدافندی از ارتفاعات سور کوه در شمال تا ارتفاعات سورن در جنوب، با برخورداری از یگان‌های توپخانه کافی، خط پدافندی نسبتاً مستحکمی را ایجاد کردند و بدین ترتیب، تقریباً ارتباط ضدانقلاب با دشمن در این منطقه قطع شد. جالب اینکه بخشی از این خط پدافندی در داخل خاک دشمن قرار داشت، به طوری که فاصله زمانی سفر از مریوان به بانه، با استفاده از جاده موجود در داخل پیشرفتگی شیلر، به حدود ۴ ساعت تقلیل یافت. در صورتی که قبل از این، برای رفتن از مریوان به بانه باید از طریق سنندج و سقز این مسیر پیموده می‌شد، که با توجه به ناامن بودن مسیر حرکت در شب‌ها، حداقل نیاز به حدود دو روز صرف وقت بود.

ارزیابی عملکرد توپخانه

با توجه به مندرجات بالا، مشخص می‌شود که مقوله تثبیت دشمن، در مفهوم جامع خود، از زمان سد پیشروی دشمن در تهاجم سراسری او در تاریخ ۵۹/۶/۳۱ شروع شده و تا زمان اجرای هر عملیات آفندی گسترده ادامه داشته و همواره مد نظر فرماندهان و طراحان عمده عملیاتی بوده است، تا در این فاصله زمانی، نیروهای مسلح کشور بتوانند آمادگی لازم را برای اجرای عملیات آفندی، به منظور بیرون راندن دشمن متجاوز از سرزمین مقدس جمهوری اسلامی ایران به دست آورند. در پاره‌ای موارد، مانند عملیات فتح‌المبین و بویژه عملیات والفجر ۴، تثبیت کامل دشمن بعد از اجرای عملیات محقق و خطوط پدافندی کوتاه‌تر و منسجم‌تر شد.

نقش توپخانه در این برهه زمانی بسیار پررنگ بوده است. به این صورت که حتی در زمانی که جبهه‌ها در آرامش به سر می‌بردند و فرماندهان و طراحان عملیات مشغول فراهم کردن ملزومات لازم برای طرح‌ریزی عملیات آینده بوده‌اند، توپخانه‌ها با اجرای آتش‌های ایذائی و ممانعتی شبانه‌روزی خود، نیروهای دشمن را یک لحظه به حال خود نمی‌گذاشتند و با ارائه اطلاعات دقیق از تحرکات دشمن، که به وسیله دیدبانان جلو توپخانه به دست می‌آمد، طراحان جنگ را در جریان آخرین تحولات دشمن قرار می‌دادند.^۱ در جریان عملیات‌های آفندی محدود

۱- در این رابطه، سخنی از شهید بزرگوار سرتیپ دوم پیاده ستاد دکتر علیرضا سنجابی، فرمانده تیپ ۳ لشکر ۶۴ پیاده و جانشین فرمانده نیروی زمینی ارتش در عملیات قادر را به یاد می‌آورم که می‌گفت: هر وقت نیاز به کسب اطلاعات دقیق از دشمن داشتم، به قرارگاه توپخانه مراجعه و یا مستقیماً در دیدگاه‌های توپخانه

هم، که اغلب آنها در جهت تثبیت بیشتر دشمن صورت می‌گرفت، توپخانه‌ها با سازماندهی مناسب برای رزم، از یگان‌های مانوری پشتیبانی آتش می‌کردند و همواره مکمل تدبیر عملیات فرمانده و مشت آهنین یا به قولی مشت آتشین او برای اعمال نفوذ در عملیات در جهت اجرای موفقیت‌آمیز مأموریت‌های محوله بودند.

فاصله زمانی بین عملیات‌های آفندی این فرصت را در اختیار یگان‌های توپخانه قرار می‌داد تا به تعمیر و نگهداری وسایل و تجهیزات خود، بویژه توپ‌ها و هویترها پردازند و با استفاده از تیم‌های سیار تعمیر و نگهداری فرماندهی لجستیکی نزاچا، لوله‌های از کار افتاده و قطعات تند مصرف آنها را تعویض و خود را برای اجرای هرچه بهتر پشتیبانی آتش عملیات آینده، بیش از پیش آماده کنند. ضمناً این فاصله زمانی فرصت بسیار مناسبی برای صرفه‌جویی در مهمات بود، که غالباً با محدودیت مواجه بودیم و در زمان اجرای عملیات‌های آفندی، سهمیه واگذاری کفاف پشتیبانی آتش مؤثر را نمی‌داد، بویژه برای مقابله با پاتک‌های شدید و مداوم دشمن که برای بازپس‌گیری مواضع از دست خود با استفاده از یگان‌های زرهی انجام می‌داد، مهمات زیادی مصرف می‌شد. برای غلبه بر این مشکل، یگان‌های توپخانه با استفاده از سهمیه مهماتی که در فاصله زمانی بین دو عملیات آفندی می‌توانستند دریافت کنند، با صرفه‌جویی در مصرف مهمات، مقدار فراوان و قابل توجهی مهمات اضافی ذخیره می‌کردند تا در لحظات بحرانی نیز، همچنان به پشتیبانی آتش خود از نیروهای پشتیبانی شونده ادامه دهند.^۱

حضور پیدا می‌کردم و از دیدبانان جریان ماقع را می‌پرسیدم. چون اطلاعات کسب شده از توپچی‌ها بیشتر قابل اعتماد بود.

۱- یک مثال بارز در مورد مهمات، اظهارات ناامیدکننده سرگرد عباس رشیدی (فرمانده گردان ۳۴۲ توپخانه ۱۳۰م) در بدو ورود به منطقه عملیاتی قائم بود که تمامی مهمات خود (شامل بار مینا) را در عملیات بیت‌المقدس به مصرف رسانده بود، ولی با درایت فرمانده محترم قرارگاه (امیر سرتیپ منوچهر دژکام) و کنترل مداوم افسر توپخانه قرارگاه، مبنی بر صرفه‌جویی در مهمات مصرفی، پس از مدتی، علاوه بر تأمین مهمات بار مبنای این گردان، مقدار زیادی مهمات هم ذخیره شد، تا این گردان در عملیات آفندی محرم، با کمبود مهمات مواجه نشود.

بخش دوم: بررسی عملکرد توپخانه صحرائی در عملیات‌های آفندی

نویسنده: سر تیپ ۲ توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

مقدمه

یک یگان توپخانه از سه عنصر عمده شامل دیدبانی، هدایت آتش و آتشبار تیر تشکیل می‌شود، که از طریق یک سامانه ارتباط و مخابرات و یک سامانه تجسس هدف به هم پیوند می‌خورند. هریک از این سه بخش عمده و سامانه‌های ارتباط و مخابرات و تجسس هدف، برای انجام وظایف خود از تکنیک‌های خاصی پیروی می‌کنند، که لزوماً کاربرد وسایل معینی را طلب می‌کند، ولی بکارگیری مؤثر توپخانه به همینجا ختم نمی‌شود و مستلزم استفاده از تاکتیک‌های مشخصی است تا بتواند وظیفه پشتیبانی آتش از یک یگان پشتیبانی شونده رزمی را به خوبی به مورد اجرا بگذارد.

عملکردها

۱. عملکرد تکنیکی

الف- دیدبانی

اجرای مأموریت پشتیبانی آتش اغلب احتیاج به دیدبانی دارد. چنانچه یک یگان توپخانه از دیدبانان ورزیده، آموزش یافته و دلیری برخوردار باشد، مأموریت آن به نحو احسن انجام می‌شود. برعکس، اگر دیدبانان توپخانه ضعیف باشند، اجرای مأموریت به همان نسبت با مشکل مواجه می‌شود.

- قبل از شروع عملیات ثامن‌الائمه(ع)، به دفعات از دیدبان نفوذی، برای شناسایی محل مواضع دشمن، استفاده شد. در این عملیات، دیدبانان توپخانه در نقاط مرتفع منطقه، بویژه در بالای دکل‌های انتقال نیرو که ارتفاع بعضی از آنها به بیش از ۹۰ متر می‌رسید، مستقر شده بودند و با توجه به عمق نسبتاً کم سرپل اشغالی دشمن در شرق کارون، قادر بودند در زمان‌هایی از طول روز کل منطقه را زیر دید و تیر خود داشته باشند و تمام حرکات و جابه‌جایی‌های دشمن را گزارش کنند. در روزهای عملیات، با روشنایی روز، اغلب آتش‌های اجرایی به صورت دیدبانی شده اجرا شد، که دقت لازم برای اطمینان از انهدام کامل آماج‌ها را به دنبال داشت. در این عملیات، هم از افسران پایور و هم وظیفه به عنوان دیدبان استفاده شد، که از آموزش نسبتاً خوبی برخوردار بودند.

- در عملیات طریق‌القدس، به علت هموار بودن زمین منطقه عملیات، دیدبانی توپخانه با مشکل مواجه بود. با این حال، احداث سه دیدگاه در روی تپه‌های رملی و عملیات جاده‌سازی برای دسترسی به آنها، کار دیدبانی را برای شروع عملیات تسهیل بخشید. اقدام ابتکاری یک درجه‌دار وظیفه در یکی از یگان‌های توپخانه موجب شد که یک برج دیدبانی سبک و قابل جابه‌جایی، با استفاده از بالابره‌های معمولی مورد استفاده در مغازه‌ها، ساخته شود تا امکان دید در عمق را برای دیدبانان توپخانه در طول اجرای عملیات فراهم کند. عبور دو تیم دیدبانی از ارتش و سپاه پاسداران با قایق از رودخانه کرخه، دیدبانی مؤثر از شمال کرخه را روی دشمن ممکن کرد و باعث شد توپخانه با اجرای آتش بی‌امان خود تلفات زیادی به نیروهای دشمن وارد کند. در یک مورد، کشف یک دژ مستحکم دشمن در جنوب کرخه توسط دیدبانان توپخانه که تا آن زمان ناشناخته باقی مانده بود، باعث شد با اجرای آتش تخریب‌کننده توسط گلوله‌های تخریب یگان‌های توپخانه، دژ دشمن منهدم شده، نیروهای دشمن وادار به عقب‌نشینی شوند.

- در عملیات فتح‌المبین، موقعیت بیش از ۹۰ درصد محل توپخانه‌های دشمن برای ما مشخص شده بود. اطلاعات کسب شده از دشمن، علاوه بر تفسیر عکس‌های هوایی دریافتی، مرسوم تلاش دیدبانان جلو توپخانه بود که در ارتفاعات مشرف بر منطقه تحت اشغال دشمن مستقر شده بودند. این دیدگاه‌ها با هم تقاطع میدان دید داشتند. بعضی از این دیدگاه‌ها در برد خمپاره‌اندازهای دشمن قرار داشتند. در حین عملیات هم دیدبانان نقاط مسلط را برای دیدبانی خود انتخاب می‌کردند، تا حتی‌الامکان تیراندازی توپخانه به صورت دیدبانی شده انجام و از

مصرف بیهودهٔ مهمات جلوگیری شود. به علت کمبود افسران دیدبان پایور و وظیفه، قبل از شروع عملیات، تعدادی از کارکنان دیپلمهٔ وظیفه تحت آموزش دیدبانی قرار گرفته، برای مدتی در کنار دیدبانان ورزیده به امر دیدبانی مشغول شدند، که در حین عملیات، از وجود این افراد هم برای دیدبانی استفاده شد.

- در عملیات بیت‌المقدس، دیدبانان جلو توپخانه در داخل گروهان‌های پیشرو یگان‌های مانوری سازماندهی شدند و جزء اولین افرادی بودند که از رودخانهٔ کارون عبور و ارتباط خود را با یگان مربوطه حفظ کردند و آمادهٔ اجرای مأموریت در شرق رودخانه شدند. پس از کشف تک نیروهای خودی توسط دشمن، دیدبانان توپخانه اقدام به درخواست آتش برای خنثی کردن پاتک‌های دشمن کرده و پا به پای یگان‌های رزمی به جلو حرکت و به تداوم آتش روی نیروهای دشمن مبادرت کردند. یکی از مشکلات، کمبود دیدبان بود که امکان جایگزینی دیدبان‌های شهید یا مجروح شده در زمان کوتاه را ناممکن می‌کرد. برای رفع این کمبود و با توجه به اهمیت دیدبان در هدایت مؤثر آتش توپخانه، فرماندهان آتشبار و حتی فرماندهان گردان توپخانه مجبور می‌شدند تا تعیین و اعزام دیدبانان جدید، مدت‌های نسبتاً طولانی در سنگرهای دیدبانی حضور یافته و وظیفهٔ دیدبانی را عهده‌دار شوند.

- در مرحلهٔ پدافندی عملیات محرم، دیدگاه‌های توپخانه به طور مداوم مورد بازدید افسر توپخانهٔ قرارگاه قائم(عج) قرار می‌گرفت و در صورت نیاز، نسبت به جابه‌جایی سنگرهای دیدبانی اقدام می‌شد، تا امکان دید و تیر روی کل منطقهٔ استقرار دشمن فراهم شود. با استفاده از تمامی منابع اطلاعاتی مانند عکس‌های هوایی، بررسی قیف‌های انفجار حاصل از گلوله‌های دشمن و بویژه اطلاعات کسب شده از دیدبانان جلو توپخانه و خمپاره‌اندازها، مختصات قریب به اتفاق یگان‌های توپخانهٔ دشمن برای مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش قرارگاه مشخص شده بود. قبل از اجرای عملیات آفندی محرم توسط قرارگاه قائم(عج)، برای تعدادی از افسران و درجه‌داران پایور و وظیفه، کلاس‌های آموزشی افسر پشتیبانی آتش و دیدبانی تشکیل شد و نیروهای آموزش دیده، از طریق یگان‌های توپخانهٔ اعزامی این افراد، بین یگان‌های مانوری تقسیم شدند. به طوری که به هریک از گردان‌های مانوری یک افسر پشتیبانی آتش (برای ادارهٔ مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش گردان) و برای هر گروهان مانوری یک تیم دیدبانی با وسایل و تجهیزات لازم اختصاص یافت.

- یک روز در حالی که انجام هماهنگی‌ها به منظور اجرای عملیات والفجر ۴ در جریان بود، در معیت شهید سپهبد علی صیادشیرازی، فرماندهٔ سلاحشور نیروی زمینی ارتش به منطقهٔ سردشت رفتیم. در آن زمان، یک گروهان پدافندی از لشکر ۶۴ پیاده در محاصرهٔ نسبتاً کامل نیروهای عراقی قرار گرفته و هر آن احتمال سقوط ارتفاع مشرف به شهر سردشت می‌رفت. این امیر سرافراز ارتش اسلام با بالگرد خود را به موضع گروهان مذکور رساند و با انجام یک دیدبانی بی‌نقص، که شامل درخواست اجرای آخرین آتش‌های حفاظتی هم بود، رخنهٔ ایجاد شده را سد کرد و سپس یگان احتیاط وارد عمل شد و رخنه را ترمیم کرد. این اقدام شجاعانه فرمانده وقت نیروی زمینی، درس بزرگی را به همه، مخصوصاً به من که فرماندهٔ توپخانه لشکر ۲۸ پیاده بودم، داد که در صورت انجام درست دیدبانی، می‌توان بالاترین کمک را به فرماندهٔ نیروی عمل‌کننده کرد و نقش توپخانه را به عنوان مکمل طرح مانور، به خوبی پیاده کرد.

- قبل از اجرای عملیات والفجر ۴، تعداد ۴۰ نفر از افسران و درجه‌داران پایور و وظیفه، تحت آموزش مجدد قرار گرفتند و به عنوان افسر پشتیبانی آتش و دیدبان جلو توپخانه، به یگان‌های مانوری تا سطح گروهان اعزام شدند. در حین عملیات والفجر ۴، دشمن در بخش شمالی منطقه مجبور به عقب‌نشینی شد، ولی دیدبان خود را در ارتفاعات مشرف به منطقه باقی گذارد، که این دیدبان دشمن، مدت‌ها با درخواست اجرای آتش روی نیروها، بویژه یگان‌های توپخانهٔ خودی، در روند پیشروی و پشتیبانی آتش اختلال ایجاد کرد. این اقدام دشمن نیز می‌تواند برای ما درس خوبی باشد تا در موارد مشابه نسبت به باقی گذاشتن دیدبان در محور پیشروی دشمن، مانع از رخنهٔ دشمن و یا تبدیل تک هماهنگ شدهٔ او به استفاده از موفقیت شویم.

- از مشکلات پیش روی دیدبانی توپخانه، محدودیت مهمات، چه از نظر تعداد و چه از نظر تنوع گلوله و ماسوره بود. بنابراین، دیدبانان در بیشتر مواقع مجبور بودند فقط درخواست گلولهٔ سوختار شدید کنند که برای انهدام بعضی از آماج‌ها مناسب نبود. البته دیدبانان در مواردی درخواست آتش گلولهٔ روشن‌کننده نیز می‌کردند، تا حرکات مشکوک دشمن در تاریکی شب کشف شود. این در حالی بود که توپخانهٔ دشمن در اغلب مواقع، بویژه در شب‌های عملیات آفندی ما، آسمان منطقه را با اجرای گلوله‌های متعدد روشن‌کننده روشن می‌کرد و تا صبح به این اقدام خود ادامه می‌داد، که حاکی از عدم محدودیت توپخانهٔ دشمن در مصرف این نوع مهمات بود.

- کمبود دیدبان آموزش دیده و ورزیده از دیگر مشکلات مقوله دیدبانی بود که با آموزش چند جلسه‌ای افراد منتخب در منطقه، آن هم چند روز قبل از شروع یک عملیات سرنوشت‌ساز، امکان دسترسی مطلوب به اهداف مورد نظر را فراهم نمی‌کرد. هرچند اغلب این افراد داوطلبانه حاضر به شرکت در کلاس‌های دیدبانی متشکله در منطقه می‌شدند و انگیزه لازم برای شهادت را، در راه انجام وظیفه مقدس خود داشتند، که همانا بیرون راندن دشمن از سرزمین جمهوری اسلامی ایران بود.

ب- هدایت آتش

تکنیک هدایت آتش توپخانه از یک روال مشخص پیروی می‌کند. به این صورت که درخواست دیدبان، برابر یک فرم مصوب، به مرکز هدایت آتش یگان توپخانه مخابره می‌شود و نیروهای این مرکز، اطلاعات آماج را روی طرح تیر برده، سپس با استفاده از وسایلی مانند بادزن مخصوص، خط‌کش تیر (یا جدول تیر) و خط‌کش تراز، سمت و زاویه تیر را محاسبه و برای اجرای آتش به قسمت آتشبار تیر اعلام می‌کنند.

- اولین و بارزترین مشکلی که در این رابطه در اغلب عملیات‌های آفندی اجرایی مشهود بود، تأخیر در اجرای آتش مورد درخواست دیدبان، بویژه روی آماج‌های ناگهانی بود که از کمبود نیروهای سازمانی مرکز هدایت آتش ناشی می‌شد. در این مرکز، یک نفر مجبور بود وظایف مربوط به چند نفر را انجام دهد. به طور مثال، یک نفر وظایف مربوط به اندازه‌گیر برد و سمت، اندازه‌گیر تراز و ارتفاع و وظایف مربوط به محاسب را انجام می‌داد. با توجه به اینکه اغلب آماج‌های ناگهانی ماهیت سریع‌السير دارند و باید هرچه زودتر مورد تک واقع شوند، فرصت درگیر شدن بموقع با بعضی از این آماج‌ها از دست می‌رفت.^۱ علاوه بر این، وظیفه رئیس رکن سوم گردان توپخانه یا افسر اجرائیات آتشبار (در زمانی که آتشبار به طور مستقیم با دیدبان در ارتباط است) در مورد چگونگی تک به آماج‌های درخواست شده بسیار حساس است. او می‌تواند در صورت لزوم، در متن درخواست دیدبان تغییرات مقتضی را اعمال کند تا آماج به بهترین نحو ممکن مورد تک واقع شده، کلاً منهدم یا خنثی شود. مسئله بررسی درخواست دیدبان توسط

۱- گفتنی است که در سازمان مرکز هدایت آتش یک گردان کمک مستقیم ۱۱ نفر پیش‌بینی شده است (رئیس رکن سوم گردان- اندازه‌گیر برد و سمت- سر محاسب- سه نفر محاسب- سه نفر متصدی تلفن/بی‌سیم- متصدی مرکز تلفن) که کمبود هر یک از آنها می‌تواند سرعت و دقت لازم را برای درگیر شدن مؤثر با آماج کاهش دهد.

افسر عملیات از آن نظر مهم بود که اغلب دیدبانان اعزامی به یگان‌های پشتیبانی شونده از دانش دیدبانی و تجربه لازم برخوردار نبودند، ولی به دلیل محدودیت در مصرف مهمات (از لحاظ تعداد مصرف) و همچنین کمبود بعضی از گلوله‌ها و ماسوره‌ها، دخل و تصرف لازم در متن درخواست دیدبان عملاً ناممکن می‌شد.

- یکی از وظایف مهم مرکز هدایت آتش انجام طرح‌ریزی آتش روی آماج‌های برنامه‌ریزی شده است که در بحث مربوط به "عملکرد تاکتیکی توپخانه" به آن پرداخته شده و عملکرد توپخانه در هریک از عملیات‌های آفندی اجرایی، پیرامون طرح‌ریزی آتش، مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

پ- آتشبار تیر

منظور از آتشبار تیر، آن بخش از اجزای متشکله یک یگان توپخانه است که با اشغال موضع مناسب، جنگ‌افزارهای توپخانه را در سمت مشخص روانه می‌کند و سپس، عناصر تیر و سایر دستورهای جانبی را از مرکز هدایت آتش دریافت و اقدام به تیراندازی می‌کند. آتشبار تیر که عامل اصلی و نهایی اجرای تیراندازی علیه آماج‌هایی است که مأموریت فرمانده را تهدید می‌کند، خود هدف مناسب در برابر اجرای آتش ضد آتشبار دشمن به شمار می‌رود. قبل از شروع هر عملیات، آتشبارهای تیر، بر اساس پیوست پشتیبانی آتش، مجبور به جابه‌جایی هستند، تا به بهترین شکل ممکن، مأموریت محوله را به انجام برسانند. در طول اجرای عملیات نیز، آتشبارها باید همراه یگان‌های مانوری به جلو حرکت کنند، تا آتش پشتیبانی از یگان پشتیبانی‌شونده همچنان تداوم یابد.

- قبل از شروع عملیات ثامن‌الائمه(ع)، دو دستور پدافندی صادر شد و دو عملیات محدود آفندی نیز به مورد اجرا گذاشته شد، که برای هریک از آنها پیوست پشتیبانی آتش تهیه شده یگان‌های توپخانه برای پشتیبانی از طرح مانور فرمانده سازمان برای رزم داده شدند، که متضمن تغییر موضع آتشبارهای تیر بود. دقت در درخواست آتش و اجرای تیراندازی در مرحله آفندی این عملیات بسیار اهمیت داشت، زیرا برابر طرح مانور، یگان‌های مانوری باید در جهت مقابل هم حرکت می‌کردند که یک اشتباه در تیراندازی، موجب تلفات برای نیروهای خودی می‌شد، که خوشبختانه هیچ‌گاه چنین اتفاقی نیفتاد.

- در عملیات طریق‌القدس، به علت محدودیت شدید مهمات توپ‌های ۱۳۰م، کاتیوشا و ۱۵۵م، دو آتشبار تیر ۱۰۵م گردان‌های ۳۰۱ و ۳۰۲ توپخانهٔ گروه ۴۴ توپخانه که محدودیت مهمات نداشتند به پای کار آورده شدند که نتیجهٔ مثبت داشت. در این عملیات، با وجود محدودیت مهمات، ۷۰۰ گلولهٔ روشن‌کننده و ۱۰۵۰ گلولهٔ محترقهٔ شدید فقط در شب اول عملیات تیراندازی شد، تا پیشروی یگان‌های مانوری تسهیل شود. پاتک شدید دشمن برای تصرف مجدد پل سابله در این عملیات، با اجرای آتش بی‌امان توپخانه دفع شد. در شروع این عملیات، بعضی از یگان‌های توپخانه در فاصلهٔ ۳ تا ۴ کیلومتری خط تماس مستقر شدند تا عمق بیشتری به میدان نبرد داده شود، که مستلزم قبول خطر بالا بود. در عملیات آفندی طریق‌القدس، یگان‌های توپخانه به کرات جابه‌جا شدند، تا امکان پشتیبانی آتش مؤثر، نزدیک و مداوم همچنان برقرار باشد. این جابه‌جایی‌ها در حالی انجام می‌شد که امکانات تهیهٔ سنگر برای جنگ‌افزارها، مهمات همراه و سایر تأسیسات آتشبارها در کمترین حد خود بود، ولی این مسئله مانع از آن نشد که در پشتیبانی یگان‌های مانوری خللی ایجاد شود.

- در عملیات فتح‌المبین، متجاوز از ۶۰ آتشبار تیر به کار گرفته شدند، که حدود ۱۶۰۰ لوله جنگ‌افزار را شامل می‌شد. با نفوذ نیروهای مانوری به قلب دشمن، تعدادی از مواضع توپخانهٔ دشمن به تصرف نیروهای خودی درآمد و چندین جنگ‌افزار توپخانه به طور سالم به غنیمت گرفته شد، که با استفاده از نیروهای آتشبارهای تیر خودی، بلافاصله به سمت دشمن روانه و بر علیه خود آنها به کار گرفته شدند. بر اساس برخی از گزارش‌ها و مدارک موجود، در عملیات فتح‌المبین، مجموعاً متجاوز از ۳۵۰ هزار گلوله از کالیبرهای مختلف تیراندازی شد که نتیجهٔ آن موفقیت بزرگ این عملیات غرورانگیز را رقم زد.

- در عملیات بیت‌المقدس، آتشبارهای گردان‌های کمک مستقیم و تقویت، بدون کوچک‌ترین تلفات و ضایعات، برابر طرح عبور، از رودخانهٔ کارون گذشتند و بموقع آمادهٔ پشتیبانی آتش از یگان‌های مانوری شدند. در مرحلهٔ یکم و دوم عملیات، یگان‌های توپخانه پا به پای یگان‌های پشتیبانی شونده به جلو حرکت کردند و به صورت دیدبانی شده، هرگونه حرکت دشمن به جلو را سد و به پیشروی نیروهای مانوری کمک شایان توجهی کردند. در این عملیات، تغییر موضع یگان‌های توپخانه بسیار زیاد بود. به علت کمبود یگان‌های آتش با توجه به وسعت زیاد منطقه و محدودیت مهمات، بویژه مهمات ۱۵۵م، بعضی از یگان‌های

توپخانه کمک مستقیم به صورت مختلط سازماندهی شدند، تا وقفه‌ای در پشتیبانی آتش یگان‌های مانوری ایجاد نشود. با وجود محدودیت مهمات، میزان مصرف مهمات یگان‌های توپخانه بسیار بالا بود. به طور مثال، مهمات مصرفی گردان ۳۴۳ توپخانه ۱۳۰م حدود ۱۴۵۰۰ گلوله، گردان ۳۷۲ کاتیوشا حدود ۴هزار راکت و گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م حدود ۲هزار گلوله بود. این در حالی بود که گردان‌های مذکور مأموریت عمل کلی داشتند. بنابراین، می‌توان حدس زد مهمات مصرفی گردان‌های کمک مستقیم به مراتب باید بالاتر از این ارقام باشد. یکی از ویژگی‌های عملیات بیت‌القدس، جمع‌آوری آتشبارهای تیر متفرق در جبهه‌های مختلف نبرد و قرار گرفتن آنها در سازمان گردان‌های مادر خود بود. این اقدام مناسب باعث شد آتشبارهای تیر از درگیری‌های جانبی رها شوند و فقط به فکر تیراندازی دقیق و سریع، تحت هدایت ستاد گردان‌های متبوع خود باشند.

- در عملیات محرم با توجه به اینکه یگان‌های توپخانه واگذاری به قرارگاه قائم اغلب مهمات همراه خود، حتی بار مینا را در عملیات‌های آفندی گذشته تیراندازی کرده بودند، تأکید بر صرفه‌جویی مهمات در مرحله پدافندی بسیار زیاد بود. بنابراین، یگان‌های توپخانه، با دریافت سهمیه ناچیز خود و تیراندازی در حداقل ممکن، توانستند بار مبنای خود را تکمیل و مقداری مهمات برای مصرف در مرحله آفندی ذخیره کنند. قبل از شروع مرحله آفندی این عملیات، بنا به درخواست افسر توپخانه قرارگاه و تصویب فرماندهی نزاجا، چندین اکیپ تعمیراتی از فرماندهی لجستیک نزاجا به منطقه اعزام شدند و تمامی توپ‌های یگان‌های توپخانه را تعمیر و قطعات معیوب را تعویض کردند؛ به طوری که در شروع عملیات، تمامی جنگ‌افزارها آماده به کار شدند. با توجه به تعداد نسبتاً زیاد قرارگاه‌های جزء قرارگاه قائم (عج) (قائم ۱ تا قائم ۶)، بیشتر گردان‌های توپخانه برد بلند تجزیه شده به صورت آتشبار درآمدند. حتی آتشبارهای کاتیوشا نیز به صورت دو رسدی درآمد، در تقویت آتش یگان‌های توپخانه کمک مستقیم قرار گرفتند.

- قبل از شروع عملیات والفجر ۴، توپ‌های مستقر در پایگاه‌های ضد چریک جمع‌آوری شدند و در قالب آتشبار درآمد، اقدامات لازم جهت آموزش و تعمیر و نگهداری آنها شروع شد، تا بتوانند در یک عملیات منظم آفندی شرکت کنند. قبل از شروع این عملیات نیز اکیپ‌های تعمیراتی فرماندهی لجستیکی نزاجا در منطقه حاضر شدند و نسبت به تعمیرات اساسی

جنگ‌افزارهای توپخانه اقدام کردند. قبل از شروع عملیات، برابر طرح عملیاتی و پیوست پشتیبانی آتش، جابه‌جایی یگان‌های توپخانه به جلو آغاز شد. در این جابه‌جایی‌ها، گروه شناسایی گردان ۳۹۱ توپخانه ۱۰۵م مورد بمباران هواپیمای جنگی دشمن قرار گرفت و فرمانده گردان، معاون ایشان و تعداد دیگری از نیروهایش مجروح شدند و دو نفر سرباز نیز به شهادت رسیدند. با توجه به پیشروی موفقیت‌آمیز حمزه ۲ که از محور بانه عمل می‌کرد، یگان‌های توپخانه این قرارگاه نیز مجبور بودند با تغییر مواضع متوالی، پشتیبانی آتش مورد نیاز را فراهم کنند. این در حالی بود که دشمن اغلب محل‌های مناسب برای اشغال موضع آتشبارها را با مین‌گذاری و کشیدن سیم خاردار عملاً غیر قابل استفاده کرده بود. از مشکلات پیش روی آتشبارها، رساندن بموقع مهمات به آنها بود که به علت پراکنده بودن عناصر نفوذی دشمن در منطقه که توسط گروهک‌های ضدانقلاب حمایت می‌شدند، ستون‌های حمل مهمات در کمین عوامل دشمن گرفتار می‌آمدند.

ت- سامانه ارتباط و مخابرات

واقعیت این است که سامانه ارتباط و مخابرات بی‌سیم موجود در اختیار یگان‌های توپخانه، در هر حال، جوابگوی عملیات آفندی بود و قرارگاه‌ها، در تمام رده‌ها، از امکانات موجود ارتباطی برای رساندن پیام خود به سایرین، به بهترین شکل ممکن استفاده می‌کردند. در مواردی هم که این سامانه به علت دوری مسافت، بویژه در زمین‌های ذوعارضه، به مشکل برخورد می‌کرد، با قرار دادن یک دستگاه رله در میان مسیر، مشکل ارتباط حل می‌شد.

- دستگاه‌های بی‌سیم، مخصوصاً دستگاه پی‌آرسی ۷۷، که یک وسیله ارتباطی سبک و قابل حمل توسط نفر است، کارایی تاکتیکی بالایی داشت که به راحتی امکان ارتباط سه عنصر اصلی یگان توپخانه، یعنی تیم دیدبانی، مرکز هدایت آتش و آتشبار تیر را فراهم می‌ساخت.

- در پدافند هم که بیشتر امکانات با سیم، تلفن‌های هندلی و مرکز تلفن مورد استفاده قرار می‌گرفت، مشکل ارتباط مرتفع می‌شد، که البته لازمه آن، قرار دادن سیم‌های ارتباطی در دل خاک بود، که در اثر موج انفجار گلوله‌های دشمن آسیب نبینند. لازم به ذکر است که خاک کردن سیم‌های ارتباطی مورد تأکید فرماندهان بود و به طور مرتب کنترل می‌شد.

ث- نقشه‌برداری و تجسس هدف

با توجه به اینکه نقشه‌های موجود در اختیار یگان‌های توپخانه از دقت لازم برای تعیین دقیق محل مواضع یگان‌های آتش و آماج‌ها برخوردار نبود، لزوم نقشه‌برداری محل جنگ‌افزارها، مناطق ربط و منطقه هدف‌ها احساس می‌شد.

- وسایل نقشه‌برداری سازمانی یگان‌های توپخانه بسیار ابتدایی بودند. بنابراین، انجام یک نقشه‌برداری کوچک مستلزم صرف زمان زیادی بود. در بعضی از یگان‌های توپخانه، یک دستگاه خودرو نقشه‌برداری روسی وجود داشت که اغلب به علت عدم نگهداری مناسب، حاضر به کار نبودند و از آن گذشته، فناوری این وسیله نیز قدیمی بود و کارایی لازم را نداشت. مشکل دیگر بر سر راه مقوله نقشه‌برداری، نبودن نقاط کنترل نقشه‌برداری در مناطق عملیاتی بود که اگر هم وجود داشت، کسی از محل آنها خبر نداشت. با این حال، در مناطقی که فرصت لازم تا شروع عملیات آفندی در اختیار یگان‌ها بود و اراده انجام این مهم هم در نزد مسئولان مربوطه وجود داشت، محل مواضع آتشبارهای توپخانه و مناطق ربط آنها با استفاده از همین وسایل ابتدایی، نقشه‌برداری می‌شد. همان‌طور که در عملیات محرم، با توجه به زمان کافی تا شروع مرحله آفندی، به همت افسر توپخانه قرارگاه قائم (سرهنگ عبدالله رشید نجفی)، چند نقطه کنترل نقشه‌برداری از اداره جغرافیایی ارتش دریافت و بخشی از منطقه، شامل محل تعدادی از مواضع آتشبارها و منطقه ربط نقشه‌برداری شد و از این طریق، دقت تیراندازها بالا رفت و در مصرف مهمات نیز صرفه‌جویی به عمل آمد.

- در رابطه با سامانه تجسس هدف توپخانه، در حالی که دشمن، پنج گردان تجسس هدف توپخانه مجهز به دستگاه‌های صوتی، نوری و رادار ضد خمپاره داشت، متأسفانه توپخانه نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران فاقد چنین سامانه‌ای بود و طراحان آتش توپخانه مجبور بودند به اندازه‌گیری گرای موضع توپخانه دشمن از طریق بررسی قیف حاصل از انفجار گلوله‌ها بسنده کرده، در بعضی مواقع نیز، به استخراج محل استقرار مواضع دشمن از عکس‌های هوایی اندک گرفته شده از منطقه دشمن اقدام کنند که با توجه به سیال بودن عملیات و جابه‌جایی مداوم نیروهای دشمن در منطقه، بویژه قبل از شروع تک، کارایی چندانی نداشت.

- وسایل هواسنجی موجود در یگان‌های توپخانه آنچنان فرسوده و ناکارآمد بود که اصلاً به منطقه آورده نشدند. این در حالی است که تأثیر عوامل جوی، یکی از عامل‌های محاسبه زاویه

تیر بوده و در اصابت گلوله به هدف نقش اساسی دارد و از مصرف بیهوده مهمات جلوگیری می‌کند.^۱

- دیدبانان ثابت مستقر در نقاط سرکوب مناطق عملیاتی، در آماج‌یابی توپخانه نقش مؤثر داشتند. در بعضی مواقع، همراه گروه‌های نفوذی اطلاعاتی، دیدبانان توپخانه نیز اعزام می‌شدند، که در تعیین آخرین موقعیت مواضع دشمن (شامل مواضع آتشبارهای تیر) کمک شایان توجهی می‌کردند. به عنوان مثال در عملیات محرم، موقعیت توپخانه‌های دشمن با استفاده از چندین عامل از قبیل عکس‌های هوایی، بررسی قیف انفجار و... تعیین می‌شد و در نهایت نیز با استفاده از اطلاعات دریافتی از عناصر اطلاعاتی نیروهای سپاه پاسداران مستقر در منطقه، مورد ارزیابی قرار می‌گرفت.

۲. عملکرد تاکتیکی

الف- مأموریت‌های تاکتیکی

در تمامی عملیات‌های اجرایی بررسی شده در این جلد از کتاب، به یگان‌های توپخانه صحرایی شرکت‌کننده برابر پیوست پشتیبانی آتش و ضمیمه ۲ این پیوست (پشتیبانی توپخانه) مأموریت تاکتیکی محول شده بود، تا بتوانند در پشتیبانی از یگان‌های مانوری یا تقویت آتش یگان‌های توپخانه کمک مستقیم، با توجه به مسئولیت‌های ذاتی هر مأموریت، نقش خود را ایفا کنند. مشکل عمده در این رابطه، تجزیه گردان‌ها و واگذاری مأموریت‌های تاکتیکی به آتشبارهای مجزا شده یک گردان بود، زیرا یک آتشبار تیر معمولی توانایی اجرای همه مسئولیت‌های ذاتی دیکته شده را در ازای یک مأموریت تاکتیکی ندارد، مگر اینکه از نظر نیروی

۱- هر گردان استمکان یا تجسس هدف ارتش عراق، از سه آتشبار هدفیاب و هر آتشبار نیز از شش دسته یا بخش (بخش‌های هدف- آتش دهانه- صوت- رادار ضد خمپاره- نقشه‌برداری مسافت‌یاب- هواسنجی) تشکیل می‌شد. رادارهای ضد خمپاره از نوع سامبلین، ساخت کشور انگلستان و مجهز به اشعه لیزر بودند که می‌توانستند در مسافت حداقل ۵۰۰ متر و حداکثر ۲۰ کیلومتر، موقعیت تمامی اشیاء، سلاح و تجهیزات در معرض دید را تشخیص و تعیین کنند. کار اصلی این رادارها، ردیابی خمپاره‌های ۸۲م و ۱۲۰م و توپ‌های سبک و هدایت آتش روی آنها بود (یادداشت مکتوب امیر سرتیپ دوم توپخانه ستاد سید مهدی سجادی، ص ۱۳۸).

انسانی و تجهیزات مورد نیاز تقویت شود که تقویت اینچنینی آتشبارها در سازمان گردان‌های توپخانه پیش‌بینی نشده و در عمل نیز در اختیار آنها قرار داده نمی‌شد. در اینجا، به دو نمونه از این موارد به عنوان مثال اشاره می‌شود:

- در سازمان برای رزم توپخانه در پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی ثامن‌الائمه(ع) آمده است:

آتشبار سوم گردان ۸۱۵ توپخانه (۱۵۵م خود کشی)، تقویت گردان ۳۸۳ توپخانه و کمک مستقیم احتیاط منطقه، به هنگام وارد عمل شدن. همانگونه که ملاحظه می‌شود، این آتشبار قرار بود بنا به دستور، مأموریت کمک مستقیم احتیاط را به عهده بگیرد، که مسلماً با توجه به امکانات این آتشبار تیر و بدون تقویت‌های لازم، عمل به تمامی مسئولیت‌های هفتگانه ذاتی مأموریت کمک مستقیم از عهده آن خارج است. البته گفتنی است احتیاط‌های پیش‌بینی شده لشکر ۷۷ پیاده در این عملیات، سه گردان و گروه رزمی بوده‌اند. با وجود این، تقبل مأموریت کمک مستقیم توسط یک آتشبار تیر معمولی، نمی‌تواند خالی از اشکال باشد.

- در سازمان برای رزم توپخانه در پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی طریق‌القدس آمده است:

آتشبار یکم گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵م، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
آتشبار دوم گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵م، تقویت آتش گردان ۳۱۸ توپخانه.
این مورد تنها اشکال واگذاری مأموریت‌های تاکتیکی در این عملیات است که علت آن هم عدم محدودیت مهمات ۱۰۵ م بوده که البته می‌شد با غیر استاندارد کردن مأموریت تقویت، این اشکال را برطرف کرد.
پیوست الف- مسئولیت‌های ذاتی مربوط به هریک از مأموریت‌های تاکتیکی استاندارد توپخانه صحرائی.

ب- چگونگی رعایت اصول پنجگانه سازمان برای رزم توپخانه صحرائی

- اصل یکم سازمان برای رزم توپخانه (داشتن حداکثر کنترل تمرکزی ممکن) به طور نسبی در تمام عملیات‌های آفندی بررسی شده، رعایت شده بود. به این صورت که با توجه به ماهیت عملیات‌ها که آفندی بود، درجه کمتری از کنترل تمرکزی ضرورت داشت.

بنابراین، با واگذاری مأموریت تقویت به تعدادی از یگان‌های توپخانه، سعی شده بود به عناصر درگیر در رزم نزدیک، کمک بیشتری شود تا از این طریق، همچنان ابتکار عمل و دور تک آنها محفوظ بماند.

- اصل دوم سازمان برای رزم توپخانه (واگذاری حداقل پشتیبانی توپخانه مناسب برای یگان‌های مانوری درگیر در عملیات)، به طور نسبی در تمام عملیات‌ها رعایت شده بود؛ یعنی در اغلب سازماندهی‌ها، حدود یک گردان توپخانه به هر تیپ مانوری به عنوان کمک مستقیم اختصاص داده شده بود. البته در مواردی، بعضی از این یگان‌ها در حد گردان (-) بوده‌اند و در موارد معدود، به یک تیم آتشیاری مأموریت کمک مستقیم واگذار شده بود (تیم گروهانی ۱۰۵م متشکل از یک آتشبار از گردان ۳۰۳ توپخانه و یک آتشبار ۱۰۵ م با نام حمزه از سپاه پاسداران، کمک مستقیم تیپ ۱۴۸، در قرارگاه قدس در عملیات فتح‌المبین) که به این ترتیب، مسلماً منظور اصل دوم را برآورده نمی‌کند.

- با بررسی سازمان برای رزم توپخانه‌های عملیات‌های اجرایی، به نظر می‌رسد رعایت اصل سوم از اصول پنجگانه سازمان برای رزم توپخانه (اختصاص پشتیبانی آتش بیشتر به تک اصلی) تا اندازه‌ای مورد توجه و عنایت طراحان بوده است، زیرا ملاحظه می‌شود که یگان‌های توپخانه کمک مستقیم نیروهای مانوری مأمور تک اصلی، از آتش یگان‌های توپخانه بیشتری در نقش تقویت و عمل کلی - تقویت برخوردار بوده‌اند. هرچند با اشغال مواضع مناسب یگان‌های توپخانه عمل کلی و روانه شدن توپ‌های آنها در سمت منطقه عمل نیروی مانوری مأمور تک اصلی و همچنین، افزایش سهمیه مهمات توپخانه‌های پشتیبانی کننده تک اصلی، می‌شد به رعایت هرچه بیشتر این اصل اهتمام ورزید که برخورداری از اینچنین تسهیلات برای تک اصلی، حداقل در متن پیوست‌های پشتیبانی آتش، تصریح نشده است.

- ایراد اساسی در سازمان دادن توپخانه برای رزم در اغلب عملیات‌های آفندی اجرا شده، عدم توجه طراحان آتش به اصل چهارم (تسهیل عملیات آینده) است. به این صورت که به یک یگان توپخانه که در آینده قرار بوده مأموریت کمک مستقیم نیروی احتیاط را بر عهده بگیرد، مأموریت تقویت یک یگان توپخانه کمک مستقیم محول شده بود. با نگرش به مسئولیت‌های ذاتی مأموریت تقویت، متوجه می‌شویم که تمام اختیارات و امکانات یک یگان

توپخانه تقویت کننده، لزوماً در دست یگان توپخانه تقویت شونده (کمک مستقیم) قرار می‌گیرد و فرمانده و ستاد این یگان هیچ اقدامی در جهت تسهیل مأموریت آینده خود نمی‌توانند انجام دهند. با توجه به اینکه کاربرد نیروی احتیاط معمولاً در لحظات حساس و سرنوشت‌ساز انجام می‌شود، تأخیر در پشتیبانی آتش از آن ممکن است لطمات جبران ناپذیر در جهت موفقیت فرمانده در اجرای مأموریت خود بزند که گناهی نابخشودنی است. پس لازم است به چنین یگان‌های توپخانه، مأموریت عمل کلی تقویت واگذار شود تا فرمانده و ستاد آن، ضمن اجرای مأموریت فعلی، تسهیلات لازم برای اجرای مأموریت بعدی خود که بسیار خطیر هم خواهد بود، حاصل کرده، اقدامات مناسب را انجام دهند. در چنین مواقعی، حتی با غیراستاندارد کردن مأموریت عمل کلی تقویت این یگان توپخانه، مانند سهمیه‌بندی مهمات مصرفی و اشغال موضع مناسب به منظور تسهیل عملیات آینده، می‌توان دست این یگان را در جهت اجرای هرچه بهتر عملیات آینده بازتر گذاشت که از قرار معلوم، این مقوله نیز مورد توجه طراحان آتش توپخانه نبوده است.

– اصل پنجم از اصول پنجگانه اصول سازمان برای رزم توپخانه (دسترسی فوری به پشتیبانی توپخانه، برای اعمال نفوذ فرمانده در عملیات) در تمامی عملیات‌های آفندی اجرا شده در طول دفاع مقدس، به خوبی رعایت شده بود و طراحان آتش با واگذاری مأموریت‌های عمل کلی و عمل کلی تقویت به بعضی از یگان‌های توپخانه مناسب، امکان اعمال نفوذ فرمانده در عملیات را فراهم کرده بودند.

پیوست ب- اصول پنجگانه سازمان برای رزم توپخانه صحرائی

پ- طرح‌ریزی آتش

– در تمامی عملیات‌های بررسی شده، آتش تهیه، به مدت معین، در مراکز هدایت آتش تمام رده‌های فرماندهی طرح‌ریزی شده بود، که بلافاصله پس از کشف تک، بنا به درخواست، به طور کامل یا بخشی از آن، در مناطق مورد درخواست، اجرا شده است. لازم به توضیح است که آتش تهیه در سه مرحله، به شرح زیر طرح‌ریزی و اجرا می‌شود:

در مرحله یکم: اجرای آتش روی سامانه پشتیبانی آتش دشمن.

در مرحله دوم: اجرای آتش روی آماج‌های مرحله یکم، به اضافه مناطق تجمع و احتیاط‌های دشمن، پاسگاه‌های فرماندهی و سامانه ارتباط و مخابرات آن.

در مرحله سوم: اجرای آتش روی آماج‌های مراحل یکم و دوم، به اضافه مواضع و جنگ‌افزارهای واقع در قسمت جلو و خط پدافندی مقدم دشمن.

- با توجه به اینکه تقریباً تمام عملیات‌های آفندی مورد بررسی، قرار بوده که در نیمه‌های شب و با رعایت کامل اصل غافلگیری انجام شود، از اینرو پیش‌بینی می‌شد زمانی تک خودی توسط دشمن کشف شود که رزمندگان ما در داخل مواضع پدافندی مقدم دشمن رخنه کرده، از نزدیک با دشمن درگیر شده‌اند. به این ترتیب، در مناطق مورد درخواست، غالباً مراحل یکم و دوم اجرای آتش تهیه ضرورت پیدا می‌کرد تا حرکت نیروهای مانوری به سوی هدف‌های تعیین شده، تسهیل شود.

- در تمامی مراکز هدایت آتش (گردان‌های توپخانه کمک مستقیم، توپخانه‌های لشکری و گروه‌های توپخانه)، ضمیمه ۲ (پشتیبانی آتش توپخانه) تهیه شده بود. این ضمیمه، علاوه بر قسمت نوشتنی، دارای فهرست‌های آماج و تعدادی جداول آتش بود، که اغلب مربوط به آتش تهیه و گروه‌های آماج‌ها و شاید برنامه آماج‌ها (مانند برنامه آتش ضد آتشبار) بود. با این توضیح که اغلب جداول آتش عناوین مشخصی نداشتند و منظور از تهیه آنها معلوم نبود.

- در هیچ یک از ضمیمه‌های ۱ (پشتیبانی توپخانه) موجود، سری آماج‌ها پیش‌بینی نشده بود. در صورتی که برای مقابله با پاتک‌های دشمن، سری‌های آماج‌ها، می‌توانند بسیار مؤثر باشند.

ت- هماهنگی پشتیبانی آتش

- پیوست پشتیبانی آتش در تمام رده‌های مانوری (از تیپ به بالا) تهیه و منتشر شده بود.
 - به نظر می‌رسد که مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش در رده‌های بالای فرماندهی تشکیل شده و امور مربوط به هماهنگی پشتیبانی آتش تمامی وسایل پشتیبانی آتش (با تشکیل عنصر پشتیبانی آتش، عنصر پشتیبانی هوایی و عنصر هماهنگی فضای هوایی) به نحوی انجام گرفته باشد، هرچند در مدارک موجود ذکری از عملکرد مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش به میان نیامده است تا چگونگی انجام امور محوله آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. لازم به ذکر است که در عملیات فتح‌المبین، منظور از تجدید آموزش و اعزام افسران پشتیبانی آتش (به ازای هر گردان

مانوری یک نفر) و دیدبان (به ازای هر گروهان مانوری یک تیم دیدبانی)، صرفاً برای تشکیل مراکز هماهنگی پشتیبانی آتش در رده‌های گروهان و گردان صورت گرفته است.

- با بررسی پیوست‌های پشتیبانی آتش عملیات‌های آفندی منتخب اجرا شده، متأسفانه به ندرت به برقراری رسمی اقدامات هماهنگی (کنترلی) پشتیبانی آتش و ترسیم آن روی کالک‌های عملیاتی اشاره شده است. در صورتی که اقدامات مجاز کننده، می‌توانند در تقویت آتش یک یگان نقش مؤثری داشته باشند و همچنین اقدامات محدود کننده می‌توانند مصونیت نیروها از آتش‌های پشتیبانی خودی را تضمین کنند.

پیوست پ- اصول دهگانه هماهنگی پشتیبانی آتش و سازمان هماهنگی پشتیبانی آتش در رده‌های مختلف.

پیوست الف- مأموریت‌های تاکتیکی استاندارد توپخانه صحرایی و مسئولیت‌های ذاتی مربوط به هر یک از آنها

یک یگان توپخانه با مأموریت:	به درخواست‌های آتش با تقدم زیر پاسخ می‌دهد:	منطقه آتش آن عبارت است از:	تغییر موضع می‌دهد به دستور:	دیدبان جلو اعزام می‌دارد به:	ربط برقرار می‌کند با:	ارتباط برقرار می‌کند با:	آتش‌های آن طرح‌ریزی می‌شود به وسیله:
کمک مستقیم	۱- یگان پشتیبانی شونده ۲- دیدبانان خودش ۳- ستاد توپخانه رده بالاتر	منطقه عمل یا منطقه مسئولیت یگان پشتیبانی شونده	فرمانده یگان توپخانه کمک مستقیم و یا ستاد توپخانه رده بالاتر	هریک از گروهان‌ها یا تیم‌های مانوری یگان پشتیبانی شونده	ستاد هریک از گردان‌ها و تیپ مانوری پشتیبانی شونده	ستاد هریک از گردان‌ها و تیپ مانوری پشتیبانی شونده	خود یگان کمک مستقیم
تقویت	۱- یگان توپخانه تقویت‌شونده ۲- دیدبانان خودش ۳- ستاد توپخانه رده بالاتر	منطقه آتش یگان توپخانه تقویت‌شونده	یگان توپخانه تقویت‌شونده و یا ستاد توپخانه رده بالاتر	یگان توپخانه تقویت‌شونده (بنا به درخواست آن)	ستاد یگان توپخانه تقویت‌شونده	ستاد یگان توپخانه تقویت‌شونده	ستاد یگان توپخانه تقویت‌شونده
عمل کلی	۱- ستاد توپخانه رده بالاتر ۲- دیدبانان خودش شونده	منطقه عمل یا منطقه مسئولیت یگان پشتیبانی شونده	ستاد توپخانه رده بالاتر	نیازی نیست	نیازی نیست	نیازی نیست	ستاد توپخانه رده بالاتر
عمل کلی تقویت	۱- ستاد توپخانه رده بالاتر ۲- یگان تقویت‌شونده ۳- دیدبانان خودش	منطقه عمل یگان پشتیبانی شونده که شامل منطقه آتش یگان توپخانه تقویت‌شونده هم است	ستاد توپخانه رده بالاتر یا یگان توپخانه تقویت‌شونده (پس از تصویب ستاد توپخانه رده بالاتر)	یگان توپخانه تقویت‌شونده (بنا به درخواست آن، پس از تصویب ستاد توپخانه رده بالاتر)	ستاد یگان توپخانه تقویت‌شونده	ستاد یگان توپخانه تقویت‌شونده	ستاد توپخانه رده بالاتر

پیوست ب- اصول پنجگانه سازمان برای رزم توپخانه صحرائی

۱. داشتن حداکثر کنترل تمرکزی ممکن

الف- در عملیات آفندی، درجه کمتری از کنترل تمرکزی ضرورت پیدا می‌کند، زیرا در اینگونه عملیات، نیروی پشتیبانی شونده ابتکار عمل را در دست دارد. بنابراین، به منظور کمک به عناصر درگیر در رزم نزدیک، در نگهداری این ابتکار عمل و حفظ دور تک، باید به نیازمندی‌های این عناصر بهای بیشتری داده شود. این اقدام از طریق واگذاری مأموریت "تقویت" به تعداد بیشتری از یگان‌های توپخانه موجود عملی می‌شود.

ب- در عملیات پدافندی، درجه بیشتری از کنترل تمرکزی ضرورت پیدا می‌کند، زیرا در اینگونه عملیات، معمولاً دشمن ابتکار عمل را در دست دارد. بنابراین، برای تسهیل در اعمال نفوذ فرمانده در عملیات، در مکان و زمان مورد نیاز، لازم است کنترل تمرکزی بیشتری روی توپخانه‌های خود داشته باشد. این اقدام از طریق واگذاری مأموریت‌های "عمل کلی و عمل کلی تقویت" به تعداد بیشتری از یگان‌های توپخانه موجود عملی می‌شود.

۲. واگذاری حداقل پشتیبانی توپخانه مناسب برای یگان‌های مانوری درگیر در عملیات. این اصل با قرار دادن یک گردان توپخانه مناسب در نقش کمک مستقیم، برای هر یک از تیپ‌های درگیر در عملیات، امکان‌پذیر می‌شود.

۳. اختصاص پشتیبانی آتش بیشتر به تک اصلی در آفند و آسیب‌پذیرترین (خطرناک‌ترین) منطقه در پدافند. رعایت این اصل از روش‌های زیر امکان‌پذیر می‌شود:

- واگذاری مأموریت تقویت و عمل کلی تقویت به بعضی از یگان‌های توپخانه.
- اشغال مواضع و دادن سمت تیر مناسب برای بعضی از یگان‌های توپخانه با مأموریت عمل کلی.
- افزایش سهمیه مهمات توپخانه‌های پشتیبانی کننده.

۴. تسهیل عملیات آینده. این اصل را می‌توان از راه‌های زیر عملی ساخت:

- واگذاری مأموریت عمل کلی تقویت، سپس یک مأموریت بنا به دستور، به یک یگان توپخانه.

— غیر استاندارد کردن مأموریت جاری تاکتیکی (برحسب مورد) بعضی از یگان‌های توپخانه، مانند سهمیه‌بندی کردن مهمات.

— اشغال موضع مناسب یگان توپخانه‌ای که بنا است در آینده به آن مأموریت جدید واگذار شود.

۵. دسترسی فوری به پشتیبانی توپخانه برای اعمال نفوذ فرمانده در عملیات. برای رعایت کردن این اصل، باید به تعداد کافی از یگان‌های مناسب توپخانه، مأموریت‌های عمل کلی و عمل کلی تقویت واگذار کرد.

پیوست پ- اصول دهگانه هماهنگی پشتیبانی آتش و سازمان هماهنگی پشتیبانی آتش در رده‌های مختلف

- اصول هماهنگی پشتیبانی آتش

۱. استفاده از تمام وسایل پشتیبانی آتش موجود (متناسب با ماهیت و نوع آماج مورد نظر و تأثیر لازم روی آن).
۲. حتی المقدور فراهم کردن نوع پشتیبانی آتش درخواست شده (زیرا معمولاً درخواست‌کننده می‌تواند بهترین قاضی و تشخیص‌دهنده برای مؤثر بودن آتش مورد درخواست خود باشد).
۳. واگذاری مأموریت آتش به وسیله‌ای که می‌تواند مؤثرترین آتش را روی آماج مورد نظر اجرا کند.
۴. فراهم کردن هماهنگی سریع آتش‌های پشتیبانی (از طریق طرح‌ریزی‌های اولیه و برقراری چانل‌های لازم).
۵. واگذاری مأموریت آتش به پایین‌ترین رده که می‌تواند آن را اجرا کند (در صورت واجد شرایط بودن چند وسیله).
۶. برقراری تأمین لازم برای عده‌ها، هواپیماها و تأسیسات خودی در هنگام اجرای آتش (از طریق برقراری اقدامات کنترلی آتش و همچنین کنترل آتش‌ها در هنگام اجرا).
۷. استفاده از یک سامانه شماره‌گذاری همگانی آماج (به منظور تشخیص یگان تعیین‌کننده آن).
۸. حذف آماج‌های مضاعف (به منظور جلوگیری از اجرای آتش‌های اضافی).
۹. لزوم هماهنگی در همه رده‌ها (البته هماهنگی نهایی در رده‌ای انجام می‌شود که مأموریت اجرای آتش به آن رده محول شده است).
۱۰. لزوم هماهنگی فضای هوایی (که مستلزم همکاری نزدیک هماهنگ‌کننده پشتیبانی آتش با افسران رابط نیروی هوایی، هوانیروز و پدافند زمین به هوست).

– سازمان هماهنگی پشتیبانی آتش در رده‌های مختلف

رده	هماهنگ کننده پشتیبانی آتش (هکپا)	نام سازمان	محل تشکیل	اعضای سازمان
گروهان مانوری	فرمانده گروهان	-	پاسگاه فرماندهی گروهان	فرمانده گروهان- فرمانده دسته ادوات- دیدبان جلو توپخانه صحرائی- دیدبان خمپاره‌انداز ۱۲۰م- دیدبان موشک‌انداز ۱۰۷م- دیدبان توپخانه دریایی (در صورت لزوم) و گاهی ناظر مقدم هوایی
گردان مانوری	افسر هماهنگی پشتیبانی آتش	مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش (مهپا)	پاسگاه فرماندهی گردان	افسر هماهنگی پشتیبانی آتش- افسر رابط هوایی- افسر رابط توپخانه دریایی (در صورت لزوم)- ۳ هوایی- نماینده گروهان ادوات.
تیپ	فرمانده گردان توپخانه کمک مستقیم	مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش (مهپا)	پاسگاه فرماندهی تیپ	افسر هماهنگی پشتیبانی آتش- افسر رابط هوانیروز- افسر رابط هوایی- افسر رابط توپخانه دریایی (در صورت لزوم)- ۳ هوایی (افسر زمینی)- افسر شیمیایی.
لشکر	فرمانده توپخانه لشکر	مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش (مهپا)	پاسگاه فرماندهی اصلی لشکر	افسر هماهنگی پشتیبانی آتش- افسر رابط هوایی- افسر دریایی (در صورت لزوم)- افسر شیمیایی- افسر هوانیروز- افسر توپخانه پدافند هوایی- افسران امور هوایی ۳ و ۲ (افسران زمینی)
لشکر		عنصر پشتیبانی آتش		معاون هماهنگ کننده پشتیبانی آتش- افسر رابط توپخانه دریایی (در صورت لزوم)- افسر شیمیایی- درجه‌داران عملیات، هدایت آتش و اطلاعات

<p>افسران امور هوایی ۳ و ۲- درجه‌داران عملیات و اطلاعات هوایی ۳ و ۲- گروه کنترل هوایی تاکتیکی (از نیروی هوایی)</p>	<p>مرکز عملیات تاکتیکی لشکر</p>	<p>عنصر پشتیبانی هوایی</p>	<p>فرمانده توپخانه لشکر</p>	
<p>افسر عملیات پدافند هوایی- درجه‌دار عملیات پدافند هوایی- افسر رابط هوانیروز- درجه‌دار عملیات هوانیروز</p>		<p>عنصر هماهنگی فضای هوایی</p>		
<p>فرمانده توپخانه قرارگاه عملیاتی (سپاه)- معاون هماهنگ کننده پشتیبانی آتش- افسر اطلاعات توپخانه- افسر تجزیه و تحلیل کننده آماج- افسر شیمیایی</p>	<p>مرکز عملیات تاکتیکی قرارگاه</p>	<p>عنصر پشتیبانی آتش</p>	<p>فرمانده توپخانه قرارگاه عملیاتی (سپاه)</p>	<p>قرارگاه عملیاتی (سپاه)</p>
<p>همانند رده لشکر</p>	<p>عملیاتی (سپاه)</p>	<p>عنصر پشتیبانی هوایی</p>		
<p>همانند رده لشکر</p>		<p>عنصر هماهنگی فضای هوایی</p>		

بخش سوم: بررسی عملکرد توپخانه پدافند هوایی در عملیات‌های آفندی

نویسنده: سرتیپ ۲ توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

عملیات ثامن‌الائمه(ع)

- در این عملیات، ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی) به طرح عملیاتی به طور کامل تهیه و چگونگی پوشش هوایی منطقه عملیات در آن تعیین شده بود، که عملاً هم نیروی هوایی برابر آن اقدام کرد. در یک مورد، که مواضع یک آتشبار توپخانه از ارتفاع بالا مورد تک هوایماهای بمبافکن دشمن قرار گرفت، ستاد لشکر از افسر رابط هوایی توضیح خواست و نیروی هوایی را مسئول این بمباران قلمداد کرد. به طوری که از آن پس دیگر موردی دیده نشد و نیروی هوایی با تمام قدرت، با اعزام هوایماهای رهگیر و استقرار یک سایت موشک هاگ، پوشش هوایی منطقه را برقرار ساخت.

- ضمیمه ۳ (پشتیبانی توپخانه پدافند هوایی) به طرح عملیاتی ثامن‌الائمه(ع) به طور کامل تهیه شده بود. کروکی گسترش توپ‌های پدافند هوایی در کل منطقه که یکی از لف‌های این ضمیمه بود، به خوبی محل توپ‌های پدافند هوایی را مشخص می‌کرد.

- گردان ۳۹۸ توپخانه پدافند هوایی لشکر با بکارگیری تمام توان خود و با استفاده از توپ‌های اضافی ۲۳، ۱۴/۵ و ۵۷ مم و شیلکا، آمادگی لازم برای برقراری پدافند هوایی ارتفاع پست یگان‌های عمل‌کننده و قرارگاه‌های آنها را به طور قابل قبولی به دست آورده بود و در عمل هم به نحو بارزی مأموریت خود را به انجام رسانید.

عملیات طریق‌القدس

- ضمیمه ۱ (پشتیبانی آتش هوایی) در این عملیات تهیه و ضمن آن، نیروی هوایی پوشش هوایی منطقه عملیات طریق‌القدس را در طول اجرای عملیات متقبل شده بود. ناظران مقدم هوایی در قرارگاه‌های لشکرهای ۱۶ و ۹۲ زرهی استقرار یافته بودند.
- ضمیمه ۳ (پشتیبانی پدافند هوایی) تهیه و ضمن آن، دستور داده شده بود که جنگ‌افزارهای پدافند هوایی به ترتیب تقدم، از یگان‌های در خط، توپخانه‌های عمل کلی و عمل کلی/تقویت لشکر، پاسگاه‌های فرماندهی، تأسیسات حیاتی نیمه ثابت و آمادی در منطقه عملیات پدافند کنند. در این ضمیمه، به گردان پدافند هوایی دستور داده شده بود که افسر رابط پدافند هوایی آن در طول عملیات، باید در دسک نیروی هوایی حضور داشته، شبکه اعلام خطر لشکرها را هماهنگ و کنترل کند.
- در این عملیات، ۱۸ فروند هواپیمای شکاری/ بمب‌افکن و ۵ فروند بالگرد دشمن مورد هدف هواپیماها، موشک‌ها و سایر جنگ‌افزارهای پدافند هوایی خودی واقع و ساقط شدند.

عملیات فتح‌المبین

- در پیوست پشتیبانی آتش به طرح عملیاتی فتح‌المبین نیروی هوایی مکلف به پوشش هوایی منطقه کربلا ۲ شده بود.
- در پیوست مزبور، تقدم پدافند هوایی ابتدا به یگان‌های در خط و سپس به مواضع توپخانه‌های صحرائی و در نهایت، به پاسگاه‌های فرماندهی قرارگاه‌های متشکله داده شده بود.
- در این عملیات، ۱۸ فروند از هواپیماهای شکاری/ بمب‌افکن دشمن مورد هدف جنگنده‌های نیروی هوایی، موشک‌ها و توپ‌های پدافند هوایی قرار گرفته و ساقط شدند.

عملیات بیت‌المقدس

- ضمیمه ۱ (پشتیبانی هوایی) به طور کامل تهیه شده و ضمن آن، پوشش هوایی منطقه عملیات کربلا ۳ مورد تأکید قرار گرفته بود.

- در ضمیمهٔ ۳ (پشتیبانی توپخانهٔ پدافند هوایی) به گردان(-) ۳۹۵ و گردان(-) ۳۵۳ توپخانهٔ پدافند هوایی که مسئولیت حفاظت هوایی ارتفاع پست منطقه را داشتند، تقدم پدافند هوایی، به ترتیب در مرحلهٔ اول با تأسیسات عبور از رودخانهٔ کارون و در مرحلهٔ دوم با یگان‌های در خط، توپخانه‌ها و پاسگاه‌های فرماندهی در نظر گرفته شده بود.
- در این عملیات، سه سایت موشک هاگ، دو یگان آتش راپیر و سه عراده توپ ۳۵ مم مجهز به رادار اورلیکن از نیروی هوایی ارتش به کار گرفته شد.
- در این عملیات، ۵۳ فروند از هواپیماهای شکاری / بمب‌افکن و ۳ فروند بالگرد دشمن مورد هدف جنگنده‌های نیروی هوایی، موشک‌ها و توپ‌های پدافند هوایی قرار گرفته، ساقط شدند.

عملیات محرم

- در این عملیات، تقدم حفاظت هوایی به ترتیب به یگان‌های در خط، توپخانه‌ها، احتیاط و پاسگاه‌های فرماندهی داده شده بود. ضمن اینکه نظارت بر عملکرد یگان‌های توپخانهٔ پدافند هوایی مستقر در تأسیسات حساس و حیاتی منطقه نیز به عهدهٔ قرارگاه قائم(عج) بود، که به طور مرتب، مورد بازدید افسر توپخانهٔ پدافند هوایی قرارگاه قرار می‌گرفتند، تا از این طریق، از عملکرد مناسب این یگان‌های متفرق اطمینان حاصل شود.
- نیروی هوایی ارتش نیز یک سایت موشک هاگ و ۴ قبضه توپ اورلیکن در منطقهٔ عملیاتی محرم مستقر و پوشش هوایی منطقه را تقویت کرده بود.
- در این عملیات، ۹ فروند از هواپیماهای شکاری / بمب‌افکن دشمن مورد هدف جنگنده‌های نیروی هوایی، موشک‌ها و توپ‌های پدافند هوایی قرار گرفته، سرنگون شدند.

عملیات والفجر ۴

- در مادهٔ ۱ پیوست پشتیبانی (وضعیت) این عملیات آمده است: نه‌اجا در حد امکان، یگان‌های زمینی را در عملیات پشتیبانی می‌کند. در مادهٔ ۳ (اجرا) نیز نوشته شده است: نه‌اجا، در حد امکان، عملیات قرارگاه را پشتیبانی می‌کند. تقدم با حمزهٔ ۱. به این ترتیب و با توجه به عدم صراحت پوشش هوایی منطقهٔ عملیات، مشخص می‌شود که به عللی نامشخص، پوشش هوایی کل منطقهٔ عملیات والفجر ۴ توسط نه‌اجا تضمین نشده است.

- در این عملیات، از نیروی هوایی ارتش یک آتشبار هاگ به منطقه اعزام و با مشقت فراوان در یکی از ارتفاعات مناسب مستقر شد.^۱ همچنین، سه دسته اورلیکن نیز به این منطقه عملیاتی اختصاص یافت.

- ضمیمه^۳ (پشتیبانی پدافند هوایی) به طور کامل تهیه شده بود و گردان ۳۳۹ پدافند هوایی توپخانه لشکر ۲۸، با کمک یگان‌هایی از سپاه پاسداران، طرح حفاظت هوایی ارتفاع پست منطقه را برابر تقدم‌های تعیین شده تهیه کرده بود.

- مشکل اصلی در مراحل طرح‌ریزی این عملیات، عدم پوشش هوایی منطقه توسط نیروی هوایی ارتش بود. به طوری که هواپیماهای بمباران دشمن آزادانه در کل منطقه پرواز می‌کردند و هدف‌های خود را انتخاب کرده و مورد تهاجم قرار می‌دادند.

- عملکرد توپخانه پدافند هوایی نسبتاً خوب بود. از اقدامات مثبت صورت گرفته می‌توان به ایجاد مرکز کنترل عملیات پدافند هوایی و برقراری شبکه اعلام خطر هوایی اشاره کرد، که موجب شد از شدت بمباران‌های اولیه دشمن کاسته شود و هواپیماهای بمب‌افکن دشمن، بمب‌های خود را از ارتفاع بالا رها کنند، که دقت هدف‌گیری لازم را نداشت.

- به علت وجود هواپیماهای ردیاب رادار دشمن (میراژ ۲۰۰۰) در آسمان منطقه، عملاً استفاده از موشک هاگ برای درگیری با هواپیماهای جنگی دشمن ممکن نبود.

- در این عملیات، شش فروند هواپیمای شکاری / بمب‌افکن و نه فروند بالگرد دشمن توسط توپخانه پدافند هوایی مورد هدف قرار گرفته، ساقط شدند.

ارزیابی عملکردها

- جنگ‌افزارهای پدافند هوایی همواره حاضر بکار بوده و با تلاش پیگیر فرماندهان و سایر مسئولان یگان‌ها، پایش مستمر فضای هوایی مناطق تحت مسئولیت به عمل می‌آمد. برای این منظور، سامانه یکپارچه اعلام خطر هوایی معمولاً توسط عنصر پشتیبانی هوایی برقرار می‌شد و

۱- برای استقرار آتشبار هاگ، ارتفاعات گوناوی مناسب تشخیص داده شد و برای احداث جاده به منظور دسترسی به محل مورد نظر، به مدت ۱۵ روز تمام امکانات مهندسی لشکر ۲۸ پیاده و جهاد سازندگی مستقر در منطقه، به کار گرفته شدند.

علاوه بر آن، دیدبانان زمینی نیز در دلان‌های تقرب هواپیماهای دشمن مستقر می‌شدند، تا بموقع یگان‌های پدافند هوایی را از نزدیک شدن هواپیماهای دشمن باخبر سازند.

- به طور کلی سامانه موشک هاگ از کارایی بالایی برخوردار بود (منهای عملیات والفجر ۴) و بسیاری از هواپیماهای جنگی دشمن از طریق این سامانه مورد حمله قرار گرفته، ساقط شدند.
- مشکل عمده آموزشی یگان‌های پدافند هوایی کمبود آموزش شناسایی و تشخیص هواپیماهای خودی و دشمن بود که در بعضی موارد خدمه جنگ‌افزارهای پدافند هوایی را دچار سردرگمی می‌کرد.

- یکی دیگر از مشکلات سامانه پدافند هوایی، کمبود جنگ‌افزارهای پدافند هوایی در مناطق عملیاتی بود که امکان پوشش هوایی تمامی یگان‌ها و سایر تأسیسات موجود در منطقه را برابر تقدم داده شده، غیر مقدور می‌ساخت. علت این کمبود، اختصاص تعداد زیادی از جنگ‌افزارهای یگان‌های عملیاتی به سایر نقاط حساس و حیاتی کشور بود که قبلاً فکری برای پوشش هوایی آنها نشده بود.

بخش چهارم: بررسی عملکرد توپخانه صحرائی در مأموریت‌های ویژه

نویسنده: سرتیپ ۲ توپخانه ستاد محمد نجفی‌راشد

۱- عملیات مقابله به مثل

الف- مقدمه

یکی از اقدامات ناجوانمردانه رژیم بعث عراق در طول ۸ سال جنگ تحمیلی، استفاده از انواع موشک‌های زمین به زمین بود که علیه شهرها، مردم غیرنظامی و تأسیسات حساس و حیاتی کشور ما به کار گرفته می‌شد. برد زیاد و قدرت تخریب بالای این جنگ‌افزارها به ارتش مزدور عراق امکان می‌داد تا هدف‌های زیادی را در عمق خاک ما و بسیار دورتر از مناطق عملیاتی مورد حمله قرار دهد.

این حملات از سحرگاه هفدهم مهرماه ۱۳۵۹ با شلیک ۳ فروند موشک فراگ ۷ به شهر دزفول آغاز شد و تا روزهای پایانی جنگ نیز ادامه یافت. در این مقطع زمانی جمعاً ۲۷ شهر مورد اصابت انواع و اقسام موشک قرار گرفتند که بیشترین میزان حملات به شهر دزفول و سپس به تهران بود. این حملات خسارات جانی و مالی فراوانی بر جای گذاشت و طی آن تعداد زیادی از هموطنان، بویژه زنان و کودکان ما به شهادت رسیدند.

ارتش عراق در طول جنگ تحمیلی جمعاً ۵۳۳ فروند موشک زمین به زمین از انواع فراگ ۷، اسکاد B و الحسین را به خاک ایران پرتاب کرد، که در نتیجه ۲۳۴۱ نفر غیرنظامی شهید و ۱۱۸۷۲ نفر مجروح شدند.

با ادامهٔ حملات موشکی عراق علیه ایران، مسئولان کشورمان چاره‌ای جز مبادرت به مقابله به مثل برای بازدارندگی نداشتند. در نتیجه، ساخت این نوع سلاح در داخل کشور و تهیهٔ آن از خارج کشور در دستور کار قرار گرفت، که البته در آن شرایط زمانی و حصر اقتصادی کشور، کار بسیار مشکلی بود. بالأخره تلاش مستمر ایران منجر به تهیهٔ تعدادی موشک شد.

ایران حملات بازدارنده موشکی خود به شهرهای عراق را در تاریخ ۶۳/۱۲/۲۰ به منظور بازداشتن این کشور از حمله به مناطق مسکونی ایران آغاز کرد، که تا این تاریخ، ۱۳۵۳ نفر از هموطنانمان در شهرهای مختلف، یعنی ۵۸ درصد از کل شهدای ناشی از حملات موشکی عراق، به شهادت رسیده بودند.

در این زمان، به توپخانهٔ ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز مأموریت مقابل به مثل ارجاع شد، تا از این طریق، به شرارت‌های ناجوانمردانهٔ رژیم بعثی عراق پاسخ داده شود. در این مأموریت، مراکز نظامی و تأسیسات صنعتی شهرهای مرزی کشور عراق در چند نوبت مورد حملات توپخانهٔ دوربرد ایران قرار گرفت، که به مواردی از چگونگی آن، ذیلاً اشاره می‌شود.

ب- عملکرد توپخانه در عملیات مقابله به مثل

در این زمان، توپخانهٔ ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز در جهت اقدامات مقابله به مثل فعال شد و ابتدا از جزیرهٔ آبادان اجرای آتش روی مراکز حساس و حیاتی شهر بصره، تنومه و ام‌القصر عراق، با هدف قطع بمباران و موشکباران دشمن بر روی شهرها راه، در دستور کار خود قرار داد. این اقدام با استقرار موقت دو قبضه توپ ۱۷۵مم آتشبار دوم گردان ۳۸۷ توپخانه گروه ۲۲ توپخانه، در موضع دیری فارم واقع در کنار فرودگاه آبادان، برای اجرای آتش روی هدف‌هایی در بصره، تنومه و پایگاه شعبیه و در موضعی دیگر در نزدیکی سه راهی خسروآباد واقع در شرق آبادان، جهت اجرای آتش روی هدف‌هایی در بندر ام‌القصر و پایگاه دریایی عراق به مورد اجرا گذاشته شد. در این پروژه مهم، با استفاده از گلوله‌های ساب کالیبر (نوعی گلوله سبک شده توپ ۱۷۵مم که بُرد آن را از ۳۲ تا نزدیک ۴۵ کیلومتر افزایش می‌داد)، اهدافی چون پایگاه هوایی شعبیه، فرودگاه مارگیل، دانشکدهٔ افسری خلیج، باشگاه افسران، نیروگاه برق، پل‌های روی رودخانهٔ اروند، چند پادگان و مرکز نظامی در بصره و پایگاه نیروی دریایی، تأسیسات بندری و مراکز نظامی در ام‌القصر، در چند نوبت مورد اصابت قرار گرفتند. دستور و برنامهٔ زمان‌بندی تیراندازی‌ها توسط ستاد لشکر ۷۷ پیروز ثامن‌الائمه (ع) به گروه ۲۲ توپخانه و سپس به مرکز

هماهنگی پشتیبانی آتش جزیره آبادان که در محل قرارگاه تیپ ۲ آن لشکر واقع در ساختمان بانک ملی شهر آبادان مستقر بود، ابلاغ و توسط افسران عملیات ستاد گروه ۲۲ توپخانه (سروان محمد اسماعیل عطرسائی و سروان نور الله قطره سامانی) نظارت و هدایت می‌شد.

در اقدامی مشابه و بعد از اجرای عملیات بزرگ کربلا ۳ (بیت المقدس)، یک واحد به استعداد یک گردان توپخانه ۱۳۰م از گروه ۲۲ توپخانه در نزدیکی منطقه صفر مرزی، در غرب ایستگاه گرم‌دشت (حدود ۱۵ تا ۲۰ کیلومتری شمال خرمشهر) مستقر شد و بنا به دستور، هدف‌های نظامی و اقتصادی کشور عراق را در شهرهای بصره و تنومه زیر آتش قرار می‌داد که با هر بار تیراندازی، برای مدتی، موشکباران و بمباران شهرهای کشورمان توسط ارتش عراق قطع می‌شد. این عملیات بنا به دستور قرارگاه کربلا، مرکز عملیات تاکتیکی ارتش و سپاه پاسداران و با ارسال مختصات هدف‌ها، بر اساس تفسیر عکس‌های هوایی در گپار (گروه پشتیبانی اطلاعات رزمی) قرارگاه کربلا انجام می‌گرفت. استقرار حدود ۱۸ قبضه توپ ۱۳۰م در نزدیکی لجمن، با توجه به نبودن هیچ نوع عارضه طبیعی و عدم امکان پوشش و اختفاء و نیز قابل مشاهده بودن برق دهانه و صدای تیراندازی بسیار زیاد این نوع توپ‌ها، باعث می‌شد که به محض اجرای آتش، محل دقیق موضع توسط دیدبانان دشمن کشف و در نتیجه، بارانی از انواع گلوله‌ها روی سر آتشبارها ریخته شده و عملاً امکان تداوم تیراندازی از بین برود. در اجرای این عملیات، یگان‌های عمل‌کننده متحمل تلفات و ضایعات نسبتاً زیادی شدند. ضمناً تدارک مهمات نیز به سختی انجام می‌گرفت و به ناچار، اقدامات لجستیکی، از جمله رساندن مهمات، در تاریکی شب و با چراغ خاموش خودروها انجام می‌شد.

به مناطق عملیاتی شمال غرب و غرب نیز دستورهای لازم در مورد اقدامات مقابله به مثل توسط توپخانه‌های دور برد صادر شد، که در اجرای این مأموریت‌ها، یگان‌های توپخانه موجود در منطقه با حرکت به جلو و استقرار در مواضع تکمیلی، اقدام به اجرای آتش روی مراکز نظامی و تأسیسات صنعتی شهرهای مرزی عراق مانند خانقین، بانمیل، نفت‌خانه، قلعه دیزه، مندلی و... کردند.

۲- محافظت از حرکت کاروان‌های دریایی

الف- مقدمه

یکی دیگر از مأموریت‌های ارجاعی به توپخانه در طول ۸ سال دوران دفاع مقدس، مشارکت در طرح اسکورت کشتی‌های تجاری (۱ الی ۲۰ فروندی) از بوشهر به طرف خور موسی و انتهای آن، اسکله‌های بندر امام و برعکس بود، تا با تخلیه محموله‌های کشتی‌ها در اسکله‌های بندر امام و حمل آن به داخل کشور از کمبود مواد غذایی و سوختی در سطح کشور جلوگیری شود. بر اساس طرح ذوالفقار نداجا، قرارگاه نیروی رزمی مشترک ۴۲۱ از ۵۹/۰۶/۳۰ در منطقه دوم دریایی بوشهر تشکیل شد و نیروی دریایی با پشتیبانی نیروهای هوایی و زمینی ارتش و با کمک سازمان بنادر و کشتیرانی مسئول اجرای آن شد.

در طول زمان حرکت کاروان کشتی‌ها از بوشهر تا رسیدن به بندر امام، آتشبار ۱۳۰م گردان ۳۴۱ توپخانه، مستقر در شرق جزیره آبادان (جنوب روستای چوئبیده)، مأموریت داشت روی پایگاه‌های دوگانه پرتاب موشک‌های چینی (اچ وای تو-کرم ابریشم) زمین به دریا، مستقر در منطقه راس البیشه عراق (جنوب فاو)، اجرای آتش انبوه و مداوم کند تا به این وسیله، از اجرای آتش این موشک‌ها تا خروج کشتی‌ها از منطقه خطر جلوگیری شود. این آتشباری هر بار حدود ۴ الی ۶ ساعت طول می‌کشید و در مقاطع زمانی بین ۱۵ تا ۲۰ روز تکرار می‌شد.

ب- عملکرد توپخانه در عملیات اسکورت کاروان‌های دریایی

عمده مشکل در اجرای این مأموریت، مسئله تدارک مهمات فراوان توپ ۱۳۰م بود، که باید از طریق دریا و روی سطح‌ها (پلت فرم) از بندر ماهشهر تا اسکله چوئبیده در منتهی‌الیه شرقی جزیره آبادان حمل می‌شد و سپس حمل آن تا موضع توسط خودرو صورت می‌گرفت، که به دلیل اجرای عملیات در هر ۱۵ الی ۲۰ روز، کار بسیار دشوار و سختی بود و باید مرتباً تکرار می‌شد. در مسیر دریا، سطح‌های حامل مهمات دو سه روزی در راه بودند و چند مرتبه نیز مورد تهاجم هواپیماهای شکاری دشمن قرار گرفته و تلفات و خساراتی به آنها وارد شد. البته بعد از عملیات بزرگ ثامن‌الائمه(ع) و باز شدن محور ماهشهر-آبادان و امکان رفت و آمد تریلی‌های حامل مهمات، کار تدارک به مراتب آسان‌تر شد. مشکل بعدی کمبود خودروهای حمل این مهمات از اسکله آبادی چوئبیده تا موضع آتشبار بود، که به هر حال، به نحوی حل می‌شد. مسئله

دوم مصرف بسیار زیاد مهمات در هر مرحله بود که معمولاً بین ۱۸۰ الی ۲۸۰ گلوله، در طول ۴ الی ۶ ساعت تیراندازی می‌شد، که فرسودگی لوله و قطعات تند مصرف توپ‌ها را به دنبال داشت. ضمن اینکه برداشت یک آتشبار کمکی از موضعی دیگر و اعزام آن به داخل جزیره، در شرایط آن زمان، ممکن نبود.

موضع این آتشبار به طور دائم مورد حملات آتش ضد آتشبار دشمن با نوعی از موشک زمین به زمین قرار می‌گرفت، که خوشبختانه اکثراً پرت می‌خورد و به بیابان‌های اطراف اصابت می‌کرد، البته چند بار نیز این موشک‌ها به موضع آتشبار اصابت کردند که موجب تلفات و خساراتی شدند که این مسئله نگرانی‌هایی را در مورد امکان تداوم مأموریت آتشبار به وجود می‌آورد، ولی با وجود این، آتشبار مذکور توانست در هر مرحله، به بهترین شکل ممکن مأموریت خود را به انجام برساند.

این عملیات از اواخر سال ۵۹ تا پایان جنگ در ۲۷ مرداد ۶۷ ادامه داشت. در زمان اجرای عملیات، نمایندگان (افسران رابط) نیروی دریایی به مرکز هماهنگی پشتیبانی آتش می‌آمدند و به اتفاق افسران عملیات ستاد گروه ۲۲ توپخانه، چگونگی طرح‌ریزی و اجرای عملیات توپخانه را هماهنگ می‌کردند.

حساس‌ترین لحظات اجرای مأموریت زمانی بود که کشتی‌ها به کانال ورودی / خروجی بندر امام در ابتدای خور موسی می‌رسیدند. کشتی‌ها در این فاصله مورد حمله موشک‌های کرم ابریشم چینی و موشک‌های اگزوست هوا به دریا که از بالگردهای سوپر فرئون و هواپیماهای سوپر اتاندارد فرانسوی پرتاب می‌شد، قرار می‌گرفتند. البته حمله به هواپیماهای شکاری دشمن در طول مسیر، توسط تیزپروازان نیروی هوایی از پایگاه بوشهر و سایر پایگاه‌های نه‌جا با موفقیت انجام می‌شد و همواره پوشش هوایی مناسبی بر قرار بود.

در طول این عملیات، جمعاً از حدود ۱۰ هزار کشتی حامل کالاهای صادراتی و وارداتی، در طول مدت زمانی بین سال‌های ۵۹ الی ۶۷، اسکورت و پشتیبانی شد.

۳- ارزیابی عملکرد توپخانه در مأموریت‌های ویژه

در عملیات مقابله به مثل، یگان‌های توپخانه مجبور بودند، حتی‌الامکان به جلو رفته، در مواضع تکمیلی اشغال موضع کنند، تا برد آنها به آماج‌های مورد نظر برسد. در اجرای این

مأموریت‌ها به دلایل مختلف، آسیب‌پذیری توپخانه بالا بود و مواضع اشغالی آنها به طور مرتب زیر آتش ضد آتشبار توپخانه و همچنین بمباران هواپیماهای دشمن قرار داشت. یکی دیگر از موارد مورد توجه در اجرای این مأموریت، دقت در اجرای آتش بود که گلوله‌های توپخانه درست به مناطق مورد نظر اصابت کند، تا از تلفات غیرنظامیان و افراد عادی تا حد ممکن جلوگیری به عمل آید. با وجود این مشکلات و محدودیت‌ها، یگان‌های توپخانه، برابر اسناد موجود توانستند به بهترین شکل از عهده مأموریت‌های محوله برآیند و آماج‌های مورد نظر را با دقت لازم و به طور مؤثر مورد هدف قرار دهند.

در عملیات پشتیبانی از کاروان‌های دریایی نیز یگان توپخانه، با وجود مشکلات فراوان از نظر محدودیت‌های موجود در تدارک مهمات و آسیب‌پذیر بودن موضع خود در مقابل حملات هوایی و آتش ضد آتشبار موشکی دشمن، در حساس‌ترین لحظات اسکورت کاروان‌های دریایی که نزدیک شدن این کاروان به مدخل خور موسی بود، توانست مأموریت خود را که مستلزم اجرای سنگین آتش توپخانه (به مدت ۴ تا ۶ ساعت مداوم) علیه مواضع موشکی زمین به دریای دشمن بود، به نحو مطلوبی به مورد اجرا بگذارد.

به این ترتیب، عملکرد توپخانه در انجام مأموریت‌های ویژه ارجاعی، در طول ۸ سال دفاع مقدس، مثبت ارزیابی می‌شود.

منابع

- ۱- کریمی، نبی و فرهاد بهروزی، تقویم تاریخ دفاع مقدس (در راه پیروزی - جلد نوزدهم)، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۸۴.
- ۲- کریمی، نبی و سعید پورداراب، تقویم تاریخ دفاع مقدس (فتح بزرگ - جلد بیستم)، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۹۰.
- ۳- نصرت الله، معین وزیری، سرتیپ ۲؛ اصول و قواعد اساسی رزم؛ چاپ دانشکده افسری، ۱۳۵۹.
- ۴- مأموریت‌های تاکتیکی توپخانه و سازمان برای رزم؛ دانشکده توپخانه صحرائی (گروه آموزشی تاکتیک)، ۱۳۹۲/۹/۲.
- ۵- برگرفته از متون مقالات مندرج در بخش‌های قبلی کتاب حاضر.

مشخصات هویتزرها و توپ‌های شرکت‌کننده در دوران دفاع مقدس

هویتزر ۱۰۵ مم کششی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۱۱۲۷۰ متر

سازمان برای رزم: پشتیبانی آتش از یگان‌های پیاده و هوابرد

قابلیت‌ها: دارای انواع ماسوره و گلوله برای مقاصد مختلف و امکان تیراندازی به صورت مستقیم،

کشیده و قائم

وسیله جابه‌جایی: خودرو ۲/۵ تن، هواپیما یا بالگرد

هویتر ۱۵۵ مم کششی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۱۴۹۶۰ متر

سازمان برای رزم: بیشتر به عنوان تقویت آتش توپخانه‌های پشتیبانی کننده از یگان‌های پیاده
قابلیت‌ها: دارای انواع ماسوره و گلوله برای مقاصد مختلف و امکان تیراندازی به صورت مستقیم،

کشیده و قائم

وسیله جابه‌جایی: خودرو ۵ تن

هویتزر ۲۰۳ مم کششی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۱۶۹۳۰ متر

سازمان برای رزم: تأمین کنندهٔ آتش توپخانهٔ مورد نیاز قرارگاه‌های عمدهٔ عملیاتی
قابلیت‌ها: دقت تیر و قدرت انفجار فوق‌العاده (هویتزر ۲۰۳ مم تنها جنگ‌افزار کلاسیک توپخانه است
که قابلیت تیراندازی با گلوله‌های هسته‌ای را دارد)

وسیلهٔ جابه‌جایی: خودرو ۱۰ تن

توپ ۱۳۰ مم کششی

کشور سازنده: شوروی سابق و چین

حداکثر برد: ۲۷۱۵۰ متر

سازمان برای رزم: تأمین کننده آتش توپخانه مورد نیاز قرارگاه‌های عمده عملیاتی

شعاع عمل ترکش گلوله: تا شعاع ۳۰۰ متری محل اصابت

وسيله جابه‌جایی: خودرو ۱۲ تن

هویتزر ۱۵۵ م م خودکششی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۱۸ هزار متر

سازمان برای رزم: پشتیبانی آتش از یگان‌های زرهی و مکانیزه

قابلیت‌ها: امکان اجرای تیر به صورت مستقیم، کشیده و قائم

شعاع عمل با یک مرحله سوخت‌گیری: ۳۵۲ کیلومتر

هویتر ۲۰۳ مم خودکشی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۱۶۸۰۰ متر

سازمان برای رزم: تأمین کننده آتش مورد نیاز قرارگاه‌های عمده

قابلیت‌ها: دقت تیر و قدرت انفجار فوق‌العاده (هویتر ۲۰۳ مم تنها جنگ افزار کلاسیک توپخانه

است که قابلیت تیراندازی با گلوله‌های هسته‌ای را دارد)

شعاع عمل با یک مرحله سوختگیری: ۸۰۰ کیلومتر

توپ ۱۷۵م خودکششی

توپ ۱۷۵م خودکششی

کشور سازنده: آمریکا

حداکثر برد: ۷۰۰۳۲ متر

سازمان برای رزم: تأمین کنندهٔ آتش مورد نیاز قرارگاه‌های عمدهٔ عملیاتی

قابلیت‌ها: دستگاه حرکت در سمت و برد هیدرولیکی و دستی؛ دستگاه سمبهنی و سینی پرکن برقی

و هیدرولیکی

شعاع عمل با یک مرحله سوختگیری: ۸۰۰ کیلومتر

راکت‌انداز ۱۲۲ م م کاتیوشا

راکت‌انداز ۱۲۲ م م (کاتیوشا)

کشور سازنده: شوروی سابق

برد نهایی: ۴۰۲۰ متر

سازمان برای رزم: تأمین کننده آتش توپخانه مورد نیاز قرارگاه‌های عمده عملیاتی

قابلیت‌ها: قابلیت عبور خارج از جاده و اجرای تیر منطقه‌ای انبوه در حداقل زمان ممکن (۴۰ موشک

در ۲۰ ثانیه)

شعاع عمل در یک مرحله سوختگیری: ۶۵۰ کیلومتر

توپ ۱۵۵م ان ۴۵

توپ ۱۵۵م N 45 کششی

کشور سازنده: اتریش

حداکثر برد: بدون خرج موشکی ۳۰۳۰۰ متر - با خرج موشکی ۶۰۰۳۹ متر

سازمان برای رزم: تأمین کننده آتش مورد نیاز قرارگاه‌های عمده عملیاتی - شرکت در مأموریت‌های ویژه

قابلیت‌ها: توانایی اجرای تیر مستقیم و غیرمستقیم - عمق دادن به میدان نبرد

امکان جابه‌جایی: به وسیله یک خود رو ۷ تا ۱۰ تن

توپ ۱۲۲ مم دی ۳۰

کشور سازنده: چین

حداکثر برد: با گلوله موشکی ۲۱۹۴۵ متر - با گلوله معمولی ۱۵۳۰۰ متر

سازمان برای رزم: پشتیبانی آتش از یگان‌های مانوری

قابلیت‌ها: امکان تیراندازی در تمام جهات - دارای انواع گلوله‌ها - توانایی اجرای تیر مستقیم، کشیده

و قائم

امکان جابه‌جایی: با استفاده از خودروهای نظامی سبک

توپ ۲۳مم پدافند هوایی کششی

کشور سازنده: شوروی سابق

برد مؤثر: به طور مایل ۲۵۰۰متر- به طور عمودی ۱۵۰۰متر- زمینی ۲۰۰۰ متر

سازمان برای رزم: حفاظت هوایی از یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و تأسیسات نظامی و سایر

نقاط حساس و حیاتی علیه هواپیماهای با سقف پرواز کوتاه

مهمات: دارای دو نوع مهمات سوختار شدید رسام آتش‌زا و ضد زره رسام آتش‌زا

قابلیت‌ها: بکارگیری آسان و نواخت تیر عملی بالا (۴۰۰ تیر در دقیقه)

وسیله حمل: خودرو سبک با قدرت یک چهارم تن و امکان جابه‌جایی توسط بالگرد

توپ ۲۳مم چهار لوله‌ای پدافند هوایی خودکششی (شیلکا)

کشور سازنده: شوروی سابق

برد: حداکثر برد ۷۰۰۰ متر - برد مؤثر عمودی ۱۵۰۰ متر - برد مؤثر زمینی ۲۰۰۰ متر

سازمان برای رزم: حفاظت هوایی از یگان‌های زرهی و مکانیزه

مهمات: دارای دو نوع مهمات سوختار شدید رسام آتش‌زا و ضد زره رسام آتش‌زا

قابلیت‌ها: دارای سامانه تیراندازی الکتریکی، سامانه حرکت در ارتفاع و سمت هیدرولیکی و مجموعه

راداری

توپ ۵۷ م م پدافند هوایی خودکششی

کشور سازنده: شوروی سابق

حداکثر برد: ۸۸۰۰ متر برد هوایی و ۱۲ هزار متر بُرد زمینی

سازمان برای رزم: حفاظت هوایی از یگان‌های زرهی و مکانیزه

مهمات: دارای دو نوع مهمات جنگی ضد زره و سوختار شدید رسام است.

قابلیت‌ها: در حال ایستاده و حرکت قادر به تیراندازی است. دارای نواخت تیر ۵۰ تا ۵۵ تیر در دقیقه.

جنگ‌افزار پدافند هوایی سه‌سپند

کشور سازنده: شوروی سابق

برد: حداکثر برد ۸۰۰۰ متر؛ برد مؤثر در مسیرهای هدف رونده ۴۲۰۰ متر و در مسیرهای هدف آینه‌ده ۲۸۰۰ متر

سازمان برای رزم: در سازمان یگان‌های رزمی و پشتیبانی رزمی وجود دارد و در مناطق حساس نیز به کاربرد دارد.

قابلیت‌ها: به وسیلهٔ نفر حمل می‌شود و در همهٔ حالات حرکتی و زمین‌های مختلف قابل تیراندازی است.

تیربار چهار لول ۱۴/۵ م.م پدافند هوایی

کشور سازنده: شوروی سابق

سازمان برای رزم: به منظور تقویت آتش در اختیار یگان‌های پدافندی هوایی قرار گرفت

ارتفاع مؤثر درگیری: ۱۴۰۰ متر

حداکثر توأخت تیر: ۶۰۰ تیر از هر لوله

وسیله کشش: یک خودرو سبک یک چهارم تن

منابع

۱. آراسته، ناصر، سرتیپ و بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲؛ **توپخانه در دفاع مقدس؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۹۱.
۲. احمدی، علاء الدین، سرتیپ ۲؛ **مردان بی ادعا (روز شمار جنگ ارتش جمهوری اسلامی ایران)؛** سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس ارتش جمهوری اسلامی ایران، تهران، ۱۳۸۳.
۳. اصلانی، یعقوب؛ **راکت و موشک‌های استراتژیک جهان؛** انتشارات سازمان عقیدتی سیاسی نیروی هوایی، تهران، سال ۱۳۷۷.
۴. السامرای، وفیق، سرلشکر عراقی؛ **ویرانی دروازه شرقی؛** مرکز فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۰.
۵. امیریگی، غلامحسن، سرتیپ ۲؛ **عملیات والفجر ۴؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۶.
۶. بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲؛ **عملیات بیت‌المقدس؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۰.
۷. بختیاری، مسعود، سرتیپ ۲؛ **عملیات طریق‌القدس؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۰.
۸. پور داراب، سعید، سرتیپ ۲؛ **عملیات محرم؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۵.
۹. پور داراب، سعید، سرتیپ ۲ و بهروزی، فرهاد، سرتیپ ۲؛ **تقویم تاریخ دفاع مقدس (در راه پیروزی - جلد نوزدهم)؛** چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۹۰.
۱۰. پور داراب، سعید، سرتیپ ۲ و کریمی، نبی، سرتیپ ۲؛ **تقویم تاریخ دفاع مقدس (فتح بزرگ - جلد بیستم)؛** چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۹۰.
۱۱. تیمرمن، کنت آر؛ **سوداگری مرگ؛** چاپ دوم، ترجمه احمد تدین، تهران، سال ۱۳۶۷.
۱۲. جعفری، مجتبی، سرهنگ؛ **اطلس نبردهای ماندگار (عملیات نیروهای زمینی در ۸ سال دفاع مقدس)؛** نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (معاونت عملیات - دایره تدوین تاریخ جنگ)، تهران، ۱۳۸۳.
۱۳. حسینی، سید یعقوب، سرهنگ؛ **عملیات نصر (کرخه کور، سو سنگرد و هویزه - دیماه ۵۹)؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۹۳.

۱۴. جمشیدی، محمد حسین؛ **مقاله جنگ شهرها؛** فصلنامه تاریخ جنگ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، سال پنجم، شماره ۱۱، تهران، بهار ۱۳۷۵.
۱۵. درودیان، محمد؛ **روند پایان جنگ؛** مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، چاپ دوم، سال ۱۳۸۷.
۱۶. سالار کیا، محمد علی، سرتیپ ۲؛ **عملیات فتح‌المبین (قرارگاه نصر)؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۴.
۱۷. سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲؛ **پژواکی از خاطره‌ها؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۷.
۱۸. سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲ و جاودانی، ابوالقاسم، سرتیپ ۲؛ **عملیات ثامن الائمه (ع)؛** عرشان، تهران، ۱۳۸۷.
۱۹. سروری، روح‌الله، سرتیپ ۲ و جاودانی، ابوالقاسم، سرتیپ ۲؛ **عملیات فتح‌المبین (قرارگاه فجر)؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۴.
۲۰. شاهان بهبهانی، محسن، سرتیپ ۲؛ **عملیات فتح‌المبین (قرارگاه فتح)؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۷.
۲۱. شاهان بهبهانی، محسن، سرتیپ ۲؛ **عملیات فتح‌المبین (قرارگاه قدس)؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۱.
۲۲. عسکری، شاداب؛ **مواضع آمریکا در جنگ تحمیلی؛** از مساعدت تا مشارکت، هیئت معارف جنگ سپهبد شهید علی صیادشیرازی، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۳.
۲۳. فرخی، محمد علی؛ **جنگ ایران و عراق در ۱ سناد سازمان ملل متحد؛** تهران، جلد ششم.
۲۴. کریم زاده، اردشیر، سرهنگ خلیان و پایبان، صفر، سرهنگ؛ **حما سه‌های ماندگار هوانیروز در دفاع مقدس؛** سوره سبز، تهران، ۱۳۹۰.
۲۵. گروه پدید آورندگان؛ **سفیران ویرانی؛** (حملات مو شکی رژیم بعث عراق به ایران)، انتشارات پیام، تهران، بهار سال ۱۳۹۰.
۲۶. معین وزیری، نصرت‌الله، سرتیپ ۲؛ **نیروی زمینی ارتش در عملیات فتح‌المبین؛** ایران سبز، تهران، ۱۳۸۱.

۲۷. نجفی‌راشد، محمد، سرتیپ ۲؛ **نیروهای مشترک و مرکب**؛ دافوس اجا، تهران، ۱۳۷۳.
۲۸. نوروزی، محمد تقی؛ **فرهنگ دفاع امنیتی**؛ انتشارات سنا، چاپ اول، سال ۱۳۸۵.
۲۹. **فصلنامه نگین ایران**؛ شماره ۸، سال دوم، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، سال ۱۳۸۳.
۳۰. **فصلنامه نگین ایران**؛ شماره ۴۵، سال دوازدهم، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران، تهران، سال ۱۳۹۲.
۳۱. اسناد مربوط به مکاتبات قرارگاه‌های عمده عملیاتی، مبنی بر استفاده از توپخانه برای اجرای عملیات مقابله به مثل.

نمایه

افراز: پرویز؛ سرهنگ، ۳۸۲، ۵۶۶	آ
افصحی: عباس؛ سرگرد، ۳۸۴	آجوری: زین العابدین؛ سرتیپ ۲، ۱۱۹، ۱۲۰،
افضلی: ناخداایکم، ۳۱۸	۳۸۳، ۱۸۲، ۱۷۰، ۱۲۴
الماسی: عبدالله؛ سرهنگ، ۱۲۳	آمریکا، ۵، ۹، ۱۰، ۱۸، ۵۵۷، ۵۸۵، ۶۳۴، ۶۳۵،
الهی: علی؛ سرتیپ ۲، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۶۴،	۶۵۰، ۶۴۰، ۶۳۹، ۶۳۸، ۶۳۶
۳۸۶، ۱۷۷	ا
امیدیه، ۷۰، ۷۶، ۱۱۶، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۷۴، ۳۸۸،	ابراهیمی: مصطفی؛ سرگرد، ۵۱۸
۳۹۰، ۳۸۹	ابراهیمی: نبی الله؛ سرگرد، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۶۴،
امیربگی: غلامحسین؛ سرتیپ ۲، ۲۹۹، ۳۱۴،	۳۸۵، ۱۷۹
۴۶۸، ۴۸۹، ۴۹۲، ۵۰۴، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۴۲،	احمدی: علاءالدین؛ سرتیپ ۲، ۲۸۹، ۳۰۵
۶۴۹، ۵۴۳	احمدیان: علی؛ سرگرد، ۱۲۴، ۱۸۲، ۳۰۲،
امیری: عبادالله؛ سرتیپ ۲، ۱۶، ۱۹، ۱۸۸،	۴۲۴، ۳۸۳
۵۶۷، ۴۲۴	اداره پنجم ستاد مشترک، ۱۲
امین: محمد؛ سرهنگ، ۲۹۷، ۳۰۱	اداره چهارم ستاد مشترک، ۱۱
امینیان: منوچهر؛ سرهنگ، ۱۸۱	اداره سوم ستاد مشترک، ۱۱
اهواز، ۱۱، ۳۲، ۳۳، ۶۱، ۷۶، ۹۵، ۱۱۶، ۱۱۷،	ارتفاعات الله اکبر، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۸۵، ۳۹۷
۱۲۴، ۱۲۷، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۴۸، ۱۶۲،	اروند رود: رودخانه، ۳۱، ۳۲، ۳۴، ۷۴، ۱۲۷،
۱۹۰، ۲۰۸، ۲۰۹، ۳۰۷، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲،	۳۰۷، ۳۱۲، ۳۲۴، ۳۴۶، ۳۵۰، ۳۵۴، ۳۵۶،
۳۱۴، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۲۱، ۳۲۴، ۳۴۶، ۳۴۷،	۳۵۷، ۳۶۸، ۳۷۰، ۳۷۱، ۴۰۲، ۵۸۴
۳۴۸، ۳۴۹، ۳۵۰، ۳۶۲، ۳۶۴، ۳۷۱، ۳۷۴،	ازگمی: عظیم؛ سرهنگ، ۷۷، ۹۴، ۹۷، ۹۹،
۳۸۲، ۳۸۹، ۳۹۰، ۳۹۱، ۳۹۵، ۳۹۷، ۳۹۸،	۳۹۲، ۳۱۷، ۱۸۹، ۱۱۶
۴۰۱، ۴۲۱، ۴۲۲، ۵۰۳، ۵۰۴، ۵۹۲،	اسدی: هیبت الله؛ سرهنگ ۱، ۲
ایستگاه حسینی، ۱۲۷، ۳۱۱، ۴۲۲، ۴۶۳،	اسفندیاری: داریوش؛ سروان، ۱۰۰، ۳۸۲
ایمانی: منوچهر؛ سرگرد، ۱۷۷، ۳۸۶،	اصغری: منوچهر؛ سرهنگ ۲، ۴۰۶، ۴۲۸
	اصفهان، ۹، ۱۰، ۱۱، ۴۱، ۱۷۱، ۳۰۴، ۳۸۸،
	۴۷۸، ۴۸۰، ۴۸۱، ۵۱۹، ۵۴۷، ۵۵۳، ۵۵۵،
	۵۵۹، ۵۵۶

پارسامنش: غلامرضا؛ سرگرد، ۵۱۸	ب
پارسائی: محمود؛ سرهنگ، ۴۲۸، ۴۰۶	باقری: حسن؛ پاسدار، ۳۱۸، ۳۱۴، ۱۳۱
پاکانمنش: جمال؛ سرهنگ، ۴۸۹، ۴۹۳، ۵۱۷	۳۲۴، ۳۵۶، ۴۱۳؛ محمد؛ سرهنگ، ۲۹۹
پوراصغری: سرهنگ ۲ ۱۷۶	۳۸۳
پورداراب: سعید؛ سرهنگ، سرتیپ ۲ ۱۱۱،	بالگرد ۲۱۴ ۵۲۶، ۵۱۹، ۵۸
۳۱۷، ۵۹۲، ۶۳۳	بانزاد: ابراهیم؛ ستوان یکم، ۲۹۸، ۱۸۱، ۹۹
پورفرید: شهباز؛ سروان، ۴۴۶، ۴۴۹	۳۰۰
پورمهران: ابراهیم؛ سرتیپ ۲ ۱۷۹، ۲۹۶،	بختیاری: مسعود؛ سرهنگ، سرتیپ ۲ ۴،
۳۰۱، ۳۱۹، ۳۸۴	۱۱۷، ۱۳۰، ۱۸۷، ۲۹۶، ۲۹۹، ۳۰۶، ۳۱۴
پیشه‌ور: تیمور؛ سرهنگ ۲ ۱۲۰، ۱۷۸، ۳۸۵،	۳۸۰، ۴۰۴، ۶۴۹
۴۶۱	بستان، ۶۵، ۱۰۲، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۷، ۱۲۸،
ت	۱۳۰، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۳، ۱۵۹،
تبریز، ۹، ۴۸۰، ۵۴۷، ۵۵۳، ۵۵۶، ۵۵۹	۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۶۶، ۱۷۰،
تجلی‌پور: قاسم؛ سرهنگ، ۱۷۶	۱۷۱، ۱۷۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۸۶، ۱۸۸، ۱۸۹،
تشکری: حسین؛ سرهنگ، ۲۹۷، ۳۰۰، ۴۲۴،	۳۰۴، ۴۰۹، ۴۱۷، ۴۲۹، ۵۹۱
۴۶۱	بصره، ۳۳، ۳۱۲، ۳۱۵، ۳۴۶، ۳۵۳، ۳۹۶،
تکلو: مهدی؛ سرتیپ ۲ ۹۵، ۹۹، ۳۰۰، ۳۸۶	۳۹۹، ۵۶۱، ۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۶۲۸، ۶۲۹
تمیمی: فرج‌الله؛ سرگرد، ۴۲۴، ۴۶۱	بغداد، ۳۳، ۵۴۹، ۵۵۱، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۴، ۵۶۷
تنومه، ۳۳، ۳۰۸، ۳۲۵، ۳۴۶، ۳۵۶، ۳۵۷،	بندرعباس، ۱۰
۳۹۹، ۵۶۴، ۵۶۶، ۶۲۸، ۶۲۹	بهادری: علی اکبر؛ سرهنگ، ۱۷۶
تهرانی‌مقدم: حسن؛ پاسدار، ۶۲۲،	بهادری: فریدون؛ سروان، ۳۰۱، ۳۸۴
توپخانه لشکر ۹۲ زرهی، ۱۱، ۱۴۴، ۱۴۶، ۳۰۱،	بهرامی: هوشنگ؛ سرهنگ، ۱۷۹، ۳۱۷
۳۱۹	بوشهر، ۲۶، ۳۹۰، ۵۴۷، ۵۴۹، ۵۸۱، ۵۸۲،
تیپ امام حسن (ع)، ۱۳۳، ۱۳۴	۵۸۳، ۶۳۰، ۶۳۱
تیپ ۱ پیاده لشکر ۲۱ پیاده، ۳۱۷، ۳۵۶، ۴۳۰،	بیات: عزیزالله؛ سرگرد، ۳۱۹، ۳۸۳، ۴۲۴، ۴۶۱
۴۳۱، ۴۳۷، ۵۹۴	بیرانوند: اسکندر؛ سرهنگ، ۴۲۴، ۴۳۷
تیپ ۱ پیاده لشکر ۷۷ پیاده، ۱۳۲، ۱۷۴، ۱۷۵،	بیگی: عباسعلی؛ ستوان دوم، شهید، ۱۰۱
۵۹۱	پ
تیپ ۱ زرهی لشکر ۱۶ زرهی، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۲۶،	پادگان حمید، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۷، ۳۱۰،
۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۶۰، ۱۶۲،	۳۱۵، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۶۴، ۳۷۱، ۳۹۹
۱۶۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۳۱۷، ۳۵۰	پادگان کازرون، ۱۲

- تیپ ۴۰ زرهی، ۵۹۳، ۴۱۳
- تیپ ۴۰ سراب، ۴۱۵، ۳۱۲
- تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم (ع)، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۹۶
- تیپ ۵۵ هوابرد، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۹۳، ۲۲۲، ۳۰۴
- ۳۱۷، ۳۲۴، ۳۵۳، ۴۰۹، ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۳
- ۴۲۴، ۴۵۱، ۵۹۱، ۵۹۳
- تیپ ۵۸ تکاور ذوالفقار، ۱۹۳، ۳۱۷، ۳۲۴، ۳۵۰
- ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۷، ۴۲۴، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۲
- ۴۳۷، ۴۳۸، ۴۴۴، ۴۵۱، ۵۹۳، ۵۹۴
- تیپ ۸۴ پیاده، ۲۲، ۱۹۳، ۳۱۶، ۴۰۹، ۴۱۰
- ۴۱۱، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۲۴، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱
- ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۴۵، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۴، ۴۶۳
- ۵۹۳، ۵۹۴
- ج
- جابری پور: سرهنگ ۲ ۳۱۷
- جانگداز: علی؛ سرگرد ۳۱۴
- جاودانی: ابوالقاسم؛ سرتیپ ۲ ۳۶، ۶۴، ۹۹
- ۱۰۲، ۱۱۰، ۱۸۹، ۳۰۰، ۳۰۵، ۶۵۰
- جعفرزاده: مهدی؛ سرتیپ ۲ ۱۱۰، ۳۰۰
- جعفری: عزیز؛ پاسدار، ۳۱۴، ۵۱۷
- جعفری: فتح الله؛ پاسداز، ۳۱۸
- جعفری: مجتبی؛ سرهنگ، ۱۸۹
- جعفری، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۷، ۳۱۰
- ۳۱۱، ۳۲۵، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۵۳، ۳۷۷، ۳۹۹
- جلالی: منصور؛ سرهنگ، ۴۰۶، ۴۲۸
- جمالی: اصغر؛ سرهنگ، ۴۵۵
- جمشاد: محمد؛ سرهنگ، ۱۰۰، ۳۸۱
- جمشیدی: ایرج؛ سرهنگ، ۱۷۶، ۳۱۷
- جهاد سازندگی، ۳۷، ۱۳۲، ۱۳۳، ۲۰۹، ۲۱۰
- ۲۹۳، ۳۰۷، ۳۱۸، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۴۹، ۴۵۲
- ۴۶۲، ۴۷۹، ۴۸۱، ۵۳۲، ۶۲۵
- تیپ ۱ زرهی لشکر ۹۲ زرهی، ۱۳۷، ۳۱۷، ۳۵۳
- تیپ ۱ عاشورا، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۴۴
- تیپ ۱۰ سیدالشهداء (ع)، ۴۸۱، ۵۰۶، ۵۰۵
- تیپ ۲ پیاده لشکر ۷۷ پیاده، ۳۹، ۴۰، ۷۸
- تیپ ۲ پیاده لشکر ۲۱ پیاده، ۳۱۷، ۳۵۶، ۴۸۰
- ۴۸۱، ۴۹۱، ۴۹۶، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۲۳
- تیپ ۲ زرهی لشکر ۱۶ زرهی، ۱۳۴، ۱۴۵، ۱۴۶
- ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۳۱۷
- ۳۵۰، ۵۹۱
- تیپ ۲ زرهی لشکر ۹۲ زرهی، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۲
- ۱۲۴، ۱۳۲، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۵
- ۱۶۳، ۱۶۴، ۳۵۳
- تیپ ۲ کربلا، ۱۳۳، ۱۶۴
- تیپ ۲۳ نوهده، ۳۱۲، ۳۱۷، ۳۲۴، ۳۲۶، ۳۵۶
- ۳۶۶، ۳۷۶، ۴۰۰
- تیپ ۳ امام حسین (ع)، ۱۳۳، ۱۴۳
- تیپ ۳ پیاده لشکر ۷۷ پیاده، ۲۲، ۵۷، ۵۹، ۶۰
- ۶۱، ۶۸، ۸۲، ۸۳، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۵، ۳۶۵
- ۳۶۷، ۳۹۳، ۳۹۴
- تیپ ۳ پیاده لشکر ۲۱ پیاده، ۳۱۷، ۳۵۶
- تیپ ۳ زرهی لشکر ۱۶ زرهی، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳
- ۱۴۵، ۱۶۱، ۳۱۷، ۳۵۰، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۸
- ۴۳۹، ۴۴۴، ۵۹۴
- تیپ ۳ زرهی لشکر ۹۲ زرهی، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۲
- ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴
- ۱۵۶، ۱۵۹، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵
- ۲۹۱، ۳۵۳، ۵۹۱
- تیپ ۳۷ زرهی شیراز، ۱۹۳، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۵۳
- ۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۳، ۴۲۴، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱
- ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۴، ۴۵۱، ۵۹۳، ۵۹۴
- تیپ ۴ امام سجاد (ع)، ۱۳۳، ۱۴۳

- جهانگیر بختیاری: حسنعلی؛ سرتیپ ۲ ۱۷۰
 جوادی: شهاب‌الدین؛ سرهنگ، ۷۱، ۷۳، ۷۹، ۹۴
- محمد: سرهنگ، ۱۷۶، ۳۱۷
- چ
- چزابه، ۱۱۷، ۱۲۹، ۱۳۴، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۵۶،
 ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۷۴،
 ۲۸۱، ۳۱۷، ۴۰۵، ۴۰۹، ۴۲۹، ۵۹۱
 چوئیبده: آبادی، ۳۲، ۷۰، ۷۶، ۹۱، ۱۱۶، ۵۸۲،
 ۶۳۰
- ح
- حاج سبحانی: هادی؛ سرهنگ، ۲۹۹، ۳۸۳
 حاج سلطانی: عباسعلی؛ سرتیپ ۲ ۲۹۷،
 ۲۹۹، ۳۸۴، ۴۶۱، ۴۶۲
 حبیب‌الهی: رضا؛ پاسدار، ۴۲۸، ۴۳۷، ۴۵۷
 حسن اوله: منطقه، ۵۱۱، ۵۱۲
 حسن خانی: روح‌الله؛ سرگرد، ۵۱۷
 حسن‌نژاد: کاظم؛ سرتیپ ۲ ۱۶۴، ۱۷۱، ۱۷۷
 حسنی سعدی: حسین؛ سرهنگ، ۳۱۷، ۳۲۴،
 ۳۵۶، ۵۶۶
 حسینی: رسول؛ سرگرد، ۳۱۹، ۳۸۳؛ سرهنگ
 مخابرات، ۳۱۴
 حفار: پل، ۳۳، ۵۶، ۵۸، ۸۱، ۸۴، ۹۰، ۹۱
 حمیدیه، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۴، ۱۲۷،
 ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۴۲، ۱۶۵، ۳۱۵، ۵۵۳
- خ
- خادم‌الشریعه: پاسدار، ۳۱۸
 خاقانی: سیاوش؛ سرهنگ، ۱۸۰، ۳۰۱، ۳۸۵
 خبازی: حمید؛ سروان، ۹۸، ۹۹، ۱۸۱
 خرازی: حسین؛ پاسدار، ۱۷۳، ۳۱۸، ۳۹۴،
 ۴۲۶، ۴۲۸
- خزائلی: جعفر؛ سرگرد، ۱۲۴، ۳۸۵
 خسروآباد: آبادان، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۵۶۴، ۶۲۸
 خسروان: همافر، ۳۹۰، ۳۹۱
 خلیج: محمدعلی؛ سرگرد، ۱۸۲، ۳۸۲
 خلیج فارس، ۲۶، ۳۲، ۳۷۱
 خواجوی: محمد؛ سروان، ۱۸۲
 خور موسی، ۳۲، ۵۸۳، ۶۳۰، ۶۳۱، ۶۳۲
 خوزستان، ۳۱، ۳۳، ۵۷، ۹۴، ۱۱۷، ۱۲۷، ۱۲۸،
 ۱۳۰، ۱۹۳، ۲۰۸، ۳۱۵، ۳۲۲، ۳۴۶، ۴۲۹
 خوشرو: پرویز؛ سرهنگ، ۳۱۸
 خوشنویسان: باقر؛ سرهنگ، ۱۷۶
- د
- دارخوین، ۲۴، ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۴۱،
 ۴۲، ۶۰، ۶۱، ۶۵، ۶۶، ۷۵، ۷۸، ۸۱، ۸۹،
 ۹۱، ۹۵، ۱۲۷، ۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۴،
 ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۴۹، ۳۵۳، ۳۵۶، ۳۹۸، ۵۸۹
 دافوس (دانشکده فرماندهی و ستاد)، ۸، ۱، ۲،
 ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۳۲۳، ۴۰۴، ۶۵۱
 دامغانیان: مهدی؛ سروان، ۱۸۲
 دانشکده افسری، ۱۱، ۱۲، ۱۴، ۱۶
 دانشکده توپخانه اصفهان، ۱۱
 دانشگاه علوم انتظامی، ۸
 دژکام: منوچهر؛ سرتیپ ۲ ۴۰۶، ۴۲۵، ۴۲۶،
 ۴۲۸، ۴۵۵، ۵۹۹
 دهقان: حجت‌الله؛ سرتیپ ۲ ۱۱، ۱۹، ۱۰۰،
 ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۶۵،
 ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۶، ۳۰۱، ۳۸۴، ۵۹۰
 دولت‌آبادی: رضا؛ سرهنگ، ۴۰۶، ۴۲۸
 دینبلی: خسرو؛ سرهنگ، ۴۲۴
- ر
- رادفر: مهدی؛ سرهنگ، ۱۷۶

- رودخانه دجله، ۳۳
 رودکی: محمد نبی؛ پاسدار، ۳۱۸، ۴۳۷
 ریاحی سامانی: مصطفی؛ سرتیپ ۲، ۱۲۳،
 ۱۷۹، ۳۸۵، ۵۹۰
 ریحانی یساولی: محمدرضا؛ ستوان دوم، شهید،
 ۱۰۱
 رئوفی: پاسدار، ۳۱۸
 ز
 زارع: اکبر؛ ستوان دوم، شهید، ۱۲۵، ۱۲۶
 زمانفر: محمد جعفر؛ سرهنگ، ۱۷۶، ۳۱۷
 زمانی: حشمت؛ سرهنگ، ۵۶۶
 زهدی: یعقوب؛ پاسدار، ۴۵۷، ۴۶۲
 ژ
 ژاندارمری، ۲، ۳۵، ۴۰، ۵۷، ۱۳۲، ۱۴۲،
 ۱۸۸، ۳۱۲، ۳۲۰، ۴۰۹، ۴۲۹، ۴۳۱، ۴۳۷،
 ۴۴۴
 س
 سابله: منطقه، پل، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۵،
 ۱۴۳، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۵،
 ۱۶۶، ۱۷۰، ۱۷۱، ۶۰۶
 سالارکیا: علی محمد؛ سرتیپ ۲، ۲۳۶
 سپاه پاسداران، ۱۸، ۲۲، ۳۰، ۳۵، ۳۷، ۳۸،
 ۴۰، ۵۷، ۵۹، ۶۳، ۱۱۸، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۶،
 ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲،
 ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۴، ۱۶۵، ۱۷۳، ۱۷۵، ۱۸۸،
 ۱۹۳، ۲۸۸، ۲۹۵، ۳۰۴، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۱۲،
 ۳۱۴، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰، ۳۲۱، ۳۲۴،
 ۳۲۵، ۳۲۹، ۳۵۳، ۳۵۶، ۳۶۳، ۳۶۵،
 ۳۷۲، ۳۷۹، ۳۹۳، ۴۰۴، ۴۱۳، ۴۲۳، ۴۲۸،
 ۴۳۰، ۴۳۶، ۴۳۹، ۴۴۵، ۴۴۷، ۴۴۹، ۴۵۲،
 ۴۵۴، ۴۵۹، ۴۶۲، ۴۷۴، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۷
- رجبی: مسعود؛ سرهنگ، ۳۱۴
 رحمتی: اسماعیل؛ سرتیپ ۲، ۲۹۷، ۳۰۰
 رحیم صفوی: یحیی؛ پاسدار، ۳۱۴، ۴۷۹
 رزمی: علی؛ سرهنگ، ۳۱۷، ۴۳۷
 رشید علینور: غلامعلی؛ پاسدار، ۱۳۱، ۳۱۴،
 ۳۱۸، ۳۲۴، ۳۵۳
 رشید نجفی: عبدالله؛ سرهنگ ۹، ۱۹، ۴۰۶،
 ۴۲۸، ۴۶۲، ۴۶۷، ۴۷۷، ۵۰۲، ۵۱۷، ۵۱۹،
 ۵۴۳، ۵۹۳، ۵۹۷، ۶۰۹
 رشیدی: عباس؛ سرگرد، ۱۸۳، ۲۹۸، ۳۰۲،
 ۴۱۹، ۴۲۴، ۴۶۱، ۵۱۷، ۵۹۹
 رضایی: رضا؛ سرهنگ، ۱۰۰، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۸۱
 رضایی: محسن؛ پاسدار، ۱۳۱، ۳۱۴، ۳۱۸،
 ۳۹۴، ۴۵۲
 رنجبر لواسان: حسن؛ سرگرد، ۵۱۷
 رودخانه بهمنشیر، ۳۲، ۳۴، ۳۵، ۳۷، ۳۱۲
 رودخانه کرخه، ۱۰۲، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۳،
 ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۳،
 ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵،
 ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۲، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱،
 ۱۶۲، ۱۶۸، ۱۹۰، ۱۹۲، ۲۰۸، ۳۱۶، ۳۷۰،
 ۴۱۰، ۴۲۹، ۴۳۸، ۵۹۰، ۵۹۱، ۵۹۳، ۶۰۱
 رودخانه کرخه کور، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳،
 ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۶۱،
 ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۱۲، ۳۱۵، ۳۱۶، ۳۴۶،
 ۳۴۷، ۳۵۱، ۳۶۱، ۳۶۲، ۳۶۴، ۳۹۹،
 ۵۹۲، ۵۹۶، ۶۴۹
 رودخانه نیسان، ۶۵، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۴،
 ۱۳۵، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۲، ۱۴۴، ۱۶۰، ۱۶۵،
 ۱۷۳، ۳۰۷، ۳۰۸، ۳۱۰، ۳۱۲، ۳۱۶، ۳۴۶،
 ۳۴۷، ۳۵۲، ۳۹۸

شریف‌النسب: سروان، ۱۱۹	، ۵۱۸، ۵۱۶، ۵۱۲، ۵۰۸، ۵۰۳، ۴۹۱، ۴۹۰
شریفی: محمود؛ سرهنگ ۲، ۱۰۰، ۳۱۹، ۳۸۳	، ۵۹۴، ۵۸۵، ۵۶۶، ۵۳۰، ۵۲۸، ۵۲۷، ۵۲۵
ششکلانی: منصور؛ سرهنگ، ۳۱۹، ۲۸۸	۶۵۱، ۶۴۹، ۶۲۹، ۶۲۵، ۶۱۲، ۶۱۰، ۶۰۱
۴۶۱، ۴۲۴، ۳۹۷، ۳۸۳	سپهری: غلامعلی؛ سرتیپ ۲ پاسدار، ۲
شعبانزاده: ذبیح‌الله؛ سرگرد، ۱۰۰، ۳۸۲، ۵۶۶	سجادی: سید مهدی؛ سرتیپ ۲، ۲۸۶، ۵۴۶، ۶۱۰
شعله: خداداد؛ سروان، ۳۸۲	سزوری: روح‌الله؛ سرتیپ ۲، ۳۶، ۶۴، ۹۴، ۹۵
شفیع‌زاده: پاسدار، ۴۵۷، ۴۶۲، ۴۷۹، ۵۲۵	۱۸۹، ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۰۲
شلمچه، ۳۲، ۳۳، ۱۲۷، ۳۰۷، ۳۱۱، ۳۲۵	سزوری: علی اکبر؛ سرباز، شهید، ۱۰۱
، ۳۷۱، ۳۷۰، ۳۶۶، ۳۶۵، ۳۶۴، ۳۵۷، ۳۴۶	سزوری: غلامرضا؛ سرگرد، ۱۷۶
۴۰۲، ۴۰۱، ۴۰۰، ۳۹۳، ۳۷۴	سلطانی: نصرالله؛ سروان، ۱۰۰، ۳۸۲
شهبازی: امرالله؛ سرهنگ، ۱۱۹	سلیمانی: پاسدار، ۳۱۸
شهربانی، ۲، ۴۰، ۵۹	سمیر: باقر؛ سروان، ۱۷۷
شهرضا، ۱۲، ۱۴	سنجابی: علیرضا؛ سرتیپ ۲، شهید، ۵۹۸
شهرگان: مهدی؛ سرهنگ، ۱۷۶	سندج، ۵۰۲، ۵۰۱
شهیدی: سید محمود؛ سرگرد، ۱۷۶	سوسنگرد، ۶۵، ۱۱۷، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳
شهری: رحیم؛ سرهنگ، ۳۸۴	، ۱۳۴، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۸، ۱۲۷، ۱۲۶، ۱۲۵
شوروی، ۵، ۲۹۰، ۵۴۹، ۵۵۶، ۵۵۷، ۵۵۸	، ۱۶۹، ۱۶۶، ۱۶۳، ۱۴۳، ۱۴۲، ۱۳۷، ۱۳۶
، ۶۴۶، ۶۴۵، ۶۴۴، ۶۴۱، ۶۳۷، ۵۶۰، ۵۵۹	، ۵۹۰، ۵۸۹، ۵۵۰، ۳۷۵، ۳۱۵، ۱۷۱، ۱۷۰
۶۴۸، ۶۴۷	۶۴۹
شیبانی: سرهنگ، ۳۱۴	ش
شیخ مرادی: شمس‌الله؛ سرباز، شهید، ۱۰۱	شادگان، ۳۴، ۳۷، ۴۱، ۶۱، ۸۷، ۸۸، ۹۷، ۳۷۸
شیروانی: عباس؛ سرتیپ ۲، ۲۸۶، ۳۰۶، ۴۰۴	۵۵۳
ص	شاهان بهبهانی: محسن؛ سرتیپ ۲، ۲۸۰
صابری: سرهنگ ۲، ۳۸۲	۶۵۰، ۳۱۴، ۳۰۵
صابریان: منوچهر؛ سرتیپ ۲، ۹۹، ۱۱۰، ۱۱۱	شاهمرادی: سرهنگ، ۳۱۴
۵۸۱، ۵۶۵	شاهین‌راد: فرض‌الله؛ سرهنگ، ۳۱۷
صالحی: جمشید؛ سرهنگ، ۵۱۷	شباهنک: فتح‌الله؛ سرهنگ ۲، ۱۲۰، ۱۲۲
صحراگرد: ماشاء‌الله؛ سرگرد، ۹۹	۳۸۵، ۱۷۷، ۱۲۳
صدری: مهدی؛ سرهنگ، ۱۸۲، ۲۹۹، ۳۱۷	شجعی: محمد حسین؛ سرهنگ ۲، ۱۷۶
۳۸۳، ۳۸۲، ۳۱۹	شریعتی: امین؛ پاسدار، ۳۱۸
صدیق‌زاده: سرهنگ ۲، ۷۱، ۷۹	

۳۹۳،۳۹۲،۳۹۰،۳۸۹،۳۸۸،۳۸۶،۳۸۱
 ،۴۰۵،۴۰۴،۴۰۲،۴۰۰،۳۹۸،۳۹۷،۳۹۶
 ،۵۹۹،۵۹۶،۵۹۲،۵۶۶،۴۵۴،۴۲۲،۴۱۹
 ۶۴۹،۶۲۹،۶۲۳،۶۰۶،۶۰۲
 عملیات تپه‌های مَدَن، ۳۷، ۵۸۹
 ، عملیات ثامن‌الائمه(ع)، ۲، ۲۴، ۳۰، ۳۹، ۵۶
 ، ۱۰۱، ۹۸، ۹۷، ۹۵، ۹۴، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۱
 ، ۱۰۲، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۱۸، ۱۸۹
 ، ۶۲۲، ۶۰۵، ۶۰۱، ۵۹۶، ۵۹۵، ۵۸۹، ۳۸۸
 ۶۵۰
 عملیات دارخوین، ۳۸، ۳۹، ۹۴
 ، عملیات طریق‌القدس، ۳۱، ۱۰۲، ۱۱۷، ۱۱۸
 ، ۱۵۵، ۱۴۲، ۱۳۲، ۱۳۰، ۱۲۹، ۱۲۷، ۱۱۹
 ، ۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۱، ۱۷۰، ۱۶۹، ۱۵۷، ۱۵۶
 ، ۱۸۸، ۱۸۶، ۱۸۲، ۱۸۱، ۱۷۹، ۱۷۶، ۱۷۵
 ، ۵۹۰، ۵۸۹، ۴۱۹، ۴۰۵، ۳۰۷، ۲۰۸، ۱۸۹
 ۶۴۹، ۶۲۳، ۶۱۱، ۶۰۶، ۶۰۱، ۵۹۶، ۵۹۳
 ، عملیات فتح‌المبین، ۳۱، ۱۰۲، ۱۱۸، ۱۷۳
 ، ۱۹۸، ۱۹۴، ۱۹۳، ۱۹۲، ۱۹۰، ۱۸۸، ۱۷۴
 ، ۲۸۶، ۲۸۰، ۲۱۱، ۲۱۰، ۲۰۸، ۲۰۲، ۲۰۱
 ، ۲۹۴، ۲۹۳، ۲۹۲، ۲۹۱، ۲۹۰، ۲۸۸، ۲۸۷
 ، ۳۱۶، ۳۰۷، ۳۰۵، ۳۰۴، ۳۰۳، ۲۹۶، ۲۹۵
 ، ۴۰۹، ۴۰۵، ۳۹۳، ۳۹۲، ۳۹۰، ۳۴۹، ۳۴۷
 ، ۵۹۲، ۵۹۱، ۵۹۰، ۴۵۴، ۴۲۵، ۴۲۲، ۴۱۹
 ، ۶۰۶، ۶۰۱، ۵۹۸، ۵۹۷، ۵۹۶، ۵۹۴، ۵۹۳
 ۶۵۰، ۶۲۳، ۶۱۴، ۶۱۲
 ، عملیات محرم، ۴۰۵، ۴۱۷، ۴۲۰، ۴۳۶، ۴۴۶
 ، ۴۶۲، ۴۶۱، ۴۶۰، ۴۵۸، ۴۵۶، ۴۵۴، ۴۴۹
 ، ۶۰۹، ۶۰۷، ۶۰۲، ۵۹۴، ۵۹۳، ۴۶۷، ۴۶۳
 ۶۴۹، ۶۲۴، ۶۱۰

صفاری: پاسدار، ۳۱۸
 صفوی: سید علی؛ سرهنگ، ۳۱۷
 صیادشیرازی: علی؛ سرهنگ؛ سپهبد شهید،
 ، ۲۸۰، ۱۳۰، ۶۴، ۱۹، ۵، ۴، ۸، ۷، ۶، ۲
 ، ۳۸۸، ۳۷۶، ۳۷۳، ۳۲۲، ۳۱۷، ۳۱۴، ۲۸۹
 ، ۴۵۲، ۴۲۵، ۴۲۳، ۴۲۰، ۳۹۴، ۳۹۳، ۳۹۲
 ۶۵۰، ۶۰۳، ۵۸۵، ۴۶۹
 ط
 طاهری: نصرالله؛ سرهنگ، ۳۸۷، ۵۱۷
 طبائی: محسن؛ سرگرد، ۲۹۹، ۳۸۴
 طلائی، ۳۳، ۱۲۷، ۳۴۶، ۳۷۱، ۳۹۹
 ع
 عابدینی: محمدرضا؛ سروان، ۱۷۶
 عبادت: کریم؛ سرهنگ، ۳۱۷، ۴۲۴
 عدالتخواه: محسن؛ سرگرد، ۱۷۶
 عراقی: مهدی؛ ستوان، شهید، ۱۲۵، ۱۲۶
 عرب: حسین؛ سرگرد، ۴۴۷، ۴۶۲
 عساکره: اسحاق؛ پاسدار، ۳۱۸
 عطرسائی: محمداسماعیل؛ سرتیپ ۲، ۱۲
 ، ۵۸۱، ۵۶۵، ۵۶۴، ۳۸۱، ۳۰۶، ۹۹، ۱۹
 ۶۲۹
 علایی: محمد؛ سرگرد، ۱۷۶
 علمی: رضا؛ سروان، ۱۸۲، ۳۸۳، ۴۲۴، ۴۶۱
 علیاری: یعقوب؛ سرهنگ، ۳۱۷، ۴۲۴
 علی‌بخشی: ابراهیم؛ سرتیپ ۲، ۲۸۷
 عمادی: اسدالله؛ سرهنگ، ۲۹۹، ۳۸۴
 عمرانلو: محمدرضا؛ سرهنگ، ۱۷۶
 عملیات‌الله‌اکبر، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۲۶، ۱۸۴
 ، عملیات بیت‌المقدس، ۱۳، ۳۱، ۱۰۲، ۱۱۸
 ، ۳۵۰، ۳۲۴، ۳۱۸، ۳۱۲، ۳۰۹، ۳۰۷، ۳۰۶
 ، ۳۷۸، ۳۷۵، ۳۷۱، ۳۷۰، ۳۶۸، ۳۶۵، ۳۶۴

قرارگاه فتح، ۲۱۸، ۲۲۳، ۳۰۵، ۳۲۴، ۳۲۵،	عملیات والفجر ۴، ۲، ۴۶۸، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۴،
۳۲۶، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۵۳، ۳۵۴، ۳۵۵، ۳۶۱،	۴۷۸، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۸۸، ۴۸۹،
۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۶، ۳۶۸، ۳۷۶، ۳۷۷، ۳۸۶،	۴۹۰، ۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۶، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳،
۳۹۸، ۵۹۱، ۶۵۰	۵۰۴، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۲۰،
قرارگاه فجر، ۲۳۶، ۲۴۳، ۲۹۰، ۳۰۵، ۳۵۹،	۵۲۱، ۵۲۲، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۱،
۳۶۰، ۳۶۳، ۳۶۵، ۳۶۷، ۵۹۱، ۶۵۰	۵۳۲، ۵۳۴، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۹۷، ۵۹۸، ۶۰۳،
قرارگاه قائم (عج)، ۴۰۶، ۴۰۸، ۴۰۹، ۴۱۰،	۶۰۷، ۶۲۴، ۶۲۶، ۶۴۹
۴۱۳، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۲۱، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۸،	عیسی تفرشی: علی؛ سرهنگ، ۳۱۸
۴۲۹، ۴۳۲، ۴۳۳، ۴۳۶، ۴۳۸، ۴۳۹، ۴۴۸،	غ
۴۵۴، ۴۵۶، ۴۶۷، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۷، ۶۰۲،	غفارزاده: منوچهر؛ سرهنگ ۲، ۱۷۶
۶۰۷، ۶۲۴	غلامپور: احمد؛ پاسدار، ۳۱۸، ۳۵۰
قرارگاه قدس، ۲۸۰، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۳، ۲۸۴،	غلامی: علی؛ سرتیپ، ۳۸۸
۳۰۵، ۳۲۱، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۶۱،	ف
۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۷، ۳۷۵، ۳۸۶، ۳۹۸،	فاضلی: عظیم؛ سرهنگ، شهید، ۳۹۴
۵۹۶، ۶۱۲، ۶۵۰	فاو، ۲۴، ۲۶، ۳۲، ۳۳، ۴۰، ۴۱، ۹۳، ۳۱۲،
قرارگاه کربلا، ۱۶۵، ۲۰۸، ۲۰۹، ۲۸۹، ۲۹۹،	۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۲، ۳۷۳، ۳۷۴، ۳۷۵،
۳۱۴، ۳۱۵، ۳۲۴، ۳۲۵، ۳۴۷، ۳۴۸، ۳۴۹،	۳۷۶، ۳۷۷، ۳۷۸، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۴، ۳۹۹،
۳۶۳، ۳۶۴، ۳۶۵، ۳۶۶، ۳۷۰، ۳۷۱، ۳۷۵،	۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵،
۳۷۷، ۳۷۸، ۳۸۸، ۳۸۹، ۳۹۴، ۳۹۹،	قرارگاه نصر، ۲۳۶، ۲۸۱، ۲۸۲، ۲۸۹، ۲۹۰،
۴۰۰، ۴۰۱، ۴۰۲، ۴۰۳، ۴۰۴، ۴۰۵،	۲۹۱، ۲۹۲، ۲۹۳، ۲۹۴، ۲۹۵، ۲۹۶،
۴۰۶، ۴۰۷، ۴۰۸، ۴۰۹،	۲۹۷، ۲۹۸، ۲۹۹، ۳۰۰، ۳۰۱، ۳۰۲،
۴۱۰، ۴۱۱، ۴۱۲، ۴۱۳، ۴۱۴، ۴۱۵،	۳۰۳، ۳۰۴، ۳۰۵، ۳۰۶، ۳۰۷، ۳۰۸،
۴۱۶، ۴۱۷، ۴۱۸، ۴۱۹، ۴۲۰، ۴۲۱،	۳۱۰، ۳۱۱، ۳۱۲، ۳۱۳، ۳۱۴، ۳۱۵،
۴۲۲، ۴۲۳، ۴۲۴، ۴۲۵، ۴۲۶، ۴۲۷،	۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۸، ۳۱۹، ۳۲۰،
۴۲۸، ۴۲۹، ۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۳،	۴۳۴، ۴۳۵، ۴۳۶، ۴۳۷، ۴۳۸،
۴۳۹، ۴۴۰، ۴۴۱، ۴۴۲، ۴۴۳، ۴۴۴،	۴۴۵، ۴۴۶، ۴۴۷، ۴۴۸، ۴۴۹،
۴۵۰، ۴۵۱، ۴۵۲، ۴۵۳، ۴۵۴، ۴۵۵،	۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰،
۴۵۶، ۴۵۷، ۴۵۸، ۴۵۹، ۴۶۰، ۴۶۱،	۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶،
۴۶۲، ۴۶۳، ۴۶۴، ۴۶۵، ۴۶۶، ۴۶۷،	۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲،
۴۶۸، ۴۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۷۲، ۴۷۳،	۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸،
۴۷۴، ۴۷۵، ۴۷۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۷۹،	۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵،
۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۳، ۴۸۴، ۴۸۵،	۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰،
۴۸۶، ۴۸۷، ۴۸۸، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱،	۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶،
۴۹۲، ۴۹۳، ۴۹۴، ۴۹۵، ۴۹۶، ۴۹۷،	۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲،
۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۰، ۵۰۱، ۵۰۲، ۵۰۳،	۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸،
۵۰۴، ۵۰۵، ۵۰۶، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹،	۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴،
۵۱۰، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۳، ۵۱۴، ۵۱۵،	۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰،
۵۱۶، ۵۱۷، ۵۱۸، ۵۱۹، ۵۲۰، ۵۲۱،	۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶،
۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۵، ۵۲۶، ۵۲۷،	۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲،
۵۲۸، ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱، ۵۳۲، ۵۳۳،	۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸،
۵۳۴، ۵۳۵، ۵۳۶، ۵۳۷، ۵۳۸، ۵۳۹،	۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴،
۵۴۰، ۵۴۱، ۵۴۲، ۵۴۳، ۵۴۴، ۵۴۵،	۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰،
۵۴۶، ۵۴۷، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰، ۵۵۱،	۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶،
۵۵۲، ۵۵۳، ۵۵۴، ۵۵۵، ۵۵۶، ۵۵۷،	۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲،
۵۵۸، ۵۵۹، ۵۶۰، ۵۶۱، ۵۶۲، ۵۶۳،	۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸،
۵۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۶۷، ۵۶۸، ۵۶۹،	۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴،
۵۶۹، ۵۷۰، ۵۷۱، ۵۷۲، ۵۷۳، ۵۷۴،	۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹،
۵۷۵، ۵۷۶، ۵۷۷، ۵۷۸، ۵۷۹، ۵۸۰،	۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵،
۵۸۰، ۵۸۱، ۵۸۲، ۵۸۳، ۵۸۴، ۵۸۵،	۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰،
۵۸۶، ۵۸۷، ۵۸۸، ۵۸۹، ۵۹۰، ۵۹۱،	۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶،
۵۹۲، ۵۹۳، ۵۹۴، ۵۹۵، ۵۹۶، ۵۹۷،	۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲،
۵۹۸، ۵۹۹، ۶۰۰، ۶۰۱، ۶۰۲، ۶۰۳،	۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸،
۶۰۴، ۶۰۵، ۶۰۶، ۶۰۷، ۶۰۸، ۶۰۹،	۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴،
۶۰۹، ۶۱۰، ۶۱۱، ۶۱۲، ۶۱۳، ۶۱۴،	۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹،
۶۱۵، ۶۱۶، ۶۱۷، ۶۱۸، ۶۱۹، ۶۲۰،	۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵،
۶۲۰، ۶۲۱، ۶۲۲، ۶۲۳، ۶۲۴، ۶۲۵،	۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰،
۶۲۶، ۶۲۷، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۰، ۶۳۱،	۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶،
۶۳۱، ۶۳۲، ۶۳۳، ۶۳۴، ۶۳۵، ۶۳۶،	۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱،
۶۳۷، ۶۳۸، ۶۳۹، ۶۴۰، ۶۴۱، ۶۴۲،	۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷،
۶۴۲، ۶۴۳، ۶۴۴، ۶۴۵، ۶۴۶، ۶۴۷،	۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲،
۶۴۸، ۶۴۹، ۶۵۰، ۶۵۱، ۶۵۲، ۶۵۳،	۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸،
۶۵۴، ۶۵۵، ۶۵۶، ۶۵۷، ۶۵۸، ۶۵۹،	۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴،
۶۵۹، ۶۶۰، ۶۶۱، ۶۶۲، ۶۶۳، ۶۶۴،	۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹،
۶۶۵، ۶۶۶، ۶۶۷، ۶۶۸، ۶۶۹، ۶۷۰،	۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵،
۶۷۰، ۶۷۱، ۶۷۲، ۶۷۳، ۶۷۴، ۶۷۵،	۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰،
۶۷۶، ۶۷۷، ۶۷۸، ۶۷۹، ۶۸۰، ۶۸۱،	۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶،
۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶،	۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱،
۶۸۷، ۶۸۸، ۶۸۹، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲،	۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷،
۶۹۲، ۶۹۳، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷،	۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲،
۶۹۸، ۶۹۹، ۷۰۰، ۷۰۱، ۷۰۲، ۷۰۳،	۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸،
۷۰۴، ۷۰۵، ۷۰۶، ۷۰۷، ۷۰۸، ۷۰۹،	۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴،
۷۰۹، ۷۱۰، ۷۱۱، ۷۱۲، ۷۱۳، ۷۱۴،	۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹،
۷۱۵، ۷۱۶، ۷۱۷، ۷۱۸، ۷۱۹، ۷۲۰،	۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵،
۷۲۰، ۷۲۱، ۷۲۲، ۷۲۳، ۷۲۴، ۷۲۵،	۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰،
۷۲۶، ۷۲۷، ۷۲۸، ۷۲۹، ۷۳۰، ۷۳۱،	۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶،
۷۳۱، ۷۳۲، ۷۳۳، ۷۳۴، ۷۳۵، ۷۳۶،	۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱،
۷۳۷، ۷۳۸، ۷۳۹، ۷۴۰، ۷۴۱، ۷۴۲،	۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷،
۷۴۲، ۷۴۳، ۷۴۴، ۷۴۵، ۷۴۶، ۷۴۷،	۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲،
۷۴۸، ۷۴۹، ۷۵۰، ۷۵۱، ۷۵۲، ۷۵۳،	۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸،
۷۵۴، ۷۵۵، ۷۵۶، ۷۵۷، ۷۵۸، ۷۵۹،	۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴،
۷۵۹، ۷۶۰، ۷۶۱، ۷۶۲، ۷۶۳، ۷۶۴،	۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹،
۷۶۵، ۷۶۶، ۷۶۷، ۷۶۸، ۷۶۹، ۷۷۰،	۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵،
۷۷۰، ۷۷۱، ۷۷۲، ۷۷۳، ۷۷۴، ۷۷۵،	۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰،
۷۷۶، ۷۷۷، ۷۷۸، ۷۷۹، ۷۸۰، ۷۸۱،	۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶،
۷۸۱، ۷۸۲، ۷۸۳، ۷۸۴، ۷۸۵، ۷۸۶،	۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱،
۷۸۷، ۷۸۸، ۷۸۹، ۷۹۰، ۷۹۱، ۷۹۲،	۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷،
۷۹۲، ۷۹۳، ۷۹۴، ۷۹۵، ۷۹۶، ۷۹۷،	۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲،
۷۹۸، ۷۹۹، ۸۰۰، ۸۰۱، ۸۰۲، ۸۰۳،	۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸،
۸۰۴، ۸۰۵، ۸۰۶، ۸۰۷، ۸۰۸، ۸۰۹،	۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴،
۸۰۹، ۸۱۰، ۸۱۱، ۸۱۲، ۸۱۳، ۸۱۴،	۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹،
۸۱۵، ۸۱۶، ۸۱۷، ۸۱۸، ۸۱۹، ۸۲۰،	۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵،
۸۲۰، ۸۲۱، ۸۲۲، ۸۲۳، ۸۲۴، ۸۲۵،	۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰،
۸۲۶، ۸۲۷، ۸۲۸، ۸۲۹، ۸۳۰، ۸۳۱،	۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶،
۸۳۱، ۸۳۲، ۸۳۳، ۸۳۴، ۸۳۵، ۸۳۶،	۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱،
۸۳۷، ۸۳۸، ۸۳۹، ۸۴۰، ۸۴۱، ۸۴۲،	۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷،
۸۴۲، ۸۴۳، ۸۴۴، ۸۴۵، ۸۴۶، ۸۴۷،	۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲،
۸۴۸، ۸۴۹، ۸۵۰، ۸۵۱، ۸۵۲، ۸۵۳،	۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸،
۸۵۴، ۸۵۵، ۸۵۶، ۸۵۷، ۸۵۸، ۸۵۹،	۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴،
۸۵۹، ۸۶۰، ۸۶۱، ۸۶۲، ۸۶۳، ۸۶۴،	۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹،
۸۶۵، ۸۶۶، ۸۶۷، ۸۶۸، ۸۶۹، ۸۷۰،	۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵،
۸۷۰، ۸۷۱، ۸۷۲، ۸۷۳، ۸۷۴، ۸۷۵،	۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰،
۸۷۶، ۸۷۷، ۸۷۸، ۸۷۹، ۸۸۰، ۸۸۱،	۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶،
۸۸۱، ۸۸۲، ۸۸۳، ۸۸۴، ۸۸۵، ۸۸۶،	۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱،
۸۸۷، ۸۸۸، ۸۸۹، ۸۹۰، ۸۹۱، ۸۹۲،	۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷،
۸۹۲، ۸۹۳، ۸۹۴، ۸۹۵، ۸۹۶، ۸۹۷،	۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲،
۸۹۸، ۸۹۹، ۹۰۰، ۹۰۱، ۹۰۲، ۹۰۳،	۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸،
۹۰۴، ۹۰۵، ۹۰۶، ۹۰۷، ۹۰۸، ۹۰۹،	۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴،
۹۰۹، ۹۱۰، ۹۱۱، ۹۱۲، ۹۱۳، ۹۱۴،	۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹،
۹۱۵، ۹۱۶، ۹۱۷، ۹۱۸، ۹۱۹، ۹۲۰،	۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵،
۹۲۰، ۹۲۱، ۹۲۲، ۹۲۳، ۹۲۴، ۹۲۵،	۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰،
۹۲۶، ۹۲۷، ۹۲۸، ۹۲۹، ۹۳۰، ۹۳۱،	۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶،
۹۳۱، ۹۳۲، ۹۳۳، ۹۳۴، ۹۳۵، ۹۳۶،	۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱،
۹۳۷، ۹۳۸، ۹۳۹، ۹۴۰، ۹۴۱، ۹۴۲،	۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷،
۹۴۲، ۹۴۳، ۹۴۴، ۹۴۵، ۹۴۶، ۹۴۷،	۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲،
۹۴۸، ۹۴۹، ۹۵۰، ۹۵۱، ۹۵۲، ۹۵۳،	۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸،
۹۵۴، ۹۵۵، ۹۵۶، ۹۵۷، ۹۵۸، ۹۵۹،	۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴،
۹۵۹، ۹۶۰، ۹۶۱، ۹۶۲، ۹۶۳، ۹۶۴،	۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹۶۸، ۹۶۹،
۹۶۵، ۹۶۶، ۹۶۷، ۹	

گردان ۲۲۱ سوار زرهی، ۴۰۹، ۴۱۱، ۴۲۹،	کاظمی: احمد؛ پاسدار، ۳۱۸، ۳۳۷
۴۳۰، ۴۳۱، ۴۳۲، ۴۳۸، ۵۹۴	کامیاب: محمد؛ سرگرد، ۱۸۰، ۳۰۲
گردان ۲۴۶ تانک، ۴۰، ۵۹، ۳۶۵	کج کلاه: حسین؛ پاسدار، ۳۱۸
گردان ۲۵۴ تانک، ۵۹	کردستان، ۲، ۱۴، ۱۶، ۹۷، ۶۹، ۴۷۰، ۴۷۱،
گردان ۲۹۱ تانک، ۴۰، ۵۹، ۶۱، ۳۵۹	۴۷۲، ۵۰۱، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۴۹
گردان ۳۰۰ توپخانه ۱۵۵ م، ۴۷۷، ۴۸۲، ۴۸۷،	کرمانشاه، ۱۴، ۱۶، ۴۳۰، ۴۶۹، ۴۸۰، ۵۵۳،
۴۹۳، ۴۹۸، ۴۹۹، ۵۰۹، ۵۲۳	۵۵۶، ۵۵۴
گردان ۳۰۱ توپخانه ۱۰۵ م، ۱۳۲، ۱۴۵، ۱۴۶،	کریمیان آذر: رضا؛ سرتیپ ۲ ۲۹۶، ۲۹۹
۳۱۹، ۳۵۱، ۳۸۳، ۳۹۶، ۴۴۴، ۴۵۸، ۴۶۱،	کشاوری: تقی؛ سرگرد، ۱۸۲، ۳۸۲
۶۱۱	کوشک، ۱۲۷، ۳۴۶، ۳۹۹، ۴۰۲
گردان ۳۰۲ توپخانه ۱۰۵ م، ۱۱، ۱۳۲، ۱۴۵،	گ
۱۴۶، ۴۹۷، ۴۹۸، ۴۹۹، ۶۱۱	گردان ۱۹۹۶ پیاده قدس، ۱۶
گردان ۳۰۳ توپخانه ۱۰۵ م، ۲۸۲، ۲۸۳، ۴۱۱،	گردان موسی بن جعفر (ع)، ۴۸۲، ۴۸۷، ۵۱۸،
۴۲۳، ۴۲۴، ۴۳۱، ۴۳۷، ۴۴۵، ۴۵۱، ۴۵۸،	گردان ولایت فقیه، ۴۳۷، ۴۸۲، ۴۸۷، ۴۹۹،
۴۶۱، ۶۱۲	۵۱۸
گردان ۳۰۵ توپخانه ۱۳۰ م، ۱۲، ۲۲۲، ۳۲۶،	گردان روح الله، ۴۸۲، ۴۸۸، ۵۱۸، ۵۲۵، ۵۳۰
۳۵۴، ۳۵۵، ۳۷۷، ۳۸۲، ۵۹۱	گردان ۱۰۴ پیاده، ۵۹
گردان ۳۱۰ توپخانه ۱۰۵ م، ۴۸۱، ۴۸۷، ۴۹۹،	گردان ۱۰۷ امداد ژاجا، ۵۹، ۶۰
۵۱۷	گردان ۱۱۴ پیاده، ۴۰، ۶۶
گردان ۳۱۲ توپخانه ۱۵۵ م، ۲۲۲، ۳۰۱، ۳۵۴،	گردان ۱۲۲ پیاده، ۵۷، ۵۹
۳۸۴، ۴۲۲	گردان ۱۲۴ پیاده، ۴۰
گردان ۳۱۳ توپخانه ۱۵۵ م، ۲۳۶، ۲۳۷، ۲۹۹،	گردان ۱۲۶ پیاده، ۴۰
۳۵۷، ۳۸۴، ۴۷۷، ۴۸۱، ۴۸۷، ۴۹۶، ۴۹۸،	گردان ۱۲۹ پیاده، ۴۱، ۵۷، ۵۹
۵۱۸، ۵۲۳	گردان ۱۳۶ پیاده، ۵۹، ۸۷
گردان ۳۱۵ توپخانه ۱۰۵ م، ۳۸، ۷۵، ۹۵، ۹۹،	گردان ۱۴ توپخانه، ۱۱
۱۰۱، ۳۰۰، ۳۵۱	گردان ۱۴۴ پیاده، ۴۱
گردان ۳۱۷ توپخانه ۱۵۵ م، ۱۴	گردان ۱۴۸ پیاده، ۵۹، ۸۳، ۳۹۴
گردان ۳۱۸ توپخانه ۱۵۵ م، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۴،	گردان ۱۵۳ پیاده، ۳۴، ۴۴، ۵۷، ۵۹
۱۲۵، ۱۲۶، ۱۳۲، ۱۳۹، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶،	گردان ۱۶۳ پیاده، ۵۹، ۹۴، ۹۵
۱۶۴، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۵، ۱۷۹، ۲۲۲، ۳۰۱،	گردان ۲۱۴ سوار زرهی، ۶۰، ۳۵۹
۳۵۴، ۳۸۵، ۴۲۲، ۵۹۰، ۶۱۱	

گردان ۳۸۹ توپخانه ۲۰۳م، ۶۰، ۵۷، ۴۲، ۴۰،
۳۲۶، ۳۱۹، ۱۱۵، ۱۰۰، ۹۵، ۷۸، ۷۷، ۷۶

۳۸۳

گردان ۳۹۰ توپخانه ۲۰۳م، ۱۳۸، ۳۵۱، ۳۸۳،
۵۱۷، ۵۰۹، ۵۰۷، ۴۹۹، ۴۸۲، ۴۷۷، ۴۱۱

۵۲۳

گردان ۳۹۱ توپخانه ۱۰۵م، ۱۸، ۴۷۹، ۴۸۰،

۶۰۸، ۵۱۷، ۴۸۱

گردان ۳۹۲ توپخانه ۲۰۳م، ۴۲۳، ۴۳۱، ۴۴۵،

گردان ۳۹۳ توپخانه ۱۳۰م، ۴۸۱، ۴۸۷، ۴۹۵،

۵۱۷، ۴۹۸، ۴۹۶

گردان ۳۹۴ توپخانه مختلط، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۳۲،
۱۷۵، ۱۶۹، ۱۶۴، ۱۶۱، ۱۵۱، ۱۴۵، ۱۳۹

۴۸۷، ۳۸۶، ۳۵۲، ۱۷۷

گردان ۳۹۵ پدافند هوایی، ۲۹۷، ۳۸۶، ۳۰۰،

گردان ۳۹۷ توپخانه ۲۰۳م، ۲۳۶، ۳۰۰،

۳۸۴، ۳۵۸

گردان ۳۹۸ توپخانه ۲۳م پدافند هوایی، ۶۰،

۶۲۲، ۳۰۰، ۱۴۷، ۱۰۰، ۶۹، ۶۸، ۶۲

گردان ۳۹۹ توپخانه ۱۳۰م، ۲۹۷، ۳۰۰، ۳۸۷،

۴۵۸، ۴۴۵، ۴۳۲، ۴۳۱، ۴۲۹، ۴۲۴، ۴۱۱

۴۶۱

گردان ۴۱۱ مهندسی، ۳۲۱

گردان ۴۱۷ مهندسی، ۴۸۱، ۵۰۷

گردان ۸۰۸ توپخانه ۱۳۰م، ۱۴

گردان ۸۱۵ مختلط توپخانه، ۴۰، ۴۲، ۵۷، ۵۹،

۶۱۱، ۳۰۱، ۲۹۷، ۱۰۰، ۶۸، ۶۷، ۶۰

گروه جنگ‌های نامنظم شهید چمران، ۱۱۹،

۱۶۶، ۱۳۳، ۱۲۶، ۱۲۳

گروه رزمی سلمان، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۹۶، ۵۰۷

گروه رزمی پیاده، ۴۰، ۴۱، ۴۲

گردان ۳۷۲ توپخانه کاتیوشا، ۱۲۰، ۱۲۴، ۱۳۲،
۳۰۰، ۲۸۳، ۲۸۱، ۲۲۲، ۱۸۲، ۱۵۱، ۱۴۶

۳۷۸، ۳۷۷، ۳۵۵، ۳۵۲، ۳۲۶، ۳۰۳، ۳۰۲

۴۹۸، ۴۸۸، ۴۸۷، ۴۷۷، ۴۲۴، ۴۱۱، ۳۸۳

۶۰۷، ۵۳۱، ۵۲۳، ۵۰۷، ۵۰۳، ۴۹۹

گردان ۳۷۳ توپخانه ۱۵۵م، ۱۶

گردان ۳۷۴ توپخانه کاتیوشا، ۱۸، ۴۲۴،

۵۰۷، ۴۹۹، ۴۸۸، ۴۷۸، ۴۶۱، ۴۴۴، ۴۳۱

۵۲۳، ۵۱۸

گردان ۳۷۵ توپخانه پدافند هوایی، ۱۴۶، ۱۷۸،

۴۲۹، ۳۸۶، ۳۵۲، ۳۰۰

گردان ۳۷۶ توپخانه ۱۲۲م کاتیوشا، ۵۷، ۳۱۹،

۴۱۷، ۴۱۱، ۳۹۷، ۳۸۳، ۳۷۷، ۳۵۸، ۳۲۶

۴۴۵، ۴۴۴، ۴۳۲، ۴۳۱، ۴۲۹، ۴۲۴، ۴۲۰

۴۶۱، ۴۵۹، ۴۵۸

گردان ۳۷۸ توپخانه ۱۷۵م، ۴۰، ۴۲

گردان ۳۸۱ توپخانه مختلط، ۳۵۱، ۳۸۳، ۴۱۱،

۴۶۱، ۴۴۴، ۴۳۲، ۴۲۹، ۴۲۴

گردان ۳۸۲ توپخانه ۱۵۵م، ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۳۹،

۴۲۳، ۳۸۵، ۳۵۱، ۳۰۱، ۱۷۸، ۱۴۵، ۱۴۰

۴۶۱، ۴۴۴، ۴۳۹، ۴۳۱، ۴۳۰، ۴۲۹

گردان ۳۸۳ توپخانه ۱۰۵م، ۵۹، ۶۷، ۶۸، ۷۵،

۶۱۱، ۳۶۷، ۳۶۵، ۳۵۱، ۱۸۱، ۹۹

گردان ۳۸۷ توپخانه ۱۷۵م، ۶۷، ۷۵، ۷۸،

۵۶۴، ۳۸۲، ۳۷۸، ۳۷۶، ۳۵۴، ۳۲۶، ۱۰۰

۶۲۸، ۶۰۷

گردان ۳۸۸ توپخانه ۱۷۵م، ۹، ۱۲۰، ۱۲۴،

۱۸۲، ۱۷۰، ۱۴۶، ۱۴۵، ۱۴۰، ۱۳۹، ۱۳۲

۴۶۱، ۴۲۴، ۴۱۱، ۳۸۳، ۳۷۷، ۳۲۶

لشکر ۱۴ امام حسین (ع)، ۳۰۴، ۴۸۰، ۴۸۱، ۵۳۳، ۵۰۶، ۴۹۶	گروه رزمی ۱۴۴ پیاده، ۴۰
لشکر ۱۶ زرهی، ۱۲۳، ۱۲۲، ۱۳۲، ۱۳۵، ۱۳۳، ۱۳۷، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۴۹، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۷، ۳۱۲، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۴، ۳۴۷، ۳۵۰، ۳۸۵، ۳۸۶، ۴۲۲، ۴۵۸، ۵۹۱، ۵۹۲	گروه رزمی ۱۴۸ پیاده، ۱۱۹، ۸۲، گروه رزمی ۲۹۱ تانک، ۴۱، ۴۲ گروه رزمی ۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۵۷، ۵۹ گروه ۱۱ توپخانه، ۴۰، ۴۲، ۵۷، ۶۰، ۶۷، ۷۸، ۱۰۱، ۲۸۳، ۲۸۳، ۴۷۷، ۴۸۰، ۵۰۷، ۵۲۳، ۵۱۷ گروه ۲۲ توپخانه، ۱۲، ۱۴، ۲۳، ۴۰، ۴۳، ۵۷، ۶۰، ۱۰۰، ۱۳۸، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۶، ۳۵۴، ۳۵۷، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۸۱، ۳۸۷، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۸۱، ۵۸۳، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۱ گروه ۳۳ توپخانه، ۹، ۲۳، ۳۸، ۴۰، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۲، ۱۴۳، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۸۲، ۱۹۳، ۲۰۹، ۲۹۹، ۳۰۳، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۷۷، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۷، ۴۱۷، ۴۳۲، ۴۴۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۴، ۵۱۷، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۸، ۵۳۰
لشکر ۱۷ علی بن ابی طالب، ۴۸۰، ۴۹۶، ۴۹۷ لشکر ۲ تبریز، ۹، ۳۹۷ لشکر ۲۱ پیاده، ۱۳۸، ۱۳۷، ۱۹۳، ۲۸۷، ۲۹۰، ۲۹۱، ۲۹۹، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۴، ۳۵۶، ۳۸۳، ۳۸۶، ۴۷۷، ۴۸۱، ۴۹۰، ۵۱۸، ۵۲۳، ۵۹۰ لشکر ۲۵ کربلا، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۷، ۵۱۸ لشکر ۲۷ محمد رسول الله، ۴۸۰، ۴۹۶، ۵۰۵ لشکر ۲۸ پیاده، ۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۴۷۴، ۴۷۷، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۸۹، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۶، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۲، ۵۱۷، ۵۱۹، ۵۲۱، ۵۲۳، ۵۲۴، ۵۲۸، ۵۴۳، ۶۰۳، ۶۲۵ لشکر ۳۰ پیاده گرگان، ۱۲، ۴۸۰، ۵۰۵، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۳۲، ۵۳۳ لشکر ۳۱ عاشورا، ۴۸۰، ۴۹۶، ۵۳۳ لشکر ۴ ارومیه، ۹ لشکر ۴۱ نثارالله، ۳۰۴، ۴۸۰، ۴۸۱، ۴۹۶، ۵۱۸ لشکر ۶۴ پیاده، ۱۱، ۶۰۳ لشکر ۷۷ پیاده، ۲۲، ۲۴، ۳۰، ۳۴، ۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۰، ۵۷، ۵۸، ۶۰، ۶۴، ۶۵، ۶۶، ۷۱، ۷۲، ۷۴، ۷۹، ۸۴، ۹۳، ۹۴، ۹۵، ۹۷، ۹۸، ۹۹، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۱۱، ۱۱۹، ۱۳۳	گروه ۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۲، ۵۷، ۵۹ گروه ۱۱ توپخانه، ۴۰، ۴۲، ۵۷، ۶۰، ۶۷، ۷۸، ۱۰۱، ۲۸۳، ۲۸۳، ۴۷۷، ۴۸۰، ۵۰۷، ۵۲۳، ۵۱۷ گروه ۲۲ توپخانه، ۱۲، ۱۴، ۲۳، ۴۰، ۴۳، ۵۷، ۶۰، ۱۰۰، ۱۳۸، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۶، ۳۵۴، ۳۵۷، ۳۷۷، ۳۷۹، ۳۸۱، ۳۸۷، ۴۲۱، ۴۲۲، ۴۶۴، ۵۶۵، ۵۶۶، ۵۸۱، ۵۸۳، ۶۲۸، ۶۲۹، ۶۳۱ گروه ۳۳ توپخانه، ۹، ۲۳، ۳۸، ۴۰، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۲، ۱۴۳، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۸۲، ۱۹۳، ۲۰۹، ۲۹۹، ۳۰۳، ۳۱۶، ۳۱۷، ۳۱۹، ۳۲۶، ۳۲۷، ۳۷۷، ۳۸۱، ۳۸۲، ۳۸۷، ۴۱۷، ۴۳۲، ۴۴۶، ۴۷۷، ۴۷۸، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۹۰، ۴۹۱، ۴۹۲، ۴۹۳، ۵۰۷، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۱۲، ۵۱۴، ۵۱۷، ۵۲۲، ۵۲۳، ۵۲۸، ۵۳۰ گروه ۴۴ توپخانه، ۱۱، ۱۸، ۲۳، ۴۰، ۵۷، ۶۰، ۱۰۰، ۱۳۲، ۱۴۶، ۱۵۹، ۳۰۴، ۳۱۹، ۳۸۳، ۳۸۷، ۴۷۸، ۴۸۸، ۵۰۷، ۵۱۸، ۵۲۳، ۶۰۶ گروه ۵۵ توپخانه، ۲۳، ۳۱۹، ۳۲۶، ۳۸۳، ۳۸۷، ۴۱۷، ۵۹۰ گروهان تانک چیفتن، ۴۰، ۵۹ گلستانه: سرهنگ، ۱۸۲، ۲۹۹، ۳۸۲ گودرزی: یدالله؛ سرهنگ، ۳۸۵، ۳۹۸ ل لاجوردی: حسن؛ سرهنگ، ۴۰۶، ۴۲۸

محمدی: محمد؛ سرهنگ ۲ ۳۱۷	, ۱۸۸, ۱۸۱, ۱۷۵, ۱۴۷, ۱۴۵, ۱۴۳, ۱۴۲
مخبری: غلامرضا؛ سرگرد, ۱۶۴	, ۳۱۷, ۳۱۶, ۳۰۰, ۲۹۸, ۲۹۰, ۲۳۷, ۱۹۳
مرکز آموزش ۰۲ تهران, ۱۴	, ۳۹۲, ۳۸۷, ۳۷۷, ۳۶۵, ۳۶۳, ۳۴۹, ۳۲۶
مرکز آموزش توپخانه, ۲۸۷, ۲۸۸, ۵۱۹	, ۵۸۱, ۵۶۵, ۴۳۲, ۴۲۵, ۴۱۷, ۴۰۵, ۳۹۳
مرکز توپخانه اصفهان, ۱۱, ۱۲, ۳۸۸	۶۲۸, ۶۱۱, ۵۹۵, ۵۹۱, ۵۸۹, ۵۸۳
مساحی: یوسف؛ سرگرد, ۱۷۸	لشکر ۸ نجف اشرف, ۴۸۷, ۴۸۲, ۴۸۱, ۴۸۰
مشیری: داود؛ سرگرد, ۱۲۰, ۱۲۳, ۱۸۲, ۳۰۱	۵۱۸
۵۱۷, ۳۸۲	لشکر ۸۱ زرهی, ۵۰۵, ۳۸۶, ۲۲, ۱۶, ۱۴
مصلحی: منصور؛ سرهنگ, ۴۲۰	لشکر ۸۸ زرهی, ۵۱۸, ۵۰۷, ۴۸۱, ۴۸۰, ۳۸۶
مظفری: سرهنگ, ۵۳۳	۵۲۳
معصوم‌زاده: یونس؛ سرگرد, ۳۸۲, ۴۲۲	لشکر ۹۲ زرهی, ۱۲۲, ۱۲۰, ۶۵, ۵۷, ۲۲
معظم: منصور؛ سرتیپ ۲, ۲۸۷, ۳۹۵	, ۱۴۳, ۱۳۹, ۱۳۷, ۱۳۶, ۱۳۵, ۱۲۵, ۱۲۴
معین وزیری: نصرت‌الله؛ سرتیپ ۲, ۱۸۹, ۲۹۰	, ۱۶۲, ۱۵۸, ۱۵۲, ۱۴۹, ۱۴۷, ۱۴۶, ۱۴۴
۶۵۰, ۶۳۳, ۳۱۴, ۳۰۵, ۲۹۹, ۲۹۶, ۲۹۴	, ۱۸۵, ۱۷۹, ۱۷۳, ۱۷۰, ۱۶۶, ۱۶۴, ۱۶۳
معین‌پور: سرهنگ, ۳۱۸	, ۳۲۱, ۳۱۷, ۳۱۲, ۳۰۴, ۲۲۳, ۱۹۳, ۱۸۶
مفید: عبدالحسین؛ سرهنگ, ۱۳۰, ۳۱۴	, ۴۳۲, ۴۲۲, ۴۲۱, ۳۸۶, ۳۸۴, ۳۵۳, ۳۲۴
ممقانی: یوسف؛ سرهنگ, ۴۰۶, ۴۱۳, ۴۲۸	۵۹۰
۵۹۳, ۴۴۷	لطفی: سیروس؛ سرهنگ, ۳۲۴, ۳۱۷, ۱۷۶
مهید: حسین؛ سروان, ۱۷۷	۳۵۰
مهرآرا: حسین؛ سروان, ۹۵, ۹۹, ۳۰۰	لهراسبی: محمد جعفر؛ سرهنگ, ۳۱۷, ۱۶۴
مهرانفر: ناصر؛ سرتیپ ۲, ۹۷, ۹۹, ۱۱۰, ۱۱۱	م
۱۸۹, ۱۸۱	ماهشهر, ۴۲, ۳۷, ۳۶, ۳۵, ۳۴, ۳۳, ۳۲, ۱۲
موسوی زادگان: علی؛ سرهنگ, ۳۱۴	, ۷۸, ۷۵, ۶۷, ۶۶, ۶۳, ۶۲, ۶۱, ۶۰, ۵۸
موسوی قوبدل: علی اکبر؛ سرهنگ, ۱۳۰	۶۳۰, ۵۸۲, ۵۵۴, ۳۷۵, ۱۱۵, ۹۳
۳۹۳, ۳۱۴	مبرهن قدوسی: محمد علی؛ سرهنگ ۲ ۳۸۴
میدخانی: علی؛ سرهنگ ۲ ۱۷۶	متقی: محمود؛ سروان, ۱۷۶
میرشکرایبی: کیومرث؛ سرتیپ ۲, ۹۸, ۱۸۱	متوسلیان: احمد؛ پاسدار, ۳۹۳, ۳۱۸
ن	محبوبی: جواد؛ سرهنگ ۲ ۳۸۵, ۱۷۶
ناظم‌زاده: ابراهیم؛ سرگرد, ۴۷۹, ۵۱۷	محتاج: سرگرد, ۴۰۶, ۴۲۸
نامی: سرهنگ, ۴۰۶, ۴۲۸	محسنی: کیقباد؛ سروان, ۱۸۳
نجفی: محمد؛ سرهنگ, ۱۷۶	محمدزاده: اقبال؛ سرهنگ, ۳۱۴, ۱۳۰

- نجفی: محمود؛ سرباز، شهید، ۱۰۱
 نجفی‌راشد: محمد؛ سرتیپ ۲، ۱، ۲، ۸، ۱۸،
 ۱۹، ۲۷، ۳۰، ۴۰، ۴۲، ۴۶، ۴۸، ۶۸،
 ۵۱۷، ۵۸۸، ۶۰۰، ۶۲۲، ۶۲۷، ۶۵۱
 نخجیری: علی اکبر؛ سرگرد، ۵۱۷
 نداجا، ۴۰، ۴۲، ۵۸۱، ۵۸۳، ۶۳۰
 نصر: کریم؛ پاسدار، ۴۳۷
 نهاجا، ۵۶، ۶۲، ۸۲، ۸۳، ۱۴۴، ۱۵۹، ۳۷۴،
 ۳۷۵، ۴۴۹، ۴۷۹، ۴۸۰، ۴۸۲، ۴۸۶، ۴۸۷،
 ۴۹۰، ۵۰۸، ۵۰۹، ۵۱۱، ۵۱۵، ۵۲۵، ۵۳۲،
 ۵۸۳، ۶۲۴، ۶۳۱
 نهر خین، ۳۲، ۳۰۷، ۳۶۶، ۳۷۰، ۴۰۰
 نهر عرایض، ۳۲، ۳۱۱، ۳۶۶، ۳۶۸، ۳۹۳
 نوایی: هوشنگ؛ سرهنگ، ۲۹۹، ۳۱۴
 نورایی: پاسدار، ۳۱۸
 نیاکی (منفرد نیاکی): مسعود؛ سرهنگ،
 شهید، ۱۳۵، ۱۴۸، ۱۷۹، ۲۲۳، ۳۱۷، ۳۲۴،
 ۳۵۳
 نیروهای بسیج مردمی، ۲۲، ۳۰، ۱۱۸، ۱۸۸،
 ۳۰۷، ۴۸۶، ۵۰۸
 هادی‌پور: شهید، ۳۹۰، ۳۹۱
 هادی‌زاده: حسین؛ سروان، ۱۰۱، ۳۱۹، ۳۸۳
- هاشم‌لو: صفی‌الله؛ سرگرد، ۱۷۶
 هاشمی: علی؛ پاسدار، ۳۱۸
 همتی: خیرالله؛ سرتیپ ۲، ۱۴، ۱۹، ۱۸۸،
 هم‌رنگ: حمدالله؛ سرگرد، ۱۷۶
 هوانیروز، ۲۳، ۳۱، ۳۸، ۵۶، ۵۸، ۶۰، ۶۲، ۸۲،
 ۸۳، ۸۴، ۸۷، ۸۸، ۸۹، ۹۱، ۱۳۲، ۱۳۸،
 ۱۴۳، ۱۵۸، ۱۵۹، ۲۰۸، ۳۲۰، ۳۲۷، ۳۷۵،
 ۳۷۶، ۴۰۴، ۴۸۰، ۴۹۳، ۵۲۷، ۵۳۲، ۵۹۱،
 ۶۱۹، ۶۲۰، ۶۲۱، ۶۵۰
 هورالعظیم، ۱۱۷، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۳۰، ۱۵۹،
 ۱۶۹، ۱۷۳، ۳۰۷، ۳۱۲
 هوشیار: بهرام؛ سرهنگ خلبان، ۳۱۴، ۳۷۴
 هوشیار: کریم؛ سرهنگ، ۱۴۱، ۱۵۰، ۱۵۲،
 ۱۵۴، ۳۱۹، ۱۷۶، ۳۸۵
 هویزه، ۱۱۷، ۱۲۰، ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۲۹، ۱۳۷،
 ۳۱۰، ۳۱۵، ۳۵۰، ۳۵۱، ۳۶۴، ۳۹۹، ۶۴۹
 و
 وحید: مرتضی؛ سرهنگ، ۵۱۷
 ودایع خیری: ابوالقاسم؛ سرگرد، ۵۱۷
 ی
 یمینی: سرهنگ، ۳۱۴
 یوسف زمانی: جواد؛ سرگرد، ۱۷۷